

Gift.

दुर्गामोहनभट्टाचार्यपादैराविष्कृताभ्य उत्कलीयाक्षरलिखित-

पुस्तिकाभ्यः शारदाक्षरलिखितभुर्जपत्रपुस्तिकायाश्च

रुभट्टाचार्येण पाठान्तरप्रदर्शनपूर्वकं

टिप्पण्यादिभिः सह यथासम्भवं संस्कृता

अथर्ववेदीया पैप्पलादसंहिता

प्रथमपञ्चदशकाण्डात्मकः प्रथमः खण्डः

एशियाटिक सोसाइटी

कलिकाता - १६

Gift

THE PAIPPALADA-SAMHITA OF THE ATHARVAVEDA

Critically edited from palmleaf manuscripts in the Oriya
script discovered by Durgamohan Bhattacharyya and one
Śāradā manuscript

Volume One
Consisting of the first fifteen Kāndas

DIPAK BHATTACHARYA

THE ASIATIC SOCIETY

1, Park Street, O Calcutta 700 016

San

294.59218

v 414 a.d

v.1

Bibliotheca Indica Series No. 318

Published by

Dr. Chandan Roychaudhuri

General Secretary

The Asiatic Society

1, Park Street

Calcutta-700 016

Published in March, 1997

THE ASIATIC SOCIETY
CALCUTTA-700016

Acc. No. B. 8162

Price : Rs. 1200.00

Date 19.3.98

Printed by

Offset Process,

6/3, M.C. Ghosh Lane,

Howrah 711 101.

SI no. 74605

पितृचरणेभ्यः
तवैव वस्तु गोविन्द तुभ्यमेव प्रदीयते

FOREWORD

It gives us immense satisfaction to be able to present the long awaited critical edition of the Paippalāda Saṁhitā of the Atharvaveda by Professor Dr. Dipak Bhattacharya to the scholarly world.

As is wellknown, the discovery of several palmleaf manuscripts of the Paippalāda Saṁhitā in the Oriya script by the late Professor Durgamohan Bhattacharyya in 1959 has been hailed as one of the most outstanding events in Indological research. Unfortunately, the discoverer did not live to complete the critical edition of the text on the basis of his discovery which he had started. He could edit only the first four of the twenty kāṇḍas which were published by the Sanskrit College, Calcutta in the sixties. His son Dipak Bhattacharya of the Visva Bharati approached the Asiatic Society for the publication of the remaining part of the Saṁhitā edited by himself. The Society decided to publish that as a complete and joint work by Dipak Bhattacharya and his father in two volumes with the part previously edited by the late discoverer prefixed to the first volume. Dr. Bhattacharya readily agreed to this.

The first volume of the critical edition based on the Orissa manuscripts as well as the mutilated Śaradā manuscript discovered in the last century is now being presented to scholars. This consists of the first fifteen kāṇḍas that is to say about half the material of the edition.

The critical apparatus of this edition appears a bit different from that of the previous one. But in it Dr. Bhattacharya has inserted all the comments of his father which appeared important to him apart from giving a summary of

the previous 'Introductions' in the editorial Introduction to this volume.

We may announce here that the publication of the second volume consisting of the remaining five kāṇḍas will soon start.

Chandan Roychaudhuri

Date : 12.3.1997

General Secretary

INTRODUCTION

1. *The work started by Durgamohan Bhattacharyya*

The present edition of the Paippalādasamhitā of the Atharvaveda is based on the palm-leaf manuscripts in the Oriya script discovered by late Professor Durgamohan Bhattacharyya in 1959 and its birch-bark manuscript in the Śāradā script. The first 15 Kāṇḍas out of a total of 20 are presented in this volume.

This work had been started by the late discoverer in the sixties. A volume consisting of Kāṇḍa 1 had been published in his life-time in 1964 by the Sanskrit College, Calcutta.¹ Another volume consisting of Kāṇḍas 2-4, was subsequently (1970) brought out by the same College after the editor's death on November 12, 1965. He could do editorial work upto 4.27. Late Professor Suniti Kumar Chatterji who was keenly interested in the publication of the AVP kindly recommended me to complete the volume with the remaining 13 hymns of Kāṇḍa 4 and an Introduction.²

The first four Kāṇḍas have been edited anew here from the original manuscripts.

A new edition of the first four Kāṇḍas could not be avoided for the following reasons.

The Asiatic Society which has taken up the task of bringing out this edition reasonably desired that the whole work be published together while I had initially edited Kāṇḍas 5-15 only. My work has a different form of presentation in the critical apparatus where the whole pāda, half-verse or mantra has been cited in case of variants without numbered footnotes as in the previous edition of the first four Kāṇḍas. So some changes had to be made for a uniform presentation.

There were other considerations too. The late editor had been suffering from oral ulcer before the first Kāṇḍa came

out in 1964. It became known as malignant some months before his death. He corrected the proofs upto 2.32 only with ill health. As I have seen him, he was never complacent while working and went on making new suggestions even while correcting proofs. A critical edition was a continuous process of development with him till the machine proof was prepared. This process was first hampered by his ill health and then cut short by death. I am certain that the edition would have got many changes both in the text and the critical apparatus if he had not been ill.

Though I tried to benefit myself from the subsequent researches of L. Renou and K. Hoffmann,³ I am far from claiming perfection in the choice of reading in the edition. One might liken me to the son standing on his father's shoulders with external help but no one who follows the late editor should be stupid enough to try to look taller. The division of the rows of akṣaras in the MSS into words is the primary task of the editor of an unaccented and highly corrupt Vedic text bereft of Pada-pāṭha or a commentary. Excepting for 18.57-82 this task had been largely done by the late discoverer in a Bengali transcript of Vā (1-5), Mā (6-15) and some other manuscripts.

I have incorporated with this edition most of his important comments. The gist of his observations and descriptions in the introduction to the previous edition of Kāṇḍa 1 too will be found in this introduction. Even if only for these reasons - in fact there are much more - the present work should be regarded as a joint work. It is a tribute to the late pioneer through his own bestowal.

2. *The Atharvaveda and the discovery of the Paippalā-dasamhitā*

In this section I have tried to include all the important information given by the former editor in his Introduction to Kāṇḍa 1.

a. *The recensions of the Atharvaveda and the Kashmirian Atharvaveda*

It is generally accepted that the Atharvaveda existed at one time in nine versions in nine different schools, namely Paippalāda, Tauda, Mauda, Śaunaka, Jājala, Jalada, Brah-mavada, Devadarsa and Cāraṇavaidya.⁴ Of these only two have come down to us — Śaunaka and Paippalāda. The Śaunaka version was first published in Berlin in 1856 by R. Roth and W.D. Whitney. The other editions too with the commentary ascribed to Sāyaṇa (S.P. Pandit 1895-98, Vishva Bandhu 1960-64) are all related to the Śaunaka version.

Rudolf Roth was unsatisfied with the defective nature of the Śaunakīya version. The efforts of the British Government in India at the instance of Roth to find out better manuscripts of the AV resulted in the discovery of a mutilated birch-bark manuscript of the Paipalādasamhitā in the Śāradā script. It was sent to Tübingen in 1874 and was chromophotographically reproduced in 1901 under the direction of R. Garbe and M. Bloomfield.

The birch-bark MS was transliterated into the Roman script and edited by L. C. Barret (Kāṇḍa 6 by F. Edgerton) between 1905 and 1940. Raghu Vira published a Devanagari version (1936, 40, 42) after Barret.

In spite of Barret's lifelong labour his efforts could not give us a reliable version. The manuscript was abnormally defective and mutilated. "The birth-bark record, containing perhaps the earliest and the best version of the Atharvaveda, though recognised to be of paramount importance for various reasons, was condemned finally as 'useless for philological purposes'.⁵ However, it was designated the "Kashmirian Atharvaveda". Bloomfield expressed hopes that further manuscripts might be found some time in some out of the way corner in Kashmir (JAOS 29, p.286).

b. *The Atharvaveda outside Kashmir*

Facts however indicate that the Atharvaveda had not been

introduced in Kashmir before the 15th Century. In the second part of the Rājatarāṅgiṇī (vv 1267-1273) Jonarāja gives an account of how the Atharvaveda came to Kashmir from the country of the Karnatas. According to this, under the rule of Sultan Zain-ul-Ābidīn (1420-70) Yuddhabhaṭṭa, a Yajurvedic scholar of Kashmir had to go to Karnatak to learn the Atharvaveda. Returning to Kashmir he began to impart instructions in the Atharvaveda under the patronage of a pious person called Śiryabhaṭṭa.

There are other evidences to prove that the Atharvaveda Paippalāda was cultivated in Karnatak.

According to verses cited in Mahidāsa's commentary on the Caraṇavyūha, the Paippalāda and the Śaunaka recensions were current on the southern and the northern sides of the Narmada respectively.

A commentary on the Gopālatāpanī Upaniṣad states that the Paippalāda branch to which that Upaniṣad belongs is current in countries like Gurjara. In fact some Nāgara Brāhmaṇas of Gujarat owe allegiance to this branch. But these present Paippalādins of Gujarat recite the Śaunakīyasamhitā only.

The Paippalādasamhitā was current in Bengal too during the reign of the Pālas and the Senas.

c, Discovery of the palm-leaf MSS

Two copper-plate grants of the 11th and the 12th Century testify to the last mentioned fact. Apart from these a sentence in Baladeva Vidyābhūṣaṇa's (17th Century) commentary on the Gopālatāpanī Upaniṣad which is affiliated to the Paippalāda school of the Atharvaveda runs as follows – *utkalādibhir ātharvaṇikair adhīyamānā pippalādasākhāntaḥsthitēyaṃ gopālopaniṣat*.

On the basis of these Bhattacharyya started a field survey in eastern India. He undertook extensive tours in West

Bengal, Bihar and Orissa and succeeded in acquiring several codices of palm-leaf manuscripts of the Paippalādasamhitā from Orissa where it is still a living though fast declining tradition.

d. Importance of the discovery

There are indications in Indian tradition that the AVP was once recognised as the standard version of the Atharvaveda. Its initial verse *śam no devī* etc. is recited in daily prayer all over India as the initial stanza of the Atharvaveda. This is after the Grhyasūtras which expressly mention that *śam no devī* is the initial verse of the Atharvaveda.

Three scholiasts of eastern India mention that this mantra belong to that version of the AV which was propagated by Pippalāda.

Aniruddha Bhaṭṭa, the Guru of Ballālasena (12th Century) : *pippalāda ṛṣir gāyatrī cchando brahmayajñajape viniyogaḥ* (Pitrdayitā, Sanskrit Sahitya Parisad, p.20).

Guṇaviṣṇu (pre-12th Cent.) : *atharvavedādīmanthro 'yaṁ pippalādadr̥ṣṭaḥ* (Chāndogyamantrabhāṣya, Sanskrit Sahitya Parisad, p.117).

Rāmanātha Vidyāvācaspati : *śam no devīti mantrasya pippalāda ṛṣir mataḥ . . . brahmayajñajape cāsyā viniyogo muner mataḥ* (Dhārmikakarmarahasya, MS).

These clearly prove that the stanza *śam no devī* etc. is the initial mantra of the AVP and as such is prescribed for daily recitation as the initial mantra of the AV. Hence according to this tradition the AVP is the standard Atharvaveda and not the AVŚ which has a different initial mantra.

Now the initial part of K was destroyed so that the above fact could not be verified. The palm-leaf manuscripts confirm that *śam no devīr abhiṣṭaye* is the first mantra of the AVP and any doubt regarding the above mentioned facts is removed.

For this reason it is to be expected that the critical edition of the AVP may remove many Atharvaveda mysteries. In fact AVP 1.23.2 *antarikṣe samahāsām* improves upon AVS 1.32.2. *antārikṣa āsām*, AVP 1.56.2 shows that AVS 3.19.6^{ab} is just the first and the fourth pāda of the AVP verse. Many untraced mantras of Vedic ritual texts too are now traceable in the AVP.

So far I have recorded only the view of and information given by Bhattacharyya in his Introduction (1964). A comparison between AVP 4.37.5 and AVS 4.28.3 may further confirm Bhattacharyya's view about improving AVS' reading with help from the AVP.

AVP 4.37.5

sahasrākṣau vṛtrahāṇā huve vām
dūrehetī svanemī ugrau /
bhavāśarvau bhavaṭam me syonau
tau no muñcatam amhasaḥ //

There are some minor variants apart from *suriemī* in K and *hude* in Or.

AVS 4.28.3

sahasrākṣáu vṛtrahāṇā huve 'hām
dūrégavyūṭī stuvānnemy ugráu /
yāv asyēsāthe dvipádo yáu cátuṣpadas
táu no muñcatam amhasaḥ //

dūrehetī and *svanemī* in AVP are both bahuvrīhi compounds and may mean 'the two whose missiles fly far' and 'the two having their own felly'. As a bahuvrīhi compound *stuvānnemī* may mean 'the two having chanting i.e. rattling felly'. Sāyaṇa rather hesitantly puts forward an alternative explanation which understands *stuvānnemi* in such a light i.e. as a bahuvrīhi compound qualifying both Bhava and Śarva. But one has to note that in such case the word should have a

pragṛhya ending as in the AVP and no change in sandhi shall be allowed. This means that there is a blunder in the AVS which should have read **stuván-nemī ugráu*. The AVP reading too might have been **svanan-nemī* 'the two having rattling felly' which improves the metre and gives the same sense as in *stuván-nemī*.

The pada-text is erroneous. It resolves the word into two separate words as *stuvát / nemī* or *stuván / nemī*. But Whitney went farther than the Padapāṭhakāra from the original reading. He resolved the words into *stuván emi urgáu* without any support from the Padapāṭha or Sāyaṇa. Lanman (HOS 7, lxvii-lxviii) was very loud in condemning the Padapāṭhakāra's 'disregard of accent' and the absence of 'even a modicum of insight' in Sāyaṇa. Lanman's understanding of the accent is specious. There is no fault in accent if as proposed by Sāyaṇa a bahuvrīhi compound is meant which accents the first member. Cf *svanádrathaḥ* RV 8.1.32 which is so close to *stuvánnemī* and our proposed *svanan-nemī*. The fault with the Padapāṭhakāra lies not in his showing an unaccented *nemī* but in his putting a stroke instead of an avagraha between *stuvát* and *nemī* and showing it with a short i.

Whitney's error originated in the acceptance of the AVS reading as correct. But the AVP reading indicates that it had been a bahuvrīhi compound with a pragṛhya ending, the uncalled for sandhi change being later corruption.

3. Materials for the edition

a. Orissa palm-leaf MSS discovered by Durgamohan Bhattacharyya=Or.

Table of Codices

Symbol	Kāṇḍas
वा	1 - 5
ज ₁	1 - 5
ज ₂	16, 19

ज ₃	16 - 20
म ₁	1 - 5
म ₂	3 - 15
म ₃	16
म ₄	17 - 18.56. ⁶
म ₅	19 - 20
मा ₁	6 - 15
मा ₂	17 - 20 ⁷

Ma₃ has a post-colophon statement according to which it was written in the 10th regnal year of Vira-Srī Mukundadeva Mahārājā by Jagannātha Upādhyāya. "According to Sri Kedarnath Mahapatra of the Orissa State Museum, the date mentioned falls on the year 1666 A.D."⁸

Ma₄ states that it was written in the 9th regnal year of Śrīmad Balabhadra Mahārājā. "Sri Mahapatra calculates the year to be 1656 A.D."⁸

Ma₁ and Ma₂ have Kāndas 3 - 5 common between themselves. They are almost identical here.

In Ma₂ two separate manuscripts have been bound into one. The first part (foll.44-90) begins with the last three syllables of 2.91.1 (-sānyatta) and ends with 5.40.8. The leaves here are fresh and the style of writing modern. The second part consists of 91 leaves. They are brittle and the style of writing is old.

Up to 1.111.3 Ja has been written by a single hand. A different and relatively modern hand seems to have been responsible for the subsequent part up to 2.14.4. The leaves appear fresh here. After this the initial style of writing reappears and changes after 4.1.3^a. One leaf with 4.3.5 - 5.8 is missing. Then, again the original style of writing appears. Ja usually gives the best readings. On paleographical grounds it may appear that Ma₁, Ma₂ (Part 2), Ma₂ (Part 1) and Vā come after Ja in the order of age.

For Kāṇḍas 6-15 Ma is better than Mā, but Mā shows pāda-division.

Bengali transcript of one codex

From Kāṇḍa 5 I could use a Bengali transcription of Vā(Kāṇḍa 5) and Mā (6-15) made by my elder brother and second son of my father Sri Amalendu Bhattacharya ACA. The transcript of the last five Kāṇḍas was prepared by Shri Bholanath Bhattacharya, BA, who worked with my father for several years. This had been meant for my father who could only partially check it. But it had not been compared with the other manuscripts. In this transcript the words have been provisionally separated according to the usual Indian orthography, i.e. showing the words separately unless the final sound and the initial vowel of two consecutive words form a single akṣara.

Since the other MSS had not been compared with the transcript by the late editor I had to check them. Several changes had to be made and new decisions had to be taken. But I owe much to this. Through this copy a part of Durgamohan Bhattacharyya's decisions regarding the resolution of the rows of akṣaras of the MSS may be found in the present work.

b. *Oral recitation*

Very rarely I could use a few recitations kindly made for me by Pandit Vidyadhar Panda. In at least one case the oral recitation gave an interesting variant.

6.1.6^a = RV 10.120.6, AVS 5.2.7

K *snuṣeyyaṃ*, Or *snuṣejyaṃ*,

RV *stuṣéyyaṃ*, AVS *stuṣvá*

The oral recitation has *srucejyaṃ* : But note that K 16.90.1 has-*s nuṣī* for-*s tuṣaiḥ* and Or 18.60.7 *snuṣa* for *stuṣa*.

c. *The Kashmir manuscript*

See 2a above for general information on the original and

its chromophotographical reproduction.

का (K) = The Kashmir MS.

The original at the Tübingen University Library was badly damaged in the present century. The facsimile too is rare now a days. I had to use a reprograph of the fascimile referred to as का or K in this edition.

The original consists of 288 folia written on both sides in bold legible characters of the Śāradā script. It is dated samvat 95. In the laukika era of Kashmir the century is not stated. It starts in the 24th year of the Christian era's century. So the 95th samvat may mean the 19th year of any century of the Christian era possibly between the 12th and the 18th. If Yuddhabhaṭṭa had actually been responsible for the introduction of the AVP in Kashmir in the 15th century (2b above) the date should not be earlier than 1519. The absence of a strong tradition may account for the accumulation of the abnormally huge number of corruptions in K within a century or two.

Barret describes the MS in detail (see below).

Barret. The edition and transliteration of Barret (Kāṇḍa 6 by F. Edgerton) appeared in the following volumes arranged according to the number of the Kāṇḍa.

- Kāṇḍas 1 – 15 Journal of the American Oriental Society 26
(1905), 30, 32, 35, 37, 34, 40-44, 46, 48, 47, 50.
18 JAOS 58 (1938)
16-17 American Oriental Series 9 (1936)
19-20 AOS 18 (1940).

Barret's introductions and remarks will be useful to those who do not have occasion to go through K.JAOS 54 too should be consulted.⁹

Raghu. Raghu Vira's Devanagari edition in three volumes 1936, 1940, 1942. Since it is almost a Devanagari translitera-

tion of Barret's edition it has little independent value. There is no Introduction but a half-verse index and an AVS - AVP concordance will be found at the end. A reprint (1991) is available.

I have hardly referred to the emendations, as distinct from transliteration, made or suggested by Barret or Raghu Vira. When referred to the fact has been indicated. The normal references to them intend their transliterations.

Mumba. A photostat copy of a Devanagari transcript of the Kashmir MS deposited at the Asiatic Society of Bombay. Foll 4-10, 12-172, 176-220, dated samvat 1925 (or 1926? = c. 1868 A.D.). The Sāradā MS should have come to be known to the outside world of scholars by the time it was copied.¹⁰

According to a post colophon statement Mumba was copied by one Bhaṭṭanārāyaṇa in Kashmir. It is written in Devanagari with some Sāradā touch. It was copied from K or from a copy of K. All the errors and conflations of K reappear here with additional ones like ma - sa variation. The lacunae too reappear but some of the damaged parts of K are better preserved here e.g. in 2.59.8 and 10.

K has been progressively damaged since its discovery. Perhaps because of a long nineteenth century journey to Europe and heavy handling it is at present damaged beyond any chance of recovery. One must be grateful to the copyist of Mumba and the editors of the facsimile.

4. *A note on the transliteration of K*

In 1970¹¹ I mentioned that individual readings from K reported by Whitney in his notes in the English translation of the AVS (HOS 7-8) were not always confirmed by Barret's transliteration. As I checked K during the present work Barret proved correct when a discrepancy occurred. But the experience tells that in a task like this neither a mechanical copyist's work nor that of an erudite editor can be entirely faultless. As the several copies of K indicate, all the previous

scholars depended on copies made for them while Barret himself prepared the transliteration into the Roman script. For this reason one finds the least number of errors in Barret.

The accumulation or proliferation of errors can be avoided but in the absence of a foolproof system errors cannot be absolutely prevented. To avoid them as far as possible I tried to check the critical apparatus along with one scholar assistant Dr. Subodh Kumar Nanda. But he was available only for Kāṇḍas 1-4 of this volume by virtue of a UGC grant. He first copied the variants from Barret's transliteration which I checked from K. But I cannot guarantee the absence of human fault even in this part.

Some problems too, most of them minor ones, exist. And it is difficult to claim that all of them have been solved. The following may be cited as an instance.

Intervocalic *ḍ* i.e. *ḍa* in the Brahmi system, is written with a grapheme on the right side of *ḍa* in K. This must represent some allophonic variation of *ḍa*. Mumba too which is written in a particular type of Devanagari adds a grapheme on the right side of *ḍa*.

Barret and Raghu Vira transliterate this mostly as *dā* or *lā* till 14.3.9^d (14.2.9^d Barret). From 15.20.5^b Barret recognises this as *ḷa*. But he announces his recognition of the sound as late as in 1940, AOS. 18, Preface.

Barret's transliteration of the letter as *dā* instead of as *ḷa* misled Renou to remark, "Les présents en -āy- sont représentés par *mrḍāyīṣyati* V.21.7 ..." (*Études védiques etc.* III, 108).

Now there are two allophonic varieties of intervocalic */ḍ/* namely [ḷ], or *ṭ* as found in the RV and [ṛ] which is a trilled variety of */ḍ/* commonly written with a dot under *ḍa* as *ṛ* in Devanagari.

In Or the sound is usually represented by a simple *ḍa* or rarely by a *ḍa* with a dot added. This is so in spite of the fact

that the MSS make a distinction between *l* and *ḷ*. Or's *l* is not inherited from the Vedas but is a later development from Sanskrit *l*. Words like *kūla*, *mūla* etc. are *kūla* and *mūla* in Oriya. So also in the MSS.

For this reason though I transcribed the sound as *la* when it was necessary to show the K reading I am not sure if it represents the lateral or the trilled variety of *ḍ*. Perhaps *ṛa* is intended by the letter.

5. *The number of verses and hymns*

The numbering in K, when it at all occurs, is often misleading because of its partial nature. The Or. MSS give the total number of verse in the *kāṇḍikā* (hymn) and its serial number at the end of the *kāṇḍikā*. But Ma very often omits the total number of verses. The verses are not individually numbered anywhere but their ends are shown by double-strokes. For a two-pāda or six-pāda verse the number of half-verses is given at the end of the verse or some indication is made.

Sometimes the number given at the end of the hymn does not agree with the number of double-strokes. The double-strokes too may vary from MS to MS. I tried to follow the best MS which is Ja for 1 - 5 and Ma for 6 - 15 and have shown the reason for my decision in case of discrepancy.

For the above discrepancy it will be difficult to ascertain the exact number of stanzas in the AVP. Adding the total number of verses given by Barret at the beginning of each *Kāṇḍa* one comes to 7192 verses in K while I counted 7888 Or stanzas in 1984. The exact number may be a little more according to my present counting. According to the numbers given in this volume there are 3771 stanzas in 510 *kāṇḍikas* in the first 15 *Kāṇḍas*. The number of *kāṇḍikās* and mantras in the remaining *Kāṇḍas* according to the previous counting was 413 and 4070 respectively. But I had to change the stanza clusterings over the last seven years. So the total number of mantras at the final counting may change. The

following table may be the final result. K's numbers are within brackets.

Table 2

<i>Kāṇḍa</i>	<i>Kāṇḍikā</i>	<i>Mantra</i>
1	112	483 (388)
2	91	485 (466)#
3	40	278 (274)
4	40	302 (300)
5	40	354 (358)
6	23 (22)	237 (232)
7	20	211 (206)
8	20	230 (225)
9	29 (25)	304 (304)
10	16	165 (160)
11	16 (7)	148 (80)
12	22 (7)	198 (91)
13	9 (14)	65 (232)
14	9 (4)	84 (84)
15	23	227 (223)
	510 (481)	3771 (3623)
16	155	1361 (1425)
17	55 (41)	494 (410)
18	82 (32)	734 (297)
19	56 (55)	902 (871)
20	65 (61)	637 (566)
	413 (344)	4128 (3569)
Grand Total	923 (825)	7899 (7192)

including lost and inferable stanzas; so also for the other Kāṇḍas.

6. A serious conflation in K

The difference between Or and K in Kāṇḍas 6-7, 9, 14, 19 and 20 are mostly due to different groupings of the stanzas. Lacunae and other defects account for the rest.

A displacement of pages in a mother manuscript from which K had been copied and the failure of the copyist of K and of Barret to understand the same have resulted in the difference of number found above in Kāṇḍas 11, 12 and 13. The matter has been indicated briefly in Sanskrit in my notes to 11.7.1 and 13.3.3. More detailed information are given below.

The matters of AVP 13.3.3^d/4^a to 13.5.1^b and 11.7.1^d/2^a to 11.8.6 which means 13 and 15 verses respectively have exchanged place between themselves in K.

The beginnings and the ends of the relevant passages in Or are as follows.

...
 oṣadḥayah prācucyavur yat kiṃ ca tanvo [rapaḥ //
 11.7.1^{cd} yasyauṣadḥayah prāsarpāthāṅgamaṅgaṃ
 paruṣparuḥ / kālo ha viśvā bhūtāni kāle
 cakṣur vi paśyati/] 11.8.6^{cd} kāle manāḥ kāle prāṇaḥ
 etc.

...

 na mām apaśya āga[taṃ satīnaṃ viśadūṣaṇaṃ //
 13.3.3^{cd} imaṃ stomam arhate jātavedase
 ratham iva saṃ mahemā manīṣayā 13.5.1^{ab}] bhadrā hi
 naḥ pramatir etc.

The parts within parentheses have exchanged place in K. On p. 141a, line 8 of K just after *tanvo* of 11.7.1^d one finds *taṃ satīnaṃ viśadūṣaṇaṃ* of 13.3.3^{cd}. This continues up to *saṃ mahemā manīṣayā* of 13.5.1^b on p. 141^b, l. 9.

Then the broken Kāṇḍa reappears with 11.8.7 *kāle manāḥ kāle prāṇaḥ* etc. and continues through the whole of Kāṇḍa 12 up to part of 13.3.3^c *na mām apaśya āga* on p. 153^b line 5. After this occurs the part replaced on p. 141^a i.e. 11.7.1^d // 2^a ... *rapaḥ* // *yasyauṣadḥayah* etc. up to 11.8.6^d *kāle cakṣur vi*

paśyati. // The interrupted 13th Kāṇḍa then reappears with 13.5.1^c *bhadrā hi naḥ* etc. There is no more any discrepancy.

Barret could have perhaps noted the error. But the copyist of K himself or some predecessor failed to understand what had happened and added misleading statements. Within the first replacement between 11.7.1d and 11.8.7 in K, at the end of 13.4.7 K starts 13.5.1 after a wrong statement on p. 141^b *ity atharvaṇi paippaladayās śākhāyām ekādaśodhyāyas samāptāḥ* zz zz *atha dvādaśomārkāṇḍa atharvaṇadhyāyaṃ likhyate* zz *ō namo nārāyaṇāya* z z *imaṃ stomam arhate . . . manīṣayā* = 13.5.1.^{ab} Here the wrong insertion ends and 11.8.7 starts.

So Kāṇḍa 12 has been indicated where it does not exist. This is the first secondary error. The second secondary error occurs when at the end of the 11th Kāṇḍa K declares the end of Kāṇḍa 12 and the beginning of Kāṇḍa 13 and actually starts with 12.1.1 on its p.144^b.

Kāṇḍa 12 actually ends on p. 153a of K. Here a third secondary error occurs when at the end of Kāṇḍa 12 the end of Kāṇḍa 13 is announced. Also, the beginning of the first chapter of thirteen, whatever that may mean (*atha trayodaśaḥ prathamadyāyaḥ*), is announced here and 13.1.1. follows.

In fact in the last case K is correct in indicating the beginning of Kāṇḍa 13.

The replaced part appears on p.153^b after 13.3.3^c as 11.7.1^d/2 etc. *rapaḥ yasyośadhayaḥ*, but with a fourth secondary error. Within this wrong insertion, after 11.7.7. the end of first anuvāka of Kāṇḍa 13 is declared and 11.8.1 is started on p. 153^b.

So, after the displacement the conflation is carried to its perfection by the fusing of different texts through four wrong statements. This may serve as a classic example of conflation for students of text criticism.

Table 3

K	I	Or	Barret
P. 138 ^b , 1.8		11.1.1...	11.1.1...
atha ekādaśaṣ kaṇḍān...	I		
P. 141 ^a , 1.8		11.7.1d (incomplete)	11.6.11 ^d
yāt kīm ca tanvo			
P. 141 ^a , 1.8		13.3.3 ^{c-d}	11.6.11 ^e ... I
tām śacī vīśadūṣaṇam z...		-taṁ satīnam vīśadūṣaṇam...	
P. 141 ^b , 1.6	II	13.4.7	11.7.7
ekādaśodhyāyas samāptāḥ zz zz			
P. 141 ^b , 1.7			
atha dvādaśo...	
P. 141 ^b , 1.9		13.5.1 ^b (complete)	12.1.1 ^b
-hemāsanīkayaṣ		-hemā manīṣayā	
P. 141 ^b , 1.9		11.8.7	12.2.7
kāle manāṣ		kāle manaḥ	
...		...	
...		...	
P. 144 ^b , 1.10			

... yaevamveda ZZ ZZ
 ityatharvanikapaiṣṭala-
 lāśākāhāyāmdvāśaśaś-
 kāṇḍassamāptāḥ ZZ
 (1.11)athatrayodaśaśakāṇḍa
 likhyate ZZ ō na-
 monārāyaṇāya ZZ ō
 agniśaktamānamapa ...

 P. 153^a, II.2-5

tatodarbhohajayata ZZ
 ZZ itikusadarbhasūktam
 ZZ ZZ ityatharvanika
 Paippalādayaśākāhāyām
 trayodaśaśakāṇḍassamāp-
 tāḥ ZZ ZZ kāṇḍa 13 ZZ ZZ
 athatrayodaśaśaś
 prathamadyāyāḥ ZZ ō

11.16.14 caturdaśarccakāṇḍaḥ 12.7.14 = end

12.1.1 13.1.1

xvi.

III

III

IV

12.22.14 pañcadaśarccakāṇḍaḥ 13.11.23

namonārāyaṇāya z ō namo			
mahāgaṇapataye z . . .			
ō antarhitam me	13.1.1	13.12.1	
.		
.		
P 153 ^b , 1.5	13.3.3c (incomplete)	13.13.5c	
namāmi paśyāga	na mām apaśya āga-		
P. 153 ^b , 1.5	11.7.1 ^d , 2 ^a	13.13.5 ^d , 6 ^a . . .	
rapaḥ yasyoṣadhayaṣ . . .	rapaḥ/yasyauṣadhayah . . .		
P. 153 ^b , 1.12	11.7.7 (complete)	13.13.10	
ity atharvaṇi trayoda-			
śā kāṇḍa prathamonuṣākāḥ z z			
P. 153 ^b , 1.12	IV 11.8.1 . . .	II 12.2.1 . . .	III
kālosvo vahatus . . .	kālo aśvo vahati	12.2.6	
P. 154 ^a , 1.3	11.8.6. (complete)		
r vi paśyati z			
P. 154 ^a , 1.3	13.5.1 ^c	12.1.1c . . .	II
bhadrā hi naṣ pramatir		
P. 154 ^b , 1.5	13.6.6 ($\frac{1}{2}$ + 15 vss)	12.1.16 ($\frac{1}{2}$ + 15 vss)	V
utá dyauh z	V		V

P. 154 ^b , 1.5	13.7.1 . . .	13.14.1 . . .
kim indrasya parihitaṃ		
.		
155 ^a , 1.19	13.9.1 . . . ṣoḍaśarccakāṇḍaḥ	13.14.17
ya evaṃ veda ZZ ZZ . . .		
. . . trayodaśāś kāṇḍas samāptah ZZ Z		

As for Barret he takes the first two secondary errors as correct statements, ignores the statements about the end and beginning of Kāṇḍa 13 on p.153^a, and regarding the fourth error he takes 11.8 as the second hymn of what he takes to be Kāṇḍa 12.

For this reason one will be at a loss in trying to compare Barret's (and Raghu Vira's who follows Barret's arrangement) edition with the present one without the given information. It is for this reason that is to say in order to facilitate a comparison between K and Or and a better understanding of K, that so much has been said on a tedious and long process of errors.

Table 3 summarises what is stated above.

7. *The scope of the editorial work*

The manuscripts consist of rows of akṣaras set one after another without indication of where a word ends or begins. Some verses in K have accent marks, often erroneous.¹² The Or. MSS indicate half-verses, verses, hymns and Kāṇḍas. Most of them indicate pāda-ends too. K shows the end of Kāṇḍa, thrice erroneously. In other matters it is irregular and often misleading.

My primary task has been to present what these manuscripts contain and, following the current convention, also to show the division of the sets of akṣaras into words. This is preparing a kind of partial pada-pāṭha without avagraha, virāma-strokes, restoration of forms changed by sandhi or division of some of the akṣaras, e.g. those formed by the final sound and the initial vowel of two consecutive words.

The equipments available to me, however, are far poorer in quality and quantity than those possessed by Max Müller for the R̥gveda or by Pandit or Roth-Whitney for the AVŚ. Max Müller totally depended on the pada-pāṭha of the R̥gveda for preparing the Saṃhitā-text, the kind of partial

pada-pāṭha spoken of above. So did Pandit and Roth-Whitney mostly. All these scholars had also been guided by the accent marks in their MSS. The commentary too helped them.

As already told, my MSS do not have a pada-pāṭha, nor do they show accents except rarely. Again, Max Müller's MSS showed no variants for the Vedic text, and those of Pandit and Roth-Whitney showed some. My MSS, though about 1/10th (3.7 per Kāṇḍa) of the quantity available to Pandit and Roth-Whitney together, offer a huge number of variants. Now, when one remembers that neither Roth and Whitney nor Pandit nor Visva Bandhu, who depended on the materials used by the former three scholars, had full success in reconstructing a perfect version of the AVS with so much amount of superior material, what one can achieve with the AVP, whatever knowledge one might have of Sanskrit and its history, is easy to guess.

All the editors of the AVS (excepting, perhaps, Pandit) and the AVP had something to be said against their work in spite of the fact that many of them had devoted the maximum labour of their life in service of this Veda. These facts show that the assertion "What is true (in case) of the RV should equally hold good for the AV"¹³ does not reveal the actual position with the AV, specially the AVP. For, the very quality of the manuscript material of the AV makes any editorial work on it, even a scientifically executed edition like the one by Pandit, compulsorily provisional. For this reason my aim has been modest. I can only claim that I have tried to make the presentation as faithful as possible to the MSS and based on certain principles stated in this Introduction.

Since the MSS offer variants selection of reading was necessary. Again, it was not possible to depend on a single MS as even K sometimes offers better readings, e.g. for Or's y↔j.

But often all the MS variants seemed corrupt. In some such cases I took recourse to phonemic comparison to restructure what appeared to me to be the authentic reading. Sometimes such cases are supported by external evidence.

7.7.6a

K *girau jātas svar āsi*

Or * *jātaḥ* * *ahāsu*

Comparison leads to +*ahāsi* in the final word.

8.3.2c

K *utāmṛtatvesyeṣiṣa*

Or *utāmṛtatvasyeṣiṣa*

The emendation is +*utāmṛtatvasyeṣiṣa*.

In the above types the restoration is partly based on each variant and, hence, is different from straight emendation without manuscript support. However, in rare cases even uniformly corrupt readings have been rejected on the ground of strong external evidence and manuscript trend. In such cases I have given my reasons. Thus,

6.6.8d

K *ddhy asyām māmaki tanuṃ /*

or *adhy * * tanu /*

The correct reading is *tanū*. This has a praghya ending meaning the seventh case-ending. Cf. RV. 9.12.3C, *sómo gaurī ádhi śritáḥ*. The Kāśikāvṛtti on Pāṇini 1.1.19 cites our AVP pāda with *tanū* as *adhy asyām māmaki tanū*. Now, according to our present knowledge, this verse is exclusive to the AVP. So, if the AVP had really consisted of the grammatically impossible *tanu* or *tanuṃ*, the Kāśikāvṛtti had before it an opportunity to point to that. In its absence we are to draw the conclusion that the corruption crept into this Veda after

the Kāśikāvṛtti had been composed i.e. after the seventh century A.D.

In the above example the short u was a common element of corruption in both the versions. The rejection of such common elements is very rare in this edition. Usually a uniform element has been retained and underlined in case of doubt. When a firm selection has not been possibly usually the Ja or Ma₂ reading has been shown in the text.

8. Signs used

In the text + indicates restoration through comparison, * indicates the rejection of a uniform reading, a line below indicates doubt of some kind i.e. regarding authenticity, correctness etc.

In the critical apparatus an arrow mark indicates a correction made by the scribe in the MS, e.g. 10.12.9^b म. * घोर(द्य →) चक्षसः । Here an asterisk or a series of dots indicates an omitted part where no variants exist. An asterisk stands for a distinct word or a cluster and dots for many syllables.

9. Some necessary inferences for the reader

The following are not indicated in the footnotes.

i) The final m of the verse or half-verse is always m̐ in Or, often so in K.

ii) Or regularly doubles -ṇ- and -dh- after -r-. For -rṇṇ-one also finds -rṇṇ-.

iii) Or irregularly doubles -t- after -r-

iv) Or very often doubles -t- before -r-.

If a change of sense is possible through the doubling of such sounds the matter has been indicated.

v) Or's intervocalic ṇ ending a word and not forming an akṣara with its following vowel, unless retained in the text (4.14.4^{ab}), has uniformly been shown in the restored text as nasalisation of the preceding vowel. This is Or's way of showing nasal vowels in the AVP text. The common nasal

vowel sign occurs only with the syllable ओ outside the text.

vi) Or has a single letter for va and ba. Since this is a uniform occurrence the matter has rarely been indicated in the footnotes. The text shows what I have considered the correct phoneme. When it has been necessary to refer to the Or va/ba in the footnotes the character has been shown as va.

vii) Or sometimes assimilates the final -m also of an uncompounded word to the following spr̥ṣṭa sound, -m to -ñ before a guttural, to -ṇ before a palatal etc. Thus *ekarṣim caiva* → *ekarṣiṇ caiva* (9.21.1). For the sake of uniformity and in accordance with the current Devanagari orthographic convention I tried to restore this to the usual letter, namely, anusvāra (ṁ). The MS readings have usually been shown in every case, but sometimes the footnotes only indicate that such cases occur in large number in a particular section. When such an assimilation occurs uniformly in K and Or, I preferred to retain it in the text.

viii) When b- is to occur before -r or -ṛ in K, as in *brāhmaṇa* or *br̥haspati*, Barret transliterates this as v-. It is difficult to determine if Barret is correct. And Mumba does not distinguish between b and v. I hardly recorded Barret's reading in such cases.

ix) Before k- and p- K changes -ḥ to -ṣ, the *jihvāmūliya* and the *upadhmānīya* respectively, while Or retains the -ḥ. Similarly, -ḥ is regularly assimilated also to ś- and s- following it in K but not in Or. These K sounds may not be necessarily found in the list of variants unless the word has to be indicated for some other reason.

x) Or does not distinguish between initial ru and ṛ. Non-initial ru and ṛ (kru-kṛ) too are interchangeable.

xi) For the Pāṇinian cch one often finds ch in Or and śch in K. These have been restored to cch with + sign.

In all these cases if the MS reading can have a different

sense from that appearing in the printed text the matter has been stated even though inferable.

In Kāṇḍas 5 - 15 which were edited between 1976 and 1986 all the K variants have been given. From Kāṇḍa 16 onwards (not included here) extremely common K variants have been indicated as common variants (*sāmānyāḥ apapāthāḥ*) with the abbreviation *sā. a.*, provided the Or reading fully agrees with that in a parallel stanza in the RV, AV etc. and the same reading is adopted in the text. But if such a K-variant has any chance of having some philological value, the reading has been recorded.

The above practice has been adopted to save unnecessary labour since many K variants like *ma ↔ sa* have no text-critical importance when the reading can be ascertained from Or supported by external evidence.

When I started with Kāṇḍa 1 in September 1992 I had already been making such references. Hence one will find such references in Kāṇḍas 1 - 4 also.

10. *Some comments on the MS variants*

K's corruptions are innumerable but most of them can be classified though not predicted. Among phonemic corruptions the following sounds freely interchange between themselves d - j, t - c, t - s, palatal vowels and semi-vowels, labial vowels and semi-vowels; ṣ is sometimes kh, uncalled for elision is common. Graphical corruptions occur because of the similarity in the following syllables - *bhya-tra*, *bhra-tra*, *sa-ma*, *tta - tu* etc.

Similarly, most of the errors in Or can be classified into certain groups. The following confusions are known from Oriya dialects: *r-ru*, *u/i - ū/ī*, *ś-s*, *ts-cch*, *y-j*, *hya-jya-yya*. These occur in the MSS too. What has not usually been noted is the fact that a dialectal feature may appear in the Or MSS under certain conditions. The condition may be the phonemic sur-

rounding, the fact that a word with similar sounds is better known to the scribe etc. Thus *jajñe* will almost invariably appear as *yajñe* in Or, e.g. in 5.2.3a; so also 6.11.1a *yajñānam* for *jajñānam*, 6.12.1d *himsiṣṭam* for *himsiṣṭam*, 6.16.5d *tuvgirīvā yuverate* for * *iverate* (avoidance of hiatus and i → u), Ma (also K) 7.4.1b *citrāyamā* for *citrā imā*. It is not impossible that something like this lies behind 7.9.5a *vo bhavati* for AVS 5.7.8a *bóbhuvati*.

In these cases a typically Oriya dialectal feature appears in the errors, but the error intends at a sense however far from the sense of the original reading.

Even unusual phonemic replacements may be noted when the scribe tries to 'improve' some word. Thus 8.2.7d *Mā sā hīnarajān akaḥ* for *sāhīn arasām akaḥ*. The j-s variation noted here is not characteristic of the MSS.

The part played by the phonemic surrounding in causing an 'improvement' will be visible in 7.5.5 : *Mā kṛtvādūṣim* for *kṛtyādūṣim*. 5a *tvāvidam* and 5b *bhrāmi tvā*, apart from the existence of the common Sanskrit word *kṛtvā* might have caused this.

Sometimes K helps in such case, but often not. But once the trend is confirmed it may become a less difficult task to suggest the original reading.

6.4.9b = AVS 5.5.9b

K *sā parṇam abhi śuṣyata* /

Or *sā parṇam abhi śiṣyadaḥ* /

AVS *sā vrkṣām abhí śiṣyade* /

The initial palatal *ś* of the final word in both K and Or bears the influence of 9a *aśvasyāstnaḥ* and of 8c *aśvo* and *sāvas*. But equally responsible is the existence of the common Sanskrit word *śiṣya* and the root *√śuṣ* for this change from *śiṣyadaḥ*.

8.15.5ab

K *nāśnīyām na piveyam na śaita na niṁśai (bhu→)tu*
jāyām nota putram .

Or *nāśnīyān na piben na śain na niṁśita*
jāyām (Mā jāyān) nota putram /

The change from *śayīta to śain and śaita involves the replacement of the -ayī- by a diphthong in both K and Or. This is not common to Or but may occur occasionally. For example, or 6.12.7d *maiva - ma iha* (K *mīya*) obliterates the hiatus of *ma iha*. In the verse under discussion this could have occurred independently. K has got its own diphthongs in *niṁśaibhu* and *proktaudeva* for *prokta ud eva* in 5cd to influence the change in *śaita*. For Or one may consider the phonetically similar *caināmsi* in 4b.

More interesting is Or *niṁśita*, K *niṁśai(bhu→)tu* for *niṁśita* 'one should not kiss'. The palatal ś in the root √nis is neither Vedic nor Pāṇinian.¹⁴

Moreover, Bhattoji Dīkṣita¹⁵ (16th century) knew the existence of such an error as of late origin. "This root ends in a dental. The Ābharanākāra errs in making this end in palatal". This might refer to Bhojadeva's *Sarasvatikanṭhābharana*. But I could not ascertain this from the edition by T.R. Chintamani (University of Madras, 1937). The concerned sūtras should be 7.4.49 (P.8.3.58) and 7.4.140 (P.8.4.33) where the problem does not occur.¹⁶ Hence though one cannot be certain in relating the MS error to this grammatical tradition of the 11th century,¹⁷ the possible late and non-Vedic character of the MS error is certain. The phonemic surrounding of palatal sibilants also was congenial for sustaining such an error. I have restored the correct form from the belief that the authenticity of the correct form, though not directly supported by MSS, can be inferred.

8.10.10cd

Or *yathā patipatny aso devṛgbhyo madhumattarā //*K *yathā pativinsy aso devaṛgbhyo manumattarā /*

Or's *patipatny-* is undoubtedly a 'correction' upon *pativatny-*. This is indicated by the context, by the -v- in K as well as by Pāṇini 4.1.32 which, according to a *kārikā* cited by Patañjali, allows the form alternatively for the Vedas. And this word is not found in any other Vedic text. Also cf. AVP 2.66.5d Or *patipatnīm* K *pativatnī*, 18.10.3a Or *patipatnī*, K *patī*, RV.10.85.21a *pátivatī*. Under these considerations I restored +*pativatny-* relying on comparison and manuscript trend.

But often it has not been possible to determine the source of an error, or even to guess the correct reading, or even when the correct reading has been guessed it has not been possible to determine what the authentic reading had been. For, a reading might even be an authentic error. The following variants are interesting examples.

6.8.8b

Or *adr̥ṣtāḥ kṛmayāḥ puluṣayāḥ*K *ar̥ṣtās kṛimayaḥ puruṣāya*

Accepting Or *adr̥ṣtāḥ kṛmayāḥ* 'unseen worms' as correct, one may like to see *purīṣyāḥ* 'growing in rubbish or dung' in the third word *puluṣayāḥ*. As to the origin of this ungrammatical form, the noted nature of variation in the manuscripts tempts one to suggest an original and perhaps authentic error in the form of **purīṣayāḥ* < **purīṣi* 1/3 in sympathy to *kṛmayāḥ*. The similarity of this word to *purīṣaya* 'lying in the fortress of the body' — a name of Puruṣa-Brahman after Atharvavedic and Nirukta etymology¹⁸ — is very apparent. Could this have induced the change? In any case I do not think that I had any right to emend *puluṣayāḥ* to *purīṣyāḥ*.

However, whatever care one may take, the work will leave

much to be desired. Take the following example.

2.36.4^{ab} Exclusive AVP verse.

K *mā vr̥hyādityo mā vasubhyo mā rudrāyāgnaye pārthivāya*

Vā * *vr̥ksamayyādityebhyo * paśubhyo * . . .*

Ma * *vr̥ksamahyādityebhyo * paśubhyo * . . .*

Ja * *vr̥ksamajyādityebhyo * paśubhyo * . . .*

Or's *paśubhyo* has to be rejected. The prohibitive indeclinable *mā* indicates the existence of an injunctive form after it. One may think of *vr̥k* (irregular weakening) and *vr̥ksam*, two forms of $\sqrt{\text{vr̥ñj}}$ 'to twist' or 'to be crooked'. In the first case (root aorist 3/1) the words may be resolved as *mā vr̥k samajyā ādityebhyaḥ* following Ja, 'The gathering should not be crooked to the Ādityas etc.'. *samajyā* is not found in the Samhitās or the Brāhmaṇas but occurs in the Kausikasūtra 120.1 and Pāṇini 3.3.99 and is explained by Patañjali on 3.3.98. But this gives an uncommon cerebralisation. So one may think of *vr̥ksam* too as sa aorist 1/1 with *adya ādityebhyaḥ*. But while *hya*, *jya* and *yya* are interchangeable in Or, *dya* which does not occur in the MSS will be far-fetched though *dya* and *jya* are interchangeable in K. As a result the case has to be left undecided.

11. How far we can trace back the tradition

a) The case for a Kashmirian AVP.

The history of the transmission of the text and tradition of the Atharvaveda Paippalāda is till now hazy. A classification of the variants and the trends of the manuscripts may partly contribute towards understanding the said history. Hence a systematic enquiry into them and their comparison with the dialectal features of past and present spheres of circulation of the AVP, namely, Kashmir, Orissa and south-western India are important tasks. Unfortunately, these tasks cannot be properly done till the present work is com-

pleted. Still some attempts have been made in this regard concerning the AVP. I shall first try to recount very briefly the main facts of the last one hundred and fifty years' study of the concerned matter, consciously or unconsciously made by various scholars. This will be followed by some new facts.

The notion of the exclusive Kashmir connexion of the AVP goes back to K.v. Hügel¹⁹ who in the forties of the last century remarked that the Brahmins of Kashmir 'all belonged to the Atterwa or as they say Atterman Veda'. Hügel's idea was wrong as only Brahmins of the Kāṭha school are found in Kashmir. However, a Kashmirian birch-bark MS of the AVP written in the Śāradā character was actually discovered.²⁰ These two facts, Hügel's statement and the actual finding of an old Kashmirian manuscript of the AVP gave rise to the belief that Kashmir was the home of the Paippalāda recension of the AV.

One may note that it even appeared to Roth²¹ that no Atharvavedic tradition had gained any foothold in the South, a notion proved wrong by literary and epigraphic evidences.²²

At least since quite some time before the 16th century there was no more any notion of a Kashmirian Atharvaveda in Indian tradition. In this period Mahidāsa (16th Century) a commentator on the Caranavyūha²³ cited a work called Mahārṇava stating that the AV Paippalāda belonged to the southern side of the Narmada river while the AV Śaunakīya belonged to its northern side. The latter fact is still true.

The existence of the Atharvaveda Paippalāda in Orissa was discovered in the fifties of the present century. As already stated (2b above) the discoverer also pointed to the fact that Jonarāja's Rājatarāṅgiṇī mentioned that the AV had been brought to Kashmir by a single man Yuddhabhaṭṭa in the 15th century from Kārṇāṭaka. The present writer²⁴ expressed the view in 1970 that southern kings who had moved to eastern India around the 10th century could have been

responsible for the transplantation of AVP tradition in Orissa.

This new view that the available MS traditions of the AVP can be traced back to a common southern source was contested by M. Witzel between 1973 and 1976.²⁵ Witzel tried to explain many of the corruptions and errors as resulting from the Kashmiri mode of Sanskrit pronunciation. According to Witzel local modes of pronunciation could not effect such a change in the text within a spell of one-hundred years. And since the birch-bark MS belongs to the 16th century, Witzel argues, AVP tradition could not have been brought to Kashmir for the first time in the 15th century.

No one can deny the value of this line of research on the transmission of text tradition. But the new argument of influence of local mode of pronunciation for the existence of an original AVP tradition in Kashmir is necessarily based on internal evidence. Unfortunately such arguments, in spite of their intrinsic value, cannot lead one very far in establishing text history as the arguments can be opposed and counter-opposed again and again. The Kāthaka tradition, for instance, had by all evidences a long history in Kashmir; but the type of text-devastation found in the birch-bark MS of the AVP has not taken place in the Kāthaka Samhitā. This is true of the Rgveda too. Witzel's arguments show why *these* corruptions and not other corruptions occurred, but the weak base of the tradition as pointed to by me in 1970 is not disproved. Hence more definite evidences have to be found out before being sure about a pre-Yuddhabhaṭṭa Kashmir AVP. External evidence compared with the internal ones gathered will be particularly valuable.

Some evidences have already been produced by me²⁶ for the possible existence of a non-AVP Atharvavedic tradition in Kashmir. A summary of the arguments is produced below.

Since the older parts of the Vedas came into being in north-western India it is not very much necessary to prove

the AVP's one time existence in that region. The fact has also received the support of external evidence. Thus, the case for a north-western AVP tradition in the second half of the first millennium B.C. seems to have been substantiated by the citation of apparently exclusive AVP words or sentences in Pāṇini's Aṣṭādhyāyī, Kātyāyana's Vārttikas, Patañjali's Mahābhāṣya and the Gaṇapāṭha. Compare the following exclusive AVP words: AVP 8.10.10 *pativatnī* and Patañjali on Pāṇini 4.1.32 enjoining this very word for the Vedas; similarly 8.18.9 *sphirasphoṣṭāyam* (<* *sphiraḥ spheṣṭho 'yam*) and Pāṇini 6.4.157 which allows *spheṣṭha* 'most swollen' <*sphira*, noted by Wackernagel-Debrunner AiG.II.2, 450 only as a Classical Sanskrit form derived from the Vedic *sphira*; 6.6.8 and 7.12.3 *māmakī* enjoined for the Vedas and proper names in Pāṇini 4.1.30 (again wrongly noted in AiG.II.2, 398 that Patañjali against Pāṇini allows this as a common word); again, if my selection is correct, *samajyā* 'gathering' not attested outside the Kauśikasūtra and Pāṇini 3.3.99 and Patañjali on 3.3.98 occurs in 2.36.4ab (10 above); lastly Durgamohan Bhattacharyya²⁷ had already pointed out that Patañjali knew 'the Paippalāda and not the Śaunakīya, as the representative version of the Atharvaveda'.

Apart from throwing light on the relation between Pāṇini and the AVP, the evidences speak for a north-western Atharvavedic tradition in the centuries preceding the present era, but not for a Kashmirian one in that age. For the AV in Kashmir, however, we have two later evidences. There is an inscriptional reference²⁸ (c. 7th cent.) to Atharvavedins in the agrāhāra of Nirmāṇḍa on the Sutlej. Secondly, it seems that at least either Vāmana or Jayāditya knew the Atharvaveda from a version different from the AVŚ. We already noted above (7) that on Pāṇini 1.1.19 the Kāśikā cites 6.6.8d *adhy asyāṃ māmakī tanū*. This is exclusive to the AVP and not found elsewhere before the Kāśikāvṛtti according to our present knowledge. Apparently the source of the Kāśikā was

the AVP. Now, as is commonly believed,²⁹ if the authors of the *Kāśikāvṛtti* belonged to Kashmir there seems to be a case here for a Kashmirian AVP in the 7th century. But, as the following instances are likely to show, the matter is a bit more complicated.

For AVP 10.7.2c *mādbhiḥ tvā candro vṛtrahā* and AVS 19.27.2c *mādbhyas tvā candro vṛtrahā* the *Kāśikāvṛtti*, on Pāṇini 7.4.48 allowing the Vedic form *mādbhiḥ* <mās 3/3, cites *mābhiḥ ta indro vṛtrahā*. Patañjali too has *indro* but is a bit different from the *Kāśikā* in reading *mādbhir iṣtvā indro vṛtrahā*. In view of the ancient decline and revival of Mahābhāṣya study reported by Bhartrhari (Vākyapadīya 2.487-489) and others it is not impossible that the text of the Mahābhāṣya is corrupt here. It is to be noted that Kayyāṭa (11th cent.?) suggests that Patañjali's intention is to indicate that the *mās* → *mād* change occurs in 'Bhāṣā' too. But this is not the case. There is nothing in the Mahābhāṣya to support Kayyāṭa. It seems probable to me that the error of Kayyāṭa is caused by the fact that he has not recognised the sentence as a Vedic one. So, a text closely similar to the AVP seems to have been known to Patañjali and the *Kāśikā* but not to Kayyāṭa who belonged to Kashmir and wrote a few centuries after the *Kāśikākāras*.

Pāṇini 4.1.32 allows the Vedic forms *antarvatnī* and *pativatnī*. The *Kāśikā* and the Mahābhāṣya cite *pativatī taruṇavatsā* and *pativatnī taruṇavatsā*. The only Vedic passage I know to have a similar reading is AVP 14.2.7 (K 14.1.17) *antarvatīs taruṇavatsā ghr̥tācīs*.

Though one cannot be more definite, the above two variations in the *Kāśikā* and the Mahābhāṣya indicate the possibility of the existence of an AV text closely similar to the AVP as known to us in Kashmir till the seventh century.

Some similarities between K and the AVS too can be explained on the basis of this hypothesis.

AVP 6.4.7d

K *semam niṣ kṛdhi pauruṣam*

AVS 5.5.4d *sémám nís kṛdhi pūruṣam*

Or *sedam niṣ kṛdhi bhadrayā*

Since -au- and -ū- are interchangeable in K its *pauruṣam* is, for all practical purposes, not different from AVS *pūruṣam*. Or also has a perfectly intelligible reading. So here the K reading is different from that in the Or and is practically identical with its AVS parallel. But it is not likely that the K reading is an instance of AVS influence. For, sometimes K is different from Or but at the same time is similar to the RV or the Kāthakasamhitā (see examples below).

Examples where Or ≠ K = AVS or RV or KS :

5.7.5

Or *sr̥jantu pr̥thivīm abhi*

K *sr̥jantu pr̥thivīm anu*

AVS 4.15.4

vār̥santu pr̥thivīm ánu

6.6.8b

Or *yāthā madhu madhukṛto nyañjanti madhāw adhi*

‘As bees anoint honey after honey’.

K and AVS both have *sambharanti* for *nyañjanti*

7.1.5c

Or *pratyakpratipravarttaya*

K *pratyanpratiprahinvāsi*

AVS 10.1.5c *pratyák pratipráhinmah*

7.4.2d

Or *śatam senā jayatu sākam indrah //*

K and AVS 19.13.2 have * *ajayat* * //

7.6.6a . . . d

Or *imām sālām savitā vāyur agniḥ . . . somo no rājā ni kṛṣiṃ dadhātu //*

K and AVS 3.12.4 have *indraḥ* for *agniḥ* and *bhago* for *somo*.

11.14.5 (Barret 12.6.5.)³⁰

Or *idam me pra tiratā vacaḥ //*

K and RV 10.97.14d (different verse) *idām me prāvataḥ vacaḥ //*

6.16.8a

Or *yat te soma gavāśiro javāśiro bhajāmahe /*

K * * * *gaāśiro yavāśiro * /*

RV 1.187.9ab * * * *gāvāśiro yāvāśiro * /*

KS 40.8 manuscript has *gaāśiro*.³¹

In this both K and KS have been subjected to the same corruption.

It should be evident that none of the non-Or parallel texts, that is to say none from the KS or RV or AVS could have alone been responsible for the K readings. Either they all influenced it and/or these might have been instances of the lingering influence of a non-Paippalāda, non-Śaunakīya lost Atharvaveda of Kashmir itself.

The independence of K from the AVS in such cases could be proved also by the following examples :

8.19.10

Or *pacato ni vi yokhataḥ* (-kh- stands for -ṣ-)

AVS 9.5.27 *dādāto ná ví yoṣataḥ*

K *pacato na vy āṃsataḥ*

12.21.1 (Barret 13.11.1)

Or *dirghāyutvāya tejase* = AVS 19.28.1

K and KS 2.1 (different verse) *dirghāyutvāya varcase*.

Here Or is similar to the AVS while K has an independent reading.

Apart from such independent readings K also shows signs of independent arrangements. Thus, 6.18.9^c and 6.19.9^c 7.2.2d and 9d, 7.14.8 and 9 exchange their places in K.

If these are really instances of the lingering influence of a lost or weakened tradition, their differences from Or suggest that the same tradition might have been different from the one of the AVP. I do not deny that there are many ifs and thens in the presented hypothesis. But its temptation lies in the fact that the Mauda recension, now lost, is reputed to have been very close to the AVP. Like the Kāthakas and the Kālāpas they too are often together mentioned. The Kārtakaujapādigaṇa (Pāṇini 6.2.37) mentions Mauda-Paippalāda and Kātha-Kalāpa as two dvandva compounds. On Pāṇini 4.3.101 and 120 Patañjali reads *kāthakam*, *kālāpakam*, *maudakam* and *paippalādakam* in single breath. On 4.2.66 *maudaḥ* and *paippalādaḥ* are read in single breath. But the most definite evidence in this regard comes from the Kāśikā on Pāṇini 1.3.49 where two examples of *anuvadate* 'recites like' are given *anuvadate kathaḥ kalāpasya* and *anuvadate maudaḥ paippalādasya* : 'The Kātha recites like the Kalāpa', 'The Mauda recites like the Paippalāda'.

The foregoing lines are intended to suggest that the case for a Kashmirian AVP is not yet established. However, this shows that even after the present publication is complete K may go on helping enquiries into innumerable unsolved problems of the AVP relating to its authentic version as well as to the unknown history of the transmission of the text.

b) Common corruptions

The following corruptions occurring in both K and Or might have some bearing on the possible prehistory of K and Or.

.6.1.6a

Or *snusejyaṃ puruvarpasam ṛgbhavam* (Mā ṛmbhavam) . . .

K *snuṣeyyam*

*

ṛtvam

RV 10.120.6

stuṣéyyam

*

ṛbhvam

AVŚ 5.2.7

stuṣvā varṣman puruvārtmānam sām ṛbhvānam

One may infer in *snuṣeyyam* an ancient graphical error out of confusion between t and n which was and still is common in some scripts of India. K 16.90.1b, for example, has -s *nuṣī* for -s *tuṣaiḥ*, Or 10.1.3d *stuhite* for *snuhite*. I should add here that the existing oral tradition known to me has *srucejyam* ! If we ignore this evidence of the current oral tradition it will seem not unlikely that the error took place in the common source of K and Or in historical times. The uniform occurrence of the -n- in all MSS suggests that this is more likely than parallel and simultaneous corruption.

8.10.10d

K *devaṛgbhyo manumattarā*

Or *devrgbhyo madhumattarā*

A problem with the pronunciation of -rbhy- and -rbhv- is found in the MSS. Two other cases apart from the above one are found, 6.1.6a (see above) Ma *ṛgbhavam*, Mā *ṛmbhavam*, K *ṛtvam* (cf. *ṛbhvam*, *ṛbhvānam* of the RV and AVŚ), 6.1.9c Or *mātaridbhavarīr* and K *mataritvarīr* for *mataribh-varī(r) of the AVŚ(RV).

Perhaps the problem of pronunciation is generated by a hypothetical doubling of -bh- in the form of -bbh- not recorded in writing. In two of these cases Or (only Ma in the second case) avoids the problem (K in 8.10.10d only) by effecting a dissimilation by replacing the hypothetical -b- by -g-. In the third case Or effects the dissimilation by replacing the hypothetical -b- by -d-.

Now, although some similar dissimilations are found in

the Vedas,³² one must be cautious in regarding the instances of our MSS as authentic Vedic phonemic features. The replacement of -bh- by -g- is found in the Taittirīya Saṃhitā only in forms like *anuṣṭugbhyāḥ* and *triṣṭugbhīḥ*. This may be similar to the process in 8.10.10d's *devṛgbhyo* or *devaṛgbhyo*, but there are big differences too. In the Taittirīya Saṃhitā the change always comes as ādeśa i.e. as one to one replacement and not as āgama i.e. insertion or replacement in doubling. To be more specific, a dissimilation arising due to any hypothetical phoneme is not the feature of the noted cases of doubling in the TS. My inference that we have here a case of the influence of late Taittirīya or allied feature on a weak AV tradition seems to be supported by the other two cases.

In 6.1.6a (see above) Or *ṛgbhavam* and *ṛmbhavam*, K *ṛtvam* (← **ṛbhvam*, cf. RV and AVS), K has nothing to do with dissimilation. It is a case of the common bh ↔ t confusion of K.Ma's *ṛgbhavam* is a 'learned correction' and *ṛmbhavam* is a further corruption in Mā which is the worse one of the two MSS.

As for 6.1.9c K *mātaritvarīr*, Or *mātaridbhavarīr* ← **mātaribhvarī(r)* of AVS (RV), K is again a case of bh ↔ t confusion. In Or we have an *adbhiḥ* type of dissimilation with further changes. But how can we defend this hapax when the authentic reading is independently inferable from the known errors of writing in K?

The discussion tries to show why it is difficult for me to see traces of authentic Vedic phonemic features, not to speak of AV tradition, in the above three cases. In 8.10.10d we have the additional evidence of the phonemic surrounding of three gutturals in vs.11 a, b and c. These considerations not only help infer the authentic and correct readings on the basis of a principle but also show how both Or and K could have been influenced by other traditions in historical times, most probably the middle ages.

There are quite a few other instances where many common phonemic features of K and Or cannot be explained away as of local dialectal origin. One can go on citing them, but I cite below a few of those only which might have some relation to the one-time sphere of circulation of the common source.

c ↔ t, d ↔ j confusion is very common in K and present, though rarely, in Or. Sometimes this occurs in both versions, i.e. K and Or; eg. in 5.3.3 and 9.6.7d *ni jasyaca* for *ni jasyata* Ma2 ca → ta); K only, 6.8.5d *tara* for *cara* etc. Their common occurrence is significant since this is not known as a prominent Oriya or Kashmiri dialectal feature.

On this Witzel states : 'c is pronounced ts today, as German or Italian z. . . . This might be reflected already in K by an occurrence of *ʈ*'.³³ This seems to be a forceful argument against inferring a common source when c-t confusion occurs in both K and Or. In fact it is difficult to deny that common phonetic errors alone cannot determine the case for a common source for Or and K. Still the recognised fact that 'The development of t- out of original c-/s- is very common in Dravidian'³⁴ should not be forgotten by one working on the AVP. The following case also is noteworthy.

12.19.2 (K 13.9.11 in Barret's edition.)

Or *śraddhemam brahma juṣatām dakṣiṇāyur* (Mā *dakṣiṇāyu*)

K *bhraddhemañ juṣatām dakṣiṇāyur*

-bhra- -śra- interchange is not common in K, but -tra- and -bhra- being very similar to each other in the Sāradā script these are very often confused. Hence one has to infer an intermediate stage when *traddhemam* stood for *śraddhemam*. Now when one notes that *taddinamu* (← Tamil *tattinam*) means 'the annual ceremony for the manes'³⁵ (Skt. *śrāddha*) in Telugu, the occurrence makes one think, though definite conclusion is not allowed.

c) *Local tradition, literature and epigraphy*

As for the prehistory of the Or MSS, here too a systematic

and comparative study of the MS variants along with enquiries into the existing local traditions and recorded facts only may help. I have not yet got any evidence which goes against a southern origin of the recension.³⁶ An interesting but text-critically unimportant case occurs in one Or codex which begins with *vāgīsādyā sumanasah* etc., a corrupt form of the initial stanza of Sāyaṇa's commentary on the Ṛgveda.

I tried to know why the Atharvavedins of Orissa are called Brahmins of the Southern Class (Dakṣiṇasrenī). The reason is not clear to the Atharvavedins themselves. They belong to the Puri circle and hence, they believe, they are southerners. No one could go beyond that excepting uttering a maxim, *sarve dvijāḥ kānyakubjāḥ* : 'All Brahmins are from Kānyakubja'. This seems to be a borrowed maxim.

It may be of interest to note in this connection that about five hundred kilometres south-west of the present Orissa Atharvavedins fortythree Atharvavedins had been settled in the Godavari deltas a little before 535 AD.³⁷ But they seem to have vanished from the region. As far as my personal investigations show there is no Atharvavedin in the region at present. It is difficult to avoid two relevant questions here. How long did the people remain in the region and where did they go to? As to the first question S. Sankaranarayanan's³⁸ note that "late authors like Amalānanda (1300 AD) and Appayyadiṣita (17th c.) refer to the study of the Atharvan in the Ghatikās of the Godavari delta" does not help much. The matter stands as follows.

On Brahmasūtra 3.4.20 both the commentators make long discussions on the rituals to be followed by one for the renouncement of worldly life. In this discussion Amalānanda (*Vedānta-kalpataru*) refers to the Ātharvaṇī śruti recited in ghaṇṭikāsthānas.³⁹ His exact words are *ghaṇṭikāsthaneṣu paṭhyamānām ātharvavṇīm śrutim 'saśikham vapanaṁ kṛtvā bahiḥ sūtram tyajed budhaḥ' iti*. The śruti referred to here is a few verses of the Brahmapanīṣad. This is a late

minor Upaniṣad and has hardly any direct relation to the Saṃhitās of the Atharvaveda. The same Ātharvaṇī sentence occurs in a more extensive quotation in the commentary Prakatārthavivarāṇa on the same sūtra of the B.S.⁴⁰ Secondly, though the settlement started in the Godavari delta, none of the commentators connects the ghaṇṭikāsthānas to the delta. Appayyadīkṣita's own words (*Kalpataruparimala*) on the sentence of Amalānanda are as follows : *ghaṇṭikāsthānāni puṇyakṣetraviśeṣā godāvaritātādiṣu prasiddhāḥ*. He means that these are kinds of holy place and are to be found on the banks of the Godavari and like places.

I do not mean to say that the 6th century settlement and its likes in contemporary India had nothing to do with the emergence of late Upaniṣads like the Brahmopaniṣad. But there is nothing in the references by which we can relate the Ātharvaṇī śruti of Amalānanda directly to any descendant or survivor on the delta of settlers of the early 6th century A.D.

Another thing which cannot be overlooked is that the settlement region is dangerously vulnerable to the recurring devastating cyclonic storms which have so many times brought disaster to coastal Andhra over the centuries. Perhaps it would have been difficult for any small and socially weak community to survive in this region for a long period. But one Atharvavedin named Sarvottama wrote an inscription (EI.8, p.240) of Sarvalokāśraya Cālukya a little south-west in Nellur district in 673. It is not unlikely that he was related to the settlement.

Till now there is no evidence by which we can prove any connection between the Godavari settlers and the Orissa Atharvavedins. As usual the śākhā of the settlers is not mentioned. Even the gotras which are often mentioned in other inscriptions are not specified here. On the other hand the Orissa Atharvavedins cannot trace back themselves beyond Lāṅgulā Narasiṃhadeva (1239-1264) though Paippalādins had settled in eastern India in the 11th century.⁴¹

The following facts too should not go unnoticed. It appears that there had been several exoduses of the Atharvavedins of the region. This is one of the main reasons for the dwindling tradition of the Atharvaveda here. Some social compulsions and the resulting poverty have forced the Atharvavedins of eastern India to live in almost a continuous state of diaspora. The present settlements of the Jharkhand belt owe their origin, according to the oral accounts of village elders recorded by me, to the devastating famines occurring during early British rule. But, one may ask, why only the Atharvavedins moved but not the Orissa Kāṇvaśākhins to this region? One may also note that the Taittirīyakas of the Godavari deltas have kept their tradition alive for several centuries. Some of the villagers there claim more than twenty generations in the same place. The Atharvavedins on the contrary have ever been on the move with progressive deterioration of the tradition.

In this context the term tradition has got a distinct meaning. It means not only the preservation of the text, which is a part of and dependent on tradition. Tradition means social recognition, regular engagement in village religious service, recitation of the Veda and copying of manuscripts. The existence of these has kept the Taittirīya Saṃhitā alive in upper Andhra. Inferably the Atharvavedins had begun to lack these even before the modern age.

Further discussions⁴² may carry us beyond the scope of the present introduction. To revert back to our editorial and exegetical problems – it will be ridiculous to expect the AV to have been preserved like the TS, VS or the RV whose priests were usually in the mainstream of village life. On every step we see that in actual practice too it has not been so well preserved. When it is said that what is true of the RV should equally hold good for the AV these real life facts are ignored.⁴³

NOTES

1. *Paippalādasamhitā of the Atharvaveda*, First Kāṇḍa. Edited from original manuscripts with critical notes by Durgamohan Bhattacharyya, Sanskrit College, Calcutta, 1964. Introduction ix-xl; Text 1-104.
2. Do Vol. 2, Kāṇḍas 2-4, 1970.
Introduction by Dipak Bhattacharya xix-xxx. Text 105-304.
3. Louis Repou : Notes sur la version "Paippalāda" de l'Atharvaveda (Première série) *Journal Asiatique* CCLII-4, 1964, pp.421-450.
: Do (Deuxième série), *JA* CCLIII-1, 1965, pp.15-42.
K. Hoffmann : *Aufsätze zur Indoiranistik* herausgegeben von Johanna Narten, Wiesbaden, Band 1 (1975), Band 2 (1976); pp.228-237 'Remarks on the new edition of the Paippalāda Samhitā' pp.562-569 "Zu ved. tan 'donnern.'" Band 3 (1992) hersg. von Sonja Glauch, Robert Plath, Sabine Ziegler; passim.
4. Bhattacharyya gives some additional information in footnotes. The Guhyakālyupaniṣad 1-5 enumerates six branches, Agnipurāṇa six, Skandapurāṇa, (Nāgara-Khaṇḍa) one hundred, Muk-tikopaniṣad fifty, Sītopeniṣad and Ahirbudhnyasamhitā five. Every list has the names of Paippalāda and Śaunaka in common. The present Introduction is not intended to be a substitute for the one by Bhattacharyya. Apart from his Introduction, his lectures on *The fundamental themes of the Atharvaveda* S.P. Mandali, Poona, 9, 1968 should be consulted for more information. The lectures were delivered in November, 1962.
5. Bhattacharyya xi. The citation within is from Paul Thieme, *Pāṇini and the Veda*, Allahabad, 1935, p. 66.
6. Printed as 16 and 17 in the previous Introduction to Vol.I.
7. Printed as 16 - 20 in the above.
8. Ibid p. xviii.
9. Also *Der Atharvaveda in Kaschmir*, R. Roth, 1875 which is too well known; so also C.R. Lanman, HOS 7. lxxix - lxxxix. M. Witzel, 'On the reconstruction of the authentic Paippalāda-samhitā', *Journal of the G.N. Jha Kendriya Sanskrit Vidyapeeth*, Vol. 29 (1973) and Vol. 32 (1976), informs, among

- others of an unknown copy of K.
10. But see Witzel, 1973, pp.473-485.
 11. See n. 2 above p. xx.
 12. Accent marks occur only in a few verses of K. Since some of the accents marks are wrong I did not record the accented text in the list of variants unless otherwise necessary.
 13. So cited from Surya Kanta, *Atharva Prātisākhya*, p.49 by M. Witzel, 1976, p.159, see n.9 above. The full sentence of Surya Kanta has three more words : 'with certain provisions'.
 14. Cf. Kātyāyana and Patañjali on p.8.3.58.
 15. Dhātupāṭha 2.15 (1025) *ṇisi cumbane* in *Siddhāntakaumudī*, ed. C. Sankara Rama Sastri, Madras, 1929.
 16. K. Sambasiva Sastri's edition (T.S.S.) was not available to me.
 17. L. Renou, p.121, *Études védiques et pāṇinéennes* III, Paris 1957 for this date.
 18. AVŚ 10.2.28cd, AVP 16.62.1cd, Gopatha Brāhmaṇa 1.1.39, Nir. 2.3.
 19. *Kaschmir und das Reich der Siek* (1840-48)II.364.
 20. 2a and 3c above.
 21. *Der Atharvaveda in Kaschmir* p.6.
 22. V. Raghavan, *The present position of Vedic recitation and Vedic sakhas*, Kumbhakonam, 1962, p.6, n.6: S. Sankaranarayanan, n.37 below.
 23. Ed. A.D. Sastri, Varanasi, 1938, p.33; Durgamohan Bhattacharyya, loc cit, mentioned this fact.
 24. Introduction, AVP. Vol. 2 (Kāṇḍas 2-4), Sanskrit College, 1970, pp. xxvi-xxviii. See n.2 above.
 25. N.9 above.
 26. 'Was Kashmir the home of the Atharvaveda Paippalāda?' AIOC 33, Calcutta, 1986; 'The identity of the Atharvavedic tradition of Kashmir', *Gopikamohan Bhattacharya Commemoration Volume*, Kurukshetra, 1991, 1-7.
 27. *Op. cit.*, p. xxxii. Add that Patañjali (Paspasāhinka) knows *sām no devīr* as the intial stanza of the AV and see Bhattacharyya (1968) 22-23.
 28. CII, III, p.289, already noted by Renou, *Les écoles védiques et la formation du Veda*, Paris, 1947, p.87; 'The Vedic schools and the

epigraphy', *Siddha Bharati*, Hosirapur, 1950, p.217.

29. Vāmana and Jayāditya wrote the *Kāśikā* in *Kāśī*, but their native land is not certain. It is possible that both hailed from Kashmir. See S.K. Belvelkar, *Systems of Sanskrit Grammar*, 2nd ed. 1976, pp.29-30. Some current stories among grammarians of Varanasi speak of Vāmana's coming to Varanasi from Kashmir. The source of these stories is not known to me.
30. Section 6 above.
31. See Schroeder's edition. Professor Witzel pointed this to me and also his belief that this indicated a long tradition of recitation.
32. AiG. I. pp.136, 180, etc; also K. Hoffmann n. 3 above, 153 ff for *takman* ← **tapman*.
33. *Op.cit.*, 1976, p.149.
34. T.Burrow, *Collected papers on Dravidian linguistics*, Annamalai Univ., 1968, pp.167-168.
35. I am thankful to my young archaeologist friend Dr. Padamanabha (A.S.I.) for bringing the fact to my notice. Also see p.1741, Vol. III, *Tamil Lexicon*, Univ. Madras, 1982.
36. See n.24 above.
37. J.F. Fleet, *JBBRAS* XVI, p.114 ff; S. Sankaranarayanan, *The Viṣṇukūṇḍis and their times*, Delhi, 1977, p.97.
38. *Op. cit.* p.144.
39. So in the *Vedāntakalpataru* and the *Kalpataruparimala*. See ed. by Mm. Anantakrishna Sastri and Bhargava Sastri, Bombay, 1938. But the usual word is *ghaṭikāsthāna* - 'establishments for holy and learned men' (D.C. Sircar, *Successors of the Sātavāhanas*, p. 137), 'institution for studying the Vedas' etc. Also see Sankaranarayanan's note, *op.cit.*, Appendix VI.
40. Ed. T.R. Chintamani, Univ. Madras, p.950.
41. Durgamohan Bhattacharyya, n. 1 above, p.xv.
42. Some discussion on this was made by me in 'Some social aspects of manuscript preservation' (not yet published), Seminar on manuscripts and their future, March 8-10, 1990, Asiatic Socety, Calcutta.
43. See n.13 above.

ACKNOWLEDGEMENTS

I am grateful to Mr. G.S. Das, Managing Director Das Reprographics Ltd., Calcutta for the production of xerographs from the MSS in Calcutta; to Dr. Chr. O. van der Grinten, Oce, Holland for further reprographs; to my eldest brother Professor Sukumar Bhattacharya who introduced me to Mr. Das; to my wife Dulu, my brother Dilip and his wife Manju who did all the work regarding developing the palm-leaves before they could be reprographed. I express my obligation to my University Visva Bharati and the UGC whose grants I used for microfilming the MSS. Kāṇḍas 1-4 were edited as part of a project of the AVP funded by the UGC. Dr. Subodh Kumar Nanda was available as Project Fellow because of the UGC grant.

Kāṇḍas 6-9 of the present work had been provisionally edited in the Roman script at Leiden in 1981-82 when I stayed there with a ZWO fellowship arranged by Professors M. Witzel and J.C. Heesterman, Instituut Kern, Leiden, Holland. I had the privilege of discussing with Professor F.B.J. Kuiper many problems of the AVP in regular meetings arranged and participated in by the two above mentioned Professors. It is needless to say that the discussions made me richer. For this I am grateful to them. I should mention here that Professor Witzel suggested the division *iha veḥa vā* (6.6.9^b).

Dr. Govindakutty, Associate Professor of Dravidic Studies, Instituut Kern was very generous and kind in helping me with valuable hints and suggestions regarding works on southern dialects for comparison with AVP variants.

It is perhaps needless to say that when the edition of Kāṇḍas 6-9 in the Roman script was rewritten into Devanagari many changes were made.

Professor Johanna Narten and Karl Hoffmann (Erlangen)

sent to me all the published works of Professor Hoffmann, namely *Aufsätze zur Indoiranistik* in three volumes (see NOTES, n.3) and *Der Injunktiv im Veda* (Heidelberg, 1967). These are not only extremely valuable, it would have been also very difficult for me to procure these priceless volumes which are indispensable for anyone working on the AVP. The Introduction and the critical apparatus may give some idea of how they have helped and enriched me.

I take this opportunity to thank Dr. Chandan Roychoudhuri, General Secretary, Asiatic Society who tried to see that the work was published and the publication section of the Society, particularly Messrs Nirbed Ray, Sukhendu Bikash Pal, Govinda Chatterjee and Sirajul Haque.

I also express my gratitude to Professor Suniti Kumar Pathak (Santiniketan) who often brought the press matter to me while returning from the Society, to Dr. I.K. Sarma, Director, Salar Jung Museum, Hyderabad for many types of help during my tour in the Godavari districts in 1987 and to Mr. L. N. Renu, a scholar of Mumbai who sent to me in 1995 a copy of the recent reprint of Raghu Vira's edition of the Kashmir AVP. They did so out of sheer affection and scholarly interest.

Santiniketan,
21 September, 1996

DIPAK BHATTACHARYA

ABBREVIATIONS

संक्षेपाः

कर्मप.	कर्मपञ्जिका (Manuscript)
पा. / P	Pāṇini's Aṣṭādhyāyī
M. Bloomfield (ब्लुम्फिल्ड)	Ed. Kausikasūtra, 1890.
Louis Renou (रनु)	Études sur le vocabulaire du R̥gveda, Pondicherry, 1958. Also see n.3, Introduction, NOTES.
वै. प.	वैदिकपदानुक्रमकोषः, विश्वबन्धु ।
Karl Hoffmann (हफ्मान्)	See n.3, Introduction, NOTES.
अनु. प	अनुस्वारस्य परसवर्णः
वै. तु.	वैपरीत्येन तुलनीयम् ।
सा. अ.	सामान्या अपपाठाः ।

For other abbreviations and signs see the Introduction. Well-known abbreviations are not included here.

CONTENTS

	Pages
Foreword	vii
Editor's Introduction	ix-liv
1. <i>The work started by</i> <i>Durgamohan Bhattacharyya</i>	ix
2. <i>The Atharvaveda and the</i> <i>discovery of the Paippalādasamhitā</i>	x-xv
a. The recensions of the Athar- vaveda and the Kashmirian Athar- vaveda; b. The Atharvaveda outside Kashmir; c. Discovery of the palmleaf MSS; d. Importance of the discovery	
3. <i>Materials for the edition</i>	xv-xix
a. Orissa palmleaf manuscripts discovered by Durgamohan Bhat- tacharyya; b. Oral recitation; c. The Kashmir manuscript.	
4. <i>A note on the transliteration of K</i>	xix-xxi
5. <i>The number of verses and hymns</i>	xxi-xxii
6. <i>A serious conflation in K</i>	xxii-xxix
7. <i>The scope of the editorial work</i>	xxix-xxxix
8. <i>Signs used</i>	xxxii
9. <i>Some necessary inferences</i> <i>for the reader</i>	xxxii-xxxiv
10. <i>Some comments on the</i> <i>MS variants</i>	xxxiv-xxxviii
11. <i>How far we can trace back</i> <i>the tradition</i>	xxxviii-li
a. The case for a Kashmirian AVP; b. Common corruptions; c. Local tradition, literature and epig- raphy.	

Notes	lii-liv
Acknowledgements	lv-lvi
Abbreviations	lvii
अथर्ववेदीया पैष्पलादसंहिता	१-८४०
प्रथमः काण्डः	१
द्वितीयः काण्डः	११६
तृतीयः काण्डः	२२८
चतुर्थः काण्डः	२६४
पञ्चमः काण्डः	३६४
षष्ठः काण्डः	४४०
सप्तमः काण्डः	४८३
अष्टमः काण्डः	५२५
नवमः काण्डः	५७४
दशमः काण्डः	६४३
एकादशः काण्डः	६७५
द्वादशः काण्डः	७१२
त्रयोदशः काण्डः	७५८
चतुर्दशः काण्डः	७७४
पञ्चदशः काण्डः	७९४

अथर्ववेदे पैप्पलादसंहितायां

प्रथमः काण्डः

१.१

शौ.१.६.१ शं नो देवीरभिष्टय आपो भवन्तु पीतये ।
शं योरभि स्रवन्तु नः । । १ । ।

३ आपः *पृणीत भेषजं *वरूथं तन्वे मम ।
ज्योक् *च सूर्यं दृशे । । २ । ।

२ अप्सु मे सोमो अब्रवीदन्तर्विश्वानि भेषजा ।
अग्निं च विश्वशंभुवम् । । ३ । ।

४ ईशाना वार्याणां क्षयन्तीश्चर्षणीनाम् ।
अपो याचामि भेषजम् । । ४ । ।

१.२

शौ.१.४.१-४ अम्बयो यन्त्यध्वभिर्जामयो अध्वरीयताम् ।
पृञ्चतीर्मधुना पयः । । १ । ।

मूलपुस्तिकासु लभ्यानि पाठान्तरादीनि

काण्डिकारम्भे—

वा. श्री गणेशाय नमः । । म. औं नमो लक्ष्मीनृसिंहाय । ।

ज. औं नमो गणेशाय । ।

का. प्रथमत आरभ्य १.५.२ मन्त्रस्य 'चतस्रो' इत्यवधिको भागो
नष्टः । ।

१.१.१ क उ. औं शन्नो . . . ;

ग वा. श यो . . . । ।

२. उ. प्रणीत * वरूथं * * । ज्योक्त (म. ज्योक्तव्य) * * । ।

१.२.१ कख ज. * . . ध्वविर्जा ।

*अमूर्या उप सूर्ये याभिर्वा सूर्यः सह ।

ता नो हिन्वन्त्वध्वरम् । । २ । ।

अपो देवीरुप ब्रुवे यत्र गावः पिबन्ति नः ।

सिन्धुभ्यः कर्त्तुं हविः । । ३ । ।

अप्स्वन्तरमृतमप्सु भेषजम् ।

अपामुत प्रशस्तिष्वश्वा भवथ वाजिनः । । ४ । ।

१.३

शौ.१.२.१-३

विद्या शरस्य पितरं पर्जन्यं भूरिधायसम् ।

*विद्यो ह्यस्य मातरं पृथिवीं विश्वधायसम् । । १ । ।

ज्यायके परि णो नमाश्मा भवत नस्तनूः ।

विरुड्दिहि वरीयोरातीरप* द्वेषांस्या कृधि । । २ । ।

वृक्षं यद् गावः परिष्वजाना अनस्फुरं शरमर्चन्त्यृभुम् ।

शरमस्मद् यावय दिद्युमिन्द्र

शौ.२.३.६.

शं नो भवन्त्वप ओषधीरिमाः । । ३ । ।

२ क वा,ज. अमूर्जा * * ; म. अमूजा * * ;

ख ज,म . . . सहः । वा . . . सहः (→ ४) ।

ग म,ज. * * हिन्वंत्वध्वरं । ।

४ ग वा. अपामु प्र . . . ; ज. अपामृत . . . ;

१.३.१ ग उ. विद्ये . . . ; ← *विद्येद्यस्य ?

२ ख वा . . . नस्तनूः । । म, ज. . . . नस्तनु (→ नू) : ।

गघ उ. . . . रातिरप . . . । । द्र. < वीडुर्वीहि . . . ?

३ उ. . . . न्यृभूं (म . . . भूं → भूं) । . . . स्मज्या (वा. ज्या)-
वय . . . शन्नो . . . । ।

इन्द्रस्य वज्रो अप हन्तु रक्षस
आराद् विसृष्ट इषवः पतन्त्वस्मत् ।। ४ ।।

१.४

शौ.१.३.१ विद्य ते शर पितरं पर्जन्यं भूरिरेतसम् ।
तेना ते तन्वे शं करं पृथिव्यां ते निषेचनं
बहिष्ठे अस्तु बालिति ।। १ ।।

x इन्द्रेण वरुणेन चन्द्रेण सूर्येण च ।
(तेना ते तन्वे . . .) ।। २ ।।

१.३.६क-ख यदान्त्रेषु गवीन्योर्यद् वस्तावधि संश्रुतम् ।
(तेना . . .) ।। ३ ।।

पै.१६.२०.१३गघ प्र ते भिनद्धि मेहनं वर्त्तं वेशन्त्या* इव ।
शौ.७ कख
१ग-ङ तेना ते तन्वे शं करं पृथिव्यां ते निषेचनं
बहिष्ठे अस्तु बालिति ।। ४ ।।

४ ख ज. . . पतन्त्वस्मत् ।। ३ ।। ऋ ४ ।।

द्र. पुस्तिकासु मन्त्रसमाप्तयः असमानाः । वा, ज. २ख इत्यत्र
मन्त्रोऽवसितो द्वाभ्यां दण्डाभ्याम् । ज. २घ इत्यत्र एको दण्डः ।
सर्वत्र काण्डिकान्ते चत्वारो मन्त्राः इति सूचितम् ।

१.४ अत्रापि म. पुस्तिकामनुसृत्य मन्त्रविभागः कृतः । वा. ४ख . . 'इव'
इत्यत्र मन्त्रः समापितोऽपि कदापि लेखकेनैव शोधितः । ज. ३ख
'संश्रुतं' इत्यत एक एव दण्डः । काण्डिकान्ते सर्वत्र मन्त्राणां
पञ्चसंख्याकत्वं सूचितम् । २-३ मन्त्रयोः ग-ङ पादानामावृत्तिः
पुस्तिकासूत्रा ।

१

१ गघ उ. . . शङ्करं पृथिव्यान्ते * ;

३ क वा, म. यदान्त्रेषु . . . ; ख उ. -यद्वस्तावधि * ।।

४ ख उ. * मेशन्त्या * । गघ १गघ टीका द्र. ।

शौ.१.३.६

यथेषुका परापतदवसृष्टाधि धन्वनः ।

एवा ते मूत्रमुच्यतां वहिर्बालिति सर्वकम् । । ५ । ।

१.५

शौ.१.११.१-४

वषट् ते पूषन्नस्यै सुवृक्तिमर्यमा होता कृणोतु वेधाः ।

सिस्त्रतां नार्युत प्रदाता वि पर्वाणि जिहतां सूतवा*

उ । । १ । ।

चतस्रो दिशः प्रदिशश्चतस्रो भूम्या उत ।

देवा गर्भं समैरयन् ते व्यूर्णुवन्तु* सूतवे । । २ । ।

सृष्टा व्यूर्णोतु वि योनिं हापयामसि ।

श्रथया सूषणे त्वमव त्वं बिष्कले सृज । । ३ । ।

नेव स्त्रावसु न पर्वसु न केशेषु नखेषु च ।

अवैतु पृश्नि शेवलं शुने जराय्वत्तवे* । । ४ । ।

१.५ १ क उ. * (वा. वषट्) * पूषन्नस्यै . . . ;

ख वा, ज. . . . * * वेधा ।

ग ऋकारोकारयोर्दजयोश्च विपर्ययः पुस्तिकासु शङ्कनीयः ।

घ उ. सूतिवा उ । ।

२ क 'दिशः' इत्यत एव का. पुस्तिकायां लभ्यम् । इतः पूर्वं यत्तन्नष्टम् ।

गघ का. * गर्भो समीरयन् * व्यूर्णुवन्तु (?) * २

वा. . . . व्यूर्णवन्तु * । । म, ज. . . . व्यूर्णवन्तु * ।

३ क का. * न्यूर्णोतु; वा, म. सृष्टा व्यूर्णोतु ;

ख-ग उ. * योनिहातयामसि । श्रथयाय * . . . ;

ग का. सूषणे

घ का. . . . * पुष्कले * ; वा, ज. . . . विष्कले * । ।

४ का . . . ननखेषु * * पृष्टि * * जरायुत्तवे ;

घ उ. * जरायुत्तवे ।

नेव मांसे न पीवसि नेव कस्मिंश्चनायत्तम् ।
अव जरायु पद्यताम् ।। ५ ।।

इति प्रथमकाण्डे प्रथमोऽनुवाकः

१.६

शो.१.१.१-४

ये त्रिषप्ताः पर्यन्ति विश्वा रूपाणि बिभ्रतः ।
वाचस्पतिर्बला तेषां तन्वमद्य दधातु मे ।। १ ।।

उप न एहि वाचस्पते देवेन मनसा सह ।
+असोष्यते नि रमय मय्येव तन्वं मम ।। २ ।।

इहैवाभि वि तनूमे +आर्ली इव ज्यया ।
वाचस्पतिर्नि यच्छतु मय्येव तन्वं मम ।। ३ ।।

५ का. . . पौसे * . . . कस्त्योश्चनायुतम् । * . . ५ प्रथमानुवाकः
उ. . . * . . . पिवसि . . . अप * . . ।। ५ ।। ऋ ५ ।। अ
१ ।।

१.६.१ कख का. * रूपाणि बिभ्रता ;
म. * त्रिसप्ताः . . . ।

घ का. तन्वमध्या * . . ।।

२ क का. * नेह . . . ; ग का. असोष्यते * रम ; उ. अशोष्यते * . ;
घ का. नष्टोऽयं पादः ।

३ का. नूतभेयरली यव्यज्जया वाच ; द्र. नष्टप्रायोऽयं मन्त्रः ।
उ. इहैवाविभितनु (म. → नू) भे आलीव * (ज. य्यया) । . .
. यच्छतु . . . ।।

उपहूतो वाचस्पतिरुपहूतोऽहं वाचस्पत्युः ।
सं श्रुतेन राधिषीय मा श्रुतेन वि राधिषि ।। ४ ।।

१.७

शौ.२.२.१-५ दिव्यो गन्धर्वो भुवनस्य यस्पति-
रेकायुवो नमसा विक्ष्वीड्यः ।
तं त्वा योमि ब्रह्मणा देव दिव्य
नमस्ते अस्तु दिवि ते सधस्थम् ।। १ ।।

दिव स्पृष्टो यजतः सूर्यत्वगवयाता* हरसो दैव्यस्य ।
एकायुवो नमसा सुशेवो मृडाद् गन्धर्वो भुवनस्य
यस्पतिः ।। २ ।।

अनवद्याभिः समु जग्म आभि-
रप्सराभिरपि गन्धर्व आसु ।
समुद्र आसां सदनं म आहु-
र्यतः सद्य आ च परा च यन्ति ।। ३ ।।

४ ख का . . . वाचस्पत्यु ; ज. अवग्रहो नास्ति ।
गघ का. सौंसृतेनराधसि * मृतेन * राधसि का १
घ वा, ज. माः ** राधिषी (ज. → षि) ।। . . . म. मा (+ :)
. . . ।। . . .

ज. काण्डिकान्ते - श्री विष्णुः ।। वा, म. मङ्गलचिह्नानि ।

१.७.१ का. * गंधर्वो x x वनस्ययस्पतिरेकायव नोमसा वक्ष्वीड्यः
त * योसि . . . स्तेस्तु . . . १

द्र. ग योमि < यामि ? यौमि ? शौ, यौमि । ऋ. १.२४.११ क यामि ।

२ का. * * * सूर्यत्वगजाता . . . एकायसोमनसा सुषेवो मृड्गंधर्वो
. . . २

उ. . . सूर्यत्वग (म. गव) जाता * * । * नमस्य * . . ।।

द्र. १ख, २ग शौ. एक एव नमस्यः * ।

३ कख का. युन . . . समजग्माभि . . . गन्धर्वासु ;
गघ का. सामान्या अपपाठाः ।

अग्निये दिद्युन्नक्षत्रिये या विश्वावसुं गन्धर्वं सचध्वे ।
ताभ्यो वो देवीर्नम इत् कृणोमि ।। ४ ।।

याः क्लन्दास्तमिषीचयो^४ अक्षकामा मनोमुहः ।
ताभ्यो गन्धर्वपत्नीभ्यो अप्सराभ्योऽकरं नमः ।। ५ ।।

१.८

शौ.२.३.१ अमुष्मादधि पर्वतादवत्कमसि भेषजम् ।
भेषजं सुभेषजं यत्ते कृणोमि भेषजम् ।। १ ।।

२ आदङ्गा कुविदङ्गा शतं यद् भेषजानि ते सहस्रं वा घ
यानि ते ।
तेषामसि त्वमुत्तममनास्त्रावमरोगणम् ।। २ ।।

४ का. दिद्युर्न . . . * * गन्धर्वं सचध्वे * * देवीन्तमैतु * ४
क उ. दिद्यन्नक्षत्रिये,

५ का. * . . . स्तामिषीचयो अक्षकामा मनोमुह
* गन्धर्वपत्नी x x करनुमः का २
क उ. * . . . स्तमिषी(म. सी)चयो ;
घ वा,ज. * * करन्नमः . . .

१.८.१ कख का. x x x ज; म. . . . दमत्कमसि * ;
ज. . . . दवत्कमसि * ।

गघ का. * सुभेषज यतु * * ;

२ कख का. आदङ्गाश्चतं * * * ;
ग का. * * च * * ; उ। * * * जानि * ।
ङ का. . . . मरोहणम् z २ z

५ अरुस्यानमिदं महत् पृथिव्या अध्युद्धृतम् ।
तदस्त्रावस्य भेषजं तदु रोगमनीनशत् । । ३ । ।

शौ.२.३.४कख उपजीका उद्धरन्ति समुद्रादधि भेषजम् ।

x अरुस्यानमस्याथर्वणं रोगस्थानमस्याथर्वणम् । । ४ । ।

१.६

शौ.१.१०.१-४ अयं देवानामसुरो वि राजति
वशा हि सत्या वरुणस्य राज्ञः ।
ततस्परि ब्रह्मणा शाशदान
उग्रस्य मन्योरुदिमं नयामि । । १ ।

नमस्ते राजन् वरुणास्तु मन्यवे
विश्वं हि देव निचिकेषि *द्वुग्धम् ।
शतं सहस्रं प्र सुवाम्यन्या-
नयं नो जीवं शरदो व्यापेत् । । २ । ।

३ का. अरुस्यान . . . * भ्यद्भृतम् । तदस्त्रावस्य * तद् . . . ;

ख वा. * अध्युत्तिमृतं ।

४ क का. उपजीका उद्धरंती ; वा * उद्धरन्ति ;

ग का. अरुस्यानस्याथर्वणो ;

घ ज. . . . स्याऽथर्वणं । । . . .

द्र. ३क शौ. अरुस्त्राण . . . ;

१.६.१ कख का. सामान्या अपपाठाः ।

गघ का. उदस्परि * शासजनै उग्रश्य . . . हृदमन्त्रयामि z१z

उ. तदस्परि * शासदान * . . . दिमन् * । ।

२ क,ग का. सामान्या अपपाठाः ।

ख का. * ययद् * नृचकेषु दुग्धं;

उ. . . . * (म. निचिकेशि) दृग्धं । . . .

घ का. . . . जीवां * व्यपाये

उ. -नयन्नो * * * । ।

यदुवक्थानृतं जिह्वया वृजिनं बहु ।

राज्ञस्त्वा सत्यधर्मणो मुञ्चामि वरुणादहम् ।। ३ ।।

अमुञ्चं त्वा वैश्वानरादर्णवान्महतस्परि ।

सजातानुग्र आ वद ब्रह्म चाप चकीहि नः ।। ४ ।।

१.१०

शौ.१.१६.२

सीसायान्वाह वरुणः सीसायाग्रिरुपावति ।

सीसं म इन्द्रः प्रायच्छदमीवायास्तु चातनम् ।। १ ।।

३ इदं विष्कन्धं सहत इदं बाधते अत्त्रिणः⁺ ।

अनेन विश्वा सासहै या जातानि पिशाच्याः ।। २ ।।

१ येऽमावास्यां रात्रिमुदस्थुर्भ्राजमत्त्रिणः⁺ ।

अग्रिस्तुरीयो यातुहा स उ नः पातु तेभ्यः ।। ३ ।।

३ कख का. सामान्या अपपाठाः ।

घ उ. * वरुणादहन् ।

४ क म, ज. अमुञ्चन्वा . . . ;

कख का. सामान्या अपपाठाः ।

गघ का. . . नुग्रहा x ब्र x हन z ४ z

१.१०.१ खग का. सीसायायाग्रिरुपावती । * मैन्द्र . . . यस्तुचातम् z १ z

ख वा . . . रुपावती ।

ग म. सीसम्मन्द्रः . . . , ज. सीसम्म * . . ;

उ. प्रायच्छ . . . ;

२ का. * विष्कन्दं साते * * त्रिणः । * * सासही * * मिशाच्य २

ख उ. * * अतृणः ।

३ का. . . वस्यां . . मुजस्कुचाजमत्त्रिणः . . स्तुर्यो * सौ * * * ३

क वा, ज. * मावास्यां . . . ; ख उ . . . स्तुद्भ्राजमत्तृणः ।

४ यदि हंस्यश्वं यदि गां यदि पूरुषम् ।
सीसेन विध्यामस्त्वा यथा नोसौ अवीरहा । । ४ । ।

इति प्रथमकाण्डे द्वितीयोऽनुवाकः

१.११

शौ.१.२६.१-३ अभीवर्तेन मणिना येनेन्द्रो अभिवावृते ।
ऋ.१०.१७४.१-३ तेनेमं ब्रह्मणस्पते अभि राष्ट्राय वर्तय । । १ । ।
अभिवृत्तः सपलाभि या नो अरातयः ।
अभि पृतन्यन्तं तिष्ठाभि यो नो दुरस्यति । । २ । ।
अभि त्वा देवः सविताभि सोमो अवीवृत्तत् ।
अभि त्वा विंश्वा भूतान्यभीवर्तो यथाससि । । ३ । ।
शौ.१.२६.५-६ उदसी सूर्यो अगादुदितं मामकं वचः ।
ऋ.१०.१५६.१कख यथाहं शत्रुहासान्यसपलः सपलहा । । ४ । ।
सपलक्षयणो वृषाभिराष्ट्रो विषासहिः ।
ऋ.१०.१७४.५ यथाहमेषां वीराणां विराजानि जनस्य च । । ५ । ।

४ क, गघ का. सामान्या अपपाठाः ।

१.११.१ क का. अभीवर्तन * ; घ मि राधाय * 292

२ का. अभिवरिसपलहाभि * * * * पृतन्यन्तं . . . स्यतु 222

क ज. अभिवृत्यः (→ त्तः); ख म ऽरातयः ।

ग वा, ज. * पृतन्यन्तं . . ;

३ ख का. - भिस् * अभीवृशत् ।

कख वा. * * * सविता अभि * * ।

घ का. - न्यभिवतुं . . मसि ; म. . . . शसी । ।

४ ख-घ का. - उदयं * * । हासन्यसपल * ।

ख ऋ. उदयं मामको भगः ।

५ कख का. . . . क्षणो . . . वृषासहि ।

ख उ. अभिराष्ट्रो * । घ म. वी → विराजानि * * । । . . .

१.१२

- शौ. २. २८. १. तुभ्यमेव जरिमन्* वर्धतामयं
 मैनमन्ये मृत्यवो *हिसिषुस्त्वत् ।
 मातेव पुत्रं प्रमना उपस्थे
 मित्र एनं मित्रयात् पात्वंहसाः । । १ । ।
- २ मित्रश्च त्वा वरुणश्च रिशादौ*
 जरांमृत्युं कृणुतां संबिदानौ ।
 तदग्निर्योता वयुनानि विद्वान्
 विश्वानि देवो जनिमा विवक्तु । । २ । ।
- ४ द्यौष्टे पिता पृथिवी माता
 जरांमृत्युं कृणुतां दीर्घमायुः ।
 यथा जीवा *अदित्या उपस्थे
 प्राणापानाभ्यां गुपिताः शतं हिमाः । । ३ । ।
- ३ त्वमीशिषे पशूनां पार्थिवानां
 ये जाता उत ये जनित्वा ।
 मेमं प्राणो हासीन्मो अपानो
 मैनं मित्रा वधिषुर्मो अमित्राः । । ४ । ।

- १.१२.१ क का, उ . . . जरिमं. . .
 ख का, मैनमन्येन * हिसिषस्त्वत्; उ . . . हिसिष . . .
 गघ का . . . मित्रं प्रमिना * मित्रेनं मित्रयात् मात्वंहसा १२
- २ क का. . . श्चि * . . . रिषादौ ; उ . . . रीषादौ;
 ख उ. * * सम्बिदानौ । का. . . मृत्यु * सैं . . . ।
 द्र. ख < सर्वविदानौ ?
 गघ का. . . वयोनानि * विश्वादि * * निवक्ति २२२
- ३ गघ का. * * ऋत्या * * गुप्तेश् श x हिमां २३२
 ग उ. * * आदित्या * ;
- ४ गघ का. x x x णो हासीन्दोपानो . . . * वधिशर्मोमित्र x x . . ;

१.१३

शौ.२.२६.४-७

इन्द्रेण दत्तो वरुणेन शिष्टो
 मरुन्द्रिरुग्रः प्रयतो न आगन् ।
 एतं वां द्यावापृथिवी परि ददामि
 स मा तृषत्* स मा क्षुधत् ।।१।।

ऊर्जमस्मा ऊर्जस्वती धत्तं
 पयोऽस्यै पयस्वती धत्तम् ।
 ऊर्जमस्यै द्यावापृथिवी अधातां ।
 विश्वे देवा मरुत ऊर्जमापः ।।२।।

शिवा अस्य हृदयं तर्पयन्त्व-
 नमीवो मोदमानश्चरेह ।
 सवासिनौ पिबतां मन्यमेत-
 मश्विनो रूपं परिधाय मायाम् ।।३।।

१.१३.१

का. xxx नेनसृष्टे प्र xx

xx थिवी * * समा xx

ग म. * वा * * * ;

घ वा, ज. * * तृषत् * * * ।। म. * * तृ(ष→)शत् * * * ।।

२

ख का. यथोस्मा * * । वा, ज. * स्मै * * ।

३

का. शिवस्ते * . . . । * *

सत्यमेवाश्विनौ . . . २३२

क वा, ज . . . तर्पयन्त्व-; म. * स्य * . . . ;

ग उ. सवासिनौ * ;

घ ज. . . . मा(यां →)यया ।।

तस्य पातारं सचतां पुरीष-
 मूर्जा स्वधा सचतामेतमेषा ।
 इन्द्र एतां ससृजे विद्धो अग्र
 ऊर्जा खधामजरां सा त एषा ।
 तया त्वं जीव शरदः सुवर्चा
 मा त आ सुस्रोन्द्रिषजस्ते अक्रन् ॥४॥

१.१४

शौ. १. ३०. १-४ विश्वे देवासो अभि रक्षतेम-
 मुतादित्या जागृत यूयमस्मिन् ।
 मेमं समान उत वान्यनाभि-
 र्मेमं प्रापत् पौरुषेयो वधो यः ॥१॥

४ का. ** सजातां . . . मूर्ज * सजतामे . . . । ***
 विद्योग्रमूर्ज . . . मजतामेतमेषा ।
 . . . सुवर्चा साताशुश्रोभि . . . ४४
 ख उ. . . . मेषां । ग म. . . . ५ग्र ;
 घ उ. . . . एषां ।
 च म. मा ता . . . ॥१३॥ ॥ ॥
 पञ्च मन्त्रा इति ज ।

१.१४.१ क का. * देवास्सोभिरक्षतेस-; म. ** (५ →) अभि . . . ;
 ख का. सुता . . जाग्रत . . . ; वा. . . . यूयस्मिन् ।
 ग का. सेमै . . . ; घ का. अक्षराणि नयान्येव ।

ये वो देवाः पितरो ये च पुत्राः
 सधेतसो मे शृणुतेदमुक्तम् ।
 सर्वेभ्यो वः परि ददाम्येतं
 त एनं स्वस्ति जरसे नयाथ ।।२।।

ये देवा दिवि छ ये पृथिव्यां
 ये अन्तरिक्ष ओषधीष्वप्सु ।
 ते कृणुत जरसमायुरस्मै
 शतमन्यान् परि वृणक्त मृत्यून् ।।३।।

येषां प्रयाजा उत वानुयाजा
 हुतभागा हुतादश्च देवाः ।
 येषां वः पञ्च प्रदिशो विभक्ता-
 स्तां वो अस्मै सन्नसदः कृणोमि ।।४।।

२ का. 'त्राः शृणु' 'ददा. जर' इति भागौ नष्टौ ।
 अन्येऽपपाठाः सामान्याः ।

गघ वा, ज. * * * . . . म्येतन्त * * * * ।। का. नयाथा
 २२२

३ का. * * दि xx न्तरिक्ष . . . । * कृणु xx
 तमन्यान * वृक्त मृत्युं २३२

क वा. * * दिय * ; म, ज. * * * * ट * * ;

ख म. * ऽन्तरिक्ष . . . ।

४ क, ग का. सामान्या अपपाठाः ।

ख म, ज. * हुतायश्च * ।

ग वा. येषाम्बः . . . ;

घ का. - स्तां नो स्मै सन्नसदः क्षणोमि २४२

वा, म. - स्ताम्बो ।। . . .

१.१५

शी. १.१४.१-४ अहं ते भगमा ददे ऽधि शीर्ष्ण इव स्रजम् ।
 महामूल इव पर्वतो ज्योक् पितृष्वासासै ।।१।।
 इयं ते राजन् कन्या वधूर्नि धूयते यमः ।
 सा मातुर्बध्यतां गृहे ऽथो भ्रातुरथो पितुः ।।२।।
 इयं ते केतपा राजत्रिमां ते परि दध्मसि ।
 ज्योक् पितृष्वासाता आ शीर्ष्णः समोप्यात् ।।३।।
 असितस्य ब्रह्मणा कश्यपस्य गयस्य च ।
 अन्तःकोशमिव जामयोऽपि नह्यामि ते भगम् ।।४।।

इति प्रथमकाण्डे तृतीयोऽनुवाकः

-
- १.१५.१ ख-घ का. धिषेण्यवसृज । . . . लैव * ज्योगपति -
 रिष्वासासहि २२४
 क उ. अहन्ते . . . ; ख वा. धी * * * ।
 ग उ. महामूल * * ;
- २ का. यत्ते राजन * नयून्वि * * ;
 उ. इयन्ते * (म, ज. राजन) * वधूनि * * ।
 घ का. अथो . . . २२४ वा. थो . . . ।।
- ३ कख का. यन्ते केतमा उ * * ।
 म. दध्म → दसि ।
 घ का. शीर्ष्णोऽसमोप्या २३४
- घ्र. का. अन्येऽपपाठाः सामान्याः । उ. अनुस्वारस्य परसवर्णः ।
- ४ का. * ब्राह्मणा * गयभस्य * । . . . विभ . . . प * * *
 २४४ का ५४ अनुवाकः ३४
 घ वा. अपि * * * ।। ऋ ४ ।। १५ ।। अ ३ ।।
 म. ऽ प * * * ।। १५ ।। ऋ ४ ।। अ ३ ।।

१.१६

शौ.१.२३. १-४

नक्तंजातास्योषधे रामे कृष्णे असिक्विन * च ।

इदं रजनि रजय किलासं पलितं च यत् । । १ । ।

किलासं च पलितं च निरितो नाशया पृषत् ।

आ त्वा स्वो* अंशुतां वर्णः परा श्वेतानि पातय । । २ । ।

असितं ते प्रलयनमास्थानमसितं तव ।

असिक्न्यस्योषधे निरितो नाशया पृषत् । । ३ । ।

अस्थिजस्य किलासस्य तनूजस्य च यत्त्वचि ।

दूष्या कृतस्य ब्रह्मणा लक्ष्म श्वेतमनीनशम् । । ४ । ।

१.१६.१ का. अपिक्विन; अतो मन्त्रो नष्टः ।

ख उ अशिक्विन * ।

२ क का. * द; ग त्वासोष्णतां वर्णः; ख, घ नष्टौ ।

ख म. * * पृषत् । ग वा, ज. * * सो * * ; म. . शो. . ;

वा. अनुस्वारस्य परसवर्णः ।

३ का. नष्ट एव. । उ. अनु. पर. ।

क. ... प्रलयन ..;

४ क का. नष्टः । ख का. * * यत्त्वचि ।

गघ का. सा. अ. ।

कख उ. अस्थियस्य . . . तनूयस्य * यत्त्वचि ।

१.१७

शौ.१.१२. १-४ जरायुजः प्रथम उस्त्रियो वृषा
 वातभ्रजा स्तनयन्नेति वृष्ट्या ।
 स नो मृडाति तन्व ऋजुगो रुजन्
 य एकमोजस्त्रेधा विचक्रे ।।१।।

अङ्गेअङ्गे शोचिषा शिश्रियाणो+
 यो अग्रभीत् परुरस्य ग्रभीता ।
 अङ्गं *समङ्गं हविषा यजामि
 हृदि श्रितो मनसा यो जजान ।।२।।

मुञ्चामि शीर्षत्त्या उत कास एनं
 परुस्परुराविवेश यो अस्य ।
 यो अभ्रजा वातजा यश्च शुष्णो
 वनस्पतीन् *सचतां पर्वतांश्च ।।३।।

- १.१७.१ क ज. उस्त्रियो * ;
 ख का. वातभ्रज . . . त्रेतु वृष्ट्या ; म यन्वेति * ।
 ज यन्वेति * ।
 गघ का. मनोमृतातत्वगोभ्रजं येकमो चक्रये २१२
 ग वा, ज ऋजं ; म. रुजुगोरुजं ;
 २ क-ग का. अङ्गेअङ्गे शोचिषा शिश्रियायानो * गृहीत परस्य गृभीति
 अङ्गेनमङ्गे * * ;
 क उ. * * शिश्रियाणो; ख म, ज. * ऽग्रभीत्. . . ।
 ग म, ज. अङ्गं सुमङ्गं * * (म. जजामि);
 वा. अङ्ग सुमङ्ग * * ;
 ३ क का. * शीर्षशक्या उदकाश * ; ज. . . . वातया . . . ;
 खग का.सा.अ. ।
 ग ज. . . . वातया . . . ;
 घ का. * सृजतां . . . २३२ उ. * सचतान् . . . ।।

शं ते परस्मै गात्राय शमस्त्ववराय ते ।
 शं ते पृष्टिभ्यो मञ्जभ्यः शमस्तु तन्वे तव ।।४।।

१.१८

शौ. ३.५. १-४ आ यातु मित्र ऋतुभिः कल्पमानः
 संवेशयन् पृथिवीमुन्निर्याभिः ।
 तदस्मभ्यं वरुणो वायुरग्नि-
 बृहद्राष्ट्रं संवेश्यं दधातु ।।१।।
 धाता मित्रो वरुणो देवो अग्नि-
 रिन्द्रस्त्वष्टा प्रति गृह्णन्तु मे वचः ।
 हुवे देवीमदितिं शूरपुत्रां
 सजातानां मध्यमेष्ठा स्यामहम् ।।२।।

४ उ. सर्वत्र 'शन्ते' इति ।

कख का. * * * गात्राय . . . स्तुपराय *

ख म. . . स्त्वपराय * ।

१.१८.१ ख का. मुन्निर्याभिः; द्र. अल्पशो नष्टाश्वरो मन्त्रः ।

ख उ. संवेशयन । ज. - मुन्निर्याभिः ।

गघ का. 'भ्यं ... संवेश्यं' इति नष्टम् ।

२ का. 'प्रति गृह्णन्तु मे व' 'जातानां मध्यमेष्ठा' इति भागी लभ्यौ ।

क म. ... * ग्नि- ; ख वा. . . * ह्णन्तु * * ।

हुवे सोमं सवितारं नमोभि-
 विश्वान् देवाँ अहमुत्तरत्वे ।
 *अयमग्निर्दीदायदाहमेव
 सजातैरिन्द्रो अप्रतिवृवन्दिः । । ३ । ।

इहेदसाथ न पुरो गमाथे-
 *र्यो गोपाः पुष्टपतिर्व आजत् ।
 अस्मै वः कामायोप कामिनी-
 विश्वे वो देवा उप संधामिह । । ४ । ।

१.१६

शौ. १.६. १-४ अस्मिन् वसु वसवो धारयन्त्वि-
 न्द्रस्त्वष्टा वरुणो मित्रो अग्निः ।
 इममादित्या उत विश्वे च देवा ।
 उत्तमे देवा ज्योतिषि धारयन्तु । । १ । ।

३ क का. 'हुवे सोमं स' इति नास्ति ।

ख-घ का. * * हमुत्त . . . । . . . दहनमेवसजातेरुन्द्रोप्रति
 वृहन्दिः २३२ म, ज. विश्वां देवां . . . । । वा. * देवां. . . ।
 ग उ. . . . दाहमेव

घ उ. . . . तैऋन्द्रो अ (म.५) प्रतिवृवन्दिः । ।

४ कख का. . . . साधत्र * गमाथेयो * पुष्टिपतिर्वाजत्;
 उ. गमाथेयो * . . . ।

ख ज. पुष्टि . . . । वा. आयत् ।

ग घ का. * * कामा उप श्वे देवा * सत्यामिह २३२

घ 'यामि ह' Renou; 'लेटि संधामिति रूपम् ।' दुर्गामोहन भ. ।

अस्मै देवाः *प्रदिशज्योतिरस्तु

सूर्यो अग्निरुत वा हिरण्यम् ।

उत्तरेण ब्रह्मणा वि भाहि

कृण्वानो अन्यानधरान् सपत्नान् । । २ । ।

येनेन्द्राय समभरं पयांस्युत्तरेण ब्रह्मणा जातवेदः ।

तेन त्वमग्र इह वर्धयेमं रायस्पोषं श्रैष्ठ्यमा धेह्यस्मै । । ३ । ।

ऐषां यज्ञमुत वर्चो भरेहं

रायस्पोषमुत वित्तान्यग्रे ।

सपत्ना अस्मदधरे भवन्तू-

त्तमे देवा ज्योतिषि धत्तनेमम् । । ४ । ।

-
- २ क का. अस्मिन् * प्रदिशा . . . ; उ. * * प्रदिशज्योति . . . ; ख म.
* ऽग्निरुत * * ।
ग वा. उत्तरे * * * ;
घ का. कृण xx अन्या z२z उ. * धरां * । ।
- ३ का. औं समभरन् . . . जातवेदाः * त्वमग्निरिह ३
द्र. पाठः मुम्ब. पुस्तकाद् गृहीतः । का. नष्टप्रायः ।
क वा पयांस्युत्तरेण * * ;
घ वा, ज. श्रेष्ठमा । ।
- ४ का. एषां . . . वरेयं रायस्पोष xx न्यग्रेसपत्नास्मदधरे
. . . . * * धत्तनेमः ४ = मु; का. नष्टम् ।
क म. (व →) भरेहं ;
ख ज. वि (→चि) त्तान्यग्रे । द्र. चित्तानि = शौ. !
ग म. भवन्तू-; वा भवंत्यू - ;
घ उ. ज्योतिष . . . । ।
का. पुस्तिकाया नागराक्षरान्वितेऽनुलेखे 'ज्योतिष' इति बेरेट्,
'ज्योतिषि' इति द्विट्नी ! मु. ज्योतिषि ।

१.२०

- शौ.१.१६.१-४ मा नो विदन् विव्याधि
 मो अभिव्याधिनो विदन् ।
 आराच्छरव्या अस्मद् विषूचीरिन्द्र पातय ।।१।।
 विष्वज्यो अस्मच्छरवः पतन्तु ये अस्ता* ये चास्याः ।
 देवा मनुष्या ऋषयोमित्रान्नो वि विध्यत* ।।२।।
 यः समानो योसमानोमित्रो नो जिघांसति ।
 रुद्रः शरव्याया तानमित्रान्नो वि विध्यतु ।।३।।
 शौ.६.१५.२कख सबन्धुश्चासबन्धुश्च यो न इन्द्राभिदासति ।
 १.१६.४गघ. देवास्तं सर्वे धूर्वन्तु ब्रह्म वर्म ममान्तरम् ।।४।।

इति प्रथमकाण्डे चतुर्षोऽनुवाकः

-
- १.२०.१ क-ग का. विदन् * * भिव्या . . . * च्छर्यास्मद् ;
 द्र. खग का. 'भि . . . आरा' मुन्व.मात्रलभ्यः
 ख म. * . . . व्यादिनो * । ज. * . . . व्याधि (→ दि) नो * ।
 ग वा. आरात् शरव्या * ; घ म. . . . मातय ।।
 २ का. विश्वंवो . . . येस्था * चास्या । . . . * विद्धतु . . . २२२
 क वा. * अस्मत् शरवः ; ख ज, वा. * अस्था . . . । म. * स्था
 . . . ।
 घ उ. . . . * विध्यतु ।।
 ३ क का. * समनो . . ;
 गघ का. रुद्रश्चर्या . . तान्न * विद्धतु २३२ म. * * तानि . . ।।
 ४ का. सा. अ. ।

१.२१

- शौ.७.७६.१ *नासन्न सन् स्वयं *स्रसन्नसतीभ्यो असत्तराः ।
 सेहोररसतरा लवणाद्विकलेदीयसीः । । १ । ।
- शौ.६.८३.१ अपचितः प्र पतंत सुपर्णो वसतेरिव ।
 सूर्यः कृणोतु भेषजं चन्द्रमा वोपोच्छतु । । २ । ।
- २ *एन्येका श्येन्येका कृष्णीका रोहिणी द्वे ।
 सर्वासामग्रभं नामावीरघ्नीरपेतन । । ३ । ।
- ३ असूतिका रामायण्यपचित् प्र पतिष्यति ।
 *ग्लौरितः प्र पतिष्यति स गलन्तो न शिष्यति । । ४ । ।

-
- १.२१.१ का. नामन्नसं * स्रसन्नं . . . वसत्तरा ।
 मेहोरसत्तरा यसी २१२
- कख उ. नाशन्नं (म. नाशन्न) शं * स्रसन्नं . . . * (वा. . . . रा) ।
 क शौ. आ सुस्रसः सुस्रसो ;
- द्र. का. मकारसकारयोः प्रायशः परस्परस्थानिकत्वात्,
 नपरस्यानुस्वारस्य च न्-कारस्थानिकत्वबाहुल्यात्
 कृतः शोधो नायोग्यः । सन्निति
 अडभावः अल्लोपश्च विधेयार्ये (injunctive), तु. ऋ. ५. १६. ५ ।
- २ कख का. सा. अ. । वा. * * पचित. . . . ।
 घ उ. * वोपोच्छतु । ।
- ३ कख का. येन्येका. स्यन्येका कृष्णीका * * । उ. येन्येका. . . ।
 गघ का. सा. अ. ।
- ४ का. * . . यत्यपचित् * * ग्लौरित * * कलन्तेन शुध्यति २३२
 ग म, ज. गौरित * * ; वा. गौरितः * * ;
 घ उ. * * नु * । ।

- x अपेतो अपचित्वरीन्द्रः पूषा च चिक्यतुः ।
अपेत्वस्य ग्रीवाभ्यो अप पद्भ्यां विजामतः ।।५।।

१.२२

- शौ.१.३१.१-४ आशानामाशापालेभ्यश्चतुर्भ्यो अमृतेभ्यः ।
इदं भूतस्याध्यक्षेभ्यो विधेम हविषा वयम् ।।१।।
य आशानामाशापालाश्चत्वार स्थन देवाः ।
ते नो निर्ऋत्याः पाशेभ्यो मुञ्चतांहसोअंहसः ।।२।।
अश्लोणस्ते हविषा विधेय-
मस्रामस्ते घृतेना जुहोमि ।
य आशानामाशापालस्तुरीयो
देवः स नः सुभूतमेह वक्षत् ।।३।।
स्वस्ति मात्र उत पित्रे नो अस्तु
स्वस्ति गोभ्य उत पूरुषेभ्यः ।
विश्वं सुभूतं सुविदत्रमस्तु नो
*ज्योगेव दृशेम सूर्यम् ।।४।।

- ५ का. अपीतोपचि . . . तुचिक्यतु । . . . विजानता z४z
ग म. अपेक्षस्य * ;

१.२२.१ का. अङ्कितस्वरो मन्त्रः । सा. अ.

- २ ख उ. . . . स्थळ * । द्र. म. . . . 'स्थन्न' इत्यस्य कश्चिचल्लेखविकारः ।
घ का. सा. अ. । म. . . . हस्यो अंहसः ।।

- ३ कख का. अश्लोणस्ते * विधेमम स्रामस्ते * * ।
गघ का. सा. अ. । वा, म. . . . वक्षत् ।। ज. व(←च)क्षत् ।।

- ४ क का. . . . स्तु ;
गघ का. * सुतो स्तु योगेव दृशव * z ४ z
घ म, वा. द्योगेव * * ।। . . ज. द्यो(→यो)गेव * ।।

९.२३

शौ.९.३२.९-४ इदं जनासो विदथं महद् ब्रह्म वदिष्यति ।
 न तत् पृथिव्यां नो दिवि यतः प्राणन्ति वीरुधः । । १ । ।
 अन्तरिक्षे समहासां स्थानं श्रान्तसदामिव ।
 आस्थानमस्य भूतस्य विदुष्टद्वेधसो जनाः । । २ । ।
 यद्रोदसी रेजमाने भूमिश्च निरतक्षताम् ।
 आर्दं तदद्य सर्वदा भिदुरस्येव वर्तसी । । ३ । ।
 विश्वमन्याभि ववार विश्वमन्यस्यामधि श्रितम् ।
 दिवे च विश्ववेदसे पृथिव्यै चाकरं नमः । । ४ । ।

९.२४

शौ.९.९५.९द्रः सं सं स्रवन्तु सिन्धवः सं वाता दिव्या उत ।
 तेभिर्मे सर्वैः संस्रावैर्धनं सं स्रावयामसि । । १ । ।

-
- ९.२३.९ क वा. * जनाशो * ; ग म. दि(व→)वि,
 घ का. * प्राणान्तु * Z १ Z
 २ का. अन्तरिक्षसमासां * शान्तमदामिव ।
 विदुष्टद्वेधसो जनाः Z २ Z
 ३ का. यद्रोदसी रेजा श्रान्तसदामिव
 आद्यं →भ्यं विदुरस्सेव * Z ३ Z
 ग वा. आर्दन्तदद्य * ; म. आर्दन्तदद्य * ;
 ४ खग का. श्रुतं । * . . वेधसे * चाकरन् * Z ३ Z
 ख वा. . . . मन्यस्यामधि * । ज. विश्वमनस्याव(→म)धि *
 म मन्य(→न)स्या . . ।
 ९.२४.९ क वा. स * * * ; ख ज. * * दिव्याता * । म. सम्याता * *

- ४ ये संस्त्रावाः संस्त्रवन्ति क्षीरस्य चोदकस्य च ।
तेभिर्मे सर्वैः संस्त्रावैर्धनं सं स्त्रावयामसि । । २ । ।
- ३ ये नदीभ्यः संस्त्रवन्त्युत्सासः सदमक्षिताः ।
तेभिर्मे सर्वैः संस्त्रावैर्धनं सं स्त्रावयामसि । । ३ । ।
- २ द्रः इदं हव्या उपेतनेदं संस्त्रावणा उत ।
इहैतु सर्वो यः पशुरस्य वर्धयता रयिम् । । ४ । ।

१.२५

- शौ.१.३३.१-४ हिरण्यवर्णाः शुचयः पावका
यासु जातः कश्यपो यास्विन्द्रः ।
या अग्निं गर्भं दधिरे सुवर्णा-
स्ता न आपः शं स्योना भवन्तु । । १ । ।
- यासां राजा वरुणो याति मध्ये
सत्यानृते अवपश्यञ्जनानाम् ।
या अग्निं गर्भं दधिरे सुवर्णा-
स्ता न आपः शं स्योना भवन्तु । । २ । ।

-
- २ क * संस्त्रावस् * ;
- ३ कख वा. * * संस्त्रवन्त्युत्सासः . . . ।
ख का. सा. अ. ।
- ४ कग का. सा. अ. । घ का. . . . वर्धयतो * z ४ zzz
- १.२५.१ का. औ * * पावक सु * * . . . शै * z १ z
ख वा. * यातः * . . . । ग ज. याऽग्निं * * * ;
ग ज. याऽग्निं * * * ;
घ वा. . . . नापः श्यं . . . । । म, ज. . . . श्यं . . . । ।
- २ क का. * * * यातु * ; ख उ. * अवपश्यं * ।
गघ उ. नास्ति । का. * अग्निङ् शै * * zzrz

यासां देवा दिवि कृण्वन्ति भक्षं
 या अन्तरिक्षे बहुधा भवन्ति ।
 या अग्निं गर्भं दधिरे सुवर्णा-
 स्ता न आपः शं स्योना भवन्तु ।।३।।

शिवेन मा चक्षुषा पश्यतापः
 शिवया तन्वोप स्पृशत त्वचं मे ।
 घृतश्च्युतः शुचयो याः पावका-
 स्ता न आपः शं स्योना भवन्तु ।।४।।

इति प्रथमस्कन्धे पञ्चमोऽनुवाकः

१.२६

शौ.१.२४.१-३ सुपर्णो जातः प्रथमस्तस्य त्वं पित्तमासिथ ।
 तदासुरी युधा जीता रूपं चक्रे वनस्पतीन् ।।१।।
 आसुरी चक्रे प्रथमेदं किलासभेषजमिदं
 किलासनाशनम् ।
 अनीनशत् किलासं सरूपामकरत्त्वचम् ।।२।।

३ घ उ. नास्ति । का. . . . शैँ * * Z ३ Z

४ कख का. सा. अ. ।

ग म, ज. घृतश्च्युतः * * * ;

घ उ. . . . श्यं * * ।। . . .

द्र. का. काण्डिका. अङ्कितस्वरा ।

१.२६.१ ख-घ उ. . . . पित्तमासिथ । . . .

क्रा. . . . सिततुवासुरी जिघासिता * * . . . स्पतिः Z १ Z

२ कघ का. सा. अ. । ग वा, म. . . . किलाशनाशनं ।

ङ का. सरूपामकरत्त्वच Z २ Z उ. रत्वचं । ।

द्र. का. सर्वत्र 'सरूप' इत्यस्य स्थले 'सुरूप' इति ।

- सरूपा नाम ते माता सरूपो नाम ते पिता ।
 तै.ब्रा.२.४.४.२ सरूपकृत्त्वगोषधे सा सरूपमिदं कृधि ।।३।।
 तै.ब्रा.२.४.४.२.२.२ यत्तनूजं यदग्निजं चित्रं किलासं जज्ञिषे ।
 तदस्तु सुत्वक् तन्वो यतस्त्वापनयामसि ।।४।।
 शौ.१.२४.४ श्यामा सरूपंकरणी पृथिव्या अध्युद्धता ।
 इदमू षु प्र साधय पुना रूपाणि कल्पय ।।५।।

१.२७

- शौ.६.४०.१ अभयं सोमः सविता कृणो-
 त्वभयं द्यावापृथिवी उभे ।
 अभयं स्वरन्तरिक्षं नो अस्तु
 सप्तऋषीणां हविषाभयं नोऽस्तु ।।१।।
 शौ.६.३२.३ अभयं द्यावापृथिवी इहास्तु नो
 आश्व.गृ. अग्निनामित्रान् प्रत्योषत् प्रतीघः ।
 ३.१०.११.१.१ मा ज्ञातारं मा प्रतिष्ठां विदन्त
 (६.१०) मिथो विघ्नाना उप यन्तु मृत्युम् ।।२।।

३ ग का. सरूपकृत्त्व . . . ; उ. सरूपकृत्त्व ;

४ क उ. यत्तनूजं . . . ; ख का. * किलासु * । उ. . . यज्ञिषे ।
 गघ का. . . . सुकृतस् * . . . स्त्वापि . . . z ४ z

५ क ज. श्यामां . . . ; ख का. सा. अ ।
 ग का, म. . . . * साधय ;

१.२७.१ गघ का. * स्वरान्तरिक्षं * स्तु सप्तर्षीणां . . . z २ z
 वा. * स्वरन्तरिक्षं * . . . * स्तु । ।
 म, ज. . . . रिक्षन्नो * (म.ऽस्तु) * . . . भयन्नो * (ज. अस्तु) । ।

२ ख का. मिनासितान् प्रत्योषत् * । म. ऽ मिना . . . प्रत्योषत् * ।
 गघ का. सा * . . . छामिदंतमथो * मुप * * z ३z
 ज. * . . . प्रतिष्ठामिदन्त * पिघ्नाना * . . . । ।
 वा. . . . मृत्युः । ।

पञ्च देवा अभयस्येशत
इन्द्रस्त्वष्टा वरुणो मित्रो अग्निः ।

शौ.६.४०.२घ

मायं ग्रामो दुरितमेन आर-
दन्यत्र राज्ञामभि यात मन्युः । । ३ । ।

शौ.६.४०.२द्रः

अस्मै ग्रामाय प्रदिशश्चतस्र
ऊर्जं सुभूतं सविता दधातु ।
अशत्रुमिन्द्रो अभयं कृणोतु
मध्ये च विशां सुकृते स्याम । । ४ । ।

१.२८

शौ.१.२२.१-४

अनु सूर्यमुदयतां *हृद्घोतो हरिमा च ते ।
यो रोहितस्य गोर्वर्णस्तेन त्वा परि दध्मसि । । १ । ।

परि त्वा रोहितैर्वर्णैर्दीर्घायुत्वाय दध्मसि ।
यथा त्वमरपा असो अथोहरितो भव । । २ । ।

३ क का. * . . . स्येषतमिन्द्र . . . * ग्निः . . . आवदन्य(→त्य)

त्र . . . मभ * मृत्युं z ४ z द्र. वामतः 'रग्नि' ।

क वा. * * उभयं(→य)स्येशत ; म. . . . स्येसत ;

ख म. . . . (अ→)ऽग्निः । ग ज. . . . ग्रामो(→वो) . . . ;

४ क का. * . . . श्चतत्र ; घ का. * * विषां * * z ५ zz२z

१.२८.१ कख का. . . . मुदेतां हृद्घोतो हृदिसा * * ।

ख उ. हृद्घोतो * * * ।

२ क का. * त्व . . . ;

ख म, ज. - दीर्घायुत्वाय . . . । उ. . . . परिदध्मसि ।

गघ का. * . . . रपापो(→मो→सो) . . . हरितो * z २ z

घ ज. . . . भुव । ।

या रोहिणीर्देवपत्या गावो या रोहिणीरुत ।
रूपंरूपं वयोवयस्तेन त्वा परि दध्मसि । । ३ । ।

ऋ. १.५०.१२ शुकेषु ते हरिमाणं प्रपणाकासु दध्मसि ।
अथो हरिद्रवेषु ते हरिमाणं नि दध्मसि । । ४ । ।

१. २६

याः पुरस्तादाचरन्ति नीचैः सूर्यादथो दिवः ।
एतमप्सरसां ब्रातं ब्रह्मणाच्छा वदामसि । । १ । ।

या अधरादाचरन्ति जिह्वा मुखा करिकृतीः ।
आहता अप ता हतो नश्यन्त्वतश्चिन्वतीः । । २ । ।

शौ.५.२३.८ याः कुल्या या वन्या या उ चोन्मादयिष्णवः ।
सर्वास्ता मृश्मशाकरं दृषदा खल्वौ इव । । ३ । ।

३ क का. * रोहिणीदेवत्या ; वा. * रोदिणीर्दे . . . ;
ख ज. * जा . . . ।
ग का. . . रूपेणयोवय-;

४ क,ग का. सा. अ । ग वा. * हरिद्रवेषु * ;
ख का. प्रपणाकाश * ।

१.२६.१ का. यष् . . . नीदैस् . . . दधो * . . . रातुं ब्रह्मणोच्छावरा . .
२ १ २

घ वा. ब्रह्मणात्सा * । । ज. ब्रह्मणाछा * । ।

२ का. यदश्रादा . . . जिह्वामुषा कनिच्छति ।
अहतष् पता यतो नम्यंततस्सुतन्वति । २२२

ख वा, म. . . करिकृतीः । ज. . . करिकृतीः ।

ग वा. आहता . . . ; वा, म. नश्यन्त्यत . . . । । ज. नश्यन्त्यत . .
. । ।

३ का. . . वान्यथा उचो . . . सर्वास्त्वामृत्तिसागरं पृषदा * * २ ३ २

क वा. * * . . . दइष्णवः ।

घ वा, म. * खल्लवाइ * । । ज. * खलवाइ * । ।

चेतन्तीमश्मलां पलां तासां वो नमो अर्चिषे ।
आराद् यक्षं नि धत्तास्मान्नो अधि पूरुषात् ।। ४ ।।

१.३०

शौ.१६.५२.१-५ कामस्तदग्रे समवर्तत
मनसो रेतः प्रथमं यदासीत् ।
स काम कामेन बृहता सयोनी
रायस्योषं यजमानाय धेहि ।। १ ।।

ऋ १०.६१.१घ त्वं काम सहसासि प्रतिष्ठितो
विभुर्विभाव सुषखा सखीयते ।
त्वमुग्रः पृतनासु सासहिः
सह ओजो यजमानाय धेहि ।। २ ।।

दूराद्यकमानाय प्रविपाणायाक्षये ।
आस्मा अशृण्वन्नाशाः कामेन माजनयत् स्वः ।। ३ ।।

४ का. ख-घ * * * चिषे । * यक्ष * दत्तास्मान्नोधिपौरुष ४ ४

ख वा, म. तासाम्वो * * । ग उ. आराह्यक्षं . . . ;

१.३०.१ खग का. सा. अ. ।

२ क का. * * साहसासहि *;

ख उ. . . . सुसखा *;

ग म. . . . प्रतनासु . . . ; ज. . . . पृतनाशु . . . ;

उ. . . . षासहि ;

घ का. सहोजो * * ४ २ ४

३ का. भ्र(→दू)राद्यकमानाय प्रविपाणायाक्षे * शृण्वन्ना

कामेनाजनाजनयत्सह ४ ३ ४

ग वा, ज. . . . अशृण्वन्नाशाः ;

कामेन मा काम आगन् हृदयाद्धृदयं परि ।

यदमीषामदो मनस्तदैतूप मामिह ।।४।।

यत् काम कामयमाना इदं कृष्मसि ते हविः ।

तन्नः सर्वं समृध्यतामथैतस्य हविषो वीहि स्वाहा ।।५।।

शौ.३.२६.७

क इदं कस्मा अदात् कामः कामायादात् ।

कामो दाता कामः प्रतिग्रहीता कामः समुद्रमा विवेश ।

कामेन त्वा प्रति गृह्णामि कामैतत्ते ।।६।।

इति प्रथमकाण्डे षष्ठोऽनुवाकः

१.३१

शौ.५.४.६

इमं मे कुछ *पूरुषं तमा वह तं निष्कृधि ।

तमु मे अगदं कृधि ।।१।।

८

उदगु जातो हिमवतः स प्राच्यां नीयसे जनम् ।

तत्र कुछस्य नामान्युत्तमानि वि भेजिरे ।।२।।

- ४ क का. * * कामागं ; म, ज. * * कामागन् ;
 ग का. यदमीषांकामदो . . . ; म, ज. . . . मीशामदो . . . ;
 घ का. — स्तदीभूप . . . २ ४ २
 वा, ज. — स्तदैतूप . . . ।।
 म. — स्तदइ(→दै)तू(→तु)प . . . ।।

५ ख-घ का. सा. अ. ।

६ कघ का. * * * दात् * . . . * धाता * प्रतिग्रहीता * . . . ; मन्त्रः
 अङ्कितस्वरः ।

१.३१.१ क का. * * * पौरुषं ; म. इमम्मे . . . ; उ. . . . पुरुषं ;
 का. ग नास्ति ।

२ क का. उदज्ञातो * ;

ख-घ का. सा. अ. ।

ग म. * * कामान्यु . . . ;

- ६ क ख द्रः उत्तमो नामास्युत्तमो नाम ते पिता ।
 यतः कुष्ठ प्रजायसे तत एह्यरिष्टतातये । । ३ । ।
- १० शीर्षहत्यामुपहत्यामक्ष्योस्तन्वो रपः ।
 कुष्ठो नो विश्वतस्पातु दैवं समह वृष्ण्यम् । । ४ । ।

१.३२

- शौ. १.२५.१ यदग्रिरापो अदहत् प्रविश्य
 यत्राकृण्वन् धर्मधृतो नमांसि ।
 तत्र त आहुः परमं जनित्रं
 स नः संविद्वान् परि वृङ्धि* तक्मन् । । १ । ।
- ३ यदि शोको यद्यभीशोको
 रुद्रस्य प्राणो यदि वारुणोऽसि ।
 हुडुर्नामासि हरितस्य देव
 स नः संविद्वान् परि वृङ्धि* तक्मन् । । २ । ।

३ ख-घ का. . . . नाश ** । * . . . यमे तदेह्य . . . य २ २ २

ग उ. * कुष्ठः *;

४ ख,घ का. सा. अ. ।

१.३२.१ कग का. सा. अ. ।

ख उ. यत्राकृण्वं . . . ; वा. . . . नमाऽसिं ।

घ का. म * संविद्वान् ** तक्मम् २ १ २

२ क का. ** यद्यभीशोको ; वा. * शाको . . . ;

ख वा, ज. ऽ नास्ति । ग वा. हुडुर्ना . . . ;

गघ का. सा. अ. । उ. स नः संविद्वान् । ।

द्र. का २य-३यमन्त्रौ विपरीतक्रमौ । तथा शौ. ।

२ यद्यर्चिर्यदि वासि धूमः
शाकल्येषु यदि वा ते जनित्रम् ।
हुडुर्नामासि हरितस्य देव
स नः संविद्वान् परि वृद्धि तक्मन् । । ३ । ।

४ नमः शीताय तक्मने
नमो रूराय कृष्णो वयं ते ।
*यो न्येद्युरुभयद्युश्चरन्ति
तृतीयकाय नमो अस्तु तक्मने । । ४ । ।

शौ.५.२२.१३ तृतीयकं वितृतीयं *सदन्दिमुत हायनम् ।
तक्मानं विश्वशारदं ग्रैष्णं नाशय वार्षिकम् । । ५ । ।

१.३३

शौ ७.८६.१-३ आपो अद्यान्वचारिषं रसेन समसृक्ष्महि ।
ऋ.१.२३.२३ पयस्वानग्र आगमं तं मा सं सृज वर्चसा । । १ । ।

३ क का. . . . रीरिवास * ; ख उ. सकल्येषु . . . ।
गघ का. १ द्र. ।

४ ख-घ का. दुरायकृष्णा * * * न्येद्युरुभयेभ्यश्चहतस्तृतीयेकाय * स्तु * २
४ २

खग उ. . . . वयन्ते । * न्येद्विरिभय (वा.यं) द्विश्चरन्ति ;
घ म. * * स्तु * । ।
ग = श्च हन्ति ?

द्र.

५ का. तृतीयेकं * सदन्तस्मात् * । * * ग्रीष्णं * वार्षिक ५ २ २ २
ख उ. सदन्ति . . . ।
ग म. * विश्वशारद ; घ वा, ज. ग्रैष्णन्ना . . . । । ५ । । ३२ । ।

१.३३.१ क उ. * . . . चार्षं ; ख का. * समगण्महि ।
गघ का. . . . आगमन्तं . . . वर्चसम् २ १ २
म. आगमन्तम्मा * * * । ।
का. मन्त्रोऽङ्गिस्वरः ।

ऋ.१.२३.२४

सं माग्रे वर्चसा सृज प्रजया च बहुं कृधि ।
विद्युर्मै अस्य देवा इन्द्रो विद्यात् सहर्षिभिः ।।२।।

२२

इदमापः प्र वहतावर्धं च मलं च यत् ।
यच्च दुद्रोहानृतं यच्च शेपे अभीरुणम् ।।३।।

शौ.१६.१.१२-१३

शिवेन मा चक्षुषा पश्यतापः
शिवया तन्वोप स्पृशत त्वचं मे ।
शिवानग्रीनप्सुषदो हवामहे
मयि क्षत्रं वर्च आ धत्त देवीः ।।४।।

तै.ब्रा.३.७.१२.६

यदापो नक्तं मियुनं चचार
यद्वा दुद्रोह दुरितं पुराणम् ।
हिरण्यवर्णास्तत उत् पुनन्तु मा
प्र मा मुञ्चन्तु वरुणस्य पाशात् ।।५।।

२ ख का. सा. अ. । मन्त्रोऽङ्कितस्वरः ।

क उ. समाग्रे . . . ;

३ कख वा. . . . यद्यञ्च . . . * ।

ख-घ का. सा. अ. ।

४ क का. * * चक्षुषा . . . ;

ख उ. . . . त्वचम्मे । ज. स्फु-→स्फृशत ।

ग का. . . . हवाम ; उ. शिवानग्री (म.-→ग्री) न . . . ;

घ का. सा. अ ।

५ क का. . . . नक्त . . . ;

ग का. . . . णवर्णस्यत * * सा ; वा, म. . . . मा (+ः) ;

ज. . . . माः

१.३४

कौ.७८.१०. अग्निर्जनविन् मह्यं जायामिमामदात् ।।१।।

सोमो वसुविन् मह्यं जायामिमामदात् ।।२।।

पूषा ज्ञातिविन् मह्यं जायामिमामदात् ।।३।।

इन्द्रः सहीयान् मह्यं जायामिमामदात् ।।४।।

१.३५

कौ.७८.१० अग्रये जनविदे स्वाहा ।।२।।

सोमाय वसुविदे स्वाहा ।।२।।

पूष्णे ज्ञातिविदे स्वाहा ।।३।।

इन्द्राय सहीयसे स्वाहा ।।४।।

इति प्रथमकाण्डे सप्तमोऽनुवाकः

१.३४.१ का. . . र्जनमिदं मह्यं जायामिमासता ।

ख उ. . . . मावदात् ।।

२ का. * वसुविन् * जायासिसमता २ २

द्र. 'सिसामते'ति पाठान्तरेण द्विः पठितः । उ. २-३ मह्यं इत्यत ऊह्यम् ।

३ का. * ज्ञातुविन् * जायासिसामता २ ३ २

कौ. . . . जातिविन् . . . ।

४ का. * सहीय * . . . मासाता २ ४ २

उ. . . . मावदात् ।।

१.३५.१ का. * जनविधे * १ वा, ज. * जनिविदे * ।।

३ का. * ज्ञातु . . . २ ३ २ कौ. . . . जातिविदे * ।।

४ का. सा. अ. ।

९.३६

याः पुरस्तादाचरन्ति या वा पश्चात् सदान्वाः ।
अश्मानमृच्छन्तीर्यन्तु योयं स्वादावनाद्यः⁺ । । १ । ।

या अधरादाचरन्त्युत्तराद्वा सदान्वाः ।
अश्मानमृच्छन्तीर्यन्तु योयं स्वादावनाद्यः⁺ । । २ । ।

याः पश्चादाचरन्ति पुरस्ताद्वा सदान्वाः ।
अश्मानमृच्छन्तीर्यन्तु योयं स्वादावनाद्यः⁺ । । ३ । ।

या उत्तरादाचरन्त्यधराद्वा सदान्वाः ।
अश्मानमृच्छन्तीर्यन्तु यो स्वादावनाद्यः⁺ । । ४ । ।

९.३७

उभयीरहमायताः पराचीरकरं त्वत् ।
देवेभिरन्या अस्ता बह्वीरन्या अथो दिवम् । । १ । ।

-
- ९.३६.९ का. यष्मु . . रन्त्यवा * सदामम ।
अस्मानमृच्छन्तीर्यन्ति यूयं . . . वनाद्य Z २ Z
गघ वा. अश्मान् मृच्छ वनाभ्यः । ।
ग ज. . . . मृच्छन्ती . . . ;
घ ज,म. . . . वनाड्यः । ।
- २ का. नास्ति । उ. गघ नास्ति ।
- ३ क का. यष् . . . ; द्विःपठितः मन्त्रः ।
द्र. का, उ. 'सदान्वाः' इत्यत ऊह्यम् ।
- ४ का. . . . सदान्वा । अस्मानमृच्छन्तीर्यन्ति यूयं . . वनाद्य Z ४ Z
काण्डः १२
कख वा. * चरन्त्यध. . . ।
ग वा. अश्मान्मृ . . . ; ज. . . . मृच्छन्ती . . . ;
घ वा. . . . वनाभ्यः । म, ज. . . . वनाड्यः । ।
- ९.३७.९ कग का मायाताभराचीकरं * . . . रन्यास्त्वा
ख म, ज. . . . त्वत् । वा . . . करन्त्वत् ।
ग वा. . . . रण्या अस्था ; घ वा, ज. . . . रण्या * * । ।

शौ.६.६०.३

नमस्ते रुद्रास्यते नमः प्रतिहिताभ्यः ।

नमो विसृज्यमानाभ्यो नमो निपतिताभ्यः । । २ । ।

*हिरण्ययीर्म उल्बण्यः षट् सहस्राणि षट् शता ।

ताभिः परि श्रयामहे ता नो रक्षन्तु सर्वतः ।

बद्धिदमन्यद्विष्टितं तस्य कामं वि विध्यत । । ३ । ।

अयस्मयं मे विमितं युष्मद्भिः महत् कृतं

. नमसा नमसेन्यम् ।

तेना परि श्रयामहे तन्नो रक्षतु सर्वतः । । ४ । ।

अयस्मयं वर्म कृण्वे द्वारं कृण्वे अयस्मयम् ।

खीलानयस्मयान् कृण्वे ते नो रक्षन्तु सर्वतः ।

बद्धिदमन्यद्विष्टितं तस्य कामं वि विध्यत । । ५ । ।

२ क वा. . . . रुद्राःस्यते : ग म. * विसृज्य (→ह्य). . . ;

३ क का. हिरण्यैर्मौलिपर्णाः;

कख उ. हिरण्यैर्म * षट् * षट् शताः ।

घ का. * * रक्षतु * २ ३ २ मन्त्रोऽत्र समाप्तः ।

ङ वा. . . मण्यद्वि . . . ; म, ज. . . . मन्यद्विष्टितं;

च का * * * विद्वता २ ४ २

द्र. डच का. चतुर्थमन्त्रस्य अन्ते पठिताविमौ पादौ ।

४ क-ग का. अयस्मयार्मे विमितं युष्मद्भ्यां * * * * ।

क म, ज. अयस्मयम्मे *; ग वा. * नमसेन्यं ।

घ का. तन्नो * * २ उ. . . . रक्षन्तु * । । म. बद्धिदमित्यादेरावृत्तिः सूचिता ।

५ का. * वत्स → त्स * * * अयस्मयम् खिला कृण्व * * रक्षतु *

उ. सर्वत्र 'कृण्वे' इति ।

ख म. * कृण्वे ऽयस्मयं ।

ङ. उ. द्विष्टितं ; च का. * * * विद्वता । काण्डः २२

१.३८

- शौ. ६.२१. १-३ इमा यास्तिस्रः पृथिवीस्तासां ह भूमिरुत्तमा ।
 तासामधि त्वचो अहं समु जग्रभ भेषजम् । । १ । ।
 श्रेष्ठमसि वैरुधानां वसिष्ठं भेषजानाम् ।
 यज्ञो भग इव यामेषु देवेषु वरुणो यथा । । २ । ।
 रेवतीरनाधृष्टाः शिषासन्तीः शिषासथ ।
 एता स्थ केशवर्धनीरयो स्थ केशदृंहणीः* । । ३ । ।
 शौ. ६.१३७.३ दृंह मूलमाग्रं यच्छ वि मध्यं यमयौषधे ।
 केशवर्धनमस्याथर्वणं केशदृंहणमस्याथर्वणम् । । ४ । ।

१.३८.१ क-ग का. सा. अ ।

ग म. . . . * ऽहं ; घ का. . . जचभ * २ १ २
 वा. . . . जग्रभं * । ।

२ क-ग का. सा. अ. । ख उ. वशिष्ठं * ।

३ का. . . . तीर्नाधिष्ठा शिषासन्तीः शिषासत एतास्व . . . स्तु
 केशदृंहणी ।

ख उ. शि(वा. सि)षासन्तीः शिषासथ ।

घ वा. . . . * केशदृंहणी । । जो. . . . दृंहणी । ।

म. . . . वर्द्ध(→वृं)हणी । ।

४ क-ख का. * मूलमाग्रं यत्सा मद्धं यमरूषधे ।

क वा. दृह यछ;

घ ज. . . . मस्याऽथर्वणं । । ३८ । । ॠ ४ । ।

१.३६

तै.सं.२.४.५.१ अग्रे गोभिर्न आ गहीन्दो रय्या सचस्व नः ।

इन्द्रो धर्ता गृहेषु नः । । १ । ।

सविता यः सहस्रियः स नो गृहेषु रण्यतु ।

आ पुष्टमेत्वा वसु । । २ । ।

त्वष्टा यो बृषभो युवा स नो गृहेषु रारणत् ।

सहस्रेण शतेन च । । ३ । ।

शौ.७.१७.१ धाता दधातु नो रयिमीशानो जगतस्पतिः ।

स नः पूर्णेन यच्छतु । । ४ । ।

१.४०

कौ.१३३.३ ममोभा मित्रावरुणा ममोभेन्द्राबृहस्पती ।

मम त्वष्टा च पूषा च ममैव सविता वशे । । १ । ।

१.३६.१. कख * गोभिन्नाशहीन्दो रय्या

सदस्वि * । क वा. * गोभिर्ण . . . ;

ख उ. — द्रो * * * ।

२ क का. * य * ; उ. सहस्रियः ;

ग का. अपुष्टमेवत्वा * Z २ Z

३ कख का. सा. अ. ।

४ का. मन्त्रः अङ्कितस्वरः । अन्ते 'काण्डः ३ Z'

ग वा, म. . . . यच्छतु । । ३६ । । ॥ ४ ॥

१.४०.१ कख का. ममभा भे इन्द्रावृहस्पती ।

ख उ. . . . भेन्द्रवृह . . . ।

मम विष्णुश्च सोमश्च ममैव मरुतो भुवन् ।
सरस्वांश्च भगश्च विश्वे देवा वशे मम ।। २ ।।

ममोमे द्यावापृथिवी अन्तरिक्षं स्वर्मम ।
ममेमाः सर्वा ओषधीरापः सर्वा वशे मम ।। ३ ।।

मम गावो ममाश्वा ममाजाश्चावयश्च
ममैव पुरुषा भुवन् ।
ममेदं सर्वमात्मन्वदेजत् प्राणद्वशे मम ।। ४ ।।

इति प्रथमकाण्डेऽष्टमोऽनुवाकः

१.४१

कौ.७२.१४

अग्नेभ्यावर्तिन्नभि न आ ववृत्स्व ।
आयुषा वर्चसा सन्या मेधया प्रजया धनेन ।। १ ।।

अग्ने जातवेदः शतं ते सन्त्वावृतः
सहस्रं त. उपावृतः ।
अधा पुष्ट्येशानः पुनर्नो रयिमा कृधि ।। २ ।।

२ कघ का. सा. अ ।
ख का. . . . भुवं ।

३ घ का. सा. अ. ।

४ ख का. . . . वयश्च । उ. ममायाश्चा . . . ;
ग उ. . . . पुरुषो * । का. . . . * भवं
घङ का. . . . न्वदेतत् . . . ४ ४ का ५ ४ अनु ८ ४
उ. . . . न्वदेयत् . . . ।। ४० ।। ऋ ४ ।।

१.४१.१. कख का. अग्निभ्यांवर्तित्वभि नावभृत्स्व ; ज. . . भ्यावर्तिन . . . ।
ग वा. ** मन्या ;

२ कख का. * . . . दश्चतं * सत्त्वावृत * च * ;
ख उ. शतन्ते . . . ;
ग वा, ज. सहस्रन्तु * । म. सहस्रन्त * ।
घ का. * . . . स्यैशानः ; ज. * पुष्ट्येशानः ;

सह रय्या नि वर्तस्वाग्रे पिन्वस्व धारया ।

विश्वपूष्या^१ विश्वतस्परि । । ३ । ।

पुनरूर्जा ववृत्स्व पुनरग्रे विशायुषा ।

पुनर्नः पाह्यंहसः । । ४ । ।

१.४२

माध्य.११.७७-८० याः सेना अभीत्वरीराव्याधिनीरुगणा उत ।

यस्तेनो यश्च तस्करस्तांस्ते अग्रेपि दधाम्यासनि । । १ । ।

^१जम्भैर्मलिप्तुनग्रे दंष्ट्राभ्यां तस्करानुत ।

हनूभ्यां स्तेनान् मधवन्तांस्त्वं खाद सुखादितान् । । २ । ।

ये ग्रामेषु मलिप्तुच स्तेनासस्तस्करा वने ।

ये कक्षेष्वधायवस्तांस्तेऽग्रेपि दधाम्यासनि । । ३ । ।

३ कख उ. * * (म, ज. रज्या) निवर्द्धस्वाग्रे पिन्वस्य (ज. → स्व) * ।

ग मु. विश्वपूष्या . . . ; का. वि X वप्सेव्या . . . ;

उ. विश्वपूषनया . . . । ।

द्र. का मन्त्रः अङ्कितस्वरः ।

४ ख का. पुनरग्निविषायुषा ; म, ज. . . . विषायुषा ।

१.४२.१. का. * * भीत्व . . नीर्गुणा * यश्चेनो . . अग्निर्वि दधाम्यासिनी ;

कख म. * * भीत्व . . . रुगुणा * ।

ज. . . . नीरुगणा → निरुगुणा * ।

२ का. जम्भैर्मलिप्तुनग्रे * . . . जुभ * स्तेनार्मधव तांस्त्वां * सुखादतां

Z

क वा, ज. जम्भैर्मलिप्तुलग्रे ; म. . . मळिमुळलग्रे ;

खग वा. * तस्कराणुत । हनुम्यां . . . ;

घ उ. . . . * सुखादितां । ।

३ का. * * मलिप्तवस्तेनामास्त धायवास्तांस्तेग्रे परि दधास्यासिनी ।

यो अस्मभ्यमरातीयाद् यश्च नो द्वेषदिञ्जनः ।
आमादः क्रव्यादो रिपूंस्तानग्रे सं दहा त्वम् ।। ४ ।।

१.४३

शौ.२.३६.६क आ क्रन्दय धनपत उदेनमर्दयामुतः ।
अर्वाज्यं पुनरा कृधि यथाहं कामये तथा ।। १ ।।
परिसर्तः परि धावाकर्तः पुनरा कृधि ।
अथो म इन्द्रश्चाग्निश्चामुमा नयतादिह ।। २ ।।
एकार्क एककामाय यस्यै कामाय खायसे ।
तेन मे विश्वधावीर्यामुमा नयतादिह ।। ३ ।।
यत्र यत्र चरन्तं न्यग्रीगभि सूर्यः ।
ततो मे पथ्ये रेवत्यमुमा नयतादिह ।। ४ ।।

४ का. * याभ्यश्च * द्वेषदिञ्जन्म आंसादष् * दह
* ४ ४ ४ काण्ड

क म. * ऽस्मभ्य ; ख वा. . . . द्वेषदि . . .

गघ ज. * * रिपू → पुंस्तानग्रे सन् ।। . . .

१.४३.१. क-ग का. * पते . . . मदतासुत । * . . . कृधि । . . . ४

२ का. परिमन्तष् * धावा अकन्तष् . . । * सिन्द्र . . श्चासुमा
नयतानिह । ।

गघ वा अग्निश्चमुमा . . . । ।

ज. * अग्निश्चमुमा . . . । ।

३ का. एकार्क * अस्मै * हायसे तेनु * . . . र्यासमा . . . ४
काण्डः ३४

ख वा. * कामाकामाय * ।

४ का. मन्त्रोऽयं नास्ति ।

ख वा. न्यस्यै ? गभि * । द्र. कीटदथे लेखः ।

‘न्यग्रीगभि’ इति शोधः Hoffmann. पृ. २३५

१.४४

८.२.४.कख

शौ.५.१३.६कख

असितस्य तैमातस्य बभ्रोरपोदकस्य च ।

सर्वा विषस्य धामान्युदनेवाग्निमवीवरे* । । १ । ।

पै.१३.३.३ख-घ

इषीकादन्त *दूळभ किं मे सखायमा तुदः ।

न मामपश्य आगतं सतीनं विषदूषणम् । । २ । ।

यत्तालव्ये दति संसिसिक्षे विषं त्वम् ।

त्रयस्तुदा रुजामसि बभ्रुवो नकुलस्त्वत् । । ३ । ।

त्रयो वै स्मः सखायो बभ्रुवो नकुलस्त्वत् ।

पै.१३.३.५घ

ते सर्वे अप्यपातयन्नाहेयमरसं विषम् । । ४ । ।

१.४४.१

का. * तयिमातस्य . . रुपोरकस्य * । ** धामां ब्रध्नेवाग्निसमीवरे
 २ वारयतेरात्मनेपदिनो लुङि उत्तमपुरुषैकवचने रूपमवीवरे इति
 दुर्गमोहनपादाः ।

गघ उ. ** धामान्युदनेवाग्नि . . . । ।

२

का. * दुर्लभा . . तुदा । नमामिश्रव्यागतं सचीनं विषदूषदू . . २

क वा, ज. * दुल्लभः ; म. * दुल्लभ ;

३

का. यत्तालव्योजतिसंसिसिक्षे * . . रुजामसि बभ्रुको . . . ।

ख म. * विष * ।

घ वा. * नकुलस्त्वत् । म. * नकुलस्त्वत् ।

४

का. ** अस्मत् * बभ्रुको . . . । ** अस्यवातयं आहेयस
 . . . २ ४ २ का. ४ २

क वा. * वैः ** ;

द्र.

ख = ३ घ द्र. ।

गघ वा, ज ** अप्यपातयं नाहे . . । । ४४ । । ३४ । ।

म. ** (अ →)ऽप्यपा . . . । । . . .

१.४५

सारस्वतं वृषणं बभ्रुवक्षं
 शीतरूरे तन्वावस्य भीमे ।
 *अन्येद्युक्तं *सदन्दिं त्वा तृतीयक
 हुवे नमस्यं सहदेवमप्सुजम् । १ । ।

यो अप्सुजो अरुणो मानुषे जने
 विवेश *बभ्रुर्हर्षयिष्णुरक्षितः ।
 शीतरूराय तर्षयिष्णवे
जुगुशीर्षसावये शं नमो अस्तु देवाः । २ । ।

यो हर्षयञ्जञ्जभः स्वेदनो वशी
 वशः प्रारः शीतरूराशिषे मनून् ।
 सो अस्मभ्यं मृडयन् प्रेहि संसितो
 यं वयं द्विष्णस्तमभिप्रजानन् । ३ । ।

- १.४५.१ क-ग का. ** वभ्रुवक्षो सीतरूरे तन्वापस्यतीमे । अन्येद्युक्तं सदन्तं ** ;
 क म. ** वभ्रुवक्षं ;
 ग. उ. अन्यद्विकं सदन्दि (म. सदन्दि) ** ;
- २ क वा, ज. * अप्सुयो *** : म. * ऽप्सुयोऽरुणो ** ;
 ख का. * बभ्रुर्हर्षयिष्णुरक्षितः ;
 उ. वभ्रु(म. भृ)र्हर्षयिष्णु . . . ।
 गघ का. * तरुषयिष्णगे जुषशीर्ष सातेश्रं * स्तु * z
 उ. * तर्षयिष्णवे . . . शावये (ज. सावये) *** (म. ऽस्तु)
 * । ।
- ३ का. * . . . यञ्जञ्जभ ** वश प्रहारः . . . मनु ।
 * स्मभ्यं मृत्वेन * शोषितो यवयो * . . . प्रजनं z
 क वा, म. * हर्षयञ्जञ्जभः ** ;
 ज. * हर्षयञ्जञ्जभ ** ;
 ग म. योऽस्मभ्यं मृडयं ** ;

नमस्ते विद्य ते कासनायनं
 यतोयतः सुरभे संबभूविथ ।
 स नो मा हिंसीर्नमो अस्तु तुभ्यं
 शीर्षत्प्रायस्मादिह पारया नः । । ४ । ।

इति प्रथमकाण्डे नवमोऽनुवाकः

१.४६

अस्य त्वं ददतः सोम राजन्
 वर्मेव तन्वं परि पाहि विश्वतः ।
 यो ब्रह्मणे राधो विद्धो ददाति
 तस्य सोम प्र तिर दीर्घमायुः । । १ । ।

अस्य सोम प्र तिर दीर्घमायु-
 रहानीव सूर्यो वासराणि ।
 मास्या* सुस्रोत्राशया व्यध्नो विषं
 बहिः शल्यश्चरतु रोगो अस्मात् । । २ । ।

४ कख का. . . . विद्यने काशनाय * * * संबभूवथ ।
 क ज. . . . काशनायनं ;

४ गघ का. . . . हिंसीर्नमोस्तु * शीर्षत्प्रादिह * ना ४२ अनु ६ २
 ग म. . . . ऽस्तु * ;

१.४६.१ का. . . . राजंवर्देवतत्वं . . . । * ब्रह्मणो * पिद्धो ददात् *
 सोमः प्रतद् . . . २
 ग उ. * * राधे * * ;

२ क का. * सोमः प्रतद् . . . , ख उ. . . . वाचराणि ।

गघ का. सास्यात्सुश्रूत्राशयाद्विध्नो * * . . . श्चरति * स्मात् २
 ग उ. मास्याः . . . ; घ म. . . . * ऽस्मात् । ।

दानं तृष्णायाः परि पातु विद्धं
 दानं क्षुधो दानविदेव मृत्योः ।
 अविष्कन्धो भवतु यो ददात्या
 प्यायते पपुरिर्दक्षिणया । । ३ । ।

आ प्यायतां पपुरिर्दक्षिणया
 ऋ.१.३१.१५ख वर्मेव स्यूतं परि पाहि विश्वतः ।
 बहिर्विषं तन्वो अस्त्वस्य
 स्रंसतां शल्यो अध्यारे अस्मात् । । ४ । ।

ब्रह्मा शरव्यामप बाधतामितो
 नद्याः कूलान्नावमिवाधि शम्बी ।
 तस्मै दद दीर्घमायुष्कृणुष्व
 शतं च नः शरदो जीवतादिह । । ५ । ।

-
- ३ का. . . . पात * * * दानसंदेव मर्त्याः अविष्कन्दो भवति * ददात्ता
 * पपुरिर्द . . . z
 क म. . . . पाति * ;
 ग वा, ज. अविस्क → ष्कन्धो * (ज. भवति → तु) * . . . ;
 म. अविस्कन्धो . . . ;
- ४ क का. * पपुरिर्द . . . ; ज. * * * . दक्षिणाया ;
 ख का. . . . पातु * zz उ. . . . स्यूतं . . . ।
 गघ का. . . . तन्मेतस्य स्रोषतां * दधारयस्मात्
 ग वा. . . . ऽस्त्वस्य ;
- ५ का. वल्लशर्व्यामुप . . . दभ्यात् . . . वादिसुम्बी z *
 ददद्दीर्घमायुष्कृप्राक्कृ * जनश्च * . . . ।
 ख म. * . . . शंवी । घ उ. . . . जीयतादिह । ।

यदा ददाति प्रददाति यदा
 ब्रह्मा प्रति गृह्णाति राधो अस्य ।
 आदिद्विद्यादुपहत्यारातिः
 सर्वे यस्मा अप तिष्ठन्तु साकम् । । ६ । ।

१.४७

व्याघ्ररूपः सुरभिः सिंहस्य रेतसा कृतः ।
 मध्ये पृथिव्या निष्ठितं समख्यद् यातुधान्यः* । । १ । ।

अभि प्रेहि माप विक्याः पदे गृभाय मापदे ।
 अत्रैव सर्वा जम्भय याः काश्च यातुधान्यः । । २ । ।

१.७६.४ कख प्रतीबोधश्चतुरक्षः स्रक्त्यो अस्मेव वीडुभित् ।
 शौ.१०.१.६गघ प्रतीचीः कृत्या आकृत्यामुं कृत्याकृतं जहि । । ३ । ।

६ का. * दाति * * * * * स्या । आदद्दुर्विन्द्यादु . . . * यज्ञ उप
 * * Z ६ Z का १Z

ख वा, ज. * * गृह्णाति * * । म. . . . ऽस्य ।

गघ वा. . . . अरातिः . . . उप * * । । . . .

घ म. * यस्मा * * * । । . . .

१.४७.१ ख-घ का. सिंहस्य * कृत । * पृथिव्यां निष्ठित समगच्छद् यातुदान्या ।

ग ज. * * यद्विषं → निष्ठितं ;

घ उ. समख्य(ज. → क्ष)ह्यातुधान्यः । ।

२ क का. * प्रेत . . . व्यक्ता ;

गघ का जम्भया यष्कश्च * Z

३ ख-घ का. स्रक्त्योऽस्मेव वेलुभृत् * * कृत्या अमूष् * * ।

ख वा. * ऽस्मेव * ।

ग म. * * आकृत्यामं ;

शौ.५.३१.१२कख कृत्याकृतं वलगिनं मूलिनं शपथेय्यम्* ।
इन्द्रस्तु सर्वास्तान् हन्तु सप्तघ्नेन रुवामिव ।। ४ ।।

१.४८

शौ.७.५६.५ अरसस्य शर्कोटस्य नीचीनस्योपसर्पतः ।
विषं हि सर्वमादिष्यथो एनमजीजभम् ।। १ ।।
६ न ते बाह्वो रसो अस्ति न शीर्षे नोत मध्यतः ।
किमिदं पापयामुया पुच्छे बिभर्ष्यर्भकम् ।। २ ।।
x यत्ते स्कन्धानुपतस्थौ विजाम्नि+ यच्च ते परौ ।
अपमित्यमिवाभृतं मलं ते प्रति दध्मसि ।। ३ ।।

४ कख का. * वालुग्निनं मूलिनो शपथेशं z
ख वा. मुलिनं शपथेह्यं । म. * शवथेह्यं ।
ज. * शपथेह्यं ।
घ का. सत्त्वघ्नेन भवामिव z ४ z का २ z

१.४८.१. का. रसस्य कार्कोटस्य नीचीवस्योप . . . त ।
विषो * सर्वमादिश्ययोधेनमाजीजभं;
गघ वा. ** सर्वमादिः ष्यथो . . . जभन् ।।

२ का. . . . बाह्वो * स्ति नि . . . । . . . पाषयासूया प्रस्ते
विभृष्यर्भकं ।
क म. . . . ऽस्ति ;
ख वा. * शीर्षेणोतु * । म, ज. * शीर्षेणोत * ।
घ वा, म. पुच्छे . . . ।।

३ क-ग का. यत्तेयस्कंधा . . . विजाम्नीयश्च . . . जषामित्युमिवादृतं;
क वा. . . . नुपतस्थौ ; ख उ. वियाम्नि . . . ।
घ वा, म. मलन्ते * * ।

- ७ अदन्ति त्वा पिपीलिका वि वृश्चन्ति मयूर्यः ।
सर्वे भल ब्रवाथ शार्कोटमरसं विषम् । । ४ । ।

१.४६

- शौ.७.५०.८ कृतं मे दक्षिणे हस्ते सव्ये मे जय आहितः ।
गोजिन्द्रूयासमश्वजित् कृतञ्चयो हिरण्यजित् । । १ । ।
- ६ अक्षाः फलवतीं दिवं दत्त गां क्षीरिणीमिव ।
सं मा कृतस्य धारया धनुः स्रात्रेव^४ नह्यत । । २ । ।
- x उभौ हस्तौ प्रतिदीप्तौ ब्रह्मणापोम्भामसि ।
कलिरेनं यथा हनदास्य वेदो भरामहै । । ३ । ।
- x आ भद्रं द्वापरमुत त्रेतां परा कलिम् ।
कृतं मे हस्त आहितं स हि सौमनसो महान् । । ४ । ।

-
- ४ कख का. इदंभित् * * * वृस्यन्तिमर्य ।
क ज अदन्ति . . . ; ख म, ज. * वृश्चन्ति * ।
गघ का. सा. अ. । वा. शार्कोट . . . । । . . .

- १.४६.१ क म. कृतम्मे * * ; ख-ग का. सा. अ. ।
ग वा. . . . मश्वजित् ; घ का, उ. कृतञ्चयो * । ।

- २ क का. अक्षष् * * ;
गघ का. . . . धारय * स्रात्रेवनैहता z
ग म. सम्मा * * ;
घ उ. धनु स्रात्रे(वा, ज. त्रे → त्रे)व * । ।

- ३ का. * * प्रतिदीप्तौ . . . रोम्भामसि । . . . वदोभरामहि ।
क वा. * * प्रतिदीप्तौ ;

- ४ कख का. * * त्वापरमुत . . ; म. * भद्रं (→रं) द्वा(→त्वा)परमुत . .
ज. * * त्वा(→द्वा)परमुत . . . ।
गघ का. . . . हस्ताहितोमी सौमनसौसहा z ४ z

१.५०

यदेयथ परेयथ यत्त एतन्मन ईयते⁺ ।

ततस्त्वा *पुनरर्वाञ्चं भूतस्याजीगमत्* पतिः । । १ । ।

आ त्वा नयान्भूतपतिरा देवो बृहस्पतिः ।

आदित्याः सर्वे त्वा नेषन् विश्वे देवाः सुवर्चसः । । २ । ।

अनुमतिः सरस्वती भगो राजा न्या नयात् ।

शाला मानस्य पत्नीहैवास्य मनस्करत् । । ३ । ।

यस्त्वा निनानयकः स उ त्वेहा नयात् पुनः ।

मनो हि ब्रह्माणो विदुर्विश्वकर्मा मनीषिणः । ।

इति प्रथमकाण्डे दशमोऽनुवाकः

-
- १.५०.१ का. यदेषपरेयथयत्तैतन्मनीयते । . . . नरथाञ्चं . . . स्याजीगमुत्पति ।
 क उ. . . . इयते ।
 ग वा. पुनर्वाचं ; म, ज. . . . पुनर्वाञ्चं ;
 घ उ. . . . जीगमुत्पतिः । ।
- २ क का. * * नयाभू . . . ; वा. * * नयाद्भुत . . . ;
 ग का, ज. * * * नेषं ;
- ३ का. . . * * स्यानया । * * . . रिवास्यनमस्करत् z
- ४ क का. . . . निनायनेषस्
 ख ज. * * . . नयानयात् * * । .
 द्र. ४ क पाठः अशुद्धः । < निनाय नायकः ?
 का. नेषः < नायकः ? 'निनाय नेषत्' बे, भट्टाचार्याः ।
 'नेषः इति किञ्चित् कर्तृपदं स्यादिति प्रतीयत'
 इति .रु (१६६४) । का. षकयोर्मिथोभ्रमाय १.५५.२ घ आधिषि
 > आधिकं द्र. ।

१.५१

गातो हविर्जनयन्तस्थ इन्द्रा-
 ग्रं ज्येष्ठ पर्यगामेह देव ।
 स गातो गातोत्तमापयापि-
 मस्मभ्यमिन्द्र ददतः प्रचेतः । । १ । ।

अग्रिर्नः पुर एतास्त्वज्जसा
 बृहस्पतिः सन्यास्तु नः सखा ।
 इन्द्रं हुवे वृत्रहणं पुरन्दरं
 भगेनाद्य भगवन्तः स्याम । । २ । ।

कौ.४.२

त्वं सोम दिव्यो नृचक्षाः
 सुगां अस्मभ्यं पथो अनु ख्यः ।
 अभि नो गोत्रं विदुष इव नेषो
 ऽच्छा नो वाचमुशतीं जिगासि । । ३ । ।

१.५१.१

का. गातोर्हवि . . . देवाः । सुगातो गातो
 तसा पथा अपिमास्सभ्यमिन्द्रं ददति प्रचेताः ;

क वा, ज. * . . . र्जनयन्तस्थ . . . ;

ख वा. . . . पर्जगामेह * ।

२

का. . . . एतास्त्वजसा * सत्या अस्तु **

इन्द्रोहविर्वृ . . . न्दरां भगेनाभ्य . . . न्तस्त्वाम;

क म. . . . त्वजसा ; घ म, ज. . . . भगवन्त * । ।

३

क उ. . . . नृचक्षा ;

खघ का. सुगमस्सम्यं * नुगच्छ । . . . विदुषीवनेषु अच्छा . . .
 मुषतीजिघासी ।

घ उ. त्सा * . . . । ।

ऋ.१.३१.१६ इमामग्रे शरणिं मीमृषो न
 शौ.३.१५.४कख इममध्वानं यमगाम दूरम् ।
 आपिः पिता प्रमतिः सोम्यानां
 *भूमिरस्यृषिकृन्मर्त्यानाम् । । ४ । ।

१.५२

ये पुरस्तादास्यन्देते गावौ *स्वऋषभे इव ।
 कृणोम्यर्वणी अहमश्ववारादणीयसी । । १ । ।
 ये अधरादास्यन्देते गावौ स्वऋषभे इव ।
 कृणोम्यर्वणी अहमश्ववारादणीयसी । । २ । ।
 ये पश्चादास्यन्देते गावौ स्वऋषभे इव ।
 कृणोम्यर्वणी अहमश्ववारादणीयसी । । ३ । ।

४ क वा. . . . शरणी * * ; ज. . . . शरणी → णि * * ,
 म. . . . सरणिं → णीं * नं ;

ख वा, ज. इममध्वानं . . . ।

गघ का. * * प्रसतिस्सोम्यान भ्रमदस्पृशिकृन्मर्त्यानाम् z ४ z का १ z

ग वा. * * * सोमाना ; म. * * * सोम्याना ;

घ उ. भूमिरस्यृषिकृन्म(म, ज. ण्म)र्त्यानां । । ५१ । । ऋ४ । ।

का. मन्त्रोऽङ्कितस्वरः ।

१.५२.१ ख का. * स्वरिषभेयव ; वा. * स्मिर्षभे * ।

म, ज. * स्मिर्षभे * ।

गघ का. . . . अहस्यश्ववारादनीयसी z

२ का. * धारादास्यन्देते ;

का, उ. ख-घ ऊह्यम् ।

३ २ द्र.

ये उत्तरादास्यन्देते गावौ *स्वऋषभे इव ।
कृणोम्यर्वणी अहमश्ववारादणीयसी ।।४।।

१.५३

तै.सं.५.७.४.३-४द्र. अग्रे यशस्विन् यशसा वर्धयेम-
मिन्द्रवतीमुपचितिमिहा वह ।
अयं मूर्धा परमेष्ठी सुवर्चाः
समानानामुत्तमश्लोको अस्तु ।।१।।

धाता विधर्ता परमोत्तमं सन्दृक्
प्रजापतिः परमेष्ठी विराट् ।
स्तोमाश्छन्दांसि निविदो म आहु-
स्ते अस्मै राष्ट्रमुप सं नमन्तु ।।२।।

शौ.१६.४१.१. भद्रमिच्छन्त ऋषयः स्वर्विद-
स्तपो दीक्षामुपनिषेदुरग्रे ।
ततो राष्ट्रं बलमोजश्च जातं
तदस्मै देवा उप सं नमन्तु ।।३।।

४ का. उत्तरादा . . . स्वर्षभे यव . . . म्यर्वणीअहस्यश्ववाराहानीयसी
Z का २ Z

ख उ. १ द्र. ।

१.५३.१ का. * * यशसं . . . मिन्द्राव . . . पचिर्मिहावा ।

क उ. * यशस्मिन् . . . ;

घ म, ज. . . . मुत्तमःश्लोको * ।।

२ कख का. * विधाता . . मोयसैदृक् ;

ग का. स्तोमश्छ . . निविदोहमाहु . . ;

वा, ज. स्तोमाश्छन्दांसि (ज. → स्य) ; म. स्तोमाच्छ . . . ;

३ का. . . . च्छन्तु * सर्विदस् ; म. . . . मिच्छन्त ; . . . ;

ज. . . . मिच्छन्ति → न्त . . . ;

ग उ. * * वलमोजश्च * (वा. यातं) ;

घ म. . . . * उ(→ मु)प * * ।। का. . . . सन् * Z

उपा वर्तध्वमुप न एत* सर्वे
 ऽयं चेत्ताधिपतिर्वो अस्तु ।
 समानं मन्त्रमभि मन्त्रयाध्वा
 इमं पश्चादुप जीवाथ सर्वे ।।४।।

१.५४

ऋ.१.३१.१०क त्वमग्रे प्रमतिस्त्वं पितासि न-
 स्त्वं सखा युज्योसि जातवेदः ।
 त्वं विश्वविद् गातुवित् कवि-
 विश्वा आशा अभयाः सन्त्वस्मे ।।१।।

- ४ क का. . . . नेतु * ; वा. नयन्तु * ;
 म. न एतु(→ यन्तु) * ; ज. . . . नयन्तु(→एतु) * ;
 ख का. अयं चयत्तामधि . . . स्तु । वा, ज. यं . . . ।
 गघ का. . . . मन्त्रयाध्वमिमं . . . z
 वा. . . . मन्त्रियाध्वा ; ज. . . . मिन्त्रियाध्वा ;
 का. “अन्यैश्च z समानुमन्त्रस्समेति समानेसमानं मनः सह
 चित्तमिषां । समानुमन्त्रमभि मन्त्रइव समानेनहविषा जुहोभि z का
 zz ३ z” = अपपाठबहुल ऋ. १०. १६१.३ । अन्यैश्चेति
 कथनादुत्कलीयपुस्तिकासु च काण्डिकाया मन्त्रचतुष्टयात्मकत्वनि-
 र्देशात् समान इत्यादिमन्त्रस्य शाखान्तरपाठ्यत्वमिति प्रतीयते ।

१.५४.१ का. . . . नः त्वं सखयज्योसि *** गात्रवित् . . विश्वसा उभयास्
 . . . z

द्र. मन्त्रः अङ्कितस्वरः ।

क वा. . . . युज्योसि * । ज. . . . युज्योषि * ।

घ वा. * आसा → शा . . . । म, *** सन्त्वस्मे ।।

- शौ.१६.३७.१-३ इदं वर्चो अग्निना दत्तमागन्
भर्गो यशः सह ओजो वयो बलम् ।
काठ.४०.१६ त्रयस्त्रिंशद् यानि वीर्याणि
तान्यग्निः प्र ददातु मे । । २ । ।
- काठ.४०.१६.३. वर्च आ धेहि मे तन्वां
सह ओजो वयो बलम् ।
इन्द्रियाय त्वा कर्मणे वीर्याय
प्रति गृह्णामि शतशारदाय । । ३ । ।
- ऊर्जे त्वा बलाय त्वीजसे सहसे त्वा ।
अभिभूयाय त्वा राष्ट्रभृत्याय
*पर्युहामि शतशारदाय । । ४ । ।
- शौ.५.२८.१३ ऋतुभिष्ट्वार्तवैरायुषे वर्चसे त्वा ।
संवत्सरस्य तेजसा तेन संहनु कृष्मसि । । ५ । ।

-
- २ कख का. ** अग्निना दत्तमागं . . . स * * * ;
क ज. * * * ध → दत्तमागन ;
ख वा. . . . वयोवयो * ।
ग वा, ज. . . . शय्यानि * ; म. . . . शय्या → घानि * ;
- ३ कख का. वर्चो देहि . . . सहोजो * * ।
ग उ. इन्द्रियाय * * * ;
- ४ ख-घ का. दौजसे * * । अभिभूय * * पर्युहामि * ।
घ उ. पर्युहामि . . . । । म. . . . शतशारदाय । ।
- ५ ग उ. संवत्सरस्य * ;
घ का. * मोहन * z का २ z

१.५५

इदमाञ्जनमानजे शैलूनमाकनिक्रदम् ।

तु.शौ.५.२०.२ख अभि मा चक्रन्द भग ऋषभो वासितामिव । । १ । ।

शौ.२.३०.५गघ अश्वः कनिक्रदद् यथा प्रत्यङ् मा भग आगमत् ।
तमहं प्रेण्या अधि पुत्रमिवोपस्थ आधिषि । । २ । ।

शौ.७.३६.१क अक्ष्यौ मे मधुसंकाशे जिह्वा मे मधुवादिनी ।
नसोरधि प्रमन्दनं दत्सु मे सारघं मधु । । ३ । ।

मधुमन्मम नीसनं जघनं मधुमन्मम ।

शौ.१.३४.४गघ मामित् किल त्वं वावनः शाखां मधुमतीमिव । । ४ । ।

इति प्रथमकाण्डे एकादशोऽनुवाकः

१.५६

शौ.३.१६.७कख प्रेता जयता नर उग्रा वः सन्तु बाहवः ।

ऋ.१०.१०३.१३ इन्द्रो वः शर्म यच्छत्वनाधृष्या यथासथ । । १ । ।

-
- १.५५.१ ख का. षौलूलुमा . . . । ज. शैलु → लून . . . ।
वा. . . कनिकृतं (→क्रदं), ज. . . कनिक्रदं (→कृतं) ।
म. . . कनिकृतं । ग वा, ज. . . चक्रद * ;
गघ का. * सा * ऋषभो वासितामिव । z
द्र. शौ. ५.२०.२ख . . . अभिक्रन्दन् ऋषभो वासितामिव ।
२ खघ का. * भगागमत् । तमाह * पुत्रमिवोपस्थाधिकं z
क उ. * कनिक्रदद्वया ;
३ कख का. अक्षौ * . . . सङ्क्षौ * मधुसूदिनी ।
४ क का. . . न्ममान्योसनं ;
गघ का. सामतिकृत्यं * शाखा . . . z ४ z का५ z अ ११ z
ग उ. वा, म. . . वामनः ; ज. . . वाम → वनः ;
१.५६.१ का. सा. अ । गघ वा, ज . . . यच्छत्व. . . ।

ऋ.१०.१०३.१० उद्धर्षन्तां मघवन्नायुधा-

शौ.३.१६.६कख द्र. न्युत सत्त्वनां मामकानां मनांसि ।

उद्धर्षन्तां वाजिनां वाजिना-

न्युद्धीराणां जयतामेतु घोषः । । २ । ।

शौ.३.१६.६ पृथग् घोषा उल्लयः केतुमन्त उदीरताम् ।

देवा इन्द्रज्येष्ठा मरुतो यन्तु सेनया । । ३ । ।

ऋ.६.७५.१६ अवसृष्टा परा पत शरव्ये ब्रह्मसंशिते ।

शौ.३.१६.८ जयामित्रान् प्र पद्यस्व मामीषां कञ्चनोच्छिषः । । ४ । ।

१.५७

शौ.२.११.१-५ दूष्या दूषिरसि हेत्या हेतिरसि मेन्या मेनिरसि । । १ । ।

स्रक्त्योसि प्रतिसरोसि पुनःसरोसि

प्रत्यभिचरणोसि । । २ । ।

२ कख का. उद्धर्षन्तां मघवध्यातु(→न्यातु)दान्युत् * सामकानांसि ।

वा. नास्तीदं पादद्वयम् ।

ज. * मघवंनायु. . . सत्त्व → त्मनां. . . ।

ग वा, ज. * * वाजिनां-;

घ का. -भ्यद्वैराणां . . . घोषाः २

द्र. का. मन्त्रोऽङ्कितस्वरः ।

३ कख का. * * उल्लयष्केतुमन्तु * ।

क वा. प्रथग् . . . ;

४ क वा. अवसृ * * * ;

ख का. * ब्रह्मसंशिते ।

ध का. मामीषां कञ्चनो . . २२ एकादशानुवाकेप्रथमस्सूक्तः २

१.५७.१ का. दूषादूपि. . . . * हति . . . ।

द्र. शौ. आप्रुहीत्यादिकः अत्रत्यः षष्ठो मन्त्रः द्वितीयार्धरूपेण प्रतिमन्त्रमावर्तते ।

२ शौ. पुनःसरोसीति नास्ति ।

का. ग्र(→स्र)क्तियोसि . . . पुनश्चरोसि . . . ;

प्रति तमभि चर योऽस्मान् द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः । । ३ । ।

सूरिरसि वर्चोधास्तनूपानायुष्यः कृत्यादूषणः । । ४ । ।

शुक्रोसि भ्राजोसि ज्योतिरसि स्वरसि । । ५ । ।

आप्नुहि श्रेयांसमति समं क्राम । । ६ । ।

१.५८

विष्कन्धस्य काबवस्य कर्दमस्योलूक्याः ।

*अपस्थानस्य कृत्या यास्तेषां त्वं खृगले जहि । । १ । ।

प्र मृणीष्णुपहत्यां कर्दमं नीलशाक्यम् ।

अथा सारमिव दारुण आयुष्कृणोम्यन्तरम् । । २ । ।

-
- ३ का. प्रथममधि * चवयन् * ;
वा. . . . योऽस्मां तं * * । । म, ज. . . . योस्मां ।
- ४ का. सूर्यदसि स्तनूपानायुष्यः णा z
उ. सूरिरसि स्तनूपा ।
म. . . . स्तनूपानायुष्यः ।
- ६ का. आपुनिहश्रेयांसिमतिसुमंक्रामा zz द्वितीयस्सूक्तः zz
उ. * श्रेयान्(म.न)समति * * । ।
- द्र. वा, ज. द्वितीयचतुर्थषष्ठमन्त्राणामन्त एव दण्डद्वयम् ।
वा. अन्ते “ऋ ४”, म, ज. अन्ते “ऋ ६” । अत्र मपुस्तिकानुसृता ।
- १.५८.१ का. * काब्वस्य (मुम्ब. काव्यस्य) . . . मस्य उलूक्या । अपस्फानस्य
. . . . * रघूगिले * zzz
ग वा. अपस्थानस्य ; म, ज. अवस्थानस्य ;
- २ क का. * मरणीष्युषहव्यां;
ख वा, ज. कर्दमन् * । उ. . . . नीलशाक्यं ।
गघ का. अथा. . . . दारुणमायु z

*विविद्धस्यावतृणस्य हृदस्य चाहृदस्य च ।

त्रिपर्णी विश्वभेषजीदं कृणोतु भेषजम् । । ३ । ।

काववस्य विष्कन्धस्यापस्थापनभेषजम् ।

इदं कृणोमि भेषजं यथायमगदोसति । । ४ । ।

१.५६

यस्मादङ्गात् संसुश्राव यद्धभूव गलन्त्यशः ।

गावो वत्समिव जानानास्तत् परेतु यथायथम् । । १ । ।

नासृगस्ति पतङ्गस्य तर्दस्य मशकाद्याः ।

वेणोः पूतुद्रोर्नास्त्यसृङ् मास्य ग्लौर्मापचिन्दुवत् । । २ । ।

अहं वेद यथासिथ गुर्विका नाम वा असि ।

अमुं त्वं तमितो गच्छ यमहं द्वेष्टि पूरुषम् । । ३ । ।

३ का. . . स्याविकर्णस्य ऋतस्य च । * . . . षजी इदं * * z

क वा, ज. . . स्यावतृणस्य; म. . . . स्यावतृणस्य;

४ कख का. काव्यस्य विष्कन्दस्य अप . . . ।

घ का. . . . मति z३z

१.५६.१ कख का. . . . संशुश्राव . . . गलत्तख । द्र. द्भूवेति नष्टम् ।

ख उ. . . गलन्त्य (वा.स→) शः ।

घ का. -स्तदुपैति * z

२ का. नासृगस्य * तन्मस्य मथगाशयः

* पौतुर्मोत्रा(मु. पोतुदोर्ना)स्तिसृन् . . . र्माःपचिदत्तवत् z

ग म. * पूतुद्रो . . . ; वा. * पूतुद्रो. . . ;

ज. * . . . स्त्यसृङ्;

घ उ. . . ग्लौर्मा . . . । ।

३ का. . . . सितगित्तिका * * सि । * तं त्वमितो * . . पौरुषं z

ग उ. * * * (म. तमुतो)गच्छ;

घ वा, म. . . . द्वेष्टि पु(ज.→पू)रुषं । ।

तस्यापि मध्य आ सीद नीलग्रीवासु सीदता ।
वातस्यानु प्रवां मशकस्यानु संविदम् । । ४ । ।

प्रेतो यन्त्वगुवो निरितो यन्त्वगुवः ।
अधराचीमितः परः । । ५ । ।

प्राहं ग्लावमध्मासं निरहं ग्लावमध्मासम् ।
अधराचीरितः परः । । ६ । ।

१.६०

अभि त्वामहमोजसेन्द्रो दस्युनिवाभुवम् ।
सपलि नश्यतादितो दूरं गच्छाध्योकसः । । १ । ।

सासहा इदहं पतिं सासहै श्वशुरा उभौ ।
अथो सपलीं सासहै यथा नश्यात्योकसः । । २ । ।

-
- ४ का. . . मध्या * * सेदता । . . . प्लवान मषकस्यानु * z
क वा. . . सि → सीद; ख उ. नीलग्रीवासु * (म.सीददात्) ।
घ म. . . सम्विदं । ।
- ५ का. पीतो यन्त्व . . रतो योत्वगुवाः . . . ऋतष्परा;
- ६ का. प्राहं . . . मधुसासं . . . मधुमासं . . . ऋतष्परा z का ४z
- १.६०.१ कख का. * . . . से इन्द्रो . . . ; ख वा. . . दस्युनिवा * ।
ग वा. सपली → लि . . . ;
घ उ. * गच्छाध्योकसः । । का. * . . भ्योषसा ।
- २ क का. * इदंपत्योसु; म. * इदंपति; ज. * इदंपति;
खग का. सासहीषुसुरावुभू । * सपत्योसासहीरु;
ग म * सपलिं * ; घ ज. * नध्या(→ श्या?)त्यो. . . । ।

अभिभूरहमागमं⁺ विश्वकर्मा महावदात् ।
अहं मित्रस्य कल्पन्येषु गृहेषु दुष्टरात् ।। ३ ।।

उत्तिष्ठ मम वा इदं न तवेहापि किं चन ।
माञ्चैव पश्यन्नायत्यमुञ्च दिवि सूर्यम् ।। ४ ।।

इति प्रथमकाण्डे द्वादशोऽनुवाकः

१.६१

शौ.३.११.८ग-च यस्त्वा मृत्युरभ्यधत्त जायमानं सुपाशया ।
तन्ते सत्यस्य हस्ताभ्यामुदमुञ्चद् बृहस्पतिः ।। १ ।।

शौ.३.११.८क्ख अभि त्वा जरिमाहित गामुक्षणामिव रज्ज्वा ।
शौ.३.११.५गघ व्यन्ये यन्तु मृत्यवो यानाहुरितराञ्छतम् ।। २ ।।

३.११.७घङ

३ का. . मासमं * . . मदात् । * मित्राणि कल्पयन्वेषु * युष्टरः z

क उ. . . . मागमन्;

गघ वा, म. * * कल्पन्वे?षु * * ।।

४ ख म. . . . किञ्चन ।

गघ का. मां चैव पश्यन्नायभ्यमुञ्च * * z का. . .

ग वा, ज . . . पश्यन्नाय- ;

घ ज. . . दिवि (→व) * ।। ६० ।। ऋ ४ ।। अ १२ ।।

१.६१.१ ख का. जायमानो सुपाशया । म. * शुपाशया ।

घ का. मिदंमुञ्चतु * z

२ ख-घ का. . . . मिवर्ज निन्येयंतु * . . . रायोशतं z ख उ. . . . रज्जा ।

घ उ. . . . राञ्छतं ।।

शौ.३.११.५कख	प्र विशतं प्राणापानावनड्वाहाविव ब्रजम् ।
७.५३.५कख	शरीरमस्याङ्गानि जरिम्णे नयतं युवम् । । ३ । ।
शौ.३.११.६गघ	
शौ.३.११.६क	इहैव स्तं प्राणापानी मेमं हासिष्टं मृत्यवे ।
शौ.७.५३.५.गघ	अयं जरिम्णः शेवधिररिष्ट इह वर्धताम् । । ४ । ।
शौ.३.११.७	जरसे त्वा परि दध्मो जरसे नि धुयामसि ।
	जरा त्वा भद्रया नेषत् ।
	व्यन्ये यन्तु मृत्यवो यानाहुरितराञ्छतम् । । ५ । ।

१.६२

शौ.३.११.१-४	मुञ्चामि त्वा हविषा जीवनाय क-
शौ.२०.६६.६-६	मज्ञातयक्ष्मादुत राजक्ष्मात् ।
ऋ.१०.१६१.१-४	ग्राह्या गृभीतो यद्येष एत-
	त्तत इन्द्राग्री प्र मुमुक्तमेनम् । । १ । ।

३ कख का. * . . . नामनड्वाहमिव * ; ज. . . हामि(→वि)व * ।
वा. . . हामिव * । म. . . हावि(→मि)व * ।

घ का. जरिष्के * * ; वा. यरिम्णे * * । ।

४ का. युव * * मेसो हामिष्टं * * जरिष्क xx धिअरिष्ट * * ।
वा. . . ववस्तं . . . ;
उ. . . प्राणापानावे(ज.→मे)मं हाशिष्टं * ।
(१६.१४६.१२ग प्राणापानौ मा मा हासिष्टं)

५ खड का * रुहामसि । . . . नषद् । विन्य * * . . . रायो शतं z५z
का १० zz zz

ग ड. * * नेष ।

ड. ड. . . . राञ्छतं । । ६१ । । ऋ ५ । ।

१.६२.१ का. . . . यक्ष्मा । ग्राह्या गृहीतो . . . यतस्तत . . . मयनं z
ग ज. त्वा ग्राह्या . . . ; घ वा. . . . इग्री . . . । ।

यदि क्षितायुर्यदि वा परेतो
 यदि मृत्योरन्तिकं नीत एव ।
 तमा हरामि निऋतिरुपस्था-
 दस्पाषमिनं शतशारदाय । । २ । ।

सहस्राक्षेण शतवीर्येण शतायुषा हविषाहार्षमेनम् ।
 इन्द्रो यथैनं जरसे नया-
 त्यति विश्वस्य दुरितस्य पारम् । । ३ । ।

शतं जीव शरदो वर्धमानः
 शतं हेमन्तांछतमु वसन्तान् ।
 शतमिन्द्राग्री सविता बृहस्पतिः
 शतायुषा हविषाहार्षमेनम् । । ४ । ।

१.६३

शौ. १०.५.४५

यत्ते अन्नं भुवस्पत आक्षियेत पृथिवीमनु ।
 तस्य नस्त्वं भुवस्पते सं प्र यच्छ प्रजोपते । । १ । ।

२ क का. सा. अ. । ज. * क्षिता → शायु . . . ;

ख उ. * . . . न्तिकत्री . . . ।

गघ का. . . . निऋतिरुपस्थादम्पार्श . . . z

३ का. सा. अ. ।

४ ख का. * हेमन्तांछतमु * (वा. पसन्तां) ।

घ का. * . . . र्षसयनं z काण्डः २० । ।

ज. * . . . हारस (र्ष) मेनं । । ६१ । । ऋ ४ । ।

१.६३.१ क म. . . . ऽन्नं * ;

ख का. आक्षीत . . . ।

घ का. सम् * * * च्यात्ते z ड. . . यछ.;

म. . . प्रजायते । ।

- शौ.१०.५.४२गघ व्यात्ते परमेष्ठिनो ब्रह्मणापीपदाम तम् ।
 शौ.१०.५.४३कख संवत्सरस्य दंष्ट्राभ्यां हेतिस्तं *समधादभि ।।२।।
 शौ.१०.५.४३गघ इयं त्वं भवस्त्वाहुतिः समिद्देवी सहीयसी ।
 शौ.१०.५.४४ राज्ञो वरुणस्य बन्धोसि
 सोममामुष्यायणममुष्याः पुत्रमह्ने
 रात्रये बधान ।।३।।

तु.काठ.३७.१३,१४ मृणोसि देव सवितर्गायत्रेणच्छन्दसा
 मृणामुष्य पशून् द्विपदश्चतुष्पदः ।
 योऽस्मान् द्वेष्टि यं वयं द्विष्मस्तं जहि तं मृण-
 स्तस्मै मा मीमृणस्तस्मै दुराहा ।।४।।

-
- २ ख वा,ज . . . पी (वा.ऽपी) पदामृतं । म. . . पीपदामृत ।
 ग वा, म. सम्य . . . ;
 घ का. हेतिस्त्वसमुदादिभिः हेतिस्त्वंममुदादिभिः z
 उ. . . . समधादिभिः ।। द्र. अतः पद्मादीनि अङ्कितानि ।
- ३ क का. यं * ऋभुस्त्वाहुतिस् ; वा, म. इयन् * . . . ; द्र. - बभस्त्वाहुतिः ?
 गङ का. * वरुणोसि . . . सोमपामनुष्यायणममुष्यः z पुत्रमह्ने रात्रीये
 बधानाः ।
 ग ज. सोममा . . . ;
- ४ का . . . सवितुर्गा . . . । उ. . . छन्दसा ।
 ग वा. . . . पशुं; म, ज. . . . पशुं → शूं;
 घ का. द्विपदश्च . . . ;
 छ वा. योऽस्मां . . . ; म, ज. योस्मां. . . ;
 का. . . . यंच वयन् द्विष्मस्ते * * मृडतस्मै सामयिमृड * दुराहाः
 zz का ३z
- द्र. वा. मन्त्रसंख्या ५ इति । ज. -श्चतुष्पदः इत्यतो दण्डद्वयम् । मीमृणस्
 < *मीमृडस् ?

१.६४

नि ते पदं पदे मम नि चित्तेतु निष्कृतः।

यथासः केवलो ममाहं साधारणी तव ।। १ ।।

पदेन गामनु यन्ति पदेनाश्वं पदा रथम्।

पदेन मर्या मत्त्वं न एषो नो अहं त्वत् ।। २ ।।

माप सृपो मा परा सृपो मान्यत्रास्मन्मनस्कृताः।

यं त्वाहिरिव भोगैर्नाकुलेन परीमसि ।। ३ ।।

नि त्वा कृण्वे संनहने नि* कुरीरे न्योपशे।

नि त्वाधमस्मि लोम्नि च्चि त्वा मुष्कयोर्मृजे ।। ४ ।।

१.६५

घृताहृदा पृथिवी मा न एनो

ऽस्मान् प्रजान्वोचत किल्बिषाणि।

अनातुराः सुमनसः सुवीरा

ज्योग् जीवन्तस्तव सख्ये स्याम ।। १ ।।

१.६४.१ ख-घ का. * चित्तेमेतनिष्कृतुः अदासष् * ममअहिं * * २

ख वा. * चित्तेमेत * । म. * चित्तेमेन → तु * ।

२ का. परदेन गामर्द * पदेनाशम्बरा * । * * मत्तं * * * ह * ;

क उ. * * मत्तं ;

ख वा. * * * नाहंत्वत ।। ज. . . त्वत ।। म. . . . त्वत् (→त्) ।।

३ कख का. . . . मृपो मामा * मृपो . . . त्रास्मिन्मनस्कृताः ;

ग उ. * त्वाहिरिव . . . ;

घ वा. - नार्कूलेन * ।। म, ज. - नार्कूलेन * ।।

४ का. न * * * नकुरीरित्यौपशे न * दमस्मि * न * पुष्कयोत्सृजे २४२

ख उ. न * . . . ।

१.६५.१ क-ग का. घृताहृताष् . . . येनो अस्मान् प्रदाध्वो(? मुम्ब. व्यो)चति * ।

. . . सुवीरज्योग . . . ।

क वा. घृताहुधा. . . ; म. घृताहृदा → हुधा . . . ; ज. घृताहुधा →

हृदा . . . ;

अन्तरेमि यातुधानान्तरेमि किमीदिनः ।
धियाम पित्रया वयं सरस्वत्या चरामसि । । २ । ।

कख६.३.२गघ
कौ.३३.६
ऋ.१०.६७.२०
कखऋ.१०.६७.१
४कख
कौ.३३.८

मा ते रिषं⁺ खनिता यस्मै च त्वा खनामसि ।
द्विपाञ्चतुष्पादस्माकं मा रिषद्देव्योषधे । । ३ । ।
अन्या वो अन्यामवत्वन्यान्यस्या उपावत ।
सघ्नीचीः सव्रता भूत्वा अस्यावत वीर्यम् । । ४ । ।

इति प्रथमकाण्डे त्रयोदशोऽनुवाकः

१.६६

ध्रुवस्तिष्ठ भुवनस्य गोप
मा सं विकृथा वनस्पते ।
अत्रैव त्वमिह वयं सुवीरा
विश्वा मृधो अभिमातीर्व्यस्य⁺ । । १ । ।
यो वानस्पत्यानामधिपतिर्बभूव
यस्मिन्निमा विश्वा भुवनान्यार्पिता ।
तमनज्मि मधुना दैव्येन
तस्मान्मणिं निर्ममे विश्वरूपम् । । २ । ।

-
- २ का. अजन्तरेम यातुदानान्तरेण किमीदिन श्यासमित्रिया * * * z
३ का. * * रि * अस्मै . . . द्विपदश्च(→पाश्च)तु . . . zz
क,घ उ. * तेषं * ; मार्षद्देव्यो . . .
४ का. . . . [त्वन्या]..वपावत । सुव्रता * वति [वी] र्यं z का ५z
अ १३z

प्र. कोष्ठस्थाक्षराणि मुम्ब.लभ्यानि । मन्त्रः अङ्कितस्वरः ।

- १.६६.१ क वा. ध्रुवस्थिष्ठ . . . ; म. ध्रुव . . . ;
ख का. मंसव्यक्ता * ।
घ का. * * पिमहतीर्व्यस्य; उ. * * . . . तीव्यंस्य । ।

- २ ख-घ का. . . . नाद्यार्पिता z भसनज्मि * * यस्मामणिं * * ।
घ वा. . . . न्मणीं→णि. . . । ।

इमं मणिं विश्वजितं सुवीर-
मस्मादश्वत्थात् पर्युद्धरामि ।
येन विश्वाः पृतनाः सञ्जया-
न्यथो *द्युमत् समितिमा वदानि ।।३।।

१.२०.४क-ख सबन्धुश्चासबन्धुश्च यो न इन्द्राभिदासति ।
शौ.६.१५.२क-ख वृश्चामि तस्याहं मूलं प्रजां चक्षुरथो बलम् ।।४।।
शौ.६.५४.३क-ख

१.६७

शौ.६.१३६.१ देवी देव्यां जातासि पृथिव्यामध्योषधे ।
तां त्वा नितलि केशेभ्यो दृहणाय खनामसि ।।१।।
इन्द्रस्त्वाखनत् प्रथमो वरुणस्य दुहितृभ्यः ।
शौ.६.१३६.२ दृह जातां जनयाजातां
ये जातास्तानु वर्षीयसस्कृधि ।।२।।

३ क का. इमां . . . ;
ख ज. . . . परियुद्धरामि । ग वा. * * पृतनाः . . . ;
घ का. - स्यथोद्यमित्समितुमावदामि z
उ. ह्यमत्

४ क का. सबन्धुश्च . . . ; ग का. वृश्चास्य . . . ; म. वृश्चामि . . . ;
१.६७.१ क का. * देव्या . . . ;
गघ का. . . नितलि * दृहणाया * ।
ग उ. तं * * * ; घ वा. दृहणाय * ।।

२ कख का. . . . खनतु . . . दुहितृभ्यः
ग वा. दृह . . . ;
घ का. * जास्तान् . . . ।
उ. * जातास्तान(ज.→नु)वर्षीयसस्कृधि ।।

शौ.६.१३६.३ यस्ते केशोवततः समूलो यश्च वृह्यते ।
सर्वं तं विश्वभेषज्याभि षिञ्चामि वीरुधा ।।३।।

शौ.६.१३७.२ अभीषुना मेयोऽस्तु विजामेनानुमेयः ।
केशो नड इव वर्धतां शीर्ष्णस्ते असितस्परि ।।४।।

१.६८

शौ.६.१३८.५ यथा नडं कशिपुने स्त्रियो भिन्दन्त्यश्मना ।
एवा भिनधि ते मुष्कौ तस्मै त्वामवसे हुवे ।।१।।

शौ.६.१३८.१-४ त्वं वीरुधां श्रेष्ठतमाभिश्चुतास्योषधे ।
सामुमद्य *पूरुषं क्लीवमोपशिनं कृधि ।।२।।
क्लीवं कृध्योपशिनमद्यो कुरीरिणं कृधि ।
उभाभ्यामस्य ग्रावभ्यामिन्द्रो भिनत्वाण्डयौ ।।३।।

-
- ३ क उ. . . . वदतः;
ख का. . . . दृश्यते। ज. . . . वृश्च्य(→ह्य)ते।
ग वा, म. सर्वन्तं . . . ;
घ का. -सि * * २ ज. . . . षिञ्चामि * ।।

४ का. अभीषुना * स्त विजामेनानुषेय के यो ननत्वैर्वर्धतां शीर्ष्णसे
. . . २३२

क वा, ज. * मेयोस्तु; ख म, ज. विजामे . . . ।

१.६८.१ कग का. सा. अ.।
ख वा, ज. * भिन्दन्त्य . . . ।

२ ख, घ का. सा. अ.। उ. . . . श्रुतास्यो. . . ।
ग उ. . . . (वा. साममद्य) पूरुषं; का. मामद्य पूरुषं;

३ कख का. सा. अ.। म. * कृध्यो → ध्योप . . . ;
गघ का. . . . ग्रावा . . . भिनत्वाण्डौ २
उ. . . . भिनत्वाण्डयौ ।।

क्लीव क्लीवं त्वाकरं वध्रे वधिं त्वाकर-

मरसारसं त्वाकरमरसारसोसि ।

कुरीरमस्य शीर्षणि कुम्भं चाधिनिदधसि ।। ४ ।।

ये ते नाड्यौ देवकृते ययोस्तिष्ठति वृष्ण्यम् ।

ते ते भिनद्धि शम्भ्यामुष्या अधि मुष्कयोः ।। ५ ।।

१.६६

जायमानो निरुजत् सपलान् दोधतोभयान् ।

स वै सपलानां सभा अवालप्यो अनाशयत् ।। १ ।।

आरादरातिं कृणुते ऽशस्तिमप बाधते ।

*अवालप्यः स यो मणिः सहस्वानभिमातिहा ।। २ ।।

४ क उ. क्लीवः * . . . ;

गघ का. - सुरसंत्वाकरसरसा . . . २

ङ का. सा. अ. ।

च का. कुम्भंचाव . . . । वा. कुम्भञ्चा. . . ।।

५ कख का सा. अ ।

क वा. ** नाड्यो * ; म. ** नाड्यो → १ * ;

गघ का. ** भिनद्धि[वं]मया अमुष्या [रिमु]ष्णयोः २३२ द्र. कोष्ठस्थानि
मुम्बलभ्यानि ।

घ वा. -मुष्याधि * ।। ५ ।। ६८ ।।

म - मुष्या अ (→५) धि * ।। . . .

१.६६.१ कख का. * निनृजत् * नोदतोभयं । उ. . . सपलां. . . ।

वा. . . भयान ।

घ का. अवलिप्यो * । वा. ऽवालप्यो * ।।

२ का. . . . राभिं * य शस्तूपव * । अवालप्यस् * * * . . .
भिसातिह ;

ख उ. शस्तिमप * ; ग उ. अवालप्यस्य * * ;

चक्षुरस्य सूत्रमासीत्तर्ध* श्रोत्रमुताभरत् ।

*अवालप्स्यः स यो मणिः सहस्वानभिमातिहा । । ३ । ।

इमं मणिमावालप्स्यं यस्मिन्नारोहयामसि ।

स वै सपत्नाना दत्ते स एनं पातु विश्वतः

स एनं जरसे नयात् । । ४ । ।

१.७०

यतो जीवेभ्यो न पितृनुपैति

यमानशे दुष्कृतं दैधिषव्यम् ।

अयज्ञः प्रथमो यो विवेश

*कृच्छादिज्योतिरभ्यश्नवातै । । १ । ।

३ का. नास्ति ।

उ. सीत्तघ्न . . . अवालप्स्यस्य * . . . । ।

४ क का. * . . मवालिप्सं;

कग वा. * मणिनावालप्स्यं यस्मिन्ना . . . । ** सपत्नानां * ;

द्र. २-३ मन्त्रयोर्मध्ये ज. “इमंमणिमा → नावालप्स्यंयस्मिन्नारो-
हयामसि ।” इति लिखितमप्यपमृष्टम् ।

ङ का. * . . नया २४२

१.७०.१ का. १ का. * जीवेद्यो * पितृनुपैति नमानुषे * . . ।

अयग्नयष्वथयमो * . . कृच्छाभिर्ज्योतिरभ्यश्नुवातै ।

ग वा. अजज्ञः . . . ; उ. ‘यो’ इति नास्ति ।

घ वा. कृच्छादिज्योतिरभ्यश्नवातै । । म, ज. कृच्छादिज्यो . . . । ।

नास्यौषधीष्वप्यस्ति नाप्स्वन्त-
 नास्य सूर्यं संदृशमेति चक्षुः ।
 *भूमिर्द्वेष्टि चरन्तमेनं
 यमानशे दुष्कृतं दैधिषव्यम् ।।२।।

शो.६.११३.१क-ख कृते देवा अमृजतैन एतत्
 तै.ब्रा.३.७.१२ कृत एनं मनुष्येष्वमृष्ट ।
 ५.क-ख तत एतदमुया रक्ष ईर्ते*
 प्रमुक्तं ज्योतेरधि दूरमेति ।।३।।

शौ.६.११२.३ येभिः *पाशैर्दिधिषूपतिर्विबद्धः
 परीपरावार्पितो अङ्गेअङ्गे ।
 वि ते चृत्यन्तां विचृतो हि सन्ति ।
 भ्रूणघ्नि पूषन्* दुरितानि मुष्टाः ।।४।।

इति प्रथमकाण्डे चतुर्दशोऽनुवाकः

- २ कख का. नास्यो . . . स्तुनाप्स्वन्तरनास्य सूर्यो. . . ;
 क ज. नास्यो. . . ;
 गघ का. भूमिर्द्वेष्टितरन्तमयनं यन्मानुषे * * ;
 ग उ. भूमिरद्वेष्टि . . . ;
- ३ का त्रिते * मृततनयातत्रितेनं मनुषे . . . । त्रितेतदुमैयारक्षैदते
 प्रमुक्तंज्योतिरधि . . . २
 ग उ. * . . दमु(म. ← मू; ज. मू)या * इर्ते;
- ४ का. एभिष् . . . दुदुषौ . . . वर्पितो * * * * विचृतां * * भ्रूणघ्नि
 पूषं दुरितानसृष्टं २५२ ज. १०२
 क वा, म. * . . दिधिषु . . . ; ज. * . . . दधिषु. . . ;
 घ म. भ्रूणघ्नि. . . ; ज. भ्रूशघ्नि. . . ; उ. पुषं. . . ;
 ज. मुष्टां → : ।।
 द्र. उ. मुष्टाः > मुष्टाः?

१.७१

अग्निष्टे विश आ नयादिन्द्रो वायुर्बृहस्पतिः ।

स ते धर्ममदीधरद्धातेव भुवनेभ्यः । । १ । ।

बृहस्पते पुरएता विशामि-

ह्यग्निः पश्चादभि नुदात्यायतीः ।

वायुरेना दक्षिणतः पूषोत्तरादपानुदात् । । २ । ।

आ सहस्री शतरथ आ रेवान्येतु नो विशन् ।

इन्द्रो वामेन विशपतिरा रूपेण बृहस्पतिः । । ३ । ।

स्वर्जुष्टः कश्यपस्य स राष्ट्रे जागरत् स्वे ।

ऋषभः शातमातुरः श्वेतन्तादविहृतो

देवान् यज्ञेन बोधयात् । । ४ । ।

-
- १.७१.१ का. . . . विषणायादिन्द्रोवा x हस्पतिः * * धर्ममधीदर . . . * ;
 द्र. घ. अक्षराणि नद्यान्यपि मुम्बलभ्यानि । वा. -द्धाते * । ।
- २ का. (बृहस्पतिः - मुम्ब) पुरएता विषमग्निः . . . नुदात्यायती . . .
 दपानुदा;
 घ उ. - रादुपानुदात् । ।
- ३ कग का. * * वतरथ * रेवाङ्गेतु * विषं ऐन्द्रो * . . . ;
 क उ. * सहस्रै * ; ख ज. * . . . ते(→नो)विष(→श)न् । ग उ.
 * * विश्यति - ;
- ४ क वा, ज. सहर्जुष्टः * ; म. सहजुष्टः * ;
 का. . . . सुराष्ट्रो * * * ऋषभ स्याथमातुदः स्वेदन्ता विहृतो * *
 बोधयः z १z
 गघ ज. * * स्वेद(→श्वेत)न्तादविहृतो . . . ;

१.७२

महाजनाः प्रथमा ये दिदिविरे
 धने संहत्य महति* द्विराजे ।
 तेषां वरे यः प्रथमो जिगाय
 तस्याहं लोकमनून्निदेयम् ।। १ ।।

मैदिनस्ते वैभीदकास्तत इन्द्र उपावतु ।
 अध्या वृक इव संरभ्य जिगीवानस्तमायसि ।। २ ।।

उद्बाहू हिरण्यजिद् गोजिदश्वजितौ भरे ।
 व्याघ्रो जघ्निवौ इवोत्तिष्ठाधि देवनात् ।। ३ ।।

शौ. ७. १०६. ४

आदिनवं प्रतिदीप्ते कृतेनास्मौ अभि क्षर ।

पै. ४. ६. ७.

वृक्षमिवाशन्या जहि यो अस्मान् प्रतिदीव्यति ।। ४ ।।

१.७२.१ क उ. ... दिद्विरो;

ख का. धनय मंगत्यमहत * ; ज. * संह → गत्य ।
 उ. . . महत * ।

गघ का. एषां वर * * * तस्यां लोकमद्भिदेयं २१२
 उ. . . . मनुन्निदेयं । ।

२ कख का.. . . वैभीतका तत्त इन्द्र उउपावतु ।

ख म. -स्ततु * * । गघ का. * वृकैव * . . . यसी;

३ का. नास्ति ।

ख म. गोजितश्व . . . । ग उ. * जघ्निवाङ् . . . ;

४ का. नास्ति ।

ख वा, ज. घृतेनास्माङ् * * । म. . . स्मां. . . ।

ग म. . . . वाश → सन्या * ; ज. . . . वासन्या * ;

घ म, ज. * ऽस्मान् * । १७२ ।। ऋ ४ ।।

१.७३

शौ.१६.३.१-४

दिवस्पृथिव्याः पर्यन्तरिक्षा-
 द्वनस्पतिभ्यो अध्योषधीभ्यः ।
 यत्रयत्र *विभृतो जातवेदा-
 स्ततस्ततो जुषमाणो न एहि ।।१।।

यस्ते अप्सु महिमा यो वनेषु
 य ओषधीषु पशुष्वप्स्वन्तः ।
 अग्रे सर्वास्तन्वः सं रभस्व
 तामिर्न एहि द्रविणोदा अजस्रः* ।।२।।

यस्ते देवेषु महिमा स्वर्गो
 या ते *तनूः पितृष्वाविवेश ।
 पुष्टिर्या ते मनुष्येषु पप्रथे
 ऽग्रे *तया रयिमस्मासु धेहि ।।३।।

१.७३. का. नास्तीयं काण्डिका ।

- १ ख म. * अ → ऽध्यो. . . ।
 ग उ. * विभृतो. . . ; वा. . . यातवेदा-;
 २ क म. . . . अ → ऽप्सु * * * ;
 ग वा. * सर्वास्तन्वः * भरस्व; ज. . . भरस्व;
 म. . . भरस्व → रभस्व;
 घ उ. . . . * * जस्रः । ।
 ३ ख उ. . . तनूः. . . ;
 ग म. . . . प्रप्रथे; घ उ. * तुया. . . । ।

*श्रुत्कर्णाय कवये वेद्याय
वचोभिर्वाकैरुप याम रातिम् ।
यतो भयमभयं तन्नौ अस्त्व-
व देवानां यज हेडो अग्रे ।। ४ ।।

१.७४

इन्द्रो देवानां वरुणो धृतव्रतः
सोमो वीरुधां जगतः परस्याः* ।
वायुः पशूनां पशुपा जनाना-
मयं *पुरोरा नो अस्यास्तु मूर्धा ।। १ ।।

मूर्धा दिवो अन्तरिक्षस्य मूर्धा
मूर्धा सिन्धूनामुत पर्वतानाम् ।
मूर्धा विश्वस्य भुवनस्य राजा-
ऽयं पुरोरा नो अस्यास्तु मूर्धा ।। २ ।।

मृघस्ते सग्राड् वहन्तु सर्वा
अमित्रान् राजा वरुणो विषूचः ।
इन्द्रः *शत्रून्सुनीतिं नयाति ते
ऽयं पुरोरा नो अस्यास्तु मूर्धा ।। ३ ।।

४ क उ. श्रुत्कर्णाय. . . ; गघ ज, म. . . ऽस्त्वव. . . ।

१.७४ का. नास्तीयं काण्डिका ।

१ क म. . . . धृतव्रतः;

ख उ. . . परस्याः । घ उ. . . पुरोरा. . . ।।

२ ख ज. * सि → सुन्धूनामुत * ।

घ उ. अवग्रहो नास्ति ।।

३ क उ. . . . सर्वाङ्;

द्र. 'अवहन्तु' इति शोधश्चिन्त्यः, तथा च हफ्मान् । पृ. २३० ।

गघ म ज. * शत्रून्सुनीतिं * * ऽयं ।।

वा. * शत्रून्सुनीतिं . . . यं ।।

विशस्त्वा राजन् प्रदिशो जुषन्तां
 दैवीर्विष्ठाः सुप्रकेताः सकेताः ।
 विश्वा आशा ननुष्यो बि भाह्य-
 यं *पुरोरा नो अस्यास्तु मूर्धा ।।४।।

१.७५

वि बाधस्व दृंहस्व व्रीडयस्वा-
 धस्पदं शत्रवस्ते भवन्तु ।
 सपलसाह ऋषभो जभाषा-
 दुग्रश्चेत्ता पञ्च कृष्टीर्वि राज ।।१।।

शिवं क्षेत्रमनमीवन्ते अस्तु-
 त्तमे नाके अधि तिष्ठेहि ।
 पुत्रान् भ्रातृन् बहुलान् पश्यमानो
 विश्वे त्वा देवा इह धारयन्तु ।।२।।

त्वष्टा रूपेण सविता सवेना-
 *हर्मित्रेण वरुणेन रात्री ।
 इन्द्रो ज्यैष्ठ्येन ब्रह्मणायं बृहस्पति-
 र्धाता त्वा धीभिरभि रक्षत्विह ।।३।।

४ घ उ. . . . पुरोरा . . . ।।. . .

१.७५ का. नास्तीयं काण्डिका ।

१ क वा. * * दृंहस्य. . . ;

घ वा. . . . कुष्टीर्वि * ।।

२ क वा. * . . . नमीमन्ते . . . ;

ख म. . . . ऽधि. . . ।

गघ वा. पुत्रान्. . . धारयन्तु ।।

३ ख उ. -हर्मित्रेण. . . ।

ग म. . . ज्यैष्ठ्येन . . . ; ज . . . ज्यैष्ठ्येन . . . ;

धास्तौष्यत इह नः शर्म वच्छ
 धने वृत्राणां सङ्गथे वसूनाम् ।
 इहैवैधि ग्रामपतिर्जनाषाड्
 विश्वैर्देवैर्गुपितो रक्षमाणः । । ४ । ।

इति प्रथमकाण्डे षण्णदशोऽनुवाकः

१.७६

ऋ. ४. ४. ५ क

ऊर्ध्वो भव प्रति विध्याध्यस्म-
 दुग्रं धनुरोजस्वाना तनुष्व ।
 प्रति बुर्हाद हरसा शृणीहि
 कृत्स्नमग्रे अधरं कृणुष्व । । १ । ।

प्रत्येनं याहि प्रति भङ्गध्येनं
 विविध्यग्रे वितरं वि भाहि ।
 प्रत्यङ् प्रेहि वर्त्तना जर्हिषाणः*
 कृत्याकृते दुष्कृते माधि वोचः । । २ । ।

- ४ क वा, ज. . . यछ;
 ख ज. . . संगये *;
 ग वा, ज. . . वैधिर्ग्रा . . ; म. . . वधिर्ग्रा. . .

- १.७६.१ का. कख 'दुग्रं' इति यावन्नास्ति ।
 क ज. ऊर्ध्वो . . . ; ख का. . . तरुष्व ।
 गघ का. * दूर्हार्दहस x x x रं * ।
 ग म. . . हरणा * ;

- २ का. प्रत्येनं * भङ्गध्येनं विविध्यनग्रे वित x x x त्यङ् धेहि * जर्हिषाण
 कृत्याकृतं दुष्कृतं माधि वोच ।
 क वा. . . जाहि. . . ; ख वा, म. विविध्यनग्रे. . . ।
 ग वा, म. . . . जर्हिषाणः; ज. . . . जर्हिषाणः;

यो नो दुर्हृदयेनाभिवस्ते
 यश्चक्षुषा मनसा यश्च वाचा ।
 प्रत्यङ् दंष्ट्राभ्यामभि तं बभूषं
 कृत्याकृतं दुष्कृतं निर्दहाग्रे ।। ३ ।।

पै. १. ४७. ३क-ख प्रतीबोधश्चतुरक्षो दिव्यो अश्मेव वीडुभित् ।
 प्रभञ्जञ्छत्रून् प्रति याह्यग्रे
 कृत्याकृतं दुष्कृतं हृदये विध्य मर्मणि ।। ४ ।।

१. ७७

शौ. ७. ८४. २ इन्द्र क्षत्रमभि वाममोजो-
 ऋ. १०. १८०. ३ ऽजायथा वृषभं चर्षणीनाम् ।
 अपानुदो जनममित्रयन्त-
 मुरुं देवेभ्यो अकृणोरु लोकम् ।। १ ।।

-
- ३ का. x x x हाहृदयं . . . ;
 ग का. प्रत्यङ् x x x भ्यामभि * * ;
 उ. . . . वभौषं
 द्र. बभूषं, 'वभौषं' इति द्वावेव सन्दिग्धौ । क्वस्वन्तस्य अभि व्यत्ययः ?
 ४ का. . . . श्चतुर x x x श्रमेव वीडुभृता ।
 प्रभञ्जनि शत्रून् * . . . कृत्याकृx. x हृदये मर्मणि २१२
 ग म. प्रभञ्जञ्छत्रून् . . . ; वा. प्रभञ्जशत्रून् * जाह्यग्रे;
 १. ७७. १ ख उ, का. ऽ नास्ति । का. * वृ x भा * ;
 उ. * वृषभश्चर्षणीनां ।
 गघ वा. * जन्ममित्रयन्तुमुरुन्दे . . . ।।
 म. * जनिममित्रयन्तुमु. . . ।।
 ज. * यन्तुमु. . . ।।
 , का. स्वरा अङ्किताः ।

शौ.७.८४.३ मृगो न भीमः कुचरो गिरिष्ठाः
 ऋ.१०.१८०.२ परावत आ जगामा परस्याः।
 सूकं संशाय *पविमिन्द्र तिग्मं
 वि शत्रून्ताडि वि मृधो नुदस्व ।।३।।

शौ.१६.४२.३ अंहोमुचे प्र भरे मनीषा-
 माशुन्नाष्णी सुमतिमावृणानः* ।
 इदमिन्द्र प्रति हव्यं गृभाय
 सत्याः सन्तु यजमानस्य कामाः ।।३।।

शौ.१६.४२.४ अंहोमुचं वृषभं यज्ञानां
 विराजन्तं प्रथममध्वराणाम् ।
 अपां नपातमश्विनौ* हुवे धिय
 इन्द्रेण न इन्द्रियं धत्तमोजः ।।४।।

१.७८

धातारमिन्द्रं सवितारमूतये
 हुवे देवाँ अमृतान् मर्त्यः सन् ।
 श्रेष्ठो नो वसवो धत्त धाम्नि
 मा रधाम द्विषते मो अरातये ।।१।।

२ क का. . . . गिरिष्ठा;

ख-घ का. x कं * परिमिन् x x x;

ग उ. * संसायपमिन्द्र * ;

घ. म. शत्रून्ताडि * * * । ।

का. स्वरा अङ्किताः ।

३ का. नष्टः ।

खग उ. . . . मामृणानः । इदमिन्द्रः ;

४ का. नष्टः ।

ग उ. अपान्नपातमश्विनो * * ;

१.७८.१-२ का. नष्टौ मन्त्रौ ।

१ ख उ. * देवाङ् . . . । वा. . . मर्त्य * ।

घ 'श्रेष्ठे' इति रनु ।

अधि ब्रवीत्पथिवस्ता न इन्द्रो
अधि ब्रवीतु सविता दैव्येन ।
स्वस्ति मित्रावरुणा च धत्तां
रात्रिरात्रिमहरहश्च देवाः । । २ । ।

अधि ब्रवीतु पृथिवी उत धी-
रधि ब्रुवन्तु मरुताः पृथिमातरः ।
यो नो द्वेष्ट्यरणो यः सनाभिः
पविरिव नेमेरधरः सो अस्तु । । ३ । ।

कौ. ८२. १३

यस्य त्रया गतमनुप्रयन्ति
देवा मनुष्याः पशवश्च सर्वे ।
तन्नो देवं मनो अधि ब्रवीतु
सुनीतिन्नो नयतु द्विषते मा रधाम । । ४ । ।

१.७६

वर्चस्वानसि देवेषु वर्चस्वानोषधीष्वा ।
अथो वर्चस्विनं कृधि यमश्वत्याधिरोहसि । । १ । ।

२ ख म ऽधि * * * ।

३ का. x x x ी त * * धीरधिब्रुतः पृथिमातरः x x x x मिः : . . .
नैमिरधरस् * स्तु ।
घ म. . . . ऽस्तु । ।

४ क का. * * गत x x प्रयन्तः वा. . . प्रयन्तुः
ग म. . . ऽधि * ;

का. तनो दवं * धि * ; कौ. गृ. तन्नो (मूलपुस्तिकाः). . . ;

घ. का. पुनी x x नियतु * * रधामः २३२ म . . . नयति. . . । ।
घ < सुनीतिं नो? कौ. गृ. मूलपु. सुनीतिनो; सुनोतुनो; सुनानुतिनो;
सुनोनो;

द्र.

१.७६.१ का. ख, घ पादौ किञ्चिन्नद्याक्षरी ।
का. २-४ मन्त्रा नद्याः ।

यमश्वत्यो अध्यरुक्षद्राजा मनुष्यं जनम् ।
 इन्द्रमिव वि मृधो हनत्तस्माद्राष्ट्रमनपच्युतम् ।।२।।
 आरोहो नाम वा असि सहस्वानुदजाययाः ।
 तं त्वा सपत्नसासहमश्वत्य विभरादयम् ।।३।।
 राजा वा *असि भूतानामृषभो वीरुधां पतिः ।
 स नः सपत्नानश्वत्य विषूचो व्युदा कृधि ।।४।।

१.८०

संपश्यमाना अमृता य आयन्
 शुद्धा योनिभ्यस्परिजायमानाः ।
 शिवं कृण्वाना उप जिघ्रतेमं
 वीरं वीरेष्वप्या कृणुध्वम् ।।१।।

शिवो वो वीर इह जातो अस्तु
 शुद्धो योनिभ्यस्परिजायमानः ।
 अरिद्येऽयं वर्धतां सर्वमायु-
 र्वर्म ज्यायोभ्यो हविषा कृणोतु ।।२।।

२ क म.ऽध्यरु . . . ; ख उ. . . . मनुष्यज्जनं ।
 घ म. नुपच्युतं ।।

३ ख वा. दयाययाः ।
 ग वा. तन्वा. . . . ;
 म. . . . सासा(→स)ह ;

४ क उ. * वासि. . . . ;

१.८०-८२ का. काण्डिका नद्याः ।

१.८०.१ क वा.आयन;

२ क म.ऽस्तु; ख वा. शुद्धा. . . ।

ग वा, ज. 'ऽ' नास्ति ।

घ वा, ज * ह्यायोभ्यो * * ।। म. . . . कृणोमि → तु ।।

जरांमृत्युं प्रेप्सतु जीव एष
 नास्य क्रिमिरीशातो नोत जम्भः ।
 संरभ्य जीव शरदः सुवर्षा
 अग्निष्टे गोपा अधिपा वसिष्ठः । । ३ । ।

जरामृत्युर्जरायुर्जराघक्षुर्जरास्वः ।
 जरसे त्वा जरदष्टिं परि ददामि । । ४ । ।

शौ.२.२८.४क द्यौष्टे पिता पृथिवी मातान्तरिक्षमात्मा ।

शौ.१६.४४.५ग-घ वातः प्राणः सूर्यश्चक्षुर्दिवस्पयः ।
 सुपर्णस्त्वाभ्यव पश्यादायुषे वर्धसे
 ऽयमन्नस्यान्नपतिरस्तु वीरः । । ५ । ।

इति प्रथमकाण्डे षोडशोऽनुवाकः

१.८१

शौ.२.३५.५, यज्ञस्य चक्षुः प्रभृतिर्मुखं च
 १६.५८.५ वाचा श्रोत्रेण मनसा जुहोमि ।
 इमं यज्ञं विततं विश्वकर्मणा
 देवा यन्तु सुमनस्यमानाः । । १ । ।

शौ.१६.५८.६ ये देवानामृत्विजो ये च यज्ञिया
 येभ्यो हव्यं क्रियते भागधेयम् ।
 इमं यज्ञं सह पत्नीभिरेत्य
 यावन्तो देवास्तति* मादयन्ताम् । । २ । ।

३ क वा, ज. . . . प्रेप्सन्तु;
 घ म, ज. ग्निष्टे; उ. वशिष्ठः । ।

५ वा. . . . अन्तरिक्ष. . . . घ उ. ऽ नास्ति ।

१.८१ का. नास्ति ।

१ क म, ज. . . . मुखञ्च; ख ज. * * हविषा → मनसा * ।

२ क म. * . . . त्वियो. . . .;
 घ ज. जावन्तो. .; उ. * देवास्तिति * । ।

शौ.६.७१.२क	यन्मा हुतं यदहुतमाजगाम
शौ.६.७१.२ग	यस्मादभ्रान्मनसोद्गारजीमि ।
तै.आ.२.६.२	यद्देवानां चक्षुष आगसीन-
शौ.६.७१.२घ	मग्निष्टद्धोता सुहुतं कृणोतु ।।३।।
वा.स.२.११.३ः	अग्नेष्ट्वा जिह्वया हुतमिष्टं मरुद्भि-
गो.ब्रा.२.१.२.३ः	रनुमतं पितृभिः प्राशनामि ।।४।।

१.८२

शौ.१६.२६.१-४	अग्नेः प्रजातं परि यद्धिरण्य- ममृतं दधे अधि मर्त्येषु । य एनद्वेद स इदेनदर्हति जरामृत्युर्भवति यो बिभर्ति ।।१।।
	यद्धिरण्यं सूर्येण सुवर्णं प्रजावन्तो मनवः पूर्वं ईषिरे । तत्त्वा चन्द्रं वर्धसा सं सृजा- त्यायुष्मान् भवति यो बिभर्ति ।।२।।

३ वा. जन्मा. . . दस्मादब्रा. . . । . . . आसि → सीनमग्नि. . . ।

४ ख वा. - रनुपतं * * ।।३।।८१।।

१.८२ का. नास्ति ।

१ क वा. . . . जद्धिरण्य -;
ग वा. . . . नदरति; म. . . . इदेनम → दर्हति;
ज. . . . नदरहति;

२ क म. . . . सुवर्णं;
ग म. तत्त्वा. . . ; वा, ज. तत्त्वा. . . ;

आयुषे त्वा वर्चसे त्वीजसे च बलाय च ।
 यथा हिरण्यतेजसा विभासासि जनों अनु । । ३ । ।
 यद्वेद राजा वरुणो वेद देवो बृहस्पतिः ।
 इन्द्रो यद्वृत्रहा वेद तत्त आयुष्यं भुव-
 त्तत्ते वर्चस्यं भुवत् । । ४ । ।

१.८३

शौ.१.३५.१-३ यदाबध्नन् दाक्षायणा हिरण्यं
 शतानीकाय सुमनस्यमानाः ।
 तत्ते बध्नामि शतशारदाया-
 युष्मान् जरदष्टिर्यथासः । । १ । ।
 नैनं रक्षांसि न* पिशाचाः सहन्ते
 देवानामोजः प्रथमजं ह्येतत् ।
 यो बिभर्ति दाक्षायणा हिरण्यं
 स जीवेषु कृणुते दीर्घमायुः । । २ । ।

-
- ३ घ उ. * जनाङ् * । ।
 ४ घ वा, ज. भवत्;
 १.८३.१ का. नथे मन्त्रः ।
 १ क उ. यदावध्नं * * ; .
 ग वा, म. तन्ते . . . ; ज. तत्ते (=न्ते?). . . ;
 द्र. उ. पुस्तिकासु न्त-तयोर्भेदः प्रायशो दुर्ग्रहः ।
 २ कग का. . . . दा इत्यवधिको भागो नष्टः ।
 क उ. . . . नः . . . ; ज. . . पिशाचा * ;
 ख म. प्रथमजं (→मं) . . . ।
 का. स्वरा अङ्किताः । दाक्षायणा ← दाक्षायणो?

अपां रेतो ज्योतिरोजो बलं च
 वनस्पतीनामुत वीर्याणि ।
 इन्द्र इवेन्द्रियमव रुधो अस्मिन्
 स दक्षमाणो बिभरद्विरण्यम् ।। ३ ।।

शौ.१.३५.४.क-ख समानां मासामृतुभिष्ट्वाहं
 संवत्सरस्य पयसा पिपर्मि ।
 कौ.६६.३;६७.६ इन्द्राग्री त्वा ब्रह्मणा वावृधाना-
 वायुष्मन्तमुत्तमं त्वा करातः ।। ४ ।।

१.८४

ऋ.१०.५८.४ यत्ते चतस्रः प्रदिशो मनो जगाम दूरकम्
 तत्त आ वर्तयामसीह क्षयाय जीवसे ।। १ ।।

-
- ३ क का. अपाँ. . . ;
 वा. * * ज्योतिरेतिरेजोवलञ्च; म. * * ज्योतिरो → रेजो * * ;
 ज. * * ज्योतिरेजो * * ;
 ग म. * इवेन्द्रियमव * ऽस्मिन्;
 गघ का. * . . . मविरूधसोस्मिन् सुबक्ष्यमाणोबिभृद्धि ;
- ४ कख का. समानमृतुभिष्ट्वाहं . . . पिपर्मि ।
 ख उ. सम्वत्स. . . ।
 घ का. - मायुष्मन्त . . . कराथ z
 वा, ज. . . मुत्तमन्त्वा * ।। ८३ ।। ऋ ४ ।।
- १.८४.१ कख का. सा. अ. ।
 गघ ज. . . वर्तयामसिह * * ।।

ऋ.१०.५८.३	यत्ते भूमिं चतुःश्रुतिं मनो जगाम दूरकम् । तत्त आ वर्तयामसीह क्षयाय जीवसे ।।२।।
ऋ.१०.५८.१	यत्ते यमं वैवस्वतं मनो जगाम दूरकम् । तत्त आ वर्तयामसीह क्षयाय जीवसे ।।३।।
ऋ.१०.५८.५	यत्ते समुद्रमर्णवं मनो जगाम दूरकम् । तत्त आ वर्तयामसीह क्षयाय जीवसे ।।४।।
ऋ.१०.५८.२	यत्ते दिवं यत् पृथिवीं मनो जगाम दूरकम् । तत्त आ वर्तयामसीह क्षयाय जीवसे ।।५।।
x	यत्ते वायुमन्तरिक्षं मनो जगाम दूरकम् । तत्त आ वर्तयामसीह क्षयाय जीवसे ।।६।।
ऋ.१०.५८.८	यत्ते सूर्यं यदुषसं मनो जगाम दूरकम् । तत्त आ वर्तयामसीह क्षयाय जीवसे ।।७।।
x	यत्ते चन्द्रं नक्षत्राणि मनो जगाम दूरकम् । तत्त आ वर्तयामसीह क्षयाय जीवसे ।।८।।

२	का. . . . चतस्रुतिं मनो z म. . . . चतुश्रुतिं ।। वा. . . . मनो ज ।। ज. गघ नास्ति ।
द्र.	३-६ का. ग मनो z इति मन्त्रः समापितः । वा. ख ' * ज ' इत्यत ऊह्यम् । म,ज. क 'यत्' इति ख-घ च ऊह्यम् ।
३	का. सा. अ. ।
४	का. अयं पञ्चमो मन्त्रः ।
५	का. षष्ठोऽयं मन्त्रः ।
६	का. . . . वायुरन्तरिक्षे मनो z चतुर्योऽयं मन्त्रः ।
७	का. . . . यदुषसे * z

- ऋ.१०.५८.७ यत्त आपो यदोषधीर्मनो जगाम दूरकम्
तत्त आ वर्तयामसीह क्षयाय जोवसे ।। ६ ।।
- ऋ.१०.५८.११ यत्ते परमां परावतं मनो जगाम दूरकम् ।
तत्त आ वर्तयामसीह क्षयाय जीवसे ।। १० ।।

१.८५

यं गृह्णन्त्यप्सरसो यं मध्नाति बृहस्पतिः ।
तं कश्यपस्य ब्रह्मणा सविता पुनरा भरत् ।। १ ।।

यो भर्ताकूः परिधाय मृगेष्वपि धावति ।
तं कश्यपस्य ब्रह्मणा सविता पुनरा भरत् ।। २ ।।

सविताग्निर्ब्रह्म सोम इन्द्रस्त्वष्टा बृहस्पतिः ।
एते मरुद्युतं त्वा ब्रह्मणा पुनरा भरन् ।। ३ ।।

भद्रां वाचं शिवं चक्षुर्मरुद्युताय कृष्मसि ।
इमा ह्यस्मा ओषधिमा हराम्यरुन्धतीम् ।। ४ ।।

इति प्रथमकाण्डे सप्तवशोऽनुवाकः

-
- ६ का. यत्ते आप ओष . . . २
- १० क का. . . . परा परावृतं;
गघ ज. . . . वर्तया → आमसीह * * ।। ८४ ।। ऋ १० ।।
- द्र. का. स्वरा अङ्किताः ।
- १.८५.१ क वा. * गृह्णन्त्यप्सरसो; म, ज * गृह्णन्त्य. . . ;
क-ग का. य . . . मध्नातु * । त्वं * * ;
- २ का. नास्ति ।
क वा. * भर्ताकूः * ;
- ३ का. . . . ताग्निर्ब्रह्म सोम इन्द्रस्त्वष्टा * * * त्वां . . . भरं २
ग उ. * मरुद्युतन्त्वा;
- ४ का. * वादंसिचं . . . कृष्मसि । . . माहरत्यरुन्धती २ अ १७२
ख उ. मरुद्युतायं * ।
गघ ज. * . . . ओषधीमा. . . ।। ८५ ।। ऋ ४ ।। अ१७ ।।

१.८६

त्रिभ्यो रुद्रेभ्यः प्रवसन् यजामि
ज्येष्ठः कनिष्ठ उत मध्यमो यः ।
ज्योतिष्काराः कवयः सोमपा ये
कण्वा अदन्तु निरितो वधेन ।।१।।

इन्द्राग्नी वीतं हविषः संविदानी
समिद्धो अग्निः समिधा गीर्मिरिन्द्रः ।
नुदेथां कण्वा निरितो अराति-
माराद्रक्षांसि तपतं व्यस्मत् ।।२।।

वास्तोष्पते सुप्रजसः सुवीरा
षष्ठीस्यामि शरदः शतानि ।

- १.८६.१ कख का. * * प्रवषन्त्यजामिज्येष्ठ * * * * ।
क वा, म. * * प्रवसञ्जजा(वा. सि →)मि; ज. * * प्रवषञ्जजामि;
द्र. < प्र वषङ् यजामि? द्वयोः पुस्तिकयोः (का, ज) षकारः द्रष्टव्यः ।
दुर्गामोहनपादैः कृतः शोधोऽस्माभिर्नान्यथा कृतः । पुस्तिकागतप्र-
मादानां व्याख्या दुरूहा ।
ख म. . . . जः ।
गघ का. ज्योतिरकारष् यजन्तिनिरतो * z
घ उ. कृण्वा. . . । ।
द्र. कृण्व इति नाम्नो निरुक्तये हफ्मान् १६७५ (१६४०) पृ. २३-२४
द्र. । तृतीय मन्त्रे तु सर्वत्रैव कण्वा इति ।
२ का. * * हविमस * * ग्निः * . . रिन्द्र ।
* * निरतो . . . तपतोष्पस्मत् ।
उ. . . . सम्विदानी . . . कृण्वा . . . । ।
ख म. * ग्निः . . . ।
३ क का. सुप्रजाससु;
ख का. षष्ठ्यांशानि * * । द्र. अस्माभिः गृहीतः पाठोऽपि दुर्ग्रहः ।
अश्नोतेर्लेटि रूपम् ?
गघ का. द्रुहास्तु * मि निर्नुदस्य शिवास्तु तस्मानुप * * ।

दुर्वास्तु कण्वा अभि निर्णुदस्व
सुवास्त्वस्मौ उप सं विशस्व ।। ३ ।।

या तन्तिषत् खलसद् या घ गोष्ठे
या जाताः शकधूमे सभायाम् ।
प्रपायां जाता उत याश्च भित्तु
ताश्चातयामः शिवता नो अस्तु ।। ४ ।।

दुद्धा च दुद्धती च स्थस्तद्धां नाम तद्धां नामधेयम्
रुद्रप्रेषिते स्तो व्ये नाम पर्यस्मान् वृष्टम् ।
यो नो द्वेष्टि तमृच्छतम् ।। ५ ।।

वीची नामास्यघहारा नाम ।
नमस्ते अस्तु वातके ऽन्यत्रास्मदघं कृधि ।। ६ ।।

ऋ. ६. ७५. १२२ः ऋजीते परि णो नमाग्रेण परि णो नम ।
अश्मानं तन्वं कृष्णहे अद्या नः सोम मृडय ।। ७ ।।

ग वा. . . निर्णुदस्व; ज. निर्नुदस्व; म. निर्नुदस्व;

घ उ. सुवास्त्वस्माङ्. . . ।

४ का. * तंदृषद् * * * * * जाता * सजयां * जातः * यस्सुभिश्चु
ताश्चातयसश् * * स्तु ४

क उ. * * खलसद्धा * * ; ज. . . तन्तिषत् . . . ;

५ का. स्थ तद्धां नाम तद्धां * . . स्थौ वेनामपतोस्मन् * * *
* सभिघतां ।

ख वा. स्तद्धां * ।

घ उ. . . . वृष्टि। उ. वा, ज. . . . तमृच्छतं ।।

६ का. नीची स्यघारा * । तेस्तु * अन्यतास्म. . . ।।

७ क का. रुचीते . . . ; ख उ. नमः ।

घ का. . . मृत्रय ४१४

१.८७

त्वं दभ्रासि पतिरोषधीनां
 *विभिन्दन् यासि कन्या इवैनाम् ।
 भिन्धि* शिरः *कृमेर्जायां
 न्यस्य शरीरं भिन्ध्युत* भिन्ध्यस्थि* । । १ । ।

यः कीकसास्थो*विरदात् परंषि
 यस्योद्धार उष्णिहास्ता हि वज्रे ।
 हनिष्यामि वां निरतः परेतं
 तृणान्यत्तमवसीरिणामिव । । २ । ।

अग्रं य आस्ते जठरेष्वन्तः
 कास्फीवशं निरुजं मर्त्यस्य ।
 हनिष्यामि वां निरतः परेतं
 स्तायदेयथुः प्रति वामभुत्सि* । । ३ । ।

१.८७.१

का. * दभ्रासि पतिरोषधीनां विभन्दन् . . . यवैनां भिन्नसिरष्कृमेजायां
 . . . भिन्ध्यतिभिन्ध्यति २
 उ. . . . विभिन्ध्य . . . । भिन्धि . . . कृमेर्जाया . . . भिन्ध्युत
 भिन्ध्यस्थि । ।

प्र.

उ. ग - पादारम्भे 'भिन्धि' इति वा, भिद्धि इति वेति निर्धारणं
 कष्टमेव । अक्षरलेखो विकृत इति प्रतीयते ।

२ कख का. * कीकसास्तो विरजः * . . . उष्णिहास्ता * * ।

क उ. * . . . सास्थो . . . , वा. परंषि;

घ का. . . मविशीरिवामिव २

उ. . . . ण्यत्तमवसी(म.शी)रिणामिव । ।

३ कख का. यांयस्ते . . . कस्मै * निरक्ष्वं मर्त्यम्यं;

ख वा, ज. . . निरजं * ।

घ का. स्तायदेतु * वामभुत्सि २

वा. . . . वामभुच्छि । । म, ज. . . वामभुच्छि । ।

येनेयथुस्तेन पथा परेतं
 स्तायदेयथुः प्रति वामभुतसि* ।
 ब्रह्मणा वां परितृष्ट समन्तं
 *विच्छेत्स्यामि नकुल इव सर्पम् । । ४ । ।

१.८८

शौ.२.३५.२क-ख यज्ञपतिमृषय एनसाहु-
 निर्भक्ता भागादनु तप्यमानाः ।
 ३ग-घ यदेनश्चक्रुवान् वर्द्ध एष
 ततो विश्वकर्मन् प्र मुमुग्ध्येनम् । । १ । ।
 ३क-ख अदान्यान् सोमपान् मन्यमानौ
 यज्ञस्य विद्वान् समये न धीरः ।
 २ग-घ मधव्यान् स्तोकानप यान् रराध
 सं मा तैः सृजतु विश्वकर्मा । । २ । ।

४ का. येनेतुस्तेन * * स्तायदेतु * वामभुतसि । * वान परितृद्ध्य *
 वृश्चस्यामि वकुलैव * ZZ३Z
 ख ३घ द्र.

घ वा. विच्छेस्यामि * * * । । ४ । । ८७ । ।
 म. विच्छेप्यामि . . . । । . . .
 ज. विच्छेप्या → त्त्यामि . . . । । . . .

१.८८.१ का. . . . मृषयेन आहुनिर्भगता . . . माना . . . श्चक्रुमा . .
 मुमुग्ध्येनं;

ग ज. . . . श्चक्रुवान् वर्द्ध * ; वा, म. . . वर्द्ध * ;

२ का. अन्यानसोमपा * * विद्वान् * * * मधव्याँ . . . नुप या रराधस्
 * * तैस्सृजद् * ;

क वा. अदान्यान . . . ;

ग वा. * स्तोकान्प * * * ; म. मधव्याँ . . . ; ज. . . यान * ;

घ उ. सम्मा . . . । ।

- १ ये भक्षयन्तो न वसून्यानृधु-
र्यानिग्रयो अन्वतप्यन्त धृष्ण्या ।
या तेषामवया दुरिधात्
स्विष्टं तद्विश्वकर्मा कृणोतु । । ३ । ।
- ४ भीमा ऋषयो नमो अस्त्वेभ्य-
श्चक्षुर्दिषां मनसश्च संदृक् ।
बृहस्पतये महिषाय दिवे
नमो विश्वकर्मन्नमस्ते पाह्यस्मान् । । ४ । ।

१.८६

सर्वा इमा उषधयः पृथिव्यामधि निष्ठिताः ।
अथैव भद्रिके त्वमसुरेभ्यो अजायथाः । । १ । ।
शतं जह्यप्सरसां शतं श्वन्वतीनाम् ।
गन्धर्वपत्नीनां शतस्येन्द्रो अपि कृतच्छिरः । । २ । ।

-
- ३ क का. सा. अ. । ज. . . . भसून्यानृधु-;
ख का. . . . अन्नतप्यंच * । म. . . . ऽन्वतप्यन्त. . . ।
उ. . . . धृष्ण्या ।
ग का. * तैषामवया दुरिधसूस्विष्टं . . . ।
म, ज. . . . मुपया * ; वा. . . मुवया * ;
घ वा. स्विष्टन्त. . . । ।

- ४ कख का. भीम * नमस्तेभ्यश्च . : देशा . . . ।
वा. भी → भिमा * * स्त्वेभ्य- ; म. * * * ऽस्त्वेभ्य-;

१.८६.१ का. * इमां उषधयः . . . मवि * . . . भद्रिके त्वाम . . अजायत ।

- २ का. शतमप्सरसां * सुन्वतीनां * . . . स्योन्द्रोऽपि कृतच्छिरः;
ख-घ वा. * श्य(←श्व?)न्दतीनां । * स्यतस्येन्द्रो * कृतच्छिरः । ।
घ म, ज. . . . ऽपि. . . । ।

याः पतन्ति पुरोवातं पतन्ति रेष्मभिः सह ।

पै.१.२६.४क चेतन्तीमश्मलां पलामिन्द्रो अप्सरसो हनत् ।।३।।

वि वो यशो हवामहे वि वो हविष्यमोदनम् ।

अपावरीरपोर्णुतास्मद् यक्ष्ममपोर्णुत
वातस्तेजन्यं यथा ।।४।।

१.६०

शौ.६.१२७.१ असितस्य विद्रधस्य लोहितस्य वनस्पते ।
विसल्पकस्यौषधे मोच्छिषः पिशितं चन ।।१।।

शौ.६.१२७.२ यत्ते बलास तिष्ठतः कक्षे मुष्कावपाकृतम् ।
वेदाहं तस्य भेषजं चीपद्रामभिचक्षणम् ।।२।।

शौ.७.५३.६ख; निर्बलासं बलासिनो विसल्पमुत विद्रधम् ।
ऋ.१०.१३७.४घ परोपहत्यां ते वयं परा यक्षं सुवामसि ।।३।।

३ का. यष् * परो . . . रेष्मभिस् * । चेतन्तीमश्मलांपप . . . *
अरत् ।

खग वा. * रेष्मभि * । . . . मस्म → श्मलां. . . ;
घ म. . . . ऽप्सरसो * ।।

४ क का. * * यसोभजामहे; ख म, ज. * * हविष्वमोदनं ।
गघ का. . . . पोत्रुतामस्सद्यक्ष्मसपोन्नतवातस्तेजने * Z४Z
घङ उ. स्मह्यक्ष्म. . . ।। ८६ ।। ऋ ४ ।।

१.६०.१. का. * विद्रधस्य . . . कस्योषधे मोच्छि पिशितं * ;
घ वा. मोच्छिषः पशितं * ।।

२ का. तत्ते * तिष्ठत कक्षे . . . विदाहं तस्मिन्नि * चीपद्रावभि . . ;
क म. . . . तिष्ठन्तं

३ खग का. विमलमुतविद्रत . . . हभ्यां * * ;
ग वा, ज. . . . हत्यान्ते * ;

शीर्षरोगमङ्गरोगं शुक्तिवल्गं विलोहितम् ।

शौ.६.१२७.६३ः परा ते अज्ञातं यक्ष्ममधराञ्चं सुवामसि ।।४।।

इति प्रथमकाण्डेऽष्टादशोऽनुवाकः

१.६१

कौ.११५.२

पयो देवेषु पय ओषधीषु

पय आशासु पयोऽन्तरिक्षे ।

तन्मे धाता सविता च धत्तां

विश्वे तद्देवा अभि सं गृणन्तु ।।१।।

पयो यदप्सु पय उस्त्रियासु

पय *उक्येषूत पर्वतेषु ।

तन्मे धाता सविता च धत्तां

विश्वे तद्देवा अभि सं गृणन्तु ।।२।।

४ ख घ काः स्रक्तिवल्गं * * * ज्ञातं . . . धरान्तं * । ५Zअ१८Z

१.६१.१ ख ग का. पयाशासि . . . । . . . दाता . . . ;

घ उ. . . . अधि * * । ।

का. पत्रस्य दक्षिणतः 'आशीर्वचनं ३' इति ।

२ ख का. * उक्तेषुपयउत् * । उ. * उक्येषुत * ।

कौ. उत्पेषूत; उत्पेषुत; उत्प्येषुत; उक्तेषुच (द्वे पुस्तिके); उत्पेषूच;
उक्तेषूच (द्वे पु.) ।

'उत्पेषूत' इति पाठ एव अर्थवहस्तथा

दुर्गामोहनपादैर्ब्लूमिल्डपादैश्च शोधरूपेण गृहीतोऽपि अमूल एव ।

उ. पुस्तिकासु कथ-छयोः कथञ्चित् सादृश्यं प्रतीयते । ज. पुस्तिकासु

यया लिखितं तद् उक्तेषुत इत्यपि पठितुं शक्यते । ब्लूमिल्डदत्तं

शोधप्रमाणं 'Thus emended upon the supposition that the

reading 'उक्ते' is Prakritic for उत्पे-' इति । अपि तु स उक्ये

इत्यस्य लेखविकारोऽपि भवितुमर्हति न केवलं ध्वनिविकारः ।

ग का. धन्मे * * दधत्तां; उ. गघ न स्तः पादाविमौ ।

यन्मृगेषु पय आविष्टमस्ति
 यदेजति पतति यत् पतत्रिषु ।
 तन्मे धाता सविता च धत्तां
 विश्वे तद्देवा अभि सं गृणन्तु ।।३।।

यानि पयांसि दिव्यार्पितानि
 यान्यन्तरिक्षे बहुधा बहूनि ।
 तेषामीशाने वशिनी नो अष्ट
 प्र दत्तां द्यावापृथिवी अह्णीयमाने ।।४।।

१.६२

आगन्मेमां समितिं विश्वरूपां
 यस्यां पूर्वमवददेव एकः ।
 सा नः सूक्तैर्जुषाणा समीच्य-
 स्मान् वृणीतां सुमनस्यमाना ।।१।।

इयं देवी समितिर्विश्वरूपा
 शिल्पं कृण्वाना चरति जनेषु ।
 तां राजानः कवयो हतसु कैतै-
 रराजानश्च वदनैः पुनन्ति ।।२।।

३ कग का. . . . पयोविष्ट . . . षदेजति. . . * * दधत्तां;
 ख ज. . . चरति * * । घ उ. . . अधि . . . ।।

४ ख का. . . . रिक्त * * । ग वा. . . . वशिनी * * ;
 का. . . * घ; घ का. . . अह्णीयमानो २१२
 वा, ज. . . . अह्णीयमाने ।।६१।। ॠ ४ ।।

१.६२.१ क वा. . . समितिंवि(→ तिर्वि) श्वरूपां;
 का. . . . सुमतिं * ;
 ख का. * पूर्वमनुतद्देव * ; ज. * . . . मवतद्देव * ।
 गघ का. . . . समीच्यस्मान् * सुमनस्यमानाः ।
 उ. * * र्यजुषाणा . . . मृणीतान् * ।।

२ कख का. * सुमतिर्वि . . . * * * चनेषु ।
 घ वा, ज. -रराजानश्च * * ।। म. - रराजानःश्च * * ।।

अग्निं *सामित्यमुप सं सदेम
 वाचा प्रियं मधुमत्स्य वदन्तः ।
 सोमो राजा वरुणो मित्रधर्मा
 मयि *श्रेयमाण उप सं नमन्तु ।।३।।

यो वः शुष्मो हृदये यो बाह्वोर्यश्च चक्षुषि ।
 जिह्वाया *अग्रे यो मन्युस्तं वो वि नयामसि ।।४।।

१.६३

त्रिष्कुष्ठसि वृत्राज्ञातस्त्रिर्दिवस्परि जज्ञिरे ।
 त्रिः सोमाज्ञज्ञिषे त्वं त्रिरादित्येभ्यस्परि ।।१।।

जीवलं नधारिषं जयत्कमपराजितम् ।
 तं त्वामृतस्येशानं राजन् कुष्ठा वदामसि ।।२।।

- ३ कख का. अग्निर्यामामित्य . . . वाचप्रिये **z
 क उ. सामित्य . . . ; म. . . . वदेम;
 घ का. * श्रियमाणा * * * ।
 उ. * श्रेयमाणमुप * * ।। वा. . . सन्नमन्तु ।।
 ५. < श्रेमाणमुप ?

- ४ का. * * शुष्मो * * बाह्वोर्यश्च चक्षुषी *ग्रे यव . . . zz औं तं
 वो वि नयामसि z३z
 ग उ. *ग्रे * . . . ;
 घ वा. - स्तम्बो * * ।। ऋ ४ ।। ६२ ।।
 उ. काण्डिकान्ते पद्मादीनि चित्रितानि ।

- १.६३.१ क-ग का. . . वृत्राज्ञातस्त्रिर्दिवस्परि * । * सोमाहजज्ञिषे * ;
 क वा, ज. त्रिष्कुष्ठसि . . . ;
 ख उ. . . . य(←ज वा.)ज्ञिरे ।

- २ का. जीवलं नधारिषं जयत्कामपराजितां उतामृतस्येशानो राजन् *
 * ।
 क उ. * नधारिषं ; ग वा, म. तन्त्वा . . . ; घ ज. राजन् . . . ।।

अन्तरा द्यावापृथिवी अन्तरिक्षमिदं महत् ।
तत्रामृतस्येशानं कुष्ठं देवा अबध्नत । । ३ । ।

कुष्ठोसि देवकृतो हिमवद्भ्यो निरामृतः ।

घ तु. पै. १६. १३. ३घ
= शौ. ६. १००. ३घ स चकर्तारसं विषम् । । ४ । ।

१. ६४

यास्ते शतं धमनयः सहस्राणि च विंशतिः ।
बभ्रोरश्वस्य वारेणापि नह्यामि ता अहम् । । १ । ।

शतस्य ते धमनीनां सहस्रस्यायुतस्य च ।
दृतेः पदमिव सारथिरपि नह्यामि यद् बिलम् । । २ । ।

परमस्यां परावति शुष्को भण्डुश्च तिष्ठतः ।
ततः शुष्कस्य शुष्णेन तिष्ठन्तु लोहिनीरपः । । ३ । ।

३ गघ का. . . . स्यासिक्तं * * बध्नत ।

ग म. तंत्वामृतस्येशानं;

४ का. . देवकृतं * निरादृत . . . रत्रभिः वातस् * जगर्थारसं * २३२

ख ज. * निराकृत → भृतः ।

१. ६४. १ का. सा. अ. । गघ वा. . . ऽपिह्यामि * * । ।

२ ख म, ज. . . . स्यायतस्य च ।

गघ का. तृतेष्पादमव सारथिमपि निश्यासि यद्विलं;
म, ज. . . यद्विलं । ।

३ कख का. * परावतश्च * भ्यरुण्डश्च तिष्ठत ।

ख म. * भण्डुश्च * । ग वा . तत * * ;

घ का. * . . . रप ।

परि वः सिकतामयं मरुं बिले वपामसि ।
दकचिदस्रवीत् पुरा तदचिदशमीदिदम् ।।४।।

१.६५

रुद्र मा त्वा जिहीडाम* सुष्टुत्या
मघवन्मा सहूत्या* ।
भिषक्तमं त्वा भिषजां शृणोम्यु-
न्नो वीरां ईरय भेषजेभिः ।।१।।

काठ.१७.११ग-घ शिवा शरव्या या तव तया नो मृड जीवसे ।।२।।
वैतान.६.७ अग्निं त्वाहुर्वैश्वानरं सदनान् प्रदहन्वगाः* ।
गो.ब्रा.१.२.२१ स नो देवत्राधि ब्रूहि मा रिषामा वयं तव ।।३।।

४ का. * विस्सिक्तामयमरुं * * । अकशदशववैत् * तदश्चदशमीमिदं
४

१.६५.१ का. * * ताक्षीहतामुमुष्टुत्याम मघवन्ध्रामहूत्या भिषन्संताभिष-
जंशृणोस्यन्नोवीरांवीरे भेषजेभि ४

क उ. . . . जिहीडाम * ; ख उ. . . सुहूत्या ।

गघ उ. . . . त्तमन्त्वा * * . . . वीराङ् * भेषजी(→जे ज.)भिः ।।
वा. 'शृणोमुनो' 'ईरय' इति विशेषः ।

२ ख-घ का. यत्तेन्धामतयोरिदुः । * शर्व्या * * * * मृड * ४
ज. यत्तो * * । . . . जा * * * * ।। वा. . . जीसे ।।

३ खग का. मदनानप्रहहंनगात् * ने . . . ;
वा. * प्रहन्वगाः । * * * * वृहि;

ख म, ज. * प्रदहन्वगाः । ग ज. * * देवत्राअधि * ;

घ वा, म. मार्षामा . . . ।। उ. . . वयन्तव ।।

या देवैः प्रहितेषुः पता-
 तपसे वा महसे वावसृष्टा ।
 सोमस्त्वामस्मद्यावयतु विद्वा-
 नवन्तु नः पितरो देवहूतिषु ।।४।।

ऋ.६.५२.४घ

इति प्रथमकाण्डे ऊर्वाविशोऽनुवाकः

१.६६

काठ.४०.५ रायस्पोषं धेहि नो जातवेद
 आ.प.श्री.१६.३४.४ ऊर्जावदग्रे यशः सुनृतावत् ।
 दधाम भागं सुनवाम सोमं
 यज्ञेन त्वामुप शिक्षेम शक्र ।।१।।

वयमग्रे धनवन्तः स्यामा-
 लं यज्ञायोत दक्षिणायै ।
 ग्रावा वदेदभि सोमस्यांशु-
 नेन्द्रं शिक्षेमेन्दुना सुतेन ।।२।।

४ क-ग का. * देवी प्रहितेषुतस्तपसे * महम . . . मस्मभ्यावेतु . . . ;

क ज. * दै → देवैः . . . ; ख वा . . . वावसिष्टा ।

गघ वा. . . मस्मह्यावयतुविद्वान्वन्तु * * * ।।ऋ ४।।६५।।

ग म. . . ज्यावयतु . . . ; ज. . . ह्यावयतु . . . ;

१.६६.१. ख का. . . असु * । वा. ऊर्या . . . ; उ. . . सुनृतावत् ।

गघ का. * भारशृणुनाम * . . . शिक्षेम शक्रं z

द्र. का. स्वरा अङ्गिताः ।

२ क वा, ज. . . धनवन्त . . . ; म. . . धनमन्त. . . ;

ख वा, म. . . दक्षिणायैः । ज. . . दक्षिणायैः → यै ।।

का. . . यज्ञायुत * ।

गघ का. वधेदभि . . स्यांसूनइन्द्र शिक्षेम इन्दुना * z

ग वा. * सोमस्याशु - ;

ईशानं त्वा शुश्रुमा वयं
पुरो दधानां धनपते ।
गोमदग्रे अश्ववद्धूरि पुष्टं
हिरण्यवदन्नवद्धेहि मह्यम् । । ३ । ।

दुहां मे द्यौः पृथिवी पयो-
ऽजगरो मा सोदकोभि वि सर्पतु ।
प्रजापतिना तन्वमा *प्रीणेऽरिष्टो म आत्मा । । ४ । ।

१.६७

तु.ऋ.८.६७.२० अस्मां जुषध्वमसवोऽथ
मा नः पुरा जरसोऽसवो वधिष्ठ ।
पाका गृणीमस्तव वीर्याय
शतं हिमानधिपतिर्न एहि । । १ । ।

- ३ क का, वा. ईशानन्त्वा . . . ; म, ज. ** सुश्रुमा * ;
ख का. * तधनानां * ।
ग का. . . . पुष्टे; ज. . . . पुष्टिं;
घ वा. वदंनव. . . । म. . . वधेहि * । । ज. . वधेद्देहि * । ।

- ४ कख का. द्वाहां * * * * जरारो * * भुवि * ;
क वा, ज. दुहाम्मे . . ;
ख वा, म. * * सोदकोभिभि * । द्र. अवग्रहो नास्ति ।
गघ का. * . . . प्रैणेरिष्टोमातुमा z9z
उ. * . . . प्रिणोरिष्टो * * । । ६६ । । ऋ ४ । ।

द्र. का. स्वरा अङ्किताः ।

१.६७.१ का, उ. अवग्रहा न संन्ति । म. कपादः मानः इत्यवधिकः । वा,
ज. पादो न चिह्नितः ।

क ज. * . . ध्वम → वस . . . ; वा. अस्मां → ? युषध्वम . . . ;

द्र. वा. पुस्तके अनुस्वारो इकारः कृत इति प्रतीयते ।

ख का. * * वसवोहिष्टः? द्र. 'वधिष्ट' इति शोधः इति रनु ।

घ का. * हिमा अधिपतिन्न * । । म, ज. * हिमा अधि. . . । ।

का, म, ज. < . . . हिमौ अधि. . . ?

उन्मृणो अगादार्जुनमगात्
 सुश्रुद्भगवो गोपाय मा ।
 अह्नेद्यात्मानं परि ददे
 सूर्यप्राणो भवामि । । २ । ।

नि मृणो अगादासितमगात्
 सुश्रुद्भगवो गोपाय मा ।
 रात्रयेद्यात्मानं परि ददे
 ऽग्निप्राणो भवामि । । ३ । ।

अनाभूरस्यनाभोऽनाभुवो भूयास्म ।
 स यत्र त्वं प्रजापते त्रिरेकस्याहः प्रजाः संपश्यसि ।
 तत्र मामपि सं पश्यानष्टपशुर्भुवनस्य गोपाः । । ४ । ।

१.६८

यथा मृगं रोपयसि तिरश्चर्मातिविध्यसि ।
 एवा त्वमुग्र ओषधेऽमुं रोपये मामभि । । १ । ।

-
- २ क का. * गादा . . . ; मां. . . .ऽगादा. . . .;
 ख का. सुषद्भगो ** । म. सुश्रुद्भगवो ** ।
 २ गघ का. . . .भ्यातुमानं * दधे सूर्यप्राणो * ;
 ३ का. न्यन्मृणोन्मृणोगादा . . . सुषद्भगो ** । * भ्यातुमानं **
 दधे अग्निः . . . * ;
 क म. ** ऽगादा . . . ; घ वा. अग्नि . . . । ।
 ४ का. अनातुरस्यनाभगोनाभगोभूयस्स । ** द्वयं * . . . स्याहः *
 सस्पश्यसि * मामभि * . . . निष्ट . . . गोपा २२४
 क उ. ऽनास्ति । घ म. . . सम्पश्यसि ।
 १.६८.१ का. * मृगो गोपयसि तिरश्चिन्मातुविध्यसि । यवात्वमुग्रोषधे असु
 * सासुभगे । द्र. अधः भे इति ।
 घ वा. ऽ नास्ति ।

बन्धश्चेमा उपदिश्व मधुमन्नौ समञ्जनम् ।
 द्वारौ भगस्येमा *ऊरु मृगस्तुष्यन्निवा चर ।। २ ।।
 अभि त्वाधामभिधिना जालेनेव महाजषम् ।
 यथा मम क्रतावसो मम चित्ते सचावहै ।। ३ ।।
 अहं वै त्वदुत्तरास्म्यध* *त्वमुपधिर्मम ।
 सं नौ बध्नामि संवन्धनेन यथासावाविचर्त्या-
 वा मृत्योरा परावतः ।। ४ ।।

१.६६

अपोच्छन्ती दुःस्वप्नमप दुर्हार्दमुच्छतम्* ।
 अपोष्टं सर्वं क्षेत्रियं सर्वाश्च यातुधान्यः ।। १ ।।
 उदगातां भगवती विचृतौ नाम तारके ।
 वि क्षेत्रियस्य मुञ्चतां सं ग्रन्थिं हृदयस्य च ।। २ ।।

शौ.२.८.१क-ख
 ६.१२१.३क-ख
 २.८.१ग
 ३.७.४ग

- २ का. बन्धुमेमामपधुश्च मधुमन्नौ समंजनं । द्वारौ . . . तरौ
 मृगस्तुष्यन्निवाचरः;
 गघ उ. . . . ऊरु मृगस्तुष्यन्नि . . . ।।
 ३ का. * . . . भिदना . . . महाजषकं ।
 * सम . . . समश्चित्ते सचावहि ।
 ख ज. . . महाजषं (→सं) ।
 ४ का. अहं त्वदुत्तरा अस्म्यध त्वसु(मु-मु.)प. . . ।
 स नो * . . . वाविवृत्त्यावा मृत्योरपरावता । ३२
 कख वा. * . . तदुत्तरास्म्यधत् → तमुप . . . ।
 म, ज. * . . . रास्म्यधत्तमु . . . ।
 ग उ. सन्नौ * . . (म. सम्बन्धनेन);

- १.६६.१ कख का. अपोच्छेन्ती दुष्स x प्रमपि दृहान्दमुत्सतं
 क उ. अपोत्सन्ती; वा. दुःस्वप्न-; ख उ. . . मुत्सतं ।
 ग वा, ज. * . . क्षेत्रियं → त्रयं; म. . . क्षेत्रयं;
 २ क का. उदगातं * ; ग का. सुक्षेत्रियस्य * ; उ. * क्षेत्रयस्य * ;
 घ का. * ग्रन्थ्य * . . z

नमो अस्तु वरत्राभ्यो नम ईषायुगेभ्यः* ।

मृगायारण्ये तिष्ठते क्षेत्रियायाकरं नमः । । ३ । ।

आखोरिदं क्षेत्रपत्यं मनोश्च मानवस्य च ।

मनः सर्वस्य पश्यत इह भूयः स्यादिति । । ४ । ।

१.१००

उदेहि देवि कन्य आचिता वसुना सह ।

शौ.१६.४४.६ग-घ न त्वा तरन्त्योषधयो बाह्याः पर्वतीया उत । । १ । ।

यथा त्वा देव्योषधे सर्वः कामयते जनः ।

एवा भगस्य नो धेहि देवेभ्य इवामृतं परि । । २ । ।

उत्सक्तपत्न्योषध आवतंकरणीदसि ।

यदेषि यन्निषीदसि तत्र त्वाहं समग्रभ-

पै.७.१.१२घ

मश्वमिवाश्वाभिधान्या । । ३ । ।

३ कख का. * स्तु वृत्रहाभ्यो नमैषा . . . ; वा. * स्तु . . . । म. * ऽस्तु . . . ।

ख उ. * ईशा . . . । घ ज. . . . करत्रमः । ।

४ क का. आषोहृदं क्षेत्रपत्यं; वा. . . . क्षै → क्षेत्रपत्यं;

गघ का. * सर्वस्या * * * भूयम्यादिदिति ४४४

ख ज. मनोष्प → श्व * * । घ म. * भूय. . . । . . .

१.१००.१ का. . . देवकन्यायाजता * * । * * चरन्त्यो . . . * पर्वता * ४

क वा. . . कण्य → न्य; म. . . . देव * ;

ग उ * * तरन्त्यो . . . ;

२ का. केवलं 'यथा त्वा' चतुर्थपादस्य 'परि' इति च ।

क वा. * * देव्योष; ज. * ते → त्वा . . . ;

३ ख-घ का. मावतंक. . . . । यदेषु . . . * . . . समग्रभश्व. . . ।

ख ज. . . दसी ।

ग म, ज. . . यन्निषीदसि; वा. . . यन्निषीदति;

यथा कुमारस्तरुणो मातरं प्रतिनन्दति ।
एवास्मान् प्रति नन्दतु यां वयं कामयामहे ।।४।।

इति प्रथमकाण्डे विंशोऽनुवाकः

१.१०१

त्रीणि पात्राणि प्रथमान्यासन्^४
तानि सत्यमुत भूतं ततश्च ।
ऋतस्य माने अधि या ध्रुवाणि
येभिर्देवा अमृतं भक्षयन्ति ।।१।।

स्वर्यद्देवा विभजन्त आयं
त्रीणि पात्राणि प्रथमान्यासन् ।
आदित्या एकं वसवो द्वितीयं
तृतीयं रुद्रा अधि सं बभूवुः ।।२।।

धाता वेद सवितैतानि सर्वा
बृहस्पतिः प्रथमो देवो अग्निः ।
येभिरिन्द्रो जठरमापृणीते
त्रिभिः पात्रैरुत विश्वे च देवाः ।।३।।

४ क-ख का. * स्तरुणो मातुरं * नन्दन्तु;

१.१०१.१ का. * न्यामत् . . तदक्ष । * * धिया ध्रुवाण्येभि . . .
मृतं * ।

क ज. न्यासं; घ वा यन्ती → न्ति ।।

२ क-ख का विभजन्तायं * * . . न्यासम्;
म. . . विभयन्त . . . ; घ वा, म. . . अभि * * ।।

३ क उ. * * सवितौ * सर्वे; ख वा. * * * अग्निः । म. . . ऽग्निः ।
ग का. एभि . . जजठरोमा . . . ;

ऊर्ध्वा तिष्ठन्ति न नु जिह्वा भवन्ति
 नोनं बभूव कतमश्चनैषाम् ।
 देवानां पात्राणि निहितानि यानि
 तानि सं पाति य ऋतस्य गोपाः । । ४ । ।

१.१०२

शौ.७.८०.४ पौर्णमासी प्रथमा यज्ञियासी-
 दक्षां रात्रीणामतिशवरीषु* ।
 ये त्वां यज्ञैर्यज्ञेन बोधयन्त्य-
 मी ते नाकं सुकृतः परेताः । । १ । ।

शौ.७.८०.९ पूर्णा पश्चादुत पूर्णा पुरस्तात्
 पौर्णमासी मध्यत उज्जिगाय ।
 तस्यां देवैः संवसन्तो महित्वा
 नाकस्य पृष्ठे *समिषा मदेम । । २ । ।

४ का. . . . तिष्ठन्ति . . जिह्वा * कतमश्चनैषां
 निहितानि * * * पात्ररितस्यगोपा २१२
 क वा. ऊर्ध्वातिष्ठन्ति . . . ;
 म. ऊर्ध्वातिष्ठन्ति . . . ; ज. ऊर्ध्वास्ति . . .
 ग वा. . . . जानि;
 घ वा. . . गोपः । । ४ । । १०१ । । म. * सम्पाति . . .
 । । १०१ । । ४ । ।

१.१०२.९ का. पुर्णमासि * . . . दक्षा . . . मुतशवरीषु ** यज्ञियैर्यज्ञैत्वोध्ययन्तमै
 * * * * २२

कख वा. . . यज्ञयादक्षां . . . ।
 ख उ. . . . शवरीषु ।
 ग वा. . . बोधयन्त्य-; ज. * . . . यज्ञियेन . . . ;
 घ वा, म. . . . नाकन् * * । । ज. . . . नाकन * * । ।
 २ का. पूर्ण. . . तस्यं . . . समिषा * २ स्वराः अङ्किताः ।
 उ. . . . समृषा * । ।

चर्तन्त्रो दिशः प्रदिशो ह पञ्च
 षड्वीराहू रजसो विमानीः ।
 द्वादशर्तव आर्तवाश्च ते
 मा प्याययन्तु भुवनस्य गोपाः ।।३।।

शौ.७.८१.६; यथादित्या अंशुमाप्याययन्ति
 मै.४.६.२७:१२.२; यमक्षितमक्षितये पिबन्ति
 तै.२.४.१४.१ एवा मामिन्द्रो वरुणो बृहस्पति-
 काठ.१०.१२ रा प्याययन्तु भुवनस्य गोपाः ।।४।।

१.१०३

शौ.७.७६.३ आगन् रात्री संगमनी वसूनां
 विश्वं पुष्टं वस्वावेशयन्ती ।
 अमावास्यायै हविषा विधेमो-
 र्जा वसाना पयसा न आगन् ।।१।।

-
- ३ कग का. . . * . . . राहु * विमाना । द्वादशान्तर्धा ऋतवश्च* ;
 ख उ. . . . राहु * . . .
 ग म. द्वादशर्तवार्त्तवाश्च * ;
 ज. द्वादशर्तवा(+आ)र्त्तवाश्च * ;
 द्र. वा. ते इति ४र्थपादे ।
 घ उ. * प्यायन्तु * . . . ।।
 ४ का. . . दित्यां आप्याययन्ति; उ. . . माप्यायन्ति;
 ख का. यथाक्षितमक्षितयष् * ।
 उ. घ. . . . प्यायन्तु * . . . ।। ऋ ४ ।। १०२ ।।
 १.१०३.१ क का. सा. अ. । वा. . . . वसूनां;
 ख उ * * विश्वावेशयन्ती । का. . . यन्ति ।
 का. अमावस्यां * . . . र्जा वसानष् * नागं २

मा त्वा रात्रि पुरो दधन् मोत पश्या विभावरि ।
 आयुष्मन्तः सुप्रजसः सुवीरा
 ऋध्यास्म त्वा सुवर्धसः । । २ । ।

यस्य देवस्य सुमती
 सुनीतिरेति सुमतिं गृहाणाम् ।
 शौ.३.१०.७कख आ मा पुष्टं च पोष्यं च
 रात्र्या देवानां सुमती स्याम । । ३ । ।

शौ.७.७६.२ अहमेवास्यमावास्या
 मा विशन्ति सुकृतो मयीमे ।
 मयि देवा उभये साध्या-
 श्वेन्द्रज्येष्ठाः समगच्छन्तः सर्वे । । ४ । ।

१.१०४

शौ.३.१०.१-४
 मै.२.१३.१०;
 काठ.३६.१०;
 तै.४.३.११.५
 प्रथमा ह व्युवास सा धेनुरभवद्यमे ।
 सा नः पयस्वती दुहा उत्तरामुत्तरां समाम् । । १ । ।

२ कख का. * * * * दधं सोत पश्चाद् * ।

उ. * * रात्री * * ;

घ का. ह्यास्स * * ;

३ कख का. * * सुमतीसुमतिं * ;

ग वा. . . पौस्य → ष्यञ्च; म. . . पोष्यञ्च;

ज. . . . पुष्टञ्च पौष्यञ्च; का. . . . पुष्टिं * * * ;

घ का. . . . स्यामा ।

४ क उ. . . . मेवास्यमा . . . ;

ख का. * वसन्तुसुकृतौ मैमे; वा. * विसन्ति . . . ।

ज. * वसन्ती . . . । उ. . . . मयीवे ।

घ का. . . गच्छन्तु * २३२ उ. . . . गच्छन्तु * । । १०३ । । ऋ ४ । ।

१.१०४.१ क का. सा. अ. ।

आप.म.२.२०.२७ यां देवाः प्रतिनन्दन्ति धेनुं रात्रिमुपायतीः ।

छान्दो. ब्रा.

२.२.१४ द्रः संवत्सरस्य या पत्नी सा नो अस्तु सुमङ्गली । । २ । ।

काठ.४०.२

संवत्सरस्य प्रतिमां ये त्वा रात्र्युपासते
तेषामायुष्मतीं प्रजां रायस्पोषेण सं सृज । । ३ । ।

मै.२.१३.१०;

इयमेव सा या प्रथमा व्यौच्छत्

काठ. ३६.१०;

साप्स्वन्तरासु चरति प्रविष्टा ।

तै.४.३.११.१

वधूर्जिगाय नवगङ्गनित्री

त्रय एनां महिमानः सद्यन्ते । । ४ । ।

१.१०५

शौ.३.१०.५.

वानस्पत्या ग्रावाणो घोषमक्रत

हविष्कृण्वन्तः परिवत्सरीणम् ।

एकाष्टके सुप्रजसः सुवीरा

वयं स्याम पतयो रयीणाम् । । १ । ।

२ क उ. * . . . नन्दति;

ख का. धेनु . . . पायती; ज. . . यती (+:);

ग म. सम्बत्सरस्य * . . ; वा. संवत्सरया * ;

घ का. . . . सुमङ्गला २२२

३ क वा, म. सम्बत्सरस्य . . . ; ख का. * . रात्रिमुपा . . .

घ का. रायस्पोषण * . . ।

४ का. इयमेव * . . . साप्स्वन्तश्च . . . ।

वधूर्मिमाय . . . नित्रीं त्रित * . . २४२

कख वा. इयवे → मेव * . . व्यौच्छत् साप्स्वन्तरासु * . . ।

द्र.

का. स्वरा अङ्किताः । वामतः अष्टका ३१ इति ।

१.१०५.१ कख का. सा. अ. । ग का. एकाष्टकायी हविषा विधेम;

- ६ इडायास्पदं घृतवत् सरीसृपं
जातवेदः प्रति हव्या गृभाय ।
ये ग्राम्याः पशवो विश्वरूपा-
स्तेषां सप्तानां मयि रन्तिरस्तु ।। २ ।।
- ११ इडया जुह्वतो हविर्देवान् घृतवता यजे ।
*गृहानलुभ्यतो वयं वृषदो मोप गोमतः ।। ३ ।।
- १० यज ऋतुभ्य* आर्तवेभ्यो मान्द्रयः संवत्सराय च ।
धात्रे विधर्त्रे समृधे भूतस्य पतये यजे* ।। ४ ।।

१.१०६

शौ.३.१०.८कख आयमगन् संवत्सरः पतिरेकाष्टके तव ।
तस्मै देवाय हविषा विधेम
स उ नः शर्म यच्छतु ।। १ ।।

२ घ का. सा. अ.। वा. . . . रन्तुरस्तु ।।

३ का. . . . युजे गुहानलुभ्यतो * वृषदेसोप गोमत ।

ग म,ज. गृहानलुभ्यतो * ; वा. गृहानलुभ्यतो * ;

घ म. . . . गोम → पतः ।।

४ कख का. यजुर्ऋत्विभ्य * माभ्यस् ** ।

वा. यजुर्त्तभ्य (म. यजुर्त्तुभ्य) ** सम्वत्सराय * ।

ज. यजुर्त्तुभ्य. . . ।

गघ उ. * विधर्त्ते . . . यज ।। . . . घ का. ** यज २५२

द्र. अत्र उत्कलीयलेखोऽपि वैकल्यं गतः । का. प्रथम-
मन्त्रद्वयमङ्गितस्वरम् ।

१.१०६.१ क का. आयमगं * ;

गघ का. * जुहोमि । * घृतेन शौ *** ।

ग ज. *** जुहोमि; घ वा, म . . . यच्छतु ।।

एकाष्टकायै हविषा विधेम
 यर्तुन् पञ्चानु प्रविष्टा ।
 सस्येन सस्यमुपसंचरन्तो-
 ऽरिष्टास ऋतुनर्तुमुप सं चरेम ॥ २ ॥

शौ. ६.५५.२ द्रः वसन्तो ग्रीष्मो मधुमन्त वर्षाः
 काठ. १३.१५ द्रः शरद्धेमन्त ऋतवो नो जुषन्ताम् ।
 आ नो गोषु भजन्त्वा प्रजायां
 सुशर्मण्येषां त्रिवरुथे स्याम ॥ ३ ॥

शौ. ३.१०.१२ एकाष्टका तपसा तप्यमाना
 तै. ४.३.११.३; जजान गर्भं महिमानमिन्द्रम् ।
 काठ. ३६.१० तेन देवा व्यषहन्त शत्रून्
 हन्तासुराणामभवच्छचीपतिः ॥ ४ ॥

२ का. एकाष्टकाय * विधेमो ऋतूर्पचान * ।
 . . . संचरन्तं अरिष्टास्यन्तुमुप * चरेमा ।

ग उ. सस्येम . . . ;

घ वा. - रिष्टासर्तुनर्तुमुप * * ॥ ।

म. - रिष्टास ऋतूनतु . . . ॥ उ. ऽ नास्ति;

३ का. * ग्रीष्मोमधुमन्त वर्षाः;

वा, ज. मधुमन्त वर्षा; म. मधुमन्ति? वर्षा;

द्र. म. 'न्त' इत्यक्षरस्य नकारशिरसि अर्धवृत्तस्यादौ

भङ्गिविशेषदर्शनात् 'न्ति' इति पाठः गृहीतः ।

का. ३, ४ मन्त्रौ अङ्गितस्वरौ ।

खग का. . . छेमह. . . । . . . विशत्वा * ; वा. . . जुषन्ता । . . .
 भजन्त्वा * ;

घ का. शिशुर्मन्येषां . . . । २३२ वा, ज. . . त्रिवरुथे * ॥ ।

४ क का. सा. अ. । ख म, ज. यजान. . . ।

ग का. * * विषहन्त शत्रून्; वा, म. . . व्यषहन्तु * ;

ज. . . व्यषहन्तु * ; घ वा, ज. . . वत्शचीपतिः । ।

शी.३.१०.७; पूर्णा दर्वे परा पत सुपूर्णा पुनरा पत ।
 वा.३.४६क-ख सर्वान् यज्ञान् संपृञ्चतीषमूर्जं न आ भर ।।५।।
 प्रः
 इषमूर्जं न आभृत्येडया पशुभिः सह ।
 सरस्वति त्वमस्मासु रायस्योषं नि यच्छ ।।६।।

इति प्रथमकाण्डे एकविंशोऽनुवाकः

१.१०७

ऋ.१०.१६८.१ वातस्य नु महिमा रथस्या-
 रुजन्नेति स्तनयन्नस्य घोषः ।
 दिवस्पृगेत्यरुणानि कृण्व-
 न्नथो एति पृथिव्या रेणुमस्यन् ।।१।।

५ क का. * द्रव्ये ** ; म, वा. * दर्भे ** ; ज. . दर्वे → दर्भे. . . ;

ख-घ का. सा. अ. ।

गघ वा. सर्वा * संपृञ्चतीष. . . ।।

ज. * * संपृञ्चतीष . . . ।।

६ कख का. . . . नाभृत्य इळया ** ;

ग वा. * त्ममास्मासु ; घ. वा, ज. . . यच्छ ।।१०६।।६।।

प्र. ज. ४घ शचीपतिः इत्यतः ५घ भरेत्यतश्च एको दण्डः; ५ख पतेत्यतः
 द्वौ । एवं पञ्च मन्त्राः । पत्रं भग्नं येन संख्या निर्दिष्टापि लुप्ता ।

१.१०७.१ का. वातस्या . . . रथस्यभजयन्नेति . . . घोषा ।

. . . ग्येत्यरु . . . एभि . . . २ मन्त्रः अङ्कितस्वरः ।

क वा. * * * ऋतस्या-;

ख वा, ज. रुजन्नेति स्तनयन्नस्य(=उ) * ।

गघ वा, म. . . . कृण्वन्नथो. . . ।। ग म. दिवं → वस्पृगे . . . ;

ऋ.१०.१६८.२ सं प्रेरते अनु वातस्य विष्ठा-
मैनं गच्छन्ति समनेव योषाः ।
ताभिर्विद्वान् सरथं देव ईयते
पतिर्विश्वस्य भुवनस्य गोपाः । । २ । ।

ऋ.१०.१६८.४ आत्मा देवानां भुवनस्य गोपा
यथावशं चरति देव एषः ।
घोष इदस्य श्रूयते न रूपं
तस्मै देवाय हविषा विधेम । । ३ । ।

ऋ.१०.१६८.३ अन्तरिक्षे पथिभिरीयमानो
गो.ब्रा.१.२.६ न नि विशते^२ कतमच्चनाहः ।
अपां योनिः प्रथमजा ऋतस्य
क्व स्विजातः कुत आ बभूव । । ४ । ।

अन्तरिक्षे पतयन्तं वात त्वामाशुमाशुभिः ।
शौ.१०.८.१४ग-घ पश्यन्ति सर्वे चक्षुषा न सर्वे मनसा विदुः । । ५ । ।

२ क म. * प्रेरतो * मातस्य . . . ; ज. . . वा → मातस्य. . . ;

ख का. नैनं * सुमनेव योषा ।
वा, ज. . . गच्छन्ति; म. जोषाः ।

३ का. आत्मावै . . . गोप . . . एकः घोषैदस्य * * * नस्मै वाताय
. . . विधेमा ।

४ क वा, ग रीयमाने;
ख का. * न विशति कतमश्च. . । म. * न(=नि?) मिषते. . . ।
वा, ज. . . * मिषते. . । ग ज. * * प्रथमया * ।
घ का. * सिजातष्कुत्र * * ।

५ ख का. . . . माशुभि । उ. . . शुभाशुभिः ।

उपत्रिकं संचविचं त्रिर्यमं घतुरेकजम् ।
तं मातरिश्वानं देवं दिवो देवा अवासृजन् ।। ६ ।।

१.१०८

शौ.१६.२०.१-४ अप न्यधुः पौरुषेयं वधं म-
दिन्द्राग्री धाता सविता बृहस्पतिः ।
सोमो राजा वरुणो अश्विना यमः
पूषास्मान् परि पातु मृत्योः ।। १ ।।
यानि चकार भुवनस्य यस्पतिः
प्रजापतिर्मातरिश्वा प्रजाभ्यः ।
प्रदिशो यानि वसते दिशश्च
तानि मे वर्माणि बहुलानि सन्तु ।। २ ।।
यत्तनुष्वनहन्त* देवा द्विराजयोधिनः ।
इन्द्रो यश्चक्रे वर्म तदस्मान् पातु विश्वतः ।। ३ ।।

६ कख * संचविच त्रिर्यमं . . . ।

उ. उपतृकं . . . ; वा, म. सञ्चविचं;

ख म. त्रिर्जमं . . ग उ. तम्मा . . ; घ का ** वासृजं २१२

१.१०८.१ का. अङ्कितस्वरो मन्त्रः ।

क ज. अपं * . . . ;

का. अपानिदुष् ** स-;

ग म. . . ऽश्विना * ;

२ का. सा. अ. । स्वरा अङ्किताः ।

३ का. यत्तनुष्वनहन्ति * विराजयोधिना ।

* यश्चक्रे * तस्मात् ** ।

क वा, म. . . नहन्तु; ज. . . नश्य → हन्तु;

ग ज. तदस्मात् → न् ** ।।

वर्म मे द्यावापृथिवी *वर्माहर्वर्म सूर्यः ।

वर्म मे विश्वे देवाः ऋन्मा मा प्रापत् प्रतीधिका । । ४ । ।

१.१०६

शौ.७.४२.१;

ऋ.६.७४.२

सोमारुद्रा वि बृहत्तं विषूची-

ममीवा या नो गयमाविवेश ।

बाधेयां द्वेषो निऋतिं पराचैः

कृतं चिदेनः प्र मुमुक्तमस्मत् । । १ । ।

शौ.५.६.५ख-ग

ऋ.६.७४.४

शौ.५.६.८.प्रः

तिग्मायुधौ तिग्महेती सुशेवी

सोमारुद्राविह सु मृडतं नः ।

प्र णो मुञ्चतं दुरितादवधाद्

गोपायतं नः सुमनस्यमानी । । २ । ।

ऋ.६.७४.१प्रः

सोमारुद्रा धारयेथां वसुवीर्यं

प्र वामिष्ट्वा वरमश्नवातै ।

युवं नो धत्तमिह भेषजानि

प्र यच्छतं वृषणा जेत्वानि । । ३ । ।

४ कख का. * से * वर्माहु . . . * । म, ज. . . . वर्माहर्वर्म * ।

वा. . . . वमाह . . . * ।

गघ का. सा. अ. ।

१.१०६.१ क, गघ का. सा. अ. ।

घ ज. * चिदेन * । ।

२ कख का. सा. अ. । ख वा; म. . . मृडतन्नः ।

ग का. * * * दुरितावधाद्;

घ उ. गोपायतन्नः * । । का. . . . मानीः २

३ कख का. . . . येथामसूर्यं जिवासिष्ट्वावरमष्णुवातै ।

क वा. * * वसुवी;

ग उ. युवन्नो. . . ;

घ का. . . जेतानि २ उ. * यच्छतं * * (ज. येत्वानि) । ।

शौ.७.४२.२ सोमारुद्रा युवमस्यास्वन्त-
 ऋ.६.७४.३ *स्तनूषु विश्वा भेषजानि धत्तम् ।
 अव स्यतं मुञ्चतं किञ्चिदेनो
 अङ्गेषु बद्धमुत यद् दृषते ।।४।।

१.११०

शौ.१६.५८.१-४ घृतस्य जूतिः समना सदेवाः
 संवत्सरं हविषा वर्धयन्ती ।
 श्रोत्रं चक्षुः प्राणोऽच्छिन्नो नो अस्त्व-
 च्छिन्ना वयमायुषो* वर्धसः ।।१।।
 उपास्मान् प्राणो ह्ययता-
 मुप वयं प्राणं हवामहे ।
 वर्चो जग्राह पृथिव्यन्तरिक्षं
 वर्धः सोमो बृहस्पतिर्विधर्ता ।।२।।

४. ख का. तनूषि विश्व ** । उ. तनूषु *** ।
 ग का. ** मुञ्चते किं चेतनो;
 घ म. ऽङ्गेषु. . . । वा. . . यद्दृशत्वि ।। १०६ ।। ऋ ४ ।।
 म, ज. . . यद्दृशत्वि ।। १०६ ।। ऋ ४ ।।
 द्र. घ < यद् घृषद्धि* ?
 का. काण्डिका अङ्कितस्वरा ।

१.११०.१ क का. * यूतिस्सुमनास्सुदेवासु; वा. * यूतिः. . .;
 ख वा. ** र्द्धयन्ती ।
 गघ का. . . . प्राण अच्छिन्नो * स्त्वच्छिन्नह्यमायुषावर्धसा Z
 उ. *** च्छिन्नो. . .;
 म. . . . ऽस्त्वच्छिन्ना. . .; वा, ज. . . छिन्ना. . .;
 उ. . . . मायुषे * ।।

२ कख का. सा. अ. । उ. . . . ह्ययतामुप . . . ।
 गघ का. ** पृथिव्यान्त . . . विभर्ति ।

वर्चसो धावापृथिवी संग्रहणी बभूवतु-
 वर्चो गृहीत्वा पृथिवीमनु सं चरेम ।
 यशसा गावो गोपतिमुप तिष्ठन्त्यापसी-
 र्यशो गृहीत्वा पृथिवीमनु सं चरेम । । ३ । ।

ऋ.१०.१०१.८ ब्रजं कृणुध्वं स हि वो नृपाणो
 वर्मा सीव्यध्वं बहुला पृथूनि ।
 पुरः कृणुध्वमयासीरधृष्टा
 मा वः सुश्रोश्चमसो दृंहता तम् । । ४ । ।

१.१११

शौ.६.६१.२; न्यमवातो वाति न्यक्तपति सूर्यः ।
 ऋ.१०.६०.११ नीचीनमध्या दुहे न्यग् भवतु ते विषम् । । १ । ।

- ३ कख का. वर्चसा धावपृथिवी संग्राणी बभूवधु । वर्चो . . . ।
 द्र. का. धावापृथिवी इति अन्तोदात्तम् । धा इति स्वरहीनम् ।
 अशुद्धत्वेऽपि आमन्त्रितस्वराभावदर्शनाद् बभूवतुरिति
 प्रथमपुरुषान्त उत्कलीयः पाठ एवात्र रक्षितः ।
 गघ का. * * गोपतेसुपतितिष्ठन्त्या. . . ।
 वा, ज. * . . . तिष्ठन्त्यायती - ; म. . . तिष्ठन्त्यायती-;
 ४ कख का. * कृण्वध्वं . . . सीवध्वं . . . ।
 उ. पृथुनि ।
 ४ गघ का. पुनष्कृणुध्वसायसीरसृष्ट सा * सुश्रोश्चमसो * तिं २४२
 ग वा. * कृणुध्वमयासी . . . ;
 ग उ. . . . दृंहता * । । ऋ ४ । । ११० । ।
 द्र. ग आयसीरिति ऋ. । अथर्ववेदे वैकल्यं दृश्यते ।
 उ. अयासीः < अयास्य + ई? पाठः सन्दिग्धः ।
 आयसीरिति दुर्गामोहनपादाः । का. काण्डिका अङ्कितस्वरा ।
 १.१११.१ कग का. सा. अ. ।
 ग म, ज. . म → वध्या * ;

शौ.६.५२.२; नि गावो गोष्ठे असदग्नि वत्सा अधि तन्त्याम्* ।
 ऋ.१.१६१.४८. *न्यूर्मयो नदीनां नि शुष्मा अरसानाम् ।।२।।

अहीनामहिकानां सं हि शीर्षण्यग्रभम् ।
 द्रः.पै.१६.१६.६ग-घ हृदं सहस्रबाहुः परेत्य व्यनिजमहेर्विषम् ।।३।।
 शौ.१०.४.१६ग-घ

शौ.७.५०.१ द्रः तुराणामतुराणां *विशामुरुक्षितामुत ।
 कृणोमि तुभ्यं भेषजमाहेयमरसं विषम् ।।४।।

१.११२

इमा ऊरु सवासिनी वर्चसाञ्जे अहं मम ।
 नाम ह्येनयोर्वेद यथा न बहवो विदुः ।।१।।

वर्चसा पीना पृथिवी सूर्येणोत्तमिता द्यौः ।
 त्विषिं यां पश्यामो वाते तां नि यच्छे ममोर्वोः ।।२।।

-
- २ उ. *** असदग्नि ** तन्त्या । न्यूर्मयो . . . ।।
 का. . . . वत्सटितांघान्यन्ययो * न्युच्छुष्मारसानां २१२
 द्र. १-२ का. स्वराः अङ्किताः ।
- ३ का. . . नामेकानां . . .
 ** परीद्र → द्यव्यानिजमहेर्विषं;
 म. हृदं (+यं) . . .; घ वा, ज. व्यनियम. . . ।।
- ४ का. तुराणाविषामरुक्षता . . . । * विश्वं . . . २५२
 ख उ. विषामुरु . . . ।
- द्र. ३घ, ४घ विषमित्यस्य प्रभावात् ४ख विशाम् → विषाम्?
 १.११२.१ कन का. * तरौ * वर्चसांजे * सम * . . . नयोर्वदो;
 कख उ. * उरु (म.उरु) सवासिनी वर्चसांये (ज. वर्चसाये) * . . ।
 घ ज. *** विदुः ।।
- २ गघ का. त्विषी * पश्यासो * तान् * समीर्वा ।
 ग ज. * या **; घ वा. ** यछे . . . ।।

वेद वै वां नामधेयं जिगीवाँ अपराजितम् ।
प्रजां च बह्वीमा शासे राष्ट्रं चेन्द्राभिरक्षितम् ।।३।।

विदुषी वां नामधेयमश्विना सारधं मधु ।
सूर्य इव चक्षुर्भूतानां प्रजां धारयतं मयि
रयि धारयतं मयि ।।४।।

शतपाशां वि तनोम्युरुभ्यां जघनेन च ।
तस्मिन् यो बध्यते बन्धे स मे अस्त्वन्यक्षकः ।।५।।

इति प्रथमकाण्डे द्वाविंशोऽनुवाकः

* । । इत्यथर्ववेदे पैप्पलादसंहितायां चतुर्द्धचो नाम प्रथमः काण्डः । । *

-
- ३ ख का. जिगवां * ; उ. जिगीवाङ् * ।
ग वा, ज. प्रजाञ्च . . . ;
घ का. * चन्द्राभि . . . ; वा. * रक्षतं ।।
- ४ क म. * वात्राम. . ;
ग-ङ का. सूरीव चक्षु । भूतानां * धारयितं * रसिं * * ;
वा. . . . प्रजान्धारयतं * रयि . . . ।।
ग ज. . . भूताना;
- ५ कख का. शत्रपा व्यतनोम्युरुभ्यां * * ।
ज. शतपाशा . . . ; उ. * * तनोम्युरुभ्यां * * ।
ग वा. तस्मिं * * * ; म, ज. तस्मिं . . . ;
घ का. ममेअस्तुनियक्षकः ।। zzz औं समेअस्तुनिक्षकः zz
ज. * * अस्त्वन्यक्षकः ।।

काण्डान्ते -

का. इत्यथर्ववेदे पैप्पलादशाखायां प्रथमकाण्डस् समाप्तः zz वा.
श्री ।। ऋ५ ।। ११२ ।। अ ।। चतुर्द्धकाण्डः समाप्तोऽयं ।। म,
ज. ११२ ।। ऋ५ ।। अ २२ ।। ० ।। इति चतुर्द्धकाण्डः
समाप्तः ।।

द्वितीयः काण्डः

२.१

शौ.४.७.२-६

अरसं प्राच्यं विषमरसं यदुदीच्यम् ।

अथेदमधराच्यं करम्भेण वि कल्पते ।।१।।

करम्भं कृत्वा तिर्य पीवस्पाकमुदारथिम् ।

क्षुधा किल त्वा दुष्टनो जक्षिवां स न रुरूपः^१ ।।२।।

वि ते मदं मदवति शरुमिव पातयामसि ।

प्र त्वा चरुमिव येषन्तं वचसा स्थापयामसि ।।३।।

परि ग्राममिवाचितं परि त्वा स्थापयामसि ।

तिष्ठा वृक्ष इव स्थामन्नभिखाते न रुरूपः ।।४।।

२.१.१ क काण्डारम्भे का. औनमस्तिलोतमायै zz औ रसं. .; उ. औ. . .;

ग का. यथेदसध. . . ;

२ कग का. सा. अ. ।

ख वा, म. पीवस्पाक . . . । का. पिवस्साकमुदाहृतं;

घ वा. यक्षिवां. . . । उ. रुरूपः । का. जक्षिवीप्यस्यनुरुरूपः ;

३ कख का. . . . सरयति शन्त. . . * ।

क वा. * * * मदय(→ द्योति;

गघ का. सा. अ. ।

४ क का. सा. अ. । ग वा. * वृक्षैव . . . ;

गघ का. त्वद्य वृक्षैव स्थासं अभिषाते * * ;

उ. . . . स्थामन्नभिखाते * रुरूपः । ।

पवस्तैस्त्वा पर्यक्रीणं *दूर्शोभिरजिनैरुत ।

प्रक्रीरसि त्वमोषधेभिःखाते न रुरुपः* । । ५ । ।

२.२

आविद्य द्यावापृथिवी आविद्य भगमश्विना ।

आविद्य ब्रह्मणस्पतिं कृणोम्यरसं विषम् । । १ । ।

अरसं हेदिदं विषं यथैनदहमाशिषम् ।

उतैनदद्यात् पुरुषो भवाददिदगदः पुनः । । २ । ।

शौ. ५.३०.८ क

मा बिभेर्न मरिष्यसि परि त्वा पामि विश्वतः ।

ऋ. खि.२.१.

रसं विषस्य नाविदमुद्नः फेनमदन्निव । । ३ । ।

१ कख

५ का. पवस्त्वंयस्त्वा परियक्रीणं दुरुषेभिरजनीरुत ।

... षधी अतिषातनरूनमः २१२

ख वा, ज. दुरु(ऋ ?)शे ... ।

म. दुर्ऋशे ... ।

द्र. दूर्श जीर्णवासः इति दारिलिवचनात् (कौ. गृ. ११.१६)

अयं शोधः दुर्गामोहनपादकृतः नान्यथाकृतः । पाठस्तु चिन्त्यः ।

घ उ. * * रुरुपः । । १ । । ऋ ५ । ।

२.२.१ का. * द्या(→ द्या)वा. . . म्यसं *;

२

का. वसोहेदद * यदेनदहमाशिषं

उतैरदद्यात् प्ररुषो जगदष् *

३ ख-घ का. पनि → दि * मासि * . . . मुध्णष् २

घ ज. मर्दनिव । ।

का कख सस्वरी ।

छा.ब्रा.२.६.१८द्रः अपावोघदपवक्ता प्रथमो दैव्यो भिषक् ।
 काठ.१७.११कख समक्षमिन्द्र गा इव या वाचो विषदूषणीः । । ४ । ।
 तै.स.४.५.१.२कख यच्च पिष्टं यच्चापिष्टं यद् दिग्धं यच्च देह्यम् ।
 माध्य.१६.५कख देवाः सर्वस्य विद्वांसोरसं कृणुता विषम् । । ५ । ।
 मै.२.६.२.कख

२.३

शौ.२.१०.१ क्षेत्रियात्वा निर्ऋत्या जामिशंसाद्
 तै.ब्रा.२.५.६.१. दुहो मुज्यामि वरुणस्य पाशात् ।
 अनागसं ब्रह्मणा त्वा कृणोमि
 शिवे ते द्यावापृथिवी अभूताम् । । १ । ।
 शौ.२.१०.२.कख शं ते अग्निः सहान्द्रिरस्तु शं गावः सहौषधीभिः ।
 २.१०.३कख
 तै.ब्रा.२.५.६.२ शमन्तारिक्षं सह वातमस्तु ते शं ते भवन्तु
 हि.गृ.२.३.१० प्रदिशश्चतस्रः । । २ । ।

४ क उ. दववक्ता;

ख-घ का. * दैव्य * समगश्छसिन्द्रगायव * वचो . . . षणिः;

५क-ग का. * यश्च * यश्चा यद्यगृहं यश्च * * * विद्वांसो;

ग ज. * * विद्वाञ्सो;

२.३.१. का क्षेत्रियात्वा * जहामिशंस * मुज्वसि * * ।

* ब्राह्मणा * * शिव * * हभूतां;

कख उ. क्षेत्रियात्वा * जा(म. या)मिशंसा दूहो * * * ।

घ ज. अभूता । ।

द्र. का. खपादः सस्वरः ।

२ क का, उ. शन्ते . . . ; का. अन्ये सा. अ. । ख शौ. * सोमः . .
 . ।

घ का. सस्वरः । द्या, म शन्ते । ।

शौ.२.१०.४कख या देवीः प्रदिशश्चतस्रो
हि.२.४.१ वातपत्नीरभि सूर्यो विचष्टे
शौ.२.१०.५कख तास्वेतं जरस आ दधामि
प्र यक्ष्म एतु निर्ऋतिः पराचैः । । ३ । ।

शौ.२.१०.८ सूर्यमृतं तमसो ग्राह्या यथा
तै.ब्रा.२.५.६.३. देवा मुञ्चन्तो असृजन्निरेनसः ।
हि.गृ.२.३.१०.द्र। एवा त्वा क्षेत्रियान्निर्ऋत्या जामिशंसाद्
द्रुहो मुञ्चामि वरुणस्य पाशात् । । ४ । ।

शौ.२.१०.६.कख अमोचि यक्ष्माद् दुरितादवदधाद्
तै.ब्रा.२.५.६.२ द्रुहः पाशाद् ग्राह्याश्चोदमोचि ।
शौ.२.१०.७.कख जहदवर्तिमविदत् स्योनाम-
प्यभून्द्रे सुकृतस्य लोके । । ५ । ।

३ ख-घ का. सा. अ. ।

४ का. चमसो * * * मुञ्चन्तु असृजन्परेतसः
* त्वाक्षेत्रियांनिर्ऋत्या जहामिशंसा * * * पाशा;

द्र. का. ४ग पादादारभ्य अन्तं यावत् स्वरा अङ्किताः ।

ख उ. * * असृजन्निरेनसः ।

ग वा, ज. * * क्षेत्रियान्निर्ऋत्या जा(वा.या)मिशंसा;

म. * * क्षेत्रियान्निर्ऋत्या शंसा;

घ म, ज * मामुञ्चन्तु * * । ।

५ का. अहोमोचि यक्ष्मादुरितावदधाद् *

पात्रद् जुहारिवर्ति स्योनामप्यभूत

भद्रे * * २३२

क उ. दवधा;

ग वा. सोनाम ; म. यहद ;

२.४

- शौ.२.१४.१ निःसालां *धृष्णुं धिषणमेकावाद्यां जिघत्स्वम् ।
 सर्वाश्चण्डस्य नस्यो नाशयामः सदान्वाः । । १ । ।
- ५ यदि वा घ क्षेत्रिया यदि वा पुरुषेषितात् ।
 यदि *स्थ दस्युभ्यो* जाता नश्यतेतः सदान्वाः । । २ । ।
- ६ परि धामान्यासामाशुर्गाष्टामिवासरम् ।
 अजैषं सर्वानाजीन् वो नश्यतेतः सदान्वाः । । ३ । ।
- २ निर्वो गोष्ठादजामसि निर्योनिर्निरुपानसात् ।
 निर्वो मुगुन्धा दुहितरो गृहेभ्यश्चातयामसि । । ४ । ।

२.४.१ का * धिष्ण्यं सर्वाश्चण्डमनपतियो * सदात्वा ।

कख वा. * धृष्णं धषणमेकाव → वाद्यां * ।

म, ज * धृष्णं..... ।

ग वा, ज नस्यो;

२ का. यादे * * क्षेत्रियाद् * * पुरुषेषिता ।

यदस्तुदश्विभ्यो सदात्वा;

क वा,म. * * क्षेत्रया;

ग उ. * स्थिदस्विभ्यो * ;

द्र. कख पाठाः संशयिताः ।

३ का. सा अ

४ क-ग का. निरवो निर्योनिर्निरुपानश ।

..... मगुन्धा * ;

ख उ. निर्योणेनिरुपानसा(म. शा)त् ।

- ३ अमुष्मिन्नधरे गृहे सर्वाः सन्त्वराय्यः ।
तत्र पाप्मा न्यच्यतु सर्वाश्च यातुधान्यः । । ५ । ।

२.५

- शौ.२.१२.१ धावापृथिवी उर्वन्तरिक्षं
क्षेत्रस्य पत्न्युरुगायो अद्भुतः ।
उतान्तरिक्षमुरु वातगोपं
ते घ तप्यन्तां मयि तप्यमाने । । १ । ।

- ३ इदमिन्द्र शृणुहि सोमप
यत्त्वा हृदा शोचता जोहवीमि ।
वृश्चामि तं कुलिशेनेव वृक्षं
यो अस्माकं मन इदं हिनस्ति । । २ । ।

- शौ.२.१२.२ इदं देवाः शृणुत ये च यज्ञिया स्थ
भरद्वाजो मह्यमुक्त्यानि शंसतु ।
पाशे स बद्धो दुरिते न्यच्यतां
यो अस्माकं मन इदं हिनस्ति । । ३ । ।

५ क म. अमुस्मि.....;

ख-घ का सर्वास्वन्तुरायः । ** नियश्छतुसर्वश्च * २४२

ख वा * संत्वराय्यः । ज. ** सन्त्वराय्य(इय ?) ।

द्र. ज. पुस्तके अक्षरलेखस्रुटितः । एवं म. पुस्तकेऽपि ।

ग शौ. न्युच्यतु ।

२.५.१. खग का. सा. अ । ख म..... योद्भुतः ।

घ का. तेषु ** तस्यमाने २ मन्त्रः अङ्कितस्वरः ।

२ क, गघ का. सा. अ. ।

ख का. यत्त्वा *** । उ. यस्त्वा ** योहवीमि ।

३ का. ** शृणुते यज्ञियास्त * . . . मुक्त्यानि * ।

. . . न्युच्यतां * स्माकं . . . ;

खग ज. . . . शंसन्तु . . . न्यच्यतां;

- ४ अशीतिभिस्तिष्ठभिः सामगेभि-
रादित्येभिर्वसुभिरङ्गिरोभिः ।
इष्टापूर्तमवतु नः पितृणा-
मामुं ददे हरसा वैव्येन । । ४ । ।
- ५ द्यावापृथिवी अनु मा दीधीथां
विश्वे देवासो अनु मा रभध्वम् ।
अङ्गिरसः पितरः सोम्यासः
*पापमार्ष्ट्वपकामस्य कर्ता । । ५ । ।
- ६ अतीव यो मरुतो मन्यते नो
ऋ. ६.५२.२ ब्रह्म वा यो निन्दिषत् क्रियमाणम् ।
तपूंषि तस्मै वृजिनानि सन्तु
ब्रह्मद्विषमभि तं शोचतु द्यौः । । ६ । ।
- शौ. २.१२.८ आ दधामि ते पदं समिद्धे जातवेदसि ।
अग्निः शरीरं वेवेष्टु यमं गच्छतु ते असुः । । ७ । ।

४ ग का. सा. अ. । स्वरा अङ्किताः ।

५ क, ग का. सा. अ ।

घ का. पापसारिच्छत्व . . . z उ. . . . माछत्व. . . ।

द्र. का. सस्वरः ।

६ ख-घ का. . . निन्दिषतष् * * * व्रजनानि * . . . शोच * ; सस्वरः ।

ख उ. * * निन्दि(→ वि, वा; द्वि, ज.)षत्क्रीयमाणं ।

घ म. . . षमपि * * * । ।

७ क, ग का. सा. अ. । ज. आन्दधामि. . . ;

ग म. * * देवेष्टु;

घ का. इमं . . . वसु । वा, ज. . . गच्छतु * * । ।

सप्त प्राणानद्यै मज्झस्तांस्ते वृश्चामि ब्रह्मणा ।
यमस्य गच्छ सादनमग्निदूतो अरंकृतः । । ८ । ।

इति त्रितीयाध्याये प्रथमोऽनुपाकः

२.६

शौ.२.१.१ वेनस्तत् पश्यत् परमं पदं
ऋ.खि.४.१०.१ यत्र विश्वं भवत्येकनीडम् ।
माध्य.३२.८ इदं धेनुरदुहआयमानाः
शौ.२.१.२ स्वर्विदो अभ्यनूषत* ब्राह्मः । । १ । ।
प्र तद्वोचेदमृतं न विद्वान्
गन्धर्वो धाम परमं गुहा यत् ।
त्रीणि पदा निहिता गुहास्य
यस्तानि वेद स पितुष्वितासत् । । २ । ।
३क-ख स नो बन्धुर्जनिता स विधर्ता
धामानि वेद भुवनानि विश्वा ।
५ग-घ यत्र देवा अमृतमानशानाः
समाने धामन्नधैरयन्त । । ३ । ।

८ कख का. . . . मज्झस्तांस्ते * * ;
क उ. . . . मज्झसु; ख वा, म. . . वृश्चामि * ।
ग वा, ज. * गच्छ. . . ; गघ का. सा. अ. ।

२.६.१ का. . . . पश्यन्त . . . कनलं । . . . भ्यनुक्तिर्विराट्;
घ उ. * अभ्यनूषत * । । का. स्वरा अङ्किताः ।

२ क का. पृथग्वोचे . . . ; शौ. . . . नु * ;
गघ का. * * निहता गुहासु x
(मु. गुहासु) वस्तानि . . . ; पादौ अङ्कितस्वरी ।
उ. . . . वितुष्विता . . . । ।

३ म. * * * सि * ; वा . . . सि → स * ;
ख-घ का. धामनि . . . अमृतमानशाना * धामन्नद्धी . . . ।
ग वा. . . . मानसानाः;
घ वा, ज. * धामन्नधै . . . । । म. * धामन्नधै . . . ।
का. अङ्कितस्वरो मन्त्रः ।

- ५क परि विश्वा भुवनान्याय-
 ४ख-घ मुपातिष्ठे प्रथमजा ऋतस्य ।
 वाचमिष वक्तारि भुवनेष्ठा
 धास्युर्नृषे नन्वेषो अग्निः । । ४ । ।
- ४क परि धावापृथिवी सद्य आय-
 ५ख मृतस्य तन्तुं वित्ततं दृशे कम् ।
 देवो देवत्वमभिरक्षमाणः
 समानं बन्धुं व्यपृच्छदेकः⁺ । । ५ । ।

२.७

- शौ.२.५.१-४प्रः इन्द्र जुषस्वा याहि शूर
 पिबा सुतस्य मधोश्चकानः ।
 चारुर्मदाय । । १ । ।
- आ त्वा विशन्तु सुतास इन्द्र
 *पृणस्व कुक्षी विड्ढि⁺ शक्रे ।
 धियेह्या नः । । २ । ।

४ ख-घ का. -मुपाचष्टे । . . . वाचसिवाक्ति * धास्यनेष णत्वेषो *; मन्त्रः
 अङ्कितस्वरः ।

ग उ. . . . वक्तारि *;

घ म. . . . ऽग्निः । । ज. धास्युर्नृषे . . . । ।

५ कख का. * . . . पृथि सधाय . . . दृकेशं ।

घ का. . . . विपरिच्छदेकः २१२ वा, म. . . व्यपृच्छदेकः । । . . .
 ज. व्यपृच्छदेकः । । ६ । । ३५ । ।

२.७.१ का. * जुषस्व * * पिबा सुतश्च . . . कान चारुर्मदायः ।

कख वा. . . . जा → याहि . . . शुतश्च → स्य . . . ।

२ का. . . मुतास * पृणस्य * विड्ढिशत्रु धेह्या * ;

खग उ. पृणस्य * विड्ढि * । . . . न । ।

इन्द्र जठरं पृणस्व मधीरस्य सुतस्य ।
उप त्वा मदेषु वाजो अस्तु ।।३।।

इन्द्रस्तुराषाङ् जघान वृत्रं
सासाह शत्रून् समत्सु वज्री ।
मदे सोमस्य ।।४।।

*श्रुधी हवं मे गिरो जुषस्वे-
न्द्र *स्वयुग्भिर्मत्स्व मदाय ।
महे रणाय ।।५।।

२.८

शौ.४.३.९

उदित्ये अक्रमन् त्रयो व्याघ्रः पुरुषो वृकः ।
हिरुग् ज्योतिः* सूर्यो हिरुग् देवो वनस्पति-
र्हिरुङ् नवन्तु शत्रवः ।।९।।

२

परमेण पथा वृकः परेण स्तेनो अर्षतु ।
ततो व्याघ्रः परमः ।।२।।

३ ग का. . . . * स्तु । म. . . ऽस्तु ।।

४ का. सासाहाशत्रुर्ममुश्च । वज्रीर्मदिसोमस्या;

५ का x ति (मुम्ब. श्रूति) हव * किरौ जुषस्य इन्द्र स्यगुभिन्मत्स
* * Z२Z

क वा, म. श्रुति . . . ; ज. श्रुति . . . ; वा, ज. * हवम्मे . . . ;

ख उ. . . . स्ययुग्भि . . . ।

२.८.९ का. * क्रमं . . . हग्वेद * हग् *

. . . तिर्हण्मण . . . * ;

ग ज. * जोति * ; वा, म. * ज्योति * ;

२

का. * * वृक * * रर्षतु । * * परमा ;

- ३ अक्ष्यौ च ते हनू च ते व्याघ्रं जम्भयामसि ।
आत् सर्वान् विंशतिं नखान् । । ३ । ।
- ७क-ख यत् संनशो वीव्रशो* यद्विनशो न सं नशः* ।
६क-ख मूर्णा मृगस्य दन्ता अपिशीर्णा उ पृष्टयः । । ४ । ।
- ४ व्याघ्रः दत्वतां वयं प्रथमं जम्भयामसि ।
आदित स्तेनमहिं यातुधानमथो वृकम् । । ५ । ।
- नेव रप्ससै न गृहः परश्चर ।
द्विपाञ्चतुष्पात्रो मा हिंसीरिन्द्रजाः सोमजा असि । । ६ । ।

२.६

- शौ.१.३४.१ इयं वीरुन्मधुजाता मधुने त्वा खनामसि ।
मधोरधि प्रजातासि सा नो मधुमतस्कृधि । । १ । ।

- ३ क का, वा, ज. अक्षौ . . . ; उ. . हनु * * ;
ग का. * सर्वा वृंषतित्रखां;
४ का. * संनसो वियव्रसो न संनस ।
पूर्णा * * उप . . . परिष्टयः;
कख उ. * * चीनशो . . . शंनसः ।
घ ज. * अपृष्टयः । ।
५ क का. * दतुतां * ; ख ज. * जंभया. . . ।
ग का. आदिकु स्तेनमहं;
वा. . . . स्थेनमहिं ; ज. . . . महि;
६ का. नैवरस्पसैत्र * . . . ष्यान्तो . . . * सीः Z
औ इन्द्रजस्तोमजा असिः Z३Z
ख ज. * गृह ।
घ ज. - रिन्द्रजा * * । । ३६ । । ८ । । विष्णुः । ।
उ. काण्डिकान्ते मङ्गलचिह्नानि ।
- २.६.१ का. सा.अ. । घ ज मतष् → स्कृधि ।

२क-ख जिह्वाया *अग्रे मे मधु जिह्वामूले मधूलकम् ।
 ५ग-घ यथा मां कामिन्यसो यथा मामन्वायसि । । २ । ।
 पै.२.१७.१घ-ङ

शौ.१.३४.५क-ख परि त्वा परितलुनेक्ष्णाकामविद्विषे ।
 यथा न विद्विषावहै न विभवाव कदाचन । । ३ । ।
 राज्ञे ब्रूहि वरुणायाश्वाय पुरुषाय च ।
 यथा मे पथ्ये रेवति जायामा वह साधुना । । ४ । ।
 जायां मे मित्रावरुणा जायां देवी सरस्वती ।
 जायां मे अश्विनोभा धत्तां पुष्करस्रजा । । ५ । ।

-
- २ कख का, उ. जिह्वायाग्रे * * * मधु(म.धू)लकं ।
 ग ज. * * कामिन्यसो; घ का. यंवावा मामन्वायसी;
 ३ कग का. * * परितलुनेयक्षणाकाम . . . । * * विद्विषावहि;
 ख ज. कामविद्विषे । ।
 द्र. कख परितलुनेक्ष्णागामविद्विषे इति शौनकीयः पाठः । उत्कलीयः
 पाठः सन्दिग्धः । तथा काश्मीरीयः । < परितलुनेक्ष्णा +
 अकामविद्विषे? .
 ४ क का. राज्ञि * ...; ग का. पथा * * *;
 घ म. .. मा द → मह * । ।
 ५ क का, वा, ज. जायाम्मे * ;
 ग म. जायाम्मे; गघ का जायाम्मे अश्विनौभा
 * पुष्करसृज z४z

२.१०

- शौ.२.६.१ दशवृक्ष मुञ्चेममंहसो ग्राह्याश्च ।
 अथो एनं वनस्पते जीवानां लोकमुन्नय ।।१।।
 ५ यश्चकार स निष्करत् स एव सुभिषक्तमः ।
 स एव तुभ्यं भेषजं चकार भिषजाति च ।।२।।
 ४ चीतिं ते देवा अविदन् ब्रह्माण उत वीरुधः ।
 चीतिं तेऽद्योत्तमामविदन् भूम्यामधि ।।३।।
 २ आगादुदगादयं जीवानां व्रातमप्यगात् ।
 अभूदु पुत्राणां पिता नृणां च भगवत्तमः ।।४।।
 ३ अधीतिमध्यगादयमधि जीपपुरा अगात् ।
 शतं च यस्य वीरुधः सहस्रमुत भेषजा ।।५।।

इति द्वितीयकाण्डे द्वितीयोऽनुवाकः

- २.१०.१ का * संचेममहिंसो . . . । * येनं * . . . मुन्नया ।
 २ कख का. सा. अ. । घ उ. भेषजाति * ।।
 ३ का. चातं * * विदं ब्राह्माणमुद्धीवृध
 चातं तेभ्योत्तमामविदं . . . ।
 क वा, ज. चीतन्ते * * ; म. चीतिन्ते . . . ;
 गघ म. चीतिन्तेद्यो . . . विदं भूम्यामधि → धि ।।
 वा, ज. चीतन्तेद्यो . . . ।।
 ४ क वा. आशा → गादु . . . , ज. 'आगा' इति नष्टम् ।
 गघ का. सा. अ.
 घ वा. नृणाञ्च . . . ।। ज. * च्च . . . ।।
 ५ कख का. सा. अ.
 गघ का. * तेस्य * . . . भेषजः २५२ अनुवाकं २२
 ग वा. * * ज → यस्य;

२.११

- शौ.२.४.१ दीर्घायुत्वाय^१ बृहते रणायारिष्यन्तो बक्षणाणाः सदैव ।
 मणिं विष्कन्धदूषणं जङ्गिडं बिभृमो वयम् ।। १ ।।
- २ जङ्गिडो जम्भाद्विशराद्विष्कन्धादभिषोचनात् ।
 मणिः सहस्रवीर्यः परि णः पातु विश्वतः ।। २ ।।
- ३ अयं विष्कन्धं सहते अयं रक्षोप बाधते ।
 अयं नो विश्वभेषजो जङ्गिडः पात्वंहसः ।। ३ ।।
- ४ देवैर्दत्तेन मणिना जङ्गिडेन मयोभुवा ।
 विष्कन्धं सर्वा रक्षांसि व्यायामे सहामहे ।। ४ ।।
- ५ शणश्च त्वा जङ्गिडश्च विष्कन्धादधि मुञ्चताम् ।
 अरण्यादन्य आभृतः कृष्या अन्यो रसेभ्यः ।। ५ ।।

२.११.१ कख का. दीर्घायुत्वाय * रणायारिष्यम्भो ऋक्षमाणास् . . . ।

क उ. दीर्घायुत्वाय . . . ; ख म. रिश्यन्तो. . . ।

ज. रिक्वन्तो * . . . ।

ग ज. नष्टः पादः । गघ का. नास्ति ।

२ कख का. नास्ति । घ का. . . . पतु * ;

३ क का. इदं * साते; ख म. ऽयं. . . ।

ग म,ज. आयन्नो * ;

घ का. जङ्गिणष् ।

४ का. सा. अ. । घ म. व्यायामे → महे ।।

५ का. खनश्च * जङ्गिणश्च

. . . दत्याद्यतष् * न्यो * २१२

ग वा. अरण्यादण्य ; म. अरण्याद (+र) न्य ;

ज. अरण्यादन्य . . . ;

घ म. कृष्यान्यो → त्रो * ।।

२.१२

शौ.२.२६.१-५ एह यन्तु पशवो ये परेयु-
 र्वायुर्येषां *सहचारं जुजोष।
 त्वष्टा येषां रूपधेयानि वेदा-
 स्मिन्तान् गोष्ठे सविता नि यच्छात् ।।१।।
 इमं गोष्ठं पशवः सं सृजन्तु
 बृहस्पतिरा नयतु प्रजानन्।
 सिनीवाली नयत्वाग्रमेषा-
 माजग्मुषो अनुमतिर्नि यच्छात् ।।२।।
 सं सं स्रवन्तु पशवः समश्वा उत पूरुषाः*।
 सं धान्यस्य या स्फातिः
 संस्त्राव्येण हविषा जुहोमि ।।३।।

२.१२.१ कख का. येह * * * युर्वायुर्येषां महतारं तुजोषा।

ख उ. सहचारं * ।

द्र. उ. लिपौ व-चयोः सादृश्यात् का. पुस्तिकायां तचयोर्मिथोभ्रमाच्च
 *सहचारमिति शोधो नामूलः।

गघ का. * * रूपधेयानि वेदा अस्मिंस्तौ * * * * ।

ग वा, ज. * * रूपधेयानि; घ वा, ज . . . यच्छात् ।।

२ का. . . . स्रवन्तु . . नैतुप्रजानाम् । * . . त्वग्रमेषा माजिन्मुखे. .।

क म. 'सं' इति नष्टम् । ख म . . नष्टु * ।

ग म, ज. शिनीवाली . . ; घ उ. . . यच्छात् ।।

३ क ज. * * श्रवन्तु * ;

ख उ. . . पुरुषाः । का. समाश्वाहुतपौरुषाः;

गघ का. सा. अ. । उ. सन्धान्यस्य . . . ।।

द्र. का. २-३ कचिदङ्कितस्वरौ ।

सं सिञ्चामि गवां क्षीरं समाज्येन बलं रसम् ।
 सं सिक्ता अस्माकं वीरा मयि गावश्च गोपतौ ।।४।।
 आ हरामि गवां क्षीरमाहार्षं धान्यं रसम् ।
 आहार्षमस्माकं वीराना पत्नीमेदमस्तकम् ।।५।।

२.१३

शौ.३.१४.२ सं वः सृजत्वय्यमा सं पूषा सं बृहस्पतिः ।
 समिन्द्रो यो धनञ्जय इह पुष्यत यद्वसु ।।१।।
 ४ इहैव गाव एतनेहो शका इव पुष्यत ।
 इहैवोत प्र जायध्वं मयि संज्ञानमस्तु वः ।।२।।
 ६ मया गावो गोपत्या सचध्व-
 मयं वो गोष्ठ इह पोषयाति ।
 रायस्पोषेण बहुला भवन्ती-
 र्जीवा जीवन्तीरुप वः सदेम ।।३।।

४ क वा. * * * क्षीरं ; खग का. सा.अ. ।

ग म. * * ऽस्माकं * ;

५ क ज. * हरामि . . . ; ख वा. माहार्ष * * ।

क-ग का. सा. अ. । घ उ. . . . पत्नीवेदमस्तकं ।।३५।। १२ ।।

२.१३.१ वा सम्बः . . . धनञ्जयः. . . । म. . . . सम्पूषा . . . ।।
 का. सा. अ. । स्वरा अङ्किताः ।

२ क, ग का. सा. अ. ।

३ का. * * गोपत्यास् सचध्वं मयि * * * * ।

ग ज. * बहुधा → ला . . . ;

गघ उ. . . भवन्तीजीवा ।। घ का. . . . रुपवासदेमा ।

- १ सं वो गोष्ठेन सुषदा सं रय्या सं सुपुष्ट्या ।
अहर्जातस्य यन्नाम तेन वः सं सृजामसि । । ४ । ।
- ३ संजानाना अविहता अस्मिन् गोष्ठे करीषिणीः ।
मै.४.२.१० बिभ्रतीः सोम्यं हविः स्वावेशास एतन । । ५ । ।

२.१४

- शौ.२.३२.१ उद्यन्नादित्यः क्रिमीन् हन्तु
सूर्यो निम्रोचन् रश्मिभिर्हन्तु ।
ये अन्तः क्रिमयो गवि । । १ । ।
- २ कख
पै.७.२.६कख यो विश्वरूपश्चतुरक्षः क्रिमिः सारङ्गो अर्जुनः ।
- ४ गघ हतो हतभ्राता क्रिमिर्हतमाता हतस्वसा⁺ । । २ । ।
- ४कख हतो राजा क्रिमीणामुतैषां स्थपतिर्हतः ।
- ५कख हतासो अस्य वेशसो हतासः परिवेशसः । । ३ । ।

:

- ४ ख का. . . . सुपुष्ट्या; उ. * रय्या ** ।
गघ का. . . . र्जातम * मस् ** ।
ग म. अहर्जातस्य . . . ; वा, ज. * यंनाम;
- ५ ख का. . . . नांविहतामस्मिन् * करीषिणीं
* सोम्य ** एतनः Z३Z
ग म. * सौम्यं * ; ज. . . . सौ → साम्यं . . . ;
- २.१४.१ का. ... न्नदित्यष् *** निम्रोचं . . . * न्तष् * गवीनः;
क वा. . . . क्रिमीन * ;
ख वा. * निम्रोचन्द्र . . . हन्तु । ज. * निम्रोचन्द्र . . . ।
- २ का. * द्विशीर्षा (द्र. ७.२. ६ क) चतुरक्षो * शार्गो *
* हतत्राता क्रिमिन्हतमहता हतश्वसा ।
ख म. ** ऽर्जुनः । घ उ. . . . हतः स्वसा ।
- ३ का. खग सा. अ.

- ६ प्र ते शृणामि शृङ्गे याभ्यां त्वं वितुदायसि ।
अयो भिनधि तं कुम्भं यस्मिन् ते निहितं विषम् ।।४।।
- ३क-ग अत्रिवत्त्वा क्रिमे हन्मि कण्ववज्रमदग्निवत् ।
५घ अगस्त्यस्य ब्रह्मणा सर्वे ते क्रिमयो हताः ।।५।।

२.१५

- शौ.२.३१.१-५ इन्द्रस्य या मही दृष्टत् क्रिमेर्विश्वस्य तर्हणी ।
तया पिनष्मि सं क्रिमीन् दृष्टदा खल्वाँ इव ।।१।।
- दृष्टमदृष्टमतृहमथो कुरुकुरुमदृष्टम् ।
अल्गण्डून् सर्वाञ्छलूलान्
क्रिमीन् वचसा जम्भयामसि ।।२।।

-
- ४ का. प * शृणामि * याभ्यायत्तं वितुदायसि ।
* भिनधि * * * * निहितं * ।
घ ज. 'निहितं विषं' इति नष्टम् ।
- ५ क का. अत्रिवत्त्वा कृमे * ; उ. अत्रिवत्त्वा . . . ;
ग का. अगस्त्यं * ;
- २.१५.१ क का. इन्द्राद * मही * ;
गघ का. * पिनष्म * कृमिं दृष्टव खल्वाडिव ।
ग वा, म. पिनस्मि, ज. पिनस्मि → ष्मि; वा. क्रिमीं; ज. क्रिमी;
ग उ. * खलवाड् इव ।।
- २ का. . . मद्रुहमथोकुरीरमद्रुहं । अल्गण्डून् सर्वा शलूलान् क्रिमण
* जम्भयामि ।
क म. दृष्टमदृष्टम . . . ;
ख वा. . . . कुरुकुरुहं;
ग वा. . . . अल्गण्डु → ण्डून् सर्वाञ्छलूलान्;
म. * सर्वा शलूलान्; ज. सर्वाञ्छलूला → नान्

अल्गण्डून् हन्मि महता वधेन
 दूना अदूना अरसा अभूवन् ।
 शिद्यनशिद्यन्नि तिरामि वाचा
 यथा क्रिमीणां नकिरुच्छिषातै* ।।३।।

*अन्वान्त्रयं शीर्षण्यमथो पार्थेयं क्रिमिम् ।
 अवस्कवं *व्यध्वरं क्रिमीन् वचसा जम्भयामसि ।।४।।

ये क्रिमयः पर्वतेषु ये वनेषु
 य ओषधीषु पशुष्वप्स्वन्तः ।
 ये अस्माकं तन्वं स्थाम चक्रिर
 इन्द्रस्तान् हन्तु महता वधेन ।।५।।

इति द्वितीयकाण्डे तृतीयोऽनुवाकः

- ३ का. अल्गण्डून् * * वदेन दुनादुदुनारसाभुवं ।
 सृष्टमसृष्टीन्यकिलासिवाचा (→ मनाचा) न्यथा * न्यखिलश्छवातैः;
 क वा. अल्गण्डु → ण्डून् . . . ; ज. अल्गण्डून् . . . ;
 ग वा. . . . शिद्यनि . . . ;
 म ज. शिद्यनिशिद्यन्नि * (म. तरामि) * ;
 घ वा, ज. . . . नकिरुच्छिषातै ।।म. . . . रुच्छिषातै ।।
 द्र. पाठः सन्दिग्धः । दुर्गामोहनपादकृतः शोधो नान्यथा कृतः ।
- ४ का. अत्वाहंल्यहं . . . पार्श्वयं कृर्मी * यरंक्रिमीण * * ।
 द्र. अन्ततः अङ्गितस्वरः ।
 क उ. अन्वान्त्रियं . . . ; ख वा. क्रिमीं ।
 ग उ. * व्यध्वरं * ;
- ५ कख का. . . . वनेषु । यी . . . ; क म. * क्रिमय . . . ;
 गघ का. * स्माकं तन्नो * चक्रिरिन्द्रस्तान् . . . । ५२२ अ३२
 ग म. * ऽस्माकं . . . ; घ वा, ज. इन्द्रस्तान् * * * ।।३५।।१५।।अ३।।

२.१६

शौ.२.२७.१

या शत्रून् प्राशं जयात्* सहमानाभिमूरसि ।

सामून् प्रतिप्राशो जह्वरसान् कृष्णोवधे । । १ । ।

२क-ख

सुपर्णस्त्वाऽन्विन्दत् सुकरस्त्वाखननसा ।

३क-ख

इन्द्रस्त्वा चक्रे बाह्वोरसुरेभ्य स्तरीतवै । । २ । ।

४क-ख

पाटमिन्द्रो व्याशान्दन्तवा असुरेभ्यः ।

५क-ख

त्वयाहं शत्रून् साक्षीयेन्द्रः शालावृकानिव । । ३ । ।

६ क-ख

रुद्र जलासभेषज नीलशिखण्ड कर्मकुत् ।

प्रश्नं दुरस्यतो जहि यो अस्माँ अभिदासति । । ४ । ।

तस्य प्रश्नं त्वं जहि यो न इन्द्राभिदासति ।

अधि नो ब्रूहि शक्तिभिः प्राशि मामुत्तरं कृधि । । ५ । ।

२.१६.१

क का. यश्चतुर्सञ्जयात् ; उ. * * प्राशंजया ;

ख वा, ज. . . . विभूरसि ।

गघ का. . . . जयरसाकृष्णोवधे । ग वा. सामून् . . . ;

गघ उ. . . . जह्वरसां . . . । । म. कृष्णोवधे । ।

२

का. . . . स्त्वांविन्दत् सु (→ सु) खचस्त्वाखननसा ।

इन्द्रस्त्वा चक्रे ह्यो असु . . . ।

ख उ. . . . खननसा ।

३

का. पायसिन्द्रो व्याशान्दन्तवा * ।

तयाहंशत्रून् साक्षीये इन्द्रश्चालावृकानिव ;

४

का. * जलाजभेषज नीलशित्य * ;

पृष्णं * * * स्माँ * ।

ख वा. नीळ . . . ; म. नीळसि . . . ; ज. नीळसि → शि . . . ;

क शी, नीलरुद्रो. १.३ जलाजभेषजः ;

घ वा, ज. * अस्माँ * म. * ऽस्माँ * । ।

५ क

का. * पृष्णं जहि ; ख सा. अ. । ग सस्वरः ।

क वा. * प्रश्न * * ; ज. * प्रश्नन्त्वं * ;

२.१७

- शी.२.३०.१ यथेदं भूम्यामधि वातस्तुणं मथायति ।
 पै.२.६.३१-घ एवा मथामि ते मनो यथा मां कामिन्यसो
 यथा मामन्वायसि । । १ । ।
- शी.२.३०.५ एयमगन् पतिकामा जनिकामोहमागमम्+ ।
 अश्वः कनिक्रदयथा भगेनाहं सहागमम् । । २ । ।
- २ सं चेन्नयाथो अश्विना कामिना सं च नेषथः ।
 सं वां मनांस्यग्मत सं चक्षूंषि समु व्रता । । ३ । ।
- ४ यदन्तरं तद् बाह्यं यद् बाह्यं तदन्तरम् ।
 कन्यानां विश्वरूपाणां मनो गृभायीषंधे । । ४ । ।
- ३प्रः या सुपर्णापक्षणवानपक्षणवा ।
 अत्रा त आर्पितं मनः शल्य इव कुर्मलं यथा । । ५ । ।

-
- २.१७.१ का. . . . भूम्यादि . . . यधि । एव मथामि *
 * * कामित्यसो एवाममत्वायसी ।
 ख उ. वातस्तुण * ।
 उ. ज. अन्तिममक्षरं नष्टम् ।
- २ क-ख का. येमगं * . . . गमाम् ;
 उ. . . . प्रतिकामा . . . गमन् । * . . . दह्यता . . . गमन् ।
- ३ का. स . . . नेषितः सर्वाङ्मनास्य . . . मं * सम * ।
 क म. * चेनयाथो * ;
- ४ क घ का. सा. अ. । सस्वरः पाठः ।
- ५ का. यस् * रक्षाणवा न वक्षणवा छातान्पितं * । शल्येव गुल्मलूं
 * । Z२Z
- कख वा. . . . वान् पक्षणवा । म. . . . प → वक्षणवा ।
 ज. . . . व → पक्षणवा ।
 “पैप्पलादपाठानामर्थो दुर्ग्रहः” - दुर्गामोहनपादाः ।
- घ म. . . कुर्मलं * । । ५ । । १७ । ।

२.१८

शौ.६.३८.१-४
काठ.३६.१५
तै.ब्रा.२.७.७.१

सिंहे व्याघ्र उत या पृदाकौ
त्विषिरग्रौ ब्राह्मणे सूर्ये या ।
इन्द्रं या देवी सुभगा ववर्ध
सा न ऐतु वर्चसा संविदाना । । १ । ।

या हस्तिनि द्वीपिनि या हिरण्ये
त्विषिरश्वेषु पुरुषेषु गोषु या ।
इन्द्रं या देवी सुभगा ववर्ध
सा न ऐतु वर्चसा संविदाना । । २ । ।

शौ.४. या राजन्ये दुन्दुभावायतायां
त्विषिः सेनायां स्तनयिलौ घोषे या ।
इन्द्रं या देवी सुभगा ववर्ध
सा न ऐतु वर्चसा संविदाना । । ३ । ।

-
- २.१८.१ क वा, ज. * * * * प्रदाकौ; म. . . प्रदाकौ;
ख वा. . . * जा । ख, घ का. सा. अ. ।
घ उ. . . सम्विदाना । ।
द्र. का. चतुर्थमन्त्रं यावत् काण्डिका अङ्कितस्वरा ।
२ क का. * * * * याहिरण्यये; उ. आदौ 'या' इति नास्ति ।
ज. हस्तीनि . . .; वा. * द्विपिनि . . .;
ख का. . . गोषु । वा. . . जा । ।
गघ का. सा. अ. । उ. नास्ति । एवं तृतीयमन्त्रं यावत् ।
३ क. उ. 'या' इति नास्ति । . . . वाजतायां;
ख का. त्विषिरश्वेनायांस्तनयिल गोषु *;
उ. * सेनाया * * * । । वा. 'स्तनयिलौ' ।
घ का. सा. अ. ।

- ३ रथे अक्षेष्पृषभस्य वाजे
पर्जन्ये वाते वरुणस्य शुष्मे ।
इन्द्रं या देवी सुभगा ववर्ध
सा न ऐतु वर्चसा संविदाना ।।४।।
- x या रुद्रेषु या वसुष्वादित्येषु मरुत्सु या ।
त्विषिर्या विश्वेषु देवेषु सा न ऐतु वर्चसा संविदाना ।।५।।

२.१६

यदि गाधानां यदि नाव्यानां
नदीनां पारे नृपतिः सखा नः ।
विश्वे देवासो अभि रक्षतैनं
यथा जीवो विदथमावदासि ।।१।।

यद्यपारे यदि वा घ पारे
यदि धन्विनि नृपतिः सखा नः ।
विश्वे देवासो अभि रक्षतैनं
यथा जीवो विदथमावदासि ।।२।।

-
- ४ क, गघ का. सा. अ. ।
ख म. पर्यन्ये . . . । ज. पर्जन्ये . . . ।
घ उ. नास्ति ।

- ५ घ का. * नैतु * संविदानाम् Z३Z
उ. . . . सम्विदाना ।। ५ ।। १८

- २.१६.१ क का. * गाधानां *;
गघ का. * * * रक्षतेमं . . . विदासि ।
२ का. यद्यपारे . . . धन्विनि * * * ;
गघ का, उ. नास्ति ।

यदि यत्सु यदि दृत्यां
 यदि समित्यां नृपतिः सखा नः ।
 विश्वे देवासो अभि रक्षतैनं
 यथा जीवो विदधमावदासि । । ३ । ।

अधस्पद्यन्तामधरे भवन्तु
 ये नः सूरिं मघवानं पृतन्यान्* ।
 विश्वे देवासो अभि रक्षतैनं
 यथा जीवो विदधमावदासि । । ४ । ।

यम मृत्यो मै नं हिंसी-
 र्यमहं हृदा मनसा जुगोप ।
 यो मां पिपतिं यमहं पिपतिं
 स प्रजावान् मघवान् सूरिरस्तु । । ५ । ।

-
- ३ का. यद्यत्सुदृत्यां यदि समृत्यां * * * ;
 क उ. * * * घृत्यां; ज. 'यदिघृत्यां' इति नष्टम् ।
 गघ का, उ. नास्ति ।
- ४ का. अधस्पर्म्यन्तामधनेभवान्वेनसूर्य * पृतन्यां * * भि रक्षतेमं । . .
 ख वा. . . पृतन्या । ज. . . . सूरिं पृतन्यां ।
 म. . . . पृतन्यां ।
 ग वा. * * * रतैनं;
- ५ का. इमं मृत्यु . . . हिंसीर्योमां * मनुसा चगोपा ।
 * महं पिपन्ति योमहं * सुप्रजसावां मघवां . . . २४२
 द्र. का. पत्रस्य दक्षिणभागे "अन्यपुस्तके मघवा सूरि वासू" इति ।
 ख ज. . . युगोप ।

२.२०

गु.छा.ब्रा.२.५.१४
१.१.५.११

इमां नावमा रोहताच्छिद्रां पारयिष्णवम् ।
नराशंसस्य या गृहे शतारित्रा भगस्य च । । १ । ।

उप धुवं गुल्गुलुना यक्ष्माः सन्त्वघ्न्यायाः ।
रुद्रस्येष्वा यातुधानानथो राज्ञो भगस्य च । । २ । ।

रुद्रावीशाते द्विपदां चतुष्पदां
तथीर्वयमधिवाके स्याम ।
पक्वैर्वित्थैः प्रतिभूषन्त एमी
वयं देवानां सुमतौ स्याम । । ३ । ।

प्रतीची नाम ते माता शतवारो घ ते पिता ।
ततो ह जज्ञिषे त्वमरिष्यन्त्यरुन्धति । । ४ । ।

२.२०.१ कख का. इमा . . . अच्छिद्रां पारयिष्णुवं;
उ. . . . रोहनाच्छिद्रां * (वा. पारइष्णवं) ।
का. सस्वरो मन्त्रः ।

२ कख का. * धोगुल्लुना यक्ष्मस् संत्वघ्न्या;
क वा. * धुप → व गुल्लुलु (→ ठ) ना;
म. * * गुल्लुलु (→ ठ) ना;
ज. उप(→ व)धुव (→ प)गुल्लु(→ गु)लुना;
ख म. * सन्त्वघ्न्याः → । ज. * संत्वघ्न्याः ।
घ का. . . भवस्य * ।

३ का. . . वैशाते * * . . . यमगुवाके * ।
पक्वीर्वित्थी प्रतिभूषन्तीनो . . . ।
ग वा. . . . एनो; म, ज. . . . प्रतिभूषन्त *;
म. 'त्थैः' इति नष्टम् ।

४ ख का. * ह * * ।
ग म, ज. * * यज्ञिषे . . . ;
घ का. -मिरित्यरुन्धती; वा, ज. . . मरिष्यन्त्य. . . ।

माता नामासि मातृतो अमृतस्यैव वा असि ।
अरुन्धति त्वं सर्वमभि जीवमघा इदम् ।।५।।

इति द्वितीयकाण्डे चतुर्थोऽनुवाकः

२.२१

शौ.२.३६.१

आ नो अग्रे सुमतिं सम्भलो गे-
दिमां कुमारीं सह नो भगेन ।
जुष्टा वरेषु समनेषु वल्गु-
रोषं पत्या भवतु सम्भगेयम् ।।१।।

३

इयमग्रे नारी पतिं विदेष्ट
सोमो हि राजा सुभगां कृणोतु ।
सुवाना पुत्रान् महिषी भवाति
गत्वा पतिं सुभगा वि राजात् ।।२।।

२

सोमजुष्टो ब्रह्मजुष्टो अर्यम्णा सम्भृतो भगः ।
धातुर्देवस्य सत्येन कृणोमि पतिवेदनम् ।।३।।

५

का. . . मातृतौ . . . * सि * त्वां . . . युधम् २५२ अनु ४२

क वा. . . नातृतो; ख उ. अमृतस्यैव * * ।

गघ वा. * * . मभि → धि . . . ।। ऋ ५ ।। २० ।। अ ४ ।।

२.२१.१

कख का. . . स्कन्दलोके इदमां कुमार्या मा * * . . . भवति सुभगेयं ।

२क

का. सा. अ. । ख-घ का. . . सुभगं . . . ।

भवासि * * सुभगे * राजा ।

खग ज. 'गां * * पुत्रान्' इति नष्टम् ।

ग वा, म. * पुत्रां * * ;

घ वा, म. * * . . . मि * ।। ज. . . भिराजा ।।

३

कख का. सोमजुष्टो अर्यम्णा संभृतो भग; उ. . . संभृतो * ।

घ का. सा. अ. ।

- ४ यथाखरो मधवंश्चारुरेष
प्रियो मृगाणां सुषदा बभूव ।
एवेयं जुष्टा भगस्यास्तु
संप्रिया पत्याविराधयन्ती ।। ४ ।।
- ५ भगस्य नावमा रोह पूर्णामनपदस्वतीम् ।
*तयोपप्रयाहि तं यः पतिः प्रतिकाम्यः ।। ५ ।।
- ७ इदं हिरण्यं गुल्गुल्वयमौक्षो अथो भगः ।
एते पतिभ्यस्त्वामदुः प्रतिकामाय वेत्तवे ।। ६ ।।

२.२२

शौ.३.१७.२
ऋ.१०.१०१.३

युनक्त सीरा वि युगा तनोत
कृते क्षेत्रे वपतेह बीजम् ।
विराजः शुनिष्टिः सभरा असन्नो
नेदीय इत् सृण्यः पक्वमा यवम् ।। १ ।।

-
- ४ का. कख सा. अ. । ग यंवयं ;
- ५ का. * . . . रुह . . मनुपरस्वतीं (शौ. -मनुपद-)
त्रयोपः पूषाहितं * * पतिकास्यं; ख. तु. ऋ. १.१३५.८. नाप
दस्यन्ति धेनवः ।।
गघ वा. तयोपःप्रियाहि * * पति * ।।
ग म, ज. . . प्रियाहितं; घ ज. * * प → प्रतिकाम्यः ।।
- ६ कख का. * * गुल्गुल्वयसूक्षो * भग ।
वा, ज. * * गुल्गुल्वयमौक्षा * * ।
म. * * गुल्गुल्वयमौक्षा * * ।
गघ का. सा. अ. ।।
- २.२२.१ क का. सा. अ. ।
खघ का. * क्षेत्रे . . . बजं । * सुनिष्टिस् * शिष्ठो * * . . . युवं;
घ वा. * इच्छुण्यः ।। म. * सृण्यः . . . ।।
ज. * इच्छुण्यः . . . ।।

क-ग शौ.३.१७.१
ऋ.१०.१०१.४

सीरा युञ्जन्ति कवयो युगा वि तन्वते पृथग्
धीरा देवेषु सुम्नयौ ।
अनङ्गाहः पुरुषा ये कृषन्ति
लाङ्गलं फालं *समनज्मि स्फात्या ।।२।।

शौ.३.१७.५
मै.२.७.१२
माध्य.१२.६६

शुनं कीनाशो अन्वेतु वाहाज्*
छुनं फालो विनुदन्नेतु भूमिम् ।
शुनासीरा हविषा यो ददातै
सुपिप्पला ओषधयः सन्तु तस्मै ।।३।।

मै.२.७.१२

शुनं नरो लाङ्गलेनानडुन्दि-
र्भगः फालैः क्षेत्रपतिर्मरुन्दिः ।
पर्जन्यो बीजमिरयेदं हिनोतु
शुनासीरा कृणुतं धान्येह ।।४।।

-
- २ क का, वा. * युञ्जन्ति * ; म. ** क → गवयो;
ख का. . . पृथक्; ग का. ** सुम्नयो;
घ का. अनुङ्गाहाष् ** कृषन्ति । वा . . . जे * ;
ङ. का. ** सुमनजि * ;
उ. . . सुमनज्मि * ।। वा, म. लाङ्गलं; म. फालं;
- ३ क का. * केनाशो * वाहां; उ. . . वाहां
ख का. शुनं * विनुदन्नयतु * ; वा, ज. . . विनुदन्नेतु * ।
ग का. *** यजात्रै → तै;
- ४ का क. शुनन्नरो * अन. . . ; ख नास्ति । गघ * बीजमिर्यदो । **
* धान्येन;
क वा. ** लाङ्गलेना . . . ; ख वा * फालै . . . । म. . . फालैः.
. . . ।
ग म. * बीजमीरयेदं * ; वा. * . . मिरएदं * ;

शौ.३.१७.४
ऋ.४.५७.७

इन्द्रः सीतां नि गृह्णातु तां पूषाभि रक्षतु ।
सा नः पयस्वती दुहामुत्तरामुत्तरां समाम् ।।५।।

मै.२.७.१२
काठ.३८.१४

उदस्थाद्रथजिद् गोजिदश्वजि-
द्धिरण्यजित् सुनृतया परीवृतः ।
एकचक्रेण सविता रथेनो-
र्जो भागैः पृथिवी नेत्यापृणन् ।।६।।

२.२३

गवां गृहाणां रसमोषधीना-
मनुज्येष्ठं वर्च आयुर्विकल्प्य ।
स मा हिंसीः पितरौ वर्धमानो
*भद्राच्छेयांसमभि लोकमेहि ।।१।।

यदीदं भक्तं यदि वा विभक्तं
क्षेत्रं देवानां यदि वा पितॄणाम् ।

५ का. . . . पूषामह्यं रक्षतु . . . ।
वा. * सीतान्व . . पूषाभि . . दुहाउ(ज. उ → मु)त्तरामुत्तरां * ।।

६ ख उ. . . . सुनृतया * ।
गघ का. एकश्चक्रेण * रथनोर्जो * पृथिवीनेत्यापृणं २२२
ज. . . . रथेनोर्यो . . . ।।
का. काण्डिका अङ्कितस्वरा ।

२.२३.१ कख का. * * . . . धानां अनु . . . ;
ख उ. . . . विक्ल्प्य । ज 'नु . . . आ' इति नष्टम् ।
गघ का. स्म * * पितरो * भद्रागच्छांसिमभि . . . ।

२ ख वा. . . . पितॄणां ।
गघ का. उदु * * दिवा * * * स्तु * * * ;
ग वा, * * * उदित्ये . . . ; ज. * * * उदित्ये → ते . . . ;
गघ वा. . . . मनुष्यव(→ ४)ष्ठिवा . . . ।।
म. . . . मनुष्यवष्ठिवा * ५स्तु . . . ।।

यदि सूर्य उदिते यदि वा मनुष्यव-
च्छिवा नो अस्तु पृथिवी उत द्यौः । । २ । ।

ऊर्जा वां भागो वरया पृथिव्यां
देवी द्वारौ ब्रह्मणा वां धारयामि ।
शिवं शम्भमवसानं नो अस्तु
रातं देवेभिः पितृभिर्मनुष्यैः । । ३ । ।

विश्वावसोस्त्वा सदनं कुलायं
गन्धर्वासो वेधसो महामूचुः ।
स मा हिंसीः शेवधिं यन्त एतं
शतं हिमाः परि दध्मो मनुष्यम् । । ४ । ।

रुद्रा उत्से सदमक्षीयमाणे
देवा मदन्ति पितरो मनुष्याः ।
अयं भागो भागपतिश्च देवा
उर्वीरस्तर्याः शरदस्तरेम । । ५ । ।

-
- २ग द्र. शौनकीयचतुराध्यायिका ४.६५ मनुष्यदिति रूपं मनुष्यवदित्यस्य
विदधाति । केवलं वा पुस्तिकायां प्रथमं लिखितस्य व-कारस्य पश्चात्
लोपः सङ्केतितः । मूलं चिन्त्यम् ।
- ३ कख वा. ऊर्जा . . . वां → वान्धारयामि ।
का. ऊर्जो * * बरा * देवैर्द्वारो . . . ।
गघ का. . . * स्तु रतिं * . . . ;
ग उ. . . . सानत्रो * ;
- ४ का. . . . कुलायां * वेदसो. . . म * हिंसीश्वेवधी * हेतो शन्तं
. . . . ;
- ५ क वा, म. * उछे ;
गघ का. यं * भागपतेश्च * . . . स्तर्या . . . स्तरेमा २२२
काण्डिकान्ते उ. मङ्गलचिह्नादीनि ।

२.२४

अ.प.१७१-५

यो अस्मिन् यक्ष्मः पुरुषे प्रविष्ट

इषितं दैव्यं सहः* ।

अग्निष्टं घृतबोधनो

अप स्कन्दयत्वधि दूरमस्मत्

सो अन्येन समृच्छतां तमस्मै प्र सुवामसि ।।१।।

यत्त्वा यक्ष्मो देवेषित इषितः पितृभिश्च यः ।

तस्मात्त्वा विश्वे देवा मुञ्चन्तु पर्यहसः ।

ते ते यक्ष्ममप स्कन्दयन्त्वधि दूरमस्मत्

सो अन्येन समृच्छतां तमस्मै प्र सुवामसि ।।२।।

यत्त्वमेनो अन्यकृतं यदात्मकृतमारिष

तस्मात्त्वा विश्वा भूतानि मुञ्चन्तु पर्यहसः ।

तानि ते यक्ष्ममप स्कन्दयन्त्वधि दूरमस्मत्

सो अन्येन समृच्छतां तमस्मै प्र सुवामसि ।।३।।

२.२४.१ क का. यं * * * * ; वा, ज. * अस्मिं . . . ; वा. . . पुरुषो * ;
म. * ऽस्मिं;

ख का, उ. * * सह ।

गघ का. . . . घृतवोदनो * त्वति दूरमस्मात् ।

घ वा. * स्कन्दयन्त्वधि . . . ; ज. ऽप स्कन्दयन्त्वधि . . . ;

म. ऽप ;

ङच का. * न्येन समृच्छतां त्वमस्मै * सुवामसि ।

ड वा, म. * * समृच्छतां;

अ. प. * ऽस्मिन् यक्ष्म . . . ऽपस्कन्दनो वि . . . ऽन्येन समृच्छता
तस्मै. . . ।।

२ ग उ. तस्मात्त्वा . . . ; घ वा. मुञ्चन्तु . . . ।

ङच वा, ज . . . स्कन्दयन्त्वधि . . . ।। का. . . . स्कन्दयत्वधि;

प्र.

उ, का. . . दूरमस्मत् इत्यत ऊह्यम् । एवं चतुर्थं मन्त्रं यावत् ।

उ. सर्वत्र 'त्त्व' इत्यत्र 'त्व' इति । अन्य एव अपपाठा अधो दर्शिताः ।

३

का. यत्त्वमेनोन्यकृतं यदात्मकृतमाहृतः तस्मात्त्वा . . . स्कन्दयत्वधि;

ज. . . स्कन्दयन्त्वधि । ।

यत्त्वा स्व आदृशा यद्वा चकार निष्ट्यः ।
 तस्मात्त्वा पृथिवी माता मुञ्चतु पर्यहसः ।
 सा ते यक्ष्ममप स्कन्दयत्वधि दूरमस्मत्
 सो अन्येन समृच्छतां तमस्मै प्र सुवामसि । । ४ । ।

शौ.८.५.५.कख

अपस्कन्देन हविषा यक्ष्मं ते नाशयामसि ।
 तदग्निराह तदु सोम आह
 बृहस्पतिः सविता तदिन्द्रः ।
 ते ते यक्ष्ममप स्कन्दयन्त्वधि दूरमस्मत्
 सो अन्येन समृच्छतां तमस्मै प्र सुवामसि । । ५ । ।

२.२५

अग्न्यग्रा इन्द्रबला आदित्या या युधो विदुः ।
 युधो अधि प्रतिष्ठिता होत्रा जैत्राय जुहति । । १ । ।

अभियुक्तस्य प्रधनेऽनु योद्धारमिच्छताम् ।
 हवींष्यग्रे युध्यतां प्रति गृह्णीत जुहताम् । । २ । ।

- ४ का. यद्वा सादृशा . . . निष्ट्या . . . न्दयित्वधि ।
 क वा. . . . निष्ट्यः । म, ज . . . निष्ट्यः ।
 घ उ. मुञ्चन्तु . . . स्कन्दयन्त्व(म.यन्त्व)धि । ।

- ५ ख का, उ. यक्ष्मन्ते * । . . .
 डच का. . . यत्वधि . . . मस्मात्; वा, ज. . . यन्त्वधि . . . ;
 छज का. * त्वेन मपृच्छतां त्वमस्मै * * २२३२
 छ ज. सोऽन्येन . . . ; उ. . . . समृच्छतां;

२.२५.१

का. अग्रेअग्रा . . . य इदो इदुः
 * इधि * यहोता * जुहति ।
 ज. अग्न्यग्रथ . . . जुहति । ।

- २ ख-घ का. नयवोर्घारमिच्छतां हवींष्यग्रे विद्यतां * गृह्णात * ;
 ख वा, म. . . . मिच्छतां । घ ज. . . जुहतां ।

द्र.

क उ. ५ नास्ति ।

जेत्रा राज्ञा वरुणेन जेत्रा रुद्रेण केशिना ।
भवेन जिष्णुना जयति पर्जन्येन सहीयसा ।। ३ ।।

अस्त्रा ताम्रेण बृहता अस्त्रा सर्वेण युध्यता ।
गन्धर्वेण त्विषीमता रथेनासमयोधिना ।। ४ ।।

सिनीवात्यनुमतिर्वाहाश्वा निषङ्गिणः ।
जयन्तोऽभि प्रेतामित्रान्
साकमिन्द्रेण मेदिना ।। ५ ।।

इति द्वितीयकाण्डे पञ्चमोऽनुवाकः

२.२६

शौ. १४.२.५६ग यत् स्वप्ने निजगन्थ यद्वा शेषिषेऽनृतम् ।
अग्निष्ट्वा तस्मादेनसो ब्रह्मा मुञ्चत्वंहसः ।। १ ।।
यदक्षेषु दुद्रोहिय यद्वा मित्रेभ्यस्त्वम् ।
सोमस्त्वा तस्मादेनसो ब्रह्मा मुञ्चत्वंहसः ।। २ ।।

३ क-ग का. जयत्रा . . . जयत्रा . . . जयेत ;

कख उ. येत्रा . . . येत्रा * * ;

ग म. . . . जयति → त ;

४ का. * ताम्रेण बृहता * सर्व्येनि * ।

* * . . . नाउपयोधिना ।

क ज. * ताम्रेण * ;

ख वा, ज. श(ज. → स)र्वेण * ; म. . . . युध्यतां ।

ग उ. . . . द्विषीमता ;

द्र. ख < + शरव्येण ?

५ ख वा. -र्वाहाऽश्वा. . . ।

गघ का. * मिप्रथतामित्रां २ अनुवाकं ५२

उ. ऽ नास्ति । म. शाक. . . ।। २५ ।। ऋ ५ ।। अ ५ ।।

२.२६.१ क का. * * निजगत्य ; ख उ. ऽ नास्ति ।

ग का. . . द्यत्तस्मा . . . ;

२ क का. . . हितं ; वा. . . हित → य ;

यत् कुमारः कुमारेषु यद्वा ज्यायस्तरेषु च ।

नीर्विं यत् कृत्वा शेषिषे तत् कृष्णो अगदं शिवम् । । ३ । ।

शौ.७.६५.१

पै.५.२३.४

प्रतीचीनफलो हि त्वमपामार्गं बभूविय ।

शौ.४.१६.७३ः

सर्वान् मच्छपथ्यौ अधि वरीयो यावया त्वम् । । ४ । ।

शौ.४.१७.८

अपामार्ग ओषधीनां विश्वासामेक इत् पतिः ।

तेन ते मृज्म आस्थितमथ त्वमगदश्चर । । ५ । ।

२.२७

शौ.१६.३६.१-६

शतवारो अनीनशद् यक्ष्मान् रक्षांसि तेजसा ।

आरोहन् वर्चसा सह मणिर्दुर्णामचातनः । । १ । ।

शृङ्गाभ्यां रक्षो नुदते मूलेन यातुधान्यः ।

मध्येन यक्ष्मं बाधते नैनं *पाप्माति तत्रति । । २ । ।

३ का. यद * . . . रेषुनिमेत ** तशत्कृष्णो ** ।

ख उ. . . ह्यायस्तरेषु * । ग म. . . शेषिशे;

४ का. प्रतीदीनिफलं हत्वामपामार्गं बभूव्यथः

सर्वान् गच्छपथामधि मर्यो ** ।

ग वा, ज. * मच्छपथाङ् *; म. * मच्छपथां *;

५ का. प्राअपामार्ग * . . . उत्पति ** मृजुमास्थित . . . श्चरः

292

२.२७.१ खघ का. रक्षमां ** । आरोहं ** मणिर्दुर्णामशातनं;

घ वा. मणिदु → दूर्णाम. . . ।

ज, म. . . दुर्णाम. . . ।

२ क का. सा. अ. । ख म. मूलेन * ।

घ का. . . पप्माति * । उ. . . पाप्माधि तत्रत । ।

(ज. . . तत्रति?)

ये यक्ष्मासो अर्भका महान्तो ये च शब्दिनः ।
 सर्वान् दुर्णामिहा मणिः शतवारो अनीनशत् । । ३ ।
 शतं वीरानजनयच्छतं यक्ष्मानपावपत्* ।
 दुर्णाम्निः सर्वान् हत्वा अप रक्षांसि धूनुते । । ४ । ।
 हिरण्यशृङ्ग ऋषभः शातवारो अयं मणिः ।
 दुर्णाम्निः *सर्वास्तृड्ढा अप रक्षांस्यक्रमीत् । । ५ । ।
 शतमहं दुर्णाम्नीनां गन्धर्वाप्सरसां शतम् ।
 शतं श्वन्वतीनां शतवारेण वारये । । ६ । ।

-
- ३ ख का. सा. अ. । ज. * * * शद्धि → विनः ।
 द्र. ज. अक्षराङ्कनं सदोषम् ।
 ग वा, ज. सर्वा . . . ; वा. . . . दुर्णामिहा *;
 का. * दुर्णामिहा *;
 ४ का. * वीराणिजनयः . . यक्ष्मानमावपत्;
 गघ का. नास्ति ।
 ख वा. - छतं . . . । उ. . . नपावयत् ।
 ग वा. . . हत्वा → तृद्धा ;
 घ वा. - 'सि-धू'- इत्येतयोरुपरि 'श' इति ।
 ५ का. कख नास्ति ।
 क वा. . . शृङ्गो → ङ्ग *; म. . . शृङ्गि *;
 ज. . . . शृङ्गो *;
 गघ का. दुर्णास्त्रिस्सर्वास्त्रिड्ढा * . . . स्यपक्रमीम् ।
 ग वा. * सर्वान् तृद्धा → हत्वा;
 म, ज. . . सर्वान्तृद्धा
 ६ क का. सा. अ. ।
 ग का. * सुन्वतीनां;

२-४ शौ.६.७१.१,३,२

२.२८

मै.४.११.१.२२प्रः

विश्वं विव्यजि पृथिवीव पुष्ट-

मादायत् प्रति गृह्णाम्यन्नम् ।

वैश्वानरस्य महतो महिम्ना-

पै.२०.१५.१घ

ग्रिष्टद् विश्वादगदं कृणोतु । । १ । ।

तै.आ.२.६.(१२)प्रः

यदन्नमग्निं बहुधा विरूपं

तु.पै.२०.१५.१

हिरण्यमश्वमुत गामजामविम् ।

वैश्वानरस्य महतो महिम्ना-

ग्रिष्टद् विश्वादगदं कृणोतु । । २ । ।

तै.आ.२.६(११)प्र.

यदन्नमदम्यनृतेन देवा

दास्यन्नदास्यनुत वाकरिष्यन् ।

वैश्वानरस्य महतो महिम्ना-

ग्रिष्टद् विश्वादगदं कृणोतु । । ३ । ।

२.२८.१

का. * विजि पृथिवीव पुष्टमायदायतु . . . विश्वासुहितं * ।

ख म. -मादाय. . . ।

क-ग मै. * विव्याच . . . पुष्टमन्यमन्यत् प्रतिगृह्णात्यायत् । * * * ;

२

क का. . . मद्भिर् * * वासु; म . . . मज्जि बहुधा → धा * ;

वा. . . मज्जि म → बहुधा * ; ज. . . मज्जि * * ;

ख ज. . . मयामविं । उ, का. गघपादौ ऊह्यौ ।

२घ, ३घ, ४घ

शौ. अग्रिष्टद्वोता सुहुतं * । । . . .

३

का. . . मदम्यानृतेन * उदास्यनुत . . . ।

उ. . . . मज्जिनृतेन * . . . स्यनुत . . . ।

का, उ. गघ नास्ति ।

यन्मा हुतं यदहुतमाजगाम
यस्मादभ्रान्मनसोद्गारजीमि ।
वैश्वानरस्य महतो महिम्ना-
ग्निष्टद् विश्वादगदं कृणोतु ।। ४ ।।

जमदग्निः कश्यपः स्वाद्वेत-
न्दरद्वाजो मध्वन्नं कृणोतु ।
प्रतिग्रहीत्रे गोतमो वशिष्ठो
विश्वामित्रो नः प्र तिरात्यायुः ।। ५ ।।

२.२६

अग्ने यज्ञस्य चक्षो ।
इदं वेदाम यथेदं भविष्यति स्वाहा ।। १ ।।
अग्ने यज्ञस्य श्रोत्र ।
इदं वेदाम यथेदं भविष्यति स्वाहा ।। २ ।।
अग्ने यज्ञस्य प्राण ।
इदं वेदाम यथेदं भविष्यति स्वाहा ।। ३ ।।
अग्ने यज्ञस्यापान ।
इदं वेदाम यथेदं भविष्यति स्वाहा ।। ४ ।।
अग्ने यज्ञस्यात्मन् ।
इदं वेदाम यथेदं भविष्यति स्वाहा ।। ५ ।।

४ ख-घ का. यस्मादभ्रमनसो . Z यद्देवानां चक्षुषाकशीनाग्निष्टद्धोता सुहुतं * ।

५ क का. . . . कस्यपस्साद्वेत-; उ. यमदग्निः . . . ; म. शाद्वेत-;

ग का. प्रतिगृहित्रे *; उ. . . वशिष्ठो;

घ का. * * * तिरन्त्यायुः ; द्र. अधः “पाठेन
प्रतिराधायुः ZZ३ZZ” इति ।

२.२६.१ का. * * चक्षुरेदं विदामि . . . स्वहा । पत्रस्य वामतः ‘अग्निऋचां’
इति ।

२-५ उ. का. खग पादौ न स्तः । म. ३, ४ अग्ने इति नास्ति ।

का २ . . . श्रोत्रं; ४ . . . स्यापनः; ५ . . . स्यात्मन्;

अग्रे यज्ञस्य सर्व ।

इदं वेदाम यथेदं भविष्यति स्वाहा ।। ६ ।।

२.३०

ऋ. १. ८६. २

देवानां भद्रा सुमतिर्ऋजूयतां
देवानां रातिरभि नो नि वर्तताम् ।
देवानां सख्यमुप सेदिमा वयं
देवा न आयुः प्र तिरन्तु जीवसे ।। १ ।।

३

तान् पूर्वया निविदा हुमहे⁺ वयं
भगं मित्रमदितिं दक्षमस्त्रिधम्⁺ ।
अर्यमणं वरुणं सोममश्विना
सरस्वती नः सुभगा मयस्करत् ।। २ ।।

ऋ. १०. १५. २

शौ. १८. १. ४६

पै. १८. ६१. ६

इदं पितृभ्यो नमो अस्त्वद्य
ये पूर्वासो ये परासः परेयुः ।
ये पार्थिवे रजस्या निषत्ता⁺
ये वा नूनं सुवृजनासु दिक्षु ।। ३ ।।

६ . . . विदामि . . . z४z सस्वरा काण्डिका ।

२.३०.१

का. सा. अ. ।

२

का. . . . हुमते * * . . . दितिर्दक्षमस्त्रिधं अर्यमं. . . ।

क वा, म. . . नविदा हुमहे *; ज. तान * * हुमहे *;

ख उ. . . . यक्षमसृधं ।

३

क वा. . . . ऽस्त्वद्य; म. * * * स्त्वद्य;

ग का. . . . निषत्ता; उ. . . . निषत्ता; वा. . . . जरस्या. . . ;

घ का. . . . सुवृजिनासु दिक्षु;

प्र. घ ऋ. . . . दिक्षु । शौ. दिक्षु ।

प्रत्यञ्चो अग्रे शरवः पतन्तु
 कृत्याकृते रिपवे मर्त्याय ।
 क्रव्यादे अत्रिणे मा मीमृणः*
 क्रविष्णुमा धेहि निऋतेरुपस्थे ।।४।।

मै.४.१४.१७

ज्यायसः शंसादुत वा कनीयसः
 सजातिशंसादुत जामिशंसात् ।
 अनादिष्टमन्यकृतं यदेन-
 स्त्वं नस्तस्माज्जातवेदो मुमुग्धि ।।५।।

इति द्वितीयकाण्डे षष्ठोऽनुवाकः

२.३१

इमी पादौ प्र हराम्या गृहेभ्यः स्वस्तये ।
 इन्द्रः पश्चादिन्द्रः पुरस्तादिन्द्रो नः पातु मध्यतः ।।१।।
 इन्द्रो भयं व्यस्यतु शूद्राञ्च* न आर्याञ्च* ।
 इन्द्रः पथिभिरद्रवदसमृद्धा* अघायवः ।।२।।

४ का. * * सर्वः * * * मर्त्यायः * तृण * मे मृड
 क्रिविष्णुमा . . . ;

ख ज. * रीपवे * । ग उ. . . . मीमृण ;

घ ज. 'स्थे' इत्यतः ५ ख 'शं' इत्यवधिकं नष्टम् ।

५ कख का. जायस्सशंसा. . . सजातशंसादुतजमिशंसा;

क वा. ह्यायसः. . . ; म. ज्या → ह्यायसः. . . ;

ख म. . . . यामिशंसात् । घ उ. स्वन्नस्तस्मा . . . ।।

द्र. काण्डिकान्ते उ. षष्ठोऽनुवाकः संकेतितः ।

२.३१.१ खग का. . . . * भ्यस्त्वास्तयेन्द्रष् . . . ; ख उ. . . . गृहेभ्य * ।

२ का. इन्द्रं * विश्वतः शूद्राचनार्याच * . . . द्रव असृमृद्धा
 घायवः; ज. क-ग 'इन्द्रः' इत्यवधिको भागो नष्टः ।

ख वा, म. शूद्राचन आर्याच । ज. नास्ति ।

घ वा. -दशमुर्द्धा * ।। म, ज. -दशमृद्धा * ।।

इन्द्रो हनिष्यतां वधं वि नः पाशौ इवाचृतत् । । ३ । ।

शौ.१४.२.८क-ख एमं पन्थामरुक्षाम^१ सुगं स्वस्तिवाहनम् ।

येन विश्वाः परि द्विषो वृणक्ति

विन्दते विश्वास्तमेत्यनाहतः । । ४ । ।

परा व्रजतु कृन्तत्यवकां विक्षणन्निव ।

विष्वज्यो यन्त्वस्य पाला विष्वज्वः परिपन्थिनः ।

शौ.१.२७.२ ग-घ विष्वक् पुनर्भुवा मनो असमृद्धा अघायवः । । ५ । ।

*स्वस्त्यन्वचाकशं स्वस्ति प्रत्यचाकशम् ।

स्वस्ति पथिषु धन्वसु स्वस्त्यप्स्वन्तः ।

- ३ का. इन्द्रहृष्यतां विधि * * पाशानिवाचरत् ।
 ख उ. * * पाशाङ् . . . । ।^१ (वा. एको दण्डः)
- ४ का. इदमं . . . मदुक्षामसुगो * । यत्र विश्वाः * * * निन्दतेस्वान्तमे
 . . . ;
 क म. एवं → मं . . . ; उ. . . . मरुक्षाम;
- ५ का. * व्रजत किन्तत्तवकांविक्षणन्निव । विश्वज्यो यन्तश्शफला
 विश्वं चः परिपन्थिनः विश्वक्पुनर्भुवा * असामृद्धाघायवः २
 ज क-ग 'तु . . . न्त्व' इति नष्टम् ।
 ख वा. . . विक्षणंनिव । । म. . . . विक्षिणंनिव । ।
 ज. नष्टम् ।
 ध वा, ज. * अघायतः → वः । ।
- ६ का. स्वस्ति व्यचाकशं * 'प्रत्युचा . . . * परिदिग्धंन्यपुस्वस्त्यप्संतः *
 * स्वरिज स्वस्तेनसमे भरद्वाजं * . . . यणं २६२ अनु ६२
 द्र. पत्रस्योपरि 'स्वत्युचा१' इति
 क उ. स्वस्त्यनचाकशं; ग वा, म. * * धन्नसु;
 द्र. का. अत्रानुवाकसमाप्तिः । अत उत्तरं का. अनुवाकसमाप्तयः उ.
 पुस्तिकाभ्यः एकया काण्डिकया अन्तरिताः । वा, का. पुस्तिकयोः
 मन्त्रसंख्या षडिति सूचितम् । म. नास्ति । ज. तत्र पत्रं भग्नम् ।

परि ब्रजं स्वरित स्वस्त्ययनमसि
भारद्वाजं स्वस्ति पुनरायनम् ।।६।।

२.३२

य उत्तरादाजायते मधुघो मधुघादधि ।
वेदाहं तस्मिन् भेषजं जिह्वा मधुमती मम ।।१।।

*मधुमते पर्णमासा मधु शृङ्गोत पुष्पकम् ।
मधुमान् पर्वतासिथ यतो जायस ओषधे ।।२।।

शौ.६.६५.३ क

गर्भो अस्योषधीनामपां गर्भ उतासिथ ।
अथो सोमस्य भ्रातासि मधुघ प्राव मे वचः ।।३।।

चृतत् इत्यत्र पादद्वयात्मक एव मन्त्रः समाप्त इति म, ज. । ततो
मन्त्रसमाप्तयः असमानाः । ता एवम् -

	म	ज	वा	का
-चृतत्	।।१	।।१	।	।
-वाहनं	।	।	।।	।
-हतः	।।	।।	।	x
-निव	।।	भग्नम्	।।	।
-न्यिनः	।।	।	।	x
-यवः	।।	।।	।।	z
-कशं	।।	।	।	x
-स्वन्तः	।	।।	।।	x

२.३२.१

क ज. नष्टः पादः । ख का. मधुगोमधुगादधि
का. ये उत्तरादाजायते मधुगो मधुगादधि वेदाह (→ हं) तद् *
* पिव ।

२

का. मधुमत्येपौर्णमासिमधोशृङ्गो अध * * पर्वतामसि । *
जातस्योषधे ।

क उ. मधुमते . . . ; < . . . पर्णमास ? “मधुमती पौर्णमासी”
Barret; “मधुमते पर्णमासीत्” दुर्गामोहनपादाः ।

३

का. * स्योषधी . . . उतासितः * * त्रातासि मधुरा * * वच ।

क म. ग → दर्भो ऽस्यो . . . ; घ वा. मधुघः . . . । ज. नास्ति ।
ज “३ घ मधुघ. . . ४ख पि” इति नष्टम् ।

शुनमहं मधुघस्य पितुनमिव जग्रभ* ।

यो मा हिरण्यवर्चसं *कृणवत् पूरुषप्रियम् । । ४ । ।

शौ.१६.६२.१

प्रियं मा कृणु देवेषु प्रियं राजसु मा कृणु ।

प्रियं सर्वस्य पश्यत उत शूद्र उतार्ये । । ५ । ।

२.३३

*ऊघ्ना वन हृदा वन मुखेन जिह्वया वन ।

प्रपीना पयसा वन । । १ । ।

शौ.६.६.१क-ख

वाञ्छ पदो वाञ्छ त्वचं

पै.२.६०.२क-खद्रः

वाञ्छाक्ष्यौ वाञ्छ सकृथ्यौ ।

शौ.३.१८.६

वत्समनु प्र ते मनो निम्नं वारिव धावतु । । २ । ।

ग-ङ्ग द्रः

शौ.६.६.१.ग-घद्रः

ऊर्ध्वानि ते लोमानि तिष्ठन्त्वक्ष्यौ कामेन शुष्यताम् ।

पै.२.६०.२

समिद्धत्सेन गौरिव मुद्रा सुरेव पृच्यताम् । । ३ । ।

ग-घ द्रः

४ का. श्रुण्वहं मधुगस्य पितृणामेव जग्रभः . . . कृणोमि पौरुषप्रियं ।

ख उ. . . जग्रभः । । घ उ. कृणुवत् पूरुषप्रियं ।

५ ख उ. * राजस * * । घ का. . . उतार्य २१२

२.३३.१ का. उद्ना * . . . वनं; उ. उघ्ना. . . ।

२ का. वाञ्छ से पदौ तत्त्वं वाञ्छक्ष्यौ वाञ्छ षत्तौ ।

वीच्छमनु * दे वनो . . . २

कख ज. नास्ति । ख म. वाञ्छाक्षौ * शकृथ्यौ ।

३ का. . . तिष्ठन्त्यक्षौ * शिष्यतं सिमिदवत्सेन . . . उघ्नासुरैव पश्यतां ।

कख वा, ज. . . तिष्ठन्त्वक्ष्यौ * * ।

इमा गावः सबन्धवः समानं वत्समक्रत ।
 'हिङ्ङिति करिक्रतीराद्धारानिरमवश्वसा ।। ४ ।।

शुङ्गोपशा गलभूषा अघ्न्याश्चर्मवासिनीः* ।
 शौ.६.६.३ग गावो घृतस्य मातरस्ता वत्से वानयामसि ।। ५ ।।

२.३४

यश्च वर्चः कन्यासु यश्च हस्तिष्वाहितम् ।
 हिरण्ये गोषु यद्वर्चस्तस्य भक्षीय वर्चसः ।। १ ।।

यश्च वर्चो राजरथे यश्च राजस्वाहितम् ।
 निष्के रुक्मे च यद्वर्चस्तस्य भक्षीय वर्चसः ।। २ ।।

यदप्सु यद्वनस्पतौ यदग्नौ यश्च सूर्ये ।
 यज्ञे यद् दक्षिणायां वर्चस्तस्य भक्षीय वर्चसः ।। ३ ।।

४ ख उ. * वत्समकृतः ।

गघ का. हिङ्ङिति कनिक्रती . . . निरविद्वसा;

ग उ. हिं इति ;

घ वा . . . निरमिवश्वसा ।।

ज. ४घ - ५ख "-रम . . . र्मवा-" इति नष्टम्

५ का. शुङ्गोपसा * . . . सिनी । गवो . . . २२२

क वा. * वालतु → तूषा; म. * वालभूषा; ज. नष्टम् ।

ख वा. . . वाशिनी । म, ज. . . वासिनी ।

घ वा. . . वस्ते → त्से * ।। ५ ।। ३३ ।।

क द्र. उ. 'वालभूषा' इति पाठः सन्दिग्धः । उ. पुस्तिकासु 'ग' 'वा'
 अक्षरयोः कथञ्चित् सादृश्यं लक्ष्यते ।

२.३४.१ का. यश्च * * यश्च . . . * शु . . . भक्षीइह *;

ख वा. . . स्वाहितं ।

२ का. यश्च * * र्यश्च . . . * रुक्मे * . . . भक्षीइह *;

२ग-३ख ज "यद्वर्च. . . ग्रौय" इति नास्ति ।

३ ख का. . . यश्च * । ग का. 'यद्' इति नास्ति ।

घ का. * भक्षीइह *;

वर्चस्वन्मे मुखमस्तु वर्चस्वदुत मे शिरः ।

वर्चस्वान् विश्वतः प्रत्यङ् वर्चस्वान् वर्णो अस्तु मे । । ४ । ।

सुभागं मे मुखमस्तु सुभागमुत मे शिरः ।

सुभागो विश्वतः प्रत्यङ् सुभागी वर्णो अस्तु मे । । ५ । ।

२.३५

ऋ.१०.१५६.१ क उदसी सूर्यो अगात् सहावतुना मम ।

शौ. १.२६.५ क

शौ.१.३४.४ ख अहं ते मधुमती मधुधान्मधुमत्तरा । । १ । ।

शौ.६.१.१८ यद्विदिषु पर्वतेषु गोष्वश्वेषु यन्मधु ।

शौ.६.६६.१ ग-घ सुरायां सिच्यमानायां कीलाले अधि यन्मधु तेन मधु
तन्मधि । । २ । ।

शौ.६.७०.१ क-ख यथा सुरा यथा मधु यथाक्षा अधि देवने ।

शौ.६.१०२.१ ग यथाह गव्यतो मन एवा मामभि ते मनः । । ३ । ।

४ का. वर्चस्थान्मे . . . स्वतांदु ** वर्चस्वां ** वर्चस्थां * स्तु * २
घ वा ** स्तु * । । म. . . . ऽस्तु * । ।

५ क का. सुभागं . . . ; उ. सुभाग * . . . ;
ग वा. . . . प्रत्यङ् → इ; म. . . . प्रत्यङ्; गघ ज. . . प्रत्यक्सु
→ प्सु . . . । ।

घ म. . . ऽस्तु * । । ३४ । । ऋ । । का. . . स्तु * २२२

२.३५.१ क का. सा. अ. । म. . . . ऽगात् . . . । ख का. सहवत्तना * ।
ग म, ज अहन्ते . . . ; घ का. मधुगां * ।

२ क का. सा. अ. ।

घ का. 'अधियन्मधुतेन' इति नास्ति ।

घ वा. ** जन्मधु; ज. * ऽधि जन्मधु;
म. * ऽधि. . . . ;

३ घ वा. . . ते → तो * । । का. * सामभि ** । ।

- शौ.४.३६.१०ख आ ते पदं पदेनादिष्या ते मनसा मनः ।
 शौ.५.१४.६घ प्रत्यञ्चमग्रभं त्वाश्वमिवाश्वमिधान्या ।।४।।
 शौ.६.८६.३; मह्यं त्वा द्यावापृथिवी मह्यं देवी सरस्वती ।
 पै.२.६०.५ क-ख मह्यं त्वा मध्यं भूम्या उभावन्तौ समस्यताम् ।।५।।

इति द्वितीयकाण्डे त्रसप्तोऽनुशाकः

२.३६

या वैश्वदेवीरिषवो^४ या वसूनां
 या रुद्रस्य सोमस्य या भगस्य ।
 विश्वे देवा इषवो यावतीर्व-
 स्ता वो अग्निना शर्मणा शमयामि ।।१।।

या आदित्यानामिषवो या वसूनां
 या रुद्रस्याश्विनोर्यावतीस्ताः ।
 विश्वे देवा इषवो यावतीर्व-
 स्ता वो देवः सविता शमयाति ।।२।।

यास्ते अग्र इषवो वात यास्ते
 ऽपामदित्यामुत या मरुत्सु ।

-
- ४ का. या * * पदेनऋष्यतं * * प्रत्यञ्चमग्रभं त्वा अश्वमिवा . . . ।
 घ म. . . विधान्या ।।
- ५ घ वा. . . समश्वतां ।। म. . . समस्य → श्वतां ।।
 ज. . . समस्वतां ।। काण्डिकान्ते उ. ऋ ५ ।। ३५ ।। अ ७ ।।
- २.३६.१ क उ. * वैश्वदेवीऋषभो . . . ; का. * . . रिषावो. . . ;
 घ म. . . ऽग्निना. . । वा. . . शमयामि → ति ।।
- २ कख का. * आदिदेवीरिषवो * * * रुद्रस्याश्विनो यावतीस्ताः;
 क उ. य. . . ;
- ३ का. यस्तेग्निषवो * याते अपामुश्चित्यामुत वा * । इन्द्रस्य * वरुणस्य
 * * वत् * * * ।
- ख उ. ऽ नास्ति । वा. . . मरुषु ।

इन्द्रश्च साम्ना वरुणश्च राजा
ता वः सूर्यो बृहता शमयाति । । ३ । ।

मा वृक्षमज्यादित्येभ्यो मा वसुभ्यो
मा रुद्रायाग्रये पार्थिवाय ।
इन्द्रस्य शुचो वरुणस्य याः शुच-
स्ता वो देव्यदितिः शमयाति । । ४ । ।

याश्च वाते विष्वग्वाते याश्च रुद्रस्य धन्वनि ।
अग्निष्टा वसोरीशानः सर्वास्ता भेषजाः करत् । । ५ । ।

२.३७

चित्तिं यजामि मनसा चित्तिं देवौ ऋतावृधः ।
जातवेदः प्र णस्तिराग्रे विश्वाभिरूतिभिः । । १ । ।

ग म. . . . वरुणश्च → स्य *; द्र. पाठः संशयितः ।

घ वा. * वत् . . . । ।

४ का. * वृक्षादित्यो * * * . . . ।
* * * याशुचिस्ता . . . ।

क वा. * वृक्षमज्यादित्येभ्यो . . . ;

म. * वृक्षमह्ना . . . ; उ. . . . पशुभ्यो ;

< मा वृक् + समज्या + आदित्येभ्यो. . . ?

मा वृक्षम् अद्य* आदित्येभ्यः ? तु. मा ज्यायसः शंसमा वृक्षि देवाः

ऋ. १.२७.१३

५ का. यश्च * . . . यश्च * * । अग्नि इव वसोरीराशानस्त्वा
सर्वाभेषजषु * २५२ अनुवा ७२

ख उ. . . . रुद्रश्च * ।

ग ज. अग्निष्टा . . . ;

२.३७.१ का. * यत्तासि * चित्तिन् * * * णस्तिर अग्रे विश्वामरुद्धिः;

उ. चित्तं * * चित्तं देवाङ् * ।

घ वा, म. . . . रुतिभिः । । ज. . . . रु → रुतिभिः । ।

यावयास्मद् द्वेषांसि यवमयेन हविषा ।

तु.पै.३.८.४ ग

यस्ते *त्रित दुःस्वप्नस्य भागः

शौ.१६.५७.३घ द्रः स

*त एष तं त एतं प्र हिण्मः ।।२।।

शौ.१६.५७.१

६.४६.३

यथा कलां यथा शफं यथर्ण संनयन्ति ।

पै.३.३०.१

एवाह दुःस्वप्नं सर्वमप्रिये सं नयामसि ।।३।।

ऋ.८.४७.१७क-घ

अररो है शतमद्य गवां भक्षीय शतमजानां

शतमवीनां शतमश्वानां शतं पुरुषाणाम् ।

तत्रापि भक्षीयामुमामुष्यायणममुष्याः पुत्रम् ।।४।।

तमहं निऋतये प्र यच्छामि

तं मृत्योः पाशे बध्नामि ।

स बद्धो हतो अस्तु स ततो मा मोचि ।।५।।

२

का. यवयायवयास्स * * * . . . मृतद्विष्वप्रीयस्य भावस् * तेषु
दन्त * * * ;

ग उ. . . तृत. . . ; म. . . . दुःस्वप्नस्य * ;

घ उ. सच * * * (तन्त म.) * * * ।।

त्रित इति शोधे दुर्गामोहनपाद कृता टीका, “त्रित आप्यस्तस्मै प्रहितं
दुष्स्वप्नं धारयतीति वैदिकी प्रसिद्धिः । तु. ऋ. ८.४७.१५: त्रिते
दुष्स्वप्नं सर्वमात्ये परि दध्मसि । शौ. १६.५६.४: त्रिते
स्वप्नमदधुरात्ये” ।

३

क वा. यथां . . . ;

ख वा. . . संन → न्नयन्ति । म. . . . सन् * । ज. . . त्सं * ।

ख-घ का. यथर्णोसोत्र . . । एवा दुस्स्वप्नसर्वसप्रियेसुन् * २

४

का. * हीश् . . . गगवां * . . . ; म. शतमयानां;

का. पुरुषाणां इत्यतः पूर्वं ‘शतं’ इति नास्ति ।

उच का. . . . भक्षया. . . पत्रं

५

का. . . . प्रेक्ष्यामि * * पाशय बध्नामि * * * स्तु । . . . मोचिः

२१२

क वा. . . . निऋतये . . . ; वा, ज. यच्छामि;

ग म. . . . स्तु;

२.३८

ये नः शपन्त्यप ते भवन्तु
वृक्षानिव वृक्षां अति तां अयाम् ।
द्राघीय आयुः प्रतरं दधाना

शौ.१२.२.३०ख,
पै.१७.४६.१०ख

पै.४.३१.४घ वयं देवानां सुमतौ स्याम । । १ । ।
कृत्याकृतं प्रत्यवसानदर्शनमग्रे प्रति स्म बुध्यस्व ।
प्रति स्म देव तं दह । । २ । ।

पै.७.१.६ यस्त्वा कृत्ये प्रतिधाय विद्मो अविदुषो गृहम् ।
शौ.५.१४.४ घ पुनस्त्वा तस्मा आ दध्मो यथा कृत्याकृतं हनत् । । ३ । ।

शौ.५.१४.४क-ख पुनः कृत्यां कृत्याकृते हस्तगृह्य परा णय ।
उतो तमुत सा पुनस्तर्द इव सदनं स्वम् । । ४ । ।

शौ.६.३७.१घ कृत्या यन्तु कृत्याकृतं वृकीवाविमतो गृहम् ।
स्तोकं पाकस्य वर्धतां सुवृष्ट ओषधीरिव । । ५ । ।

२.३८.१ ख-ग का. वृक्षान्व वृक्षां अपि * जयाम् । द्रघीय (←भ्राजीय) * प्रतिरं
दधानां ;

ख वा. . . वृक्षां → ता * * * । म. . . ताङ् * ।

२ का * पयस्वानदर्शत अग्रेः । प्रत्यस्वनु बुद्ध्यस्व * * रैव * दहः ।

ख म. . . वु → विध्यस्व ।

३ गघ का. . . . स्मा दधिमो * कृतृतं हनः ;

घ म. . . . हनत् → नः । ।

४ कख का. सा. अ. ।

गख का. * त्वमुत्तमा . . . स्ततमैव सुदनै * ।

घ वा. * तमुत्त → त * ; ज. * तमुत्त → त * ;

५ ख उ. मृग इवाभिमतो * ।

द्र. +वृक इवावि . . . इति शोधो ध्येयः ।

गघ का. * पाकस्व * मवृष्ट । . . . ।

२.३६

वै.२४.१

यत्ते ग्रावा बाहुच्युतो अचक्रो-

तै.ब्रा.३.७.१३.१-३ नरो यद्वा ते हस्तयोरधुक्षं ।

तत्त आ प्यायतां तत्ते नि ष्यायतां सोम राजन् ।।१।।

यत्ते ग्राव्या चेच्छिदुः⁺ सोम राजन्

प्रियाण्यङ्गानि सुकृता पुरुणि ।

तत् सं धत्स्वाज्येनोत⁺ वर्धयस्वा-

नागसो यथा सदमित् संक्षियेम् ।।२।।

यां ते त्वचं विभिदुर्यां च योनिं

यद्वा स्थानात् प्रच्युतो यदि वा सुतोसि ।

त्वया सोम क्लृप्तमस्माकमेत-

दुप नो राजन् सुकृते ह्यस्व ।।३।।

२.३६.१ कख का. . . . चक्रो नरो . . . ; द्र. 'न' इत्यत्र न्र? इति शोधः । मुम्ब 'नरो' इति ।

वा. . . . ऽचक्रोनरो . . . । ज. . . . बाहुच्यु → च्यतो . . . ।

ख म. . . . रुधुक्षं ।

गघ का. तत्ता * उत्ते * * * * Z

२ का. . . चिचृदस् * राजिन् . . . ण्यङ्ग * परोणि । * * जत्स्वा जेनेतो . . . अनागमां . . . zzz औ
अनागमो यथा सदमित्संक्षियेम्;

क वा. यन्ते . . . ; उ. चेच्छिदुः;

ख म. प्रियान्य. . . ।

ग वा. . . ध → गत्स्वाह्वेनो . . . ; म, ज. . . धत्स्वाह्वेनो . . . ;

घ उ. मन्त्रान्ते मङ्गलचिह्नानि

३ क का. * * * बभ्रुतांतयोनिर्हृद्यां स्थाना * दिवा . . . तस्मै ते *
लुप्तमस्माकमे . . . ।

क उ. यान्ते . . . ; वा, ज. . . र्याञ्च *;

ग वा. * * कृत्तमस्मा . . . ;

सं प्राणापानाभ्यां समु चक्षुषा
 सं श्रोत्रेण गच्छस्व सोम राजन् ।
 यत्ते विरिष्टं समु तत्त एत-
 ज्ञानीताम्रः संगमने पथीनाम् ।। ४ ।।

अहः शरीरं पयसा समे-
 त्यन्योन्यो भवति वर्णो अस्य ।
 तस्मै त इन्द्रो* हविषा विधेम
 वयं स्याम पतयो रयीणाम् ।। ५ ।।

अग्नि क्षरन्ति जुहो घृतेना-
 ज्ञा पलंषि तव वर्धयन्ती ।
 तस्मै ते सोम नम इद्विषड्
 वोप नो राजन् सुकृते ह्यस्व ।। ६ ।।

४ का. * सं * * * गच्छस्य . . . । . . . विलिष्टं . . . तन्वयत्तज्ञानीतां
 . . . ;

क उ. . . सम * ; ख वा, ज . . . गच्छस्व. . . ।

५ का. अहश् * * समेत्यन्योन्यो * वरुणोस्य । * तदो * विधेमः .
 . . ;

ख म. . . न्योऽन्यो . . . । ग उ. * * इन्द्रो . . . ;

६ का. अभ्यक्षरन्ति जिहोघृतेनागा पलंषि त * । * * * * यद्विषड्वप
 * राज * * * * 232

क वा. * * जिहो . . . ; म. * क्षर(→रक्ष)न्ति . . . ;

ख वा. . . . वर्धयन्ति ।

गघ वा, ज. * * * इद्विषड्वो उ → दुप . . . ।। ३६ ।। ३६ ।।

म. . . . इद्विषड्वोप (→उप) . . . ।। ३६ ।। ३६ ।।

प्र. ख वर्धयन्तीः इति शोधो ध्येयः ।

२.४०

इहेत देवीरयमस्तु पन्था
अयं वो लोकः शरणाय साधुः ।
इदं हविर्जुषमाणा उदेत
क्षीप्रा राज्ञा वरुणेन प्रसूताः । । १ । ।

इहेतु राजा वरुणोजिराभि-
देवो देवीभिर्हविषो जुषाणः ।
कृणुष्व पन्थामुदयानमूर्मिभि-
रनेन बभ्रो महता पृथिव्याः । । २ । ।

प्रिये ध्रियध्वमुत या न मुञ्चती-
रौकैधानामिह रारणीतु ।
अनेन वेगानसृजत् प्रजापति-
रिह ध्रियध्वं शरणं सरस्वतीः । । ३ । ।

- २.४०.१ क का. इहत . . . पन्थ;
ख वा, ज. अयम्बो . . . ।
वा. . . स → शरणाय * । म. . . . सरणाय * ।
गघ का. . . . मानाउदित * झा * प्रसूता २
घ वा. क्षि → क्षीप्रा . . . प्रसूताः । ।
२ का. इहत * * ददाभि . . देवेषु * जुषाताः * . . . मदयान्मूर्मिभि
. . . . पृथिव्याम्;
ख म. * देवी → वेभि . . . । ज. * देवे → वीभि . . . ।
३ का. प्रियद्ध्ययिद्वमदयानभुञ्जतीरोकौधानामिह राणीतु;
द्र. का. गघ नास्ति ।
क ज. * . . . मुत → दयान . . . ; ज, म. . . . मुञ्जती- ;
ग वा. * . . . सृजत् → त प्रजापती-;
म. * . . . सृजत प्रजापती-; ज. . . प्रजापति → ती-;
घ वा. . . . सरस्वतीः → ती । ।

प्र. कख पाठः सन्दिग्धः । < उदयानमुञ्जतीरेकौधानाम् ?

इह वो जूतिर्घ्नियतां समा-
 न्यपामग्रीनां वरुणस्य सोम ।
 अनेन वेगानसृजत त्विषीमतो-
 हिंसाज्छम्भूनजिराँ अतृष्णजः । । ४ । ।

ये पारतो मध्यतो ये ते अन्तयो
 अप्सुषदो निहितास्तीरे अग्रयः ।
 ते देवजा इह नो मृडय-
 न्त्वापश्च जन्मनुभये सवन्तवः । । ५ । ।

शौ.३.१३.७

इदं व आपो हृदयमयं वत्स ऋतावरीः ।
 इहेत्यमेत शक्वरीयत्रेमं* वेशयामसि । । ६ । ।

इति द्वितीयकाण्डे अष्टमोऽनुवाकः

४ कख का. नास्ति ।

क म. * * जूति . . . ;

ग का. अनेने वेगांसृजतद्विषीमतोजह्योसांशभूँअजनां अतृष्णतः ।

घ उ. हिंसांछम्भूनजिराड् अतु (वा. → तृ) णजः । ।

५ का. . . . चयन्तये अप्सुमदोनिहता . . . मृडुन्नापश्चाजिह्व (→न्व)
 नुभयेसबन्धवः;

ख वा, म. ऽप्सुषदो ।

गघ वा, ज. . . मृडयन्त्वाप. ;

घ उ. . . . जन्मनुभये । ज. . . सम → वन्तवः । ।

६ का. * * वापो . . . वस्वरितावरी

इहत्वामेत शक्वरी यत्रैवं * 282

क वा. इदम्व . . . ; ख उ. . . . उतावरीः ।

गघ म, ज. . . शक्वरीयत्रेमं * । । ऋ६ । । ४० । । अ८ । ।

वा. . . . रीयत्रेमन्वे . . . । । ऋ ५ । । . . .

२.४१

ऋ.१०.१५६. १-५

आ.म.१.१६.१-५ उदसौ सूर्यो अगादुदयं मामको भगः ।
तेनाहं विद्वला पतिमभ्यसाक्षि विषासहिः । । १ । ।

अहं केतुरहं मूर्धाहमुग्रा *विवाचनी ।
ममेदपि क्रतुं पतिः सेहानाया उपाचरात् । । २ । ।

मम पुत्राः शत्रुहणोऽथो मे दुहिता विराट् ।
उताहमस्मि संजया पत्यां मे श्लोक उत्तमः । । ३ । ।

येन देवा असुरेभ्योभवन् *द्युम्नवत्तराः ।

ऋ.१०.१७४.४गघ इदं तदक्रि देवा असपला किलाभुवम् । । ४ । ।

असपला *सपलघ्नी जयन्त्यभिभूवरी ।
मुष्णाम्यन्यासां भगं वासो अस्थेयशामिव । । ५ । ।

२.४१.१ कख म. . . . ऽगादु . . . ।

घ वा, म. . . विषासहि । । ज. . . विषासही । ।

२ का. . . . मूर्ध्वा अहमुग्रा विषादनि ।
नमेदपक्रदं . . . उपचरा ।

क उ. * . . . रहमूर्ध्वा - ;

ख वा. . . मिवाच → चिनी । म, ज. . . मिवाचनी ।

३ ख का. वो * * * । वा. ऽ नास्ति ।

घ का. पत्यार्मे . . . ; वा, ज. . . श्लोकमुत्तमः । ।

म. पत्याम्मे श्लोक उ → मुत्तमः । ।

४ का. * देवासु सुरेभ्योभवन्तिमर्मत्तरा * उतक्र * सपत्त्रा . . . ;
वा. कख नास्ति ।

ख म, ज. -भवन्त्युम्नवत्तरा ।

ग उ. . . रेवा ;

५ कख का. सपत्त्रासपल्यघ्नीजयत्यभि . . . ;

उ. * सपल्यघ्नी; ख ज. जयत्यभि . . . ।

क द्र. -ल्य - इत्यस्य सर्वत्र दृष्टत्वेऽपि 'जयन्त्य'- इत्यत्रदृष्ट्यकार-
प्रभावानुमानेन सपलघ्नी इति शोधः कृतः ।

घ का. वामोयस्तेयशामिव २५२ अनु ८२

२.४२

- शौ.२.२४.१ शेरभक शेरभ ।
पुनर्वो यन्तु यातवः पुनर्जूतिः किमीदिनः ।
यस्य स्थ तमत्त यो वः प्राहैतमत्त स्वा मांसान्यत्त । । १ । ।
- शौ.२.२४.२ शेवृधक शेवृध ।
पुनर्वो यन्तु यातवः पुनर्जूतिः किमीदिनः ।
यस्य स्थ तमत्त यो वः प्राहैतमत्त स्वा मांसान्यत्त । । २ । ।
- शौ.२.२४.४ सर्पानुसर्प ।
पुनर्वो यन्तु यातवः पुनर्जूतिः किमीदिनः ।
यस्य स्थ तमत्त यो वः प्राहैतमत्त स्वा मांसान्यत्त । । ३ । ।
- शौ.२.२४.३ प्रोकानुप्रोक ।
पुनर्वो यन्तु यातवः पुनर्जूतिः किमीदिनः ।
यस्य स्थ तमत्त यो वः प्राहैतमत्त स्वा मांसान्यत्त । । ४ । ।
- द्र. शौ.२.२४.५-८ जूर्णभरूज्यर्जुन्युपब्दो ।
पुनर्वो यन्तु यातवः पुनर्जूतिः किमीदिनः ।
यस्य स्थ तमत्त यो वः प्राहैतमत्त स्वा मांसान्यत्त । । ५ । ।

२.४२.१ क का. षरभकषेरशभ; वा, म. शेरभक् * ।

खग का. सा. अ. ।

घ-च का. * * दमत्त * वप्राहीतमुत्तम्मासांसांमन्यता;
उ. * स्थितमत * * प्राहैतमत * . . . । ।
वा. . . मांसा → सांन्यत्त । ।

२ का. शेवृकशेवृध; उ. शेवृधक् * । ।

उ, का. द्र. २-७ ख-च-फदा ऊह्याः ।

३,४ का. सा. अ. ।

५क,घ-च का. ज्यर्ण्यत्रोजर्जुन्युपप्रदो; * * दमत्त * न प्रा । हीतमुत्त
स्मामांसाण्यत्ता २१२

उ. जूर्णभरू (वा, ज. रु) ह्यर्जुन्यु (वा. न्य) पब्धो ।

* स्थितमत * * प्राहैतमत . . . । । ५ । । ४२ । ।

२.४३

- शौ.२.१६.२ द्यावापृथिवी उपश्रुतये मा पातं स्वाहा ।।१।।
 धनायायुषे प्रजायै मा पातं स्वाहा ।।२।।
 शौ.२.१६.१ प्राणापानी मृत्योर्मा पातं स्वाहा ।।३।।
 शौ.२.१६.३ सूर्य चक्षुषे मा पाहि स्वाहा ।।४।।
 शौ.२.१६.४-५अः अग्रे विश्वम्भर विश्वतो मा पाहि स्वाहा ।।५।।

२.४४

- शौ.२.१७ अः आयुर्दाग्निरायुर्मे दात् स्वाहा ।।१।।
 वर्चोदाग्निर्वर्चो मे दात् स्वाहा ।।२।।
 तेजोदाग्निस्तेजो मे दात् स्वाहा ।।३।।
 सहोदाग्निः सहो मे दात् स्वाहा ।।४।।
 बलदाग्निर्बलं मे दात् स्वाहा ।।५।।

२.४५

- शौ.२.१७.४ आयुरस्यायुर्मयि धेहि स्वाहा ।।१।।
 वर्चोऽसि वर्चो मयि धेहि स्वाहा ।।२।।
 तेजोऽसि तेजो मयि धेहि स्वाहा ।।३।।

-
- २.४३.१ का. द्याव . . . उपश्रुते . . . ।
 २-३ म, ज स्वाहेत्यूहम् ।
 ४ उ. . . . पाति * ।। का. * चक्षुषी . . .
 ५ उ. अग्रये विश्वंभर . . . ।। ३५ ।। ४४ ।।
 २.४४ का. आयुर्माअग्नि आयुर्मेधा * अग्ने . . . धा * . . . धा * ।
 . . अग्नेस् * * * धा * । . . . अग्निर्बलं * स्वाहा २३२
 २-४ म, ज. . . मे ।।
 २.४५.१ का. . . स्याआआयुर्मे * * ।
 २-४ वा, ज. ऽ नास्ति । म, ज. 'धेहिस्वाहे' त्यूहम् ।

शौ.२.१७.२ सहोऽसि सहो मयि धेहि स्वाहा । ४ ।।

शौ.२.१७.३ बलमसि बलं मयि धेहि स्वाहा । ५ ।।

इति द्वितीयकाण्डे नवमोऽनुवाकः

२.४६

शौ.२.१८.४ द्रः पिशाचक्षयणमसि पिशाचजम्भनमसि स्वाहा । १ ।।

यातुधानक्षयणमसि यातुधानजम्भनमसि स्वाहा । २ ।।

शौ.२.१८.५ द्रः सदान्वाक्षयणमसि सदान्वाजम्भनमसि स्वाहा । ३ ।।

शौ.२.१८.२ द्रः सपलक्षयणमसि सपलजम्भनमसि स्वाहा । ४ ।।

शौ.२.१८.१ द्रः भ्रातृव्यक्षयणमसि भ्रातृव्यजम्भनमसि स्वाहा । ५ ।।

२.४७

आ ते सौवीर्यं ददे मयि ते सौवीर्यम् । १ ।।

आ ते सौवर्चो ददे मयि ते सौवर्चः । २ ।।

आ ते सौतेजो ददे मयि ते सौतेजः । ३ ।।

आ ते सौनृष्णं ददे मयि ते सौनृष्णम् । ४ ।।

आ ते सौशुक्रं ददे मयि ते सौशुक्रम् । ५ ।।

२.४८

शौ.२.१९.१ अग्रे यत्ते तपस्तेन तं प्रति तप
योऽस्मान् द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः । १ ।।

४ वा. . . ममइ * * ।।

५ का. बल्लमसि . . . धेधि * ४zz

२.४६. का. सर्वत्र 'क्षीणमसी'ति ।

२-४ म, ज. - मसि स्वाहेत्यूहम् ।

द्र. का. पत्रस्य वामपार्श्वे 'रक्षामन्त्रंवाअग्निः' ।

२.४७ २-४ न. आ इत्यूहम् ।

का. 'आ ते' इत्यस्य स्थाने 'अ' इति ।

२.४८.१ क का. औं अग्र. . . .;

गघ वा, ज * अस्मां. . . ।। म. * ऽस्मां. . . ।। का. सा. अ.।

घ का यंचवयन् * z

शौ.२.१६.२ अग्रे यत्ते हरस्तेन तं प्रति हर
योऽस्मान् द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः । । २ । ।

शौ.२.१६.४ अग्रे यत्ते शोचिस्तेन तं प्रति शोचय
योऽस्मान् द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः । । ३ । ।

शौ.२.१६.३ अग्रे यत्तेऽर्चिस्तेन तं प्रत्योषय
योऽस्मान् द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः । । ४ । ।

अग्रे यत्ते ज्योतिस्तेन तं प्रति दह
योऽस्मान् द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः । । ५ । ।

२.४६

प्राची दिग् गायत्रं देवता । यद्देवेषु पितृषु मनुष्ये-
ष्वेनश्चकारायं त्वं तस्यावयजनमसि ।

मुञ्चेममस्माद् यस्मादस्मादामयतः स्वाहा । । १ । ।

दक्षिणा दिग् रथन्तरं देवता । यद्देवेषु पितृषु मनुष्ये-
ष्वेनश्चकारायं त्वं तस्यावयजनमसि ।

मुञ्चेममस्माद् यस्मादस्मादामयतः स्वाहा । । २ । ।

२-४ का, म, ज. 'अग्रे यत्' इति, द्वितीयश्चार्धः नास्ति ।

२-३ वा. द्वितीयाधो नास्ति ।

का. ३ख . . . शोच, ४ख . . . प्रत्यर्च । अन्येऽपपाठाः सामान्याः ।

४ क ज. ते अर्चिस्तेन . . . ;

५ क उ. योऽस्मां . . . । । घ का. यंच * * २२४

२.४६.१ २यं वाक्यम्. का. . . ष्येऽनुश्चकारायत्तं तस्यावेदनमसि ४ स्वं
(→मुं) चेममस्माद्यक्षतस्मादामयेतु * ।

म. . . . रायन्त्वं. . . । ।

३य. उ. . . . स्माह्यस्मा. . . । ।

द्र. २यान्ते म, ज. द्वौ दण्डौ । १म-२य वाक्यान्तयोः वा. पुस्तके 'का'
इति चिह्नितम् ।

२,३,४ का, उ. देवतेत्यत ऊह्यम् ।

प्रतीची दिग् वामदेव्यं देवता । यद्देवेषु पितृषु मनुष्ये-
ष्वेनश्चकारायं त्वं तस्यावयजनमसि ।

मुञ्चेममस्माद् यक्ष्मादस्मादामयतः स्वाहा । । ३ । ।

उदीची दिग् यज्ञायज्ञियं देवता । यद्देवेषु
पितृषु मनुष्ये-
ष्वेनश्चकारायं त्वं तस्यावयजनमसि ।

मुञ्चेममस्माद् यक्ष्मादस्मादामयतः स्वाहा । । ४ । ।

ऊर्ध्वा दिग् बृहद्देवता । यद्देवेषु पितृषु मनुष्ये-
ष्वेनश्चकारायं त्वं तस्यावयजनमसि ।

मुञ्चेममस्माद् यक्ष्मादस्मादामयतः स्वाहा । । ५ । ।

२.५०

अग्निं वयं त्रातारं हवामहे
य इमं त्रायाता अस्माद् यक्ष्मादस्मादामयतः ।
जुषाणो अग्निराज्यस्य त्राता त्रायतां स्वाहा । । १ । ।

मित्रावरुणौ वयं त्रातारौ हवामहे
याविमं त्रायैते अस्माद् यक्ष्मादस्मादामयतः ।
जुषाणौ मित्रावरुणावाज्यस्य त्रातारौ
त्रायेतां स्वाहा । । २ । ।

३ का. . . वामदेवं * ;

४ उ. . . य(वा.ज्ञ)ज्ञियायज्ञियं * । ।

५ उ. १ द्र. ।

का. . . मनुष्ये । श्वन. . . रायत्तं. . . वेदनमसि z . . . यक्षतस्मा
. . . तु * z३z इमं रक्षा मन्त्रं दिग्बन्धनं zz

२.५०.१ २या पङ्क्तिः का. इमं * स्माद्यक्ष्मातस्मादामयत
वा. . . अस्माद्यक्ष्मा . . . ।
३या म. * ऽग्नि . . . । ।

मरुतां वयं त्रातृन् हवामहे

य इमं त्रायान्ता अस्माद् यक्ष्मादस्मादामयतः ।

जुषाणा मरुत आज्यस्य त्रातारस्त्रायन्तां स्वाहा ।।३।।

पितृन् वयं त्रातृन् हवामहे

य इमं त्रायान्ता अस्माद् यक्ष्मादस्मादामयतः ।

जुषाणाः पितर आज्यस्य त्रातारस्त्रायन्तां स्वाहा ।।४।।

बृहस्पतिं वयं त्रातारं हवामहे

य इमं त्रायाता अस्माद् यक्ष्मादस्मादामयतः ।

जुषाणो बृहस्पतिराज्यस्य त्राता त्रायतां स्वाहा ।।५।।

इति द्वितीयकाण्डे दशमोऽनुवाकः

-
- २ का. . . यावयिमं त्रायीतेस्माद् यक्ष्मतस्मादामयत. . . ।
- द्र. २-४ उ. यक्ष्मादस्मादामयतः इत्यूहम् ।
घ वा. . . त्राये (→यै) तां * ।।
- ३ का. मरुतान् * त्रात्रीन् * इमं त्रायांतस्माद्यक्ष्मादामयत । जुषाणौ मरुताज्यस्य . . . २
वा. . . . त्रातृन् . . . ऽस्मात् ।
- ४ वा. पितृन् * त्रातृन् . . . त्रायान्ता → ताऽस्मान् । . . . आह्वस्य. . . ।।
का. . . . भ्रातृन् * । इमं त्रायन्ताम्मद्यक्ष्मातस्मा. . . त ।
जुषणाभितराज्यस्य. . . २
- द्र. ३-४ मन्त्रयोर्मध्ये का. “अग्रयगृहपतयेस्वाहा । अग्निनाग्निगृहेभ्यस्वाहा । वाजस्यानग्नियेस्वाहा । अग्निं वयं स्वाग्रयस्वाहा । तेन ब्रह्मणा तेन च्छन्दसा तया देवतयाङ्गिरस्वद्देवेभ्यस्स्वाहा २२ इति अग्निसूक्तम् २२”
- ५ का. * * * * इमं * स्माद् यक्ष्मातस्मादामयत. . . त्रातारं * * २४२
वा. . . तास्माद्यक्ष्मा. . . ।। ऋ ५ ।। अ१० ।। ५० ।।

२.५१

अग्निं वयं त्रातारं यजामहे
 मेनिहनं बलगहनम् ।
 जुषाणो अग्निराज्यस्य मेनिहा
 बलगहा त्राता त्रायतां स्वाहा । । १ । ।

इन्द्रं वयं त्रातारं यजामहे
 मेनिहनं बलगहनम् ।
 जुषाण इन्द्र आज्यस्य मेनिहा
 बलगहा त्राता त्रायतां स्वाहा । । २ । ।

सोमं वयं त्रातारं यजामहे
 मेनिहनं बलगहनम् ।
 जुषाणः सोम आज्यस्य मेनिहा
 बलगहा त्राता त्रायतां स्वाहा । । ३ । ।

विश्वान् वयं देवांस्त्रातृन् यजामहे
 मेनिघ्नो बलगघ्नः ।
 *जुषाणा विश्वे देवा आज्यस्य मेनिहनो
 बलगहनस्त्रातारस्त्रायन्तां स्वाहा । । ४ । ।

२.५१.१ कख का. . . त्रातारं * . . . हन. . . हणं;

ग वा. * अग्निराज्यस्य * ;

२ का, उ. 'त्रातारं . . . हनं' 'मेनिहा . . . स्वाहा' इत्यूह्यम् ।

३ ख का. मेनिहलं * ।

४ वा. * * देवान् * (हवा →) यजामहे. . . ।

का. . . यजामहे मेनघ्नो बलगघ्नास्त्रा . . . २

"जुषाणा. . गहन"- इति नष्टम् ।

२यं वाक्यम् - उ. जुषाणो (म. वे → विश्वे) * * . . . ।

बृहस्पतिं वयं त्रातारं यजामहे
 मेनिहनं बलगहनम् ।
 जुषाणो बृहस्पतिराज्यस्य मेनिहा
 बलगहा त्राता त्रायतां स्वाहा ।।५।।

२.५२

तै.ब्रा.२.७.१७द्रः ये केशिनः प्रथमाः सत्त्रमासथ
 येभिराभृतं यदिदं विरोचते ।
 तेभ्यो जुहोमि हविषा घृतेना-
 शौ.६.६८.३घ द्रः श्ववान् गोमानयमस्तु वीरः ।।१।।

नर्ते दानात्तमसो मुच्यते परि
 द्विनाम्नीं दीक्षां वशिनीं य आयत् ।
 प्रास्य केशाः स्तुवते काण्डिनो भवन्ति
 तेषां ब्रह्मेशे वपनस्य नान्यः ।।२।।

शौ.६.६८.३ द्रः येनावपत् सविता शीर्ष्णोऽग्रे क्षुरेण
 सोमस्य राज्ञो वरुणस्य केशान् ।
 तेन ब्रह्माणो वपतेदमस्या-
 श्रामो दीर्घायुरयमस्तु वीरः ।।३।।

५ का. . . मेनिहलं * * वृहस्पति । राज्यस्य . . . २५२ अनु २
 उ. काण्डिकान्ते मङ्गलचिह्नादीनि ।

२.२५.१ क का. . . सत्त्रमासित; वा. . . सत्त्रमासि → सथ;
 गघ का. भ्यो. . . घृतेन अश्वान् गोममा . . . वीराः;
 क < सत्त्रमासत?

२ का नन्तरानास्तपसो * शुद्धिनाद्रीयं * विशनीयं ह्येतत्
 प्राप्य केशा स्तुवते काण्यनो भवन्तु . . . नाम्न्या;
 ख उ. द्विनाम्नी . . . ;
 वा. . . . य → न आजत् । ज. . . ज आजत् ।

३ क वा, म. . . सविताः . . . ; का. . . अग्रे * ;
 ख का. सोमस्येति नास्ति ।
 गघ का. . . स्याश्यामो . . . २

मा ते केशाँ अनु *गावर्ध एत-
 तथा धाता दधातु ते ।
 तुभ्यमिन्द्रो वरुणो बृहस्पतिः
 सविता वर्ध आदधन् ।।४।।

आ रोह प्रोष्ठं वि षहस्व *शत्रून-
 वास्त्रा दीक्षां वशिनी ह्यग्रा ।
 देहि दक्षिणां ब्राह्मणेभ्यो
 ऽथो मुख्यस्व वरुणस्य पाशात् ।।५।।

२.५३

मै.२.६.३
 का.१५.२

ये देवाः पुरःसदोऽग्निनेत्रा रक्षोहणः ।
 ते नः पान्तु ते नोवन्तु तेभ्यो नमस्तेभ्यः स्वाहा ।।१।।
 ये देवा दक्षिणासदो यमनेत्रा रक्षोहणः ।
 ते नः पान्तु ते नोवन्तु तेभ्यो नमस्तेभ्यः स्वाहा ।।२।।
 ये देवाः पश्चात्सदो मरुन्नेत्रा रक्षोहणः ।
 ते नः पान्तु ते नोवन्तु तेभ्यो नमस्तेभ्यः स्वाहा ।।३।।

४ का. * * केशामनुगदवन्त . . . तथा * * * । . . . वर्चोदधं ।
 क वा. * * केशाङ् . . . ; म, ज. * * केशां. . . ;
 उ. अनुगावर्ध * ;

५ का. . . षहस्य शत्रूनाजस्त्रा . . . ।
 . . . ब्राह्मणेभ्यो अथो . . . 292

क उ. . . शत्रून् ;

ख वा. वाश्त्रा → स्त्रा. . . । ज. वाश्त्रा. . . ।

२.५३.१ ख वा अग्निनेत्रा * ।

प्र. ग का. तेनोवन्तु इति नास्ति । एवं चतुर्थं मन्त्रं यावत् ।

२-४ उ. द्वितीयो मन्त्रार्धो नास्ति ।

ये देवा उत्तरासदः सोमनेत्रा रक्षोहणः ।

ते नः पान्तु ते नोवन्तु तेभ्यो नमस्तेभ्यः स्वाहा । । ४ । ।

ये देवा अन्तरिक्षसदो बृहस्पतिनेत्रा रक्षोहणः ।

ते नः पान्तु ते नोवन्तु तेभ्यो नमस्तेभ्यः स्वाहा । । ५ । ।

२.५४

काठ.१५.३;

मै.२.६.३

अग्रये पुरःसदे रक्षोघ्ने स्वाहा । । १ । ।

यमाय दक्षिणासदे रक्षोघ्ने स्वाहा । । २ । ।

मरुद्भ्यः पश्चात्सन्द्यो रक्षोहभ्यः स्वाहा । । ३ । ।

सोमायोत्तरासदे रक्षोघ्ने स्वाहा । । ४ । ।

बृहस्पतयेऽन्तरिक्षसदे रक्षोघ्ने स्वाहा । । ५ । ।

अवस्पते दिवस्पते रक्षोघ्ने स्वाहा । । ६ । ।

४ क का. * * उत्तरात्सदसु;

५ कख का. . . अन्तरिक्षात्सदो बृहस्पतिनेत्रा . . . ;
वा. * * ऽन्तरिक्षसदो . . . । ।

२.५४.१ का. . . . रक्षोघ्न * ।

२ का. * दक्षिणात्सदे * * ।

३ का. . . . रक्षोहभ्यस् * ।

४ का. सोमाय उत्तरासदे * * ।

ज. 'सोमा' इत्यतः पत्रं भग्नम् । उपरि तु 'सोमाय दक्षिणासदे'
इत्यादीनि योजितानि ।

५ का. * अन्त . . . २३२ द्र. षष्ठोऽयं मन्त्रः ।

६ का. पञ्चमोऽयं मन्त्रः । ज. मन्त्रसंख्या पञ्चेति सूचितम् । अत्र
दुर्गामोहनपादैः अवस्वद्वते दिवःसदे इति शोधः कृतः । तथैव पूर्वस्यां
काण्डिकायामनुरूपो मन्त्रोऽपि योजितः ।

२.५५

दिवो जातो दिवस्पुत्रो यस्माज्जातं महत् सहः ।
अश्वत्यमग्रे जैत्रायाच्छा देवं वदामसि ।। १ ।।

तं त्वाश्वा यथारथमुप तिष्ठन्तु राजानः ।
समितिभ्यो विवक्तवे ।। २ ।।

त्वया वयं देवजातः सर्वाः प्राशो जयामसि ।
उत सत्या उतानृताः ।। ३ ।।

योऽश्वत्येन मित्रेण समितीरव गच्छति ।
जयात् स सर्वाः पृतना याश्च सत्या उतानृताः ।। ४ ।।

अधराज्यो निर्द्रवन्तु समित्या उलुलाकृताः ।
अश्वत्यमित्रं पुरुषं ये वाचा पृतन्यात् ।। ५ ।।

इति द्वितीयकाण्डे एकादशोऽनुवाकः

२.५५.१ क वा. दीवो . . . ;

खघ का. अस्माज्जातं * सह . . . यात्सह * दामसि ।
वा, म. . . याछा ** ।।

२ का. * त्वामा . . . सुमतिभ्यो विवभुवे ।

३ खघ का. . . चयामसि । . . नृतः; ख वा. * प्राशो → णो * ।। → ।

४ का. * अश्वत्येन * सुमतीरिव * जयश्चसर्वष् . . . नृतः ;
ख वा, म. . . गच्छति; ग वा. ययात् . . . ; म. जयाश्च. . . ;

५ का. * निद्रवन्तु सुमत्या . . . कृत । . . वाता पृतन्या २४२
घ म. . . पृतन्यान् ।। ५५ ।। ॥ ५५ ।। ॥ ५९१ ।।

२.५६

उग्रा नाम स्थ तेषां वः पुरो गृहाः
 प्राची दिक् तेषां वो अग्रिरिषवः।
 ते नो मृडत द्विपदे चतुष्पदे
 तेषां वो यान्यायुधानि या इषव-
 स्तेभ्यो नमस्तेभ्यः स्वाहा ।। १ ।।

तै.स.५.५.१० द्रः क्रव्या नाम स्थ तेषां वो दक्षिणा गृहा
 दक्षिणा दिक् तेषां व आप इषवः।
 ते नो मृडत द्विपदे चतुष्पदे
 तेषां वो यान्यायुधानि या इषव-
 स्तेभ्यो नमस्तेभ्यः स्वाहा ।। २ ।।

विराजो नाम स्थ तेषां वः पश्चाद् गृहाः
 प्रतीची दिक् तेषां वः काम इषवः।
 ते नो मृडत द्विपदे चतुष्पदे
 तेषां वो यान्यायुधानि या इषव-
 स्तेभ्यो नमस्तेभ्यः स्वाहा ।। ३ ।।

अवस्था नाम स्थ तेषां व उत्तरा गृहा
 उदीची दिक् तेषां वो वात इषवः।
 ते नो मृडत द्विपदे चतुष्पदे
 तेषां वो यान्यायुधानि या इषव-
 स्तेभ्यो नमस्तेभ्यः स्वाहा ।। ४ ।।

उत्तरे नाम स्थ तेषां व उपरि गृहा
 ऊर्ध्वा दिक् तेषां वो वर्षमिषवः।

२.५६. द्र. उत्कलीयपुस्तिकासु तेषां वः इत्यत्र प्रायश स्तेषाम्बः इति पाठः।
 २-४ का, उ. तेनोमृडत इत्यादकोभाग ऊहः।

१ का, उ. 'ग्रहाः' इति। २-५ मन्त्रेषु का. गृहा (:), उ. ग्रहा (:).
 का. १ मृळत; २ दक्षिणाद्गृहा; ३ पश्चद् गृहा; ४. . . वा
 उत्तराद्गृहा; ५ * णाम . . . मृदु → इत . . . Z५ZZ अनु ११२

ते नो मृडत द्विपदे चतुष्पदे
तेषां वो यान्यायुधानि या इषव-
स्तेभ्यो नमस्तेभ्यः स्वाहा । । ५ । ।

२.५७

यदीदं देवो दिव आजगाम
यद्यन्तरिक्षाद् यदि पार्थिवो यः ।
यदि यज्ञो यज्ञपतेः स्वर्ग-
स्तेभ्यः सर्वेभ्यो नमसा विधेम । । १ । ।

यमिन्द्रमाहुर्वरुणं यमाहु-
र्यं मित्रमाहुर्यमु सोममाहुः ।
यमग्निमाहुर्यमु सूर्यमाहु-
स्तेभ्यः सर्वेभ्यो नमसा विधेम । । २ । ।

ये श्मशानानि मनसा नयन्ति
सूर्यस्य रश्मीननु संचरन्ति ।
ये देवानामृत्विजो यज्ञियानां
तेभ्यः सर्वेभ्यो नमसा विधेम । । ३ । ।

शौ. १६. ११. ५क.

- २.५७.१ क का. . . दिवोयद्यवाजगाम
ग का, वा. . . . यज्ञपते; का. . . सर्ग
घ का. . . मनसा * ।
- २ क का. . . 'वरुणं यमाहु' इति नास्ति ।
ख का. . . . हुयम. . . ; उ. . . . र्यम. . . (म. सोममाहुः) ।
ग का. 'सूर्य' इति नास्ति । उ. . . र्यम. . . ;
घ म, ज. सर्वेभ्यो इत्यत ऊह्यम् ।
- ३ कख का. . . . नान नमसा नियन्ति * * रश्मीरनु * ।
द्र. ३ कख = का. ४कख
३ग म, ज . . . यज्ञियानान्;
३घ उ. २घ द्र.

ये तन्न्रिया जल्पाः प्रोर्णवन्ति
 स्वप्नं दुर्भूतमभि ये किरन्ति ।
 ये देवानां धर्मघृतो बभूवु-
 स्तेभ्यः सर्वेभ्यो नमसा विधेम । । ४ । ।

स्वभ्यसैरभि ये भा यन्ति
 ये भाः कृण्वन्ति य उ रोदयन्ति ।
 ये वा स्त्रीणां प्रतिरूपा बभूवु-
 स्तेभ्यः सर्वेभ्यो नमसा विधेम । । ५ । ।

२.५८

व्यावृत्तौ पथो गावौ व्यस्यौ युग्या उत ।
 विद्वेषणं किलासिथ यथैनौ व्यतिद्विषः । । १ । ।

वि किलैनावतिद्विषः *शश्वतीभ्यः समाभ्यः ।
 अथोल्लुकमिव खादिरमग्निर्वामस्त्वन्तरा । । २ । ।

४ कख = का. ३कख

कख का. यदिन्द्रिया * प्रोर्णवन्ति स्वपुनं . . . षिनन्ति ।
 क म, ज. * तन्न्रया . . . ; वा, ज. . . प्रोर्णवन्ति (वा. -न्ती);
 ख वा. . . किरन्ति ।
 घ उ. ३घ द्र.

५ कख का. स्वर्भिसियेरभि * * * * भ्यः कृण्वन्ति यो *;

क उ. . . . यन्ते

२.५८.१ का. * पयौ * विश्वौ विज्ञातत * किलासित यतैनौ व्यतिद्विषः

ख वा. व्यस्यै . . . । ज. * जुग्या * ।

घ उ. यथैनौ . . . । वा. . . व्यतिद्विषः । ।

२ कख का. * किलीनावतिद्विषत्वासतीभ्यस् *;

ख म. सश्वती . . . । वा, ज. सश्वती . . . ।

गघ वा. अ(→उ) तो न्म (→ल्मु) क . . . मग्निर्वामस्त्वन्तरा । ।

ग म, ज. अतोल्लुक . . . ;

पै.६.२३.८.

सिंहस्ते अस्तु चक्षुषे व्याघ्रः परिष्वज्जने ।
अग्निर्वामस्त्वन्तरा यथा वां न सहासति । । ३

व्यधौर्व्यद्य ततनद् व्यास्तत् कपट्टिव ।
या ओषधे प्रसर्पसि व्याग्रिरिव तौ दह । । ४ । ।

वि वां यन्तु हृदयानि वि चित्तानि मनांसि च ।
अथो यतन्वोः सङ्गतं तद्वामस्तु विदूरकम् । । ५ । ।

अस्ति वै वां विद्विषमुभौ शयने अन्तरा ।
विष्वज्चौ पर्यावर्तेथां यथा वां न सहासति । । ६ । ।

२.५६

शौ.५.२८.३-११

त्रयः पोषास्त्रिवृतः श्रयन्ता-
मनक्तु पूषा पयसा घृतेन ।
अन्नस्य भूमा पुरुषस्य भूमा
भूमा पशूनां त इह श्रयन्ताम् । । १ । ।

- ३ का. सिंहस्ते चक्षुषो * परिषुंजने अग्निर्वस्त्वन्तेरा . . . शासति;
ख म. * परिष्वज्जने । ग वा. . . मस्त्व → त्वन्तरा;
- ४ का. वि धौर्व्यततद्व्यास्तत कपट्टिवः व्या * प्ररस्पस्यग्रिरिव * दहः ।
मु. प्रसर्पस्य. . ।
ग वा. * * प्रसर्प (→र्प्य) सि; म. . . प्रसर्पसि;
द्र < * व्यधौद् व्यद्य ततनद् व्यास्थत् कपट्ट इव ?
तु. हफ्मान् (१६७६) पृ. ५६६ ।
ख वा. लेखाया उपरि 'रिव' इति शोधः । कपट्टरिव इत्यभिप्रेतम्?
- ५ क का. व्यवाय्यंतु *;
गघ का. * यतनो * . . . विधूलकं ।
घ वा. . . विदूरकं । ।
- ६ का. * * षां विद्विषमुभौ सन्नेतरा * पर्यावर्तयेतां * * * शासति
२२२
ग वा. विष्वो (→ष्वो) ज्वै (→ज्वौ). . . ;
- २.५६.१ कख का. * * पोषास्त्रिवृतश्श्रयन्तासनक्तु . . . ।
गघ का. सा. अ. । घ वा, ज. * पशूनान्त * * । ।

इममादित्या वसुना समुक्ष-
 तेममाग्रे वर्धय वावृधानः ।
 *अस्मिन्निवृच्छयतां पोषयिष्णु-
 रिममिन्द्र सं सुज वीर्येण ।।२।।

भूमिष्ट्वा पातु हरितेन विश्वभृ-
 दग्निः पिपर्त्यसा* सजोषाः* ।
 वीरुन्निस्ते अर्जुनं संविदानं
 वर्धो दधातु सुमनस्यमानम् ।।३।।

त्रेधा जातं जन्मनेदं हिरण्य-
 मग्रेरेकं प्रियतमं बभूव ।
 सोमस्यैकं हिंसितस्य परापत-
 दपामेकं वेधसो रेत आहु-
 स्तत्ते हिरण्यं त्रिवृतस्त्वायुषे ।।४।।

त्रयायुषं जमदग्नेः कश्यपस्य त्रयायुषम् ।
 त्रेधामृतस्य चक्षणं त्रीण्यायूषि नस्कृधि ।।५।।

- २ का. . . समक्षतेसमग्रेवर्धयामावृधानः
 यस्मिन्निवृच्छेतां पूषयिष्णुरिममिन्द्र * सृजा * ।
 गघ वा. अस्मिन्निवृत्तश्चयन्तां पोषयिष्णुमिमिन्द्र. . . ।।
 म, ज. अस्मिन्निवृच्छयतां पोषयिष्णुमिमिन्द्र. . . ।।
- ३ का. . . विश्वभिरग्निः पिपर्तु पयसा मजैषा . . . अर्जुनो . . . ;
 उ. . . . पिपर्त्यसा सजोषा (वा. सजोषा). . . . सन्धि. . . ।।
- ४ क का. द्वेधा . . . ; ख का. सा. अ. ।
 ग-ङ का. सोमस्यैकां * . . . वेदसो रेटाहुस्तत्ते त्रिवृतास्त्वायुषे;
 ग वा. . . . परावत -;
- ५ कख का. सा. अ. । क ज. * यमदग्नेः;
 घ वा. . . निस्कृधि ।। म, ज. . . निष्कृधि ।।

त्रयः सुपर्णास्त्रिवृता यदाय-
 भ्रेकाक्षरमभिसम्भूय शक्राः ।
 प्रत्युह्य मृत्युभृतेन साक-
 मन्तर्दधाना भुवनानि विश्वा ।। ६ ।।

दिवस्त्वा पातु हरितं मध्यात्त्वा पात्वर्जुनम् ।
 भूम्या अयस्मयं पातु प्रागाद्देवपुरा अयम् ।। ७ ।।

इमास्तिस्रो देवपुरास्तास्त्वा रक्षन्तु सर्वतः ।
 तास्त्वं विभ्रदायुष्मान् वर्चस्वा-
 नुत्तरो द्विषतो भव ।। ८ ।।

पुरं देवानाममृतं हिरण्यं
 *य आबेधे प्रथमो देवो अग्रे ।
 तस्मै नमो दश प्राचीः कृणोम्य-
 नु मन्यतां त्रिवृता वधेन ।। ९ ।।

-
- ६ का. * सु (=मुम्ब; का. भग्नाक्षरम्) पर्णास्त्रिवितायमेका. . . शक्रा
 प्रत्यूह मृ x x x न विश्वा z
 ख वा. . . . सृर्भूय * । म. . . . सुर्भूय * । ज. . . . सर्भूय * ।
- ७ खघ का. म x x x यपातुप्रहराद्देवपुरायं;
 ख उ. मध्यात्त्वा . . . ।
- ८ का. इमास्ति [स्रोदेवापुरुस्तारक्षंतसर्व] तः तांस्त्वं विभ्रतायुष्मा-
 न्वर्चस्वानुत्त [रोद्विषतां]; कोष्ठस्थो भागो मुम्ब.मात्रलभ्यः ।
 ग वा, ज. तांस्त्वं . . . ;
- ९ क का. [पुरन्देवानां] ममृतं *; कोष्ठस्थो भागो मुम्ब.मात्रलभ्यः ।
 ख-घ का. याभेदेः (मुम्ब . . . दे) प्रथमो * अ [ग्रे तस्मै नमो दिशः प्राची
 कृ] णोम्यनु * * * ।
 ख वा. यावेधेः . . . । म, ज. यावेधे . . . ।
 ग वा. * * दशः. . . ;

- शौ.५.२८.१ नव प्राणान्नवभिः सं मिमीते
दीर्घायुत्वाय शतशारदाय ।
हरिते त्रीणि रजते त्रीण्य-
यसि त्रीणि तपसाविष्टितानि । । १० । ।
- शौ.५.२८.१२ आ ते चृतत्वयमा पूषा बृहस्पतिः ।
अहर्जातस्य यन्नाम तेन तेऽति चृतामसि । । ११ । ।
- पै.१.५४.५ ऋतुभिध्वार्त्तवैरायुषे वर्चसे त्वा ।
शौ.५.२८.१३ संवत्सरस्य तेजसा तेन संहनु कृष्मसि । । १२ । ।

२.६०

- शौ.६.१२२.४ यज्ञं यन्तं तपसा बृहन्त-
मन्वारोहामि मनसा सयोनिः ।
उपहृताग्ने जरसः परस्ता-
त्तृतीये नाके सधमादं मदेम । । १ । ।

१० का. * प्रा [णा नवभि संमिमीयते दी] र्घायुत्वाय * * त्री [णि
रजते त्रीणि नयसि त्रीणि] रजसा विष्टितानि ।

द्र. [] = मु. मात्रलभ्यः ।

क ज. * प्राणां . . . ; वा, ज. . . . समिमीते;

ख वा. दीर्घायुत्वाय * । ज. * * । ।

गघ म. . . . त्रीण्यसि * . . . । । घ ज. . . . ।

११ का. अतेत्रितत्त्व [यमा आ पूषा आ बृहस्पति अ] हर्जातस्स यन्नाम
* तेचिचृ [तामसि] २३२

ग ज. . . . र्जातस्व्य यंनाम; वा. . . यंनाम;

घ वा. * * ति * । । म. * * अ (→४) ति * ।

१२ का नास्ति । उ. ऋतुभिध्वार्त्तवैरियेका । । ऋ १२ । । ५६ । ।
मु. धतुभिधन्तवैरित्येका ३

२.६०.१ का. यज्ञेन्तंतपसावृ [हतुमन्वा. . . सयो] निः * * परस्ता x x x
(मुम्ब. पुरस्ता x x x);

ग उ. . . पुरस्ता-;

घ वा. . . मदेस । ।

शौ.६.१२२.१३ः तं प्रजानन् प्रति गृह्णातु विद्वान्
 प्रजापतिः प्रथमजा ऋतस्य ।
 अस्माभिर्दत्तं जरसः *परस्ता-
 दच्छिन्नं तन्तुमनु सं चरेम ।। २ ।।

शौ.७.४१.२ श्येनः सुपर्णो दिव्यो नृचक्षाः
 सहस्रपाच्छतयोनिर्वयोधाः ।
 स नो नि यंसद्वसु यत् पराभृत-
 मस्माकमस्तु पितृषु स्वधावत् ।। ३ ।।

शौ.६.१२३.१ एतं सधस्थाः परि णो ददामि
 यमावहाच्छेवधिं जातवेदाः ।
 अन्वागन्ता यजमानः स्वस्ति
 तं स्म जानीत परमे व्योमन् ।। ४ ।।

-
- २ का. x x x पति गृह्णाति * वृ x x x [स्य अस्माभिर्दत्तं जरसः
 पुरस्ताद x x x मः]
 क वा. . . . गृह्णान्तु *; ग उ. . . पुरस्ता-;
 घ वा. -दछिन्नं . . . ।। म. . . तन्तुमन * * ।।
 ज. -दछिनन्तु . . . ।।
- ३ का. [श्येनः सुपर्णो * नृचक्षात् स x x x सनोनिर्हिसद्वसत्तु x x x
 स्तुपितृषुस्वधावत्]
 [] मु. मात्रलभ्यः । .
 ख वा. . . पाछत. . . ; म. . . र्वयोधा ।
 ज. 'च्छतयो' इति नष्टम्
- ४ का. [एतं सवंधस्ता x x x वहाच्छेवधिं जातवेदाः अन्वागन्ताय x
 x x जानीत] = मुम्ब. मात्रलभ्यः ।
 क वा. . . ददासि; ख वा, ज. . . . हाछेवधि * (वा. यातवेदाः) ।
 ग ज. * यजमान *;

शौ.६.१.२३.२क-ख जामीत स्मैर्न परमे व्योमन्
देवाः सधस्था विद लोकमेतम् ।

शौ.१८.२.५७ग-घ इष्टापूर्तमनुसंक्राम विद्वान्
यत्र ते दत्तं बहुधा विबन्धुषु । । ५ ।

इति द्वितीयकाण्डे द्वादशोऽनुवाकः

२.६१

येभिः पाशैरभि दधासि द्रुह्मणः
समामिनो अनृतं ये समामिरे ।
तांस्ते वि ध्याम्यायुषे बलाया-
नमीवं पितुमस्त्रि प्रसूतः । । १ । ।

अनागा बभ्रो अयमस्तु वीरो
द्रुहः पाशेभ्यः परि पाह्मेनम् ।
राजन् प्रविद्वान् प्र मुमुग्धि पाशान्
यस्मै चरामि हविषा घृतेन । । २ । ।

कश्यप इन्द्राय हविषा चचार
हरित्वतीषु मघवा मघोने ।
पस्पार^१ विश्वा भुवनस्य गोपा
अन्तरिक्षस्य महतो विमाने । । ३ । ।

५ का. नास्ति ।

कख म. . . . व्योमं * सधस्ताविदु → द. . . ।

२.६१.१ क म,ज . . . द्रुह्मणः; द्र. १-२ का. पत्रं भग्नम् ।

२ ख ज. द्रुहः → हः . . . ।

३ का क. नष्टः पादः । ख-घ ने । पस्पारि * भुवनानि * * x x x वि
x x ;

ग उ. पश्यार . . . ; वा. . . विश्वा → श्वा . . . ;

अपूपं नाभिलं ते घृतश्चुतं
 नदीनां पदे सुश्रुतं जुहोमि ।
 प्रविद्वान् राजन् प्र मुमुग्धि पाशा-
 नस्य पत्नी विधवा यथासत् ।।४।।

अनातुरेण वरुणः पथेमं
 स्वस्तिभिरति दुर्गाणि नेषत् ।
 तमश्विना प्रतिगृह्या स्वस्तये
 दोषा एनमुषसे सं प्र यच्छात् ।।५।।

२.६२

ये पिशाचा इमां वित्तिमाकूतिं मोहयन्ति नः ।
 तेषां त्वमग्रे नाशय वर्चश्चित्तमथो प्रजाम् ।।९।।
 नाशयाग्रे पिशाचानां वर्चश्चित्तमथो प्रजाम् ।
 अथाशां मह्यं राधय यथाहं कामये तथा ।।२।।

४ का. xxx नाभिलं * * * पथे * * । * xxx मुमुग्धि पाशान्यस्यपत्नि
 * . . . ।

क वा. अपूपां → पं . . . ; उ. . . नाभिलन्ते घृतश्च्युतं;
 गघ वा. . . . पाशान्यस्य . . . । ।

द्रः गघ 'पाशान्यस्य' यद्वा "पाशान्नास्य" इति शोधः?

५ का. * वरु x x येनो . . . * वेष्यत् ।
 . . . स्वस्त x दोषवेनपूषसे * * * Z५Z अनुवाकं १२ ZZ

२.६२.१ का. * पि x चा * विधमा . . . मोहयन्तु * * . . .
 वर्च x त्तमथो * ; वा. ख. . मोहयन्ति * । घ वर्चश्चित्त . . . । ।

२ ख-घ का. . . प्रजानां य x शां * धारयथाहं कामयन्तु मे ।
 ग वा. अथासां * * ;

आशां मह्यं राधयत्वेन्द्रियेण यथा मृताम् ।
त्वमग्रे क्रव्यादः सर्वान् पिशाचां अर्चिषा दह ।।३।।

प्रति दह यातुधानान् मूरदेवान्^३ विचर्षणे ।
ये नो दुरस्याद्वेषेणाथाशां मोहयन्ति नः ।।४।।

ये नः पशुषु दिप्सन्त्याशायां पुरुषेषु च ।
तांस्त्वं सहस्राक्षेशानः पिशाचो अर्चिषादह ।।५।।

२.६३

सहस्वेदं सहमाने अथो देवि सरस्वति ।
अथेदमश्विना लक्ष्म रोहितं कृणुतं युवम् ।।९।।

आसुरस्य मुखस्याग्रे लक्ष्म मुखं नामासि ।
मेतो ज्यायो भूरित इत् कनीयोसो
नश्येतः* पुरो मा त्वा हिंसिषम्* ।।२।।

३ क-ग का. * म्यहं राधयत्वेन्द्रियेण x x x तां . . . सर्वा;
कख वा. . . त्वेन्द्रियेण . . . ।

४ का. * द x x x दानां सूरदेवां विचर्षण * * . . . द्वेषणयथाशं x
x x नः;
घ ज. . . मोहयन्ति * ।। ख उ. मूरदेवान् * ।

५ का. एनष्पशुग्मित्सन्त्याशायां * * ।
. . . सहस्र x x पि x षा x ह z z

कख म. . . दिप्सन्त्याशायां . . . ।

ग वा, म. . . सानः; घ उ. पिशाचाङ् * * ।। ॥ ६५ ।। ६२ ।।

२.६३. का. काण्डिका नद्य ।

२ ग उ. . . . ह्यायो
वा. . . . स्ये → स्यो; ज. . . . स्ये;
घ उ. . . . नः श्येतः * * * हिंसिषं ।।

यासां पिता पर्जन्यो भूमिर्माता बभूव ।
ह्यामि सर्वा ओषधीर्गोजाताः सोम जिन्य ताः । । ३ । ।

६.४.७घ

इदं सप्तप्रखे त्वं किलासं नाशया त्वयः ।
निष्कृतिर्नाम वा असि सेदं निष्कृधि भद्रया । । ४ । ।

११.६.५कख

निष्कृतिर्नाम ते माता निष्कृतिर्नाम ते पिता
उतो त्वमसि निष्कृतिः सेदं निष्कृधि भद्रया । । ५ । ।

२.६४

और्ध्वनभसः प्रथमः सूर्यधेता उशन्ध्यः ।
चकार कृत्यामासुरः सा नो भवतु भद्रया । । १ । ।

य इमां कृत्यामुपजहुयं वा चकमिरेऽक्षितम् ।
देवानां सर्वेषां स्वसा तान् देवी निर्व्रतिर्हन्तु । । २ । ।

शौ.३.६.१

कश्यपस्य प्रतिसरो द्यौषिता पृथिवी माता ।
येथाभिचक्र देवास्तथापि कृणुता पुनः । । ३ । ।

४ घ वा. . . निष्कृति * । ।

५ ग वा. . . . निष्कृधिः;

२.६४. का. १-२ ख 'चक' इत्यवधिको भागो नष्टः ।

१ क ऋ. और्ध्व . . . ; ख म., ज. . . . उशम्यः ।

२ कख वा. * * . . . पयहुयं . . . । ज. . . जहुये . . . ।
उ. अवग्रहे नास्ति ।

ख-घ का. मिरेक्षति * * सजातानाद x व x निर्व्रतिर्ह x x ;
घ उ. तां . . . । ।

३ क का. x श्यपस्य * ; ख ज. द्यौषिता * * ।

गघ का. . . . चक्रुदेवास्तथाभि * * ;

याः कृत्या नीलवतीर्याः कृत्याः पाश्यावतीः ।
कृत्या याश्चक्रुर्लोहिनीस्ता इतो नाशयामसि ।। ४ ।।

यदि वा इदमाजहुरिमे भद्रा असन्निति ।
कृत्यासि कल्याण्यसि सामुं कर्तारमन्विहि ।। ५ ।।

२.६५

वृहते वर्चः प्रथतामुपधां
मित्रेभ्य एधि सुरभिः सुवर्चाः ।
अधि ते राजा वरुणो ब्रवीतु
तस्मा उ त्वं हविषा भागधा असः ।
शतं हेमन्तान्* दमया सपलान्
विशस्त्वा सर्वा अनु गुङ्गवो भवन्तु ।। १ ।।

- ४ का. * * नीलवतीर्या * पश्यावतीः * याश्चक्रुर्लो . . .
क म, ज. * * नीलवती ;
ग वा, म. * याश्चक्रुर्लो . . . ; ज. याश्चक्रुर्लो . . . ;

- ५ कख का. * * यदिमाजाहुरिमे भद्रासिसुन्वति ।
वा. * * . . . जर्हु → हु . . . असंनिति ।
घ का. . . कर्तारस्वजहि २३४
वा, ज. . . मन्वि → न्वहि ।। ६४ ।। ३५ ।।

प्र. ज. न्वि इत्यस्य इकारः अस्पष्टः कृत इति प्रतीयते ।

२.६५.१

का. . . . पृथतामपधां . . भ्येति सुदुभिस्सुवर्चः
ऋते * * * * त्वं * भागदाम २

* हेमन्तां दशया सपत्नां . . . सर्वाङ्गुङ्गवो * २

क उ. वृहते . . . ; वा, म. . . पृथतामु ;

घ म. पादान्ते . . . द्वौ दण्डौ ।

ङ. उ. * हेमन्तां . . . ;

ञच वा. . . सपलाद्विषस्त्वा * * गुङ्गु → ङ्गवो * ।

यस्त्वोत्पिपानं प्रत्युत्पिपाति
 यस्त्वा सजातो विरिफात्यन्तिः ।
 इन्द्रस्तं योक्त्रे अधि मे युनक्तु
 तस्मा उ त्वं हविषा भागधा असः ।
 शतं हेमन्तान्* दमया सपत्नान्
 विशस्त्वा सर्वा अनु गुङ्गवो भवन्तु ।।२।।

यस्त्वा यच्छन्तं प्रतियंयमीति
 यस्त्वा जिगीषात् पृतनाः समर्ये ।
 बृहस्पतिस्तमव जङ्घनीतु*
 तस्मा उ त्वं हविषा भागधा असः ।
 शतं हेमन्तान्* दमया सपत्नान्
 विशस्त्वा सर्वा अनु गुङ्गवो भवन्तु ।।३।।

ये ते शुल्कमाहरां य उ ते बलिं
 सोमः सजातो उत संनयाति ते ।
 अग्निः सयुग्धानधि ते ब्रवीतु
 तस्मा उ त्वं हविषा भागधा असः ।
 शतं हेमन्तान्* दमया सपत्नान्
 विशस्त्वा सर्वा अनु गुङ्गवो भवन्तु ।।४।।

- २ का. यस्तोत्पिपानं प्रत्युत्पात . . . सुजातो विलहात्वं x च z इन्द्रस्त्वं
 * * * विनक्त्यस्मै;
 ड वा. इन्द्रस्तयोक्ते * * * ; ज. . . योक्ते . . . ;
 द्र. सर्वत्र 'तस्मै' इत्यत ऊह्यम् । एवमापञ्चमम् ।
- ३ का. . . . यच्छन्दं प्रत्युंसि x x x स्मा जिगीषां पृतनस्सपर्ये
 वृहस्तमवजंघनी x x x;
 क वा. यच्छन्तं *;
 ख ज. . . . प्रतनाः * । द्र. अंशतः कीटदष्टम् ।
 गघ उ. . . . स्तममजंघनीतु तस्मै । ।
- ४ का. x x x रास्यते बलिं सोमसृजातानुपसं x x x;
 क वा. . . . शुक्ल → त्कमाहरां . . . ;
 ख वा. * सजातां → ताङ् * सं नमाति * ।
 म, ज. * सजाताङ् . . . ; ज. . . . संनमा → याति * ।

वरिष्यै अधि पुरुः प्रजया सुवीरो
 अभि प्र युंश्च* दमया सपलान् ।
 इन्द्रो मरुत्वानधि ते ब्रवीतु
 तस्मा उ त्वं हविषा भागधा असः ।
 शतं हेमन्तान्* दमया सपलान्
 विशस्त्वा सर्वा अनु गुङ्गवो भवन्तु ।। ५ ।।

इति द्वितीयकाण्डे त्रयोदशोऽनुवाकः

२.६६

भगाय राज्ञे प्रथमं जुहोमि
 विश्वे देवा उत्तरे मादयन्ताम् ।
 उशन्* पत्नीभ्य उशतीभ्य आभ्यः
 पतिमग्न आ वह रातहव्यः ।। १ ।।

पतिं वृणीष्व हविषा गृणाना
 तमा वह्यात् सविता तं ते अग्निः ।
 तस्मै नमस्व शतशारदाय
 भगभक्ता भगवती सुवीरा ।। २ ।।

- ५ का. रो अभ्यप्रयुङ्ग * * । ऋते राजा वरुणो * तस्मात्त्वं * भाग
 दास z * हेमन्तां * सपलां . . . सर्वाङ् गुङ्गवो * z४z ख उ. .
 . . . यंश्च
 उ. * हेमन्तां * * ; च वा. विषस्त्वा * * गुङ्ग → ङ्गवो * ।। ऋ
 ५ ।। ६५ ।। अ ८३ ।। अन्यत्र “अ १३” इति ।।

- २.६६.१. ग का, उ. उशं * * * ;
 घ का. पतिमग्नि आवहरातहव्या ।
 उ. . . मग्नावह * ।।

- २ कख का. . . गृणानस्तमा वहत्सवित * * * ;
 क वा. * गृणीष्व * * ;
 ख ज. . . वह x त् . . . । उ. . . तन्ते * ।
 गघ का. तर्भिर्द्रमस्मि * * * सुवीराः ।

यमर्यमन् पतिमस्यै दिदेशिथ
जने चित् सन्तं तमिहा वहसि ।
सुमङ्गल्यपतिघ्नी सुशेवा
रायस्योषेण तमिषा सचस्व ।।३।।

यं ते पतिमर्यमा जायमानायै
धाता चकल्प तमिहा वहसि ।
अभि वरेण हविषा जुहोमि
प्रजानन्नैतु सुमनस्यमानः ।।४।।

पतिं ते द्यावापृथिवी अघातां
पतिर्मित्रावरुणा वातो अग्निः ।
सप्त ऋषयोऽदितिः सोम इन्द्र-
स्ते त्वा देवाः पतिवलीं + कृण्वन्तु ।।५।।

-
- ३ का. यमर्षासं पतिमस्यै दिदेशित
* दिच्छन्तं तमिया * । . . . सुषेवा . . . उचिषासुतस्व;
ग उ. . . ल्यपतिमघ्नी * (वा. सुसे → सेवा);
- ४ कख का. यत्ते . . . मानायां * * जमिहा * । क उ. यन्ते . . . ;
ख वा. * चल्पितमिहा * ।
घ का. प्रजान्नैतु सुमनस्यमानां;
वा, ज. प्रजानन्नैतु * । ।
- ५ क उ. पतिन्ते * * .
ख का पतिं मित्रावरुणा * अग्निः सप्तर्षयोदितिस् * . . . पतिवली *
२५२ अनु १३ २२
ख म. पतिमित्रावरुणा * अग्निः ।
ग वा, ज. ऽ नास्ति । वा, म. . . इन्द्र → मिन्द्र-;
ज. . . . सोममिन्द्र-;
घ उ. . . पतिपलीं * ।। ६५ ।। ६६ ।।

२.६७

यस्त्वारायः प्रविवेशानिर्जनिवो उत ।

अथो यस्तन्वं पस्पृश तमितो निर्णयामसि ।।१।।

निष्ट्वाराय नयामसि य इमां प्रविवेशिथ ।

आत्मानमस्य मा हिंसीरन्यत्र चर मेह भूः ।।२।।

यदरायेमामुपायसि धेह्यस्यै रयिपोषणम् ।

प्रजां चिदस्या मा हिंसीरन्यत्र चर मेह भूः ।।३।।

यदरायेहायसि हनाम वीरुधा त्वा ।

अथो खनित्रिमैस्त्वादृषेण यथा भगम् ।।४।।

यदरायासूयं* श्लैषूयमावतोक्त्यम् ।

यत् पैतृषद्यं दौर्भाग्यं तदितो निर्णयामसि ।।५।।

-
- २.६७.१ का. . . राय . . वेशजानुर्जनिवाङ्मुत । * तन्वं पस्पृश . . .
निन्नयामसि;
- ख उ. . . र्जनिवाङ् उत । ग वा. * . . . पःस्पृश;
- २ खग का * इमान्प्रविवेशतः आत्मानमस्य. . . ;
घ वा, म. - रन्वत्र . . . ।।
- ३ क का. येजरायेमामु. . . ;
ग का. * चतस्या . . . ; म, ज. प्रजाज्चिदस्या . . . ;
घ म. रन्वत्र . . . ।।
- ४ कख का. येजरायेविहायसि हनामि * * ।
क वा. यदराए → येहायसी;
गघ का. * खनित्रमीस्त्वा दृषेण * * ;
ग म, ज. * . . . मैत्वा —;
- ५ का. येजरायासूयंस्तृषुयमा . . . * पैतृषद्यं * तमितो * २१
कख म. . . . शुयंश्लैषुयमावतोक्त्यं; वा, ज. . . . शूयंश्लैषूयमावतो
क्त्यं ।

२.६८

अग्नेर्वो बलवतो बलेन मन्युं वि नयामसि ।।१।।
 इन्द्रस्य वो बलवतो बलेन मन्युं वि नयामसि ।।२।।
 सोमस्य वो बलवतो बलेन मन्युं वि नयामसि ।।३।।
 बृहस्पतेर्वो बलवतो बलेन मन्युं वि नयामसि ।।४।।
 प्रजापतेर्वो बलवतो बलेन मन्युं वि नयामसि ।।५।।

यत्ते सूर्य दिवि देवेषु वर्ध-
 स्तस्य नो धेहि त्वमसि प्रचेताः ।
 अहं त्वदुग्रस्त्विषितस्त्विषीमा-
 निमां वाचं वि साक्षीय ।।६।।

२.६९

वार्तः पुरस्तात् पवसे नभस्वान् ।
 नमस्ते विद्य ते नामधेयं मा नो हिंसीः ।।१।।
 तपोजा असुरो दक्षिणतः पवसे नभस्वान् ।
 नमस्ते विद्य ते नामधेयं मा नो हिंसीः ।।२।।

-
- २.६८.१. का. . . . मन्यु व्य * ।
 ५ का. . . . मन्युर्व * ।
 २-४ "बलवतो" इत्यारभ्य सर्वत्र ऊह्यम् ।
 ६ का. . . सूर्य . . देहि तमसि प्रचेतां * चविग्रस्त्वि . . . * *
 श(→सां)क्षीय २२४
 क वा. . . सूर्य . . . ;
 ग म. * . . . स्त्विषीतस्त्वि . . . ;
 घ म, ज. . . शाक्षीय ।।३६।।६८।।
 २.६९.१ कख का. वातष् * पवमे *; ख वा. * नभस्वां ।
 द्र. का. सर्वत्र 'पवमे' इति ।
 २ कख का. तपोदष्पुरो * पवमे.*;

विश्वायुर्विश्वजनीनः प्रतीच्या दिशः पवसे नभस्वान् ।
नमस्ते विश्व ते नामधेयं मा नो हिंसीः ।।३।।

शिवो वैश्वदेव उदीच्या दिशः पवसे नभस्वान् ।
नमस्ते विश्व ते नामधेयं मा नो हिंसीः ।।४।।

अतिष्ठावान् बार्हस्पत्य ऊर्ध्वाया दिशः पवसे नभस्वान् ।
नमस्ते विश्व ते नामधेयं मा नो हिंसीः ।।५।।

२.७०

अप धौरपाततनदपस्कद्य वधेदहिम् ।
कल्याण्या यथा स्मृतं शमुनः सन्तु विद्युतः ।।९।।

ऋ.५.८३.६ द्रः यत् पर्जन्य स्तनयति सर्वं संविजते जगत् ।
पतिं तदृत्वियावती पृथिवी प्रति मोदते ।।२।।

२,३,४ उ. पवसे इत्यत ऊह्यम् । वा. ४ नास्ति ।

५ का. अतिष्ठावा . . . पवसे . . . २३२ इति षडृतसूक्तं २२
ख वा. . . नभस्वां ।

२.७०.९ का. * धौरपा उतनद . . . वदेदहिं * यताः * सुम * * विद्यतः ।
ज. “धौरपाततन” इति भागो नष्टः ।

ख वा. -दपस्कन्द. . . ।

ग म. कल्याण्या * * ;

क < अपाधौदपाततन . . . ? तु. २.५८.४ क ।

२ का. * * पर्जस्तयिलुस्ससं सं व्यतते * पतन्तु द्वितीया त्रयावती .
. . . ।

क म. * पर्यन्य * ;

ख वा. पतन्तु (→न्तित) दृ. . . ;

म. पतिन्तदृ. . . ; ज. * तदृत्वियाप → वती ;

एष एनाभ्यक्रन्दीदृषाश्वो धेनुका इव
अहींस्त्वं विद्युतां जहि मास्माकं पुरुषान् वधीः । । ३ । ।

अभिक्रन्दा स्तनयिलोरवस्फूर्जदशन्या उत ।
देवा मरुतो मृडत नः पातु नो दुरितादवघात् । । ४ । ।

ऋ.६.७५.१२ द्रः ऋजीते परि णो नमादित्याः शर्म यच्छत ।

वा.स.२६.४६ द्रः युयुत् पर्णिनं शरमुतापर्णं रिशादसः । । ५ । ।

इति द्वितीयकाण्डे चतुर्दशोऽनुवाकः

२.७१

शौ.५.१४.६ कृतव्यधनि विध्य तं यश्चकार तमिज्जहि ।
न त्वामचक्रुषे वयं वधाय सं सिंसीमहे । । १ । ।

३ का. एषेनाभ्यर्कदीदृकाश्वेधेनुकामिव अहींस्त्वं * * मास्माकं पुरुषां * ।

क ज. * एनाभ्यः क्रन्दीदृ;

ग म. अहिं → हींस्त्वं विद्युता *;

४ कख का. अभिक्रन्दाः स्त → तनय . . . स्फूर्जद . . . ।

वा. * स्तनयिलोरवस्फूर्जद . . . ।

घ म. * * . . . दवर्त्या → घात् । ।

ज. * * दवघा → त्प्रात् । ।

५ का. वीचिते * * नम आदित्यश्चर्म * । यूयत पर्णिनो . . . पर्णो

ऋषादश २४२ ख वा, ज. . . यच्छत् । ग ज. * पर्णनं . . . ;

घ वा. . . रिषादसः → शः । । अ १४ । । ऋ ५ । । ७० । ।

म. . . रिशादस । । . . . ज. . . रिशादशः । । . . .

२.७१.१. क का. . . धनविद्ध * ; वा. कृतव्य → व्यिधनि * * ;

ख उ. . . तमुज्जहि ।

गघ का. दत्वामिचक्रिषे * * शंससीमहे;

ग वा, म. * * . . . चक्रुषे * ;

- यथा ते देव्योषधे प्रतीचीनं फलं कृतम् ।
 शौ.५.१४.४ख एवा त्वं कृत्वने कृत्यां हस्तगृह्य परा णय ।।२।।
 शौ.५.१४.४क पुनः कृत्यां कृत्याकृते गोधेवावटमन्नयत् ।
 सत्तुरिव सत्तुप्रेष्यं प्रतीचीः प्रति दध सत् ।।३।।
 यां ते चक्रुर्वर्तनेषु वार्ताकुषु वृतासु च ।
 शौ.४.१७.४घ मण्डूके कृत्यां यां चक्रुस्तया कृत्याकृतो जहि ।।४।।
 शौ.५.१४.१३ अग्रिरिवैतु प्रतिकूलमनुकूलमिवोदकम् ।
 सुखे रथ इव वर्ततां कृत्या कृत्याकृतं कृता ।।५।।

२.७२

अग्रिर्धुम्नेन सूर्यो ज्योतिषा
 द्यौर्महिम्नान्तरिक्षं* व्यचसा ।
 दिश आशाभिः पृथिवी पयोभि-
 रितं राष्ट्रं वर्धयन्तु प्रजावत् ।।१।।

-
- २ का. * त्वा देव्योषधं . . . त्वांकृत्यने कृतं हस्तिग्रीह परायनः;
 ३ का. 'प्रतीचीनं फलं . . . हस्तिग्रीपरानयः पुनष्कृत्याकृतांकृती'
 इत्यधिकम् ।
 ख-घ का. गोधेनुकावटुंमन्नयत् । शक्तुर्व्यशक्तुपेश्यं * * तद्वसत्;
 ख वा. . . वटमन्नयत् । म. . . मन्नयत् → त । घ उ. प्रतीची .
 . . ।।
 ४ कख का. यान्ते . . . र्वन्तनेषु वन्ताकूखुर्वतासु * ।
 क उ. यान्ते . . . ; खग म. वार्ताकुसु * * । * * * चक्रुः;
 क वा. . . चक्रुव → र्वर्त → तनेषु; द्र. ३ ख < . . . वटमन्नयत् ?
 ५ कख उ. . . . कूलमनुकूल . . . ।
 कख का. सा.अ. ।
 गघ का. शुक्रे रथै * कृत्ये * ताः २५२ अनु १४२
 २.७२.१. खग का. . . . म्नाअन्तरिक्ष * दिशाशाभिषु * * ;
 क वा. अग्रिधुम्नेन सूर्यो * ;
 ख उ. . . . न्तरिक्षेण * । ज . . . ऽन्तरिक्षेण

त्वष्टा रूपेण सविता सवेना-
 हर्मित्रेण वरुणेन रात्री ।
 पूषा पुष्टैर्भगो अंशेन भक्त्ये-
 दं राष्ट्रं वर्धयन्तु प्रजावत् । । २ । ।

यां विश्वकर्मा निजघान मेधि-
 मन्तरा द्यावापृथिवी उभे ।
 तस्या आहुः क्षत्रियं गभमितं
 परि माव पत्या मूर्धनि धारयस्व । । ३ । ।

छन्दांस्यस्या अभितो मयूखा
 स्तोमा आत्मा यजुरस्याः पुरीषम् ।
 तस्या आहुः क्षत्रियं निर्मितं
 परि माव पत्या मूर्धनि धारयस्व । । ४ । ।

-
- २ का. त्वाष्टा . . . सवेनाहर्मित्रेण . . . पुष्टैर्भगंसेन भगदयिदं * *
 *;
 ख उ. — हर्मित्रेण * * ।
 गघ ज. . . भक्त्येदं * * * । ।
- ३ का. यानि * णिजघान मेदिमंतरा द्याका . . . । * हुः * गर्भं परि
 मावपत्या * चारयस्व;
 क वा, ज. * णि → निजघान. . . ;
 ग उ. * * क्षत्र्यं . . . ;
- ४ कख का. छन्दांस्याभितो . . . तुमा यजुरस्याः *;
 ख म. * * यजुरस्याः पुरुषं । वा, ज. . . पुरुषं ।
 ग का. * हुः * * ;
 वा. . . क्षत्र्यं निर्मिमीतं; म. . . . क्षत्र्यं * ।
 ज. . क्षत्रियं (→ त्र्यं) निर्मि (+मी) तं,

परा णुदस्व व्यथयाभिमाति-
 मधस्पदं कृणुष्व दुर्धरायतः ।
 मा त्वा दभन् सपला दिप्सन्त-
 स्तव राष्ट्रमुत्तरं द्युम्नमस्तु ।।५।।

२.७३

इदं तन्मित्रावरुणा हविर्वा
 येनाग्रे देवा अमृतत्वमायन् ।
 येनास्मै क्षत्रमधिधारयौजो
 ऽसपलाः प्रदिशः सन्त्वस्मै ।।९।।

घृतस्य धारा मित्रावरुणा
 दुहां वां धेनुरनुपस्फुरन्ती ।
 देवः सवितोत वायुरग्नि-
 भूतस्य पतिरिह शर्म यच्छात् ।।२।।

५ का. * गितस्य व्रतथायापिमहतिमदस्पदं * दुर्धरायवा * * दभं
 सपत्रादिप्सतुस् . . . मुत्तमं . . . २१२

ख ज. पादान्तो भग्राक्षरः ।

२.७३.९

क का. * तन्मित्रा. . . ;

गघ का. . . धारयौजो सपत्राष् * . . . ।

वा. . . . धारयौ(→यो)जो (+अ)सपलाः. . . ।

ग ज. . . . धारयौजो ;

२ खग का. दुह * . . . देव . . . ;

ख वा. . . . पस्फुरन्ती → न्ती ।

घ वा. - भूतस्यप्रतिरिह * यच्छात् । ।

ज. - . . . प्र → पतिरिह * यच्छात् । ।

शं नस्तन्मित्रावरुणा गृणीतं
 वृद्धावमित्रा बहुधा वि शेरात् ।
 जयतु सेनोप घोष एतु
 पृथक् सत्वानो बहुधा भरन्ताम् ।। ३ ।।

हनाम मित्रावरुणावमित्रान्*
 भवाम भग्रे सुकृतस्य लोके ।
 पारयान्नः सविता देवो अग्नि-
 र्जयामेदं हविषा कश्यपस्य ।। ४ ।।

वातोयं मित्रावरुणा तदाह
 विश्वन्तरं निर्मितं कश्यपस्य ।
 अध्वर्यवो मरुतो अस्यासन्
 तेन देवेभ्यो वरिमाणि चक्रुः ।। ५ ।।

३ का. * नस्तन्मित्रा . . . गृणीतां त्रेधामित्रा * व * जयते सेनोप
 * एतत् * * * भवन्तां;

क उ. सन्न (वा. → शन्न) स्तन्मि (← म्मि वा.) त्रा. . . ;

ग वा. . . . एतु → त; म. . . एत;

४ क का. * . . . णासमित्रां;

वा. हनाव . . . वमिता; म., ज. हनाव . . . वमित्रा;

ग म. . . देवोऽग्नि-; घ उ. -र्ययामेदं * * ।।

५ क ज. . . द → तदाह;

ख-घ का. हविष्यन्तरं * * * मरुतायस्यासन् * * वरुणानि * औ
 तेनदेवेभ्योवरिमाणि चक्रुः २ २ २

ख ज. विश्वन्तरं * * । ग म. * * ऽस्यासं; वा. . . अस्यासं;

घ उ. काण्डिकान्ते “विष्णुः” इति, मङ्गलचिह्नानि च ।

२.७४

शौ.३.३.१

अचिक्रदत् स्वपा इह भव-

मै.४.१४.१५

दग्रे *यजस्व रोदसी उरुची ।

आमुं नय नमसा रातहव्यो

युञ्जन्तु सुप्रजसं पञ्च जनाः । । १ । ।

शौ.३.३.२

दूरे चित् सन्तमरुषास इन्द्र-

मा च्यावयन्तु सख्याय विप्रम् ।

यद् गायत्रीं बृहतीमर्कमस्मै

सौत्रामण्या दधृषन्त* देवाः । । २ । ।

शौ.३.३.३

अन्द्रयस्त्वा राजा वरुणो जुहाव

सोमस्त्वायं ह्वयतु पर्वतेभ्यः ।

इन्द्रस्त्वायं ह्वयतु विद्भ्य* आभ्यः

श्येनो भूत्वा विश आ पतेमाः । । ३ । ।

२.७४.१

का. असिक्रत् * दम्भ * . . . अमुं * नमसा * युञ्जन्ति
* * * ।

खग उ. . . . यदस्व * रोची । * (ज. आमुन्) * नमसा * ;

२

का. * दिशन्तमर्शास . . . श्यावयन्तु * रिपुं यदि गायत्रियं . .
. ददृशन्तु * ।

क वा. * विष्ठ (→ त्स) न्त. . . ; ज. * विष्ठन्त. . . ;

घ वा. सौत्रामन्वा दधर्ष (→ धृष) न्तु * । ।

म. * द → सधृषन्तु * । । ज. * दधृषन्तु * । ।

३

ख का. . . ह्वयति * ;

गघ का. . . . ह्वयति विद्भ्याभ्यः * * विषा पतेमश्;

ग उ. . . . विद्भ्य * ; घ ज. मन्त्रान्ते एको दण्डः ।

शौ.३.३.४

श्येनं हविर्नयत्वा परस्मा-
दन्यक्षेत्रे अपरुद्धं चरन्तम् ।
अश्विना पन्थां कृणुतां सुगं ते
गर्भं सजाता अभिसंविशध्वम् । । ४ । ।

श्येनं हविः कश्यपस्योप शिक्षे-
न्द्रं वातः प्रहितो दूत आ वह ।
विषह्य शत्रून् सेनाग्रै-
र्विशो वृणानोऽव गच्छ कामी । । ५ । ।

शौ.३.३.६

यस्ते हवं परितिष्ठात् सजात उत निष्ट्यः* ।
अपाच इन्द्र तां नीत्वाथेममव गमय । । ६ । ।

शौ.३.३.५

ह्वयन्तु त्वा पञ्च जनाः पतिमित्रा अवर्षत ।
इन्द्राग्री विश्वे देवा विशि क्षेममदीधरन् । । ७ । ।

-
- ४ का. श्येनो हविर्नयत्वा . . . अप(→पु)रुद्धं * अश्विनां ** सजन्ते
* सुजाता अभिसंघं . . . ;
ग उ. * * * सुगन्ते; घ ज. एको दण्डः ।
- ५ क वा. . . . शिक्षे; का. श्येनो ;
ख का. इन्द्रं * * दूतावा; वा. . . आवः(→वह) ।
म. . . . वात . . . । ज. . . . आवः ।
गघ का. विषय * । सेनाग्रै विषो वृषणानो अधराकासी;
गघ उ. * * सेनाग्रैर्विशो . . . । ।
वा, ज. . . गच्छ * । । उ. अवग्रहो नास्ति । घ ज. एको दण्डः ।
- ६ का. . . प्रतिनिष्ठ्यात् सजाता * निष्ट्या २२२
अपात * तां नीत्वायथेमवगायः;
ख उ. * * निष्ट्यः । घ वा, म. अथेममव * । ।
ग द्र. तां < तान्?
- ७ का. ह्वयन्ति * * जन्याः * वर्षत;
क वा. ह्वयन्तु * * ; ज. ह्वयन्ति → न्तु . . . ;
घ का. . . दीधरं २३२

पुनर्द्यौर्देवी पुनरन्तरिक्ष-
मग्निर्वातः पवमानो भिषज्यतु ।
ग्राह्याः पाशान्निर्ऋत्याः पाशान्मृत्योः
पाशाद्वाक् त्वा देवी पुनर्ददातु । । ५

इति द्वितीयकाण्डे षोडशोऽनुवाकः

२.८१

इदं चक्षुर्ऋतावरी मा मा हासीत् पुरायुषः ।
यद्वां तमो यदृषिषमप वां तन्नि दध्मसि । । १ । ।
यदन्धियं यदल्पाणं योऽर्मो अधिरोहति ।
अयस्मयस्तदङ्गुशोऽक्षोर्ममप लुप्पतु* । । २ । ।

-
- ५ क का. . . . पुनन्तरिक्ष -; ज. . . . देवी . . . ;
गघ का. * पाशान्निर्ऋत्याष्पाशान्मृत्योः पर्शाद्वाक्च * . . . २४२
ग वा. * पाशान्निर्ऋत्याः . . . ;
घ ज. पाशाद्दाक् . . . । । ऋ ५१ । ८० । । अ १६ । ।
२.८१.१ का. * . . . र्ऋतावरी * हिंसीत् . . . लपिषमपवाचंनि * ।
क उ. * चक्षुरुतावरी
गघ उ. यद्वातमो . . . वान्तंनि * । । द्र. वा. यदृषि → फि . . . ;
ज. 'यदृषिषम(म. → ऽ)प' इति
< यदृषीषमप? 'रिषिषमित्यस्य हिंसनमित्यर्थो भवेत् किम्?' इति
दुर्गामोहनपादाः ।
२ का. इदं धेह्यदगणं यथोर्मातिरोहति । अयस्मयस्तराङ्गुशो अक्षौरर्म-
मपुलंपतु २
ख वा. क्षो → योर्मो * । म. क्षोर्मो * । ज. क्षोऽर्मो * ।
गघ वा. . . . स्तदङ्गुशोक्ष्यो (+च) र्ममपलंपतु । ।
म. . . . लंपतु । । ज. . . . शोक्ष्योर्ममपलंपतु । ।
द्र. घ. < अक्ष्णोऽर्मम् अपलुम्पतु ?

यमज्याजिमजयं नृचक्षा
 यं वा श्वेनः शकुनिर्य सुपर्णः ।
 यदाहुश्चक्षुरदितेरनन्तं
 सोमो नृचक्षा मयि तद् दधातु ।।३।।

यथा चक्षुः सुपर्णस्य यथाश्वस्य यथा शुनः ।
 एवा मे अश्विना चक्षुः कृणुतं पुष्करत्नजा ।।४।।

यस्याः सुपर्णः प्रपतन् चक्षुषा चक्षुराददे ।
 तस्याः समुद्रजे तव चक्षुषा चक्षुरा ददे ।।५।।

२.८२

अग्निं ते हरः शिषक्तु यातुधान स्वाहा ।।१।।

- ३ कख का. यमह्याद्यमुजयं * * शंसेनश् ... सुपर्णा;
 क म. यमज्यानि → जिमजयं ...;
 द्र. * यमयाजिमित्यादिकः शोधो ध्येयः ।
 ख वा. ... श्वेनः ... । म. ... र्जसुपर्णः । ज. यम्या. ... ।
 गघ का. उदाहुश्चक्षुरुदिते ... तद्दर्मधातु ।
 ग वा. ... क्षुरु → रदिते ...; म. यदाहुच. ...;

- ४ कख का. * * सुपर्णश्च ... श्वश्रू * *;
 वा. * श्वक्षु *; म. * चक्षु *;
 घ का. * ... स्रज ।

- ५ का. यस्यसुसुपर्णप्रपतश्च * ... दधे
 तस्याह * उव * ... दधे Z५Z अनु १६Z Z Z
 क. उ. * * प्रपतं;
 ग वा. * समुद्रए *; म, ज. * समुद्रये *;

२.८२.१.

का. अग्निस्ते हारस् * * *;
 उ. काण्डिकायां प्रथमपदद्वये अनुस्वारस्य बहुलं नृकारादेशः; २-५
 मन्त्रेषु यातुधानस्वाहेत्यूहम्; १-५ सर्वत्र शिषक्तु इति । २-४ का.
 यातुधानस्वाहेत्यूहम् । पत्रस्य दक्षिणतः "रक्षा मन्त्रह ४" इति ।

२.७६

हिरण्यपुष्पी सुभगा कूपश्चायं सुमङ्गलः ।

तावेनां भद्रया धत्ताममृतावमृते भगे । । १ । ।

हिरण्यं पृङ्खरितं तत्ते अङ्गेषु रोहतु ।

शौ.१४.१.५५ ग तेनेमामश्विनीं नारीं भगेनामि षिञ्चतम् । । २ । ।

यथा कूपमुदहृदस्तृप्यन्तो यन्ति कामिनः ।

एवा त्वा सर्वे देवरः पतयो यन्तु कामिनः । । ३ । ।

हिरण्याक्षि मधुवर्णे हिरण्यपरिवर्त्तने ।

अङ्गो हिरण्ययस्तव तेनास्यै पतिमा वह । । ४ । ।

शौ.७.३८.५ यदि वासि तिरोजनं यदि वा नद्यस्तिरः ।

पै.३.२६.६ इयं त्वा मह्यमोषधिरङ्गेनेव न्यानयात् । । ५ । ।

२.७६.१

का. * * . . . सुमङ्गल . . . दत्ताम . . . * ;

उ. घ. . . मृतो * । । द्र. ख बेरेट् 'रूपश्चायं' । तत् प्रामादिकम् ।

२

का. हिरण्यपिङ्खरितं . . . रोहति . . . नारी . . . ;

क वा. * पृङ्खरितं ; म. * पुङ्खरितं ;

ख वा. षु इत्यस्योपरि 'सा' इति ।

घ म. . . षिञ्चितं । ।

३

कख का. * कूपमुदहृदस्तृप्यन्तो * * ; उ. . . . स्तृप्यन्तो * * * ।

बेरेट् 'रूप' . . . । प्रामादिकं तत् ।

घ का. पतयो यन्तु * ; वा * युन्तु * । । म. . . यन्ति * । ।

४

का. हिरण्याक्ष मधुवर्णो . . .

अङ्ग . . . यस्तुव तेनास्यैः . . . ;

क वा * मधुवर्णो ; ज. * मधुम → वर्णो ;

ख उ. हिरण्यपरिवर्त्तने । ग उ. अङ्गो . . . ;

५

क का. * वास्पदिरोचनं ; ज यदी . . . ; उ. . . तिरोदनं ;

खघ का. . . स्तिर यं * . . . रङ्गेनमन्यानय २३२

घ उ. -रङ्गेनेवं . . . । । ऋ ५ । । ७६ । ।

२.८०

पुनः प्राणं पुनरपानमस्मै
 पुनर्व्यानमुत सोम धेहि ।
 आत्मायं चक्षुरुदते समान-
 स्तमू नु पाहि तमू नु जीव जागृहि ।।१।।

त्वष्टा रूपेण सविता सवेना-
 हर्मित्रेण वरुणेन रात्री ।
 इन्द्रो ज्यैष्ठ्येन ब्रह्मणायं बृहस्पतिः
 पूषास्मै पुनरसुं दधातु ।।२।।

य आदित्या वसवो ये च रुद्रा
 विश्वे देवा अदितिर्या च रात्री ।
 यज्ञो भगः सविता ये च देवा
 यमोऽस्मै पुनरसुं दधातु ।।३।।

पुनस्ते राजा वरुणो दधातु
 सोमो राजाऽसुमित्ते पुनर्दात् ।
 इन्द्रो मरुद्भिरश्विना ते भिषज्यता-
 मग्नी रुद्रोऽसुमित्ते पुनर्दात् ।।४।।

- २.८०.१ क का. . . . पानं अस्मै;
 गघ का. आत्मानं चक्षुरुदते . . . स्तमनु * तमनु * जागृवि ।
 घ ज. स्तमू (→नू) न * स्तमू . . . । वा, म. . . * स्तमू * *
 * ।।
- २ का. त्वाष्टा * * सवेन अहर्मि . . . ज्यैष्ठेन ब्रह्मणाय * . . रसं *;
 ख वा, ज. - हर्मित्रेण * * । म. - हर्मित्रेण * * ।
 गघ ज. * ज्यैष्ठेन . . . पुनरसुं * ।।
- ३ क का. यथादित्या . . . ; ज. . . . चे → जे * *;
 गघ का. . . ये च । * . . . रसं * । घ वा. अवग्रहो नास्ति ।
- ४ क का. नास्ति । म, ज. . . . दधातु;
 ख-घ का. * * असुचित्ते पुनर्मा इन्द्रो . . . भिषज्यदग्नी * वसुवित्ते. . ;
 खग वा. * * सुमित्ये → ते . . . । * . . . भेषज्यता — ;
 घ ज. . . . सुमित्ये . . . ।। द्र. पुस्तिकासु अवग्रहो नास्ति ।

२.७७

द्र.शौ.१.३४.२ग
पै.३.२६.४गघ

अहं बिभर्मि ते मनो अहं चित्तमहं व्रतम् ।

ममेदपि क्रतावसो मम चित्ते सचावहै । । १ । ।

आमना अस इहमना अस

इह ते रमतां मनः ।

मयि ते रमतां मनः । । २ । ।

शौ.६.१०२.३कख

आञ्जनस्य मधुषस्य कुष्ठस्य नलदस्य च ।

वीरोदेकस्य मूलेन मुखे निमन्दनं कृतम् । । ३ । ।

मधु मे अन्तरास्ये मुखे निमन्दनं कृतम् ।

तत्रो त्वं वि वर्तस्व नराचीव वर्तसि । । ४ । ।

शौ.६.८.१खग

यथा नेमी रथचक्रं समन्तं परिष्वजे ।

एवा परि ष्वजस्व मा यथासन्मयि ते मनः । । ५ । ।

२.७७.१ ख म, ज. ५हं. .। का. . व्रतं . . दप. . ममासश्चेदसीदपि ।

२ कख का. आम्नासै (→ मै) आसैहितेरमतां मनो;

३ का. आंजनस्य मधुषस्य * नलतस्य * । वीरोदीकस्य * * नर्मदनं *;

ख उ. * नलदस्य *;

ग वा. वीरोदे → दकस्य *; म. * मूलेन;

द्र. ३घ, ४ख निमन्दनं; का - मन्दनं तथा - मर्दनं; र-नयोर्मिथोभ्रमः प्रायिकः । उ. दुर्गामोहनपादैर्यत् निमथिनं इति पठितं तत् उ. पुस्तिकासु 'न्द' 'थि' वर्णयोर्लेखने भेदाभावात् । केवलं म पुस्तिकायां स्वल्पो भेदो दृश्यते ।

४ का. * * * नमन्दनं * . . . नराची इव * ।

५ गघ का. * * षस्व * यथासंपयि * * २१२

वा. * * षजष्व . . . सन्मइ → यि * * । । ५ । । ७७ । ।

२.७८

यथेदमश्विना तृणं वातो वहति भूम्याः ।

एवा वयं वहामसि यां वयं कामयामहे । । १ । ।

उत्त्वा माता स्थापयतु प्र त्वा नुदतामश्विना ।

अथा शिशुरिव* मातरं मामेवान्वेतु ते मनः । । २ । ।

यथा क्षीरं च सर्पिश्च मनुष्याणां हृदः प्रियम् ।

एवाहमस्या नार्या हृदो भूयासमुत्तरः । । ३ । ।

अग्रेष्ट्वा तपस्तपतु वातस्य ध्राजिः ।

मा स्पृक्षथा निषदनाय साधव

उत्तिष्ठ प्रेक्षप्रिवत्ते कृणोमि । । ४ । ।

सूर्यस्य त्वा तपस्तपतु वातस्य ध्राजिः ।

मा स्पृक्षथा निषदनाय साधव

उत्तिष्ठ प्रेहि सूर्यवत्ते कृणोमि । । ५ । ।

२.७८.१ कख का. . . त्रिणं * ह्वतु भूम्यां;

२ क का, उ. उत्त्वा * *; ख वा. प्र → न्र * . . . ।

गघ का. दाश्वशुरिव * . . . वाजोतु * *;

ग उ. * शिशुरिव *;

३ क वा. * क्षीरञ्च . . .; ज. * क्षीरञ्च . . .; ड्र. का. पत्रस्य वामत
एकऋचां इति ।

ख-घ का. * हये * । . . . नारीया * . . . मुत्तमः;

४ क-ग का. . . द्राजि * स्पृक्षता निषदनानिमाधव;

घ उ. * . . . वर्त्ते * । ।

५ क-ग का. सूर्यस्त्वा . . . द्राजि * . . . तातिषदनानिमाधव;

घ उ. * . . . वर्त्ते * । । ऋ ५ । । ७८ । ।

२.७५

प्रजापतिरनवर्तिः स प्रजाभिरनवर्तिः ।

स मानवर्तिरनवर्तिं कृणोतु ।।१।।

इन्द्रो ऽनवर्तिः स वीर्येणानवर्तिः ।

स मानवर्तिरनवर्तिं कृणोतु ।।२।।

सोमो ऽनवर्तिः स ओषधीभिरनवर्तिः ।

स मानवर्तिरनवर्तिं कृणोतु ।।३।।

आपो ऽनवर्तयस्ताः पर्जन्येनानवर्तयः ।

ता मानवर्तयो ऽनवर्तिं कृण्वन्तु ।।४।।

देवा *अनवर्तयस्ते ऽमृतेनानवर्तयः ।

ते मानवर्तयो ऽनवर्तिं कृण्वन्तु ।।५।।

इति द्वितीयकाण्डे पञ्चदशोऽनुवाकः

- २.७५.१ का. . . . रनुवर्तिस् . . . रनुवन्तिः . . . नुवर्ति अनुवन्ति * ।
 द्र. का. सर्वत्र 'अनवर्ति' इत्यस्य स्थले 'अनुवर्ति' 'अनुवन्ति' इति
 वा । उ. सर्वत्र तकारद्वित्वम् ।
- २ उ, का. अवग्रहो नास्ति । द्वितीयार्धो नास्ति ।
- ३ उ, का. अवग्रहो नास्ति । का. द्वितीयार्धो नास्ति ।
- ४ क ज. नष्टः । का. १ द्र. ।
- ५ कख का. * नुवर्तयस्तेमृतेनानु . . . ; उ. * नवर्तयस्ते . . . ।
 द्र. अवग्रहो नास्ति ।
- गघ का. * मानुवर्तयोरनु. . . २४२ उ. अनुवाकसङ्केतः ।

२.७६

पयो महामोषधयः पयो मे वीरुधो दधन् ।

अपां पयस्वद् यत् पयस्तन्मे वर्षन्तु वृष्टयः । । १ । ।

पयो मह्यं पयस्वन्तो हस्तिनो मे पयो दधन् ।

पयः पतत्रिणो मह्यमैणेया^१ मे पयो दधन् । । २ । ।

पयस्वन् मे क्षेत्रमस्तु पयस्वदुत धान्यम् ।

अहं पयस्वान् भूयासं गावो म उत पयस्वतीः । । ३ । ।

पयो मह्यमप्सरसो गन्धर्वा मे पयो दधन् ।

पयो मे विश्वा भूतानि वातो दधातु मे पयः । । ४ । ।

पयो मह्यं द्यावापृथिवी अन्तरिक्षं पयो दधत् ।

पयो म इन्द्रश्चाग्निश्च धाता दधातु मे पयः । । ५ । ।

-
- २.७६.१ का. . . . दधं । * पयस्वाद् * पयस्तेन्ये * * ;
- २ का. . परस्वन्तो . . . दधं । * * मह्यं वीणया * * दधं ।
गघ उ. . . . मह्यमैणेजा. . . । ।
- ३ का. पयस्वान्द्रे . . . पयस्वदृतुधां । . . . * मोत * ;
- ४ कख का. . . . पसरं . . दधं ।
- ५ ख म. * * * दधन् → त् ।
ग का. * मे विश्वा भूतानि ;
द्र. का. पयष्पृथिव्यांपयओषधीषुपयोधिव्यन्तरिक्ष
पयोधः पयस्वतीष्पदिशस्सन्तु मह्यम् २२
२५२ अनु १५२ इत्यधिकं काश्मीरीये भुर्जपत्रे ।
अयं यजुर्वेदे (वा. १८.३६, काठ. १८.७१ इत्यादयः) सूक्तान्तरे
पठ्यते । उ. पुस्तिकासु तु मन्त्राः पञ्चैवेति सूचितम् । काश्मीरीये
मन्त्रारम्भे पार्श्वतः पयष्पृथिव्यां १ इति सूचितम् । किं
काठकप्रभावादस्यात्रान्तर्भुक्तिः ?

शौ.१.३१.३
ऋ.१०.१५२.३

विं रक्षो वि मृधो जहि वि वृत्रस्य हनू रुज ।
वि मन्युमिन्द्र वृत्रहन्नमित्रस्याभिदासति ।।२।।

शौ.१.२१.२
ऋ.१०.१५२.४

वि न इन्द्र वि मृधो जहि नीचा यच्छ पृतन्यतः ।
अधमं गमया तमौ धो अस्मौ अभिदासति ।।३।।

शौ.१.२१.१
ऋ.१०.१५२.२

स्वस्तिदा विशां धतिर्वृत्रहा विमृधो वशी ।
वृषेन्द्रः पुर एतु नः सोमपां अभयङ्करः ।।४।।

शौ.१.२१.४
ऋ.१०.१५२.५

अपेन्द्र द्विषतो मनो ऽप जिज्यासतो वधम् ।
वि महच्छर्म यच्छ वरीयो यावया वधम् ।।५।।

- २ का. क, ग सा. अ. ।
ख म. * वृत्तस्य हनु * । वा. * वृत्तस्य . . . । ज. * वर्त → त्रस्य . . . ।
गघ वा. . . . वृत्तहंनमि . . . ।। म. . . . वृत्रहन्न. . . ।।
ज. . . . वृत्रहंनमि . . . ।।
- ३ कख का. सा. अ. । वा, ज. . . यछ * ।
ग उ. अधमङ्गमया * ;
घ वा. * अस्मात् * ।। म. * अस्मां → इ * ।।
ज. * ऽस्माङ् * । का. * अस्मा * ।
- ४ ख का. -वृत्रहा विमृदोजहि ।
घ वा, म. * अभयंकरः ।।
- ५ ख वा, ज. ऽपि (← प वा.) जिह्यासतो * । म. * जह्यासतो * ।
गघ का. * महश्शर्म * * यवधा * २२८
ग वा. * महछ → शर्मयछ; म. * महछर्म * ;

२.८६

अयं योतितरो मणिस्तेनाति तर दुःश्यसः ।

सपलां द्विषतो मणे प्र णुदस्व पृतन्यतः ।। १ ।।

प्र णुदस्व प्र सहस्व सपलां द्विषतो मणे ।

तराभिमार्ति दुःश्यसां वर्चो भङ्गधि

*पृतन्यताम् ।। २ ।।

वर्चो जहि मन्युं जह्याकूतिं द्विषतां मणे ।

देवो योतितरो मणिस्तेनाति तर धूर्वतः ।। ३ ।।

ये धूर्वन्ति ये द्रुह्यन्ति ये द्विषन्ति पृतन्यतः ।

सर्वा सपलांस्ते *मणिर्निमन्युं द्विषतस्करत् ।। ४ ।।

-
- २.८६.१ का. योतितरो तरुष्वसः सपलां * * पृणुतस्व पृतन्यतः ।
 क ज. * यो → ज्योतितरो . . . ;
 गघ वा. सपला * * * * प्रुतन्यतः ।।
 घ ज. . . . प्रुतन्यतः ।
- प्र. दुःश्यसः । अर्थो दुर्ग्रहः । = दुःश्वसः ?
- २ का. पृणुतस्व * दहस्व सपलां * * तरापिमहतं दुष्वसां * भङ्क्ति
 प्रदन्यतां;
 ग म. . . . माति * ;
 घ वा. . . . प्रुतन्यतां ।। म, ज. प्रतन्यतां ।।
- ३ घ का. . . . धूर्वता ।
- ४ कख ज. * दृह्यन्ति . . . प्रुतन्यतः ।
 ख-घ का. . . . प्रतन्यतः । * सपलांस्ते मणिर्निमन्युं . . . ;
 उ. . . . मणिनिमन्युं . . . ।।

उदीर्चीं दिशमास्थां सोमो भावत्वो-
जसे बलाय दिशां प्रियो भूयासम् ।
अनमित्रा मे दिशो भवन्तु घृतप्रतीकाः । । ४ । ।

ध्रुवां दिशमास्थां विष्णुर्मावत्वो-
जसे बलाय दिशां प्रियो भूयासम् ।
अनमित्रा मे दिशो भवन्तु घृतप्रतीकाः । । ५ । ।

ऊर्ध्वां दिशमास्थां बृहस्पतिर्मावत्वो-
जसे बलाय दिशां प्रियो भूयासम् ।
अनमित्रा मे दिशो भवन्तु घृतप्रतीकाः । । ६ । ।

२.८७

कौ. १०७.२ मनायी तन्तुं प्रथमं पश्येदन्या अतन्वत ।
तन्नारीः प्र ब्रवीमि वः साध्वीर्वः सन्तूर्वरीः । । १ । ।

साधुर्वस्तन्तुर्भवतु साधुरोतुरयो^१ वृता ।
अथो होर्वरीर्युयं प्रातर्वोदेव धावत । । २ । ।

५ का. घृवं . . . ;
म घृवां . . . ;

६ म. ऊर्द्धां . . . ; वा, ज. ऊर्द्ध्वां . . . ;
का, म, ज. . . र्मावत्वौजसे . . . । । ३६ । । ८६ । ।
का. . . प्रिय भूयासां अनुमित्रा . . . तीका २२५२अ १७२

२.८७.१. का. * तन्तु . . दंव्यातन्वत तंनारी * * वशादीर्णा सन्तु(→ म्नु;
मु. स्तूर्)र्वरी;

क उ. मनायै * (वा. तन्तु; म. तन्तं) *;

ग वा, म. तंनारीः * * ; घ वा, म. . . . सन्तूर्वरीः । ।

कौ. मनायै, पश्येदन्या । अस्माभिर्गृहीतः पाठः नामूलः अर्थवहोऽपि ।

२ का. साधुर्वस्तन्तुर्भवतिसाधुनोदुरितोवृकः . . . प्रातर्वोदेव धावजा;

क वा, ज. साधूर्वः सन्तूर्भवतु; म. साधुर्वः संतुर्भवतु;

ख उ. साधुरोत्त (←त, वा.) रथो वृता (→ताः, वा) ।

ग म. * होरर्व . . . ; घ ज. . . . वोडेव * । ।

खलुगला इव पत्त्वरीरपामुग्रमिवायनम् ।

वत्तन्तु पत्त्वरीरिवीर्वरीः साधुना यथा ।। ३ ।।

अपाच्यौ तोतुद्येते तोदेनाश्वतराविव ।

प्र स्तौमसुर्वरीणां शसयानामस्ताविषम् ।। ४ ।।

नारी पञ्चमयूखं सूत्रवत् कृणुतं वसु ।

अरिद्ये अस्य वस्ता प्रेन्द्र वास उत्तौरिव ।। ५ ।।

शौ.१.२०.४

ऋ.१०.१५२.१

२.८८

शास इत्या महौ अस्यमित्रघातो अन्धुतः ।

न यस्य हन्यते सखा न जीयते कदा चन ।। १ ।।

३ कग का. खर्गलायुर्वपतुरीरपा अग्रमि . . . । * प्रत्त्वरी . . . ;
ग वा. * पत्त्वरीरिवो; गंध ज. . . रिवोवरीः * * ।। उ. . . . यथा ।।

४ का. अवच्यु तौतुभ्येतेतेदेवाश्वतराविव । प्रस्तौमसुर्वरीणां खषयाना
मस्त्या . . . ।

कौ. शशयाना-; श्वसयाना- इति पाठौ । प्रथमपादे अवाच्यो,
अवाच्यौ, तौनुद्येते, तौनुद्येते इति ।

ख उ. . . . तरामि(म. → वि)व ।

५ क का. * . . . मयोषं; वा. * पंचमयूखं;
ग का. * स्यवंस्था प्रियंदवासि ततौतिर २१२
म. * ऽस्य *;

घ ज. . . वासौतौरिव ।। ५ ।। ८७ ।।

द्र.

घ गृहीतः पाठः 'उत्तौरिव' इति दुःसम्पादः । कौ. उत्तौदिर, उत्तौदिर,
उत्तौदिरा, उत्तौदि, उत्तौदे इति पञ्च पाठाः । ओतौरिव इति शोधो
ध्येयः ।

२.८८.१

कख का. * * महं अस्यामित्रघातो *;

क वा. शासयित्वा महं *; म, ज. * * महं *;

ख म . . . ऽन्धुतः ।

ग वा. * * हन्यते *;

इदं ते त्वयं भिनक्षि यातुधान स्वाहे-
दं ते प्राणान् नि तृणधि भूम्याम् । १० ।।

इदं ते पत्न्यं भिनक्षि यातुधान स्वाहे-
दं ते मज्ज्ञो* नि तृणधि भूम्याम् । ११ ।।

२, ८५

नर्दमोद लघुन्तक जिष्णो हापराजितः ।
अमुं भ्रूणान्यर्पय स्वयं पाशं न्यायति । ११ ।।

असुरैतु सहक्रतुरात्मा प्राणो अथो बलम् ।
स नो दधातु भद्रयाग्निरिवाद्भुसुमान् स्वस्तये । १२ ।।

क-ग पै.७.१५.१ क-ग दक्षिणा मा दक्षिणतो दक्षिणा पातु सव्यतः ।
पश्चादनु व्याधात् पातु पुरस्तात् पातु दक्षिणा । १३ ।।
शतमापो दिव्या मित्रस्य च दक्षिणाः ।
धाता सविताद्भुद्रस्ते नो मुञ्चन्त्वंहसः । १४ ।।

१० का. . . . प्राणं *; म, ज. . . . प्राणा *;

११ का. * * पत्न्यं . . . मज्ज्ञो नि तराणेनहि * २३२

ख उ. . . मज्ज्ञो . . . ।। ऋ ११ ।। ८४ ।।

२.८५.१ का. नन्दमोदलमन्तक जिष्णु . . . जित * भ्रूणान्यर्पय * पाशान्यायती;

ग वा. * भ्रूणान्यर्पय;

घ वा, म. * पाश → शं * ।। ज. .. पाश * ।।

द्र. क तु. नर्दबुद तै. सं. ३.३.१०.१ ।

२ का. . . रातुमा * * * * * भद्रया अग्निरिवाद्भुसुमा *;

क वा. . . . सहक्रतु -;

घ वा, ज. . . . सुमान * ।। म. . . . विश्वावसु . . . ।

३ गघ का. पश्चादनव्यधात् * सर्वस्याभवहेत्या;

४ ख का. . . . दक्षिणाः । वा. मित्रस्य. . . ।

ग का. . . तारुद्रसु;

शतं पाशा वरुणस्य ब्रह्मणस्पतेरु शतम् ।
मर्तात् पाशाभ्रो वि ष्य शतात् पाशोभ्यो
वयं त्वाम् ।।५।।

इति द्वितीयकाण्डे तसदशोऽनुवाकः

२.८६

प्राचीं दिशमास्थामग्निर्मावत्वो-
जसे बलाय दिशां प्रियो भूयासम् ।
अनमित्रा मे दिशो भवन्तु घृतप्रतीकाः ।।१।।

दक्षिणां दिशमास्थामिन्द्रो मावत्वो-
जसे बलाय दिशां प्रियो भूयासम् ।
अनमित्रा मे दिशो भवन्तु घृतप्रतीकाः ।।२।।

प्रतीचीं दिशमास्थां वरुणो मावत्वो-
जसे बलाय दिशां प्रियो भूयासम् ।
अनमित्रा मे दिशो भवन्तु घृतप्रतीकाः ।।३।।

५ का. * पाशातु * . . . तेश्चते मान्तन्याशां नो विश्व . . . न्तां
282

क ज. शत * *;

ग वा. . . विश्व;

घ वा. . . वयं → यन्त्वां ।।३५।।८५।।अ१७।।

२.८६ सामान्याः - २-५ का. बलाय इत्यत ऊह्यम् ।

उ. -माव- इत्यत ऊह्यम् ।

१ का. . . . र्मावत्वोजमे . . . सं अनमित्वा . . . प्रतीका;
म, ज . . . र्मावत्वौजसे * . . . । . . . घृतप्रतीकाः ।।

वातं ते प्राणः सिषक्तु यातुधान स्वाहा ।। २ ।।
 सूर्य ते चक्षुः सिषक्तु यातुधान स्वाहा ।। ३ ।।
 अन्तरिक्षं ते श्रोत्रं सिषक्तु यातुधान स्वाहा ।। ४ ।।
 परमां ते परावतं मनः सिषक्तु यातुधान स्वाहा ।। ५ ।।

२.८३

अपस्ते रसः सिषक्तु यातुधान स्वाहा ।। १ ।।
 ओषधीस्ते लोमानि सिसज्यन्तु यातुधान स्वाहा ।। २ ।।
 पृथिवीं ते शरीरं सिषक्तु यातुधान स्वाहा ।। ३ ।।
 समुद्रं ते वाक् सिषक्तु यातुधान स्वाहा ।। ४ ।।
 निर्ऋत्यास्त्वासनि जुहोमि यातुधान स्वाहा ।। ५ ।।

२.८४

इदं ते शिरो भिनक्षि यातुधान स्वाहे-
 दं ते मस्तिष्कं नि तृणक्षि भूम्याम् ।। १ ।।
 इदं ते हनू भिनक्षि यातुधान स्वाहे-
 दं ते जिह्वा नि तृणक्षि भूम्याम् ।। २ ।।

-
- २ म. . . . प्राण * । ३ म. . . चक्षु * ।।
- २.८३. उ. पूर्वकाण्डिकावदनुस्वारस्य बहुलं नकारादेशः ।
 ४र्थमन्त्रं चावद् यातुधानस्वाहेत्यूह्यम् । सर्वत्र शिषक्तु इति । २ वा.
 . . शिसिचन्तु ।।
 का. २ यातुधानस्वाहेत्यूह्यम् । २ . . . सिषजन्तु; ३ नास्ति । ४*
 देवास् * * * २२४ ५. नास्ति ।
- २.८४ सामान्याः - उ. सर्वत्र 'इदन्ते' इति । २क-१०क म, ज, का. आदौ
 इदं इत्यूह्यम् । तथा 'तृणक्षि भूम्यामित्यपि । वा. ४, ५, ६, ८,
 १० 'तृणक्षि भूम्यामित्यूह्यम् । का. 'भिनक्षि' इत्यत्र बहुलं 'भिनदि' ।
- १ ख का. . . नि तरणनदि *;
- २ का. ते हनो . . . ; म, ज. ते हनु . . . ।।

इदं ते ग्रीवा भिनक्षि यातुधान स्वाहे-
दं ते स्कन्धा नि तृणक्षि भूम्याम् । । ३ । ।

इदं ते अंसौ भिनक्षि यातुधान स्वाहे-
दं ते बाहू नि तृणक्षि भूम्याम् । । ४ । ।

इदं ते हृदयं भिनक्षि यातुधान स्वाहे-
दं ते क्लोमानं नि तृणक्षि भूम्याम् । । ५ । ।

इदं ते पृष्ठी भिनक्षि यातुधान स्वाहे-
दं ते पशू नि तृणक्षि भूम्याम् । । ६ । ।

इदं ते श्रोणी भिनक्षि यातुधान स्वाहे-
दं ते वस्त्रं नि तृणक्षि भूम्याम् । । ७ । ।

इदं त ऊरू भिनक्षि यातुधान स्वाहे-
दं ते जङ्घे नि तृणक्षि भूम्याम् । । ८ । ।

इदं ते कुल्फौ भिनक्षि यातुधान स्वाहे-
दं ते पादौ नि तृणक्षि भूम्याम् । । ९ । ।

३ का. . . . भिनक्षि . . . ; वा. . . स्कन्धां * * * । ।

४ का. * सौ. . . ;

५ ग का. . . . लोमा * ; द्र. = का. ६ ग

६ क का. * पृष्ठे . . . ; = का. ७ क

६ ग का. * परिषूर्णि; = का. ५ ग

७ क का. * * भिनक्षि . . . ; = का ६ क

७ ग का. * वस्ता * ;

८ म, ज. ते उरू . . . जङ्घे * । । वा. ते * . . . जङ्घे * । ।
का. . जङ्घे भिनक्षि यातुधानस्वाहेदं;

९ का. तेगुल्फौ . . . ;

तव चित्ते तव व्रते तवैवाधस्पदं चरान् ।

देवो योतितरो मणिस्तेनाति तर दुःश्यसः । । ५ । ।

२.६०

आ ते मनश्चक्षुष्यमा ते हृदय्यं ददे ।

पदोष्टे पद्यमा ददे यथा तिष्ठासि मे वशे । । १ । ।

शौ.६.६.१

पै.२.३३.२क,ख प्रः

वाञ्छ मे पादौ तन्वं वाञ्छाक्ष्यौ वाञ्छ सकृथ्यौ ।

अक्ष्यौ वृषण्यन्त्याः केशा ओष्ठौ मां ते कामेन

शुष्यताम् । । २ । ।

शौ.६.६.२

शौ.१.३४.२ग

पै.२.७७.१गघ

शौ.६.६.३

मयि त्वा दोषणिश्लिषं कृणोमि हृदयश्लिषम् ।

यथा मम क्रतावसो ममासश्चेदसीदपि । । ३ । ।

यासां नाभिरारेहणं हृदि संवननं कृतम् ।

गावो घृतस्य मातरोऽमूं सं वानयन्तु मे । । ४ । ।

५ खग का. . . . चरां । * योन्यतरो . . . दुष्यमा २३२

२.६०.१ कख का. * * . . . क्षुश्चआमा * हृदयं *;

क वा. * * मनचक्षुष्य - ; ख ज. . . व्यन्दते → दे ।

ग उ. पदोष्टे . . . ; घ का * * * वशेवशे;

२ का. * से * तन्वां वाच्छाक्षूर्वाच्छसक्यू

अक्षौ . . . आप्यतां;

ख म, ज. . . शकृथ्यौ । वा. . . शसकृथ्यौ ।

ग वा. * वृषण्यन्त्याः * ; घ उ. . . . मान्ते. . . । ।

३ का. मै * दूषणिमृगां णोमि हृदयस्पृगं ममेदप . . . श्वेदसश्चेदसीदपि;

ख वा. * हृदयंश्लिषं । ।

४ का. क, घ सा. अ. ।

क म. * . . . हणं; घ वा, ज. ऽनास्ति ।

पै.२.३५.५ कख म॒ह्यं त्वा द्यावापृथिवी म॒ह्यं देवी सरस्वती ।
म॒ह्यं त्वेन्द्रश्चाग्निश्चाहोरात्रे नि यच्छताम् ।।५।।

पै.२.४२ द्रः

२.६१

तूलि मूल्यर्जुनि । पुनर्वो यन्तु यातवः
पुनर्जूतिः किमीदिनीः ।
यस्य स्थ तमत्त यो वः प्राहैत्त-
मत्त स्वा मांसान्यत्त ।।१।।

अच्छवो जिघत्सवः पुनर्वो यन्तु यातवः
पुनर्जूतिः किमीदिनीः ।
यस्य स्थ तमत्त यो वः प्राहैत्त-
मत्त स्वा मांसान्यत्त ।।२।।

अविष्यवस्पास्यवः पुनर्वो यन्तु यातवः
पुनर्जूतिः किमीदिनीः ।
यस्य स्थ तमत्त यो वः प्राहैत्त-
मत्त स्वा मांसान्यत्त ।।३।।

५ गघ वा . . . गिश्चहोरात्रे * यछतां ।। . . .
ज. . . यछतां ।। ऋ ५ ।। अ १८ ।। ६० ।।

२.६१.१ का. (तू→) भूलिर्मूल्यर्जुनी . . . यन्तियादवः . . . किमीदिनी *
* दमत्त * व प्रहीत्तमुत्त मसंसान्यत्तः;
ज. ग पु इत्यस्योपरि घ य इत्यस्योपरि च द्वौ दण्डौ ।

घ वा. * स्थितः → 'तमोत';
म, ज. * स्थितमत;
ङ उ. * * प्राहैत्तमतु (वा. मुत);

२ क का. * जिघच्छवः; वा, ज. अच्छवो. . . ।
म. अच्छवो * ।। वा. * जिघच्छवः ।।

द्र. २-४ का, उ. खपादत ऊह्यम् ।

३ का. हविष्यवष्पाश्यवः;

स्फातिहारी रसहारीः पुनर्वो यन्तु यातवः
 पुनर्जुतिः किमीदिनीः ।
 यस्य स्थ तमत्त यो वः प्राहैत्त-
 मत्त स्वा मांसान्यत्त ।। ४ ।।

वातजूते मनोजवः पुनर्वो यन्तु यातवः
 पुनर्जुतिः किमीदिनीः ।
 यस्य स्थ तमत्त यो वः प्राहैत्त-
 मत्त स्वा मांसान्यत्त ।। ५ ।।

द्वितीयकाण्डेऽष्टादशोऽनुवाकः

।। * ।। इत्यथर्ववेदे पैप्पलादसंहितायां पञ्चर्चो नाम द्वितीयः काण्डः ।। * ।।

४ का. * रमहारी;

५ क वा वातयुते मनोज → यवः;

ख-च का. . . यन्ति यादवः . . . दिनी . . . दमत्त * व प्राहीत्तमुत्त
 मांसान्यत्तः २२

औ तमुत्तस्मामांसान्यत्तः २२५२ अनुवा १८२

२ इति अथर्वणिपिप्पलादशाखायां द्वितीयकाण्डस् समाप्तः २ २

ग वा. पुनर्जुतिः * ।

घञ्च उ. * स्थितमत * * प्राहैत्तमत्तु (वा.त) * मांसान्यत्त ।। (वा. . .
 न्यत् ।।)

काण्डान्ते वा. ३५ ।। ६१ ।। ६१ ।। इति पञ्चर्चकाण्डः
 समाप्तः ।।

श्रीलक्ष्मणसिंहरक्ष्याकर अधमकु ।। श्री ।।

म१, ज. ।। ३५ ।। ६१ ।। अ १८ ।। इति पञ्चर्चकाण्डः
 समाप्तः ।।

म२. ६१ ।। ३५ ।। इत्ये पञ्चर्चकाण्डे अष्टादशो
 अनुवाकः ।। अ१८ ।। पञ्चर्चकाण्डः समाप्तः ।।

तृतीयः काण्डः

३.९

शौ. ३.४.९-७

आ त्वा गन् राष्ट्रं सह वर्धसोदिहि
प्राङ् विशां पतिरेकराट् त्वं वि राज ।
सर्वास्त्वा राजन् प्रदिशो ह्यन्तू-
पसद्यो नमस्यो भवेह । । १ । ।

त्वां विशो वृणतां राज्याय
त्वामिमाः प्रदिशः पञ्च देवीः ।
वर्षन् राष्ट्रस्य ककुदि श्रयस्वा-
तो वसूनि वि भजास्युग्रः । । २ । ।

काण्डारम्भे का. औं नमो गणाधिपतये २२ औं . . .

वा. श्री । । श्रीगणेशायनमः । । औं

म. औं . . .

ज. श्रीगणेशरक्षाकरिवे अरक्षीतदयानिधिकि । पातु मां
दशरथात्मजः । । औं

३.९.९. कख का. सा. अ. । .

क वा. * * गन् → गन . . . ; ज. . . . गन * ; . . . ;

ख वा. * विशां → इ ।

ग उ. ह्यन्तू -;

२ का. क-ग सा. अ. । ग ज. वष्मन् ;

घ का. -तो * विभजाम्यग्राः;

उ. - तो वसुनि . . . । ।

*अच्छ त्वा यन्तु हविनः सजाता
अग्निर्दूतो अजिरः सन्तुरातिः।
जायाः पुत्राः सुमनसो भवन्तु
बहुं बलिं प्रति पश्यासा उग्रः।।३।।

अश्विना त्वाग्रे मित्रावरुणोभा
विश्वे देवा मरुतस्त्वा ह्वयन्तु।
सजातानां मध्यमेष्टेयमस्याः
स्वे क्षेत्रे सवितेव वि राज।।४।।

पै.३.३३.५ ग

आ प्र द्रव परमस्याः परावतः
शिवे ते द्यावापृथिवी अभूताम्।
तदयं राजा वरुणस्तथाह
स त्वायमहत् स इहेदमेहि।।५।।

इन्द्रेन्द्रं मनुष्यः परेहि
सं यज्ञियास्त्वा वरुणेन संविदानः।
स त्वायमहत् स्वे सधस्थे
स देवान् यक्षत् स उ कल्पयाद्विशः।।६।।

-
- ३ का. अशिष्ठत्वायतु भुवनस्यजाताग्निर्दूतो वजरसेदधाति *
पश्यामउग्रा ZZ
क उ. अच्छ ; घ म१. * विलं ।। म२. * विलं →
वलिं ।।
- प्र. ख < सं तराति ?
- ४ क का. अश्ना . . . ; ख ज. . . . ह्वयन्तु।
गघ का. * ऐहमस्या ** सविते **।
- ५ क, ग का. सा. अ.।
ख का. . . . बभूतां। घ का. . . . ह्वत्स्वेनमेहि।
- ६ कख का. . . . इन्द्रोऽदमनुष्यप्रेहि * हियज्ञियास्त्वा **;
ख उ. सम्विदानः।
घ का. . . . सौकल्पयादिदशः। उ. * देवां . . . ।।
वा, ज याद्विशः।

पथ्या रेवतीर्बहुधा विरूपाः
 सर्वाः सङ्गत्य वरिवस्ते अक्रन् ।
 तास्त्वा सर्वाः संविदाना ह्यन्तु
 दशमीमुग्रः सुमना वशेह । ७ । ।

शौ.७.६४.१ द्रः यदजिरेण हविषाव त्वा गमयामसि ।
 ऋ.१०.१७३.६ गघ अत्रात इन्द्रः केवलीर्विशो बलिहृतस्करत् । ८ । ।

३.२

शौ.३.७.१-३ हरिणस्य *रघुष्यदोऽधि शीर्षणि भेषजम् ।
 सुक्षेत्रियं विषाणयाद् विषूचीनमनीनशत् । १ । ।
 अनु त्वा हरिणो वृषा पन्निश्चतुर्भिरक्रमीत् ।
 विषाणे वि प्य गुष्पितं यत् किञ्च क्षेत्रियं हृदि । २ । ।
 अदो यदवरोचते चतुष्पक्षमिव *च्छदिः ।
 तेन ते सर्वं क्षेत्रियमङ्गेभ्यो नाशयामसि । ३ । ।

-
- ७ का. गघ सा. अ. । ग उ. . . सम्विदाना *; घ वा. . . वसेह । ।
 ८ कख का. यदिजिरेणहविषाद ** । म२. . . . हविषावं ** ।
 क वा. यदिजिरेण ;
 गघ म. केवलीर्विशोवलि (म२. वलिं) . . . । १ । । ऋ । ।
 घ ज. . . . हृतस्करत् । । ऋ ८ । १ । ।
 ३.२.१ क का. * रघुष्यदो; उ. * रघुस्यदो;
 घ का. विषुचीनमनीनशत् ।
 २ ग का. सा. अ. । वा. ** प्य → प्या? गुष्पि → षुतं;
 घ का. यदिकिञ्चित् **;
 ३ ख का. . . . शक्ति । वा. . . . त्सदिः । म, ज. . . . छदिः ।
 घ वा. . . . नाशयामसि । ।

- शौ.२.८.१ उदगातां भगवती विवृती नाम तारके ।
वि क्षेत्रियस्य मुञ्चतामधमं पाशमुत्तमम् ।।४।।
- शौ.३.७.६ *यदासुतेः *क्रियमाणायाः क्षेत्रियं त्वा व्यानशे ।
वेदाहं तस्य भेषजं क्षेत्रियं नाशयामि ते ।।५।।
- शौ.३.७.७ अपवासे नक्षत्राणामपवास उत्तोषसाम् ।
अपास्मत् सर्वमामयदप क्षेत्रियमक्रमीत् ।।६।।
- शौ.३.७.५ आप इद्वा उ भेषजीरापो अभीवचातनीः ।
आपो विश्वस्य भेषजीस्तास्त्वा मुञ्चन्तु
क्षेत्रियात् ।।७।।

३.३

- शौ.३.६.१ पुमान् पुंसः परिजातोऽश्वत्थः खदिरादधि ।
स हन्तु शत्रून् मामकान् यांश्चाहं द्वेष्मि ये च
माम् ।।९।।
- शौ.३.६.२ तानश्वत्थ निः शुणीहि शत्रून् वैबाध दोधतः ।
इन्द्रेण वृत्रघ्ना मेघघ्निना वरुणेन च ।।१२।।

- द्र.४ का. ग 'वि' इत्यतः ५क - याः इति यावन्नष्टः ।
क ज. 'देगातारगवती' = लेखकप्रमादः ।
घ म. -मधुमं ।।
- ५ क उ. . . . सुते . . . णाया; ख वा. क्षेत्रिय * * । का. सा. अ. ।
ग का. तस्मिन् *;
- ६ क ग का. . . . त्राणा अपास्तततोषसां अपस्सत् . . . ;
गघ उ. सर्वमामपदप ।।
- ७ ख म, ज. ५ मीवचा ।।
- ३.३.१ क ज. * * परीजातो;
ग का. * हन्तु . . . ; उ. . . . मामकां;
- २ का. . . . निष्णीहि * मयिबाधतोधत ।
* * मेमयादग्निना * *;
- ख उ. * * तो(← दो, ज; → दो, म.)धतः ।

यथाश्वत्थ निःशृणासि पूर्वान् जातानुतापरान् ।

एवा पृतन्यतस्त्वमभि तिष्ठ सहस्व च ।। ३ ।।

शौ.३.६.३कख यथाश्वत्थ *विभिनत्स्यन्तर्महत्यर्णवे ।

शौ.३.६.६गघ एवा मे शत्रोश्चित्तानि विष्वग् भिन्धि सहस्व च ।। ४ ।।

शौ.३.६.४ यः सहमानश्चरसि सासहान इवर्षभः ।

तेनाश्वत्थ त्वया वयं सपत्नान् सहिषीमहि ।। ५ ।।

शौ.३.६.५ सिनात्वेनान् निऋतिर्मृत्योः पाशैरमोक्ष्यैः ।

अश्वत्थ शत्रून् मामकान् यांश्चाहं द्वेष्टि ये च
माम् ।। ६ ।।

शौ.३.६.७ अधराञ्चः* प्र प्लवन्तां छिन्ना नौरिव बन्धनात् ।

न निर्बाधप्रणुत्तानां पुमरस्ति निवर्तनम् ।। ७ ।।

शौ.३.६.८ प्रैणान्नुदामि मनसा प्र चित्तेन प्र ब्रह्मणा ।

प्रैणान् वृक्षस्य शाखायाश्वत्थस्य नुदामसि ।। ८ ।।

३ का. . . . निष्णासि पूर्वा . . . * पृतन्यत . . . * ता ।

ख वा, ज. पूर्वा . . . ।

४ का. . . . विभिनश्छन्तहृत्यहृत्यर्णवे * * शत्रोचित्तानि
* भिधिमहस्यता z

कख उ. . . . विभिन्नस्य . . . ।

५ क वा. * . . . नश्चरसि; ख का. . . . नैवऋषभा;

ज. * . . . ऋषभः । क घ का. सा. अ. ।

६ ख ग का. . . . पाशैरविमोक्ष्यैरश्वत्थ . . . ; अन्ये सा. अ. ।

ग उ. * * मामकां;

७ क-ग का. अधराञ्च * प्लवतांश्छिन्ना . . . नां * निर्बाधप्रणुत्तानं;

क उ. अधराञ्च * * ; अधोषादिसंयुक्तवर्णात् पूर्वं विसर्गलोपः क्वचित्
क्वचिदत्र दृश्यते ।

८ ख-घ का. * शृत्येनब्राह्मणा . . . शाखाया अश्वत्थस्य * z३z

क, ग उ. प्रैणां . . . ;

३.४

तै.५.६.१.२-४
मै.२.१३.१
काठ.३६.२
शौ.३.१३.१-६

यददः संप्रयतीरहावनदता हते ।

तस्मादा नद्यो नाम स्थ ता वो नामानि सिन्धवः । । १ । ।

यत् प्रेषिता वरुणेनाच्छीभं समवल्गात ।

तदाप्रोदिन्द्रो वो यतीस्तस्मादापो अनु छन । । २ । ।

अपकामं स्यन्दमाना अवीवरत वो हिकम् ।

इन्द्रो वः शक्तिभिर्देवीस्तस्माद्वार्षाम वो हिकम् । । ३ । ।

एको वो देव उपासिष्ठत् स्यन्दमाना उपेत्य ।

उदानिषुर्महीरिति तस्मादुदकमुच्यध्वे । । ४ । ।

आपो देवीर्धृतमिदाप आहु-

रग्रीषोमौ बिभ्रत्याप इत्ताः ।

तीव्रो रसो मधुपृचामरङ्गम

आ मा प्राणेन सह वर्चसा गन् । । ५ । ।

३.४.१ कग का. सा. अ. । घ. उ. * पो * * । ।

२ का. सा. अ. ।

ख वा. - नाछीभं . . . ।

३ क-ग का. सा. अ. ।

घ का. तस्मारनाम * * ; उ. . . . द्वाण्णाम * * । ।

४ का. * न * * सिन्धमाना उपेत्यः . . . मुच्यते ।

ग वा. . . . र्मही . . ;

५ का. . . . मितापाहु . . . इत्या . . . पृशा (→मृचा) मरङ्गमा *
* सा * गृहं → गाम् ।

ख उ. रग्रीषोमो . . . ।

घ म, ज. आमाम् . . . । ।

आदित् पश्याम्युत वा शृणो-
म्या मा घोषो गच्छति वाङ्मासाम् ।
मेने मेजानो अमृतस्य तर्हि
हिरण्यवर्णा अतृपं यदापः । । ६ । ।

३.५

शौ.३.२.१-६
पै.३.६.१

अग्निर्नो दूतः प्रत्येतु शत्रून्
प्रतिदहन्मिशस्तिमरातिम् ।
स चित्तानि मोहयतु परेषां
निहस्तांश्च कृण्वज्जातवेदाः । । १ । ।

अयमग्निरमूहुद् यानि चित्तानि वो हृदि ।
वि वो धमात्योकसः* प्र वो धमाति सर्वताः । । २ । ।

पै.३.६.५गघ

इन्द्र चित्तानि मोहयार्वाङ्गाकूत्या अधि ।
अग्नेर्वातस्य धाज्या तान् विषूद्यो वि नाशय । । ३ । ।

६ कख का. सा. अ. । वा . शृणोमामा * . . . ।
ज. . . . शृणोम्या . . . ।

ग म. * भेयानो * * ;

गघ का. * * मृतस्य . . . वर्णस्यमयदावा २४२

३.५.१ क का. . . . प्रत्येतुशत्रून्;

ख वा, ज. . . . हनमि . . . ।

गघ का. * चित्तां मोहितु * निहस्तांश्च . . . वेदः;

घ वा. . . . णकृवज्जातवेदाः । । म. . . . कृणुव . . . । । ज.
कृणुव . . . । ।

२ क का. सा. अ. । गघ का. * * धमात्योकसः * बो
धमातु सर्वता; ग उ. * * धमानात्योकसः;

३ कख का. सा. अ. ।

व्येषामाकूतय *इत्तायो चित्तानि मुह्यत* ।
अथो यदधेषां हृदि तदेषां परि निर्जीहि ।।४।।

ऋ.१०.१०३.१२ अमीषां चित्तानि प्रतिमोहयन्ती
गृहाणाङ्गान्यप्ये परेहि ।
अभि प्रेहि निर्वह हतसु शौके-
र्ग्राह्यामित्रांस्तमसा विध्य शत्रून् ।।५।।

माध्य.१७.४७ असौ या सेना मरुतः परेषा-
*मस्मानभ्येत्योजसा स्पर्धमाना ।
तां गुह्यत तमसापव्रतेन
यथैषामन्यो अन्यं न जानात् ।।६।।

इति तृतीयकाण्डे प्रथमोऽनुवाकः

३.६

शौ.३.१.१-६ अग्निर्नो विद्वान् प्रत्येतु शत्रून्
प्रतिदहन्नभिः शस्तिमरातिम् ।
स सेनां मोहयतु परेषां
निहस्तांश्च कृण्वज्रातवेदाः ।।१।।

४ कख का. विषामाकूतयथातो * मुह्यता ।

उ. . . . इत्तायो * मुह्यतः ।

गघ का. सा. अ. । ग वा. * यदधेषां *;

५ क का. सा. अ. ।

ख उ. . . . न्यप्यवे * । का. . . . णाङ्गान्यप्ये * ।

घ का. सा. अ. । वा, ज. न्याह्या . . . । ।

६ का. क सा. अ. । ख-घ मस्मानभेद्योजसा * * * तपसा . . .

अथैषा . . . व्यजानाम् २अ५४

ख उ. मस्मादभ्यै . . . । ग वा. * * तम → पसा . . . ;

घ वा. . . . जानान् ।।५।। ऋ६ ।।

म. . . . अन्यं * जानान् ।।५।। ऋ ।।

३.६.१ ग का. सा. अ. । ख ३.५.१ ख द्र. ।

घ उ. . . . कृ(कु) णुवजा . . . । ।

म. निह(?)स्तांश्च . . . । ।

यूर्यमुग्रा मरुत ईवृशे स्था-
 मि प्रेत मृडत सहध्वम् ।
 अमीमृडन् वसवो नाथितेभ्यो
 *ऽग्निर्होषां विद्वान् प्रत्येतु शत्रून् ॥१॥

अमित्रसेनां मघवन्नस्माञ्छन्नयतामभि ।
 युवं तानिन्द्र वृत्रहन्नग्निश्च दहर्त प्रति ॥३॥

ऋ.३.३०.६

प्रसूत इन्द्रप्रवता हरिभ्यां
 प्र ते वज्रः प्रमृणन्नेतु शत्रून् ।
 जहि प्रतीचो *अनूचः पराचो
 विश्वं हि रिष्टं कृणुहि सत्यमेषाम् ॥४॥

सेनामोहनं कृष्विन्द्राभिन्नेभ्यस्त्वम् ।
 अग्नेर्वातस्य ध्राज्या तान् विषूचो वि नाशय ॥५॥

- २ का. यूर्यमुग्रा * . . . प्रते मृळत * अमीमृळ * * अग्निर्होषां *
 * शत्रून्;
 ख वा. . . मृडतः * । ग उ. * पशवो * ;
 घ उ. ऽग्नि (वा.अग्नि) ह्येषां . . . ।
 द्र. का. शत्रू-इत्यस्य स्थले प्रायशः शत्रू / शत्रू इति । अतस्तत्र
 दर्शयिष्यते ।
- ३ का. * मघवान्यस्मान् । शत्तृयतामभि तं त्वामिन्द्र . . . नग्निश्च *
 * ।
 क उ. अमित्रसेनान् . . . ;
 कख ज. . . मघवनस्माच्छत्रू . . . ।
 वा, म. . . मघवन्न (→ वज्र्य, वा.) स्माच्छ (वा. छ; म२. द्य.) .
 . . ।
 गघ उ. युवन् . . . ; वा. ज. . . वृत्रहन्नग्नि . . . ।
- ४ ख का. . . प्रमृणत्याहि . . . ।
 बी, ज. . . प्रमृणन्नेहि * ।
 गघ का. * * नूचः * * विष्टं . . . ।
 वा, ज. * * अनुचः . . . । म. . . ऽनुचः . . . ।
- ५ कख का. . . कृण्वइन्द्रा . . . स्त्वां; गघ सा. अ. ।

इन्द्रः सेनां मोहयतु मरुतो घ्नन्वोजसा ।
चक्षुष्यग्निरा दत्तां पुनरेतु पराजिताम् ।। ६ ।।

३.७

शौ.३.६.६ एकशतं विष्कन्धानि विष्टितां पृथिवीमनु ।
तेषाम्नु सर्वेषामिदमस्तु विष्कन्धदूषणम् ।। १ ।।

पै.२.६४.३कख द्र. कर्षफस्य विषफस्य द्यौषिता पृथिवी माता ।
शौ.३.६.१-५ यताभिचक्र देवास्तथापि कृणुता पुनः ।। २ ।।

अश्लेषमाणौऽधारयन् तथा तन्मनुना कृतम् ।
कृणोमि वध्नि विष्कन्धं मुष्काबर्हो गवामिव ।। ३ ।।

सूत्रे पिशङ्गे खगलं यवाबध्नन्ति वेधसः ।
श्रवस्यं शुष्मं काबवं वध्नि कृण्वन्तु बन्धुरः ।। ४ ।।

येना श्रवस्यो चरथ देवा इवासुरमायया ।
शुनां कपिरिव दूषणो बन्धुरा काबवस्य च ।। ५ ।।

६ कख का. सा. अ. । वा, ज. * घ्नन्वोजसा ।
गघ का. चक्षुष्य . . . पराजितः २१२
उ. धत्तां . . . ।। ३६ ।। ६ ।।

३.७.१ ग का. तेषां च . . . ; अन्ये सा. अ. । वा. तेषां * . . . ;

२ क का. कर्षभस्य विषभस्य;
म. कर्षफस्य *; शौ. कर्षफस्य;
खग का. सा. अ. ।

३ क का. अश्लेषमाणो . . . ; उ. . . . धारयन्;
ग का. सा. अ. । वा. कृणोसि * *;

४ कख का. सा. अ. । वा, ज. . . . वध्नन्ति * ।
ग का. स्रवस्यं शुष्म *;

५ का. * स्रवस्यो चरत * यवासुरमाय । . . . दूषणं . . . काभवस्य
* ।

ग उ. * कविरिव *;

दुष्ट्यै हि त्वा भनूत्स्यामि दूषयित्वा काबवम् ।
उदाशवो रथा इव शपथेभिः सरिष्यथ ।। ६ ।।

३.८

शौ. १६.५६.१-६ यमस्य लोकादध्या बभूविथ
प्रमदा मर्तान् प्र युनक्षुधीरः ।
एकाकिना सरथं यासि विद्वान्
स्वप्न मिमानो असुरस्य योनौ ।। १ ।।

बम्बस्त्वाग्रे विश्ववयावपश्यत्
पुरा रात्रया जनितोरेकं अह्नि ।
ततः स्वप्नेदमध्या बभूविथ
विष्वङ्गरूपमपगूहमानः ।। २ ।।

- ६ का. जुष्टीत्वा कांश्छाभि जोषयित्वाभवं उतरामवो * यव पथे-
भित्सरिष्यत २२८
- क उ. भन्त्यामि; घ वा. . . . स → मरिष्यथ ।। ७ ।। ॥ ३६ ।।
- ३.८.१ का. . . बभूयथ * मन्तां * युन्नक्ष . . . एकाजिना . . . असुरस्स *;
ख म. * * * युनक्षु . . . ।
ख < युनक् सु *? पाठः सन्दिग्धः । शौ. युनक्षि ।
ग ज. विद्यान्; घ उ. . . मिवानो * * ।।
- २ क का. बंभ . . . वयावपश्यन्;
म. . . . म → वयाऽवपश्यत्; ज. . . . ऽवपश्यत्;
पाठः सन्दिग्धः । < विश्ववयाः अव पश्यत्? सन्धिरार्षः? वकार-
प्रश्लेषो वा?
- ख उ. रेको अह्नि । का. . . . रेकेहि;
- गघ का. * स्वप्नेनमध्या चभूयथ → था मिषङ्गरूपमपि . . . ;
घ वा. विष्वङ्गरूपमप . . . ।। म. विश्वङ्गरूप . . . ।।
ज. विश्व → ष्वङ्गरूपमव → प . . . ।।
- पाठः सन्दिग्धः । शौ. मूलकोशेषु मिषङ्ग्यरूप . . . ।।
विष्वङ्गोरूपमपेत्यादिशोधः दुर्गामोहनपादानाम् । शौ. १६.४६.८
विश्वं गोरूपमित्यादिपाठः तेनैवात्र उक्तः । < विष्वङ् + उ +
अरूपमित्यादि अपि चिन्त्यम् ।

बृहन् ग्रावासुरेभ्योऽधि देवा-
नुपाववर्त महिमानमिच्छन् ।
तस्मै स्वप्राय दधुराधिपत्यं
त्रयस्त्रिंशासः स्वरानशानाः । । ३ । ।

नैतां विदुः पितरो नोत देवा
यैषा जल्पिशचरत्यन्तरेदम् ।
त्रिते स्वप्नमदधुरास्ये नर
आदित्यासो वरुणेनानुशिष्टाः । । ४ । ।

ऋ. ८. ४७. १५ गं
तु. पै. २. ३७. २ग

व्यस्य क्रूरमभि यन्तु दुष्कृतो-
स्वप्नेन सुकृतः पुण्यमायुः ।
स्वर्गदसि परमेण बन्धुना
तप्यमानस्य मनसोधि जज्ञिषे । । ५ । ।

-
- ३ कख का. वृहं भ्योभि . . . पावबन्तु . . . मृच्छं
क उ. * ग्रावाअसु; वा, ज. ऽनास्ति ।
ख वा. मान्मिच्छन् । ज. मिच्छन् ।
गघ वा. * * द → जघु . . . त्रयस्त्रिंशासः । । का. सा.
अ. ।
- ४ ख-घ का. येषां जल्प्यश्चरत्यन्त
* . . . मरिदिदृहाप्रते नरा * . . . सिष्टा;
ख वा, ज. जैषा; ग उ. तृते . . . धुरात्यो; ज. नर → दन?
शौ. मूलकोशेषु . . . त्यन्तरेतं । तृते . . . अरुणेनानु . . . । ।
- ५ क का. मभिजंतदुष्कृणे; वा. . . . यन्तु → न्ति . . . ;
खग का. सा. अ. ।
घ उ. . . . यज्ञिषे । ।

विद्म ते सर्वाः परिजाः पुरस्ताद्
 विद्म स्वप्न यो अधिपा इहो ते ।
 यशस्विनो नो यशसेह पाह्वा-
 राद्* द्विषेभिरप याहि दूरम् ।। ६ ।।

३.६

अम्बाः सुमुखाः सृजत पद्यत् सृजत सत्यज्ञेयम् ।
 सृजाम्यहं दूतानस्मै विषाय हन्तवे ।
 वारुग्रमरसं विषमाहेयमरसं विषं निर्विषम् ।। १ ।।

शौ. १०.४.३घ,
 ४घ द्र.

इन्द्रमहमिह हुवे सोमपा-
 मुभयाविनमस्मै विषाय हन्तवे ।
 वारुग्रमरसं विषमाहेयमरसं विषं निर्विषम् ।। २ ।।

वरुणमहमिह हुव उग्रं
 राजन्यैः सहास्मै विषाय हन्तवे ।
 वारुग्रमरसं विषमाहेयमरसं विषं निर्विषम् ।। ३ ।।

६ क-ग का. परस्ताद् *** धिपा ह्यो * . . . यशसोहि . . . ;

क वा. . . . परिजा (→या): *; म, ज. . . . परियाः *;

ख वा. . . . इहो →हे *;

गघ का, उ. . . . पाह्वाराद्विषे . . . ।। . . .

३.६.१ का. अम्वात्मपुषात्सृत ** सत्ययज्ञियेयं सृजामि । हण्डूतानस्मै . . ।

क वा, म. ** सृजत्; ख म. पद्यत् ** । ज. पद्यत ** ।

ग वा. . . . दूतान → मस्मै . . . ;

२ का. मियं * पा उभया स्मै ।

का, उ. विषायेत्यत ऊह्यम् । एवमापञ्चमम् ।

३ का. महामियं हुव । उग्रो राजन्यो मामहि ।

क उ. हुवे *;

अदितिमहमिह हुवे सूरपुत्रां
 कनीनिकामस्मै विषाय हन्तवे ।
 वारुग्रमरसं विषमाहेयमरसं विषं निर्विषम् ।। ४ ।।

बृहस्पतिमहमिह हुवे यो देवानां
 पुरोहितोऽस्मै विषाय हन्तवे ।
 वारुग्रमरसं विषमाहेयमरसं विषं निर्विषम् ।। ५ ।।

आणाश्चाणाश्चण्डामर्का अस्मै विषाय हन्तवे ।
 वारुग्रमरसं विषमाहेयमरसं विषं निर्विषम् ।। ६ ।।

ऋ.१.१६१.१३क-ग नवानां नवतीनां विषस्य रोपुषीणाम् ।
 सर्वासामग्रभं नाम वीतापेतारसं विषम् ।। ७ ।।

३.१०

मृत्युरेको यम एकः शर्व एकः शरुर्भवः ।
 तै.३.३.८.२घ तं नः कृण्वन्तु भेषजं देवसेनाभ्यस्परि ।। १ ।।

पुनर्नो यमः पितृभिर्ददातु
 पुनर्मित्रावरुणा वातो अग्निः ।
 अघमारो अघशंसः पुनर्दातु
 पुनर्नो देवी निऋतिर्ददातु ।। २ ।।

४ क का. . . . मियं * शूरपुत्रं; वा. . . . सूरपुत्रां;

५ का. . . . मियं * । * * * अस्मै z

६ का. . . . कानस्मै विषामहे ;
 ख ज. ऽस्मै

७ क, घ का. सा. अ. ।

ख उ. * रोपुषीणां ।

३.१०.१ ख का. सर्वेषु शरुरुद्भव ।

२ का. . . . * अग्निः अघमानो . . . शंसः . . . दधातु

ख म. . . . ऽग्निः ।

घ वा. . . . निऋति ।

पै.१.६५.४ द्र.

या देवैः प्रहितेषुः पता-
 तपसे वा महसे वावसुष्टा* ।
 सोमस्त्वामस्मद् यावयतु विद्वान्
 पितरो वा देवहूता नृचक्षसः ।।३।।

शौ.६.२६.३ख.

सहस्राक्षो अमर्त्यः पुरुरूप इहावतु ।
 सख्ये त* उग्र मा रिषं* सहगुः सहपूरुषः ।।४।।
 यस्ते मन्युः सहस्राक्ष विषेण परिषिच्यते ।
 तेन त्वमस्मभ्यं मृड शिवो नः शम्भुरा चर ।।५।।

शौ.६.२६.३गघ

मा ते मन्यौ सहस्राक्ष भामे भून्मामकं जगत् ।
 यो नो द्वेष्टि तं गच्छ यं द्विष्मस्तं जहि ।।६।।

इति तृतीयकाण्डे द्वितीयोऽनुवाकः

३ क-ग का. * देवीष् * पताश् . . . सृष्टस् . . . विद्वान्;

खग उ. . . . वावशिष्टा । . . . स्मह्वावयतु *;

घ वा, ज. * * देवहूता * ।।

४ का. * मर्त्याः * * प्रख्येदुग्रमहार्ष * . . . पौरुषाः;

ग उ * तु * * रिषन्; तु. सख्ये त इन्द्र वाजिनो मा भेम ऋ १.११.२;

१.६४.१ अग्रे सख्ये मा रिषामा वयं तव;

५ घ का. . . . शस्तुरा *;

६ कख का. . . . मन्यु * भामेतूर्मा . . . । ग उ. . . . गछ;

काण्डिकान्ते का. २२ औं यन्दिष्मस्तज्जहि २५२ अनु २२२

उ. अनुवाकादिसङ्केताः । ततो मङ्गलचिह्नानि ।

३.११

शौ.३.२६.१-६ ये स्थास्यां प्राच्यां दिशि हेतयो नाम देवा-
स्तेषां वो अग्निरिषवः।
ते नो मृडत ते नोऽधि ब्रूत
तेभ्यो नमस्तेभ्यः स्वाहा ।।१।।

ये स्थास्यां दक्षिणायां दिश्यविष्यवो नाम देवा-
स्तेषां व आप इषवः।
ते नो मृडत ते नोऽधि ब्रूत
तेभ्यो नमस्तेभ्यः स्वाहा ।।२।।

ये स्थास्यां प्रतीच्यां दिशि विराजो नाम देवा-
स्तेषां वः काम इषवः।
ते नो मृडत ते नोऽधि ब्रूत
तेभ्यो नमस्तेभ्यः स्वाहा ।।३।।

-
- ३.११ काण्डिकारम्भे का. अथरक्षामन्त्रं zz zz ओं ;
 १ का. रक्ष ये . . . देवाः तेषां . . . मृळत तो * ब्रूतz
 द्र. एवमग्रेऽपि का. 'रक्ष . . . मृळत..' इति । का. मृडात इति बैरेट् ।
 स ग्रामादिकः पाठः ।
 ग वा, ज. -स्तेषा(ज.पा)म्बो . . . । म. ऽग्निरि . . . ।
 घ वाः . . . वृत; ज. अधि *;
 २ क घ का. १ द्र. । क-ग का. . . . दिश्यविश्यवो . . . वोप * ।
 क वा. . . . दिशिवि . . . ; ज. . . . दिशि → श्यविष्य . . . ।
 द्र. क म, ज. अस्यामिति मन्त्र आरभ्यते ।
 घङ उ. नास्ति । एवं पञ्चममन्त्रं यावत् ।
 ग वा, ज. सर्वत्र तेषाम्ब इति ।
 ३ १,२ द्र. ।

ये स्थास्यामुदीच्यां दिशि प्रविध्यन्तो नाम देवा-
स्तेषां वो वात इषवः ।
ते नो मृडत ते नोऽधि ब्रूत
तेभ्यो नमस्तेभ्यः स्वाहा । । ४ । ।

ये स्थास्यां ध्रुवायां दिशि विलिम्बा नाम देवा-
स्तेषां वोऽग्रमिषवः ।
ते नो मृडत ते नोऽधि ब्रूत
तेभ्यो नमस्तेभ्यः स्वाहा । । ५ । ।

ये स्थास्यामूर्ध्वायां दिश्यविष्यन्तो नाम देवा-
स्तेषां वो वर्षमिषवः ।
ते नो मृडत ते नोऽधि ब्रूत
तेभ्यो नमस्तेभ्यः स्वाहा । । ६ । ।

३.१२

शौ.३.२१.१-६ यो अप्स्वन्तर्यो वृत्रे अन्तर्यः पुरुषे यो अश्मनि ।
य आविवेशौषधीर्यो वनस्पती-
स्तेभ्यो अग्निभ्यो हुतमस्त्वेतत् । । १ । ।

- ४ १,२ द्र. ।
का. रक्ष ये . . दीच्या . . . प्रविद्धयन्तो . . . स्तेषां वात . . . ;
५ १,२ द्र. । का. . . . ध्रुवायं . . . ; वा, म. . . . ध्रुवायां . . . ।
६ का. रक्ष य . . . २ १ अपिद्रः ।
कख उ. . . . दिशिविष्वन्तो . . . ; वा. . . . वृत;
काण्डिकान्ते का. रक्षोहणंवाजेनमाजिगन्मिमित्रं प्रतिष्ठमुपयामिशर्म ।
शेषाणो अग्निष्कृतुभिस्समिद्धास्सनो दिवस्सरिषा पातु नक्तः प्रत्यग्रे
हरं इति जपेत् सर्वम् २२ इतिरक्षामन्त्रम् २२

- ३.१२.१ खघ का. . . . * स्मनि । योविवेशओषधीर्यो * * अग्निभ्यो . . . ;
कख वा. . . . अश्मनि । म. * ऽप्स्वन्त . . . * ऽश्मनि ।
घ म. . . . ऽग्निभ्यो . . . ।

यः सोमे अन्तर्य उ गोष्वन्त-
 र्य आविष्टो वयसि यो मृगेषु ।
 य आविवेश द्विपदो यश्चतुष्पद-
 स्तेभ्यो अग्निभ्यो हुतमस्त्वेतत् ।।२।।

य इन्द्रेण सरथं संबभूव
 वैश्वानर उत विश्वदाव्यः ।
 यं जोहवीमि पृतनासु *सासहिं
 तेभ्यो अग्निभ्यो हुतमस्त्वेतत् ।।३।।

यो देवो विश्वाद् यमु काममाहु-
 र्य दातारं प्रतिगृह्णन्तमाहुः ।
 यो धीरः शक्रः परिभूरदाभ्य-
 स्तेभ्यो अग्निभ्यो हुतमस्त्वेतत् ।।४।।

यं त्वा होतारं मनसाभि संविदु-
 स्त्रयोदश भौवनाः पञ्च मानवाः ।
 वर्चोधसे यशसे सूनृतावते*
 तेभ्यो अग्निभ्यो हुतमस्त्वेतत् ।।५।।

- २ कख का. येस् . . . र्यो गोष्वन्तर्योविष्टो * * *
 क वा. * सोमे → मो; म. * * ऽन्तर्य . . . ;
 घ का, उ. स्तेभ्यः इत्यत ऊह्यम् । एवं षष्ठं मन्त्रं यावत् ।
- ३ का. ऐन्द्रेण . . . दव्यः इ * * सासह्यं * 2
 ग म, ज. * * पृतनाशु * । । उ. . . . षासहिं । ।
- ४ क उ. * * विश्वाह्यमु . . . ; का. . . . धम . . . ;
 खग का. सा. अ. ।
- ५ ख वा. . . . भौम → वनाः * * ।
 म. . . . भौव → मनाः * * । का. सा. अ. ।
 ग उ. . . . सूनृतावते; का. सूनृतवते;

उक्षात्राय वशात्राय सोमपृष्ठाय वेधसे ।
 वैश्वानरस्य ज्येष्ठेभ्यस्तेभ्यो अग्निभ्यो
 हुतमस्त्वेतत् ।।६।।

दिवं पृथिवीमन्वन्तरिक्षं ये विद्युतमनुसंचरन्ति ।
 ये दिक्ष्वन्तर्य उ वाते अन्त-
 स्तेभ्यो अग्निभ्यो हुतमस्त्वेतत् ।।७।।

बृहस्पतिं वरुणं मित्रमग्निं
 हिरण्यपाणिं सवितारमिन्द्रम् ।
 विश्वान् देवानङ्गिरसो हवामहे
 इमं क्रव्यादं शमयन्त्वग्निम् ।।८।।

शान्तो अग्निः क्रव्यादथो पुरुषरेषणः ।
 अथो यो विश्वदाव्यस्तं क्रव्यादमशीशमम् ।।९।।

-
- ६ कख का. सा. अ. ।
 ग का. वैश्वानरज्ये २
 द्र. शौ. वैश्वानरज्ये . . . । ।
- ७ का. * पृथिवीमन्तरिक्षं . . . सञ्चरन्ति य दक्षन्तर्यो . . . ;
 गघ म. . . . ऽन्त . . . ऽग्निभ्यो . . . । ।
- ८ का. * मित्रअग्न्यां . . . पाण्यं . . . रसं * इन्द्रं . . . ;
 क उ. * वरुण . . . ; ग वा. * देवानङ्गि . . . ;
- ९ क म. * ऽग्निः . . . ; ख का, वा. . . . रेषिणः ।
 घ का. दयमशीषमम् २२२
 वा, म. . . . शीशमन् ।।३६।।१२।।
 ज. . . . शीसमन् ।।३६।।१२।।

३.१३

शौ.३.५.१-५

आयमगन् पर्णमणि-

बली बलेन प्रमृणं सपत्नान् ।

ओजो देवानां पय ओषधीनां

मयि राष्ट्रं जिव्त्वप्रयुच्छन् ।।१।।

मयि राष्ट्रं पर्णमणे मयि धारया श्रियम् ।

अहं राष्ट्रस्याभीवर्गे युजा भूयासमुत्तरः ।।२।।

यं निदधुर्वनस्पती वाजं देवाः प्रियं निधिम् ।

तं म इन्द्रः सहायुषा मणिं दधातु भर्तवे ।।३।।

सोमस्य पर्णः सह उग्रमाग-

त्रिन्द्रेण दत्तो वरुणेन सख्या ।

तमहं बिभर्मि बहु रोचमानो

दीर्घायुत्वाय शतशारदाय ।।४।।

३.१३.१ क,ग का. सा. अ ।

ख का. . . सपत्नान् ।

घ का. मेयि * जिव्त्वन्प्रयच्छं;

म. . . . प्रयच्छन् ।।

२ ख-घ का. महि धारय राष्ट्रंअहो . . . यजा . . . मुत्तरा ।

घ म. युञ्जा → जा . . . ।।

३ कख का. * निदिधि . . . वाजिं . . . ;

ख उ. वाचं . . . । ज. . . . प्रियन्निधिं ।

ग उ. तन्म . . . ;

घ का. ममणिं ददातु * । वा. * दधा → दातु * ।।

४ कख का. * * * . . . मिन्द्रेण * * सख्या;

ज. . . * * * . . . गन्निन्द्रेण . . . ।

घ वा. दीर्घायुत्वाय . . . ।।

आ मा रुक्षत् पर्णमणिर्मह्या अरिष्टतातये ।

यथाहमुत्तरोसानि मानुष्या अधि सम्पदः । । ५ । ।

शौ.७.६७.१

पुनर्मैत्विन्द्रियं पुनरात्मा द्रविणं ब्राह्मणं च ।

पुनरग्रयो धिष्ण्यासो* यथास्थाम कल्पयन्तामिहैव । । ६ । ।

शौ.३.५.६ प्रः

ये तक्षाणो रथकाराः कर्मारा ये मनीषिणः ।

सर्वास्तान् पर्ण रन्धयोपस्तिं कृणु मे जनम् । । ७ । ।

x

उपस्तिरस्तु वैश्य उत शूद्र उतार्यः ।

सर्वास्तान् पर्ण रन्धयोपस्तिं कृणु मे जनम् । । ८ । ।

३.१४

शौ.३.२३.१-६

येन वेहद्वभूविथ नाशयामसि तद्वयम् ।

इदं तदन्यत्र त्वदप दूरे नि दध्मसि । । १ । ।

आ ते गर्भो योनिमेतु पुमान् वाण इवेषुधिम् ।

आ वीरोऽत्र जायतां पुत्रस्ते दशमास्यः । । २ । ।

५ कख का. सा. अ. । म. आत्मा * . . . । वा, ज. . . . र्मज्या * ।

घ का. मनुष्या * संशतः;

६ कखप्र का.सा.अ. ।

ग का. पुनग्न्योधिष्ण्यासो; उ. . . . धृष्ण्यासो;

७ का. यत् * कार्ष् * * मनीषिणाः . . . स्त्वान् . . . मेदिनां;

ख वा, ज. * जे * ।

८ गघ का. . . . स्त्वान् . . . मेदिनं २३२ मन्त्रः पैप्पलादमात्रलभ्यः ।

३.१४.१ का. * वेहदध्मसि ।

ग वा, ज. * तदन्यत्र . . . ; घ वा. . . . दुरे * * । ।

२ क का. यात्ते * ; ख-घ का. नास्ति ।

ख ज. पुमान् ।

पुमांसं पुत्रं जनय तं पुमाननु जायताम् ।
भवासि पुत्राणां माता जातानां जनयासि च ।। ३ ।।

यानि भद्राणि बीजान्यृषभा जनयन्ति ।
तैस्त्वं पुत्रं विन्दस्व सा प्रसूर्धेनुका भव ।। ४ ।।

कृणोमि ते प्राजापत्यमा गर्भो योनिमेतु ते ।
विन्दस्व पुत्रं नारि* यस्तुभ्यं *शमसच्छमु
तस्मै त्वं भवा ।। ५ ।।

यासां पिता पर्जन्यो भूमिर्माता बभूव ।
तास्त्वा पुत्रविधाय देवीः प्रावन्त्वोषधीः ।। ६ ।।

x यस्ते योनिमुदिङ्ग्यादृषभो रेतसा सह ।
स त आ सिञ्चतु प्रजां दीर्घायुं शतशारदाम् ।। ७ ।।

३.१५

यां त्वा वातोवरयदाद्रनाभा महर्षभः ।
तस्यास्ते विश्वधायसो विषदूषणमुन्दरे ।। ९ ।।

३ कख का. सा. अ. । घ का. * जनयासि → मि * ।
वा. ख-घ * पुमाननु * । . . . जनयाशि * ।।

४ ख का. जनयति ।

५ ग-ङ का. ** नार्यतुभ्यं समसख्यम ** भव ।
उ. ** . . . नारी . . . समु (म.म) सत्समु . . . ।।

६ ख वा. ** पर्यन्यो;
ग वा. * पुत्रविधाय; म. * पुत्रविधाय;

७ का. . . . दिङ्ग्यादृषभो ** । * ता दीर्घायोश् * २४२
ग वा, ज. . . . सिञ्चन्तु *;
मन्त्रः पैप्पलादमात्रलभ्यः ।

३.१५.९ कख का. वरयरादिद्रनाभा * ।
म, ज. . . . दाद्रनाभा * ।
ग वा. . . . विश्व → ष्व . . . ;

यां त्वा वराहो अखनदेकस्मिन्नधि पुष्करे ।
तस्यास्ते विश्वधायसो विषदूषणमुन्दरे । । २ । ।

यां त्वादितिरवपद् बीजवापमधि पुष्करे ।
तस्यास्ते विश्वधायसो विषदूषणमुन्दरे । । ३ । ।

पै.६.७.५

यस्याः कुलायं सलिले अन्तर्महत्यर्णवे ।
तस्यास्ते विश्वधायसो विषदूषणमुन्दरे । । ४ । ।

उत्ते भर उत्तमाया अधमायास्त उन्दरे ।
उन्मध्यमान्मध्यमे तद्विषदूषणमुन्दरे । । ५ । ।

अग्रभं समग्रभमुभावन्तौ समग्रभम् ।
दिवश्च पृथिव्याश्च विषदूषणमुन्दरे । । ६ । ।

इति तृतीयाकाण्डे तृतीयोऽनुवाकः

-
- २ का. यास्त्वा * षनदेक . . . । ।
म. * * * ऽखनदे . . . । ।
का, उ. गघ ऊह्यम् । एवं तृतीयेऽपि ।
- ३ क वा. रपव(→प)द्;
म, ज. रपपद्;
- ४ ख म. ऽन्तर्म . . . ।
- ५ का. * दुत्तमाया स्तूद्भरे
अनुमध्यामध्यमेतव णमग्रभं;
ग ज. -ध्य- इति नष्टम् ।
४घ, ५घ म. उन्दरे इति ऊह्यम् ।
- ६ क का. 'अग्रभं' इति पूर्वमन्त्रे ।
ग का. * पृथिव्या → वीश्च;

३.१६

पैद्वोसि पृतनायुः स्वाहा । । १ । ।

सोममहिंसीः सोमहिंसितोसि स्वाहा । । २ । ।

ब्राह्मणमहिंसीर्ब्रह्महिंसितोसि स्वाहा । । ३ । ।

नाभूदहिर्भूणमारदहिरद्विभ्रमरसावधीत् ।

विषस्य ब्रह्मणामासीत्ततो जीवन्न मोक्षसे । । ४ । ।

उद्योहिः समुद्यो हि निर्धीतो अरसः कृतः ।

विषस्य ब्रह्मणामासीत्ततो जीवन्न मोक्षसे । । ५ । ।

पुनर्ददामि ते विषं पूर्वपद्यमिदारयि ।

मां ददश्वान् मन्यसे मया दद्यो न मोक्षसे । । ६ । ।

३.१७

एकशतं भेषजानि तेषां मातास्योषधे ।

समुद्रमव गच्छसि पृथिव्यामधि निष्ठिता । । १ । ।

३.१६.१, का. पृतनायु . . सोमहिंसीस् . . . ।

३ का. ब्रह्मण . . . ।

४ कख का. णमान्महिरद्विभ्रमरसावधी ।

वा. भूणमा । म. हिभूण . . . ।

घ उ. जीवंन * । ।

५ कख का. उद्योहि * * निर्वीतो रसष् * ;

क वा. हिं; ख म. निर्द्धीतोऽ * * । ।

ज. निर्द्धी → र्दीतो * * । ।

४ गघ, ५ गघ मन्त्रार्थः पाठश्च चिन्त्यः । < ब्रह्म नामासीत्? एवं दुर्गामोहनपादैर्मतम् ।

६ कग का. र्ददातिमे * मुदाहत । सन्यसे

वा. * ददस्वान् * ;

३.१७.१ गघ का. मिव निष्ठितः; ग वा. गच्छसि → ति;

- शौ.४.६.१ख तस्यां वेदाधि भेषजं दशशीर्षो दशजिह्वाः ।
यस्ते प्रथम आददे शं श्वावन्त ओषधे
यमदाद्वीरयुग् भिषक् ।।२।।
- पुनश्चक्षुः पुनः प्राणं पुनरायुर्न आगमत् ।
निष्ट्वाकरं निष्कृत्या निष्ट्वा निष्कृत्याकरम् ।।३।।
- शौ.६.६६.२;
७.११२.२ मुञ्चामि त्वा शपथ्यादथो वरुण्यादुत ।
अथो यमस्य पङ्गीशाद्विश्वस्माद् द्वैचक्रित्विषात् ।।४।।
- शौ.६.८.२२ सं ते शीर्ष्णाः कपालानि हृदयस्य च यो विदुः ।
उद्यन् सूर्य आदित्यो अङ्गद्योतमनीनशत् ।।५।।
- शौ.६.२४.१क-ख हिमवतः प्र स्रवथ सिन्धौ समह सङ्ग्रमः ।
ता आपः सर्वाः सङ्गत्य चक्षुः प्राणञ्च धत्त नः ।।६।।

-
- २ क का. यस्यां वेदादि . . . ; म. * वेदा → देवाधि . . . ;
ज. * वेदाधि → दि . . . ;
ख वा. . . . जिह्वाः ।
ग-ङ का. तेप्रथमादधे संश्रावंत्योषधे यमराद्वीरयद् * ।
ग म. यस्ते → ते * * ; द्र. < घ संस्रावं ते * ?
- ३ क वा. पुनःश्चक्षुः . . . ;
ख का. . . . युन्नागमत्; वा. . . . आगमत् ।
घ का. * निष्कृत्याकरं;
- ४ क वा. * * शपथ्य-;
ख-घ का. . . वरुण्यादुत । * * पङ्गिशाद्वि → द्विशाद्विश्व . . दुष्कृतात्;
गघ वा. * * पङ्गीषाविश्वस्मादेव . . षात् ।।
ज. . . . पङ्गीषा . . . ।।
- ५ क का. शं . . . ; वा. शन्ते . . . ; म, ज. सन्ते . . . ;
ख का. . . . ये * ;
गघ का. उद्यं सूर्यादित्यो . . . नीशत् ।
ग वा. उदन . . . ; घ म, ज. ऽङ्गद्यो . . . ।।
- ६ क-ग का. * * स्रवतस्सिन्धू समाह * तापस्सर्वस् * ;
क म, ज. हिमवत . . . ; ग वा. * * सर्वा * ;
घ उ. . . . न ।। ३६ ।। १७ ।।

३.१८

- शौ.३.२२.१ हस्तिवर्चसं *प्रथतां बृहद् यशो
अदित्या यत्तन्वः संबभूव ।
तत् सर्वे सवितुर्मह्यमेतद्
विश्वे देवासो अदितिः सजोषाः ।।१।।
- शौ.३.२२.२ मित्रश्च वरुणश्चेन्द्रो रुद्रश्च वेधतु ।
देवासो विश्वधायसस्तेन *माञ्जन्तु वर्चसा ।।२।।
- शौ.३.२२.४कख यसै वर्चो जातवेदो बृहद्भवत्याहुते ।
शौ.३.२२.३गघ. तेन मामद्य वर्चसा अग्रे वर्चस्विनं कृधि ।।३।।
- शौ.३.२२.३क-ख येन हस्ती वर्चसा संबभूव
येन राजा मनुष्येष्वन्तः ।
शौ.११.१.३७क येन देवा ज्योतिषा धामुदायन्
तेन माग्रे वर्चसा सं सृजेह ।।४।।
- शौ.३.२२.४ ग-च यावद्वर्चः सूर्यस्यासुरस्य च हस्तिनः ।
तावन्मे अश्विना वर्चः कृणुतं पुष्करस्रजा ।।५।।

३.१८.१ क ग का. * पृथतां बृहदिषु * यतन्वस् * . . . मह्यमेतु;

क उ. * पृथतां . . . ;

ख उ. आदित्या . . . ; म. . . यतन्वः

गघ उ. . . . समितुर्म . . . सजोषाः ।।

२ ख-घ का. . . . तेजतु . . . सस्ते मादन्तु * । ख म१ . . . वेधतुं ।

घ उ. . . . मांयन्तु * ।।

द्र. ख चेततुः शौ. मूलकोषः ।

३ ख का. . . . त्याहुतं; शौ. आहुतेः । सायण. आहुते ।

गघ का. * मामभ्य वर्चसाग्रे * । ज. . . . वर्चसाग्रे * ।।

ग उ. * माम (म. → न) ह्य . . . ;

४ कख का. सा. अ. । ग का. . . . भ्यामुदायं; वा, म. . . . मुदायं;

५ घ का. . . . स्रजः ।

शौ.३.२२.५ यावच्चतस्रः प्रदिश्चक्षुर्यावत् समश्नुते ।
तावत् समैत्विन्द्रियं मयि तद्धस्तिवर्चसम् ।।६।।

३.१६

शौ.३.१६.१; संशितं म इदं ब्रह्म संशितं वीर्यं मम ।
मै.२.७.७; संशितं क्षत्रं मे जिष्णु येषामस्मि पुरोहितः ।।१।।
काठ.१६.७; माध्य.११.८१; तै.४.१.१०.३
शौ.३.१६.२ समहमेषां राष्ट्रं श्यामि समोजो वीर्यं बलम् ।
वृश्चामि शत्रूणां बाहू सं श्यामि* स्वानहम् ।।२।।
शौ.३.१६.४ तेक्षणीयांसः पशोरग्रेस्तीक्ष्णतरा उत ।
इन्द्रस्य वज्रात्तेक्षणीयांसो येषामस्मि पुरोहितः ।।३।।
शौ.३.१६.३ अधस्पद्यन्तामधरे भवन्तु
ये न इन्द्रं मघवानं पृतन्यान् ।
क्षणामि ब्रह्मणामित्रानुभ्रयामि स्वानहम् ।।४।।

-
- ३.१६.१ क का. * मयीदं *; उ. * मयिदं *;
घ उ. येषा ;
- २ क का. राष्ट्रांष *; उ. . . . स्यामि;
ग उ. वृश्चामः (वा. मं) * *; का. . . बहू;
घ का. समश्चामश्चानहं ।
उ. * स्यामि . . . ।।
- ३ का. तीक्ष्णीयांसर्षो , रादुत । . . . * वज्रस्तीक्ष्णीयंसो
एषा . . . ।
- ग वा, ज. * वज्रान्ते(?)क्ष्णी . . . ;
- ४ का. भवन्त्येन * * . . . वानां . . . न्यां
. . . त्रानन्दा(→ न्धा)यामश्चानहं;
ग उ. क्षणामि (म_२. क्ष्णीमि) ब्रह्मणामित्वानु . . . ।।
द्र. उ. क्षणामि । तृतीयमन्त्रस्य -क्ष्णी- इत्यस्य प्रभावः ।

शौ.३.१६.५ एषामहमायुधा सं *श्या-
म्येषां राष्ट्रं सुवीरं वर्धयामि ।
एषां क्षत्रमजरमस्तु जिष्णू-
ग्रमेषां चित्तं विश्वेवन्तु देवाः ।।५।।

अभि प्रेत जयत प्रसूताः
सं वः श्यामि नर आयुधानि ।
शौ.३.१६.७ ग-ध तीक्ष्णेषवोबलधन्वनो हतो-
ग्रायुधा *अबलानुग्रबाहवः ।।६।।

३.२०

शौ.३.१२.१-५ इहैव ध्रुवां नि मिनोमि शालां
क्षेमे तिष्ठाति घृतमुक्षमाणा ।
तां त्वा शाले सर्ववीराः सुवीरा
अरिष्टवीरा अभि सञ्चरेम ।।१।।

इहैव ध्रुवा प्रति तिष्ठ शाले
अश्वावती गोमती सुनृतावती ।
ऊर्जस्वती घृतवती पयस्वत्यु-
च्छयस्व महते सौभगाय ।।२।।

५ का. येषामामायुधा * श्यास्येषां . . . वर्धयैस्व येषां . . . जिष्णुउग्रमेषां
* बहुधा विश्वरूपा;

द्र. 'राष्ट्रं . . . उग्रमेषां' इति द्विः पठितम् ।

कख उ. . . . * स्याम्ये(ज. → ये)षां . . . ।

ग वा. . . . जिष्णु-; म, ज. जिष्णु → णू-;

६ कख का. * प्रयत * प्रसूता * श्यामि निरायुधानि ।

क वा. * * जयतः *; ख उ. सम्बः * (म. स्यामि). . . ;

गघ का. सा. अ. । उ, का. व(ब)लानु . . . । इति सर्वत्र ।

३.२०.१ क, गघ का. सा. अ. ।

क वा. * ध्रुवां * मिनोवि *;

ख उ. . . . माणां । का. * तिष्ठामि . . . ।

घ म, अ → मरिष्टवीरा * . . . ।।

२ क का. . . . * प्र * *; . . .

कख उ. * ध्रुवां . . . अश्वावती . . . सुनृता . . . ।

गघ का. . . . लुच्छयस्व . . . ; उ. . . . लुच्छयस्व . . . ।।

धरुण्यसि शाले बृहच्छन्दाः पूतिधान्या ।
 आ त्वा वत्सो मीमयदा* कुमार
 आ धेनवः सायमा स्यन्दमानाः* । । ३ । ।

इमां शालां सविता वायुरग्नि-
 स्त्वष्टा होता नि मिनोतु प्रजानन् ।
 उक्षन्तूध्ना मरुतो घृतेन
 भगो नो राजा नि कृषिं तनोतु । । ४ । ।

मानस्य पत्नी शरणा स्योना
 देवी देवेभिर्निमितास्यग्रे ।
 तृणं वसाना सुमना असस्त्वं
 रयिं नो धेहि सुभगे सुवीरम् । । ५ । ।

शौ.३.१२.७

आ त्वा कुमारस्तरुण आ वत्सो जगता सह ।
 आ त्वा परिश्रुतः कुम्भ आ दध्नः कलशययत् । । ६ । ।

इति तृतीयकाण्डे चतुर्थोऽनुवाकः

-
- ३ कख का. गृहच्छन्दा सूतधान्या;
 वा. धरुण्यसि . . . ; उ. . . . पूतिधान्याः ।
 गघ का. . . . मयिमेदा कुमारा धेनवस्यायमा स्यन्दमाना;
 उ. . . . मि(ज. → वि)मयदा * * * . . . मात्स्यन्द . . . । ।
- ४ का. . . . * * स्त्रोतु प्रजानां उक्षन्तूना * * ।
 सोमो . . . कृष * ; ख वा. . . . मिनोतुः * ;
- ५ क का. सात्स पत्तिश्चरणा * ;
 खग का. सा. अ. ।
 घ का. * * धि * * । उ. रयिन्नो . . . । ।
- ६ क का. . . . स्तरण; ग का, ज. . . . परिश्रुतः(ः) * ;
 घ का. . . . कलशश्चया २५२ अनु ४२
 वा. . . . दध्न . . . । । २० । । ३६ । । ४४ । ।

३.२१

- तै.ब्रा.२.४.७.७-६ इममिन्द्र वर्धय क्षत्रियं म
 शौ.४.२२.१ इमं विशामेकवृषं कृणु त्वम् ।
 निरमित्रानक्ष्णुह्यस्य सर्वा-
 स्तान् रन्धयास्मा अहमुत्तरेषु ॥ १ ॥
- शौ.४.२२.३ अयमस्तु धनपतिर्धनाना-
 मयं विशां विशपतिरस्तु राजा ।
 अस्मिन्निन्द महि वर्चांसि धेह्य-
 वर्चसं कृणुहि शत्रुमस्य ॥ २ ॥
- शौ.४.२२.२ एमं भज ग्रामे अश्वेषु गोषु
 निष्टं भज योऽमित्रो अस्य ।
 वर्ष्मत् क्षत्राणामयमस्तु राजे-
 न्द्र शत्रूं रन्धय सर्वमस्मै ॥ ३ ॥

३.२१.१ क-ग का. सा. अ. ।

कख ज. * * * मैमं . . . । वा. * * * मयिमं . . . ।

ग वा. . . . त्रान → न्रक्ष्णु . . . ;

घ का. स्तारधयस्माहमु . . . । वा. स्तानरन्धयास्मा (नूह →) नअहमु
 . . . । । म. . . . यास्मान अह . . . । ।

ज. यास्मानह . . . । ।

२ का. सा. अ. ।

ग वा. . . . महि → इ * . . . ,

३ कख का. सा. अ. ।

ख वा. निष्ठंभयजोमि . . . । म. ऽस्य । का, ज. ऽनास्ति ।

घ का. . . . शत्रूरन्धय. . . . ।

शौ.४.२२.४ अस्मै द्यावापृथिवी भूरि *वामं
सं दुहातां घर्मदुधे इव धेनुं ।
अयं राजा प्रिय इन्द्रस्य भूयात्
प्रियो गवामोषधीनामुतापाम् ।।४।।

शौ.४.२२.५ युनज्मि त उत्तरावन्तमिन्द्रं
येन जयन्ति न पराजयन्ते ।
यस्त्वा करदेकवृषं जनाना-
मुत *राजनुत्तमं मानवानाम् ।।५।।

शौ.४.२२.६ क-ग उत्तरस्त्वमधरे सन्त्वन्ये
ये के च राजन् प्रतिशत्रवस्ते ।
एकवृष इन्द्रसखा जिगीवां
शौ.७.७३.१० घ छत्रूयतामभि तिष्ठा महंति ।।६।।

३.२२

विषाणास्याङ्गिरसी देवजाः प्रतिचक्षणी ।
शौ.६.१००.३ग; दिवस्पृथिव्याः संभूता सहस्राक्षीहैधि नः ।।१।।

४ कख का. भूर्वासू * दुहितां घर्मदुहेव * ।

क उ. * * * भामं; ख ज. * * * व * ।

ग का. सा. अ. ।

५ क का. सा. अ. । वा. * * उत्तराव → मन्त . . . ;

ख का. * जयन्ते ।

घ का. राजनुत्त . . . । उ. -मुत्तराजंनुत्त . . . । ।

६ का. मन्त्वन्ये ; उ. . . . रस्तुम . . . ; ज. . . . संत्वन्ये;

ख-घ का. प्रदिशत्रस्थे । एकवृषा * * शत्रूयता . . . Z9Z

ख वा. प्रति . . . । ज. प्रदि → तिशस्त्रवस्ते ।

३.२२.१ का. रसि देवजा प्रतिचक्षिणी

. . . संभूतस् . . . क्षीधि *;

ख वा. * प्रतिचक्षणि → णी । ।

सहस्राक्षी या तु गृभाति पश्यास्योषधे ।
सदान्वाघ्री रक्षोघ्री भवेह प्रतिचक्षणी ।। २ ।।

ये हरन्त्यासुतेयं पयस्फातिं चौषधे ।
शौ. १६.३५.३ग; तांस्त्वं सहस्रचक्षो गृभाय कृतवीर्ये ।। ३ ।।

य आतुरं रन्धयन्तेऽर्षन्तं च विहृतम् ।
तांस्त्वं सहस्रचक्षो गृभाय कृतवीर्ये ।। ४ ।।

यथाश्वा चतुरक्षो रात्रिनक्तातिपश्यति ।
शौ. ४.२०.५ग-घद्रः एवा सहस्रचक्षो त्वं प्रति पश्यास्यायतः ।। ५ ।।

गोभिरश्वैर्वसुभिरपक्रीतास्योषधे ।
श्यावस्याश्वस्य* चक्षुषा प्रति पश्य किमीदिनः ।। ६ ।।

२ का. . . . स्राक्षियाद् * पश्याम्योषधे
. . . . न्वाघ्री * * . . . चक्षिणी ।

ख वा. गृभाति . . . । घ वा . * . . . चक्षिणि → णी ।।

३ कख का. . . . न्यामुतेयं * च ओषधे ।
गघ का. = २ गघ ।

४ का. यातुनो रन्धयन्तेरुक्मन्तं * विहृतं . . . दक्षो . . . ;
ग वा. तास्त्वं . . . ;

द्र.ख < रिष्यन्तं * * ? 'अरुष्यन्तं * विहृतम्' इति Hoffmann, 1992,
750

५ का. . . . नक्तात्पश्यति . . . यत ।

६ ख का. . . षधी; उ. रथक्रीता . . . ।

ग का. श्वावस्याश्वस्य *;
उ. श्यावस्या(ज. वःस्या → श्या)श्च *;

३.२३

सं सचध्वं सं पिबध्वमन्नं वो मधुमत् सह ।
व्रतं वः सर्वं सध्वक् समानं चेतो अस्तु वः ।। १ ।।

सं जानीध्वमिन्द्रश्चेत्ता वोऽस्त्व-
यं वोऽग्निर्नि हरः शमयाति ।
यद्वैरहत्यमुत भीममासी-
द्विश्वे देवा अप तत्* प्लावयन्तु ।। २ ।।

शं वः स्यास्तु बृहस्पतिः
शं द्यावापृथिवी उभे ।
शमन्तरिक्षमुत वो मरुत्वान्
शं वः स्यास्त्वदितिर्देवपुत्रा ।। ३ ।।

काठ.७.१४
तै.४.४.११.१
मै.१.६.२

कल्पेतां द्यावापृथिवी कल्पन्तामाप ओषधीः ।
कल्पन्तामग्रयः सर्वे ऽस्मै श्रेष्ठ्याय सव्रताः* ।। ४ ।।

- ३.३३ १ क का. * शुदध्वं * पिपध्व- ; वा, ज. *** पिपध्व-;
ख ज. मन्नम्बो * *;
ग वा. व्रतम्बः * सध्वक् (→ धयिक्); ज. . . . सध्विक्;
का. . . . सध्विक्;
घ का. * * स्तु *; म, ज. . . ऽस्तु * ।।
- २ गघ का. यद्वैरहत्यमु भीम देवा उत्प्राव . . . ;
घ वा. . . अप → उप तप्लाव . . . ।। म, ज. . . * तप्लावयन्तु ।
- ३ का. सं वश्यास्तु * सं * * *
. . . मरुत्वां सं वश्यस्त्वदि . . . ;
क,घ वा. शम्बः . . . ; क ज. * * श्यास्तु *;
घ म. * * श्यास्त्व . . . पुत्राः ।। ज. * वश्यास्त्व . . . ।।
द्र. क पाठः सन्दिग्धः । स्योऽस्तु इति दुर्गामोहनपादाः ।
- ४ ख का. . . ओषधी ।
घ का. अस्मै श्रेष्ठ्याय सर्वदा; उ. * * (वा. श्रेष्ठ्याय) सव्रता ।।

काठ.७.१२ सं वः सृजामि हृदयं संसृष्टं मनो अस्तु वः ।
संसृष्टा वस्तन्वः सन्तु संसृष्टः प्राणो अस्तु वः ।।५।।

सं वः पशूनां हृदयं सृजामि
सं पुत्राणामुत या दुहितरो वः ।
सं वो जायानां मनसा मनांसि
सं पतीनामुत चक्षुः सृजामि ।।६।।

३.२४

शौ.३.२७.१-६ प्राची दिगग्निरधिपति-
रसितो रक्षितादित्या इषवः ।
तेभ्यो नमोऽधिपतिभ्यो नमो
रक्षितृभ्यो नम इषुभ्यो नमो वोऽस्तु ।
योऽस्मान् द्वेष्टि यं वयं द्विष्म-
स्तं वो जम्भे दध्मस्तमु प्राणो जहातु ।।१।।

५ ख उ. संसृष्टिं . . . ।

६ द्र. वा. सर्वत्र सम् इति ।

ख वा, ज. . . . जा * * ;

घ का. * पतीनामुतचक्षुषस् * २३२

३.२४.१ का. अथ रक्षामन्त्रम् औ प्राची . . . ।

ख का. . . . रक्षता . . . ; द्र. एवमुत्तरत्रापि ।

घड का. सा. अ. ।

घ म, वा. . . . अस्तु ।

उ. वा. * अस्मां . . . ; म, ज. * ऽस्मां . . . ;

च उ. स्तम्बो । ।

दक्षिणा दिगिन्द्रोऽधिपति-
 स्तिरश्चिराजी रक्षिता वसव इषवः ।
 तेभ्यो नमोऽधिपतिभ्यो नमो
 रक्षितृभ्यो नम इषुभ्यो नमो वोऽस्तु ।
 योऽस्मान् द्वेष्टि यं वयं द्विष्म-
 स्तं वो जम्भे दध्मस्तमु प्राणो जहातु ।।२।।

प्रतीची दिग् वरुणोऽधिपतिः
 *प्रुदाकू रक्षिता मित्र इषवः ।
 तेभ्यो नमोऽधिपतिभ्यो नमो
 रक्षितृभ्यो नम इषुभ्यो नमो वोऽस्तु ।
 योऽस्मान् द्वेष्टि यं वयं द्विष्म-
 स्तं वो जम्भे दध्मस्तमु प्राणो जहातु ।।३।।

उदीची दिक् सोमोऽधिपतिः
 स्वजो रक्षिता वात इषवः ।
 तेभ्यो नमोऽधिपतिभ्यो नमो
 रक्षितृभ्यो नम इषुभ्यो नमो वोऽस्तु ।
 योऽस्मान् द्वेष्टि यं वयं द्विष्म-
 स्तं वो जम्भे दध्मस्तमु प्राणो जहातु ।।४।।

द्र. २-५ तेभ्योनम इत्यादिकमूढम् ।

२ ख का. सा. अ. ।

३ क का. सा. अ. ।

ख का. प्रजाकूरक्षिता * * ;

वा, ज. प्रदाकू . . . ; म. प्रुदाकू * . . . ; म२ . . . मित * । ।

ध्रुवा दिग् विष्णुरधिपतिः
 कल्माषग्रीवो रक्षिता वीरुघ इषवः ।
 तेभ्यो नमोऽधिपतिभ्यो नमो
 रक्षितृभ्यो नम इषुभ्यो नमो वोऽस्तु ।
 योऽस्मान् द्वेष्टि यं वयं द्विष्-
 स्तं वो जम्भे दध्मस्तमु प्राणो जहातु ।। ५ ।।

ऊर्ध्वा दिग् बृहस्पतिरधिपति-
 शिघ्रो रक्षिताशनिरिषवः ।
 तेभ्यो नमोऽधिपतिभ्यो नमो
 रक्षितृभ्यो नम इषुभ्यो नमो वोऽस्तु ।
 योऽस्मान् द्वेष्टि यं वयं द्विष्-
 स्तं वो जम्भे दध्मस्तमु प्राणो जहातु ।। ६ ।।

३.२५

शौ.४.११.१ अनङ्गान् दाधार पृथिवीं धामुताम्-
 मनङ्गान् दाधारोर्वन्तरिक्षम् ।
 अनङ्गान् दाधार प्रदिशः षडुर्वी-
 रनङ्गानिदं विश्वं भुवनमा विवेश ।। १ ।।

५ ख का. सा. अ. ।

६ ख का. शत्रोरक्षता . . . ; वा. . . . शनिर्ष (→ रिष)वः ।

ग-च का. सा. अ. ।

घ वा, ज. . . . अस्तु ।

उ. वा. * अस्मां . . . ; म, ज. * ऽस्मां . . . ;

च उ. स्तम्भो . . . ।।

३.२५.१,२ द्र. का, उ. अनङ्गां इति सर्वत्र व्यञ्जनात् पूर्वम् ।

क का. . . . पृथिवी . . . तासू- ; उ. . . . मुतामु (म१ → मू)-;

द्र. का. अन्ये सा. अ. ।

- शौ.४.११.४ अनङ्गान् दुहे सुकृतस्य लोक
 ऐनं प्यायेत* पवमानः पुरस्तात् ।
 पर्जन्यो धारा मरुत ऊधो अस्य
 यज्ञः पयो दक्षिणा दोहो अस्य । । २ । ।
- शौ.४.११.२ अनङ्गानिन्द्रः स पशुभ्यो वि चष्टे
 त्रयांछक्रोप मिमीते अध्वनः ।
 स भूतं भविष्यन्दुवनं दुहानः
 सर्वा देवानां बिभ्रच्चरति व्रतानि । । ३ । ।
- शौ.४.११.५ यस्य नेशे यज्ञपतिर्न यज्ञो
 नास्य दातेशे न प्रतिग्रहीता ।
 यो विश्वभृद्विश्वकर्मा
 धर्मं नो ब्रूत यतमश्चतुष्पात् । । ४ । ।
- शौ.४.११.३ इन्द्र एष मनुष्येष्वन्त-
 र्धर्मस्तप्तश्चरति शोशुचानः ।

- २ का. लोकं एनं पाहेत् * * * * मरुतोधोस्य . . . द्रहोस्य ।
 ख उ. प्यायेति * * । ग, घ, म, ज. . . . ऽस्य । ।
 द्र. प्यायेत इति दुर्गामोहनपादकृतः शोधः । शौ. प्याययति इति ।
- ३ का. न्द्रस्य * * * त्रयांयशक्रो अ * * सं . . . बिभ्रश्च .
 . . . ;
 ख वा, म_२ तयां * . । म_१. त → त्रयां . . । ज. तयां छक्रो . . ।
 म, ज. . . . ऽध्वनः ।
- ४ क, घ का. सा. अ. ।
 खग का. * दातेशय * प्रतिग्रहीता * विश्वदृग् . . . ;
 ख उ. * जातेशे * * ।
 घ वाः धर्मन्त्रो . . . । । म_२. श्वामिं । ।
- ५ क म. इ(→ ए?) न्द्र . . . ;
 ख का. स्तपतश्चरतिसंशिशानः ;
 वा. शोशुचानः ।

सुप्रजा असत् स उदारे न सर्षद्
यो नाशनीयादनडुहो विजानन् ।। ५ ।।

शौ.४.११.६ येन देवाः स्वरारुरुहु-
र्हित्वा शरीरममृतस्य धाम ।
तेन गेष्व सुकृतस्य लोकं
धर्मस्य व्रतेन यशसा तपस्यया* ।। ६ ।।

शौ.४.११.११ द्वादशैता रात्रीर्व्रत्या आहुः प्रजापतेः ।
तत्रापि ब्रह्मणो व्रतं तत्राप्यनडुहो बलम् ।। ७ ।।

x यास्त आहुः प्रजापतेर्व्रत्या रात्रीर्द्वादश ।
तत्रापि ब्रह्म यो वेद तद्वा *अनडुहो बलम् ।। ८ ।।

ग का. सुप्रदासस्स * ण सरिषद्; वा, ज. . . . ण *; घ का. सा.
अ.।

गघ उ. . . . सर्षह्यो . . . ।।

घ म_१. दनुडुहो * ।।

६ क का. सा. अ.।

घ का. तपस्य्या; वा. तपश्ययात् ।।

म. तपस्ययात् ।। ज. तपश्ययात् → ४?

७ का. * रावर्त्याहुष; अतः पतितम् ।

क उ. द्वादश इता . . . ;

ख वा. व्रत्या ** । ज. द्रवत्या ** ।

घ म. . . . वळं ।। एवमुत्तरत्रापि ।

८ का. [नास्ति] प्रजापतेर्व्रत्या . . द्वादश तद्वपि . . . तद्वानुडुहौ *;

क म_२ यास्ताआहुः ;

कख वा, ज. तेद्वत्या . . . द्वादश ।

ग म. . . . * णो * ; ज. . . . णो → योवेत;

घ उ. तद्वा(म, ज. ५)नडुहो * ।।

- शौ.४.११.१२ दुहे वा *अनङ्गान् सायं दुहे प्रातदुहे दिवा ।
दोहा ये अस्य संयन्ति तान् विघ्नानुपदस्वतः ।। ६ ।।
- शौ.४.११.६ यो वेदानदुहो दोहान् सप्तानुपदस्वतः ।
प्रजां च लोकं चाप्नोति तथा सप्तर्षयो विदुः ।। १० ।।
- शौ.४.११.८ मध्यमेतदनदुहो यत्रैष वह आहितः ।
एतावदस्य प्राचीनं यावान् प्रत्यङ् समाहितः ।। ११ ।।
- शौ.४.११.१० पक्षिः सेदिमवक्रामन्निरां जङ्घाभिरुत्खिदन् ।
श्रमेणानङ्गान् कीलालं कीनाशश्चाभि गच्छतः ।। १२ ।।
- X इन्द्र एष मनुष्येष्वनङ्गानित्युच्यते ।
शफासो अस्य मा*रिषन् सर्वा याश्चास्य
कुष्ठिकाः ।। १३ ।।

-
- ६ क का, वा. * नङ्गान् * ; म. . . . ऽनङ्गान्; ज. * नङ्गान्;
ग का, सा. अ. ।
घ. उ. . . . विद्वा . . . ।। का. . . . स्यतः;
- १० कख का, सा. अ. । ग उ. प्रजाञ्च . . . ;
घ वा. सप्तऋ → र्षयो * ।। ज. * सप्तऋषयो * ।।
- ११ ख, घ का, सा. अ. । ख वा. . . . वआहितः ।
- १२ कख का. * सेदिमवक्रामं निरांजं घाभिरुक्षिद ;
क वा.; ज. * सेदिमवक्रामं ; म_१. * सेदिमव(→ मव)क्रामं;
म_२ * सेदिमवमक्रामं
ख उ. - निरांजं घाभिरुत्खिदं । गघ का. सा. अ. ।
घ उ. कीनास(का. श)श्चा . . . ।।
- १३ क का. इ * . . . ;
गघ का. शफसोभ्यपार्ष * . . . कुष्ठिनः;
उ. * (म, ज. ऽस्य)मार्ष * यास्यास्य * ।।
वा. . . कुष्ठि → ष्टिकाः ।।

× इन्द्रो बलेनासि परमेष्ठी
 व्रतेन येन गीस्तेन वैश्वदेवः।
 यो अस्मान् द्वेष्टि यं वयं द्विष-
 स्तस्य प्राणान् सं बृहत्तस्य प्राणान् वि वृह ।। १४ ।।

इति तृतीयकाण्डे पञ्चमोऽनुवाकः

३.२६

शौ.७.६०.१ द्रः
 वा ३.४१ग-घ

गृहानैमि* मनसा मोदमान
 ऊर्जं बिभ्रद् वसुमनिः सुमेधाः।
 अघोरेण चक्षुषा मित्रियेण
 गृहाणां पश्यन्* पय उत्तरामि ।। १ ।।

शौ.७.६०.२;

इमे गृहा मयोभुव ऊर्जस्वन्तः पयस्वन्तः।
 पूर्णा वामस्य तिष्ठन्तस्ते नो जानन्तु जानतः ।। २ ।।

१४

का. * वलेनास्य * व्रतेनैन . . . देवाः * स्मान् . . . चवय . .
 प्राणानस वहेस्तस्य * * वर्हः २५२ अ५२
 ग उ. (वा. * अस्मान् →) * ऽस्मां * ;
 घ वा. . . . प्राणान * * ;

३.२६.१

का. गृहानैमि * . . मानोजं * वसुमतिस् सुमेताघोरेण . . पश्यं
 * * ।

क उ. गृहानैव . . . ; ग उ. . . . मित्रियेण (म२. मित्रेण);

घ उ. * पश्यं . . . । ।

द्र.

ख वसुमनिः इति शौ. काठ. हि.गृ। वः सुमनाः इति माध्य. आप.
 लाट्या, शांगु; वः सुमनिः, वसुमनाः इत्यपि आप. श्री.। अस्माकं
 पाठः सन्दिग्धः ।

घ वय इत्यन्यत्र ।

२

ख ज. ऊर्ज (+) स्वन्तः पयःस्वन्तः ।
 का. * वमस्य . . . ;

- शौ.७.६०.६ सुनृतावन्तः सुभगा इरावन्तो हसामुदाः।
अक्षुध्या अतृप्यासो⁺ गृहा मास्मद् बिभीतन ।।३।।
- शौ.७.६०.३;
वा.३.४२ येषामध्येति *प्रवसन् येषु सीमनसो बहुः।
गृहानुप ह्वयामहे ते नो जानन्त्वायतः ।।४।।
- शौ.७.६०.५;
वा.३.४३ उपहूता इह गाव उपहूता अजावयः।
अथो अन्नस्य कीलाल उपहूतो गृहेषु नः ।।५।।
- शौ.७.६०.४कख;
हि.गृ.१.२६.१३; उपहूता भूरिधनाः सखायः स्वादुसंमुदः⁺।
अरिष्टाः सर्वपूरुषा गृहा नः सन्तु सर्वदा ।।६।।

३.२७

हन्तायमस्त्वप्रतिधात्यः
सासह्नां इन्द्रः पृतना अभिष्टिः।
प्रजापतिरदधादोजो अस्मै
बृहद्धविर्हविषा वर्धनेन ।।१।।

-
- ३ क उ. सुनृतावन्तः * ; ख, घ का. सा. अ.।
ग का. * स्तृध्यास्तृप्यामो;
उ. * अतृप्यासो; घ म२. * णास्मद् * ।।
- ४ कख का. एषामध्येतु प्रवनेष सोमनस्सो * ।
उ. . . . प्रवससं * * वहु।
ग का. सा. अ.। घ वा. . . . जानन्त्वाय(→तुजा)नतः ।।
- ५ ग का. सा. अ.।
- ६ क, गघ का. सा. अ.। ख. का. * स्वादुसंनर;
उ. . . . स्वादुशंमुदः। वा. सखाय * ।
- ३.२७.१ कग का. . . . धात्यसासवां इन्द्र * वृष्टिः . . . ददादोजोस्मै;
ग वा. . . . दोयो * । म, ज. . . ऽस्मै।

वा.८.४६;
तै.४.६.२.६;
मै.२.१०.२;
काठ.१८.२३:

प्रजापते हविषा वर्धनेन
हन्तारमिन्द्रमकृणोरघात्यम् ।
तस्मै विशो* देवकृता नमन्त
स हि हन्ता स हि हव्यो बभूव ।।२।।

प्रजापते अभि नो नेष वस्य
ऊर्वीं गव्युतिमभिमातिषाहः ।
वर्धयन्निन्द्रं बृहते रणाय
देवं देवेन हविषा वर्धनेन ।।३।।

यथा विश्वाः पृतनाः संजयासि
यथा शत्रून् सहमानः सहासै ।
यथासः सम्राट् सुसम्रा-
डेवा त्वेन्द्रोऽप्रतिवधं कृणोतु ।।४।।
अयं वीरोऽप्रति हन्तु शत्रून्
विश्वे देवा अप सदस्कराय ।

२ का. . . . तेर्हविषा . . नेहंतायमि . . रगाद्यं * विषो * निमन्तस्
सह्यंतस् . . . ।

ग उ. * विषो * * ;

३ कख का. . . . नेषि वस्वोर्वी . . . ;

ख उ. . . . गव्युति . . . । वा. उर्वी. . . । ज. . . षाह ।

अत्र दुर्गामोहनपादैरेवं मतम् 'तु. ऋ. १.३१.१८ प्र णेष्यभि वस्यो
अस्मान् । अस्मदीयपाठे 'नेष' इति नेषधातोः प्रयोगः । नः अस्मान्
वस्यः धनवत्तरत्वम् अभिनेष प्रापय । 'धात्वन्तरं नेषतिः । कथं
ज्ञायते । नेषतु नेष्टादिति दर्शनात्' इति महाभाष्यम् (पा. वा.
३.२.१३५)' । नेष इति तु नेषि इत्यर्थे शौ. ७.६७.२. इत्यत्र
दृश्यते । वै. तु. का. ।

४ का. ** पृतनात् संजया ** सहसामानसामही * सम्राड् सुसम्रड् देवाते
इन्द्रो अप्रति . . . ;

क म. . . . प्रतनाः * ; ख म, ज. . . . सहासैः ।

वा. . . . सहासैः → सै ।

५ ख-घ का. वश्वे * उषसदस्कराय नास्य * रीरिषं नोत . . . ममिन्द्र ।

ख वा. * देवासो . . . । ग वा, ज. . . . रिरिषन् . . . ;

मास्य प्रजां रीरिषन् मोत वीरा-
निममिन्द्रोऽप्रतिवधं कृणोतु । । ५ । ।

शौ.७.५३.२घ जहि शत्रून् प्रति रन्धयस्वा-
ग्रिष्टे गोपा अधिपा वसिष्ठः ।
शर्म ते राजा वरुणो नियच्छा-
देवा त्वेन्द्रोऽप्रतिवधं कृणोतु । । ६ । ।

३.२८

सं स्पृशेथां तनूभ्यां सं मुखाभ्यां समात्मना ।
सं वा ब्रह्मणस्पतिः सोमः सं स्पर्शयाति वाम् । । १ । ।

अभ्यस्य नाम वाचा दधामि नाह मोक्षयते ।
ममेदहैनं कामे लभै कृष्णमिवाखरे । । २ । ।

शौ.६.८६.१द्रः यः प्रेमा प्रेण्यामासीद्वत्तः सोमेन बभ्रूणा ।
तस्मादधि श्रुतं मम मय्यस्य मन आहितम् । । ३ । ।
यं पुमांसं कामयसे यस्मिन् वा भगमिच्छसे ।
हृच्छोकमस्मिन्ना दध्मो यथा शुष्याति त्वामनु । । ४ । ।

घ म, ज. 'ऽप्रति' इत्यादिरूढः ।

६ ख उ. . . . वशिष्ठः ।

घ का. . . . अप्रति . . . २२८

३.२८.१ क का, म, वा. . . . तनूभ्यां;

ख वा, ज. स * * (वा. समात्मनां → ना) ।

गघ का. . . . ब्राह्मण . . . स्पर्शयाभु * ;

२ कग का. . . . नहमि * * नह सोक्षसे पमेदहिनं * ;

क म. . . . मोक्षते ।

३ का. * प्रेमाष् . . . बभ्रूणां । . . . मनो . . . मनाहितं;

ख वा. दत्तः * * ; खग म. . . . वभ्रूणा । . . . श्रुतं * ;

४ का. * पुमांसं कामयेते * ना . . . च्छते । . . . शिष्याति . . . ।

ख वा . . . भग → वमिच्छसे । म. . . . मिच्छसे ।

ग वा, म. हृत्सोक ;

यथास्य हृदयं शुष्यादपिच्छिन्नेव शंगुणी ।

घशौ.७.३८.१ख चक्षुराकास्यं भीमं मांपश्यमभिरोरुदम् । । ५ । ।

प्रियंकरणमुत्तमं मधुघेन तदाभृतम् ।

त्वं हासि वर्चस्यो ऽथो हासि सुमङ्गलः ।

अथो सर्वासां वीरुधां प्रियंकरणमुच्यसे । । ६ । ।

३.२६

शौ.७.३८.३ प्रतीची सोममस्योषधे प्रतीच्युत सूर्यम् ।

प्रतीची विश्वान् देवांस्तथा त्वाच्छावदामसि । । १ । ।

शौ.७.३८.१ द्रः इमां खनाम्योषधिं नितलीमनुतन्तमाम् ।

आयतः प्रतिनन्दनीं परायतो निवर्तनीम् । । २ । ।

अमुष्याहं परायत आयतो मनो अग्रभम् ।

अग्रभं हस्त्यं मनोऽथो हृदय्यं मनः । । ३ । ।

५ का. . . . शिष्यादपिच्छिन्नेव * चक्षुराकाशं भीम * . . . नोरुजं;

ख उ. दयिच्छिन्नेव * (वा. → . . . णीः) ।

द्र. ख अस्मदीयपाठे का. अनुसृतः । 'असिच्छिन्नेव स्वङ्गुली' इति शोधितवानपि दुर्गामोहनपादः "शंगुनी" नाम काचित्लता छिन्नमूला शुष्यन्त्यत्रोपमीयत" इत्युक्तवान् ।

घ उ. . . . रोरुदन् । ।

६ क का. . . . करमुत्तमं; ख वा. * तदाभृतं ।

घ म, ज. ऽ नास्ति । का. अयोहास्य * ;

३.२६.१. क उ. * सोमस्यो . . . ; ख का. प्रतीच्यनु * ;

ग उ. * विश्वां . . . ; घ वा, ज. * त्वाछा . . . ।

२ ख-घ का. वितन्त्रीमनुतंतुनां * पतिरंधनी * . . . र्तनं ।

ख वा. . . . नुतंतु → तमां । म. नितलि . . . । ज. . . . नुतंतमां ।

३ गघ का. * हस्तिं * * हृदयं * ;

ग ज. ऽ नास्ति ।

मयि ते मन आहितं मयि चित्तं मयि व्रतम् ।

पै.२.७७.१ गघ

ममेदपि क्रतावसो मम चित्ते सचावहै । । ४ । ।

शौ.७.३८.४

अहं वदानि मा त्वं सभायां घ त्वं वद ।

ममेदसस्त्वं केवलो नान्यासां कीर्तयाश्चन । । ५ । ।

शौ.७.३८.५;

पै.२.७६.५

यदि वासि *तिरोजनं यदि वा नष्टस्तिरः ।

इयं त्वा मह्यमोषधिर्बद्ध्वेव न्यानयात् । । ६ । ।

३.३०

शौ.१६.५७.१-६

पै.२.३७.३

यथा कलां यथा शफं यथर्णं संनयन्ति ।

एवाह दुःस्वप्नं सर्वमप्रिये सं नयामसि । । १ । ।

सं राजानोऽगुः समृणान्यगुः

सं कुष्ठा अगुः* सं कला अगुः ।

समस्मासु सुष्वप्नं निर्दिषते* दुःष्वप्नं सुवामः । । २ । ।

४ का. * * मनाहितं . . . दप . . . ममासश्चेदसीदपि ।

५ का. * * मह * * ह * * . . . द । शस्तिं * . . . श्चिन;

ग म. . . . दशस्त्वं * ;

६ क का. * वास्यदिरोचनं ; उ. * * ति (ज.त) रोदनं;

ग ज. . . . षधी-; गघ का. यं . . . वध्येवन्यानयः २४२

घ वा. वर्द्धनेवं * । । २६ । । ३६ । ।

म, ज. वर्(ज. ङे →)ध्येनेवं * । । ३६ । । २६ । ।

३.३०.१ का. उ. यथाकलामित्येका । २.३७.३ द्र. ।

२ क का. सा. अ. । वा, ज. ऽ नास्ति ।

ख-घ का. * शुष्ठागुस् * * गुस् . . . सुष्वप्तिं निर्दिशते दुष्वप्तिं सुवाम

२ द्र. शौ. सुवाम ।

ख. उ. * * गुः * कुला * (वा. गुः) ।

गघ वा, म. समस्मा * निर्दुषते (म. निर्दिषते) . . . । ।

ज. स्मासुदु(→ ऽ)ष्वप्नं निर्दुषते * * । ।

पै.१७.२४.९

शौ.६.४६.२ उ.

देवानां पत्नीनां गर्भं यमस्य करणः ।

यो भद्रः स्वप्नः स मम

यः पापस्तं द्विषते प्र हिण्मः । । ३ । ।

तृष्णामा नामासि कृष्णशकुनेर्मुखं निऋतेर्मुखम् ।

तं त्वा स्वप्न तथा विद्मः । । ४ । ।

स त्वं स्वप्राश्व इवाकायमश्व इव नीनाहम् ।

अनास्माकं देवपीयुं पियारं वप्सः । । ५ । ।

यदस्मासु दुःष्वप्यं यद् गोषु यच्च नो गृहे ।

अनास्माकस्तद्देवपीयुः

पियारं निष्कमिव प्रति मुञ्चताम् । । ६ । ।

३ का. करण । * * स्वप्न स्वमुमयष् . . . हिण्म;

घ वा. . . . हिन्मः । ।

द्र.

गघ उ. स मम यः इत्यत्र गपाक्षः अवसितः । तेन सममयः इति अक्षरसंहिता परामृष्टा । अर्थदृष्ट्या तु अस्माभिः कृता अक्षरव्यवस्था योग्या प्रतीयते । वैपरीत्येन, शौनकीयकोशेषु सममयः इति, समम् । अयः इति च पाठौ । तेन अस्माकं शोधस्यापि सन्देहभाजनत्वं न वारितमिति दिक् ।

४ क का. त्यद्यमा . . . ; ज. तृष्णयमा . . . ;

५ का. स्वप्नोस् स्वपूत्वा अश्वीवाकायमश्वीव * । मास्माकं * प्रियारुरु वप्स ।

क उ. . . . स्वप्राश्व . . . ;

घ ज. पियारं * । ।

६ का. . दुष्वप्री . . यश्चनोगृनो * ।

सास्माकं * प्रियारुरुं . . ;

क म. . . स्मासुष्वप्यं;

गघ म२ . . पीयारं . . . । ज. . . पीयुः → यूः पियारं . . । ।

नवारत्नीनवमायास्माकं तन्वस्परि ।

दुःष्वप्यं सर्वं दुर्भूतं द्विषते निर्दिशामसि ।। ७ ।।

इति तृतीयकाण्डे षष्ठोऽध्यायः

३.३१

देवा मरुतः पृथिनिमातरो

ऽपो दत्तोदधिं भिन्त ।

दिवस्पृथिव्या उरोरन्तरिक्षा-

दस्मै क्षत्रायानेन ब्रह्मणा-

भ्यः प्रजाभ्य आभ्य ओषधीभ्यः स्वाहा ।। १ ।।

देवा अग्र इन्द्र सूर्यापो* दत्तोदधिं भिन्त ।

दिवस्पृथिव्या उरोरन्तरिक्षा-

दस्मै क्षत्रायानेन ब्रह्मणा-

भ्यः प्रजाभ्य आभ्य ओषधीभ्यः स्वाहा ।। २ ।।

काठ. ११.६

मै.२.४.७

तै.२.६.८.१

देवाः सयुजो मित्र वरुणार्यम-

न्नपो दत्तोदधिं भिन्त ।

दिवस्पृथिव्या उरोरन्तरिक्षा-

दस्मै क्षत्रायानेन ब्रह्मणा-

भ्यः प्रजाभ्य आभ्य ओषधीभ्यः स्वाहा ।। ३ ।।

७

का. . . . पमायामस्माकं . . . दुष्येन्यो * * *

निर्दिशामसि z द्विषतेनिर्दिशामसि z५z अनु ६z

ख वा, ज. ऽस्माकं . . . । म. अस्माकं. . . ।

ग वा. * * दुर्भूतं ; घ म. . . निर्दिशामसि ।। ३० ।। अ५ ।।

उ. काण्डिकान्ते मंगलचिह्नादीनि ।

३.३१.१

कख का. * * पृथिणि . . . अपो . . दितिं भिन्त;

ख वा, म. पो . . . । घ का. तस्मै . . . नेत . . . ;

२

का. * अग्नी * सूर्य अपः; उ. . . . सूर्य आपः ।।

का, उ. दत्तोदधिं इत्यादिकं नास्ति । एवमा चतुर्थम् ।

ततः सप्तमं यावद् दिवस्पृथिव्या इत्यादिकं नास्ति ।

३

का. देवाश्चोजो मित्रावरुणायमन्तपः;

देवाः पितरोऽवमा आयवः क्राव्य
 अपो दत्तोदधिं भिन्त ।
 दिवस्पृथिव्या उरोरन्तरिक्षा-
 दस्यै क्षत्रायानेन ब्रह्मणा-
 भ्यः प्रजाभ्य आभ्य ओषधीभ्यः स्वाहा । । ४ । ।

देवाप्सुषदोऽपां नपात्तनूनपा-
 ब्रराशंसापो दत्तोदधिं भिन्त ।
 दिवस्पृथिव्या उरोरन्तरिक्षा-
 दस्यै क्षत्रायानेन ब्रह्मणा-
 भ्यः प्रजाभ्य आभ्य ओषधीभ्यः स्वाहा । । ५ । ।

देव बृहस्पतेऽपो धेह्युदधिं भिन्धि ।
 दिवस्पृथिव्या उरोरन्तरिक्षा-
 दस्यै क्षत्रायानेन ब्रह्मणा-
 भ्यः प्रजाभ्य आभ्य ओषधीभ्यः स्वाहा । । ६ । ।

देव प्रजापतेऽपो धेह्युदधिं भिन्धि ।
 दिवस्पृथिव्या उरोरन्तरिक्षा-
 दस्यै क्षत्रायानेन ब्रह्मणा-
 भ्यः प्रजाभ्य आभ्य ओषधीभ्यः स्वाहा । । ७ । ।

-
- ४ का. * * माव्याशष्कव्यापः;
 उ. ऽ नास्ति । आपः । । इति २य पादे ।
- ५ का. . . . तंनूनपांनराशंसापो . . . दितिं भित्त;
 वा, म. अवग्रहो नास्ति । उ. . . पात्रपात्तनू . . . ;
 ज. . . . नपानरा . . . । ।
- ६ का. * * अपो देह्युदितिं भिति ।
 वा, म. ऽ नास्ति ।
- ७ का. * अपः;
 वा, म. ऽ नास्ति ।

देव परमेष्ठिन्नपो धेह्युदधिं भिन्धि ।
 दिवस्पृथिव्या उरोरन्तरिक्षा-
 दस्मै क्षत्रायानेन ब्रह्मणा-
 भ्यः प्रजाभ्य आभ्य ओषधीभ्यः स्वाहा ॥ ८ ॥

३.३२

काठ.३०.८
 तै.३.१.४.१-४

प्रजापतेर्जायमानाः प्रजा जाताश्च य इमाः ।
 ता अस्मै प्रति वेदय चिकित्वाँ अनु मन्यताम् ॥ १ ॥

शौ.२.३४.१

येषामीशे पशुपतिः पशूनां
 चतुष्पदामुत वा ये द्विपादः ।
 निष्क्रीतास्ते यज्ञिया यन्ति लोकं
 रायस्पोषाय यजमानं सधन्ताम् ॥ २ ॥

शौ.२.३४.२

प्रमुञ्चन्तो भुवनस्य गोपा
 गातुं देवा यजमानाय धत्त ।
 उपाकृतं शशमानं यदस्यात्
 प्रियं देवानामप्येतु पाथः ॥ ३ ॥

८

का. *... छिनापो देह्य दितिं भिन्ति । देवस्पृथिव्या ... प्रह्मणभ्यश्
 ... २१२

३.३२.१.

का. सा. अ. ।

गघ वा. * स्मै ... चिकित्वाँ ... । ।
 म, ज. ... चिकित्वाङ् * . । ।

२

का. एषा ... द्विपदः ... स्पोषा यजमानं मजन्तां ।

कख

वा. जेषा ... जे * ।

३

का. ... धत्तः * शिशुमानं यजयार्प्रियं ... येति * ।

ग

उ. * शसमानं * ;

शौ.२.३४.३

ये बध्यमानमनु दीध्यानां
अन्वेक्षन्त मनसा यशुषा च ।
अग्निद्यानग्रे प्र मुमुक्त देवः
प्रजापतिः प्रजया संविदानः । । ४ । ।

येषां प्राणा अन्ववधन्त* बद्धं
गवां पशूनामुक्त पूरुषाणाम्* ।
इन्द्रस्तानग्रे प्र मुमुक्त देवः
प्रजापतिः प्रजया संविदानः । । ५ । ।

शौ.२.३४.४

य आरण्याः पशवो विश्वरूपा
ये विश्वरूपा उत्तैकरूपाः ।
वायुद्यानग्रे प्र मुमुक्त देवः
प्रजापतिः प्रजया संविदानः । । ६ । ।

-
- ४ का. * मानामनुदीध्यानांनीक्षन्त . . . ।
 . . . * देवाः * प्रजाभिस् . . . दानां;
 ग वा. . . मुमु → मोक्त * म, ज. . . मुमुक्त * ;
 घ उ. . . सन्विदानः । ।
- ५ का. * प्राणोनवधन्ति * . . . पूरुषाणां । इन्द्रस्तां;
 कख वा. . . अन्ववद्धन्त * . . . पु → पूरुषाणां ।
 म, ज. अन्ववद्धन्त . . . पूरुषाणां ।
 गघ वा. . . * मुमु → मोक्त * . . . सन्विदानः ।
 म, ज. इन्द्रस्तान । । अत ऊह्यम् ।
- ६ का. * आरण्याश्च * विश्वरूपा उत ये कूरूपाः वायुद्वा . . .
 प्रजाभिस्संविदानां;
 गघ उ. . . मुमुक्त * . . . सन्विदानः । ।

शौ.२.३४.५

प्रजानन्तः प्रति गृह्णन्तु देवाः
 प्राणमङ्गेभ्यस्पर्याघरन्तम् ।
 द्यां गच्छ प्रति तिष्ठाः शरीरैः
 स्वर्गं याहि पथिभिः शिवेभिः । । ७ । ।

३.३३

तै.४.१.७.१-२
 माध्य. २७.१-७
 मै. २.१२.५
 शौ.२.६.१-३

समास्त्वाग्र ऋतवो वर्धयन्तु
 संवत्सर ऋषयो यानि सत्या ।
 सं द्युम्नेन दीदिहि* रोचनेन
 विश्वा आ भाहि प्रदिशश्चतस्रः । । १ । ।

सं चेध्यस्वाग्रे प्र च बोधयैन-
 मुच्च तिष्ठ महते सौभगाय ।
 मा ते रिषन्नुपसत्तारो अत्र
 ब्राह्मणास्ते यशसः सन्तु मान्ये । । २ । ।

७ खग का. . . . चरन्ताभ्यां . . . तिष्ठा * ;
 ख वा. . . . भ्यः स्पर्जा → र्या → रियाचरन्तं ।
 घ वा. * जाहि ** । । ३२ । । ३७ । ।

३.३३.१ का. . . यानु सख्या । . . . दीदिहि * * * भाभिः . . . ।

खग उ. सम्व . . . दिदिहि * ;
 घ वा. * * भाही . . . । ।

२ का. प्रतिबोधयेनमुश्च . . . । . . . रिषन्नुपसत्ताते * ब्राह्मणास्ते .
 . . पान्ये;

क वा, म. सञ्चध्यस्वा → त्वाग्रे . . . ;
 ग उ. * * र्षनुपस . . . ; म. . . . ऽत्र;

त्वामग्रे वृणते ब्राह्मणा इमे
शिवो अग्रे प्रतरणो न एधि ।
सपलहाग्रे अभिमातिजिद् भव
स्वे क्षये दीदिह्यप्रयुच्छन् ।।३।।

शौ.७.८२.३ इहैवाग्रे अधि धारया रयिं
मा त्वा दभन् पुर्वचित्ता निकारिणः ।
क्षत्रमग्रे सुयममस्तु तुभ्य-
मुपसत्ता वर्धतां ते अनिष्टतः* ।।४।।

शौ.२.६.४ क्षत्रेणाग्रे स्वेन सं रभस्व
मित्रेणाग्रे मित्रधेयं यतस्व ।
पै.३.१.४ग सजातानां मध्यमेष्टेयमस्या
राज्ञामग्रे विहव्यो दीदिहीह* ।।५।।

शौ.२.६.५ अति निहो अति निर्ऋतीरत्यरातीरति द्विषः ।
विश्वा ह्यग्रे दुरिता तर त्व-
मथास्मभ्यं सहवीरं रयिं दाः ।।६।।

३ का. . . . वृणुते ब्राह्मणा * * ग्रे प्रभृणोनेदिहि सपत्राग्रे . . .
भिचदुभवः. * क्ष दीदिह्यप्र . . .;

क वा. * वृण → णुते . . .;

घ म. श्वे . . .; उ. . . . क्षिये (ज. → क्षेत्रे) दिदिह्य . . . ।।

४ का. . . . दभं . . . सूयममस्तु तुभ्यमुपसत्र * * निष्कृतः;

क म. . . ग्रेधि . . .; ज. . . ऽधि . . .; ख ज. . . दभन् . . . ।

गघ उ. . . . सुयमस्तु . . . वर्धतान्ते अनिष्टि(ज. छि)तः ।।

५ का. क्षेत्रणाग्रेस्वेन . . . वचस्व । * मध्यमेष्टेयमस्या . . . दीदिह्य ।

घ उ. . . . दिदिहीह ।।

द्र. ग मध्यमेष्टेयमस्याः इति पाठः ३.१.४ ग पादेऽपि । तत्र का. पाठः
अपि एवम् । मध्यमेष्टाः इति शौ. । 'मध्यमेष्टेयम् अस्य' इति
मूलरूपेण चिन्त्यम् ।

६ का. * * नुहो ति . . रन्यताती . . चर . . . स्मभ्यां * रयिन् * ;

ख म. . . द्विशः । क उ. . . निर्ऋतिः;

घ उ. . . रयिन् * ।।

शौ. ७.८४.१

अनाधृष्यो जातवेदा अनिष्टतो*

विराडग्रे क्षत्रभिर्दीदिहीह⁺ ।

व्यमीवाः प्रमुञ्चन्मानुषेभ्यः

शिवेभिरद्य परि पाहि नो गयैः । ७ । ।

३.३४

शौ.३.२०.१

अयं ते योनिर्ऋत्वियो यतो जातो अरोचथाः ।

तं जानन्नग्र आ रोहाथा नो वर्धया रयिम् । १ । ।

प्रदातारं हवामहे अग्निमुग्रमूतये ।

शुचिर्यो वृत्रहन्तमः । २ । ।

शौ.३.२०.२

अग्रे अच्छा वदेह नः प्रत्यङ् नः सुमना भव ।

प्र णो यच्छ विशां पते धनदा असि नस्त्वम् । ३ । ।

शौ.३.२०.३

प्र णो यच्छत्वर्यमा प्र भगः प्र बृहस्पतिः ।

प्र पूषा प्रोत सूनृता रयिं देवी दधातु नः । ४ । ।

७

का. * * अनिष्टतो * क्षत्रभिर्दीदिह्य विमीवा . . ज्वं मनुष्येभ्यश्
. . . . रभ्य द्य . . . गयैः २३२

क वा, ज. . . . अनिष्टितो; म. . . . अनिष्टितो;

ख उ. . . . दीदिहीह ।

३.३४.१ क,ग

उ. अयन्ते . . जा(वा.या)ननग्र . . ; ख वा. . . यातो . . . ।
म. ऽरोचथाः । ग का. सा. अ.

२

ख वा, म. ऽग्नि । ग का. . . . हन्तमां; वा, ज. . . . हन्तमः । ।

३

क,गघ का. सा. अ. । द्र. वामतः का. सोमराजानंआशेर्वचन;
क वा, म_२ * अछा . . . ;

खग वा. प्रत्यताङ् नः * * । . . . यछ * * ;

ज. . . . विशाम्पते;

४

कग का. प्रा * यश्छ . . गष्प पूषा * सूनृताः;

क वा. . . . यछ . . . ; ग उ. . . सुनृताः;

- शौ.३.२०.७ अर्यमणं बृहस्पतिमिन्द्रं दानाय चोदय ।
वातं विष्णुं सरस्वतीं सवितारं च वाजिनम् । । ५ । ।
- शौ.३.२०.४. सोमं राजानमवसे ऽग्निं गीर्भिर्हवामहे ।
आदित्यं विष्णुं सूर्यं ब्रह्माणं च बृहस्पतिम् । । ६ । ।
- शौ.३.२०.६ इन्द्रवायू* बृहस्पतिः सुहवेह हवामहे ।
तै.स.४.५.१.५२ः यथा नः सर्वमिज्जगत् सङ्गत्यां सुमना असत् । । ७ । ।
- शौ.३.२०.५ त्वं नो अग्रे अग्निभिर्ब्रह्म यज्ञं च वर्धय ।
त्वं नो देव दातवे रयिं दानाय चोदय । । ८ । ।
- शौ.३.२०.८ वाजस्येदं प्रसवे सं बभूव
मेमा च विश्वा भुवनान्यन्तः ।
उतादित्सन्तं दापयति प्रजानन्
रयिं च नः सर्ववीरं नि यच्छात् । । ९ । ।
- शौ.३.२०.९ दुहां मे पञ्च प्रदिशो दुहामुर्वीर्यथाबलम् ।
प्रापेयं सर्वामाकूतिं मनसा हृदयेन च । । १० । ।

५ ख का. सा. अ. ।

६ कख वा. . . . अग्निं . . . । म. * राजानं मवसेग्निं . . . ।

७ क का. नास्ति । उ. इन्द्रवायु * ;
ख उ. सुहवे * । ग का. ** सर्वमिज्जनसु;
म. ** सर्वमिजगत्; घ का. सा. अ. ।

८ कख का. सा. अ. ।
उ. त्वन्नो . . . यज्ञञ्च (वा, ज.) * ।
ग का. ** देवतातये; म, वा. त्वन्नो . . . ;
म. . . . जातवे ; ज. ** दा → जातवे;

९ का. . . . सम्बभूव य इमा च * . . . उतादिश्रन्तं दामयतु प्रजानां
* धेहि ** यच्छतम् ।
ग म. उतादिश्रन्तं * * ; घ उ. . . . यच्छात् । ।

१० कख का. सा. अ. ।
वा. दुःहाम्मे . . . ।
गघ का. . . . कूतिर्मनसा * * ।

शौ.३.२०.१०

गोसर्नि वाद्यमुदेयं वर्चसा माभ्यूर्णहि ।

आ रुन्धां सर्वतो वायुस्त्वथा पोषाय ध्रियताम् । । ११ । ।

३.३५

शौ.१६.१५.१-६

यत इन्द्र भयामहे ततो नो अभयं कृधि ।

मघवञ्छग्धि तव त्वं न ऊतिभि-

र्वि द्विषो वि मृधो जहि । । १ । ।

इन्द्रं वयमनूराधं⁺ हवामहे

ऽनु राध्यास्म द्विपदा चतुष्पदा ।

मा नः सेना⁺ अरुषीरुप गु-

र्विषूचीरिन्द्र दुहो वि नाशय । । २ । ।

ऋ.८.६१.१५

इन्द्रस्तातोत वृत्रहा परस्या⁺ नो वरेण्याः ।

स रक्षिता चरमतः स मध्यतः

स पश्चात् स पुरस्तात्रो अस्तु । । ३ । ।

११ ख-घ का. वर्चस माभ्यरुण्यंहि । आयु * * वा * पूषाय ध्रीयतां २४२
ख वा, म. * माभ्यूर्णहि ।

३.३५.१ ग का. सा. अ. ।
म, ज. . . . उतिभि- ;
घ वा, म. * द्युषो . . . । ।

२ कग का. . . . मनोराधं * अनू राध्यास्मद्विपदाश् * । * न
सोनारुषीरुम → प . . ;
क उ. . . . मनूराधं * ; ख वा. अनु * * * ।
ग उ. * * शेना . . . ; घ ज. , . . दृहो * * । ।

३ कगघ का. सा. अ. ।
क म. इन्द्रस्तातोत * ;
ख का. परम्पा * वरेण्याः । वा. परस्या * * ।
ज. लेखः दुष्टः । परस्या? यद्वा 'परस्प' इति ।
म. परस्या न्यो * ।
घ म. . . . ऽस्तु । ।

ऋ.६.४७.८

उरुं नो लोकमनु नेषि विद्वान्
स्वर्यज्योतिरभयं स्वस्ति ।
उग्रा त इन्द्र स्थविरस्य बाहू
उप क्षियेम शरणा बृहन्ता ।। ४ ।।

अभयं नः करत्यन्तरिक्ष-
मभयं द्यावापृथिवी उभे ।
अभयं पश्चादभयं पुरस्ता-
दुत्तरादधरादभयं नो अस्तु ।। ५ ।।

अभयं मित्रादभयममित्रा-
दभयं ज्ञातादभयं पुरो यः ।
अभयं नक्तमभयं दिवा नः
सर्वा आशा मम मित्रं भवन्तु ।। ६ ।।

इति तृतीयकाण्डे तसमोऽनुवाकः

३.३६

जय प्रेहि माप क्रामः शत्रूणां वेद आ खिद ।
इन्द्रः सपलहा भीमः सज्जयस्ते समानृधत् ।। १ ।।

४ कख का. उरुं . . . र्वज्योति . . . ।

उ. उरुर्नो (वा. उरुत्रो) . . . स्वर्यज्योति . . . ।

गघ का. * * इ * बाहुः * क्षेम . . . ।

घ उ. प(म.उप) * * वृहन्तां ।।

५ उ. अनुस्वारस्य बहुलं परसवर्णः ।

घ का. सा. अ.

६ ख,घ का. सा. अ. ।

३.३६.१ कख का. मे . . . चत्तूणां वेदा * । * . . . त्रह * . . . नृधक् ।

घ का, म, ज. संजय . . . ।।

ऋ.१.१०२.१० त्वं जयासि न परा जयासा
 अर्भेष्वजौ मघवन् महत्सु च ।
 उग्रं चित्त्वामवसे सं शिशीमहे*
 स त्वं न इन्द्र हवनेषु मृड ।।२।।

कखग ऋ.१.१०२.६ गोजिता बाहू असमक्रतू⁺ युधि
 कखग कर्मन्कर्मञ्छतमूती⁺ खजङ्कुरा ।
 अकल्प इन्द्रोऽप्रतिमानमोजः
 स त्वं न इन्द्र हवनेषु मृड ।।३।।
 वेदाहमैन्द्रं प्रियमस्य शेवधिं
 यदस्य नाम गुह्यं समीके ।
 स इञ्जयाति मघवा ममासत्य-
 स्माकं युध्मो विहवे हवं गमत् ।।४।।

-
- २ क म. तं * * * ; का. * जयासि → मि . . . ;
 ख-घ का. अभ्येश्वासो * * * । * चित्ता . . . सिशीमहे . . . ।
 ख वा. * मघन् * * ।
 ग उ. * चित्त्वा . . . सिशीमहे; घ म. * त्वन्न . . . ।।
- ३ का. * * समक्रतूयत् कर्मकर्माशतमूचीदंकरा । . . मोज . . . ।
 क उ. * * . . . क्रतु * ;
 क उ. * बाहु (ज. → हू) असमक्रतु *
 ख वा. कर्मन्कर्मनछतमोती . . . रान् । म. ञ्छतमोती * ।
 ज र्मन्छतमोती * ।
 ग उ. ऽ नास्ति । घ म. त्वन्न . . . ।।
- ४ का. . . . मिन्द्र . . . संयञ्जयापि * ममांप्रत्यद्या → स्माकं
 विध्मोविहवे * * z

ऋ.१.१०२.४;
शौ.७.५०.४

वयं जयेम त्वायुजा भृतो
अस्माकमंशमुदवा* भरेभरे ।
अस्मभ्यमिन्द्र वरिवः सुगं कृधि
प्र शत्रूणां मघवन् वृष्ण्या* रुज ।। ५ ।।

ऋ.१.१०२.६

त्वां देवेषु प्रथमं हवामहे
त्वं बभूविथ पृतनासु सासहिः ।
सेमं नः कारुमुपमन्युमुद्भिद-
मिन्द्र करासि प्रसवे रथं पुरः ।। ६ ।।

३.३७

स्मर स्मरोऽसि देवैर्दत्तोऽसि स्मर ।
अमुष्य मन आ स्मर यथाहं कामये तथा ।। १ ।।

५ कख का. त्वा * त्वया . . . वृतावृधो अस्माकमंशमुतवा * ।

क म. . . . यु → यूजा * ;

ख वा, म. अस्माकमत्समुद(म.त)वा * ।

ज. ऽस्माकमत्समुत → दवा * ।

ग वा. मस्मभ्य ;

घ उ. . . . वि(वा. → वु?)ष्णिया * ।।

का. * * * वृज;

६ कख का. . . . समारभे * बभूयथ * *

ख वा. प्रतनासु . . . । म. प्रतनासु . . . । ज. प्रतनाशु . . . ।

उ. . . . षासहिः ।

ग उ. सेमन्नःकारमु ; का. सोमं . . . ;

३.३७.१ ख वा. . . . असि * । ज. ऽ → असि * ।

ग का. * मना * ; वा. मनु → अमुष्य . . . ;

शोचयास्य हृदयं काम गच्छा-⁺
 झञ्वरो दहतु शोचतु तना ।
 सङ्कल्पा अस्य स्मरन्ताधीभि-
 *रियमेवास्य दिगमहन्यन्याः । । २ । ।

निरानन्दाः प्रमुच्छदो मनोमुहो-
 नयुवो नष्टकृत्वा अरण्यवः ।
 आवेशिनीः प्रद्रुपो रोपयिष्णु-
 रेत आस्ताध्यः प्र हिणोमि ब्रह्मणा । । ३ । ।

हृत्कर्तनी ऋतुदा ग्रामान्नाशनीः
 स्वप्रच्छिद उग्रनीघ्रा मनोमुहः ।
 आवेशिनीः प्रद्रुपो रोपयिष्णु-
 रेत आस्ताध्यः प्र हिणोमि ब्रह्मणा । । ४ । ।

-
- २ क का. शोशोचयाम्य ;
 ख म. * * शोचतु → त * ।
 गघ का. * स्य स्मरन्ताधीभिर्यमैवास्यदिधोहनमन्या;
 ग उ. संकल्पा . . . ; वा. ऽस्य . . . ; घ उ. रियमे . . . । ।
 द्र. घ पाठः सन्दिग्धः ।
- ३ का. नरा . . . प्रमुध्यतो मनुमहो नैवोनष्टकर्त अर्णवः . . . रेतस्त्वाभ्य
 → घ * हिणो * ।
 कख वा. * प्रमुत्सदो मनोम → मोहः . . . अरण्यवः ।
 द्र. प्र इत्यतः प्राक् 'सा' इति योजितम् ।
 म, ज. * प्रमुच्छदो * न(म. यु →)यूवो . . . ।
 ग वा. आवेशि → शनीः * रोपयिष्णु-; एवं चतुर्थमन्त्रेऽपि ।
- ४ का. ऋतुकन्तुनी ऋत्विदाग्रामाभ्यासिनी स्वप्रयच्छतु दुग्धा मनोमुह ।
 * * रोपोरोपयिष्णुरेरास्त्वाद्य * * * ।
 क म. * रुतदा * ; ख उ. स्वप्रच्छि(म. छी)द . . . ।
 ग < उदघनिष्ठाः ?

इन्द्राग्री मित्रावरुणा ते अद्यो-
भे च द्यावापृथिवी मातरिश्वा ।
अश्विना देवः सविता भगश्च
मनस्त उघ्नन्तु न रमासा अत्र ॥ ५ ॥

त्रयस्त्रिंशत्त्वा उत घ्नन्तु देवा
आध्यश्चित्तमुप ते भरन्ताम् ।
भरद्वाजस्य मतयस्त ईशतां

तु ३.३.७कख

छिन्नेव नौर्बन्धनात् प्र प्लवस्व ॥ ६ ॥

एताः पतन्त्याध्यो वार्षिकीरिव विद्युतः ।
तासां प्रतिग्रहो भव सायं गोष्ठे गवामिव ॥ ७ ॥

नि शीर्षतो नि पातित आध्यो वेशयामि ते ।
तास्त्वा समुत्तदन्तीर्बोधयन्तीरुपासताम् ॥ ८ ॥

एतास्त आध्यः प्र हिणोमि ब्रह्मणा
तुप्रा अश्रीपुरोगवाः ।

तास्त्वा तृणमिव शोषयानथो त्वा रोदयान् बहु ॥ ९ ॥

-
- ५ का. ** चेद्योतयत । द्यावा . . . मनस्तूध्नयन्तु ** तृ ;
क वा, ज. *** द्यो ;
घ < उद्घ्नन्तु ?
- ६ का. . . . शस्त्वा भूध्नन्तु * ग्रिश्चिद्यमुप * भरद्वाजश्च मुत य स्त्रिंशतां
छिन्नेव नोर्बन्धना ** २
क उ. . . . शत्वा *** ; ग वा. . . . म → मुतयस्त * । ज.
. . . . मुतयस्त * ।
- ७ का. . . . न्याभ्यो → द्यो . . . * तिग्रहो . . . गोष्ठो . . . ;
ख ज. वार्षिकी → गीरिव * ।
- ८ का. * शीर्षो निपातितभ्यो ** । . . समुत्तदन्तीर्वो . . . पासभाम् ;
खग म. * भेषयामि * । . . . समुत्तदन्ती . . . ;
- ९ का. . . . स्त्वाद्य *** स्त्रिष्प्रापुरोगवां . . . शोकयामथो * रोदया
बहुः २२२
ख वा. तृप्ता अश्री → शु . . . गवा । म. तृप्ता अशु . . . गवा ।
ज. तृप्ता → प्रा असृ . . . गवा ।

३.३८

- शौ.४.१४.१ अजो ह्यग्रेरजनिष्ट शोकात्
 सोऽपश्यज्जनितारमग्रे ।
 तेन देवा देवतामग्र आयन्
 तेन रोहानरोहन्नुप मेधीयांसः । । १ । ।
- शौ.४.१४.२ क्रमध्वमग्निभिर्नाकमुख्यां हस्तेषु बिभ्रतः ।
 दिवस्पृष्टं स्वर्गत्वा मिश्रा देवेभिराध्वम् । । २ । ।
- शौ.४.१४.५ अग्रे प्रेहि प्रथमो देवयतां
 तै.४.६.५.२ चक्षुर्देवानामुत मर्त्यानाम् ।
 माध्य.१७.६६ इयक्षमाणा भृगुभिः सजोषसः
 स्वर्यन्तु यजमानाः स्वस्ति । । ३ । ।
- शौ.४.१४.४ स्वर्यन्तो नापेक्षन्त आ द्यां रोहन्तु राधसः ।
 यज्ञं ये विश्वतोधारं सुविद्वांसो वितेनिरे । । ४ । ।

३.३८.१ ख-घ का. सा. अ. ।

ख म. ५ नास्ति ।

ग वा, म. * . . . ताम(वा → मु)ग्र आयं;

घ उ. . . . रोहन्नुप * । ।

२ ख का. मेक्षां * बिभ्रत;

कख वा. . . . नाक(→ गमु)ख्यां * . . . ;

ग का. . . . स्पृष्टं . . . ; वा, म. . . . स्पृष्टं . . . ; घ म. मिश्रा . . . । ।

३ क का. . . . देवयतां;

ग वा. . . . सजोषसः; घ उ. * यजमाना * । ।

४ ग का. अग्निविश्वतो . . . ;

ख,घ का. सा. अ. ।

वा, ज. . . . रोहन्तु * ।

ग वा. * जे . . . ; म. * यो . . . ;

शौ.४.१४.६
तै.४.७.१३.१
मै.२.१२.३
माध्य.१८.५१

ओदनमनजि शवसा घृतेन
दिव्यं समुद्रं पयसं बृहन्तम् ।
तेन गेष्म सुकृतस्य लोकं
सरो रुहाणा अधि नाकमुत्तमम् ।। ५ ।।

माध्य.१८.५२

यौ ते पक्षावजरौ पतत्रिणौ
याभ्यां रक्षांस्यपहंस्योदन ।
ताभ्यां पत्यास्म सुकृतस्य लोकं
यत्रर्षयः प्रथमजाः पुराणाः ।। ६ ।।

यतस्तिष्ठो दिवस्पृष्टे व्योमन्नध्योदन ।
अन्वायन् सत्यधर्माणो ब्राह्मणा राधसा सह ।। ७ ।।

शौ.४.१४.३

पृष्ठात् पृथिव्या *अहमन्तरिक्षमारुह-
मन्तरिक्षादिवमारुहम् ।
दिवो नाकस्य पृष्ठात् स्वर्ग्योतिरगामहम् ।। ८ ।।

५ कख का. अग्निंयुनजि . . . रुहन्तं ।

ग म. * गेष्म . . . ;

घ का. स * . . . ।

वा. ** मधि . . . । म. ** अ → मधि . . . ।।

ज. ** म → अधि . . . ।।

६ कग का. इमौ * पक्षा अजरौ * . . . दनः * पत्यास्मि . . . ;

घ वा, ज. यत्रर्षयः . . . ।।

द्र.

क माध्य. 'इमौ. . .' इति ।

७ का. यदितिष्ठोसिवस्पृष्टे व्योमनघो → ध्योदनः अन्वायं . . . धर्मणो
ब्रह्मणा * . ।

ग म. अन्वायन * ;

८ कख का. ** मन्तरिक्षमार्हमन्तरिक्षादिवमार्हः ;

उ. ** हमन्तरिक्ष(म.क्षा)मा . . . क्षादिवमारुहन् ।

घ वा. स्वर्ग्योति . . . ।

शौ.६.५.१६

अजोऽस्यज स्वर्गोसि
त्वया लोकमङ्गिरसः प्र जानन् ।
तं लोकमनु प्र ज्ञेष्वा ॥ ६ ॥

शौ.६.५.१७

येना सहस्रं वहसि येन वा सर्ववेदसम् ।
तेनेमं यज्ञं नो वह स्वर्देवेषु गन्तवे ॥ १० ॥

शौ.६.५.३७क

*अजं घ पचत पञ्च चौदनान् ।
अजं पञ्चौदनं पक्त्वा देवा लोकान् समानशुः ॥ ११ ॥

३.३६

या ते प्रजापिहिता पुराभूद्
ध्रुवेणाश्विनापतं भरामि ।
अग्निष्टे तामाद् यमः पुनर्दा-
द्वैश्वानरः परमस्माद् व्योम्नः ॥ १ ॥

६ क वा, ज. ५ नास्ति । ज. . . . स्यजः . . . ;
ख का. तया . . . ;

१० क, ग का. सा. अ.
ख का. * या * ;

११ क का. अजत * पंच चौदना ।
उ. अज . . . । म. . . . चौदनान् → त् ।
घ का. देव * * ।

३.३६.१ कख का. . . . विह (→ हि) ता पराभू . . . श्वितापं * ।
ख वा. ध्रुवेणा . . . ।
ग वा. . . . तामायमः → वः . . . ; म. . . . तामाज्यय्यवः . . .
. . . ;
ज. . . . तामायवः . . . ;
घ का. . . . स्माभ्योम्नसु;

त्वं पतिः शिवोऽग्नेद्वितीयो-
 ऽस्यै* प्रजां जरदष्टिं सृजस्व ।
 मुञ्चैनं ग्राह्या निरुतिर्यदुबन्धा-
 ग्रे प्रजां प्रजाकामायै धेहि ।।२।।

त्वामग्रे वृषभं वासितेय-
 माच्य जानु पुत्रकामा सपर्यति ।
 तामारोह सुमनस्यमानः
 प्रजापतेः प्रजया सं सृजैनाम् ।।३।।

तुभ्यं नारी पुत्रकामेयमग्रे
 शुद्धं पूतं घृतमा जुहोति ।
 तामधिस्कन्द वीरयस्व रेतोधा
 उग्रः प्रजया सं सृजैनाम् ।।४।।

श्री.५.२५.८क

श्री.५.२५.९

पर्वताद्विवो योनेर्गात्राद्गात्रात् समाश्रुतम् ।
 रेतो देवस्यदेवस्य त्सरी पर्णमिवाधाम् ।।५।।

-
- २ का. तं * अग्निद्वितीयं मी * . . . दष्टिं सतस्व । मुञ्चैनं ग्राह्यान् . .
 र्यदुबन्धाग्रे * . . . माय * ।
 ख उ. स्मै . . . ।
- ३ क उ. . . . वासितेय ;
 ख का. -मान्यजात् * सुपर्यति ।
 वा. -माच्ययानु * * ।
 घ का. प्रणयरेषिणीनां । वा. * प्रजाया . . . ।
- ४ क का, वा, ज. * पुत्रकामायमग्रे ;
 ख उ. . . . जुहोमि । म२. . . . घृता . . . ।
 गघ का. तामनितामनिष्कन्ध वीलयस्व नेतोधा * * * सृजैनां;
- ५ क. . . . येनेगा . . . समाश्रुतम् नेतो . . . देवस्मरी . . .
 मियाधां;
 ख वा, ज. समाश्रुतं ।

इन्द्रस्य जातस्य प्र पपात नाभि-
स्तामेको देवः प्रति जग्राह कामी ।
त्वया वयं ब्राह्मणाः सोमपाः
सूपयाम उत या न सूते ।। ६ ।।

३.४०

तेजनात्यजनं जातं तेजनं जायते शरात् ।
न येषति* न शोचति यस्त्वा बिभर्ति तेजन ।। १ ।।
परुलमसि तेजन* परुलन्ते प्रभञ्जनम् ।
परुलो अस्तु स कामो येनामून् कामयामहे ।। २ ।।
यावदोषः शरो अस्त्वोजनेभ्यः कृणवद्भ्यम् ।
तावदोषस्त्वन्तेजन त्यजनं भवतादिह ।। ३ ।।

६ क उ. . . . पयात * ;
का. . . . देनष् * जग्राहष् * । * * ब्राह्मणास् * सुपयास्सुतयान
सूयते २४२

घ म. * * * नु → न * ।। ३६ ।। ३६ ।।
ज. सूपयाम → स . . . ।। ३६ ।। ३६

३.४०.१ क-ग का. त्यजनान्त्यजनं * त्यजनं * शर । * एषति . . . ;
क उ. . . . नान्यज(←त, वा.)नं * ;
ग वा, म. * येषति . . . ; ज. * येसति . . . ;
घ वा. . . . तेजन → नः ।।

२ का. पौत्रमसितेजनः पौत्रं * * पौत्रोस्तुसो * येनमून् * २
क उ. . . . तेजनं; घ वा. येनामून् * ।।

३ का. यादोषश्च * स्त्वोदनेभ्यः कृणवद्भ्यां । . . . षत्वं तेजनस् * ;
का. घ भवतादिहेति पतितम् ।

द्र.

कख वा, ज. . . . ऽस्त्वोज . . . । उ. . . . कृणुवद्भ्यम् ।
ग वा. . . . षत्वं → षत्वं . . . ;

त्यजनं म आपो दधन् त्यजनं मरुंतो दधन् ।
त्यजनं मे विश्वे देवास्त्यजनं पितरो दधन् ॥४॥

तु.१६.४८.१० तेनाहमन्येषां स्त्रियो अत्याक्षं विद्विषः पुरा ।
पुरा द्विषो अत्याक्षं पुरा मध्यन्दिनादुत ।
पुरा *सायत्वादत्याक्षं तेजने हि महद्बलम् ॥५॥

शौ.६.४४.१कख अस्थादधौरस्थात् पृथिव्यस्थाद्विश्वमिदं जगत् ।
६.७७.१कख अस्थादवहृदेवात्तिष्ठात् कामो अयं तव ॥६॥

इति तृतीयकाण्डेऽष्टमोऽनुवाकः

इत्यथर्ववेदे पैप्पलादसंहितायां षड्चो नाम तृतीयः काण्डः

-
- ४ कख का. त्यजनं इति यावन्नास्ति ।
क ज. . . . दधं; ख, घ का. . . . दधम् ।
- ५ का. ख-ग अ इत्यवधिको भागः पतितः ।
ग का. त्या → द्याक्षं;
ख म, ज. . . . विषः * । वा. . . . वि(+द्वि)षः * ।
घ का. * मध्यदि . . . । उ. * मध्यंदि . . . ।
ङव का. * सायित्यादित्याक्षं * य महद्विलं ।
उ. साय(वा. → सायं)त्वादित्याक्षं;
- ६ क का. अस्थादध्यारस्तात् . . . ; उ. अस्थाधौ . . . ;
गघ का. अस्थाद्विहृदेवात्तिष्ठात् * * * ४५४ अ ८ ४४ ४४
गघ वा. . . . हृद्दे (→दे)वा . . . । ॥३६॥ । अ८ । । विष्णु । ॥०॥ ।
म, ज. . . . वहुदेवात्ति(→स्ति)ष्ठात् . . . । ॥३६॥ । अ८ । ।
द्र. < . . . वहुदेवात्ति . . . । Hoffmann, 754.
काण्डिकान्ते का. इत्याथर्वणिकपैप्पलादशाखायां
तृतीयकाण्डसमाप्ताः ४४ ४४
वा. इति षडर्धकाण्डः समाप्तः । । म. षडर्धकाण्डः समाप्तः । ज.
इति षड्चकाण्डः समाप्तः । ।

चतुर्थः काण्डः

शौ.४.२; मै.२.१३.२३; काठ.४०.१; ४.१

तै.४.१.८; माध्य.२३.१; ऋ.१०.१२१

शौ.४.२.७ हिरण्यगर्भः समवर्तताग्रे
भूतस्य जातः पतिरेक आसीत् ।
स दाधार पृथिवीं धामुतामुं
तस्मै देवाय हविषा विधेम । १ । ।

शौ.४.२.१ क-ख य ओजोदा बलदा यश्च विश्व
उपासते प्रशिषं यस्य देवाः ।

शौ.४.२.२ ग-घ यस्य च्छायामृतं यस्य मृत्यु-
स्तस्मै देवाय हविषा विधेम । २ । ।

शौ.४.२.२क-ख यः प्राणतो निमिषतो विधर्ता
पतिर्विश्वस्य जगतो बभूव ।

शौ.४.२.१ ग-घ य ईशेऽस्य द्विपदो यश्चतुष्पद-
स्तस्मै देवाय हविषा विधेम । ३ । ।

४.१ काण्डारम्भे का. ऑनमोनारायणाय zzऑं;
वा. श्रीगणेशायनमः । । ऑं; म, ज. ऑं;

१ ख-घ का. * जाताष् तेमां कस्मै . . . ।
ख उ. * सतः (→ शतः, म.) ।

२ कख का. * * * * यस्य * * प्रसिर्श * * ;
म. * ओयोदा । ग वा, म. * छाया ;
घ का. -ष्कस्मै * * * । द्र. का. घ एवमुत्तरत्रापि 'कस्मै' इति । म,
ज. -स्तस्मै । । एवमापञ्चमम् ।

३ का. * प्रणतो * विधर्त . . . ईशे यो अस्य द्विपदश्चतुष्पदश्चकस्मै
देवा z द्र. एवमापञ्चमम् ।
ख-घ वा. वभुव । * * अस्य स्तस्मै । ।

शौ.४.२.४ क द्रः येन द्यौरुग्रा पृथिवी च दृढा
येन *स्वः स्तभितं येन नाकः।
यो अन्तरिक्षं विममे वरीय-
स्तस्मै देवाय हविषा विधेम ।।४।।

शौ.४.२.३ क द्रः य इमे द्यावापृथिवी तस्तभाना-
धारयदवसा रेजमाने ।

शौ.४.२.४ ग-घ द्रः यस्मिन्नधि वितत एति सूर्य-
स्तस्मै देवाय हविषा विधेम ।।५।।

शौ.४.२.५ यस्य विश्वे हिमवन्तो महित्वा
समुद्रं यस्य रसया सहाहुः।
दिशो यस्य प्रदिशः पञ्च देवी-
स्तस्मै देवाय हविषा विधेम ।।६।।

शौ.४.२.६ द्रः आपो ह यस्य विश्वमायु-
र्दधाना गर्भं जनयन्त मातरः।
तत्र देवानामधि देव आस्त
एक स्थूणे विमिते दृढ उग्रे ।।७।।

४ क्ण का. यन * दृश * स्व ** नाकं । विमम *;

ख उ. * स्वस्त्यभितं ** ।

ग म. * ५ न्तरिक्षं **;

५ क उ. . . . तस्यभाना;

ख-घ का. धारेदवसा * । . . . सूर्यस्मिदे २

ग म. . . . एभि (← ति म१) *;

६ क का. * विश्वो . . . ; वा. . . . महीत्वा,

ख वा. . . . स आहुः । ग ज. . . . प्रदिश **;

७ ख-घ का. . . . मातरा । . . . आस्थ * स्तूने विमिते * *;

ख ज. . . . जनयन्त * ।

ग म. देवा * । ज. . . . यास्त;

द्र. ग < एकः स्थूणे ? एकस्थूणे इति बेरेद् ।

शौ.४.२.८ क-घ आपो गर्भं जनयन्तीर्वत्समग्रे समैरयन् ।
तस्योत जायमानस्योल्ब आसीद्धिरण्ययः । । ८ । ।

x हिरण्य उल्ब आसीद् योग्रे वत्सो अजायत ।
तं योन्योर्विद्रवन्त्योः पर्यपश्यदितिर्मही । । ६ । ।

४.२

काठ.३७.६ भूतो भूतेषु पय आ दधाति
शौ.४.८.१-३ स भूतानामधिपतिर्बभूव ।
तै.ब्रा.२.७.१५.१ स ते मृत्युश्चरति राजसूयं
स राजा राज्यमनु मन्यतामिदम् । । १ । ।
तै.ब्रा.२.७.८.१ अभि प्रेहि वीरयस्वोग्रश्चेत्ता सपलहा ।
आ तिष्ठ मित्रवर्धन तुभ्यं देवा अधि ब्रुवन् । । २ । ।
ऋ.३.३८.४ आतिष्ठन्तं परि विश्वे अभूषञ्
छियं वसानश्चरति स्वरोधिः ।
महत्तद्दृष्णो असुरस्य नामा
विश्वरूपो अमृतानि तस्थौ । । ३ । ।

८ ख,घ का. सा. अ.

गघ वा. . . . नस्योल्ब . . . । ।

९ क का. * उल्बासीद्; ख म. . . . ऽ जायत ।

गघ का. त्वं योन्योर्वृध्रवन्त्योष् . . . श्यद्रुडुर्महीः २१२

ग वा. * जोन्योर्वि . . . ;

गघ म. * यो अन्यो श्यदिति . . . । । १ । । ऋ १ । ।

ज. * योऽन्यो . . . श्यदितिर्मही । । ऋ ६ । । १ । ।

४.२.१ ख-घ का. सा. अ. ।

२ कख का. * * वीळ → द्वायस्वो . . . ।

वा. * * . . . स्वोऽग्र . . . ।

घ उ. पादान्ते एको दण्डः ।

३ क का, उ. . . . अभूषं;

खग का. शिष्यो . . . तद्विष्णोरसु . . . ;

शौ.४.८.७
मै.२.१.६

एना व्याघ्रं परिष्वजानाः
सिंहं हिन्वन्ति महते सौमगाय ।
महिषं न *सुभुवस्तस्थिवांसं
*मर्मृज्यन्ते द्वीपिनमप्सवन्तः ।।४।।

शौ.४.८.४

व्याघ्रो अधि वैयाघ्रे वि क्रमस्व दिशो महीः ।
विशस्त्वा सर्वा आयन्त्वापो दिव्याः पयस्वतीः ।।५।।

शौ.४.८.५

या आपो दिव्याः पयसा मदन्ति
या अन्तरिक्ष उत पार्थिवा याः ।
तासां त्वा सर्वासामपामभि षिज्यामि वर्धसा ।।६।।

शौ.४.८.६
तै.ब्रा.२.७.१५.४

अभि त्वा वर्धसा सिधं दिव्येन पयसा सह ।
यथासो मित्रवर्धनस्तथा त्वा सविता करत् ।।७।।

४ कख का. सा. अ. ।

क वा. . . . स्वजाना ; ज. * व्याघ्र * ,

गघ का. * नस्तुभव . . . परिमृज्यन्ते . . . मप्सुन्तः ;

ग वा. महिष → षं * . . . ; म१. महिषन् सु . . . ;

म२. महिषन् सुरवस्त . . . ; ज. महिस् → स न . . . ;

उ, का. . . . सुभव . . . ;

घ उ. मर्मृ(ज.म → मेमृ)ह्यन्ते . . . ।।

५क क उ. * ति * ; का. ** वैयाघ्रे ;

वा. . . . वयाघ्रे ;

ख ज. * * * मही(→ हि) : ।

गघ का. दिशा . . . र्वायान्त्यापो * * ;

६ कख का. . . . मदन्त्यान्त . . . ;

वा. ऽ न्तरिक्ष * * * । म. * न्तरिक्ष * * * ।

७ क का. * * * सृजं ; घ का. . . सविभा * २२२

४.३

काठ.३७.६ यत्ते चन्द्रं कश्यप रोचनावद्
 शौ.१३.३.१०क-ग; यत् संहितं पुष्कलं चित्रभानु* ।
 तै.ब्रा.२.७.१५.३ यस्मिन् सूर्या आपिताः सप्त साकं
 तस्मिन् राजानमधि वि श्रयेमम् ।। १ ।।

तै.ब्रा.२.७.१५.२ येभिः शिल्पैः पप्रथानामदृहो
 येभिर्दिवमभ्यर्पिणः प्रविद्वान् ।
 येभिर्वाचं पुष्कलैरव्यय-
 स्तेन माग्रे वर्चसा सं सृजेह ।। २ ।।

तै.ब्रा.२.७.१५.२ येभिः सूर्य आतपति प्रकेतुभि-
 र्येभिरग्निर्ददृशे चित्रभानुः ।
 येभिरापश्चन्द्रवर्णा अजिन्वन्
 तेन माग्रे वर्चसा सं सृजेह ।। ३ ।।

तै.ब्रा.२.७.१५.३ आयं भ्रातु प्रदिशः पञ्च देवी-
 रिन्द्र इव ज्येष्ठो भवतु प्रजानाम् ।
 अस्मिन् धेहि पुष्कलं चित्रभा-
 न्वयं पृणातु रजसोरुपस्थम् ।। ४ ।।

४.३.१ का. . . . कश्यपो * दित् ** चित्रभानुः । अस्मिन् * र्पितस् **;

ख उ. * * * चित्रभानुः ।

ग म. * सूर्य * * सा → शाकं;

२ का. * * पप्रथानामदहद् येभिर्धाम . . यभि . . लेभिरव्ययंस्तेन . .

क वा. * शिल्पै(→ ल्पौ): ;

ख म. दिव्यमभ्य . . . । वा मभ्यर्पिण * ।

ग म_२ रव्यस्तेन . . . । ।

३ क का. * * स्तपति . . . ;

ख ज. - येभिरग्निर्ददृशे * ।

ग उ. अजिन्वं; घ ज. पादान्ते एको दण्डः ।

४ का. अयं * * * * इन्द्र . . . ;

क उ. * भ्रातुः ; ख वा. - रिन्द्रैव ।

ग ज. अस्मिन्देहि ; उ. . . . पुष्कळं ;

तै.ब्रा.२.७.८.२ अनु त्वेन्द्रोवत्वनु बृहस्पति-
रनु त्वा सोमो अन्वग्निरावीत् ।
अनु त्वा विश्वे अवन्तु देवाः
सप्त राजानो य उदाभिषिक्ताः ।। ५ ।।

तै.ब्या.२.७.८.२ अनु त्वा मित्रावरुणेहावता-
मनु घावापृथिवी ओषधीभिः ।
सूर्योहोभिरनु त्वावतु
चन्द्रमा नक्षत्रैरनु त्वेदमावीत् ।। ६ ।।

तै.ब्रा.२.७.८.२; शौ.६.५३.९ द्यौश्च त्वा पृथिवी च प्रचेतसौ
शुक्रो बृहन्⁺ दक्षिणा त्वा पिपर्तु ।
अनु स्वधा चिकितां सोमो अग्निः
पूषा त्वावतु सविता सवेन ।। ७ ।।

४.४

शौ.१.७.१-७ स्तुवानमग्र आ नय यातुधानं किमीदिनम् ।
त्वं हि देवान्तितो हन्ता दस्योर्बभूविय ।। १ ।।

५ ख का. * * * न्वग्नि ।

प्र. ज. ३.५८ 'ति' इत्यत आरभ्य ५.८ 'ब्रह्मणस्प' इत्यवधिको भागो
नास्ति । एतदंशसंवलितं पत्रं भ्रष्टम् ।

ग उ. * * * वन्तु *; घ वा. * * ज. . . . ।।

६ ख का. * * ओषधीभिः;

ग उ. * हविरनु ;

घ का. दमावि;

७ कग का. प्रचेतसा * बृहद् * * * । * * सिक्ता * ग्निष् ;

क वा. द्यौःश्च ;

ख उ. * वृहं । वा. मा * ।

ग म. * स्वधां ; वा. * स्वधा → धां?

प्र. काश्मीरीयपाठेषु काठकीयप्रभावः स्यात्?

४.४.१ का. मष्टा नय; . . . देवांस्तुतोहंतातस्योतबभूव्यथा ।

आज्यस्य परमेष्ठिन्* जातवेदस्तनूवशिन् ।

अग्रे तौलस्य प्राशान् यातुधानान् वि लापय ।। २ ।।

वि लपन्तु यातुधाना अत्रिणो ये किमीदिनः ।

अथेदमग्रे नो हविरिन्द्रश्च प्रति हर्यतम् ।। ३ ।।

अग्निः पुरस्तादा यच्छतु ग्रेन्द्रो नुदतु बाहुमान् ।

ब्रवीतु सर्वो यातुमानयमस्मीत्येत्य ।। ४ ।।

पश्यामि ते वीर्या जातवेदः

प्र णो ब्रूहि यातुधानान्* नृचक्षः ।

त्वया सर्वे परितप्ताः पुरस्ता-

दा यन्तु प्रब्रुवाणा उपेदम् ।। ५ ।।

आ रभस्व जातवेदो हृदः कामाय रन्धय ।

दूतो नो अग्निरुत्तिष्ठ यातुधानानिहा नय ।। ६ ।।

- २ का. * . . . मेष्ठिं . . . वशिम् । * तूलस्य प्राशानं यातुधानाद्
* लापयः;
कख वा. * परमेष्ठि → छीनं यातवेदस्तनू . . . ।
क म. * परमेष्ठिनं ;
- ३ खग का. सा. अ. ।
ग म२. अपेदमग्रे **;
घ का. . . . * हर्यताम् । उ. -रिन्द्रस्य ** ।।
- ४ क का. * पुरस्थादा * ; उ. यच्छतु ;
घ म. . . . मस्मी → स्मैत्येत्य ।।
खगघ का. सा. अ. ।
- ५ का. *** जातवेद *** यातुधाना नृचक्षा । . . . परस्थादायान्तु
. . . . Z
ख उ. . . . यातुधाना * ।
- ६ क-ग का. * रम्भ(→ भ)स्व ब्राह्मणाजातवेदो हृदि * रंधय * नु . . . ;
ग उ. ** अग्नि उत्तिष्ठ;

त्वमग्रे यातुधानानुपबद्धानिहा नय ।

अयैषामिन्द्रो वज्रेणापि शीर्षाणि वृश्चतु ।।७।।

शौ.१.८.१

इदं हविर्यातुधानाग्रदी फेनमिवा^१ वहात् ।

यदीदं स्त्री *पुमानकरिह स स्तुवतां^२ जन्तु ।।८।।

शौ.१.८.३

यातुधानस्य सोमप जहि प्रजां नयस्व च ।

निष्टुवानस्य पातय परमक्ष्युतावरम् ।।९।।

शौ.१.८.२

अयं स्तुवान *आगमत्तं स्मृतं प्रति हर्षत ।

बृहस्पते वशे कृया अग्रीषोमा वि विध्यतम् ।।१०।।

४.५

शौ.४.४.१

यां त्वा गन्धर्वो अखनद् वरुणाय मितभ्रजे ।

तां त्वा वयं खनामस्योषधिं शेषहर्षणीम् ।।१।।

कौ.४०.१४

वृषणस्ते खनितारो वृषा त्वमस्योषधे ।

वृषासि वृष्ण्यावती वृषणे त्वा खनामसि ।।२।।

७ ख का. सा. अ. ।

गघ का. वज्रेण अप शीर्षा *; घ उ. वृश्च्यतु ।।

८ का. धानां * हेनमिवा वहां नीदं * पुमान्कर्यं शम्भुवतां *;

क म२. * हविर्या;

ख-घ उ. फेन इवा * । पुमान्करिह * स्त्ववतां * ।।

९ ख-घ का. * * नयस्य * । न्यस्तुवानस्य * पदमक्षतावरं ।

खग वा. * * जनयस्य * । निष्टु → इष्टुवानस्य *

म. * * जनयस्व * । निष्टुवा(म२ ष्टा)नस्य *;

१० का. स्तुवानागमत्तं * कृताग्रीषोमाविध्यतम् २४२

कख उ. * * आगमत्तं ।

४.५.१

का. * * * षनद् * व्रतभ्रजे * * * षधियं शेवहर्षिणी २

वा. यान्त्वा, तान्त्वा, स्योषधिं → धीं;

२ कग का. वृणस्ते खनितारो * त्वापश्योषधे ।;

ग उ. वृष्ण्यावती;

- शौ.४.४.२ उदुषा उदु सूर्य उच्छुष्मा ओषधीनाम् ।
उदेजति प्रजापतिर्वृषा शुष्मेण वाजिना । । ३ । ।
- शौ.४.४.३ ऊर्ध्वश्राणमिदं कृधि यथा स्म ते विरोहते
अभितप्तमिवानति ।
ततस्ते शुष्मवत्तरमियं कृणोत्वोषधिः । । ४ । ।
- शौ.४.४.५ अपां रस ओषधीनामथो वनस्पतीनाम् ।
अथो सोमस्य भ्रातास्याश्रयमसि वृष्ण्यम् । । ५ । ।
- शौ.४.४.८ द्रः अश्वस्य ऋश्यस्य बस्तस्य पुरुषस्य च ।
य ऋषभस्य वाजस्तमस्यै देह्योषधे । । ६ । ।
- शौ.४.४.४द्रः सं वाजा ऋषभाणां सं शुष्मा ओषधीनाम् ।
सं पूषामिन्द्र वृष्ण्यमस्यै धेहि तनूबलम् । । ७ । ।

३ क का. उद *; ख वा. उच्छुष्मा * ।

गघ का. उदेजितु . . . वजिनाम् २

ग उ. उदेयति . . . ;

४ कग का. ऊर्ध्वश्राणमिदं * * स्मि * * . . . नती;

क म. ऊर्ध्वःश्राण . . . ;

ख वा. * * * विरोहते → तो;

खग म. * * * विरोहतेऽभि ।

ङ का. कृणोत्वोषधिः . . . ;

५ का. * रसोषधीनामथो * अवो * भ्रातास्याश्रयमसि वृष्णेहं ।

६ क-ग का. * ऋषस्य भस्तस्य * * ये * * ;

उ. * श्र्यस्य * * * । . . . स्तमस्मिन्देव्योषधे । ।

७ क,ग वा. सम् . . . ;

गघ का. * . . . वृष्णिहमस्यै देहि * ।

- शौ.४.४.६ अद्याग्रे अद्य सवितरद्य देवि सरस्वति⁺
 अद्या मे ब्रह्मणस्पते धनुरिवा तानया पसः ।। ८ ।।
- x ऊर्ध्वास्तिष्ठन्ति गिरय ऊर्ध्वा वाता उदीरते ।
 ऊर्ध्वोयं मामको मयूख इवाधि भूम्याम् ।। ९ ।।
- x उत्तिष्ठोग्र वि धूनुष्व वि तेघ्रा यन्तु नाड्यः ।
 अतन्द्रो अश्वपा इव नावग्लायोऽधि
 मुष्कयोः ।। १० ।।

इति चतुर्थकाण्डे प्रथमोनुवाकः

४.६

- शौ.४.५.१-७ हिरण्यशृङ्गो वृषभो यः समुद्रादुदाचरत् ।
 तेना सहस्येना वयं नि जनान्त् स्वापयामसि ।। १ ।।
- ऋ.७.५५.७ न भूमिं वातोऽति वाति नाति तपति सूर्यः ।
 जनांश्च सर्वान् स्वापय शुनश्चेन्द्रसखा चरन् ।। २ ।।

८ क, ग का. सा. अ. ।

ख का. * * वृहस्पतिः । उ. * देवी सरस्वती ।

द्र. ज. ग 'ते' इत्यतः पुस्तिकायां लभ्यते ।

९ क वा. उर्ध्वास्ति ;

घ का. मयूषीवाहाद * ; वा. मयु → युंख ।।

म. मयुख . . . ।।

१० कग का. उत्तिष्ठोग्र * धोनुष्व * ते ष्यायंतु नान्याड्याः अतोद्रोष्वपायव;

घ वा ऽ नास्ति ।

४.६.१ ख का. सा. अ. ।

घ वा. * जनाच्छ्वापयामसि ।।

म, ज. * जना(म. स्वा →)स्वाय . . . ।।

का. * जनांस्त्वा . . . ।।

२ का. * * * द्वातु ना * * जिनश्च * * सनश्चेन्द्र . . . चरं ।।

क वा, ज. ऽ नास्ति । ग वा. . . . स्वा → श्वापय;

घ म. मु(म, → शु)नश्चेन्द्र . . . ।।

- ऋ.७.५५.८ वक्ष्येशयाः* प्रोक्षेशया नारीर्यास्तल्पशीवरीः ।
 स्त्रियो याः पुण्यगन्धास्ताः सर्वाः स्वापयामसि । । ३ । ।
 x एजदेजदजग्रभं यक्षुः प्राणमजग्रभम् ।
 अङ्गान्यग्रभं सर्वा रात्रीणामतिशवी । । ४ । ।
 ऋ.७.५५.६ य आस्ते यश्च चरति यश्च तिष्ठन् विपश्यति ।
 तेषां सं दध्मो अक्षाणि यथेदं हर्म्य तथा । । ५ । ।
 ऋ.७.५५.५ स्वप्नु* माता स्वप्नु* पिता स्वप्नु* श्वा स्वप्नु* विस्पतिः* ।
 स्वपन्तु सर्वे ज्ञातयः सर्वं निष्पापया जनम् । । ६ । ।
 स्वप्न स्वप्राभिकरणेन सर्वं निष्पापया जनम् ।
 ओत्सूर्यमन्यान् स्वापयाव्युषं
 चरतादहमिन्द्र इवारिद्यो अक्षितः । । ७ । ।

- ३ कख का. वैक्ष्येशया पुष्टिशया . . . तल्पशीवरे ।
 क उ. वज्येशया * ; ख म, ज. . . त्पसीवरीः ।
 घ का. * सर्वात्स्वा → स्वापयामसि ।
 घ वा. - स्ता ** । । उ. . . सर्वान् * । ।
 ४ क का. येजनेजरजग्रभं ; म. एजदेय . . . ;
 गघ का. अङ्गान्यग्रभं . . . मुतशवीर z
 म. . . मतिसवीर । ।
 ५ क-ग का. * स्ते यश्चरति यस्य तिष्ठं * । ** दध्मोक्षाणि ;
 कख वा. याऽस्ते . . . यश्य → यद्य ** ।
 म. ** यश्चरति . . . तिष्ठन् * ।
 ग म. * स ** ; ज. *** ऽ क्षाणि ;
 ६ का. सप्त * सप्त * सप्ता श्वा सप्तविस्पतिः स्वपन्तुस् . . . श्वाजनं
 शय्यः ;
 उ. सर्वत्र स्वपतु इति । ख स्वा, विस्पतिः इति । अत्र दुर्गामोहनपादैः
 कृतः शोषोऽस्माभिर्नान्यथा कृतः । शब्-विकरणव्यत्ययोऽपि
 चिन्त्यः । स्वा, विस्पतिः इत्यत्र सकारस्य प्रभावः । स्वा इति शौ.
 अपि ।
 ७ कख का. सा. अ. ।
 गघ का. . . न्यात् स्वापयद्विषं . . . अक्षतः 2922
 ग वा. ओत्सूर्यम(→मा)न्यान्(→न) . . . ;
 घ उ. चरतादिह . . . । ऋ ७ । । ६ । ।

४.७

शौ.२.३३.१; ऋ.१०.१६३.१	अक्षीभ्यां ते नासिकाभ्यां कर्णाभ्यामास्यादुत । यक्ष्मं शीर्षण्यं मस्तिष्काललाटाद्वि वृहामसि ।।१।।
शौ.२.३३.२; ऋ.१०.१६३.२	ग्रीवाभ्यस्त उष्णिहाभ्यः कीकसाभ्यो अनूक्यात् । यक्ष्मं दोषण्यमंसाभ्यामुरस्तो वि वृहामसि ।।२।।
शौ.२.३३.३; ऋ.१०.१६३.३ग	क्लोमन्स्ते हृदय्याभ्यो हलीक्ष्णात् पार्श्वभ्याम् । यक्ष्मं मतस्त्राभ्यां प्लीहो यक्नस्ते वि वृहामसि ।।३।।
शौ. २.३३.४कख ऋ.१०.१६३.३कख शौ.२.३३.६गघ	*आन्त्रेभ्यस्ते गुदाभ्यो वनिष्ठोरुदरादुत । यक्ष्मं पाण्योरङ्गुलिभ्यो नखेभ्यो वि वृहामसि ।।४।।
शौ.२.३३.६कख शौ.२.३३.४घ	अस्थिभ्यस्ते मांसेभ्यः स्त्रावभ्यो धमनिभ्यः । यक्ष्मं पृष्ठिभ्यो मज्जभ्यो नाभ्या वि वृहामसि ।।५।।

४.७.१ कख का. * स्ते . . . भ्यां नास्यादुत; उ. अक्षीभ्यान् . . . ।
ग वा. यक्ष्म → क्ष्मी . . . ;
गघ उ. प्काललाटाद्वि * ।। घ का. . . . वयेमसि ।।

२ खग का. सा. अ. ।
गघ का. भ्यापु → मुरस्तो * वृहामसि ।
वा. * मुर → रुस्ते → स्तो * * ।।

३ का. हृदयाभ्यो हलीक्ष्मात् * यक्ष्मसतस्ताभ्यां क्लिहंयो
यतनस्ते * वृहामसि ।
ग वा. यक्ष्म . . . ; घ उ. यक्नस्ते . . . ।।

४ का. आन्त्रेभ्यस्ते *; वा, ज. आन्त्रेभ्यस्ते *;
म, आन्त्रे (→ स्ते) भ्यस्ते *; म, आसेन्ते . . . ;

ख का. सा. अ. ।

ग म. * पारण्योर . . . ;

५ का. हस्तेभ्य . . . स्त्रावभ्यो धमनि x: * * म * नाभ्यां * वृहामसि ।
उ. क अस्ते (→ स्थि म.)भ्यस्ते *; ग * पृष्ठिभ्यो *;
घ म. नाभ्यां * * ।

शौ.२.३३.५; ऊरुभ्यां ते अष्टीवन्द्भ्यां पाष्णिभ्यां प्रपदाभ्याम् ।
 ऋ.१०.१६३.४ यक्षं भसद्यं श्रोणिभ्यां भंससो वि वृहामसि ।।६।।

शौ.२.३३.७क-ग,ङ अङ्गादङ्गाल्लोम्नोलोम्नो बद्धं पर्वणिपर्वणि ।
 शौ.२०.६६.२३ यक्षं त्वचस्यन्ते वयं विष्वञ्चं वि वृहामसि ।।७।।

क-ग,ङ;
 ऋ.१०.१६३.६
 ग शौ.२.३३.७घद्रः अङ्गादङ्गादहं तव परुषःपरुषस्परि ।
 कश्यपस्य विवृहेण यक्षन्ते वि वृहामसि ।।८।।

४.८

अग्री रक्षोहा तिग्मस्तिग्मशृङ्ग
 ऋषिरार्षेयः कविः कवितमः ।
 अपाघशंसं नुदतां सहतामरातिं
 प्रत्यक् प्रतिहरणेनाघायतेऽघं प्रति हरामः ।।९।।

इन्द्रो रक्षोहा तिग्मस्तिग्मशृङ्ग
 ऋषिरार्षेयः कविः कवितमः ।
 अपाघशंसं नुदतां सहतामरातिं
 प्रत्यक् प्रतिहरणेनाघायतेऽघं प्रति हरामः ।।१०।।

६ क का. * द्वेष्टी . . . ; उ. उरुभ्यान् * * ; म, ज. . . ऽष्टी . . ;

गघ का. सा. अ. ।

ग वा. * भसद्दं → द्ध्वं → भ्यं * ;

७ क वा, ज. ङ्गालोम्नोलोम्नो;

गघ का. सा. अ. ।

८ का. . . . * पुरुषः २२२ द्र. परुषस्परि इत्यतो नास्ति ।

४.८.१ का. अग्रे * ऋषिरार्षेयश्च * कवितमा दुरितां .
 . . प्रत्यङ्ग . . . नाघायते अघं * हराम ।

कख वा. स्तिग्मशृङ्ग ऋषिरार्षेयः . . . ।

घ उ. ऽ नास्ति ।

२ का, उ. रक्षोहा इत्यत ऊर्ध्वमूढम् । एवं द्वादशं मन्त्रं यावत् ।

सोमो रक्षोहा तिग्मस्तिग्मशृङ्ग
 ऋषिरार्षेयः कविः कवितमः ।
 अपाघशंसं नुदतां सहतामरातिं
 प्रत्यक् प्रतिहरणेनाघायतेऽघं प्रति हरामः । । ३ । ।
 वरुणो रक्षोहा तिग्मस्तिग्मशृङ्ग
 ऋषिरार्षेयः कविः कवितमः ।
 अपाघशंसं नुदतां सहतामरातिं
 प्रत्यक् प्रतिहरणेनाघायतेऽघं प्रति हरामः । । ४ । ।
 वायू रक्षोहा तिग्मस्तिग्मशृङ्ग
 ऋषिरार्षेयः कविः कवितमः ।
 अपाघशंसं नुदतां सहतामरातिं
 प्रत्यक् प्रतिहरणेनाघायतेऽघं प्रति हरामः । । ५ । ।
 त्वष्टा रक्षोहा तिग्मस्तिग्मशृङ्ग
 ऋषिरार्षेयः कविः कवितमः ।
 अपाघशंसं नुदतां सहतामरातिं
 प्रत्यक् प्रतिहरणेनाघायतेऽघं प्रति हरामः । । ६ । ।
 धाता रक्षोहा तिग्मस्तिग्मशृङ्ग
 ऋषिरार्षेयः कविः कवितमः ।
 अपाघशंसं नुदतां सहतामरातिं
 प्रत्यक् प्रतिहरणेनाघायतेऽघं प्रति हरामः । । ७ । ।
 सविता रक्षोहा तिग्मस्तिग्मशृङ्ग
 ऋषिरार्षेयः कविः कवितमः ।
 अपाघशंसं नुदतां सहतामरातिं
 प्रत्यक् प्रतिहरणेनाघायतेऽघं प्रति हरामः । । ८ । ।
 सूर्यो रक्षोहा तिग्मस्तिग्मशृङ्ग
 ऋषिरार्षेयः कविः कवितमः ।
 अपाघशंसं नुदतां सहतामरातिं
 प्रत्यक् प्रतिहरणेनाघायतेऽघं प्रति हरामः । । ९ । ।

चन्द्रमा रक्षोहा तिग्मस्तिग्मशृङ्ग
 ऋषिरार्षेयः कविः कवितमः ।
 अपाघशंसं नुदतां सहतामरार्तिं
 प्रत्यक् प्रतिहरणेनाघायतेऽघं प्रति हरामः । १० ।।

बृहस्पती रक्षोहा तिग्मस्तिग्मशृङ्ग
 ऋषिरार्षेयः कविः कवितमः ।
 अपाघशंसं नुदतां सहतामरार्तिं
 प्रत्यक् प्रतिहरणेनाघायतेऽघं प्रति हरामः । ११ ।।

प्रजापती रक्षोहा तिग्मस्तिग्मशृङ्ग
 ऋषिरार्षेयः कविः कवितमः ।
 अपाघशंसं नुदतां सहतामरार्तिं
 प्रत्यक् प्रतिहरणेनाघायतेऽघं प्रति हरामः । १२ ।।

परमेष्ठी रक्षोहा तिग्मस्तिग्मशृङ्ग
 ऋषिरार्षेयः कविः कवितमः ।
 अपाघशंसं नुदतां सहतामरार्तिं
 प्रत्यक् प्रतिहरणेनाघायतेऽघं प्रति हरामः । १३ ।।

४.६

श्री.७.१०६.६ संवसव इति वो नामधेय-
 मुग्रंपश्या राष्ट्रभृतो ह्यक्षाः ।
 तस्मै त इन्द्रो हविषा विधेम
 वयं स्याम पतयो रयीणाम् । १ ।।

११ का. वृहती * २

१३ का. * * २ . . . ऋषिरार्षेयश्च * कवितमा । . . . दुरितां . . .
 . [x] प्रति . . . ना अघायते अघं * नुराम २३२

ख वा. ऋषिरार्षेयः ।

घ उ. ५ नास्ति ।

उ. काण्डिकान्ते श्री इति ।

४.६.१. क उ. सम् . . . ; कख का. सा. अ.

ग उ. * * इन्द्रो * * ;

- शौ.७.१०६.१ इदमुग्राय बभ्रवे योऽक्षेषु तनूवशी ।
*कृतेन *कलिं शिक्षाणि स नो मृडातीदृशे । । २ । ।
- शौ.७.१०६.२ घृतमग्ने अप्सराभ्यो वह त्वं
पांशूनक्षेम्यः सिकता अपश्च* ।
यथाभगं हव्यदार्तिं जुषाणा
मदन्तु देवा उभयानि हव्या । । ३ । ।
- शौ.७.१०६.५ यो नो देवो धनमिदं दिदेश
यो अक्षाणां ग्रहणं शेषणञ्च ।
स नोवतु हविरिदं जुषाणो
गन्धर्वैः सधमादं मदेम । । ४ । ।
- शौ.७.१०६.३ या अप्सरसः सधमादं मद-
न्त्यन्तरा हविर्धानं सूर्यं च ।
ता नो हस्ती कृतेन सं सृजन्तु
सपत्नं नः कितवं रन्धयन्तु । । ५ । ।

- २ का. यद . . . बभ्रव * * तनु . . . । घृतेन कल्पं शिक्षाम । *
* मृळत ईदृशे । ख ज. ऽ नास्ति ।
ग उ. घृतेन कलि * (वा. शिक्षाणि); "कृतेन कृतनाम्ना जयहेतुना
अक्षेण कलिं पराजयहेतुमक्षं शिक्षाणि निगृह्णानि वशं नयानि" इति
दुर्गामोहनपादाः ।
- ३ खग का. पांसुंखेभ्यस् सित्तापश्च । . . . भागो * जुषणो;
ख उ. पांशूनक्षेम्यः (वा. भ्य) * पश्च ।
- ४ कख का. तिदेश * क्षाणां * शेषणञ्च ।
खग ज. * ऽक्षाणां * शेषणञ्च । * * हविर्द्वादं *;
घ का. * सद(← घ, म.)मादं * ।
- ५ क-ग का * प्सरसःसधमादं पादन्य . . . । * नौ हस्तं . . . ;
क वा. यो → याऽप्सरसः . . . ; ग वा * नौ * * * * ;
ग्र. कोशेष्व अनस्वारनकारयोर्बहलं विपर्यासः ।

शौ.७.१०६.७

यद्देवाभ्रायितो हुवे ब्रह्मचर्यं यदूषिम ।

अक्षां यद् *बभ्रूनालभे ते नो मृडन्वीदृशे ।।६।।

पै.१.७२.४

आदिनवं प्रतिदीव्ने कृतेनास्मौ अभि क्षर ।

शौ.७.१०६.४

वृक्षमिवाशन्या जहि यो अस्मान् प्रतिदीव्यति ।।७।।

४.१०

क शौ.१४.१.२०क भगस्त्वेतो नयतु हस्तगृह्य

ख शौ.७.८.१

बृहस्पतिः पुर एता ते अस्तु ।

देवस्त्वा सविता सत्यधर्मो-

पसद्यां नमस्यां कृणोतु ।।१।।

यामश्विना मधुकशां देवा *अग्रे अजनयन् ।

तया त्वा पत्यामोतां कृण्वो मधुमतीं वयम् ।।२।।

उत्तरा श्वश्रुवा भव ननान्दुरुपशिक्षया ।

यशस्त्वा पत्यां कृण्वो भवा देवृषु प्रिया ।।३।।

६ कख,घ का. सा. अ. ।

ख वा. यदूषिम ।

ग का. अक्षाण्यद्बभ्रूनालभे; उ. * यद्बभ्रू(वा. द्रु)णालभे;

७ का. उ. आदिनवमित्येका । . . . द्र. पै. १.७२.४ ।

४.१०.१ ख-घ का. * २. . . . । . . . धरोपसद्यां नमस्या *;

२ ख-घ का. * अग्रे . . . नयं * * पत्यामवतां कृण्वो मधुमती * २

ख उ. * अग्रेऽजनयन्

३ का. नानादुदप(→ रुन)शिक्षा । विशत्वा * कृण्व * * प्रिया;

क उ. * श्वश्रुवा * ; ख वा, ज. नानादु . . .

अन्द्रिरात्मानं तन्वं शुम्भमाना
गृहान् प्रेहि महिषी भवासि ।
तत्र त्वादुर्गार्हपत्याय देवाः
प्रजावती जरदष्टिर्यथासः । । ४ । ।

उदुत्तरमारोहन्ती व्यस्यन्ती पृतन्यतः ।
*अभ्यष्टाः शत्रोर्मूर्धानं सहपुत्रा विराड् भव । । ५ । ।

आपम. १. ६. ७ श्वश्रूणां श्वशुराणां गृहाणाञ्च भगस्य च ।
वि राज पत्यां देवेषु सजातानां विराड् भव । । ६ । ।

शौ. ६. १. १८ कख यद्गिरिषु पर्वतेषु गोष्वश्वेषु यन्मधु ।
ग शौ. १४. १. ३६ ग येनाक्षा अभ्यषिच्यन्त तेनाहमस्या मूर्धान-
छ. ब्रा. १. ७. ५ ग द्रः मभि षिञ्चामि नार्याः । । ७ । ।

यद्वर्चो गवि कल्याणे यद्वा सूयवसे तृणे ।
अभ्यञ्जनस्य यद्वर्चस्तेन मानज्मि वर्चसा । । ८ । ।

इति चतुर्थकाण्डे द्वितीयोऽनुवाकः

-
- ४ का. रातुमानं . . . भवामि । * त्वादुर्गार्हपत्याय * प्रजापतिर्ज
. सतः;
घ वा, ज प्रजापती । ।
- ५ का. यदु न्तीर्व्यस्यान्तीषूपृद . . . । अन्द्रिद्वा . . . मूर्धानं
. . . भवः । ।
ग उ. अभ्यष्टाः . . . ; ज. अभ्यष्टाः? शक्रो → त्रो . . . ,
उ. मूर्धानं;
- ६ खग का. गृणांच धनस्य * । . . . देवेषु;
कख वा. * श्वसुराणां गृहाणांच * * ।
- ७ क-ग का. गिरीषु . . . यर्मधु । . . . ख्याभ्यषिच्यन्तः;
ङ का. अभि * नार्याः ।
ख म, ज. जन्मधु ।
ग उ. अभ्यषिञ्चन्तु ;
- ८ ख का. सूर्य . . . *
ज. . . गदी → वि * . . . वशे → से * । . स्तेने. .
। । ३८ । । १० । । अर । ।

४.११

येनाचरदुशना काव्योऽग्रे
 विद्वान् क्रतूनामुत देवतानाम् ।
 सहृदयेन हविषा जुहोमि
 सध्रीचीनं वो मनोऽस्तूग्रम् । १ । ।

महत् सत्यं महद्धविरुशना काव्यो महान् ।
 देवानामुग्राणां सतां हृदयानि सहाकरम् । २ । ।

अहं सत्येन सयुजा चरा-
 म्यहं देवीमनुमतिं प्र वेद ।
 इन्द्रो देवानां हृदयं वो अस्तु
 सध्रीचीनं वो मनोऽस्तूग्रम् । ३ । ।

त्वथ वायुः कश्यप इन्द्रमग्नि-
 र्मनसान्वायन् हविषस्पदेन ।
 अविन्दञ्छक्रं रजसि प्रविष्टं
 सध्रीचीनं वो मनोऽस्तूग्रम् । ४ । ।

४.११.१ ग का. सहृदयेन * * ;

घ म, का. ऽ नास्ति ।

वा, ज. सध्रीचीनम्वो . . . । ।

द्र.

उ. ३ग, ४ग, ५ख, ६ग अनुस्वारस्य बहुलं परसवर्णस्तद्विपर्ययो वा ।

२ का. . . . रुशनाष् * * । . . . शतं * सहाचर ।

ग म_२ सता;

३ ग का. इन्द्रेदवानां * * स्तु;

घ उ. सध्रीचीनं । । एवं ४र्थेऽपि मन्त्रे ।

४ खग का. . . . त्यायं . . . । अविन्दां शक्त्रो * * ;

उ. . . . हविषस्य(षभ्स वा.)देम । अ(म. भि →)विन्द * *
 * । ।

येनेमे द्यावापृथिवी विचष्कमु-
र्येनाभवदन्तरिक्षं स्वर्यत् ।
मनसा विद्वान् हविषा जुहोमि
सघ्नीचीनं वो मनोऽस्तुग्रम् ।। ५ ।।

द्यावापृथिवी हृदयं ससूवतु-
र्येनेदं त्वष्टा विकृणोति धीरः ।
तस्योशना क्रतुभिः संविदान-
श्चित्तं विवेद मनसि प्रविष्टम् ।। ६ ।।

चित्तं चैतदाकूतिश्च येन देवा विषेहिरे ।
एतत् सत्यस्य श्रद्धय ऋषयः सप्त जुह्वति ।। ७ ।।

४.१२

ऋ.१०.८४.१-७
शौ.४.३१.१-७

त्वया मन्यो सरथमारुजन्तो
हर्षमाणासो हृषिता मरुत्वन्* ।
तीक्ष्णेषव आयुधा संशिशाना+
उप प्र यन्तु नरो अग्निरूपाः ।। १ ।।

- ५ कख का. येनेमे थिव्यतष्कर्तुर्येनाभवदन्तरिक्षं* ।
द्र. क < विचष्कभतुः? पाठः सन्दिग्धः । चस्कम्भतुः इति
दुर्गामोहनपादकृतः शोधः ।
घ ज, वा, का. ऽ नास्ति ।
६ का. ** ससूवघ्नी(→ श्री)येनेदं * व्यकृणोतु * तस्याउशनष्* . . ।
ख म. विकृणोति → तु * । वा, ज. . . . विकृणोतु * ।
गघ उ. सन्विदान चित्तं *** ।
७ क का. चित्तं . . . कूतितिश्व; म. * चै(ज.त→)ददा . . . ;
ख उ. ** विसेहिरे ।
गघ म. ** श्रद्धयर्षयः * . . . ११ ।। ३७ ।।
ग ज. ** श्रद्ध(→शर्द्ध)य;
४.१२.१ का. * जन्त ऋषमाणासो ऋषदा मरुत्वं तीक्ष्ण इषव *
संशिशानोप * यन्ति * ;
क वा. ** रुज → दन्तो,
ख उ. ** मरुत्वं ।
ग म. तीक्ष्णेशव . . . ;
गघ उ. संशि(ज. शा →)षाना उपः . . . ।।

अग्रिरिव मन्यो तरसा सहस्व
 सेनानीर्नः सहुरे हूत एधि ।
 जित्वाय शत्रून् वि भजासि वेद
 ओजो मिमानो वि मृधो नुदस्व ।।२।।

सहस्व मन्यो अभिमातिमस्मे
 रुजन् मृणन् प्रमृणन्नेहि शत्रून् ।
 उग्रं ते *शर्धो नन्वा रुरुधे
 वशी वशं नयासा एकज त्वम् ।।३।।

एको बहुनामसि मन्यवीडिता
 पशून्पशून् युद्धाय सं शिशाधि ।
 अकृत्तरुक्* त्वया युजा वयं
 द्युमन्तं घोषं विजयाय कृण्महे ।।४।।

२ क-ग का. त्वारसा * स्सेनानीन्नस् * हुत * भजासु * ।

ख उ. सेनानीर्णः * (वा. सउरे)भूत * ।

ग वा, ज. जित्वाय (→ ऽ) . . . ; वा. भिजासि;

म. जित्वा (+य) ;

घ उ. * मिमानो . . . ।।

३ क,घ का. सा. अ. ।

क म. . . . मस्मे;

ख का. * * प्रेहि * । * * श्रद्धो . . . रुरुधे;

ग उ. उग्रन्ते श्रद्धो (← शरद्धो वा.) * * ;

४ क का. मन्यमीडिताषु; म. * बहुनाम ;

ख वा. पशून् । वा, म. . . . शिसाधि ।

ज. सिसा(→ शिसा → सा)धि ।

ग का. अकृद्यदुदकया अजा * ; उ. अकृत्तरुक् . . . ;

घ उ. ह्यमन्तं ।।

विजेषकृदिन्द्र इवानवन्नवो-
 ऽस्माकं मन्यो अधिपा भवेह ।
 प्रियं ते नाम सहुरे गृणीमसि
 विद्या तमुत्सं यत आबभूविथ ।।५।।

आभूत्या सहसा वज्र सायक
 सहो बिभर्ष्यभिभूत उत्तरम् ।
 क्रत्वा नो मन्यो सह मेघोधि
 महाधनस्य पुरुहूत संसृजि ।।६।।

संसृष्टं धनमुभयं समाकृत-
 मस्मभ्यं दत्तं वरुणश्च मन्यो ।
 भियो दधाना हृदयेषु शत्रवः
 पराजिता यन्तु परमां परावतम् ।।७।।

५ क वा. विजेश; ज. विजेषकृदिन्द्र;
 उ. इमानवन्न(→ भ्र वा.)वो;
 ग उ. प्रियन्ते . . .; वा. . . . सुहुरे *;
 खग का. सा. अ.।

घ का. . . . यव आबभूय ।

६ क का. . . . सायकसु; म. आहूत्या;
 ख उ. * . . . र्ष्यविभूत * ।
 ग वा. . . . मेघोधि; म. . . . मेघोधि;
 का. . . . मेघोधि ; उ. कृत्वा . . .;
 घ उ. . . . संसृहि ।।

७ क का. सा. अ.।

ख म, वरुणस्य → श्व * । म, . . . वरुणस्य → शु * ।
 वा. . . . मन्योः ।

घ वा. * जन्तु * * ।। १२ ।। ३७ ।।

४.१३

शौ.२.२५.१ शं नो देवी *पृश्निपर्ण्यशं निर्ऋतये करत् ।
उग्रा हि कण्वजम्भनी तां त्वाहार्षं सहस्वतीम्* । । १ । ।

शौ.२.२५.२ सदान्वाघ्नी प्रथमा पृश्निपर्ण्यजायत ।
तया कण्वस्याहं शिरशिष्ठनधि शकुनेरिव । । २ । ।

x ऊर्जभृतं प्राणभृतं प्रजानामुत तर्पणीम् ।
सर्वास्ताः पृश्निपर्णीतः कण्वामा अनीनशत् । । ३ । ।

x समाकृत्यैना निरज तीक्ष्णशुद्ध इव ऋषभः ।
अरायं कण्वं पाप्मानं पृश्निपर्णिं सहस्वति । । ४ । ।

शौ.२.२५.४, ५ द्रः त्वमग्रे पृश्निपर्ण्यग्निरिव
प्रदहन्निहि कण्वा जीवितयोपनी ।
गिरिमेना आ वेशय
तमांसि यत्र गच्छांस्तत् पापीरपि पादय । । ५ । ।

४.१३.१. का. पृष्ण्यपर्ण्यशं * * । . . . सहस्वती ।
उ. शन्नो * पृश्निपर्ण्यशीन्नि . . . । . . . सरस्वती । ।
ग वा. * * . . . जम्भनि;

द्र. ख चित्तुगलक्षणलुङ्ग लेट् ।

२ खघ का. पृष्ण्य . . . । * कण्वस्यां . . . शकुनीरिव z
ग वा. * कण्वस्याहं . . . ;

३ खघ का. * * . . . मुप * । सर्वास्त्वा पृष्ण्यपर्णी यतष्काण्वा अनीशत् ।
ख उ. तर्पणिं ।

द्र. घ. ← कण्वामानीनशत्? सप्तमो मन्त्रः द्रष्टव्यः ।

४ का. समाकृतीना निरदातस्तीर्णशुद्धेव ऋषभः रायं ककण्वं *
पृष्ण्यपर्णिं महस्वती ।

ग उ. * कण्वं * ;

५ कख का. पृष्णिप . . . पृन्वहि . . . योपिनी ।

क वा. पृश्निपर्ण्यग्नि ,

ख उ. प्रदहंनिहि * (वा क → कण्वा) * ।

गघ का. ग्रामेणावेशय * * वाश्छास्तत् . . . पपातयः ;

ग म. गिरि → रमेना * * ; घ वा, म. . . . गच्छांस्तत् . . . । ।

शौ.२.२५.३

अरायमसृक्पावानं यश्च स्फातिं जिहीर्षति ।

गर्भादं कण्वं नाशय पृश्निपर्णिं सहस्वति । । ६ । ।

x

या नो गा या नो गृहां या नः स्फातिमुपाहरान् ।

ता उग्रे पृश्निपर्णिं त्वं कण्वामा नीनश इतः । । ७ । ।

४.१४

यस्मिन्नाशीः प्रतिहित इदं त-

च्छल्यो वेणुर्वेष्टनं तेजनं च ।

सुनुर्जनित्रीं जनयेहि शृण्व-

भ्रयं त आलेत इत प्रहितः । । १ । ।

६ कख का. सा. अ. ।

वा. . . . जिहिर्षति ।

गघ का. * * नाशयं पृष्ण्य . . . स्वती । उ. * कृण्वं . . . । ।

७

का. आ. . . . च . . . हरां । उग्रे पृष्ण्यपर्णिं स्तं * * नशैतः
z३z

ख वा. * न स्पातिमुपाहरां । म. * न स्फातिरुपाहरां ।

ज. * न स्फातिमु (→ रु) पाहरां ।

ग उ. * * पृश्निपर्णी (वा. ण्णी) *;

घ वा. . . . अनीनश इतः → नीनशतः । । १३ । । ३७ । ।

ज. . . . अनीनश इतः । । ३७ । । १३ । ।

४.१४.१

क का. यस्मिन्नासीस्तिहित * *;

ख वा क्षल्यो नन्तेजनञ्च ।

ज. छल्यो . . . नञ्च ।

गघ का. मीनिर्जनित्री शृण्वमयंतातुमयत हितु प्रहित ।

गघ वा, ज. सुनुर्जनित्रीं;

उ. . . . जन एहि कृण्वं(ज. शृण्वं)नयन्त . . . । ।

अस्थि भित्त्वा यदि मज्ज्ञः प्रपाथ
 यदि वासि रतः पुरुषन्तिकामे ।
 उर्वी गव्युतिमभ्येह्यर्वाङ्
 पश्चा रश्मीनुद्यतः* सूर्यस्य ।।२।।

मातरिश्वा पवमानस्त्वायं
 सूर्य आभ्राजन् तन्वा दृशेऽकः ।
 अन्नो गन्धात् पुवसः प्र च्यवस्व
 वि मुच्यस्व योन्या या ते अत्र ।।३।।

प्र च्यवस्वातो अध्येह्यर्वाङ्
 अर्यास्ते विद्म बहुधा बहिर्ये ।
 इमाः स्वसारो अयमित् पिता त
 इयं ते मातेममेहि बन्धुम् ।।४।।

- २ कख का. अस्ति * यदमज्ज्ञपाथ * वासरितष् . . षनिकामो ।
 उ. * भित्त्वा * मज्ञः * . . . ।
 ग का. * तिसत्येह्यर्वाङ्; उ. गव्युतिम ;
 घ का. * दश्मीनुद्यतस् * ।
 उ. पश्चा रश्मीनुद(म.य)तः सूर्यश्च ।।

- ३ का. श्वान् मानास्त्वायं सूर्याभ्राजन् । . .
 . पुंसः * त्यवस्व * * योन्यास्तेत्र ।

खग उ. * आभ्राजं * * । (ऽ नास्ति) अश्लो * * * * ।

द्र. ग पीवसः? घ म. * मुच्यस्य ।।

- ४ का. * त्यवस्वातौ सत्येह्यर्वाङ् अर्यास्ते * * ववीर्ये । . . . मत् पिता
 चयन्ते * ।

क वा. . . वर्ड; ख वा, म. अर्यास्ते . . . । ज. अर्यान्ते → स्ते .
 . . ।

ग उ. इमा (वा → मां) * . . . इयन्ते * ।।

ग वा. अयमि(→ म)त् * * ;

अमित्रैरस्ता यदि वासि मित्रै-
 देवैर्वा देवि प्रहितावसृष्टा⁺ ।
 विद्वान् शृङ्गं पुरुषे जहाय
 वाणः शृङ्गः शिखरः सं सतामितः ।। ५ ।।

सिखासु सक्तो यदि वास्यग्रे
 यदि वासि सक्तः पुरुषस्य मांसे ।
 दधिर्न पाशाँ अपवृह्य मुत्तूत्रा-
 क्षिशल्यः कृणुतामायनाय ।। ६ ।।

हस्ताद्धस्तं समयो भ्रियमाणो
 बहिष्ट्वा पश्यां वीरुधां बलेन ।
 अन्द्रिः प्रणित्तः शयासा अभ्यक्तः
 कोशे जामीनां निहितो अर्हिसः ।। ७ ।।

षष्टिरात्रे षष्टिकस्य शल्यस्य परिधिष्कृतः ।
 इतस्तमद्य ते वयमास्थानाच्यावयामसि⁺ ।। ८ ।।

- ५ का. रस्त्वा * वासु देव वशृष्ट वद्वान् शृ
 (→ सृ)गं * जहाति २ शृङ्गो * * सृजामितः;
 क वा. वा(+सि) *; म, ज. वासमित्रै;
 ख वा. प्रहितोवशिष्टाः । म. प्रहितोवशिष्ट्वा ।
 ज. प्रहितोवशिष्टा ।
 ग वा. विद्वान्; घ म, ज. * शृङ्गः ।।
- ६ कख का. सिबासि * * * वास्यरितः * *;
 वा. * स(→ ष)क्तो;
 गघ का. दधृण्पाशानुपवृज्यमुक्ता . . . तामायिनाय;
 ग वा. दधिर्णः . . .; म. दधिर्ण . . .; ज. दधिर्ण → र्न् . . .;
- ७ का. हस्ताभ्यस्तं शमयो भ्रीयमाणो बहिष्ठा * * * । *
 प्राणक्तस्यात्सत्यक्तः * जमीनां निहतं ह्यंसः;
 कख वा. भ्रीयमाणोवहिष्ठा → ह्वां . . . । ग म. अन्द्रि . .
 .; ज. * * * भ्यक्तः;
- ८ क का. * षष्टिशल्यः; वा, म. षष्टिरात्रे षष्टिकस्य;
 ज. * षष्टिकस्य;
 गघ का. यतस्त्वमद्यदेवयमास्था । नाश्या . . . ।
 उ. वयमास्थानाच्या ।। ३८ ।। १४ ।।

४.१५

- शौ.४.१२.३ क-ग सं मज्जा मज्झा भवतु समु ते परुषा परुः।
 सं ते राष्ट्रस्य विस्त्रस्तं सं स्नाव समु पर्व ते ।।१।।
 कशौ.४.१२.४क; मज्जा मज्झा सं धीयतामस्थ्नास्थ्यपि* रोहतु।
 खशौ.४.१२.३घघ्रः स्नाव ते सं दध्मः स्नात्रा चर्मणा चर्म रोहतु।।२।।
 घशौ.४.१२.४ख लोम लोम्ना सं धीयतां त्वचा सं कल्पया त्वचम्।
 शौ.४.१२.५कख असृक्ते अस्त्रा रोहतु मांसं मांसेन रोहतु।।३।।
 शौ.४.१२.४गघ रोहिणी संरोहिण्यस्थः* शीर्णस्य रोहिणी।
 रोहिण्यामक्लि जातासि रोहिण्यस्योषधे ।।४।।
 शौ.४.१२.२ द्रः यदि शीर्णं यदि द्युत्तमस्ति पेष्टं त आत्मनः।
 धाता तत् सर्वं कल्पयात् सं दधत् परुषा परुः।।५।।

- ४.१५.१ क का. * मजा * *; उ. मज्जा *;
 गघ का. * * मांसस्य * * स्नावमसु * *। ग वा. सन्ते . . .;
 द्र. ग शौ. * * मांसस्य *;
 २ का. मज्झा * * . . . मध्नास्थवि *। स्नाव * * दध्म * * * रोहतू
 कख उ. * मज्जा सन्धीयतामस्थ्नास्थ्यपि *।
 ३ क उ. * * सन्धी; वा. लोम → मा;
 ख का. त्वचं सङ्कल्पया *। ज. सङ्कल्पया *।
 ग का. त्तेस्त्रा *;
 ४ का. रोहिणीस् * रोहिण्याध्नश् * * रोहिणीरोहिण्यामृह आतासि .
 . . .;
 कख उ. * संरोहिण्यःस्त्रः * *।
 ख वा. . . . शीर्णस्य *। ग जः . . . ण्याम → वक्लि . . .;
 घ वा. रोहिण्यःस्यो।।
 ५ का. यदशीर्णं यदद्युत्तमस्थिपेष्टं तात्पुनः। * * * कल्पयाया मंदधत
 * *।
 क उ. . . स्नात -; ख म_१, ज. . . पेष्टन्त *। म_२. . . पेष्टन्त *।
 घ म_१ * न्दधत * *।
 द्र. म_२ ५घ त्परुषा इत्यतः ङग सुपवि इति यावत् पतितम्।

यदि वज्रो विसृष्टस्त्वार काटात्
पतित्वा यदि वा विरिष्टम् ।
वृक्षाद्वा यदवसदशशीर्ष
रिभू रथस्येव सं दधामि ते परुः ।। ६ ।।

शौ.४.१२.६ द्रः उत्तिष्ठ प्रेहि समिधाय ते परुः
सं ते धाता दधातु तन्वो विरिष्टम् ।
रथः सुचक्रः सुपविर्यथैति
सुखः सुनाभिः प्रति तिष्ठ एवम् ।। ७ ।।

इति चतुर्थकाण्डे तृतीयोऽनुवाकः

४.१६

पै.२.१४.१कख उद्यन्नादित्यो घुणान् हन्तु
सूर्यो निप्रोचत्रश्मिभिर्हन्तु ।
तावन्नो अधि संहितम् ।। १ ।।

६ का. विसृष्टस्थारकाटायु . . . वरिष्टं । . . . यदिवाविभ्यसि
शीर्षभूरितिस एवं सन्धामि * * ;

क म. * * विसृष्टः त्वार * ; द्र. पादविभागः सन्दिग्धः ।

ग उ. ज (→ य वा.) दवसद्द . . ;

घ उ. रिभू । ज. सन्द ।

७ कग का. . . . समुधाहि . . . तन्नो विरिष्टं रथस्यचक्रयुपवर्यथैर्यथैति;
ख उ. सन्ते । वा. . . . वरिष्टं ।

घ का. सुखस्यनाभिष्य . . . २५२ अनु ३२२

वा. सुख(+):स्य (→सु)नाभिः . . . ।। १५ ।। ३७ ।। अ३ ।।

ज. सुख(+):स्युनाभिः . . . ।। ३७ ।। १५ ।। अ३ ।।

४.१६.१ का. . . . गुणान् * * . . . भिरुवन्तु । . . . संहतं;

वा. घृणान् * ; ज. . . . गुणान् * ;

ख उ. * चन्द्र(ज. न्द्रः)श्मिभि ।

अप्सरा मूलमखनद् गन्धर्वः पर्यब्रवीत् ।

तेन वो वृत्रहा सूर्यो नि जम्भ्यां अमुचद्* घुणान्* । । २ । ।

ऋ.१.१६१.२ द्रः *घुणान् हन्त्वायती घुणान् हन्तु परायती ।

घुणानवघ्नती हन्तु घुणान् पिनष्टु पिंषती* । । ३ । ।

घुणा न किञ्चनेह वः प्रतिबुद्धा अभूतन ।

ऋ.१.१६१.५ द्रः प्रदोषं तत्करा इव । । ४ । ।

घुणानामध्यतो ज्येष्ठः कनिष्ठ उत मध्यमः ।

हता वः सर्वे ज्ञातयो हता माता हतः पिता । । ५ । ।

यथा ष्मेन उदकेन ददृशानो निजस्यति* ।

एवा वयं घुणान् सर्वान् साकं वाचा

नि जासयामसि । । ६ । ।

ऋ.१.१६१.४कख; नि गोवो गाष्टे असदन्नि मृगासो अविक्षत ।

शौ.६.५२.२कख नित्यमादित्य रश्मिभिर्घुणान् सर्वान् अजीजसः । । ७ । ।

- २ का. * मघनद् . . वच्रहा ** जस्स्यां निमृत्रतघ्नां ।
घ उ. ** अमृतदघृ(ज. → घु)णाः । ।
- ३ का. गुणान् . . घ्णान् ** घ्राणान् वघ्नती ** पिनष्टि पिंशतीं;
कख म, ज. घुणानहन्त्वायतीघृणान ** ।
ख वा. घुणानहन्तु * ।
घ उ. घुणानपिनष्टपिंशति (← तु ज.) । ।
- ४ क का. * नष्; उ. . . . व ;
क ज. किं च; घ वा, ज. प्रदोषन् . . . । ।
- ५ का. गुणानामध्यत * कनिष्ठा *** वा . . . ;
ख वा. कनिष्ठः * * ।
- ६ का. * * उदके * निजस्यतु एवान् . . . ।
ख वा, ज. . . . निजस्यतिः । म. . . . निजस्पति ।
घ उ. शा(← सा ज.)कं * * जाशया . . . । ।
- ७ का. * गांवो * . . . । . . . घृणान् सर्वानजी . . . ।
कख उ. *** असदंनि * * ।
द्र. ग. < नि त्वम् आदित्य . . . ? ऋघ द्र.

क शौ.१३.२.१०क उद्यन् रश्मीना तनुष्व वाणवन्दिः समर्पय ।
 *घृणांस्त्वं सर्वानादित्य घोरया तन्वा तप ।। ८ ।।

४.१७

य आनतः पराणतो दारोरिवापतक्षणम् ।
 शर्कोटो नाम वा असि कुतस्त्वं विषवानसः ।। १ ।।

शौ.७.५६.८ य उभयेन प्रहरसि *पुच्छेन चास्येन च ।
 आस्ये च न ते विषं कुतस्ते *पुच्छधावसत् ।। २ ।।

विदुत्सुरस्य दानवस्य तस्य त्वं नपादसि ।
 तस्याग्रेरसं विषं ततस्तुवारसं विषम् ।। ३ ।।

शौ.६.१३८.३.द्रः अरसारसं त्वाकरं वध्रे वध्नि त्वाकरम् ।
 वध्नि त्वा चक्रुर्देवा अमृतास आसुरम् ।। ४ ।।

ऋ.१.१६१.१५ इयत्तकः कुसुम्भकस्तकं भिनदि शम्यया* ।
 ततो विषं परासिचमपाचीमनु संवतम् ।। ५ ।।

८ का. उद्यं रथीना * वाणवन्दि * ।
 घृणात्वं पर्वणादित्य * * तपः २१२

ग उ. घृणास्त्वं . . . ;

४.१७.१ का. यानतष्परणतो वासि विषवानश ।

२ गघ का. यास्ये . . . पुच्छदा ;

३ का. विदप्सुतश्य * * * नषादसि ।
 ततस्त्ववारसं * ।

४ का. रसारसं . . . चक्रुर्देवा . . . तासासुरं ।

५ का. यत्तकष्कुम्भक . . . तंमया । * विषां परासिच । सपाचीमनु
 संवितं ;

ख वा. . . . सम्मया । म. . . . शम्मया । ज. . . . शंमया ।

गघ म२. चम्यपाची . . . ।।

ऋ.१.१६१.१४ इमाः पश्चा मयूर्यः सप्त स्वसारो अग्रुवः ।
तास्ते विषं वि जहिर उदकं कुम्भिनीरिव
कूपात् कुलजनीरिव । । ६ । ।

ऋ.१.१६१.१३३ः नवानां नवतीनां विषस्य रोपुषीणाम् ।
पै.३.६.७ सर्वासामग्रभं नाम वीतापेतारसं विषम् । । ७ । ।
पै.४.१६.८

४.१८

व्रातमहमपक्ष्णानां व्रातं मुण्डीयसामुत ।
व्रातं मुण्डिल्लानामहं प्र ध्वाङ्क्षां इव चातये । । १ । ।

प्रवक्ता प्रमादैता निद्रातन्त्रीस्तृतीयकः ।
*तान् जङ्गिङ्गस्याग्रिना सर्वान् प्रति दहामसि । । २ । ।

अशुद्धान्नः परि पाहि रक्षोभ्य उत जङ्गिङ् ।
यातुधानात् किमीदिनस्तस्मान्नः पाहि जङ्गिङ् । । ३ । ।

अप्सराभ्यो गन्धर्वेभ्यो देवेभ्यो असुरेभ्यः ।
अथो सर्वस्मात् पाप्मनस्तस्मान्नः पाहि जङ्गिङ् । । ४ । ।

-
- क का. इमः * * ;
ग-ङ् का. . . . जहुरुदकं . . . । . . . । ज. . . . जभिर . . . ;
उ. . . . कुम्भिनी . . . * कुळ(ळि म.)जिनीरिव । ।
७ उ, का. नवानांनवतीनामित्येका । । ३.६.७ द्र.
४.१८.१ का. . . . हसपक्षिणां । * तुण्डीयशामुत । * वुद्धिर्बलानांमहं *
ध्वारक्षा * * ।
क वा, म. . . . पक्ष्णानां; ज. . . . पक्ष्णाणा (→ ४)नां
ख वा. * मुण्डिन्ना → व्ला ; घ उ. * ध्वाङ्क्षां * * । ।
२ का. * * निभ्रा . . स्तीतीयक । तां जंगित्रस्या . . सर्व अपयजामसि
→ महि ।
वा. * प्रमादइ → दैता; द्र. < प्रमादयिता?
ग उ. तां . . . ;
३ का. अशुन्धान् . . जंगिनः . . दिनः तस्मा . . जंगिदुः → डः;
४ क का. वत्सराभ्यो * ;
गघ का. यातुधानात् किमीदिनः तस्मान्नष्पातुं जंगिदुः;

नि ते शत्रून् दहति देवो अग्नि-
 निररातिममतिं यातुधानान् ।
 आ याहि शत्रून् दुरितापघ्नञ्
 छतान्नो यक्ष्मेभ्यः परि पाहि जङ्गिङ् । ५ । ।

अकर्माग्निमधिपामस्य देव-
 मन्वा रप्सि सहसा दैव्येन ।
 सहस्वान्नः सहसा पातु जङ्गिङ्
 यथा जयेम पृतनाज्येषु । ६ । ।

सत्यो अग्निः सत्या आपः
 सत्येमे द्यावापृथिवी विश्वसंभुवौ ।
 सत्यमिदं ब्रह्मास्माकं कृतमस्तु
 यमबध्नादुशनेन्द्राय तं ते बध्नामि जङ्गिङ्म् । ७ । ।

५ का. *** दति * अग्निस्त्रिरातुममितं . . . धानां *** दुरितापघ्नायां
 सतां नो * । * * जङ्गिङः नितेशतृन्दहतिदेवोऽग्निर्निरातुमसितं यातु-
 धानां आयाहि शतृ दुरितापघ्नायां सतानो यक्ष्मेभ्यः । परिपाहि जङ्गिङः;

कख उ. अग्निनिर . . .

गघ उ. दुरितासिपघ्नछतानो (ज.- तांन्नो, वा. - तानो) . . . । ।
 म. जक्ष्मेभ्यः . . . । ।

६ ख का. रप्स्व * * ।

घ का. यतो . . . ;

उ. * * प्रु(म. प्र)तनाहो(← ज्ये वा.)षु । ।

७ कख का. * ग्रिस्सत्यापः . . . विश्वशम्भू;

ङ उ. तन्ते * * । । ७ । । १८ । ।

४.१६

- ऋ.१.१६१.११.६ः इयत्तिका शकुन्तिका सका जघास ते विषम् ।
 माहं मृषि मो असौ पुरुषो मृत ।
 स च न मरति मा वयं मराम ।
 आरे अस्य योजनं हरिष्ठा मधु त्वा मधुला करत् ।।१।।
- ऋ.१.१६१.१०.६ः सूर्ये विषमा सृजामि दृतिं सुरावतो गृहे ।
 माहं मृषि मो असौ पुरुषो मृत ।
 स च न मरति मा वयं मराम ।
 आरे अस्य योजनं हरिष्ठा मधु त्वा मधुला करत् ।।२।।
- ऋ.१.१६१.१२.६ः त्रिषप्ता विष्फुलिङ्गका विषस्य पुष्पकमक्षन्* ।
 माहं मृषि मो असौ पुरुषो मृत ।
 स च न मरति मा वयं मराम ।
 आरे अस्य योजनं हरिष्ठा मधु त्वा मधुला करत् ।।३।।
- आल्वन्तरुटं विषं विदारी करम्भो अरसं विषम् ।
 माहं मृषि मो असौ पुरुषो मृत ।
 स च न मरति मा वयं मराम ।
 आरे अस्य योजनं हरिष्ठा मधु त्वा मधुला करत् ।।४।।

४.१६.१ का. इयत्तिका * सखा * * * । महं मृष्यसौ * * मृतः * ज *
 मरति * * मरामारेभ्योजनं हरिष्ठा . . . ।

घ म, ज . . . व → मराम ।

२ का. सूर्य विषसं * द्वितीयं * * ।
 का, उ. 'माहं' इत्यत ऊह्यम् । एवं षष्ठं यावत् ।

३ का. त्रिषुप्ता विष्फूलिङ्गका * पुष्पकमक्षना ।

क बा. * विस्फलिङ्गिका; म, ज. तृषप्ता * ;

ख उ. * पुष्पमक्षकं ।

४ का. आल्वन्तरोटं * वितारी * रसं * ।
 वा, ज. आल्वन्तरुटं . . . । उ. . . . * रसं * ।

वारुग्रमरसं विषमग्निश्च विषच
माहं मृषि मो असौ पुरुषो मृत ।
स च न मरति मा वयं मराम ।
आरे अस्य योजनं हरिष्ठा मधु त्वा मधुला करत् ।। ५ ।।

शकुन्तिका मे अब्रवीद् विषपुष्पं धयन्तिका ।
माहं मृषि मो असौ पुरुषो मृत ।
स च न मरति मा वयं मराम ।
आरे अस्य योजनं हरिष्ठा मधु त्वा मधुला करत् ।। ६ ।।

न रोपयति न मादयति न विषं हन्ति पूरुषम्* ।
माहं मृषि मो असौ पुरुषो मृत ।
स च न मरति मा वयं मराम ।

ऋ.१.१६१.१३.द्रः आरे अस्य योजनं हरिष्ठा मधु त्वा मधुला करत् ।। ७ ।।

पै.३.६.७; नवानां नवतीनां विषस्य रोपुषीणाम् ।

पै.४.१७.७ सर्वासामग्रभं नाम वीतापेतारसं विषम् ।। ८ ।।

५ का. विश्वचर्षणिः; वा. . . . मग्निश्च * ।

६ का. * * व्रवीद् * धयन्तिकः;

ज. दिषपुष्पन्धय . . . । वा. धन्धय . . . ।

७ का. पौरुषं । महमृषमौ असौ * मृतः । * जन * मरति
* * मदामारेस्योजनं * मरु * * * ;

ख वा. नि → न . . . । म. नि । उ. . . . पुरुषं ।

घ म. व → मराम । ज. . . . वराम ।

८ का, उ. नवानांनवतीनामित्येका ।। ३.६.७ द्र.

४.२०

मधुमती पत्ये अस्मि जाराय मधुमत्तरा ।

अथो *मध्व्यं मे भंसो मधु निपदने अहम् ।। १ ।।

मधुना मा सं सृजामि *मासरेण सुरा इव ।

वाङ्ग *इयं मधुना संसृष्टाक्षौ मे मधुसंदृशी ।। २ ।।

मधु द्यौर्मधु पृथिवी मध्विन्द्रो मधु सूर्यः ।

स्त्रियो या जज्ञिरे मधु ताभ्योहं मधुमत्तरा ।। ३ ।।

मधुमतीरोषधय आपो मधुमतीरुत ।

गावो या जज्ञिरे मधु ताभ्योहं मधुमत्तरा ।। ४ ।।

मधोर्जातो मधुघो वीरुधां बलवत्तमः ।

तेनाहं सर्वस्मै पुंसे कृण्वे निकरणं हृदि ।। ५ ।।

-
- ८.२०.१ का. * * स्मियङ्गारायमधुमत्तरः * मधुमव्यसे * मधोन्निपतनेहं;
 ग वा. * मधुव्यंमे *; म, ज. * मधुव्यं * *;
 घ वा, ज. * निपदमे → ने * ।।
- २ ख का, उ. मासुरेण . . . । का. सुरामिव ।
 गघ का. वाङ्मह्यं * . . . मी *; ग उ. वाङ्मयं * . . . ;
- ३ ग उ. * * यज्ञिरे *;
 घ का. . . . मत्तरः;
- ४ क का. . . . रुषधय;
 गघ का. * * * धु . . . मत्तरः;
 ग वा. * जा . . . ; उ. . . . यज्ञिरे *;
- ५ क का. मधुर्जातोमधुग; म. मधोर्यातो *;
 ग का. . . . पुंसे; घ वा. * निकरणं * ।।

यथाश्व बन्धनेष्ठो वड़वामभिधावति ।

एवा त्वमुग्र ओषधेमुं कनिक्रदतमा नय ।। ६ ।।

अङ्गो नु मोदिव श्वसो अङ्गो नु मोदिव स्तनः ।

अन्या विवित्स मा नो अन्याः परा जिघांसन् ।

ङ शौ. ३. १८. ६ग मामनु प्र ते मनश्छाया यन्तुमिवान्वयत् ।। ७ ।।

इति चतुर्थकाण्डे चतुर्षोऽनुवाकः

४.२१

खनन्ति त्वा तैमाता दासा अरसबाहवः ।

ग शौ. ४. ७. ६ग द्रः दास्यसि प्रक्रीरस्युत्खातमरसं विषम् ।। १ ।।

घ पै. २. १. ४घ,

अदन्ति त्वा कक्कटासः कुरुङ्गा अधि सानुषु ।

शौ. ४. ७. ५घ

पापी *जग्धप्रसूरस्यग्निखाते न रुरूपः ।। २ ।।

६ क उ. यथास्यो * (म. बन्धनेष्ठे);

ख वा, म. * अभिधावति । ज. * अभि (→ पि) धावति ।

घ का. कनिक्रदतिमा *;

७ कख का. अंगोन * दिवि * अंगोन * दिवि *; द्र. कख अर्थः?

क उ. . . . स्वसो; ग वा. * वि (+व) त्समानो;

म, ज. * विवत्समानो ;

घ उ. . . . जिघांसं ।

ङच का. . . . व्रते . . . वानयत् ४५४ अनुवा ४४४

च वा. . . . जन्तु . . . ।। २० ।। ३७ ।। अ४ ।।

४.२१.१

का. * * तयिमाता दामारसि । दासस्य प्रक्रीदुस्युतख
इमरससं * ।

क म. खनंति . . . ; ख वा. * अ(→ ठ)रस . . . ।।

२

का. इदंति * कर्कटाशः * * सानिषु * जग्धि . . . स्यग्निषाते नर
* ।

क वा. * * कःकटासः;

गघ उ. * . . . प्रसूतरस्य . . . रुरूपः ।।

क शौ.६.४२.१क अव ज्यामिव धन्वनः शुष्मं तिरामि ते विष* ।
 प्र रोपीरस्य पातय सूर्यः पूर्वा इवोषसः । । ३ । ।
 पै.४.२२.३ द्रः सिन्धुः पश्चात् परिहितः सूर्यस्योदयनं पुरः ।
 ततो यदन्तरा वनं तत् सर्वं विषदूषणम् । । ४ । ।
 मधु त्वा मधुकृत् कृणोतु पितुं त्वा पितुकृत् कृणोतु ।
 उतो निषद्य पातवे अथो ऊर्ध्वाय तिष्ठते । । ५ । ।
 जघास त्वा लोमकर्णस्तन्यासपरुरुष्णियाम् ।
 तन्दैमीश्वक्रिरे स्रजः सर्वं महिषदो विषम् । । ६ । ।
 उर्व्या* उरुक्षितस्तुराया आतुरस्य च ।
 भूम्या हि जग्रभं नाम विषं वारयतामिति
 विषं दूषयतादिति । । ७ । ।

३ का. * जामिव धन्विनः * तन्नोमि * विषः । परारोरस्य * सूर्य *
 शवोषसुः → वशोषमः;

ख उ. शुष्मन् (वा. शुष्म) * * विषः ।

४ क का. सिन्धुष् * *; म. * * परिहितः;

ख-घ का. . . . पुनः * . . . विषं * * विदूषणं ।

५ ख उ. पितं * पितकृत् * ।

गघ का. ततो * पातये रघोवाय * ।

६ का. * * लोमकर्णस्तन्मापुपरिष्ण्या परुद्दैमश्वक्रिरे स्रज * नैषजो
 * ।

ख बा. . . . परुरुष्णियां । ज. . . . पन्नुरुष्णियां ।

द्र. कख पदविभागोऽर्थश्च संशयितौ ।

७ कख का. उर्व्यउरक्षितस्तुरायातुरस्य * ।

ग उ. उरुव्या . . . ;

४.२२

अहं वा इन्द्रमातरमिन्द्रौजामिन्द्रभ्रातरम् ।

इन्द्राधिवक्त्रां वीरुधमाहार्षं विषदूषणीम् ।।१।।

यत् किञ्च पद्वच्छफवद् यत् काण्डि यच्च पुष्पवत् ।

ग शौ. ४.४.२ग

यदेजति प्रजापतिः सर्वं तद्विषदूषणम् ।।२।।

पै. ४.२९.४ द्रः

सिन्धुः पश्चाद्वरुणः सूर्यस्योदयनं पुरः ।

ततो यदन्तरा विषं तद्वाचा दूषयामसि ।।३।।

यावत् सूर्यो वितपति यावद्वाभि विपश्यति ।

तावद्विषस्य दूषणं वचो निर्मन्त्रयामहे ।।४।।

जिह्वा मे मधुसंस्त्रावा जिह्वा मे मदुवादिनी ।

घ शौ. १६.३६.२

जिह्वे वर्चस्वती भव *माप ते पुरुषो रिषत् ।।५।।

हा है कल्याणि सुभगे पृश्निपण्यनातुरे ।

इमं मे अद्य *पुरुषं दीर्घायुत्वायोन्नय ।।६।।

याभ्यो वर्षन्ति वृष्टयो याभिर्जीवन्त्यध्याः ।

ता मे विषस्य दूषणीः सविता व्यकाशयत् ।।७।।

४.२२.१ ख-घ का. मिन्द्रोमामिन्द्र . . . इन्द्रादि . . . मर्ष . . . दूषणी ।

ग वा, ज. . . . वक्त्रां (वा. → क्रां) . . . ;

२ का. यदिकिचि पद्वत् सभवद्यात् काण्डे यश्च * उदेजितु * *....;

क ज. * किञ्च . . . ; उ. . . . पद्वच्छफवद्;

ग वा, ज. . . . प्रजान(→ प ज.)ति; म१ . . प्रजापति;

म२. यदेयति प्रजापति;

द्र. पाठः काश्मीरीयपुस्तकाद् गृहीतत्वान्नामूलः, अपि तु संशयितः ।

३ कख का. * पश्चाद्वरुणस् . . . पुनः;

४ कख का. * * धिपतियावश्चाद्यावपश्यति ।

५ घ का. सा(मा?)प * * * । उ. मांयते * * ।

पाठः संशयितः । मायं ते . . . इति शोधः ?

६ का. * ही * * पृष्णिपण्य . . . । * * * पौरुषं . . . त्वायोअन्वयः

ग उ. . . . पुरुषं; घ म. दीर्घायत्वा . . . ।

७ का. याद्यो वर्षन्तु * * जीवन्त्यध्या । त. . . . काशयत् २२२

ख वा, ज. . . . जीवन्त्यध्यां → : । म. . . . वन्त्यध्यां ।

४.२३

शौ.१६.४६.१-७ प्रजापतिष्ट्वा बध्नात् प्रथममस्तृतं वीर्याय कम् ।
तं ते बध्नाम्यायुषे वर्चस ओजसे च बलाय
चास्तृतस्त्वाभि रक्षतु । ११ ।

ऊर्ध्वस्तिष्ठ रक्षन्नप्रमादमस्तृतेमं
मा त्वा दभन् पणयो यातुधानाः ।
इन्द्र इव दस्यूनव धूनुष्व पृतन्यतः
सर्वाञ्छत्रून् वि षहस्वास्तृतस्त्वाभि रक्षतु । १२ ।

शतं च नः प्रहरन्तोऽभिघ्नन्तो न तस्तिरे ।
तस्मिन्निन्द्रः पर्यधत्त चक्षुः प्राणमथो बल-
मस्तृतस्त्वाभि रक्षतु । १३ ।

इन्द्रस्य त्वा वर्मणा परि धापयामो
यो देवानामधिराजो बभूव ।
पुरस्त्वा देवाः प्र णयन्तु सर्वे-
ऽस्तृतस्त्वाभि रक्षतु । १४ ।

४.२३.१ कख का. सा. अ. ।

ग उ. तन्ते . . . ;

ग-ङ का. . . . वर्चसोजसे * * . . . तष्ट्वाभि * ।

ङ उ. चास्तृतत्वाभि * । ।

२ का. . . . स्तिष्ठंरक्षंनप्रमादसम्भृतेमनु * * दभं * यातुधानां

इन्द्रीववधस्युदविधूष्व पृतन्यतः सर्वाश्छत्रून् * . . . स्तृतः;

ख उ. * * * (म. दभन) पृ(ज.प्रु)णयो * ।

ग वा, म. . . . धू → धुनुष्व * ;

घ वा. सर्वान् . . . ;

ङ म. . . . स्तृत । वा, ज. . . स्तृतः । ।

द्र. ३-६ स्त्वाभि रक्षतु इत्यूह्यम् । ३का. . . न * भिजन्तो * तस्त्रिरे । यस्मिनि
. . . ;

३-६ एते मन्त्राः काश्मीरीये ६, ५, ३, ४ इति क्रमेण पठिताः ।

४ क का . . . धामो; ख का. नास्ति । उ. जो . . . ।

ग का. पुनस्त्वादेवाप * * त्वस्तृतः;

*अस्मिन्मणावेकशतं वीर्याणि
 सहस्रं प्राणा अस्मिन्नस्तृते ।
 व्याघ्रः शत्रूनधि तिष्ठ सर्वान्
 यस्त्वा पृतन्यादधरः सोऽस्त्वस्तृतस्त्वाभि रक्षतु ।। ५ ।।

पै. १२.५.२क घृतादुलसो मधुमान् पयस्वान्
 सहस्रं प्राणः शतयोनिर्वयोधाः ।
 शम्भूश्च मयोभूश्चोर्जस्वांश्च
 पयस्वांश्चास्तृतस्त्वाभि रक्षतु ।। ६ ।।

यथा त्वमुत्तरो असौ असपलः सपलहा ।
 सजातानामसो वशी तथा त्वा सविता कर-
 दस्तृतस्त्वाभि रक्षतु ।। ७ ।।

४.२४

अपश्च रपश्चोष्ठा च बाष्पश्च ।

पै.४.२४.६ गघ द्रः शोकश्चाभीशोकश्च तृतीयेकश्च परेपरश्च
 ते तक्मान इतो नश्यत ।। ९ ।।

५ का. . . . मनामेकशतं * * * यस्मिन्नस्त्रिरे व्याघ्रशतुनभि * * . .
 . पृदेन्या . . . स्तृतः;

क वा. अस्मिन्मृणादेक . . . ; म, ज. . . . न्मृणावे . . . ;

ग उ. . . . सर्वा;

६ कख का. . . . तुल्लब्धो . . . वां पयस्वा * * . . . र्वयोधा ।

क वा. . . . दुलु → लसो . . . ।

ग का. . . . र्जस्वांश्च;

७ क का. . . . रोसौसपलस् * ।

ग वा, ज. . . . मसो → यो *;

ङ उ. . . . स्तृतस्त्वाभि * ।। ३७ ।। २३ ।।

४.२४.९ का. . . . रवश्चो . . . वाःपश्च . . .

श्चाभिविषोक तृती . . . * तक्मनेतो * ।

क वा. . . . रवश्चो . . . ; घ म. . . . परेव(→ प)रश्च;

ङ वा. . . नश्यत (:→ ऽ) ।। ज. . . . नश्यत (+:) ।।

वेद वै ते तक्मन्नामाग्निष्टं नामासि ।

तं त्वेतोप नयामः शनिं तक्मा ।। २ ।।

दुन्नस्य हरोसि नभसो नपात् ।

द्यौश्चास्मत् पृथिवी च तक्मानं नाशयतामितः ।। ३ ।।

पञ्चप्सिनिर्नाम ते माता स उ एकप्सिनिरुध्यसे ।

तस्याहं वेद ते नाम स तक्मन् निरतो द्रव ।। ४ ।।

शौ.१.२५.२ग, औदुम्बलश्च नामासि प्रियातिथिश्च ।

३ग द्रः तं त्वेतो नाशयामसि ब्रह्मणा वीर्यावता ।। ५ ।।

शौ.४.३७.११ इच

योऽसि जल्पश्च* लपंश्चावां च तपश्च ।

पै.४.२४.१गघ द्र.

तृतीयेकश्च मौज्जिगलश्च ते तक्मान

इतो नश्यत ।। ६ ।।

२ का. तक्मंनामा . . . त्वेतोविनयामस्यनुतक्मां;

क उ. तक्मंनामा

द्र. ख < अग्निष्ट्वं ? गघ नयामस्यनु तक्मन्?

३ क का. * रोमि नभस्यो * ।

ख वा. स्म → स्मात्; ग. म. नाशयामितः ।

४ कख का. पञ्चपत्सुन्निनाम * * असूयेकप्सुनृत्यसे ।

ख वा. निर्णाम * * ;

घ का. श तक्मं ध्रुवः; उ * तक्मं । ।

म. निरितो * । ।

५ का. ओदुरस्य तन्वेतो * * वतां;

क वा, ज. औदुम्बल → रश्च : . . . ;

६ का. * * जलपश्चलपश्चांमागुश्च तपैश्च । . . . श्वपरेपरश्च *
तक्मानेतो नचत ।

क उ. * विसल्पश्च . . . ;

ख वा. श्चावांश्च → च . . . । ज. . . श्चावाञ्च → श्व
. . . ।

ग वा, ज. मौज्जिगलश्च, घ वा. * * * नश्यत (+) । ।

विकिलीत विलोहित विकाशक्रंदरञ्जन ।

गिरिं गच्छ* धूमकेतो हृषे नमांसि सन्तु ते । । ७ । ।

बृहत्त्वमग्रे रक्षो अधमं जहि

मध्यमं न्युत्तमं शृणीहि ।

शौ. १६. १०. ४क

शं नो अग्निर्ज्योतिरनीको अस्तु

ऋ. ६. ७५. १० ख

शं द्यावापृथिवी अनेहसा । । ८ । ।

मातेव पितेवाभि रक्षतैनं

मुञ्चतैनं पर्यहसः । । ९ । ।

४. २५

शौ. ४. १०. १

वाताज्जातो अन्तरिक्षाद्विद्युतो ज्योतिषस्पति ।

स नो हिरण्यजाः शङ्खः कृशनाः पात्वंहसः । । १ । ।

७ कख का. विकिलेदविरोहतुवृकामष्कलित्यर्जुन ।

क वा. विकिली → लित * ; म, विकि → विलीतवि (वि?) लो

... ;

म_२. विविलीतविलोहित;

द्र.

म_२. म, कृतपाठमेवानुसरतीति प्रतीयते ।

ख वा. विकास → शक्रं ... । ज. ... त → दरञ्जन ।

घ वा. * नमां * * । । ज. * नमांसंतु (→ सन्तु) * ।

म. * * संतु * । । का. ऋषेणमांससंदते । ।

८

का. ... * अधिसं * * न्युत्तमं * । * * ... रनेको * सं * यनेहसा ।

क उ. बृहत्त्वमग्रे ... ;

ख वा. ... शृणीहि । म. ... शृणीहि । ज. * मध्यम ... ।

ग वा. सन्नो ... ; म, ज. शन्नो (म. ऽग्नि) ... ।

घ म. सं * * । ।

९

क का. ... पितेवरक्षत एनं;

वा, म. ... पितेवा अ(→ ० वा)भि ... ,

४. २५. १

ख म. ... ज्योतिसस्पति । ग का. * * ... ण्यदाशंखष;

- शौ.४.१०.६क-घ हिरण्यानामेकोसि सोमादधि जज्ञिषे ।
 रथेसि दार्शत इषुधौ रोचनस्त्वम् ।। २ ।।
- शौ.४.१०.२ यो अग्रतो रोचनावान् समुद्रादधि जज्ञिषे ।
 शङ्केन हत्वा रक्षांस्यत्रिणो वि षहामहे ।। ३ ।।
 ये अत्रिणो यातुधाना रक्षसो ये किमीदिनः ।
 सर्वा छङ्ग त्वया वयं विषूचो वि षहामहे ।। ४ ।।
- शौ.४.१०.३ शङ्केनामीवाममर्ति* शङ्केनोत सदान्वाः
 शङ्को नो विश्वभेषजः कृशनः पात्वंहसं ।। ५ ।।
- शौ.४.१०.४ दिवि जातः समुद्रतः सिन्धुतस्पर्याभृतः ।
 स नो हिरण्यजाः शङ्क आयुष्मतरणो मणिः ।। ६ ।।
- शौ.४.१०.७ देवानामस्थि कृशनं बभूव
 तदात्मन्वच्चरत्यस्वन्तः ।
 तं ते बध्नाम्यायुषे वर्चस
 ओजसे च बलाय च *कार्शनस्त्वाभि रक्षतु ।। ७ ।।

इति चतुर्थकाण्डे पञ्चमोऽनुवाकः

- २ ख का. सहोसाचधि * । वा, म. . . . यज्ञिषे ।
 गघ का. रथेषुदर्शतमिषधौ . . . ।
- ३ क का. * ग्रतो . . . वां; खग का. सा. अ. ।
 ख उ. . . . यज्ञिषे ।
- ४ का. * त्रिणो . . . धानां . . . सर्वाश्छख * * * * वुधामहे ।
 ख वा. * जे * । ग म. * च्छङ्ग * * ;
- ५ कख का. . . . नामिवामवधं . . . तस्सदान्वा ।
 क उ. नामी (वा. → म्नी) याममर्ति; ख वा. शङ्के (→ शङ्को) नोतः * ।
- ६ ख म. . . . स्परियाभृतः ।
 गघ का. सा. अ. ।
- ७ का. . . . मस्त * * तदात्मन्वच . . . । * * . . . षे वर्चसे
 बलाय * कार्ष्णिणस्त्वाभि * २५२ अनुवा ५ । १२
 क म. . . . मस्ति ख म२. . . . न्वकरत्य . . . ।
 ग उ. तन्ते
 ड उ. कार्श्य (म.श्व) स्त्वाभि * ।। २५ ।। ३७ ।। अ५ ।।

द्र.

कार्शन- इति पाठः दुर्गामोहनपादैः शोधपूर्वकं स्थिरीकृतोऽस्माभिरपि रक्षितः । शौ. मू. को. कर्शनस् ।

४.२६

- ऋ.८.६१.१ कन्या वारवायती सोममपि श्रुताविदत् ।
अस्तं भरन्त्यब्रवीदिन्द्राय सुनोमि त्वा
शक्राय सुनोमि त्वा ।।१।।
- ऋ.८.६१.२ असौ य *एषि वीरको गृहंगृहं विचाकशत् ।
इमं जम्भसुतं पिब धानावन्तं करम्भिण-
मपूपवन्तमुक्थिनम् ।।२।।
- ऋ.८.६१.४ कुविच्छकत्^१ कुवित् करत् कुविन्नो वस्यसस्करत् ।
कुवित् पतिद्वितो यतीरिन्द्रेण सङ्गमामहै ।।३।।
- ऋ.८.६१.३ आ चन त्वा चिकित्सामोधि चन त्वा नेमसि ।
शनैरिव शनकैरिवेन्द्रायेन्द्रो परि स्रव ।।४।।

-
- ४.२६.१. का. * * सोममश्रुतावदत् । हस्तं भरन्त्य . . . शनिममि * * शनिममि
* ।
ग म. * भरन्त्य ;
- २ कख का. असूयेषु * * विचकशत्; क उ. * * एष *;
ग उ. * जम्भस (म.श) तं *;
ङ वा, ज. . . . णमुपवदन्त । म. . . . णमपवन्त . . .
।।
- ३ क का. सा. अ. ।
ख उ. अस्यसस्करत् ।
गघ का. कुवित्सतियशोयती मही ।
वा. तिद्युतो जती वहै ।।
- द्र. का. उ. पुस्तिकासु ऊष्मवर्ण- तकारयोर्विपर्यासदर्शनात् ऋग्वेदीयः
' पतिद्विषो' इति सम्यगेवेति प्रतीयते ।
- ४ क का. सा. अ. ।
घ उ. . . . येन्द्रो * * ।।

- ऋ.८.६१.५ इमानि त्रीणि विष्टपा तानीन्द्र वि रोहय ।
शिरस्ततस्योर्वरामादिदं म उपोदरे ।।५।।
- ऋ.८.६१.६ असी च या न उर्वरादिमां तन्वं मम ।
अथो ततस्य यच्छिरः* सर्वा ता रोमशा कृधि ।।६।।
- ऋ.८.६१.७ खे रथस्य खेऽनसः खे युगस्य शतक्रतो ।
अपालामिन्द्र *त्रिष्पूत्व्यकृणोः सूर्यत्वचम् ।।७।।

४.२७

दिवस्पृष्टे मधुपृचः सुपर्णाः
पञ्चाशत्ते भुवनस्य गोपाः ।
आनुजावरमनुरक्षन्त उग्रा
येषामिन्द्रं वीर्यायैरयन्त ।।९।।

-
- ५ ख ज. * रोह → धय ।
ग वा, ज. स्तदस्यो; घ का. मा * ।
घ वा. मौपदरे ।।
- ६ क्ण का. उर्वतिरा इमां तत्वस्परि । * तदस्तु यच्छिरसः;
उ. * तदस्य यत्शिरः (वा. यच्छिरः) * * रोमसा * ।।
- ७ कख का. ख * यो । गत्यशक्रतो ।
ख वा. क्रतोः । ज. 'ः' अस्पष्टं योजितं दृश्यते
घ का. कृणोत् * २१२
गघ उ. त्रिष्फू (→ स्पू वां.) त्वा कृणोत् * ।। ऋ७।।२६।।
- द्र. अकृणोः - स- कारस्य त्- कारापत्तिः कोशेषु बहुलं दृश्यते । तेन
दुर्गामोहनपादकृतोऽयं शोधो रक्षितोऽस्माभिः ।
- ४.२७.१ का. सुपर्णष्वशते रत्त * तेषा वीर्यायैरयन्त;
क वा, म. स्पृष्टे; ख; वा ज. पञ्चाशते;
ग म, ज. आनुयावर;

पुरोहितः परमेष्ठी स्वराइ
 ज्यायाभीवर्धमस्मा अकृणोद् बृहस्पतिः ।
 तेन सपलानधरान् कृणुष्व
 क्षेमे पशून् बहुलान् वर्धयित्वा
 जैत्रायोद्यातु रथवाहनं ते । । २ । ।

गोभाजमंसं तव ये समानाः
 सर्वे समग्रा दधृगा भरन्त ।
 अभि वर्धस्व भ्रातृव्यानभि ये त्वा पृतन्यतः । । ३ । ।

नि पिण्डि सर्वान् धूर्वतोऽभीवर्धो यथाससि ।
 अभीवर्धमभीभवमभीषेणं महागणम् ।
 विशस्त्वा सर्वा आयन्त्वापो दिव्याः

पयस्वतीः । । ४ । ।

शौ. १. २६. ४क

४. ८. ४ गघ

-
- २ कघ का. * * सदाज्यायाभि . . . स्माकृणोद् * * सपत्ता . . . वर्धयेत्वा;
 ख वा. . . . अ(→ ५)कृणोद् * ।
 घ ज. * पशून् → न * * ;
 ङ उ. जयीत्रा (ज. जै (यी → ४) त्रा)योज्यातु . . . नन्ते ।
 द्र. का. पत्रस्याधोभागे “वृहस्पभसूक्तः” इति
- ३ का. गोभाचमूषन्तये समानस् * * दधृशा * । . . . पृतन्यतः;
 क वा. गोभायमंसं . . . ; म. . . . सन्तव * * ;
- ४ का. * पिण्डि सर्वा * भीभीवर्धतो . . . । अभिवर्धमभि . . .
 . वांश्छंत्वापो * * ;
 क वा, म. * * सर्वा * ; ख ज. ५ भिवर्धो . . . ।
 गघ वा. अभिवर्द्धमभिभवमभीषेणं * ।
 ज. . . . मभि → भीषेणं * । ।
 च वा. आयन्त्वापो . . . । ।

अभि वर्धस्व प्रजया वावृधानो-
 ऽभ्यनीकैः पशुभिर्भवाति ।
 ब्रह्म राजन्यैर्विश्वैर्वावृधानः
 शूद्रैरतीहि सभया पृतन्यतः ।। ५ ।।
 वर्धस्व क्षेत्रैः प्रथस्व प्रजया
 वर्धस्व वीरैः पशुभिर्बहुर्भव ।
 श्रिया शुक्लैर्यतमस्त्वा पृतन्या-
 दास्तुभ्यं स बलिहृत्याय तिष्ठतु ।। ६ ।।

४.२८

ऋ.१.१०६.१-७ इन्द्रं मित्रं वरुणमग्निभूतये
 मारुतं शर्धो अदितिं हवामहे ।
 रथं न दुर्गाद्विसवः सुदानवो
 विश्वस्माग्नो अंहसो निष्पिपर्तन ।। १ ।।
 त आदित्या आ गता सर्वतातये
 भूत देवा वृत्रतूर्येषु संभुवः ।
 रथं न दुर्गाद्विसवः सुदानवो
 विश्वस्माग्नो अंहसो निष्पिपर्तन ।। २ ।।

- ५ का. अभी * * * . . . वामि ।
 द्र. उ. ख ऽ नास्ति ।
 घ का. शूद्रै (→ द्रे) रतीह * पृतन्यतः;
 ६ कख का. * * प्रदतस्व प्रजय * * . . . र्भवः;
 क ज. * क्षेत्रै * * ;
 ६ गघ का. * सउत्कैर्यमस्त्वापृतन्यादापृतस्तुभ्यं शपलऋत्याय तिष्ठतु । औ
 दापृतस्तुभ्यं शपलऋत्यायतिष्ठतु २२२
 घ म. . . . बलिहृत्या(→ दया)य * ।।
 उ. काण्डिकान्ते मङ्गलचिह्नादीनि ।
 ४.२८.१ खग उ. * श्रद्धो * * । रथन्न . . . ;
 ग का. . . . सुदानवो;
 २ ग का. . . . सुदानवो;
 क उ. 'आ' इति नास्ति । ख उ. . . . संभवः ।
 द्र. उ. गघ नास्ति । एवं पञ्चमं मन्त्रं यावत् ।

अवन्तु नः पितरः सुप्रवाचना
 उत देवी देवपुत्रे ऋतावृधा ।
 रथं न दुर्गाद्वसवः सुदानवो
 विश्वस्मात्रो अंहसो निष्पिपर्तन ।। ३ ।।
 नराशंसं वाजिनं वाजयन्तं
 क्षयद्वीरं पूषणं सुमैरीमहे ।
 रथं न दुर्गाद्वसवः सुदानवो
 विश्वस्मात्रो अंहसो निष्पिपर्तन ।। ४ ।।
 बृहस्पते सदमिन्नः सुगं कृधि
 शं योर्यत्ते मनुर्हितं तदीमहे ।
 रथं न दुर्गाद्वसवः सुदानवो
 विश्वस्मात्रो अंहसो निष्पिपर्तन ।। ५ ।।
 इन्द्रं कुत्सो वृत्रहणं शचीपतिं
 काटे निवाढ ऋषिरह्णदूतये ।
 रथं न दुर्गाद्वसवः सुदानवो
 विश्वस्मात्रो अंहसो निष्पिपर्तन ।। ६ ।।
 देवैर्नो देव्यदितिर्नि पातु
 देवस्त्राता त्रायतामप्रयुच्छन् ।
 तन्नो मित्रो वरुणो मामहन्ता-
 मदितिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः ।। ७ ।।

ऋ.४.५५.७ द्रः

३ कग का. सा. अ. ।

४ ख का. सा. अ. ।

द्र. ग. वसव इत्यतो नास्ति ।

५ का. * सदमिन्न सुवां * * . . मनुरीतं तुरीमहे । रथत्र दुर्गा २

क वा. * सदमिनः * * ;

ख वा. सज्जोर्यत्ते . . . । म. सं. . . . ; ज. संजोर्यत्ते . . . ।

६ का. ख कटे . . . दूतये । क, ग सा. अ. ।

क वा . . . सचीपतिं; ख उ. . . . रषिरह्ण . . . ।

७ कख का. . . . त्रोदेव्यदितिर्नि * देवा . . . युच्छन्;

क उ. . . . तिर्न * ;

ख वा, म. . . . युच्छन् ।

द्र.

का. पत्रस्योपरिभागे “इन्द्रमित्रं दीवीसू” इति । ततः ‘अपग्राहकं’ इति ।

४.२६

ऋ.१.६७.१-८

शौ.४.३३.१-८द्रः

अप नः शोशुचदधम् । अग्रे शुशुग्ध्या रयिम् । । १ । ।

अप नः शोशुचदधम् ।

सुक्षेत्रिया सुगातुया वसूया च यजामहे । । २ । ।

अप नः शोशुचदधम् ।

प्र यद् भन्दिष्ठ⁺ एषां प्रास्माकासश्च सूरयः । । ३ । ।

अप नः शोशुचदधम् ।

प्र यत्ते अग्रे सूरयो जायेमहि प्र ते वयम् । । ४ । ।

अप नः शोशुचदधम् ।

प्र यदग्रेः सहस्वतो विश्वतो यन्ति भानवः । । ५ । ।

द्र. ४.२६

अत्र काण्डिका उ. पुस्तिका अनुसृत्य निर्वर्तिता । काश्मीरीयपुस्तिका तु ऋग्वेदमेवानुसरतीति प्रतीयते । तत्र अपन्ना अथै शुचये इत्यादिवाक्यम् अपनोऽथै शुचये इत्यनुक्रमणिकावाक्यमेवा-
शुद्धमुद्धतम् । आथर्वणविनियोगस्तु (कौ.३६.२२) अन्यथा निर्दिष्टः । तेन काश्मीरीयमन्त्रविन्यासः ऋग्वेदमूलकत्वान्
नादृतोऽस्माभिः ।

काण्डिकारम्भे का. औकुत्स ऋषिः गायत्र्यं शृण्वः अग्निर्देवता अपन्ना
अथै शुचये विनियोगः २२

१ का. * * शोशुचदगग्रे शुचकदा * । अपनश् शोशुचदधं ।

ख वा. * शुशुग्धा * । । ज. * शुशुग्ध्या * । ।

२ का. यथा ऋग्वेदे शौनकीये चाथर्ववेदे इहापि अप नः इत्यादि
वाक्यम् प्रतिमन्त्रं तृतीयपादरूपेण आवर्तते । अत्र तु अपन्नश्च
इत्यादिः पाठः ।

२ क = का. गपादः । एवमा परि समाप्ति । उ. ऊह्यः पादः । एवमाषष्ठम् ।

ख का. सुक्षेत्रियां सुधा . . . ;

ग उ. वसूया * * । ।

३ खग का. * * भन्दिष्ठ एतां प्रास्माकासश्च * ;

ख उ. * यध्वंतिष्ठ ;

ग वा. प्रास्माकासश्च * ;

४ ग. का. जायेमहे * ति * ;

उ. * व्रते * । ।

५ ख का, ज. * यदग्रे * ;

अप नः शोशुचदघम् ।

त्वं हि विश्वतोमुख विश्वतः परिभूरसि । । ६ । ।

अप नः शोशुचदघम् ।

द्विषो नो विश्वतोमुखाति नावेव पारय । । ७ । ।

४.३०

देवाः शरणकृतः शरणा मे भवत

प्राच्या दिशोऽग्निना राज्ञाध्यक्षेण ।

यशा भूयासं यशसं मा कृणुत

चारुमन्नादं परा द्विषन्तं शृणीत । । १ । ।

देवाः शरणकृतः शरणा मे भवत

दक्षिणाया दिश इन्द्रेण राज्ञाध्यक्षेण ।

यशा भूयासं यशसं मा कृणुत

चारुमन्नादं परा द्विषन्तं शृणीत । । २ । ।

७ खग वा. मुखाऽति (उ. नावेद् * । ।)

ग ज. पारयः । । ३७ । । २६ । ।

द्र.

उ. मन्त्रसंख्या सप्तेति सर्वत्र ।

का. सनस्सिन्धुमिवनावयाते पर्षस्वस्तये । अपन्नशशोशुचदघं ४४२
इत्यधिकम् । शौ. ऋ. च तथा, नतु उ. । उपरि भुमिका द्रष्टव्या ।

४.३०.१

का. औ देवश् . . . प्राच्यां . . . यससं . . . चारुमन्नादं . . .
सृणीतः । द्र. पत्रस्य दक्षिणपार्श्वे षडृतसूक्तं इति ।

क वा. . . . भवतः; ज. देवा . . . ;

ख ज. * दिशो अग्निना *;

ग म. * * यशसम्मा; घ ज. . . . सृणीत । ।

२

का, उ. 'देवाः . . . मे' इति नास्ति । 'यशा भूयासं' इत्यतोऽपि
सर्वमूहम् । 'भवत . . . ध्यक्षेण' इत्येव भागः पठितः । एवमष्टमं
मन्त्रं यावत् ।

ख का. दक्षिणया दिशो . . . ;

देवाः शरणकृतः शरणा मे भवत
 प्रतीच्या दिशो वरुणेन राज्ञाध्यक्षेण ।
 यशां भूयासं यशसं मा कृणुत
 चारुमन्नादं परा द्विषन्तं शृणीत । । ३ । ।

देवाः शरणकृतः शरणा मे भवतो-
 दीच्या दिशः सोमेन राज्ञाध्यक्षेण ।
 यशा भूयासं यशसं मा कृणुत
 चारुमन्नादं परा द्विषन्तं शृणीत । । ४ । ।

देवाः शरणकृतः शरणा मे भवत
 ध्रुवाया दिशो विष्णुना राज्ञाध्यक्षेण ।
 यशा भूयासं यशसं मा कृणुत
 चारुमन्नादं परा द्विषन्तं शृणीत । । ५ । ।

देवाः शरणकृतः शरणा मे भवतो-
 र्ध्वाया दिशो बृहस्पतिना राज्ञाध्यक्षेण ।
 यशा भूयासं यशसं मा कृणुत
 चारुमन्नादं परा द्विषन्तं शृणीत । । ६ । ।

देवाः शरणकृतः शरणा मे भवतो-
 त्तमाया दिशः प्रजापतिना राज्ञाध्यक्षेण ।
 यशा भूयासं यशसं मा कृणुत
 चारुमन्नादं परा द्विषन्तं शृणीत । । ७ । ।

३ क वा. भवतः; एवं चतुर्थपञ्चमाष्टमन्त्रेषु ।

४ कख का. भवत उदीच्यां . . .; एवं ६ कख, ७कखपादेषु अपि
 सन्ध्यभावः ।

वा. भवतः प्रतीच्यादिशोऽग्निना . . .;

५ ख म. ध्रुवाया . . .;

देवाः शरणकृतः शरणा मे भवत
 परमाया दिशः परमेष्ठिना राज्ञाध्यक्षेण ।
 यशा भूयासं यशसं मा कृणुत
 चारुमन्नादं परा द्विषन्तं शृणीत ।। ८ ।।

देवाः शरणकृतः शरणा मे भवत
 सर्वाभ्यो दिग्भ्य ईशानेन राज्ञाध्यक्षेण ।
 यशा भूयासं यशसं मा कृणुत
 चारुमन्नादं परा द्विषन्तं शृणीत ।। ९ ।।

इति चतुर्षकाण्डे षष्ठोऽनुवाकः

४.३१

शौ.३.१६.१-७ प्रातरग्निं प्रातरिन्द्रं हवामहे
 ऋ.७.४१.१-७ प्रातर्मित्रावरुणा प्रातरश्विना ।
 प्रातर्भगं पूषणं ब्रह्मणस्पतिं
 प्रातः सोममुत रुद्रं हुवेम ।। १ ।।

प्रातर्जितं भगमुग्रं हुवेम
 वयं पुत्रमदितेर्यो विधर्ता ।
 आध्रश्चिद् यं^१ मन्यमानस्तुरश्चिद्
 राजा चिद् यं भगं भक्षीत्याह ।। २ ।।

८ क वा. भवतः;

९ कख का. सा. अ. । ज. देवा शरणकृत . . . ;

ग वा, म. * * . . . सम्मा *;

गघ का. . . . कृणुत द्विषन्तं सृचृणीतः २२५२ अनु ६२

४.३१.२ ग का. अग्निश्चिद्यं . . . स्तुरश्चि; वा, म. आध्रश्चिज्यं . . . ;
 ज. . . . श्चिज्य → य्यमन्य . . . ; वा. . . . स्तिरश्चिद्;

घ उ. * चिज्यं . . . ।।

भग प्रणेतर्भग सत्यराधो
 भगेमां धियमुदवा* ददन्नः ।
 भग प्र णो जनय गोभिरश्वै-
 र्भग प्र नृभिर्नृवन्तः स्याम । । ३ । ।

उतेदानीं भगवन्तः स्या-
 मोत प्रपित्व उत मध्ये अह्नाम् ।
 उतोदिते मघवन् सूर्ये
 वयं देवानां सुमतौ स्याम । । ४ । ।

भग एव भगवौ अस्तु देवा-
 स्तेन वयं भगवन्तः स्याम ।
 तं त्वा भग सर्व इज्जोहवीति
 स नो भग पुरएता भवेह । । ५ । ।

समध्वरायोषसो नमन्त
 दधिक्रावेव शुचये पदाय ।
 अर्वाचीनं वसुविदं भगं नो
 रथमिवाश्वा वाजिन आ वहन्तु । । ६ । ।

-
- ३ क का. * प्रणेते; वा. प्रणे → प्रणोत;
 ख उ, का. . . . मुतवा; का. . . . उदंनः;
 गघ का. सा. अ. ।
- ४ खग का. . . . अह्ना मघत् *; ग उ. . . . सूर्यो;
- ५ क का. ** भगवामस्तु; वा. . . . भगवां *;
 म, ज. भगवाङ्;
 ख वा, ज. ** भगवन्त * ।
 ग का. ** भगस् सर्वे;
 का, वा, म, . . . इज्जोहवीमि; म, . . . हवीमि → ति;
 घ का. ** भगष् २
- ६ क, घ का. सा. अ. ।
 ख ज. . . . सुचये * । ग उ. * वसुमिदं भगन्नो;

अशवावतीर्गोमतीर्न उषासो
 वीरवतीः सदमुच्छन्तु* भद्राः ।
 घृतं दुहाना विश्वतः प्रपीता
 यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः । । ७ । ।

४.३२

शौ.४.३२.१-७ यस्ते मन्योऽविधद्वज्र सायक
 ऋ.१०.८३.१-७ सह ओजः पुष्यति विश्वमानुषक्* ।
 साह्याम दासमार्यं त्वया युजा
 वयं सहस्कृतेन सहसा सहीयसा । । १ । ।
 मै.४.१२.३ मन्युरिन्द्रो मन्युरेवास देवो
 तैब्रा २.४.१.११ मन्युर्होता वरुणो जातवेदाः ।
 मन्युर्विश ईडते मानुषीर्याः
 पाहि नो मन्यो तपसा सजोषाः । । २ । ।

७ क का. सा. अ. ।

ख उ. वीरमतीः . . . ; का. . . . मिच्छन्तु *; वा. . . . मुच्छन्तु *
 म, ज. . . . मुत्सन्तु * ।

ग का. * * * प्रवीणा;

प्र. म, 'भद्राः . . . दुहाना' इति नष्टम् ।

घ उ. * पातः । । ७ । । ३१ । ।

४.३२.१क का. . . सद्यो . . . ; उ. . . मन्योविदध . . *;

ख का. * * पुष्यद्विश्वंमानुषं;
 वा, म. . . . विश्वंमानुषं । ज. . . . विश्वमानुषं ।

ग उ. साज्याम दासमाज्यं * *;

घ का. . . . महीयसा ।

२ ग का. . . . षीर्यषः; घ वा, म. . . . सयोषाः । ।

अभीहि मन्यो तपसस्तवीयान्
तपसा युजा वि जहि शत्रून् ।
अमित्रहा वृत्रहा दस्युहा च
विश्वा वसून्या भरा त्वं नः । । ३ । ।

मै.४.१२.३ क-ग त्वं हि मन्यो अभिभूत्योजाः
स्वयम्भूर्भामो अभिमातिषाहः ।
विश्वचर्षणिः सहुरिः सहीयौ
अस्मात्स्वोजः पृतनासु धेहि । । ४ । ।

अभागः सन्नप परेतो अस्मि
तव क्रत्वा तविषस्य प्रचेतः ।
तं त्वा मन्यो अक्रतुर्जिहीड़ाहं
स्वा तनूर्बलदावा न एहि । । ५ । ।

अयं ते *अस्युप न एह्यर्वाङ्
प्रतीचीनः सहुरे विश्वदावन् ।
मन्यो वज्रिन्नुप न आ ववृत्स्व
हनाव दस्यूरुत* बोध्यापे । । ६ । ।

३ क का. . . . स्तवीर्य (→ यां); म. . . . स्तवायां;

खग का. सा. अ. ।

घ वा. त्वन्नः । ।

४ ख का. सा. अ. । उ. स्वयंभू . . ।

गघ का. * * सहीयानस्मा . . . ।

घ म. अस्मात्स्वोजः * * । ।

५ क उ. * संनपरेतो * (ज. अस्मै; म. ऽस्मि) ।

ख का. सा. अ.; वा. . . . प्रचेत (+स):

ग वा. तत्त्वा . . . ; घ का. सा. अ. । ज. * तनुर्व . . . । ।

६ क का. * * अस्युप मे ह्यर्वाङ्; उ. अयन्तेस्युप . . . ;

खग का. सा. अ. । ग उ. * वज्रिन्नुप (का. - ज्जिन्नुप) . . . ;

घ का. * दस्यूनृत पोध्यापे;

वा, म. * दस्यूनृत (वा. . . वध्यापे); ज. * दस्यूनृत . . । ।

ऋ.८.१००.२८ः अभि प्रेहि दक्षिणतो भवा नो
 तै.१.७.१२.२८ः अथा वृत्राणि जङ्घनाव भूरि।
 मै.१.१०.३८ः जुहोमि ते धरुणो मध्वो अग्र-
 काठ.६.६८ः मुभा उपांशु प्रथमा पिबेव।।७।।
 शौ.७.३.१८ः
 पै.२०.२.१८ः

४.३३

शौ.४.२३.१ अग्नेर्मन्वे प्रथमस्य प्रचेतसः
 तै.४.७.१५.१ पाञ्चजन्यस्य बहुधा यमिन्धते।
 मै.३.१६.५ विशोविशः प्रविशिवांसमीमहे
 का.२२.१५ स नो मुञ्चत्वंहसः।।१।।
 तै.ब्रा.३.६.१६.४
 शौ.४.२३.४ *सुजातं जातवेदसमग्निं* वैश्वानरं विभुम्।
 कख तै.४.१.५.५ हव्यवाहं हवामहे स नो मुञ्चत्वंहसः।।२।।
 क मै.२.७.५
 का.१६.५
 वाज.११.५३

७ ख का. -धा वृत्राणि जङ्घनाच *।

उ. . . . जङ्घनाव; म. . . . हूरि।

ग का. * * धरुणे * *; वा, म. . . वध्वो *;

घ म. . . . पिवे → पेव।। ज. . . . पिपेव।। ऋ७।। ३३।।

४.३३.१ ख म, ज. . . . यमिन्धते। वा. . . . यमिन्ध(न्च?)ते।

ग का. विशोविप्रिशिशिमांस . . . ;

उ. . . . प्रविशिवाङ्स . . . ;

२ क का, उ. सजातं . . . मग्निर्वै . . . ।

ग उ. * * सः।। इतः परमूढम्। एवं षष्ठमन्त्रं यावत्।

द्र. सजातं जातवेदसमग्निरिति पाठस्य का, उ पुस्तिकासु अव्यभि-
 चरितत्वेन दृष्टत्वेऽपि सर्वत्रान्यत्र सुजातमित्यादिपाठस्याव्यभिच-
 रितत्वेनैव गृहीतत्वात्, अस्मदीयपुस्तिकासु कश्चित् लेखकप्रमाद एव
 वेदपारम्पर्ये क्वचिज्ज्ञात इति प्रतीयते।

- शौ.४.२३.२ यथा हव्यं वहसि जातवेदो
यथा यज्ञं कल्पयसि प्रजानन् ।
एवा देवेभ्यः सुमतिं ह्यावह
स नो मुञ्चत्वंहसः । । ३ । ।
- शौ.४.२३.३ यामन्यामन्नुपयुक्तं वहिष्ठं
कर्मन् कर्मन्नाभगम् ।
अग्निमीडे रक्षोहणं यज्ञवृद्धं घृताहुतं
स नो मुञ्चत्वंहसः । । ४ । ।
- शौ.४.२३.५ येन ऋषयो बलमद्योतयन् युजा
येनासुराणामयुवन्त* मायाः* ।
येनाग्निना पणीनिन्द्रो जिगाय
स नो मुञ्चत्वंहसः । । ५ । ।
- शौ.४.२३.६ येन देवा अमृतमन्वविन्दन्
येनौषधीर्मधुमतीरकृण्वन् ।
येनेदं स्वराभरन्
स नो मुञ्चत्वंहसः । । ६ । ।

- ३ क ज. यथा (क्ष → ठ) * * * ;
ख उ. . . . कल्पयति * ;
ग का. . . सुमति . . ; वा. . . . ज्यावह; म. . . . ज्या → ह्या-
वह; ज. * देवेभ्य * यावह;
- ४ क उ. यामंयामनुप . . . वहिष्ठं (→ हः, वा);
का. . . . मभ्यप . . . वयिष्ठं;
खग का. सा. अ. । म, ज. * कर्मनाभगं ।
ज. . . . यज्ञवृद्धं *; शौ. 'अग्निमीडे' इति २य पादे ।
- ५ क का. येनर्षयोबलमिद्योतयजा;
वा, ज. . . . मद्योतयन *;
ख उ. . . . मयिवन्त; का. यना . . . मयजन्त;
का, उ. . . . माया ।
ग वा, ज. . . . पणिनिन्द्रो *; का. सा. अ. ।
- ६ क उ. . . . मन्वविन्द * ; खग का. सा. अ. ।

शौ.४.२३.७
तै.४.७.१५.२
मै.३.१६.५
का.२२.१५
तै.ब्रा.३.६.१६.४

यस्येदं प्रदिशि यद्विरोचते
यज्जातं जनितव्यञ्च केवलम् ।
स्तौम्यग्रिं नाथितो जोहवीमि
स नो मुञ्चत्वंहसः । । ७ । ।

४.३४

शौ.४.२५.१
तै.४.७.१५.७
मै. ३.१६.५
काठ.२२.१५

वायोः सवितुर्विदधानि मन्महे
यावात्मन्वद्विदथो यौ च रक्षतः ।
यौ विश्वस्य परिभू बभूवथु-
स्तौ नो मुञ्चतमंहसः । । १ । ।

शौ.४.२५.२

ययोः संख्याता वरिमाणि पार्थिवा
याभ्यां रजो गुपितमन्तरिक्षम् ।
ययोः प्रयां नानु कश्चनानुशे*
तौ नो मुञ्चतमंहसः । । २ । ।

७ ख वा. . . . केवलं । का. . . . जनितव्यञ्च * ।

ज. . . . जनितव्यञ्च * ।

ग का. सा. अ. ।

४.३४.१ क उ. . . . विदधानि *; म. * सवित . . . ;

ख वा. यावात्मन्विद्वितथो . . . ; म. . . . न्वद्वितथो * * रक्षतः ।

कख का. वायो . . . वातमन्यूद्विषतो ये * रक्षतः;

ग का. सा. अ. ।

२ क ज. ययो ; का, ज. * संख्याता . . . ; वा. * सङ्ख्याता .
. . . ; उ. . . . परिमाणि *;

ख का. . . . गुपितमन्तरिक्षं;

ग वा. * प्रजां . . . ; ज. * प्रजा . . . ; वा, म. . . . नानुशे;
ज. . . . नानुषे;

का. . . . षश्चनानुषे;

घ उ. तौ । । इतः परमूह्यम् । एवं षष्ठमन्त्रं यावत् ।

- शौ.४.२५.३ तव व्रते नि विशन्ते जनास-
 *स्त्वय्युदिते प्रेरते चित्रभानो ।
 युवं *वायुः सविता च भुवनानि रक्षथ-
 स्तौ नो मुञ्चतमंहसः । । ३ । ।
- शौ.४.२५.६ प्र सुमतिं सवितर्वाय ऊतये
 महस्वन्तं मत्सरं मादयेथाम् ।
 अर्वाग्वामस्य प्रवता नि *यच्छथ-
 स्तौ नो मुञ्चतमंहसः । । ४ । ।
- शौ.४.२५.५ रयिं मे पोषं सवितोत वायु-
 स्तनू* दक्षमा सुवतां सुशेवम् ।
 अयक्ष्मतां महो अस्मासु धत्तं
 तौ नो मुञ्चतमंहसः । । ५ । ।
- शौ.४.२५.४ अपेतो *वायुः सविता च दुष्कृत-
 मप यक्ष्मं शिमिदां सेधतं परः ।
 सं ह्यर्जाः सृजथः सं बलेन
 तौ नो मुञ्चतमंहसः । । ६ । ।

-
- ३ क का. विशन्ते *; म. विशन्ते *;
 ख का. -स्त्वैयते; उ. - स्तय्युदिते * * ।
 द्र. का. शेषः सा. अ. ।
 गघ का. दिवं वायोस् * * * यश्छतस्तौ . . . ।
 उ. * वायोः । । शौ. * वायो . . . । ।
- ४ क का. * * संमुमतिर्वा *;
 वा. युतये; म, ज. युतये;
 ख का. महत्स्वन्तं * मादयेतां । म * महत्सरं * ।
 ग वा. प्रपता * यच्छथ-; म, ज, यत्सथ-;
 का. यश्छत -;
- ५ खग का. -स्तनो जक्षिवां सविता मुषवौ । अवे यक्ष्मतां मुहस्मासु *;
 ख उ. स्तनु;
- ६ क उ. * वायोः * * * ; शौ. * वायो;
 क-ग का. * वायोस् मुपे * ससमितां सेदतिम् पर * ह्यर्जा सृजत
 मं *;

शौ.४.२५.७	उप श्रेष्ठा न आशिषो
तै.४.७.१५.८	देवयोर्धर्मन्वस्थिरन् ^१ ।
मै.३.१६.५	स्तौमि देवं सवितारं च वायुं
का.२२.१५	तौ नो मुञ्चतमंहसः । । ७ । ।

४.३५

शौ.४.२७.१-७	मरुतां मन्वे अधि मे ब्रुवन्तु
तै.४.७.१५.११	प्रेमं वाजं वाजसाता अवन्तु ।
मै.३.१६.५	*आशूनिव सुयमां ह ऊतये ^२
का. २२.१५	ते नो मुञ्चन्त्वंहसः । । १ । ।
	उत्समक्षितं व्यचन्ति ये सदा
	ये वा सिञ्चन्तु रसमोषधीषु ।
	पुरो दधे मरुतः *पृश्निमातृ-
	स्ते नो मुञ्चन्त्वंहसः । । २ । ।
	पयो धेनूनां रसमोषधीनां
	*जवमर्वतां कवयो य इन्वथ ।
	शग्मा भवन्तु मरुतः स्योना-
	स्ते नो मुञ्चन्त्वंहसः । । ३ । ।

७ क,ग का. सा. अ. ।

ख का. देवयोर्धर्मन्वस्थिरं । उ. . . . र्द्धमन्वस्थितनू;

४.३५.१ क-ग का. * मन्व . . . वोजो * वन्तु । आसूनिव * भूतये;

ग उ. आशूनिव * * उतये;

घ का, ज. * * मुञ्चत्वं . . . ; म. * * मुञ्चत्वं . . । ।

द्र. का. एवं २,४ ।

२ का. . . . यचन्ति * * यवा . . . मारुतः पृश्निमातरं . . . ;
उ. . . . षदा . . . पृश्निमातृस्ते । । उ. अत ऊह्यम् । एवं षष्ठं
यावत् ।

३ ख उ. यवपर्वतां (ज. -ता) . . . ; का. यवसर्वतां . . . इन्वथ;

द्र. मन्त्रार्धे त्रयो यकाराः । तत्प्रभावात् जकारस्य यकारः । का.
स-म-विपर्ययः प्रायिकः ।

क,ग. का. सा. अ.

अपः समुद्रादिवमुद्वहन्ति
 दिवस्पृथिवीमभि ये सृजन्ति ।
 येऽन्द्रिरीशाना* मरुतश्चरन्ति
 ते नो मुञ्चन्त्वंहसः । । ४ । ।

ये कीलालैस्तर्पयन्ति ये घृतेन
 ये वा वयो मेदसा संसृजन्ति ।
 य ईशाना मरुतो वर्षयन्ति
 ते नो मुञ्चन्त्वंहसः । । ५ । ।

यदीदिदं मरुतो मारुतेन
 यदि देवा दैव्येनेदृगार ।
 युयमीशिध्वे* वसवस्तस्य निष्कृते-
 स्ते नो मुञ्चन्त्वंहसः । । ६ । ।

तै.४.७.१५.१२
 मै.३.१६.५
 का.२२.१५

तिग्ममनीकं विदितं सहस्वन्
 मारुतं शर्धः* पृतनासूग्रम् ।
 स्तौमि मरुतो नाथितो जोहवीमि
 ते नो मुञ्चन्त्वंहसः । । ७ । ।

इति चतुर्षकाण्डे सप्तमोऽनुवाकः ।

-
- ४ कख का. सा. अ.
 ग का. यन्द्रीशानां मरुत . . . ;
 उ. येभिरी . . . ;
- ५ का. कख * . . . स्तर्पयन्त्यो घृतेन य . . . ।
- ६ क उ. यदीदं . . . ; का. . . : मारुतो * ; ख का. सा. अ. ।
 ग का. यूयमेसिद्धे निष्कृधे ;
 उ. यूयमीसिद्धे . . . ;
- ७ कख का. . . . विततं सहस्वं * शवः पृतनासुउग्रं;
 वा. . . . सहस्वमा → न्मारुतं श्रद्धः . . . स्युग्रं;
 क म. . . . विदतंसहस्व; ख उ. * श्रद्धः . . . ।
 ग का. सा. अ. । वा, म. . . . योहवीमि;

४.३६

शौ.४.२६.१ मन्वे वां द्यावापृथिवी सुभोजसौ
 तै.४.७.१५.१६ ये *अप्रथेयाममिता योजनानि ।
 मै.३.१६.५ प्रतिष्ठे ह्यभवतं वसूनां
 का.२२.१५ ते नो मुञ्चतमंहसः । । १ । ।

शौ.४.२६.२ प्रतिष्ठे हि बभूवथुर्वसूनां
 प्रवृद्धे देवी सुभगे उरूची ।
 द्यावापृथिवी भवतं मे स्योने
 ते नो मुञ्चतमंहसः । । २ । ।

४.२६.४ ये स्रोत्या* बिभृतो ये मनुष्यां
 ये *अमृतं बिभृतो ये हवींषि ।
 द्यावापृथिवी भवतं मे स्योने
 ते नो मुञ्चतमंहसः । । ३ । ।

४.२६.५ ये उस्त्रिया* बिभृतो ये वनस्पतीन्
 ययोर्वा विश्वा भुवनान्यन्तः ।
 द्यावापृथिवी भवतं मे स्योने
 ते नो मुञ्चतमंहसः । । ४ । ।

-
- ४.३६.१ ख का. ये प्रथेतासमिता * । उ. . . . ये प्रथेथा . . . ।
 ग का. सा. अ. ।
- २ क वा. * * बभूवतु . . . ; का. * ह ;
 ख का. प्रविद्धे (सायण) * * उत्तूदी । वा. . . . * रूची ।
 म. . . . * रूची ।
 ग वा. . . . भवतम्मे * ; घ उ. ते । । इतः परमूह्यम् ।
- ३ क का. * प्रौत्याविभृतो * मनुष्या; वा. * श्रोत्रया . . . ;
 म,ज. * श्रोत्या * * मनुष्या;
 ख का. * मृतं बिभृतो . . . ।
 उ. * ऽ मृतं * * । । गघ नास्ति । एवं पञ्चमं यावत् ।
- ४ क का. यत्र श्रिया बिभृतो . . . ;
 उ. * उश्रिया * * वनस्पतीं;

४.२६.६ ये कीलालैस्तर्पयथो ये घृतेन
याभ्यां नर्ते किञ्चन शक्नुवन्ति ।
द्यावापृथिवी भवतं मे स्योने
ते नो मुञ्चमंहसः । । ५ । ।

४.२६.३ असन्तापे सुतपसा हुवे वा-
मुर्वी गभीरे कविभिर्ममस्ये ।
द्यावापृथिवी भवतं मे स्योने
ते नो मुञ्चतमंहसः । । ६ । ।

४.२६.७ यन्मेदमभिषोचति येन वा

[तै.४.७.१५.१४ येन वा कृतं पौरुषेयं न दैव्यम् ।
मै.३.१६.५ स्तौमि द्यावापृथिवी नाथितो जोहवीमि
का.२२.१५ ते नो मुञ्चतमंहसः । । ७ । ।

४.३७

शौ.४.२८.१ भवाशर्वी मन्वे वां तस्य वित्तं
ययोर्वा विश्वं यदिदं वितिष्ठते ।
यावीशाते अस्य द्विपदो यश्चतुष्पद-
स्तौ नो मुञ्चतमंहसः । । १ । ।

५ क का. . . . स्तयंतो * घृते;

ख वा,ज. . . . किञ्चनः * ।

६ क का. असन्तापय स्वतपसा . . .; वा. * सुतपसा . . .;

कख उ. . . . हुदेवामुवी. . . ।

ग वा. * भवतम्मे *; घ उ. ते । ।

७ का. क येनमेदमभि . . .; ख 'वा' इति नास्ति ।

ग का.सा.अ. । वा, म. . . . योहवीमि ।

४.३७.१ क का.सा.अ. । ख का. विश्वमिति नास्ति । एवं 'ग' पादे अस्येति ।

ग का. यावैषाते . . .;

घ उ. . . . नः । । इतः परमूहम् । एवं द्वितीयेपि ।

- २ ययोरभ्यध्व उत यहूरे चिद्
यौ विदिताविषुभृतामसिष्टौ⁺ ।
भवाशर्वी भवतं मे स्योनी
तौ नो मुञ्चतमंहसः । । २ । ।
- ५ ययोर्वधानापापद्यते किञ्च-
नान्तर्देवेषूत मानुषेषु ।
भवाशर्वी भवतं मे स्योनी
तौ नो मुञ्चतमंहसः । । ३ । ।
- ४ यावारेभाते बहु साकमुग्रौ
प्र चेदस्राष्ट्रमभिभां जनेषु ।
भवाशर्वी भवतं मे स्योनी
तौ नो मुञ्चतमंहसः । । ४ । ।
- ३ सहस्राक्षौ वृत्रहणा हुवे वां
दूरेहेती स्वनेमी उग्रौ ।
भवाशर्वी भवतं मे स्योनी
तौ नो मुञ्चतमंहसः । । ५ । ।

- २ क का. योरभ्यध्व उभ यदूरे *; वा. . . . यहूरे . . . ;
क उ. . . . चिज्यौ . . . ।
ख का. * वितताविषभृतामसिष्टौ ।
उ. . . . विषुभृताम(म. मि →)शिष्टौ ।
- ३ क का. . . र्वधान्वाप . . . ;
ज. . . र्वधानापा(वा. → व). . . ;
ख का. नान्तर्देवेषु उत *; उ. . . . षुत * । ।
उ. इतः परमूह्यम् । । एवं पञ्चमं यावत् ।
- ४ क का. . . रेभये . . मुग्रो;
ख का. * चेतस्यराष्ट्र . . उ, का. . . . भाञ्जनेषु । ।
- ५ क का. सहस्राक्षौ * * *;
उ. . . . हुदे *; म. . . . वा;
ख का. . . . सुनेमी *; म_२ . . . उग्रौ । ।
द्र. शौ. दूरेगव्यूती स्तुवन्नेमुग्रौ । अत्र स्तुवन्नेमी उग्रौ इति शोधो ध्येयः ।
पैप्पलादपाठेऽपि स्वन्नेमी इति । स्तुवन् । नेमि, स्तुवत् । नेमि इति
पदपाठौ संशयितौ । प्रगृह्यद्विवचनान्तबहुव्रीहिपदमिदम् । स्तुवन् एमि
उग्रौ इति छिद्नी । तत् प्रामादिकम् ।

- ६ यः कृत्याकृद्यातुधानो महालो
नि तस्मिन् हतमधि वज्रमुग्रौ ।
भवाशर्वी भवतं मे स्योनौ
तौ नो मुञ्चतमंहसः । । ६ । ।
- ७ अधि मे ब्रूतं पृतनासूग्री
सं वज्रेण सृजतं यत् किमीदि ।
स्तौमि भवाशर्वी नाथितो जोहवीमि
तौ नो मुञ्चतमंहसः । । ७ । ।

४.३८

- शौ.४.२६.१; मन्वे वां मित्रावरुणावृतावृधौ
तै.४.७.१५.५ सत्यौजसौ द्रुह्माणं यौ निदेथे ।
मै. ३.१६.५; यौ सत्यावानमवथो हवेषु
का. २२.१५ तौ नो मुञ्चतमंहसः । । १ । ।
- शौ.४.२६.२ सत्यौजसौ द्रुह्माणं यौ निदेथे
प्र सत्यावानमवथो हवेषु ।

- ६ कख का. . . . महलो * * यहतमधिवज . . . ।
ग वा. * भवन्तं मे *;
घ उ. तौ । । इतः परमूह्यम् ।

- ७ कख का. . . . पृतनास उग्रौ . . . यष् *;
क उ. * * वृतं . . . ; वा. . . पृतनासू → शूग्री;
ख वा. . . . किमीदि(+नी);
ग का. . . . जहवीमि; वा, म. . . . योहवीमि;

- ४.३८.१ क का.सा.अ. ।
ख का. सत्योजसौ द्रुह्माणी यो निरेते ।
ग ज. . . . द्रुह्माणं * * । म. . . . द्रुह्माणं * * ।
ज. * * सत्यावान्म . . . ;
घ वा. * * मुञ्चात . . . । । म, ज. तौ । ।

- २ क का. सत्योजसो द्रुह्माणी (वा. . . . द्रुह्माणं; ज. . . . द्रुह्माणं)यो
निदेथे (→ षे);
ख वा. * सत्यावान्मवथो * ।

- यौ *गच्छथो नृचक्षसा बभ्रुणा सुतं
तौ नो मुञ्चतमंहसः । । २ । ।
- ३ यावङ्गिरसोऽवथो* यावगस्तिं
मित्रावरुणा जमदग्निमत्रिम् ।
यौ कश्यपमवथो यौ वशिष्ठं
तौ नो मुञ्चतमंहसः । । ३ । ।
- ५ यौ भारद्वाजमवथो वध्यध्वं
विश्वामित्रं वरुण मित्र कुत्सम् ।
यौ कक्षीवन्तमवथः प्रोत कण्वं
तौ नो मुञ्चतमंहसः । । ४ । ।
- ४ यौ श्यावाक्षमवथो यौ गविष्टिरं
मित्रावरुणा पुरुमीढमत्रिम् ।
यौ विमदमवथः सप्तवर्धिं
तौ नो मुञ्चतमंहसः । । ५ । ।

ग वा.म. य उ ; का. * गच्छतो . . क्षस आपभ्रूणा *;

उ. . . . वभ्रूणा * ;

घ उ.तौ । । अत ऊह्यम् । एवं षष्ठं यावत् ।

- ३ क-ग का. यवृङ्गिरसोमथो यावगस्ति . . . जमत्रिं । * . . . पमथो * * ;
उ. . . . रसोवधो . . . यमदग्नि . . . । . . . (वा यौ → यो)
वशिष्ठं;

- ४ क का. * भार . . . वध्यध्वं;

द्र. पूर्वतनसंस्करणे * यौ * इति मुद्रणप्रमादः न तु कोश-
मूलकः ।

ग का. सा. अ. ।

- ५ क का. * द्यावास्य ; वा, म. * श्यावाश्यम . . . ;
उ. . . . गविष्टिरं (म. ष्टिरं); वा. . . . यौ → यो *;
खग का. . . . पुमीढ . . . । यो * . . . वर्धिं;

६ यौ मेधातिथिमवथो यौ त्रिशोकं
मित्रावरुणा उशनं काव्यं यौ ।
यौ मुद्गलमवथो गोतमं च
तौ नो मुञ्चतमंहसः । । ६ । ।

७

तै.४.७.१५.६

मै.३.१६.५

का.२२.१५

ययो रथः सत्यवर्त्मर्जुरश्मि-
र्मिथुया चरन्तमभियाति दूषयन् ।
स्तौमि मित्रावरुणा नाथितो जोहवीमि
तौ नो मुञ्चतमंहसः । । ७ । ।

४.३६

शौ.४.२४.१;

तै.४.७.१५.३

मै.३.१६.५;

का.२२.१५

इन्द्रस्य मन्वे शश्वद्यस्य मन्विरे
वृत्रघ्न स्तोमा उप मेममागुः ।
यो दाशुषः सुकृतो हवमेता
स नो मुञ्चत्वहसः । । १ । ।

शौ.४.२४.३

यश्चर्षणिप्रो वृषभः स्वर्विद्
यस्य ग्रावाणः प्रवदन्ति नृष्णे ।
यस्याध्वरः सप्तहोता *मदच्युत
स नो मुञ्चत्वहसः । । २ । ।

- ६ क का. यो . . . मवतो * * ; वा. . . . यौ → यो * ;
ख का. . . . काव्यू । वा. . काव्यञ्जै । ज. . . . काव्यञ्जौ ।
ग उ. . . . गोतमञ्च ; का. . . . गौतमं * ;

- ७ कख का. * * सत्यवर्त्मरज्जु . . . चरन्ति . . . ;
उ. * * . . . वर्म (→ र्म-वा, र्म-म) दुरश्मिमिथुया . . . ;
वा,म. * चरन्ति . . . ।
ग वा,म. . . . योहवीमि ;

४.३६.१ क उ. * * सश्वद्यस्यमन्युरे ;

प्र. क न्यन्वयोर्भेदः प्रायशः अस्पष्टः । म- पुस्तिकयोः न्वी ? न्यु ?

खग का. * स्तौमा * मेमा अगुः . . . मेथा ;

२ क का. . . . र्षणिप्रचर्षणि स्वर्विद् ;
वा. यश्चर्षणिः प्रो . . . ; म. यश्चर्षणिः प्रो . . . ;
वा. . . . वृषभ * ;

ग का. यस्याध्वर्युस् * मुदिच्युत ; वा, म. . . मदच्चित् ;

ज. . . . मदचित् ;

घ का,म . . . । उ. सः । । इतः परमूह्यम् । एवं षष्ठं यावत् ।

- २ य उग्राणामुग्रबाहुर्यजु-
र्यो दानवानां बलमाससाद ।
येन जिताः सिन्धवो येन गावः
स नो मुञ्चत्वंहसः । । ३ । ।
- ४ यस्य वशास ऋषभास उक्षणो
यस्मै मीयन्ते स्वरवः स्वर्विदे ।
यस्मै शुक्रः पवते ब्रह्मशुम्भितः⁺
स नो मुञ्चत्वंहसः । । ४ । ।
- ५ यस्य जुष्टिं सोमिनः कामयन्ते
यं हवन्त इषुवन्तं गविष्टौ ।
यस्मिन्नर्कः शिश्रिये यस्मिन्नोजः
स नो मुञ्चत्वंहसः । । ५ । ।
- ६ य उत्तमः कर्मकृत्याय जज्ञे
यस्य वीर्यं प्रथमस्यानुबद्धम् ।
येनोद्यतो⁺ वज्रोभ्यायताहिं
स नो मुञ्चत्वंहसः । । ६ । ।

- ३ कख का. योग्राणामुग्रबाहुर्यो * . . . ।
द्र. र्यजुरिति नास्ति ।
- ४ कख का. सा. अ. ।
ग का. यस्मिञ् * प्रवर्तते ब्रह्मशुंभितस्;
वा. . . . सु → सम्भितः → दः; म. . . . संभितः;
ज. . . . सम्भितः;
- ५ क-ग का. * जुष्टियं * * यो . . . सश्रियेस्मि . . . ;
क वा, ज. * युष्टिं * * ;
ग वा. यस्मिन्नर्कः . . . ; ज. . . . यस्मिन्नोजः;
- ६ क उ. . . . यज्ञे; शौ. कोशेष्वप्येवम् । सा. जज्ञे ।
ख का. अस्ये . . . बुद्धं ; बुद्धं / बद्धं इति शौ. कोशाः ।
ग उ. येनोद्यतो . . . ; का. योनोद्यतो . . . ;
वा. . . . वज्रोभ्याजि → ज → ताताहिं; म. . . . भ्याय →
जताहिं; का. . . . भ्यायताहं;

शौ.४.२४.७
तै.४.७.१५.४
मै.३.१६.५
का.२२.१५

यः संग्रामान्नयति संयुगे
वशी यः पुष्टानि संसृजति द्वयानि ।
स्तौमीन्द्रं नाथितो जोहवीमि
स नो मुञ्चत्वंहसः । । ७ । ।

४.४०

शुनं वत्सानपा करोमि शुनं बध्नामि तन्त्याम् ।
आग्रयणं ब्रह्मणां हविस्तस्मिन्
जागार कश्यपः । । १ । ।

वाहुं वत्समुपनयन् पात्रे गां दुहन्नब्रवीत् ।
अरिष्टं ब्रह्मभ्यो हविः शिवं कृणोतु कश्यपः । । २ । ।

त्रयस्तिष्ठन्ति सुकृतस्य लोके
त्रयोऽतीकाशास्त्रीणि शीर्षाण्येषाम् ।
त्रयस्तिष्ठन्ति परिगृह्य कुम्भीं
यथा हविः कश्यप न व्यथातै । । ३ । ।

७ कख का. . . . सं युधे * * पुष्ट्यानस् . . जत * ।

ख वा. . . . ह → ह्वयाति → नि । म, ज. . . . ह्वयानि ।

ग उ. . . . योहवीमि;

४.४०.१ का. * वात्सानपा * * * तंभ्यां आग्रेण ब्रह्मणा . . . स्मिञ्जागर
कश्चन ।

घ उ. - तस्मिं * * । ।

२ क का. . . . मुपनयं; म, ज. . . . मुपनयन;

वा. . . . मुपनयन् → न;

ख उ. . . . दुहनब्रवीत् ।

३ का. यत्रस्तिष्ठन्ति * * * तीकाशास्त्रीणि . . . प्रगृह्यकुम्भं * * कश्यपुं
यथाते;

ख उ. त्रयोतिकाशा . . . ।

सत्यात् सम्भूतो वदति तण्डुलान् क्षीर आवपन् ।

ऋषिर्ब्रह्मभ्य आग्रयणं नि

वेदयतु कश्यपः । । ४ । ।

ऋतुमुखे चन्द्रभागः पात्र ओदनमुद्धरात् ।

प्राश्नन्तु ब्रह्माणो हविर्यथा वेदेन कश्यपः । । ५ । ।

ये भूतान्यसृजन्त* ये भूतान्यकल्पयन् ।

सर्वस्य विद्वानध्वर्युः षण्णां भवतु कश्यपः । । ६ । ।

शिवा आपो वत्सेभ्यः शिवा भवन्त्वोषधीः ।

वातो वत्सेभ्यः कश्यपः शिवः

शिवं तपतु सूर्यः । । ७ । ।

इति चतुर्थकाण्डेऽष्टमोऽनुवाकः

इत्यथर्ववेदे पैप्पलादसंहितायां सप्तर्चो नाम चतुर्थः काण्डः समाप्तः ।

४ खग का. तण्डुलात् क्षीरावपं . . . ब्रह्मत्याग्रेण * चेदेतु कश्यप;
क उ. संभूतो . . . ; ख ज. तण्डुलान् * * ।

५ का. . . . भागाष्पात्रमोद . . प्रापन्ते . . . कश्यप ।
ख वा, म. . . . मुद्धरात् ।

६ क का. * . . . मृजन्ति; उ. . . . सृजन्ति;

द्र. असृजन्त इत्यस्माकं शोधः । तु ऋ ८.५६.६ ग “यानि
स्थानान्यसृजन्त” । परन्तु असृजन्(त)ये → असृजन्त(इ)ये इति
क्रमेणसंयोगान्तलोपाप्रसक्तिः स्वरभक्तिश्चानुमातुं शक्येताम् ।

घ उ. पण्णां * * । । का. . . भवति कश्यप ।

७ का. * पो * * . . . * * शिवशिवं * * २२

काण्डिकान्ते का. इति अथर्वणपैप्पलादशाखायां चतुर्थः काण्डस्
समाप्ताः २२ काण्डः २४२

वा. । । ४० । । ऋ७ । । अ । । सप्तर्चकाण्डः समाप्तः । ।

श्री । । । * । । । * । । श्री । । * श्री । ।

म. । । ४० । । ऋ७ । । अ८ । । सप्तर्चकाण्डः समाप्तः । ।

ज. । । ऋ७ । । ४० । । सप्तर्चकाण्डः समाप्तः । । । श्री । ।

पञ्चमः काण्डः

५.१

तु.पै.१०.१.१

नमः पिशङ्गबाह्वै सिन्धौ जाताया उग्रायै ।

यो अस्यै नम इत् करदपेदस्य गृहादय ।।१।।

अपेहि नो गृहेभ्यो ऽपेहि वत्सतन्त्याः ।

आत्मानमत्र रोत्स्यस्यव रोह महानसात् ।।२।।

हा अम्ब सुहूतले अथो है षामनन्तमे* ।

पुत्रो यस्ते पृश्निबाहुस्तमु त्वं सामनं कृधि ।

अथो दुहितरं नघ्रीमथो त्वं सामना भव ।।३।।

शौ.२.१४.४

भूतपतिर्निरजत्विन्द्रश्चेतः सदान्वाः ।

गृहस्य बुध्न आसीनास्ता वज्रेणाधि तिष्ठतु ।।४।।

अपेतेतः सदान्वा अहिंसन्तीरिमं गृहम् ।

धेनुर्वा अत्र य स्थास्यत्यनङ्गान् वेरया सह ।।५।।

काण्डारम्भे का. अथ पञ्चमाष्काण्डा लिख्यते ZZ ZZ

ओं नमो गणेशाय Z ओं नमो ज्वालाभगवत्यैः ZZ ZZ ओं . . .

उ. ओं ।

१ का. नमष् * सिन्धु * * * स्ये नमेतकनदपेदस्य गृहादयत् ।

गघ वा. योऽस्यै * * । ।

२ ख-घ का. पेहि वत्सतन्भ्या . . . रोचित्सवरोह महानश ।

ख वा. अपेहि * । ज. अपेहि वत्सत(→द)न्त्याः ।

३ का. हाम्बसूतले थोवै सामशन्तम ।

ख उ. * * षामनन्तवे ।

ग-च का. . . . पृष्णिबाहुस्तमत्वं सासनं * । * * नघ्रीपथो * * भभव ।

४ का. . . . निरजात्विन्द्रः चेतिस्सदान्वा । * बुध्नासीना ता . . . ।

५ का. अपेतेतिस् * हिंसन्तीरिमं * । . . . वत्रिस्थाम्यसत्यनङ्गान् वेदया * ।

शौ.३.६.४कख या सहमाना चरसि सासहान इव ऋषभः ।
 पै.६.८.३कख सदान्वाघ्नीं त्वा वयं जैत्रायाच्छा⁺ वदामसि ।।६।।
 शौ.१६.३२.६कख सहस्व नो अभिमातिं सहस्व पृतनायतः ।
 सहस्व सर्वा रक्षांसि सहमानास्योषधे ।।७।।
 त्वं व्याघ्रान् सहसे त्वं ⁺सिंहाँ उभयादतः ।
 मक्षाश्चित् कृण्वाना मधु त्वं सहस ओषधे ।।८।।

५.२

शौ.४.१.२
 ब्राह्मण-श्रौत-
 सूत्रेष्वपि
 इयं पित्रे ⁺राष्ट्रयेत्यग्रे
 प्रथमाय जनुषे भूमिनष्टौ ।
 तस्मा एतं सुरुचं ह्यारमह्यं
 घर्म ⁺श्रीणन्तु प्रथमस्य ⁺धास्योः ।।९।।

-
- ६ कख का. यस्सहमानश्चरसि सासहानैव ऋषभ ।
 म. * * * * इवर्षभः ।
 गघ का. सदान्वाघ्नं * * जैत्रायात्सा * ।
 ७ कख का. सहस्वि * भिमातिहं * ;
 क वा. * * भिमातिं;
 म. * * ऽभिमातिं;
 घ का. सहसानाम्योषधे;
 ८ कख का. * व्याघ्रां सहसे * स्यहाँ उभयादुत ।
 उ. * * * * सिंहां * ।
 गघ का. मक्षाश्चित * * * सहसौषधे २१२
 ९ कख का. यं * राष्ट्रयत्यग्रे * * भूमिनष्टौ
 उ. * * राष्ट्रयत्यग्रे . . . । म. . . . भूमिनष्टौ ।
 गघ का. * * सुरुच * * शृण्वन्तु प्रथमससु धास्युः
 उ. श्रीणन्ति * धास्यौ । ।

- शौ.४.१.१,५.६.१, ब्रह्म जज्ञानं प्रथमं पुरस्ताद्
 पै.६.११.१; वि षीमतः सुरुचो वेन आवः।
 अन्यत्रापि। स बुध्या उपमा अस्य विष्ठाः
 सतश्च योनिमसतश्च वि वः।।२।।
- शौ.४.१.३ प्र यो जज्ञे विद्वाँ अस्य बन्धुं
 तै.२.३.१४.६ विश्वानि देवो जनिमा विवक्ति।
 ब्रह्म ब्रह्मण उज्जभार मध्यान्
 नीचादुच्चा⁺ स्वधा अभि प्र तस्थौ।।३।।
- तै.२.३.१४.६ महान् मही अस्कभायद्वि जातो
 शौ.४.१.४गघ द्यां द्वितः पार्थिवं च रजः।
 शौ.४.१.५कख स बुध्यादाष्ट्र जनुषाभ्यग्रं।
 बृहस्पतिर्देवता तस्य सम्राट्।।४।।
- शौ.४.१.६ नूनं तदस्य गव्यं हिनोत
 महो देवस्य पूर्वस्य महि।
 एष जज्ञे बहुभिः साकमित्या
 पूर्वादद्दादविथुरश्च सन्नु।।५।।

- २ कख का. ब्रह्मा * * * वि सीमतस् * * *
 उ. * यज्ञानं . . . आवह।
 गघ का. * बुध्या उपमांस विष्ठा * योनिमसतश्च * *।
 वा. . . . मशतश्च . . .।
- ३ कख का. प्रा * * विद्वा * * विश्वां देवा . . .।
 उ. * * यज्ञे विद्वाङ्
 गघ का. 'ब्रह्म' नास्ति। नीचादुश्चास्वधयाभि * *।
 उ. . . . दूचात् स्वधा अधि * *।।
- ४ ख का. * जितः।
 ग का. * बुध्याराष्ट्र जनुषाभ्यग्रं; उपरि संस्था इति।
- ५ कख का. * तस्य गव्यो हनोति * * पूर्वस्य पहि।
 वा. . . . पूर्वस्य *।
 वा,म. * यज्ञो * साकमित्यात्;
 ज. * यज्ञो * *;
 घ का. पूर्वदरादविदुरश्चसन्नुः।

- शौ.४.१.४कख स हि दिवः स पृथिव्या ऋतेष्ठा महि क्षामन् रजसी
वि ष्कभायति ।
५गघ अहर्यच्छुक्रं⁺ ज्योतिषो जनिष्ठाधा द्युमन्तो वि
वसन्त्वरिप्राः⁺ । । ६ । ।
७ एवाथर्वा पितरं विश्वदेवं बृहस्पतिर्नमसा वोचदच्छ ।
त्वं विश्वस्य जनिता धास्याग्रे कविर्देवान्न
दभाय स्वधावः । । ७ । ।
x मूर्ध्ना यो अग्रमभ्यर्त्योजसा बृहस्पतिर्मा विवासन्तु देवाः ।
भिनद्धलं वि मृधो दर्दरीति कनिक्रदद् गाः स्वरपो
जिगाय । । ८ । ।

५.३

- १-३ उदपसदसौ सूर्यः पुरुदृष्टो अदृष्टहा ।
ऋ.१.१९१.८,७द्रः उदायन् *रश्मिभिर्हन्तुदायन्नरसां अकः । । १ । ।

- ६ का. * * * सहि * ऋचेष्ठा मयि क्षामं भ्रजसी * * । आर्यशुक्रं
* धनिष्ठाधा भ्यमन्तो * वसन्त्वरिप्राः । ;
ख ज. - मन् रजसी- इति नष्टम् ।
गघ उ. अहर्यच्छुक्रं * (ज.धं →)जनिष्ठाधा द्विमन्तो *
वसन्त(ज.संत)रिप्राः । ।
७ कख का. यथावाथर्वा * * बृहस्पतिर्नमसा वोदत्स्व ।
उ. वोचदच्छ ।
गघ का. * * जनुष्या धतस्याग्रे . . देवां अधभायुस् स्वधाव ।
८ क उ. मूर्ध्ना . . . ;
ख का. विवासन्ति * ;
गघ का. भिन्नद्धलं वि मृदोर्दरीति कनिक्रदति गा * जिगाय zz २z
उ. स्वरवो * । ।

- ५:३.१ का. . . . सूर्यश्रुदृष्टो * । उदायं रश्मिभ्रुवन्तूदायं रसां * ;
ज. उदायन्नरश्मिभिर्हन्तुदायन्नरसाङ् * । ।
वा, म. . . . हन्तुदायन्नरसाङ् * । ।

*न्यमृचदसौ सूर्यो विश्वदृष्टो अदृष्टहा ।

निम्रोचन् रश्मिभिर्हन्तु निम्रोचन्नरसाँ अकः । । २ । ।

ये च दृष्टा ये चादृष्टा उभयेहविष्यवः ।

तेषां वो अग्रभं नाम सर्वे साकं नि जस्यत* । । ३ ।

अदृष्टहननी वीरुदमितौजा विषासहि ।

चुकाकणि त्वं जज्ञिषे सादृष्टां जातशो जहि । । ४ । ।

जहि ज्येष्ठमदृष्टानां सर्पाणां मोघचारिणाम् ।

क्रिमीणां सर्वा जातानि पौञ्जष्ट इव *यवं मृण । । ५ । ।

यश्च तोदो यश्च सर्प एकादृष्टश्च यो वृषा ।

चुकाकणि त्वं तान् वृश्च वृक्षं परशुमानिव । । ६ । ।

सं वृश्चैनांश्चुकाकणि वृक्षं परशुमानिव ।

क्रिमीणां सर्वा जातानि सं दहाग्निरिवोलपम् । । ७ । ।

२ का. निम्रततसौ * * * । निम्रोचं रश्मिभवन्तु निम्रोचं रसां * ।
उ. न्यमृचदसौ न्नरसाङ् * । । .

३ ख का. उभये विह्ववः;
ग वा, ज. तेषाम् * * * ; घ का, उ. . . . जस्यच । ।

४ कख का. * वीरुदसितौजा * । वा. * वीरुदमितौया * ।
ज. विषासही ।

गघ का. चुकाकणि * * . . . जातसो हि ।
वा. * * यज्ञिषे . . . । ।
ज. * * यज्ञिषे . . . जातसो * । ।

५ गघ का. * सर्व * पौञ्जष्टी यवयं सृणा ।
उ. . . . जवं * । । .

६ का. . . सर्पो यश्चादृष्टश्च * * । चुकाकणि * * वृश्चि * . . ।
गघ उ. . . . पर्शुमानिव । ।

७ का. * वृश्चैनांश्चुकाकणिर्वृक्षं . . . । सं वृश्चैनांश्चुकाकणिर्वृक्षं
परशुमानिव । * सर्व * सन् . . . वोलपं ;

कख ज. * वृश्चैनांश्चुकाकणि * * । वा, म. . . . पर्शुमानिव ।

घ वा, म. सन् दहाग्निरिवोलपन् । । ज. * दहाग्निरिवोलपन् । ।

मेथिष्ठाग्रिरघलस्त्विषीमान् क्रिमीणां जातानि प्र दुनोत सर्वा ।
 बृहस्पतेर्मैदिने जातवेदा अदृष्टान् हन्तु दृषदेव
 माषान् । । ८ । ।

५.४

शौ.५.३.१ ममाग्रे वर्चो विहवेष्वस्तु
 ऋ.१०.१२८.१ वयं त्वेन्धानास् तन्वं पुषेम ।
 तै.४.७.१४.१ मह्यं नमन्तां प्रदिशश्चतस्रस्
 त्वयाध्यक्षेण पृतना जयेम । । १ । ।

शौ.२ अग्रे मन्युं प्रतिनुदन् परेषां
 ऋ.६ त्वं नो गोपाः परि पाहि विश्वतः ।
 तै.६ अपाञ्चो यन्तु प्रबुधा दुरस्यवो
 ऽमैषां चित्तं बहुधा वि नश्यतु । । २ । ।

शौ.३ मम देवा विहवे सन्तु सर्व
 ऋ.२ इन्द्रवन्तो मरुतो विष्णुरग्निः ।
 तै.२ ममान्तरिक्षमुरुलोकमस्तु
 मह्यं वातः पवतां कामे अस्मिन् । । ३ । ।

८ का. मेतिष्ठाग्रिरघलस्त्विषीमां कृमीणां * पृतनोतु * । बृहस्पतिर्मैदिनी
 * * * * साखां २ ३२

५.४.१ क का. समाग्रे * *
 वा, म. . . . विहवेस्वस्तु; ज. . . . विहवेस्वस्ति ।
 ख उ. वयन्तेन्धानास् * * ।
 घ म. त्वयाऽध्यक्षेण * * । ।
 २ क का. * * प्रतिनुदं * ;
 ख ज, वा. त्वन्नो * * पातु * ।
 गघ का. अपाञ्चो यंतु प्रबुधा दुरस्यवो ममीषा . . . ।
 उ. * * * * मैषां . . . ।
 ३ ख का. इन्द्रवन्तो . . . ;

ऋ.४	मह्यं यजन्तां मम यानीष्टा-
शौ.४	कूतिः सत्या मनसो मे अस्तु ।
तै.४	एनो मा नि गां कतमच्चनाहं
	विश्वे देवा अभि रक्षन्तु मामिह । ।४।।
शौ.५	मह्यं देवा द्रविणमा यजन्तां
तै.३	ममाशीरस्तु मम देवहूतिः ।
ऋ.३	दैवा होतारः सनिषं न एत-
	दरिष्टाः स्याम तन्वा सुवीराः । ।५।।
शौ.६कख,७गघ	देवीः षडुर्वीररुणस् कराथ
ऋ.५	विश्वे देवास इह मादयध्यम् ।
तै.५	मा हास्महि* प्रजया मा धनेन
	मा रधाम द्विषते सोम राजन् । ।६।।
ऋ.८	उरुव्यचा नो महिषः शर्म *यच्छा-
शौ.८	दस्मिन् वाजे पुरुहूतः पुरुक्षुः ।
तै. ८	स नः प्रजायै हर्यश्व* मृडेन्द्र
	मा नो रीरिषो मा परा दाः । ।७।।

- ४ कख का. ** सम यानीष्टाकूतिस् * * * * ।
ज,वा. * * * जानीष्टाकूतिः * * * * ।
ग का. योनो * * * कतमश्चनहं;
- ५ क का. * * * यजन्ता समाशीरस्तु * * ;
गघ का. * * सनिषं न एतरिष्टा * तन्वास् * ;
वा. एतदरिष्टा स्यामि * * । ।
ज, म. स्यामि * * । ।
- ६ कख का. * षडुर्वीररुणस् करा । यविविश्वे देवासुस * * ;
वा. देवी ।
गघ का. मा हास्महि . . . दधाम द्विषते * * ;
उ. म हास्मेहि . . . । ।
- ७ कख का. * * महिषश्च * यच्छदस्मिन् वाते पुरुहुतश्च पुरुक्षसु;
वा. यच्छदस्मिन् * पूरुहूतः * ।
ज, म. यच्छदस्मिन् * * * ।
ग का. सनः । * हर्यश्व * मृडेन्दु;
उ. * * * हर्यश्व * ;

शौ.६

ऋ.७

तै.७

धाता विधर्ता भुवनस्य यस्पतिः

सविता देवो अभिमातिषाहः ।

बृहस्पतिरिन्द्राग्नी अश्विनोभा

देवाः पान्तु यजमानं निर्ऋथात् । । ८ । ।

क-ग तै.ब्रा.२.४.३.२ इहावाञ्चमति ह्यय इन्द्रं जैत्राय जेतवे ।

अस्माकमस्तु केवल इतः कृणोतु वीर्यम् । । ९ । ।

शौ.११

तै.१०

अवाञ्चमिन्द्रममृतो* हवामहे यो गोजिद्धनजिदश्वजिद्धः ।

इमं नो यज्ञं विहवे जुषस्वास्माकं कृष्णो हरिवो

मेदिनं त्वा । । १० । ।

शौ.७.८६.१

त्रातारमिन्द्रमवितारमिन्द्रं हवेहवे सुहवं शूरमिन्द्रम् ।

हुवेम शक्रं पुरुहूतमिन्द्रं स्वस्ति नो मघवान्

पात्विन्द्रः । । ११ । ।

शौ.५.३.७कख

तिस्रो देवीर्महि मे शर्म यच्छन्* प्रजायै मे तन्वे यच्च पुष्टम् ।

मां विशः संमनसो जुषन्तां पित्र्यं क्षेत्रं प्रति

जानात्वस्मान् । । १२ । ।

८ ख-घ का. * * भिमातिषाहः . . . निर्ऋथा ।

९ क का. याहवांचमतिह्यारु; घ का. . . वर्ण यतष् * * ।

१० क का. . . मवतं *; उ. . . ममृतो *; ख उ. * * धनजिदश्वजिद्धः ।

ग म,वा. इमन् * * * *; घ का. . . कृष्णो * * * ।

११ क का. . . मवतारमिन्द्रं; घ का. स्वस्ते * मघवानु . . .

१२ क का. तिस्रोर्देवी . . . यन्; उ. . . यच्छत्;

ख-घ का. * * तन्व यश्च * । * विषस् . . . क्षत्रं पृत जानात्वस्मात्;

यो नः शक्राभिमन्युनेन्द्रामित्रो जिघांसति ।

त्वं तं वृत्रहञ् जहि *वस्वस्मभ्यमा भर ।।१३।।

शौ.१०

ये नः शपन्त्यप ते भवन्त्विन्द्राग्निभ्यामप बाधामहे तान् ।

ऋ.६,तै.६

आदित्या रुद्रा उपरिस्पृशो मामुग्रं चेतारमधि-

राजमक्रन् ।।१४।।

५.५

पृथिवी वशा साग्निं गर्भं दधे

सेमं पाहि तस्यै ते विधेयं

तस्यै ते नमस्तस्यै ते स्वाहा ।।१।।

अन्तरिक्षं वशा सा वायुं गर्भं [दधे

सेमं- - - - -] ।।२।।

धौर्वशा सा सूर्यं गर्भं [दधे सेमं- - - -] ।।३।।

ऋग्वशा सा साम गर्भं [दधे सेमं- - - -] ।।४।।

दक्षिणा वशा सा यज्ञं गर्भं [दधे सेमं- -] ।।५।।

विड् वशा सा क्षत्रियं गर्भं [दधे सेमं- -] ।।६।।

वाग् वशा सा परमेष्ठिनं गर्भं [दधे सेमं- -] ।।७।।

वशा वशा सा राजन्यं गर्भं [दधे सेमं- -] ।।८।।

१३

का. * नश्चक्राभिमन्युनेन्द्रामित्रोहि * । तत्त्वं ** वस्वस्मभ्यमाभर

ग उ. ** वृत्रहं * ;

घ वा. मस्मस्मभ्यमाभर । ।

म. म (→द) स्मस्वभ्यमाभर । ।

ज. वस्मस्वभ्यमाभर । ।

१४

कख का. ** शपन्त्युप * . . . : भ्यामप बाधाम योनिम्;

म. भ्यामप (→व) बाधामहे * ।

५.५.१

का. ** सा अग्निं * चदधे सोमं * * * * * नमस्तस्यै * * ।

३

का. धौर्वशाशा * * * ;

५

का. * * * यज्ञियं * ; द्रः षष्ठो मन्त्रोऽयम् ।

द्रः

६ का. पञ्चमो मन्त्रोऽयम्

समा वशा सा संवत्सरं गर्भं दधे
 सेमं पाहि तस्यै ते विधेयं
 तस्यै ते नमस्तस्यै ते स्वाहा ।। ६ ।।

इति पञ्चमकाण्डे प्रथमोऽनुवाकः

५.६

तै.आ.१.७.४

सप्त सूर्या दिवमनुप्रविष्टास्तान् पथा वान्वेतु⁺
 दक्षिणावान् ।
 तेऽस्मै सर्वे घृतमा तपन्त्यूर्जं दुहाना
 अनपस्फुरन्तः ।। १ ।।

आतपन्⁺ क्षयति नीच्यादा सव्या अधि निष्टपन् ।
 अधा यत् पत्रः सूर्य उदेति बृहतीरनु ।। २ ।।

आतप्ता पितृन् विद्म दस्यू निष्टप्ता वयम् ।
 गुहा येऽन्ये सूर्याः स्वधाम्नु चरन्ति ते ।। ३ ।।

द्यौः सचतेऽपराज् जनासः पञ्चान्ये परो दिव आ क्षियन्ति ।
 तां ब्रह्म वेदं बृहदा विवेश यस्तान् प्रवेद
 प्रथमतर्यतः ।। ४ ।।

६ क उ. * * * सम्बत्सरं * * ;

ख-ग का. सोमं . . . नमस्तस्यै * * २५२

५.६.१ कख का. * * . . . स्तां पथेवान्वेतु दक्षिणावां;
 वा,म. . . . वान्वेति * ।

गघ का. तस्मै * घृतमातपन्त्यूर्जं * नपस्फुरन्ता;

२ का. आतपं क्षीदनीयाचसव्याधिनिष्टपं अधायत्तपत्र * उदयद्. . . ।
 उ. आतपन । ।

३ का. आतपिता * * दस्यू (←म्वू) नि निष्टप्ता * * यन्ये सूर्या . .
 . चरन्तु * ।

४ का. * सतेर्वेवराज् * पञ्चत्ये पुरो दिवा * ।

क उ. द्यौ * * * ;

ख वा,ज. क्षयन्ति ।

का. * * देवं बृहदा * तान् * प्रचरमधिर्यता ।

यो ददाति यो ददते यो वा निधीञ्^५ श्रद्दधानो निधत्ते ।
यमो वैवस्वतान् राजा सर्वान् रक्षत शेवधीन् । । ५ । ।

मा विदन् पर्यायिणो येदक्षिणाः परिमुष्णन्ति दत्तम् ।
सुगेन तान् पथा सर्वान् यमो राजाति नेषत । । ६ । ।

येन पथा वैवस्वतो यमो राजेतो ययुः ।
अग्रिर्नस्तेन नयतु प्रजानन् वैश्वानरः पयिकृत्
विश्वगृष्टिः । । ७ । ।

*महि ज्योतिर्निहितं मर्त्येषु येन देवासो
अतरन्नराती ।
तेनेमं सेतुमति गेष्ण सर्वे वैश्वानरं ज्योति-
रसीव देवाः । । ८ । ।

- ५ कख का. * * * यजते यं धीनश्च * धत्ते ।
ख उ. * * निधीत् * * ।
गघ का. * वैवस्वतानु . . . उक्षतु सवधीः ।
- ६ का. साविधं पर्यायणो यो . . . धत्तं । सुगणतां * * * . . .
नयषत् ।
ग. उ. * * * सर्वा ।
- ७ ख का. * राजा ययू । वा. * रायेतो * ।
गघ ज. अग्रिर्ण . . . ; का. . . . नेतु * वैश्वानरश्च . . . ।
- ८ कख का. नहि ज्योतिर्निहित मर्त्येष्वेन . . . ।
म_१. महज्योति . . . ।
म_२. महज्योति . . ।
वा. महिज्योति . . . जेन . . . ।
ज. महिज्योति . . . ।
ग उ. तेनैमं . . . ; म. गेस्म;
घ का. * ज्योतिरमीह * ।
म, ज. * ह्योतिरसीव * । ।

शौ.७.५३.७ उद् वयं तमसस्परि ज्योतिष्पश्यन्त उत्तरम् ।
देवं देवत्रा सूर्यमगन्म ज्योतिरुत्तमम् ।।६।।

तै.आ.१.७.१ आरोको भ्राजः पटरः पतङ्गः
स्वर्णरो ज्योतिषीमान् विभासः ।

पै.५.६.१ गघ तैऽस्मै सर्वे घृतमातप-
न्यूर्जं दुहाना अनपस्फुरन्तः ।।१०।।

५.७

शौ.४.१५.१ समुत् पतन्तु प्रदिशो नभस्वतीः
समभ्राणि वातजूतानि यन्तु ।
महर्षभस्य नदतो नभस्वतो
वाश्चा आपः पृथिवीं तर्पयन्तु ।।१।।

३ कख समीक्षयति विश्वग्वातो नभान्-
स्यपां वेगासः पृथगुत् पतन्तु ।
२ गघ वर्षस्य सर्गामिभि यन्तु भूमिं
पृथग् जायन्तामोषधयो विश्वरूपाः ।।२।।

६ कख म. * * * * स्परिर्ज्योतिष्प . . . ;
वा,ज. * * * * स्परिर्ज्योतिः * * ;
घ म,ज. ह्योतिरुत्तमं ।

१० क का. * भ्राजष्पवारष् * ;
ख का. * ज्योतिषीमां विभास;
म. * * विभास ।

गघ का. तस्मै * घृतमातपतोर्ज * नपस्फुरन्तः २१२
म. * * * घृतमातपन्तूर्ज * * ।

५.७.१ का. नभस्वती सपत्राणि * यन्ति । महर्षभस्य नुदतो *
वाभ्राफ पृथिवीन्तर्ष . . ।

२ कख का. समिक्षद् . . . नपांस्यपां . . . । उ. . . . नभास्यपां . . ।
गघ का. * स्वर्गामायन्तु . . . विश्वारूपाः ।

- ६ अभि क्रन्द स्तनयार्दयोदधिं
भूमिं पर्जन्य पयसा समङ्गधि ।
त्वया वर्षं बहुलमेतु सृष्ट-
माशारैषी कृशगुरेत्वस्तम् । । ३ । ।
- ५कख उदीरयत मरुतः समुद्रत-
स्त्वेषार्का नभ उत् पातयन्तु ।
- २कख प्र वर्षन्ति तमिषाः सुदानवो
ऽपां रसीरोषधयः सचन्ताम् । । ४ । ।
- ४ गणास्त्वोप गायन्तु मारुताः पर्जन्य घोषिणः पृथक् ।
सर्गा वर्षस्य वर्षतः सृजन्तु पृथिवीमभि । । ५ । ।
- ७ समवन्तु सुदानव उत्सा अजगरा उत ।
वाता वर्षस्य वर्षतः प्र वान्तु पृथिवीमनु । । ६ । ।
- ६कख वातो विद्युदभ्रं वर्षं समवन्तु सुदानवः ।
प्र प्यायस्व प्र पिन्वस्व सं भूमिं पयसा
सृज । । ७ । ।

-
- ३ का. * * स्तनयान्दयोदधिं * * * समङ्गधि
तया * . . . मेत . . सामारैषी क्रमगुलेयतस्थं ।
घ वा. - माशारैषी (→शी) . . . ; उ. . . . कृशगुरेत्व . . . । ।
- ४ ख का. . . . न । भूत * ।
ग का. प्रवर्षयन्ति तमिषा * ; म, ज * वर्षन्त . . . ।
घ का. * रसीरोषधी * ।
- ५ कख का. . . . स्तोप * * * * । म, ज. . . . घोषिण * ।
गघ का. स्वर्गा * वर्षतुस् * . . . मनु ।
- ६ कख का. * सुदानवोत्साजगरा * । ख उ. उछा * * ।
गघ का. * * वर्षतुष्प्रवहन्तु . . . ।
- ७ का. . . . समवं सुदानवः प्रा * * पितृस्व मं * * * ।

- १० अपामग्निस्तनूभिः संविदानो य ओषधीनामधिपा बभूव ।
स नो वर्षं वनुतां जातवेदाः प्राणं प्रजाभ्यो
अमृतं दिवस्परि ।। ८ ।।
- ८ आशामाशां वि द्योततां वाता वान्तु दिशो दिशः ।
मरुद्भिः प्रच्युता मेघा वर्षन्तु पृथिवीमभि ।। ६ ।।
- ११ प्रजापतिः सलिलादा समुद्रादाप * ईरयन्नुदधिमर्दयाति ।
प्र प्यायतां विष्णो अश्वस्य रेतो ऽर्वाङ् एतेन स्तनयिलुनेह्य-
पो निषिञ्चन्नसुरः पिता नः ।। १० ।।
- १२ स्वसन्तु गर्गरा अपामव नीचीरपः सृज ।
वदन्तु पृश्निबाहवो * मण्डूका इरिणानु ।। ११ ।।

-
- ८ क उ. स्तनूभिः * ; ख का. * ओषधीनामधिपो * ।
गघ का. *** वैनुतां * प्राणंप्राणं *** । औ प्राणं प्रजाभ्यो अमृतं
दिवस्परि ।
घ उ. ** ऽमृतं दिवस्परि ।। * ।। द्र. अतो मङ्गलचिह्नान्यङ्कितानि ।
- ६ क का. आशामाशां ** ; वा, म_१, ज. वि द्योतता;
म_२. वि द्योत (तां →) ता;
घ का. * मनु ।
- १० क म, ज. * शलिलादा . . . ;
ख का. . . . दापीरयनिदधि । उ. . . . ईरयनुदधि . . . ।
गघ का. प्रा ** श्वस्य नेतो । अवडितेन . . . ;
वा, म. . . . स्तनयिलु . . . ;
ङ का. . . . निषिञ्चन्नसुरः ** ;
वा. . . . निषिञ्चन्नसुरः ** ।।
म. . . . निषिञ्चन्नसुरः ** ।।
ज. . . . निषिञ्चन्नसुरः ** ।।
- ११ का. * * पामव नीचीरप * वन्तु पृष्णि . . . मण्डूका ऋणानु ।
घ उ. मण्डुका . . . ।।

- १३ संवत्सरं शशयाना ब्राह्मणा व्रतचारिणः।
वातं पर्जन्य जिन्वतां प्र मण्डूका अवादिषुः ।। १२ ।।
- १४ उपप्रवद मूके वर्षमा वद तादुरि
मध्ये हृदस्य प्लवस्व विगृह्य चतुरः पदः ।। १३ ।।
- १६ महान्तं कोशमुतचाभि षिञ्च
सविद्युतं भवतु वातु वातः।
तन्वतां यज्ञं बहुधा विसृष्ट-
मानन्दिनीरोषधयो भवन्तु ।। १४ ।।

५.८

- शौ.४.६.२-८ यावती धावापृथिवी वरिष्णा यावद्वा सप्त सिन्धवो
वितष्टुः।
वाचं विषस्य दूषणीं तामितो निरवादिषम् ।। १ ।।
सुपर्णस्त्वा गरुत्मान् विष प्रथममावयत्।
नारोपयो नामादय उतास्मा अभवत् पितुः ।। २ ।।

१२ ख का. * * ब्रह्मणा * । घ उ. * मण्डुका अवादिषु ।। का. *
माण्डुका * ;

१३ कख का. * * . . . तांधुरि । उ. * मण्डुकि . . . ।
ग म. * हृदस्व * ; वा. * भृदस्व * ; ज. * हृदख * ;

१४ कख का. महन्तं . . . मुतजाभि * * भवति * * ।
घ का. - मानिर्दिनीरोषधयो * २२२
उ. - मानन्दनी . . . ।।

५.८.१ कख का. * ध्यावापृथिवी वरिष्णा . . . विचष्टुः (उ. वितष्टुः) ।
घ उ. ता इतो निरवादिषुं । का. . . . निरवारिषं ।

२ ख-घ का. * प्रथममादयत् । * नामादयोतास्माभवन् * ;

यां त्वास्थत् पञ्चांगुलिर्वक्रा चिदधि धन्वनः ।

अपस्कम्भस्य बाह्वोर्निरवोचमहं विषम् । । ३ । ।

शल्याद्विषं निरवोचमज्जनात् पर्णधेरुत ।

अपाष्ठाच्छृङ्गात् कुर्मलान्निरवोचमहं विषम् । । ४ । ।

अरसस्त इषो शल्योऽथो तेऽरसं विषम् ।

उतारसस्य वृक्षस्य धनुष्टे अरसारसम् । । ५ । ।

येऽपिशं येऽदिहं य आस्यं ये अवासृजन् ।

सर्वे ते वध्रयः सन्तु वध्रिर्विषगिरिष्कृतः । । ६ । ।

वध्रयस्ते खनितारो वध्रिस्त्वमस्योषधे ।

वध्रिः स पर्वतो गिरिर्यतो जातमिदं विषम् । । ७ । ।

शौ.४.७.९

वारिदं वारयातै वरुणावत आभृतम् ।

तत्रामृतस्यासितं तच्चकारारसं विषम् । । ८ । ।

३ कख का. * चास्तृतत् . . . चिदति धन्विनः ।

गघ का. . . . बाह्वोर्निरवोचमह * z

उ. बाह्वो निरवोचमहं * । ।

४ का. . . . निर्वोचमाज्जनात् . . . । अपाष्ठाश्छृङ्गलात् कर्मलान्निर्वो . . . ।

गघ वा. अपाष्ठात् शृङ्गात्कुर्मलान्नि . . . । ।

म. अपाष्ठात् शृङ्गात् । । ज. अपाष्ठात् शृङ्गात् कुर्मलानि . . . । ।

५ कख का. रमस्त्वेको शल्यो उतो * * * z उ. . . . शल्यो थो * * * ।

गघ का. उतारसस्य . . . रमारसम् । घ म२. धनुष्टे . . . । ।

६ का. * पीयूषं य दुष्यं याम्यं नेववासृजं । . . . गिरिष्कृता ।

वा. * पिशञ्जे * * आस्यञ्जे * ।

७ ख-घ का. वध्रित्व . . . । वध्रिस्त्व * गिरिर्यतो . . . ;

८ का. वादिदं * वरुणाताभृतं . . . तश्चकारारसं * z३z

५.६

खादिरेण शललेनाथो कङ्कतदन्त्या ।

अथो विषय यद्विषं तेन पापीरनीनशम्⁺ । । १ । ।

कित्या शतपर्वणा सहस्राक्षेण चर्मणा ।

तीक्ष्णाभिरग्निभिर्वयं निरजामः सदान्वाः । । २ । ।

सहः सहःसत्यसीतः कण्वाः परो ऽनुदत् ।

इमा या अधुना गता याश्चेह ग्रहणीः पुरा । । ३ । ।

द्र.क्र.१०.१५५.२, नता इत्या नता इहावमासतोखेव शृङ्गवच्छिरः ।

पै.६.८.४ सदान्वा ब्रह्मणस्पते तीक्ष्णशृङ्गोदृषन्निहि⁺ । । ४ । ।

वितेरुपन्या श्वश्रे विभिदे ते ऽगदोहनी ।

दधौ ते अद्य गौः कण्वे परेह्यवरं मृणे । । ५ । ।

५.६.१ कख का. कङ्कतदन्त्या । उ. * शलिलेनाथो * ।

घ का. * पापीरनीनशम्; उ. * पापीरनीनशन् । ।

२ क का. कित्याश् शतपर्वणासु; ग म. . . . रग्नि (→भ्र) भ्रिवयं;

घ का. निरटामाससदान्वा; म_२. . . . सदान्वा । ।

३ का. मासहासत्यमीदषकाण्वा * नुदः

मायाधनागता याश्चिहगृणीष्पुः ।

म. . . . परोनुदम् ।

द्रः ३क < सहः सहस्वत्यसीतः ।

४ का. नचा * नचा तो अक्षेव शृङ्गवच्छिरः । * ब्राह्मणस्पते

. दृशन्निहि ।

ख म,ज. शृङ्गवत् शिरः ।

घ वा,ज. दृषन्निहि । । म_१. अन्त्यमक्षरद्वयं नष्टम् ।म_२. दृषन्निभि । ।

५ का. वितेन्मन्याश्चशिरे वितदे ते अगदोहिनि ददौ * अभ्यगौष्कण्वे

. वृणे ।

द्रः ५क < वि तेऽनु मन्याः शश्रे . . . ? ख उ. ऽ नास्ति ।

यास्तेङ्गे^१ तिष्ठन्ति या वलीके

१५.१६.१क

याः प्रेङ्खे प्रेङ्खयत उत या नु घोराः ।

या गर्भान् प्रमृशन्ति सर्वाः पापीरनीनशम् । । ६ । ।

याश्चेलं वसत उत या नु दूरशं (=दूर्शं)

द्र.शौ.१४.२.४८

नीलं पिशङ्गमुत लोहितं याः ।

या गर्भान् प्रमृशन्ति सर्वाः पापीरनीनशम् । । ७ । ।

आखिदन्तीर्विखिदन्तीः प्राणमस्यापि नह्यत ।

दुर्णाम्नीः सर्वाः संगत्य मामुष्योच्छिषदकिं चन । । ८ । ।

५.१०

इयं या मुशलाहता दृषत्पिष्टा विषासुता ।

*तपुरग्रिस्तपुर्द्योस्तपुत्वं सुरे भव । । १ । ।

विषं ते तोक्म रोहयन्तोऽब्रुवन् विषं कुम्भेऽव स्रव ।

विषं त आमनसुरे विषं त्वं हस्त आहिता

विषं प्रतिहिता भव । । २ । ।

६ कख का. < यास्तेन्के तिष्ठन्त्या * ; ज. वा. यास्तर्के; म. यास्तर्केसु;

गघ का. या प्रयंखे प्रयंखयन्त्युत यानि घोरा ।

ङच का. * गर्भात् * * * ; उ. . . . पापीरनीनशन् । ।

७ कख का. यश्चेलं वसता * * नत्त दुषं ।

गघ का. * पिशङ्गमुत * या; म. नीलं . . . । ।

ङच का. * गर्भा * * * ; उ. . . . पापीरनीनशन् । ।

८ क का. याकिदन्तीर्विषदन्तीर्विषदन्ती प्राणा . . . निष्यत दुर्णाम्नीस् .

. . . मामुष्योत् सिक्त . . . २४२

वा. आखिदन्तीर्विखिदन्तीः; ख म. . . . नह्यतः ।

गघ उ. दुर्णाम्नीः * * . . . । ।

५.१०.१ का. यं * * द्विशतपृष्ठाविषासुत स्तपोर्द्योस्तपन्वं * * ; उ.

. . . . स्तपुर्द्यौ . . . * * । ।

२ कख का. * त्वेतो अक्म रोहयन्तो अब्रुवन् । द्विषं * * * ;

वा. * * तोक्मा * * ।

गघ का. * तामनोसुरे * * हस्त्याहत ।

सिंहस्ते अस्तु तण्डुलो व्याघ्रः पर्योदनम् ।
प्रदाकूरस्तु नग्रहुर्वृकस्य हृदि सं स्रव ॥ ३ ॥

इयं या पात्र आसुता शस्यः स्रक्वा विघस्वती ।
वराहमन्युरजन्युत्तानपादमर्दय ॥ ४ ॥

*उदरदनी प्रच्यवनी पांसुपिङ्गा विघस्वरी ।
उत्खातमन्युरजनि यत् पश्चात्तत् पुरस्कृधि ॥ ५ ॥

विषं ते पवने सुरे रुधिरं स्थाने अस्तु ते ।
मथं त्वन्यो अन्यस्मा इषुधींस्तद् धनुस्त्वत् ॥ ६ ॥

विषपावानो रुधिराश्चरन्ति
पातारो मर्तास्तवसे सुर इमे ।
हतासो अन्ये योधयन्त्यन्या-
स्तमिच्छंस* महिमानं सुरायाः ॥ ७ ॥

- ३ क का. . . . स्तेस्तु तण्डुलो;
गघ का. प्रजाकूनस्य नग्रहुर्वृ . . . * * स्रवः !
- ४ का. यं व्या पात्रासुताशष्पस्रक्वाविषष्परि । . . .
मन्युरुजंनुत्तानपादसन्दयः ।
ख ज. * श्रक्वा * । ग वा. वराहु . . . ।
- ५ का. उदरदनी * अपांसुभगाविषष्परि । उताखातमन्युरुजंन्युतपश्चात्त
* । मुम्ब. उदरदनी . . . । उ. उतर्दनी . . . ।
- ६ क उ. विषन्ते * * ;
ख का. * स्थाले * * ।
गघ का. * * अन्यस्मादिषुधियं तद्धनस्त्वत् ।
उ. * त्वन्यो ।
- ७ कख का. इषुपावानो मर्त्यास्तवसेसुमेरे
ख ज. * मर्तास्तपसे शुर * ।
वा. * मर्तास्तवसेषुर * ।
गघ का. * * योधयंत्वन्यास्त्वमदिश्चिरंस * सुराया ।
वा. * ऽन्ये स्तमित्संस * * । ।
म. * ऽन्ये स्तमिच्छंस * * । ।
ज. * ऽन्ये योधयंत्वन्यास्तमिच्छंस * * । ।

तान् वीरुधो विस्रवो बलेनोत्
 पातय मादय योधनायै ।
 भिन्नारलिभिर्भिन्नशीर्ष्णा *समृच्छता-
 मार्तचेलो विस्रवं ते सुरापः । । ८ । ।

विषासुतां पिबत जहृषाणा
 अस्रा संसृष्टां रुधिरेण मिश्राम् ।
 छिन्नहस्तश्चरति ग्रामे अन्त-
 र्वैरहत्यानि बहुधा पणायन् । । ९ । ।

असिमतीमिषुमतीमुन्नयामि सतादधि ।
 मादयाभि मादया हि र्वैनां प्र रोपया-
 न्योऽन्यस्य मोच्छिषम् । । १० । ।

इति पञ्चमकाण्डे द्वितीयोऽनुवाकः

- ८ का. त्वां * * बलेन उत * सादय * । भिन्नारलिभिर्भि . . .
 समृच्छतामात्मचेलो * * सुरापा ।
- ग म. भिन्नारलीभिर्भि ;
 घ उ. विस्रवन्ते * । ।
- ९ का. विषोसुतां पिबति चर्कषाणोमस्त्रा * * मिश्रांश्छिन्न . . . *
 अन्तर्वैरहत्यानि * पणायं ।
- ख वा. * * * मिश्रा ।
- गघ म,ज. . . . ग्रामेऽन्तर्वैर । ।
 वा. अन्तर्वैर ।
- १० का. असुमतीमिषुमतीमुन्नयाम सितादधि ।
 साधयाभि सादया हरिवीणां परि * ।
 अन्यो अन्यस्य मोच्छिषं २५२२ अनु २२
- क म. विषुमतीमुन्न . . . ।
- घ वा,म. र्वैनान् ।

५.११

अनु ते मन्यतामग्निर्वरुणस्तेऽनु मन्यताम् ।
ततस्ते पुत्रो जायतां स वर्मी गोषु युध्यताम् ।।१।।

इदं वायोऽनु जानीहीदमिन्द्र बृहस्पते ।
आञ्जनं पुत्रवेदनं कृण्वः पुंसवनं वयम् ।।२।।

येनैतत् परिष्टभितं यस्मात् पुत्रं न विन्दसे ।
इन्द्राग्नी तस्मात्त्वेनसः परिपातामहर्दिवि ।।३।।

अथर्वाणो अङ्गिरसो विश्वे देवा ऋतावृधः ।
शृण्वन्त्वद्य मे हवमस्यै पुत्राय वेत्तवे ।।४।।

इन्द्राणी वरुणानी सिनीवाल्युतादितिः ।
वरुत्रयुग्रा पत्नीनां पुत्रमद्य दितेष्टु ते ।।५।।

पुत्रं ते मित्रावरुणा पुत्रं देवी सरस्वती ।
पुत्रं ते अश्विनोभा धत्तां पुष्करस्रजा ।।६।।

५.११.१ क का. -र्वरुणते अनुमन्यतां ।

घ का. * वल्धी (→ ल्मी) ** ; मुम्ब * वल्मी ** ।

२ का. ** न जानीहयदिमिन्द्र * । आञ्जनं ** । पुंसमलन् * ।

३ क का. येनेतत् * ; ख का. * तस्मात्त्वेनसः; उ. * तस्मात्त्वेनसः;

४ क का. आथर्वाणो * ;

गघ का. शृण्वन्त्वभ्य * हवमस्यै * वेत्तवे ।

म. शृण्वन्तद्य . . . । । ज. शृण्वन्त्वद्य । ।

वा. हवमस्यै * * । ।

५ ख का. सिनीवाली उतादितिः ।

गघ का. मरुतरुग्रा * पुत्रमभ्यनदेष्टु * ।

उ. वरुत्युग्रा * * दितेष्टु * ।

६ का. * * मित्रारुणा । * * * । * * अश्विनौ देवा । आधत्तां
पुष्करस्रज

येषां च नाम जग्रभ येषां च नोपसस्मर ।
देवास्ते सर्वे संगत्य पुत्रं जैवातृकं ददन् ।।७।।

आत्मन एनं निर्ममीष्व स त्वत् परि जायताम् ।
त्वं बीजमुवरिव त्वं भिभिर्हि योन्याम् ।।८।।

पृथिवी सह यज्ञैर्नक्षत्रैः सह सूर्यः ।
वातः पतत्रिभिः सह पुत्रमद्य दिदेष्टु ते ।।९।।

५.१२

वृषा जज्ञे* मधवानो ऽयं मधुमतीभ्यः ।
स उ ते योनिमा शयां वड् यक्षः पुरुषो भवन् ।।१०।।

योनिं गच्छ मधवान योन्यां पुरुषो भव ।
ततः पुनर्निरायसि शीर्ष्णां श्रोणीं वि नोनुदत् ।।११।।

७ ख का. तेषां * नोपसंस्मर ।

घ का. * चैवात्रिकं दधे ।

८ क का. आत्मनेनं;

घ का. * बिभर्षि * ।

द्रः 'बिभृहि' इति शोधः?

९ कख का. पृथिवीं। म, ज. ** चक्षैर्नक्षत्रैः ** ।

वा. ** यन्त्रैच (→य) क्षैर्नक्षत्रैः ** ।

घ का. पुत्रमध्यदिदेष्टु * २२ २१२

वा, ज. . . मद्य दितेष्टु * ।। म. दितेष्टु → दिदेष्टु ।

५.१२.१ का. * जज्ञी * * * सौ ते . . . धक्षः * भुवं ।

क उ. * यज्ञे * ;

घ वा. * * * भुवन् ।।

२ क का. * * मधवानो;

गघ का. * पुनर्निरायामि शीर्ष्णां श्रोणीभिन्नोनुदत्;

म. * पुनर्निरायसी * * * * ।।

वाणवाँ इषुधेरिव कृण्वं पित्रोर्यथा प्रियम् ।
श्रोणी अहिंसन्यन्तरा दशमे मास्यायसि । । ३ । ।

स प्रत्यङ् प्रत्यावर्त्ये सा एते संवत्सरे पुनः ।
यथा जीवासि भद्रया विभरत्वामहाभवे । । ४ । ।

शं ते योनिमचीक्लृपं सुप्रजास्त्वाय भद्रया ।
तत्रा सिञ्चस्व वृण्यं दशमास्यमविहृतम्* । । ५ । ।

गर्भस्ते योनिमा शयां गर्भो जरायुवा शयाम् ।
कुमार उल्बमा शयां त्वष्टा क्क्लृप्तो यथापरु । । ६ । ।

यथा राजन् मधवान त्वं बीजं विरोहसि ।
एवा त्वमस्या निर्भिन्धि कुमारं योन्या अधि । । ७ । ।

शौ.५.२५.४

गर्भमधान्+ मधवानो गर्भं देवो बृहस्पतिः ।
गर्भं त इन्द्रश्चाग्निश्च गर्भं धाता दधातु ते । । ८ । ।

- ३ ख का.वा. * पुत्रोर्यथा . . . । ज. * पि→पुत्रोर्यथा . . . ।
गघ का. श्रोणियोमन्यन्तरा दशमा . . . ।
वा. * अहिंसन्यन्तरा . . . । ।
- ४ क का. * प्रत्यां प्रत्यावन्ता; वा. * प्रत्यावर्त्तसा;
घ का. विभन्ताम . . . ।
- ५ कख का. सं * योनिमचेक्लिपं सुप्रजस्त्वाय * । उ. शन्ते . . . ।
घ का. मभिन्नतम् ।
वा.ज. दशमेमास्यमविहृतं । । म. दशमेमास्यमविभृ (→ह) तं । ।
- ६ क का. . . . शयी;
गघ का. कुमारा उल्भ . . . क्लृप्तो यथापरु;
- ७ का. * राजं मधुवानस्तं * * । . . . निर्भिन्धि * योन्याधि ।
ग वा. निर्भिन्धि ।
- ८ क का. गर्भाधान * ;
उ. गर्भमधां * ;
ग उ. गर्भन्त ।

५.१३

शिवः शिवाभिर्वयस्वन् सं गच्छस्व^१ तन्वा जातवेदः ।

रत्नं दधानः सुमनाः पुरस्ताद् गृहेभ्यस्त्वा

वर्चसे निर्वपामि । । १ । ।

पृथिव्यां घर्म स्तभितो ऽन्तरिक्षे दिवि श्रितः ।

द्यौरेनं सर्वतः पातु यस्त्वा पचत्योदन । । २ । ।

ये समुद्रमैरयं ये च सिन्धुं

ये अन्तरिक्षं पृथिवीमुत धाम् ।

ये वातेन सरथं यान्ति देवा-

स्तानाप्रोत्योदन पाको अत्र । । ३ । ।

कशौ.११.३.१४क ऋचा कुम्भ्यदिहिता साम्ना पच्यत ओदनः ।

अंशुं सोमस्यैतं मन्ये वैश्वदेवमिदं हविः । । ४ । ।

१ क का. * . . . र्वयस्त्वं; गघ का. * * सुमनाष् * गृहेभ्यः . . . ;
उ. * * सुमना . . . ;

२ कख का. * घर्म * अन्तरिक्षे * श्रुतः;
ग का. द्यौरेनां सर्वतष् * . . . पचत्योदनः ।
वा,ज. पाति (→ तु) ।

३ क का. * समुद्रमयीरयं;
ख उ. * ऽन्तरिक्षं ।
घ का. त्योदना पाकात्र ।

४ क का. * कुम्भि दिनीयता; वा. * कुम्भ्यदिदिहिता ।

खग का. * पच्यतोदना अंशं सोमस्यैकं * ;

द्रः

४.क < ऋचा कुम्भ्यधिहिता । पुरतः पश्चात्तश्च महाप्राणवर्णयोः
सतोर्धि इति महाप्राणस्य दि इति स्वल्पप्राणपरिणामः!

उलूखले मुसले ये च शूर्पे
 भूम्यामुखायां यदि वासुसञ्च ।
 या विप्रुषो यानि निर्णेजनानि
 सर्वं तत्ते ब्रह्मणा पूरयामि ।। ५ ।।

पै.१४.५.१०

ऊर्ध्वः प्रेहि मा सं विकृथा व्यस्य रजो अन्तरम् ।
 रक्षांसि सर्वा तीर्त्वाथा रोह दिवं त्वम् ।। ६ ।।

तुरो नो अतुरो भव सं धीभिर्धायतामयम् ।
 सं पृथिव्या समग्निना सं सूर्यस्य रश्मिभिः
 सं देवानामयिस्व ।। ७ ।।

आजद्विषः सुकृतस्य लोके तृतीये नाके अधि
 रोचने दिवः ।

द्र.शौ.१२.२.२६,३० मृत्योः पदं योपयन्तोऽन्येतु पश्चा
 निकृत्य मृत्युं पदयोपनेन ।। ८ ।।

५ क. का. * मुसुले यश्च * वासिसंज । * विप्रुरुषो यावि
 निब्रेजनानि . . . सूदयामि ।

म. सूर्पे; वा. सूर्ये । ग म, ज. * विप्रुषो ** ।

द्रः

ख < यदि वासि संजः?

६ क. का. ऊर्ध्व ** प व्यक्ता व्यरुजो * । . . . तीर्त्वायथा *** ।
 वा. ऊर्ध्व * * * * ।

७ का. * * तुरो * * धीभिर्वीयतामयं . . . रश्मिषु । * . . .
 नामपस्व ।

८ क. का. आचद्विषस् * * ;

ख म. * * धि रोचने * ।

गघ का. सत्योरपदं * अन्येत्वपृच्छामिकृत्य * * २३२

ग वा. * * * * पश्चान्; द्र. < अन्वेतु * ?

घ वा. * * पदयोपदेन ।।

५.१४

भूत्या मुखमसि सत्यस्य रश्मि-

रुद्धैःश्लोको दिवं गच्छ ।

*उच्छयेथां हविष्कृतौ साधु देवान् सपर्यत-

मृजीषमप लम्पतम् । । १ । ।

आपो देवीर्यज्ञकृतश्चित्रा देवीर्हविष्कृतः ।

एकपात्र ओदनो ऽग्निष्टोमेन सम्मितः । । २ । ।

गायत्री हव्यवाडसि देवताग्निः समिध्यते ।

सहस्रधारं सुकृतस्य लोके घृतपृष्ठममर्त्यौ । । ३ । ।

तपश्च सत्यं चौदनं प्राश्नीतां परमेष्ठिनौ ।

ताभ्यां वै स्वराभृतं तेनाधिपतिरुच्यसे । । ४ । ।

उरुगायो शिवायोः प्राणेन सम्मितः ।

अप मृधाणि मज्जहि मुक्षीव दुरिता दहन् । । ५ । ।

अप रक्षांसि तेजसा देवेभ्यो हव्यमर्चतम् ।

व्यचस्वान् सप्रथायसि । । ६ । ।

१ क का. भूत्या ; ख का रुद्धै ;

ग-ङ का. उच्छियेतां हविष्कृतौ । * . . . मजैषस . . . ।

२ कख का. * . . . कृतः शुक्र देवीर्हविष्कृतः एकपात्रोदनो अग्निष्टोमेन संम्यता ।

३ ख का. समिध्यसे । घ का. . . . ममत्पुः;

म. घृतस्य पृष्ठममर्त्यौ । । वा. . . . ममत्पौ (→र्त्यौ)

४ ग म, ज. * * श्वराभृतं;

५ का. उदगायो * । * सम्यत । * वृप्राणि * जह्यपक्षीय दुरितमहं ।

ग वा. * मुधाणि मुज्जहि; म, ज. * * मुज्जहि;

६ क का. * * तेजसा । ग का. * सु प्रथासहि । वा. * सप्रथायसी ।

द्रः ख का. ' * . . . र्चतं' इत्यतः छेदो नास्ति ।

उद्यैः सुपर्णो दिवमुत् पतामुं प्रियं देवेभ्यो मा कृणु
ऋषिभ्यः परि देहि माम् ।

शुक्रं शुक्रेण भक्षया पिबन्तु सुकृतो मधु । । ७ । ।

द्वया देवा उप नो यज्ञमागुर्यानोदनो जुषते यासुपृष्ठः ।
आदित्याङ्गिरसः स्वर्गमिमं प्राश्नन्त्वृतुभिर्निषद्य । । ८ । ।

५.१५

पीयूषस्य क्षीरस्य सर्पिषोऽन्नस्याग्रं सं भराम एतत् ।

एतं भागमहुताभ्यः प्रहिष्मस्तन्नो हविः प्रति

गृह्णन्तु देवा दैवाः । । १ । ।

कौ. गृ. ७३.१४-१५ हुतादोऽन्ये (ऽ) हुतादोऽन्ये वैश्वदेवं हविरुभये
सं चरन्ति ।

ते सम्यज्व इह मादयन्तामिषमूर्जं यजमानाय

मत्स्व । । २ । ।

७ का. उश्चैस् * . . . पतासुन्द्रियं देवेष्वाकृण्वञ्चृषिभ्यः → भ्यं . .
. भक्षयां * * * ।

खग म. * * * कृ(णुऋ →) ण्वृषिभ्यः * * * ।

ग वा, ज. * * धेहि * ।

८ कख का. * * तप * यज्ञमागुर्यानोदनो द्विषदे यांश्च पृष्ठः

ग म. आदित्या अङ्गिरसः ;

घ का. प्राश्नन्तु ऋतुभि . . . २४२

ज. प्राश्नन्त्वृतु . . . ।

५.१५.१ का. अन्नस्याग्रं सं भरामेतत् एतं भागं स;

२ ख का. * हविरुभयं * * ।

ब्रः का. प्रथममन्त्रस्य 'हुताभ्यः' इत्यतः द्वितीयमन्त्रस्य 'हुतादोऽन्ये'
इत्यवधिको भागो नास्ति ।

कौ. गृ. यजमाना यमिच्छत, . . . यमित्सत . . यमिच्छथ इति
त्रिविधाः पाठा लक्ष्यन्ते ।

मेमा भवो मा शर्वो वधीद् गा मा वत्सां क्लोमश्च
 यो विदन् नः ।
 ये जाता ये च गर्भेष्वन्तररिष्टाग्रेस्तनुमा रभन्ताम् । । ३ । ।

इमा गावो विजावतीः प्रजावतीस्त्रिष्वसंमनसो भवन्तु ।
 आसु भूमा नय पिपृञ्चन्तु देवा आसां वत्सानायुषा
 मेदसा सं सृजामि । । ४ । ।

प्र वीयन्तां स्त्रियो गावो
 विष्णुर्योनिमनु कल्पयाति ।
 *प्रतिगृह्णीतीर्ऋषभस्य रेत
 उक्षानङ्गांश्चरति वासितामनु । । ५ । ।

प्रयतमग्रं न हिनस्ति किं चन
 यथाकामं कृणुत सोम्यं मधु ।

साधु यज्ञमहुतादो नयन्तु
 रायस्पोषा यजमानं सचन्ताम् । । ६ । ।

घ शौ.२.३४.१घ

- ३ का. मेस्म * * * * ग्रामा * क्रोमश्रयो वदं न ।
 क म. . . भवो (→गो) * * ऽवधीद् * ।
 गघ ज. नष्टोऽयं भागः । घ उ. . . स्तनमा * । ।
- ४ क वा. * * विजावती; म. * * विजावती . . . ।
 ख का. स्त्रीष्वसंमनो * ।
 गघ का. आसुभीमानपिपृञ्छन्ति * सांवत्सरायुषा सेदसा * ;
- ५ का. व्रवियन्तां * * विष्णुर्योर्योनि . . . । प्रतिगृह्णीतीर्ऋ . . .
 वाघतामनु । द्र. वामतः 'सं', तस्याधः 'भ्यता' इति ।
 ग उ. प्रतिगृह्णीतीर्ऋषभस्य * ; घ वा. उक्त्वा . . . । ।
- द्रः ५ख-घ ज. 'मनु . . . तामनु' इति नष्टम् ।
- ६ क का. प्रेरमग्रं * * * * ;
 ख वा. * कृणुत * * ।
 ग का. सादुर्यज्ञसहुतादो नयन्त;
 घ का. * * सजन्तं । उ. रायस्पोषाय * * । ।

नि ते पदां पृथिवी यन्तु सिन्धवो
 उदोषधर्यो जिहतां प्रेरतामिराः ।
 पर्जन्यस्य मरुत उदधिं सान्वा हत
 भद्रं सस्यं पच्यतां मोदतां जगत् । ७ । ।
 सप्त ऋषयः सप्त पदास्येषां
 सप्त क्षियो अश्विनोः पञ्च वाजाः ।
 प्राणो व्यानो मन आकूति-
 र्वाग् देवी देवेभ्यो हव्यं वहतु प्रजानती । ८ । ।
 ये च दृष्टा ये चादृष्टाः क्रिमयः ककृशाश्च ये ।
 तेषां शिरास्यसिना छिनदम्य-
 थासां वत्सानायुषा मेदसा सं सृजामि । ९ । ।

५. १६

तै. ब्रा. ३.७.
 ४.१५३.

द्यौश्चेमं यज्ञं पृथिवी च सं दुहातां
 मातरिश्वा पवमानः पुरस्तात् ।
 त्वष्टा वायुः सह सोमेन वात
 इमं सं दुहामनपस्फुरन्तः । १० । ।

- ७ कख का. * * प्रथां * * * यदोषधयो निहतां प्रेदतामिराः;
 ख वा. जिहितां
 ग का. * * मरुतो दधियं * त ।
- द्रः ज. ७क-ग 'यन्तु . . . उदधिं' इति नष्टम् ।
- ८ का. सप्तर्षयस् * स्वरास्येषां * क्षयो श्विनोः । * वाजा * *
 मनाकूतिर्वाग् * * * * प्रजानान्;
 ज. 'देवेभ्यो' इत्यतो नष्टम् ।
- ९ ख का. * किकृशाश्च * ;
 ग वा, मं. * शिरात्स्यसिना . . . ; ज. * शिरात्स्यसिना . . . ;
 गघ का. * . सिनाश्छिनन्ति यथासां वत्सानायुषा . . २५२२ अनु ३ २
- द्र. ज. 'क्रिमयः क' इति यावन्नास्ति ।
- ५.१६.१ का. सन्दहातां * दुहरानपस्फुरन्तः ।
- द्रः ज. 'पवमानः' इत्यतो नष्टम् ।

वै.१४.१ धर्मं तपाम्यमृतस्य धारया
 देवेभ्यो हव्यं परिधे सवित्रे ।
 शुक्रं देवाः *श्रुतमदन्तु हव्य-
 मासंजुह्वानाममृतस्य योनौ ।।२।।

कौ.२.३६,३७ उद्धाशयाग्रे श्रुतमकर्म हव्य-
 द्रः मा रोह पृष्ठममृतस्य धाम ।
 वनस्पतय उप बर्हिं स्तृणीत
 मध्वा समन्तं घृतवत् कराथ ।।३।।

योऽप्सु यक्ष्मः शमयामि तं व
 ऊर्जा गव्यूतिं समनज्येताम् ।
 स्तन्यं क्षीरमविषं वः कृणो-
 म्यशुन्ध्यन्तोऽपि यूथमेत ।।४।।

२ कख का. * त्वपान्वमृतस्य * * * परिदे * ।
 क म,ज. धर्मन्तपाम्यमृतस्य * ;
 गघ का. * * श्रुतमजन्तु ।
 म,ज. * * श्रुतमदन्त । वा. * * श्रुतमदन्तु
 जिह्वानाममृतस्य * ।।

३ क का. . . . श्रुतमकर्म ; म. उद्धाशयाग्रे श्रुतमकर्म ;
 वा. उद्धाशयाग्रे ।

गघ का. वनस्पतया * * * वध्वा समतू * * ।

द्रः ज. 'याग्रे मध्वा' इति भागो नष्टः ।

४ कख का. योप्सी * * * वोर्ज गव्यूतिं शमनज्मि येतां;
 ख वा,ज. * गव्यूतिं समनज्मेतां;
 म. * * समनज्मेतां ।

गघ का. तं नं क्रीक्षीरमविषं नष्कृणोम्यंशं तयन्तोपि यूथमेतः;

ग ज. स्तन्यं ।

घ ज. -म्यशुन्ध्यन्तोऽपि < अंशुं धयन्तोऽपि?

इडानां पुत्रा उत मित्रियाणां पयो *धयन्त्यहणीयमानाः ।
 ऋतुभिः सस्यमुत क्लृप्तमस्त्विर्यो गोपा रक्षतु
 वायुरेनाः । । ५ । ।

पिबत घृतं यतिधा व एतद् गुहा हितं निहितं मानवेषु ।
 विश्वे देवा वैश्वदेवश्चाग्नौ यथाभागं हविषो
 मादयध्वम् । । ६ । ।

क मा.श्रौ.१.३.४.३क यो देवानामसि श्रेष्ठो रुद्रस्तन्तिचरो वृषा ।
 ख,घआप.श्रौ.३.४.८ अरिष्टा अस्माकं वीरा एतदस्तु हुतं तव । । ७ । ।
 ख,घ गआश्वश्रौ.२.११.६ग पूर्णमहं करीषिणं शतवन्तं सहस्रिणम् ।
 विश्वेभिरग्रे देवैरिमं गोष्ठं सहारुहम् । । ८ । ।

५.१७

(शौ.६.१११द्रः)

देवैनसादुन्मदितं *क्षेत्रियाच्छपथादुत ।
 मुञ्चन्तु तस्मात् त्वा देवा उन्मत्तं रक्षसस्परि । । १ । ।

-
- ५ का. * पिता * पित्यायाणां * धयन्त्यहणीमानः * क्लृप्तमस्तु
 यो * * वायुरेन ।
 ज. 'क्लृप्त' इत्यवधिको भागो नष्टः ।
 ख म. * धेयन्त्यर्हणीयमानाः । वा. * धेयन्त्यहरणीयमानाः ।
- ६ का. * * यतधावयेद् गुहायतं निहतं * । * * वैश्वदेवस्याग्नौ
 यथाभागो * * ।
 घ ज. अन्तिमपदस्य 'दयध्वं' इति भागो नष्टः ।
- ७ ख-घ का. रुद्रस्त्वंतिचरो * । अरिष्टस्माकं * मेतदस्तु हुतं तव ।
 द्र. ज. 'वीरा ए' इत्यवधिको भागो नष्टः ।
- ८ का. . . . करीषिणं । * * गोष्ठमां दुर्ह २१२
- ५.१७.१ ख का. क्षेत्रियाश्छपथादुत । ग का,उ. तस्मा . . . ;
 घ का. * रक्षसस्परि उ. * उन्मत्तं . . . ।

- x मुनिं भवन्तं परि यानि वावृतू^१ रक्षांस्यग्र उलुला करिक्रतु ।
अतस्त्वं नो अधि पाहि वाजिन्निन्द्रेण मेदी बृहते
रणाय । । २ । ।
- x यथाग्रे देवा ऋभवो मनीषिणो मुनिमुन्मत्तमसृजन्निरेनसः ।
एवा ते शक्रो अभयं कृणोतु मुच्यस्वैनसो (ऽ)भि
नयामि रक्षः । । ३ । ।
- x यथा गावश्च भूम्यां पुरुषश्च न्योकसः ।
एवोन्मत्तस्य ते मुने गृह्णातु पृथिवी मनः । । ४ । ।
- x मुनिं दाधार पृथिवी मुनिं द्यौरभि रक्षति ।
मुनिं हि विश्वा भूतानि मुनिमिन्द्रो अदीधरत्
परा रक्षः सुवामि ते । । ५ । ।
- इमं मे अग्रे पुरुषं मुमुग्धि
य आवित्तो ग्राह्या लालपीति ।

-
- २ कख का. ** मर्याणिवावृतो रक्षांस्यक्नु उला कनिक्रती । उ. . . . मावृतु;
गघ का. अतस्तं; वा, ज. अतस्त्वन्नो । ।
म, ज. . . . ** वाजिनिन्द्रेण *** । ।
- ३ कघ का. यथाग्रे *** मुन्मत्तमसृजन्यरेनसः एव ते शक्ने * मुञ्चस्वैनसो
वि * * ;
ग म, वा. *** ऽभयं * ।
- ४ का. * गावाश्च * पुरुषाश्विन्य ओकसः यवोन्मत्तस्य * * शगृह्णातु
* मनु ।
- ५ ख. वा, ज. मुनि रक्षतु । म. * . . . रक्षतु ।
ग का. मुन्नियं * * * ; घ. उ. . . . ऽदीधरत् ।
ङ का. * रक्षस्वामि * ।
- ६ क वा, ज. इमम्मे * * * ; म. इमम्मेऽग्रे * * ;
का. * * * * समुग्धि या विभो * लालपीति ।

अतोदि ते कृणवद्+ भागधेय-

मुनुन्मदितो अगदो यथासत् । । ६ । ।

अग्निष्टे नि शमयतु यत्त एतन् मन उह्यते ।

जुहोमि विद्वांस्ते हविर्यथानुन्मदितो भुवः । । ७ । ।

पुनस्त्वा +दुरप्सरसः पुनर्वातः पुनर्विशः ।

पुनर्यमः पुनर्यमस्य दूतास्ते त्वा मुञ्चन्त्वंहसः ।

जीवातवे न मर्तवेऽथो अरिष्टतातये । । ८ । ।

५.१८

ऋ.१०.१३७

उत देवा अवहितं देवा उद्धरथा पुनः ।

शौ.४.१३

उतो मरिष्यन्तं देवा दैवा कृणुथ जीवसे । । १ । ।

उतोदिते कृणवर्भागधेयमुनिमुदितो * ।

ग उ. . . . कृणुवद् * ;

घ ज. 'मुन्मदितो' इत्यत्र 'मु' इत्यस्याधः 'नु' इति योजितम् ।

द्र. गघ < अतोधि . . . यमनुन्मदितो . . . ?

७ का. . . . न शसयतु यत्तेउन्मन उद्धृतं हविर्यथानं मुदितो भव ।

गघ म. हवि यथामुन्मदितो भुवः । ।

ज. हवि यथानु(→मु)न्मदितो * । ।

८ क का. तुरप्सरष् ; उ. स्त्वादप्सरसः ;

ख वा, ज. पुनर्दशः ।

च का. अथो अरिष्टतातये ।

वा. थोरिष्टतातये । । म. ऽथोरिष्टतातये । । १७ । । ॥ ८ । ।

ज. ऽथोऽरिष्टतातये । । . . .

५.१८.१ क म. * * दवहितं;

ख-घ का. * उद्धरता * ततो मनुष्यंतं * दैवष् कृणुत * ।

आ त्वागमं *शन्तातिभिरथो अरिष्टतातिभिः।

दक्षं ते भद्रमाहार्षं परा सुवाम्यामयत् ।। २ ।।

द्वाविमौ वातौ वात आ सिन्धोरा परावतः।

*दक्षं ते अन्य आ वातु परान्यो वातु यद्रपः ।। ३ ।।

आ वात वाहि भेषजं वि वात वाहि यद्रपः।

त्वं हि विश्वभेषजो देवानां दूत ईयसे ।। ४ ।।

त्रायन्तामिमं देवास्त्रायन्तां मरुतो गणैः।

त्रायन्तां विश्वा भूतानि यथायमगदो (ऽ)सति ।। ५ ।।

x घृतेन धावापृथिवी घृतेनापः समुक्षत ।

घृतेन मुच्यस्वैनसो यदात्मकृतमारिथि ।। ६ ।।

अयं मे हस्तो भगवानयं मे भगवत्तरः।

अयं मे विश्वभेषजो ऽयं शिवाभिमर्शनः ।। ७ ।।

हस्ताभ्यां दशशाखाभ्यां जिह्वा वाचः पुरोगवी।

अनामयिलुभ्यां शंभुभ्यां ताभ्यां त्वाभि मृशामसि ।। ८ ।।

आप इद्वा उ भेषजीरापो अमीवचातनीः।

आपो विश्वस्य भेषजीस्तास्ते कृण्वन्तु भेषजम् ।। ९ ।।

२ का. शंतातिभि अथो * ; वा, म. * त्वागमन्

सन्तादिभिरथोऽरिष्टतातिभिः।

ज. सन्तादिभिरथो * ।

गघ का. ** भद्रमारिषं * मुवास्यानयत्।

३ ग का, उ. दक्षन् ते * * * (का. वतु);

घ का. वात यद्रपः। म२. यद्रप (→व)ः।।

५ कख का. देवास्त्रयन्तां * * ।

६ खघ का. समुक्षता। * मुच्यस्वैनसो यदात्मकृतमाहृतः।

७ कख का. 'भगवानयंमे' इति नास्ति।

८ ख-ग का. * वातष् *। हनामयिलुभ्यां शंभुभ्यां त्वा अभिमर्शामसि।

९ कग 'भेषजीरापो *। * विश्वस्य' इति नास्ति।

५.१६

(शौ.३.३०)

सहृदयं सामनस्यमविद्वेषं कृणोमि वः ।

अन्यो अन्यमविहण्यत वत्सं जातमिवाध्या । । १ । ।

अनुव्रतः पितुः पुत्रो मात्रा भवतु सर्वतः ।

जाया पत्ये मधुमतीं वाचं वदतु शान्तिवाम् । । २ । ।

मा भ्राता भ्रातरं द्विक्षन्⁺ मा स्वसारमुत स्वसा ।

सम्यञ्चः सव्रता भूत्वा वाचं वदतु भद्रया । । ३ । ।

येन देवा न वियन्ति नो च विद्विषते मिथः ।

तत् कृणो ब्रह्म वो गृहे संज्ञानं पुरुषेभ्यः । । ४ । ।

ज्यायस्वन्तश्चित्तिनो मा वि यीष्टं

संराधयन्तः सधुराश्चरन्तः ।

अन्यो अन्यस्मै वल्गु वदन्त एत⁺

समग्रा स्थ सध्रीचीनाः । । ५ । ।

५.१६.१ क का. * साम्नस्यम-; ग का. अन्योन्यमभिब्रुत;
म, ज. अन्योऽन्यमवि ।

२ ख का. * भवति सुव्रतः; घ का. . . . शन्तिवां ।

३ क का. * त्राता * धुक्ष > क्षुध;
उ. दिक्षन् ।

ग का. * सुव्रता * ।

४ का. * वीयन्ति । * कृण्वो ।

५ का. जायस्वन्तश्चित्तनो * * यंष्टस् संनाधयन्तस् सुधिराश्चरन्तः
अन्योन्यस्मै वल्गू वदन्तु यच * * सध्रीचीनां ।

गघ उ * * * * एतः * स्तु * । ।

समानी प्रपा सहवो (ऽ)न्नभागः

समाने योक्त्रे सह वो युनज्मि ।

सम्यञ्चोऽग्निं सपर्यता-

रा नाभिमिवाभितः । । ६ । ।

x येन देवा हविषा यजत्राप मा त्मा न प्पानमघ्नत ।

क्रोधं मन्युममृतं भामं दुरुक्तमभिशोचन-

मारे यक्ष्मं नि दध्मसि । । ७ । ।

सघ्नीचीनान् वः संमनसः कृणो-

म्येकश्नुष्टीन्* संवननेन संहदः ।

देवा इवेदमृतं रक्षमाणाः सायंप्रातः सुसमितिर्वो

अस्तु । । ८ । ।

६ कख का. * * * * न्यभागस् समान्योक्ते * * *;

ख म. * * * वो → नो * ।

गघ का. * ग्न्यो सपरीयतादा नाभिमिवाभृत् ।

७ कख का. * * * यजत्रापपाप्मानमाप्नत ।

वा. * * * यजत्रापमात्मानपाप्मानवघ्नत ।

गङ का. * मन्यमृतं भागं दुरुक्तमशोचनम् । रेज्मं * * ।

वा. * मन्या (→न्यु) ममृतं * दुरुक्तमभि । ।

म. मन्यामृतं * दुरुक्तमभि । ।

ज. दुरुक्तमभि । ।

द्रः ख पाठाः सन्दिग्धाः । दुर्गामोहनभट्टाचार्यपादैः स्वकृतलेखे 'अप पाप्मानमघ्नत' इति शोधो योजितः ।

ग 'क्रोधं मन्युममृतं' इत्यादिकः शोधश्चिन्त्यः ।

८ कख का. सघ्नीचीनां नस् समनसष् कृणोम्येकसुनिष्ट्यं * संहद ।

म, ज. * * * कृणोम्येकः श्नुष्टीनसंवननेन (→ . . . संवननेन) *

। ।

गघ का. * यवेदमृतं रक्षमाणस् * . . . वोस्तु ४४४ घ म. * सुसमितिर्वो

५.२०

परो ऽपेहि परश्चर परस्तर्द परस्तरम् ।

अग्नेर्वातस्य ध्राज्या अप बाधे अहं त्वाम् । । १ । ।

उदकस्येदमयनं वातस्येदं निभञ्जनम् ।

अग्नेर्धूमस्यायं पन्था नेह तर्दायनं तव । । २ । ।

परि त्वा कृष्णवर्तनिरग्निर्धूमेनार्चिषा ।

स त्वं तर्द परश्चरान्यतर्द्धिं तृणं यवात् । । ३ । ।

ये तर्दा असुरेषिता देवेभिरिषिताश्च ये ।

सर्वास्तान् ब्रह्मणा वयं शलभाञ्ज् जम्भयामसि । । ४ । ।

शलभस्य शलभ्यास्तर्दस्योत्पतत्रिणः* ।

अग्नेर्वातस्य ध्राज्यापि नह्याम आस्यम् । । ५ । ।

५.२०.१

का. परो परश्च परस्तन्म परस्तरं अग्निर्वातस्य * पर्धा (?) धे अहं तां ।

२

का. उदकस्येदमेनं वातस्येदं * । अग्नेर्धूमस्यायं . . . तन्दायनं तवा
zz
वा. उदकस्योदमयनं ।

३

का. **कृष्णवर्त्सनि अग्निर्धूमनार्चिषा । स त्वन् तर्धापरश्चरान्यतर्द्धिं
(?) णीयवा ;

घ म. न्यतर्द्धि (→द्धि) ** । । ज. न्यतर्द्धि * । ।

४

का. ए तन्मासुरेषिताश्च * । शलभां * ।

घ वा. शलभां * ।

५

का. * . . . भ्यस्तन्दस्योत्पतत्रिणाः z अग्निर्वातस्य-
ब्राज्यापिनिष्याम्यासं । ख उ. . . . स्योपतत्रिणः ।ग उ. . . . ध्राज्याप ** । । वा. ' . . . ज्या' इत्यतः 'अ' इति
योजितम् ।

द्रः

ख दुर्गमोहनपादैः '.. तर्दस्योत् पतत्रिणः' इति पाठः अभीप्सितः ।
अस्माभिर्गृहीतः पाठः नासन्देहपदम् ।

इदं यद् गवि भेषजं विश्वाद् रूपात् समाभृतम् ।
आखोर्घुणस्य तर्दस्य तेषां स्नात्रापि नह्यत । । ६ । ।

दृष्टा त्वमसि गन्धेनौषधिर्घुणजम्बिनी ।
आखोर्घुणस्य जातानि तानि जम्भय तेजसा । । ७ । ।

तूलं तर्दस्तृणस्यात्तु मूलमाखुर्धियेषितः ।
अयो वृक्षस्य फल्गु यद् घुणा अदन्तु मा यवम् । । ८ । ।

इति पञ्चमकाण्डे चतुर्षोऽनुवाकः

५.२१

द्यौश्च नः पिता पृथिवी च माताग्निश्च नृचक्षा जातवेदाः ।
ते तक्मानमधराज्यं न्यज्यं दशाहमस्यन्त्वधि
दूरमस्मत् । । ९ । ।

६ कख का. यदीद * * विश्वादृपात् * ।

उ. * यग्वि भेषजं * * * ।

गघ का. . . . तन्दस्य तेषां . . . नह्यतः;

ग वा, म. आखोर्घुणस्य * ।

७ का. तृष्टा . . . गन्धेन ओषधिर्घुणजम्बिनी । . . . जातानि । * *

* ;
वा, म. 'घुण' इत्यस्य स्थाने 'घृण' इति ।

८ का. * तन्दस्तृणास्यात् . . . । * फल्गू यदघुणायन्तु सायवम् २५२
अनु ४२

५.२१.१ कख का. . . . धाष् * * * माता चाग्निश्च * * ।

गघ वा. * . . . मधराज्यं * दशाहमस्यन्त्वधि . . . । ।

म, ज. * मधराज्यं * दशाहमस्यन्त्वधि . . . । ।

का. दशाहमस्यन्त्वधि ।

तक्मन् यं ते क्षेत्रभागमपाभजं पृथिव्याः पूर्वे अर्धे ।
अति हाय तमथ नो हिनस्मि ग्राहिः किल त्वा ग्रहीष्यति
किलासशीर्षः । । २ । ।

तक्मन् पर्वता इमे हिमवन्तः सोमपृष्ठाः ।
वातं दूतं भिषजं नो अक्रन्* नश्येतो मरटौ
अभि । । ३ । ।

न त्वा स्त्रियः कामयन्ते न पुमांसः कतमे चन ।
नेह तक्मन् काम्या अल्पो रोदिति नो महान् । । ४ । ।

तु.शौ.११.२.२६ मा नो हिंसीर्महतो मा हिंसीर्मह्यस्त्वम् ।
कुमारान् बभ्रो मा हिंसीर्मा नो हिंसीः कुमार्यः । । ५ । ।
यः साकमुत्पातयसि बलासं कासमुद्रजम् ।

शौ.५.२२.१० गघ भीमास्ते तक्मन् हेतयस्ताभि ष्व परिवृद्धि नः । । ६ । ।

शौ.६ अन्यक्षेत्रे च रमति सहस्राक्षो ऽमर्त्यः ।
अभूदु* प्रार्थस्तक्मा स उ नो मृडयिष्यति । । ७ । ।

- २ का. तक्मन्नियं ते अतिहायतिमति नो हिनस्विद् ग्राहिष्कीत्वा
गृहेष्यति किलासुशीर्षः;
क उ. तक्मनयन्ते . . . ; ख म. . . . पूर्वेऽर्धे ।
- ३ ख का. तक्मं * * ; ख म_२ * * सोमपृष्ठा ।
गघ का. * जूतं भिषाजनो अक्रं मरटांङभि ।
उ. * * * * अक्रं मरटांअ(ज. ड)भि । ।
- ४ ख का. * पुंसांसषु कतिमे * । म, ज. * * चनः ।
गघ का. . . . तक्म * लो रोदिति रो * ;
- ५ का. * हिंसीन्महतो * हिंसीर्मह्यस्त्वं * * * हिंसीन्मा * हिंसीषुकुमारिहः
- ६ का. * साकमुत्पादयसि बलाशं कासमन्वृजं भीमस्ते . . . स्ताभिस्स
* * ना ।
ख म. * ग्रासमुद्रजं ।
- ७ का. * ण रमते * * अभूति प्रार्थस्तक्मलौ * * ;
गघ उ. अभूदुः मृडयिष्यति । ।

शौ.४ गघ

तक्मन् न त इहाश्वा न गावो नेह ते गृहाः ।
शकम्भरस्य^१ मुष्टिहा पुनर्गच्छ महावृषान् ।। ८ ।।

५.२२

यौ हेमन्तं स्वापयथो बलेना-
वर्गं देवेभ्य उत यौ परो दिवः ।
भवारुद्रयोः सुमतिं प्र णीमहे
ऽन्यत्रास्मदघविषा व्येतु ।। ९ ।।

यो द्यामातनोति यो ऽन्तरिक्षं स्तभ्नात्योजसो जायमानः ।
तस्मै रुद्राय हविषा विधेमान्यत्रास्मदघविषा व्येतु ।। १० ।।

ययोर्वधान्रापपद्यते किं चनान्तर्देवेषूत मानुषेषु ।
ताभ्यां रुद्राभ्यां हविषा विधेमान्यत्रास्मदघविषा
व्येतु ।। ११ ।।

८

का. ** भहियाश्वा **** चगृहा । शतंनरस्य * . . . महावृषाम्
292

कख वा,ज. तक्मं इहाश्वानि . . . । म. तक्म . . . इहाश्वानि
. . . ।

ग उ. शकु . . . ;

५.२२.९

कख का. यो * शापयथो देवेत्युद ये ** ;
वा. ** श्वापयथो . . . । म१. ** स्वाप (→शाव) यथो. ।
म२. ** स्वाप (→श्वाव) यथो ।

गघ का. . . सुमति वृणीमहे अन्यत्रासूदघहविष्या व्येतु ।

ग वा. ** गृ (→प्र)णीमहे ।

२

का. * नोतु ** स्तभ्ना(त्यो→)न्योजसो (उ. . . त्योजसौ)
* . . 2

द्र.

२-६उ.अन्तिमः पादः ऊह्यः । का. अन्तिमे पादे सर्वत्र . .
न्यत्रासूदघहविषा * इति ।

३

कख का. ययोर्वधान्रापपद्यते * ।

क ज. ययोर्वधाना ; ख उ. . . . न्तर्देवेषुत * ।

यावीशाते पशूनां पार्थिवानां
चतुष्पदामुत वा ये द्विपादः ।
ताभ्यां रुद्राभ्यां हविषा विधेमा-
न्यत्रास्मदघविषा व्येतु ।। ४ ।।

यस्य प्रतिहिता याः संविशन्त
आरण्याः पशव उत ग्राम्यासः ।
तस्मै रुद्राय हविषा विधेमा-
न्यत्रास्मदघविषा व्येतु ।। ५ ।।

यस्मादोषधयो भर्भर्यमाणा यन्ति
यस्माद् वृक्षासो न वियन्ति विश्वे ।
वयांसि यस्मात् प्रचरन्ति भीषा
तस्मै रुद्राय हविषा विधेमा-
न्यत्रास्मदघविषा व्येतु ।। ६ ।।

यः पर्वतान् विदधे (ऽ)ति विद्वान्
यो भूतानि कल्पयति प्रजानन् ।
तस्मै रुद्राय हविषा विधेमा-
न्यत्रास्मदघविषा व्येतु ।। ७ ।।

४ का. यावैशाते . . . zz औ अन्यत्रास्मदघहविषाव्येतु z
वा, म. . . . व्येतु ।। श्री ।। ज. . . . व्येतु ।। विष्णुः
श्री ।।

५ कख का. * * * सव्यज्जन्तु यारण्याष् * * * ।

६ कख का. यस्मादोषधयो बभ्रियमाणा यन्तीस्माद्रक्षासो * युजन्ति * ।
ग का. नास्त्ययं पादः ।

७ कख का. * पर्वतां न्यनदधेति * * * * कल्पयसि प्रजागन् ।

यावीशानौ चरतो द्विपदो ऽस्य चतुष्पदः ।

या उग्रौ क्षिप्रधन्वानौ

ताभ्यां रुद्राभ्यां हविषा विधेमा-

न्यत्रास्मदघविषा व्येतु ।। ८ ।।

पुनश्चक्षुः पुनः प्राणं पुनरायु-

र्धेहि नो जातवेदः ।

रुद्र जलासभेषज विद्वांस-

स्त एना हविषा विधेमा-

न्यत्रास्मदघविषा व्येतु ।। ९ ।।

५.२३

१-३

ईशानं त्वा भेषजानां विजेषाय वृणीमहे ।

शौ.४.१७.१-३

चक्रे सहस्रवीर्यं सरस्वानोषधे त्वा ।। १ ।।

सत्यजितं शपथयावनीं सहमानां पुनःसराम् ।

सर्वाः *समह्वयोषधीरितो मा पारयानिति ।। २ ।।

या शशाप शपनेन या वा घ मूरमादधे ।

या वा रसस्य प्रा सारेहे तोकमत्तु सा ।। ३ ।।

८ कग का. यावैशानो * * यश्चतुष्पदः * उग्रो * ;

९ गघ का. * जलासभेषज विद्वांस्तेना २२२

घ वा. . . . एका (→ ना) ;

५.२३.१ कख का. ईशानन् * * विजेषा वृणीमहे; म, वा. ईशानन् ।

घ का. सहस्वानोषधे त्वं ।

२ का. * शपथयावनीयं सहसानां पुनश्चरां * समह्वयोषधीऋतो * .. ।

क वा,म. * शपथयावनीं;

गघ उ. * समह्वयोषधीरितो ।।

३ क का. * सिसाप * ;

ख उ. मूरमादधे ।

ग का. * * रथस्यप्रासारेह्य तोघमुत्तसः ।

घ उ. कमत्तुषा । म. → तृषा ।

- पै.२.२६.४ प्रतीचीन फलो हि त्वमपामार्ग बभ्रुविथ
 शौ.७.६५.९ सर्वान् मच्छपथौ अधि वरीयो यावया त्वम् ।।४।।
 शौ.२.७.२ यच्च भ्रातृव्यः शपति यच्च जामिः शपाति नः ।
 ब्रह्मा यन्* मन्युतः शपात् सर्वं तन्नो* अधस्पदम् ।।५।।
 शौ.४.१७.४ यां ते चक्रुरामे पात्रे यां सूत्रे नीललोहिते ।
 आमे मांसे कृत्यां यां चक्रुस्तया कृत्याकृतो जहि ।।६।।
 ५ दुःस्वप्नं दुर्जीवितं रक्षो अन्द्रमराय्यः ।
 दुर्वाचः सर्वं दुर्भूतं तदितो नाशयामसि ।।७।।
 ६ क्षुधामारं तृष्णामारमगोतामनपत्यताम् ।
 अपामार्ग त्वया वयं सर्वं तदप मृज्महे ।।८।।

५.२४

- शौ.४.१८.९ समा भूमिः सूर्येणाह्वा रात्री समावती ।
 कृणोमि सत्यमूतये अरसाः सन्तु कृत्वरीः ।।९।।

४ का. प्रतीचीन फला इत्येका । उ. प्रतीचीनफल इत्येका ।

द्रः ४ पाठाः २.२६.४ मन्त्राद् गृहीताः ।

५ का. यश्चभ्रातुर्विश्वपति यश्च जानुश् शपति **यं मन्वतश्चपात्
 * तं नो * ;

उ. यामिः ** । *यं *** तन्वो * ।।

६ ख वा,ज. *सुत्रे * ।

गघ का. यांमे *** चक्रस्त्वयां ** ।

७ का. * दुर्जीवितं * भ्योमराय्य । *** तमितो * ।

ख वा. * अभ्यमराज्यः ।

द्रः ख अभ्यमराय्यः इति शौनकीय एव पाठः ग्राह्य इति प्रतीयते ।

८ का. ** मघोतामनुपश्यतां । ***** तदपि सृजुमहे ।

५.२४.९ ख उ. रात्रि * । १घ का. रसास् * कृत्वरी ।

- २ यो देवाः कृत्यां कृत्वा हरादविदुषो गृहम् ।
वत्सो धारिव मातरं तं प्रत्यगुप पद्यताम् । २ । ।
- ३ अमा कृत्वा पाप्मानं यस्त्वयान्यं जिघांसति ।
अश्मानस्तस्यां दग्धायां बहुलाः फट् करिक्रतुः । ३ । ।
- ४ सहस्रधामं विशिखान् विग्रीवाञ् छावया त्वम् ।
प्रति स्म चक्रुषे कृत्यां प्रियां प्रियावतो हरः । ४ । ।
- शौ.५.३१.११८. यां चकार न शशाक चक्रे पादमङ्गुलिम् ।
चकार भद्रमस्मभ्यमभगा भगवद्भ्यः । ५ । ।
- ५ अनयाहमोषध्या सर्वाः कृत्या अदूषयन् ।
यां क्षेत्रे चक्रुर्या गोभ्यो यां वा ते पुरुषेभ्यः । ६ । ।
- ७ अपामार्गो (ऽ)प मार्तु क्षेत्रियं शपथांश्च मत् ।
अपाहि यातुधान्यो (ऽ)प सर्वा अराय्यः । ७ । ।

- २ क का. ** कृत्यो कृत्या;
गघ का. * धाररिव * त्वं । घ म. * प्रत्यमुप * । ।
- ३ कख का. आमा * यात्र * ।
ख म. यस्त्वयान्यं (→त्रं) * ।
गघ का. अस्मादस्थस्यां जगधारयां * फटि करिक्रतुः;
- ४ का. * विषाखां व्यग्रीवां शया * चक्रुषे * प्रियावशे * ।
कख वा. * विशिखा विग्रीवां *
- ५ कख का. * शशाख शशिरे ।
- ६ का. सोषध्यासर्वा * यादविदुषोगृहं । * चक्रुर्या ।
क उ. षध्यां;
ग वा,म. * चक्रुर्या * ;
- ७ का. * पमाङ्गुप * शपथश्च * । अपाह्वातुधान्यो;
क उ. * मार्तु; ख म, ज. * शपथाश्च * ।
घ वा. * अराय्यः । ।

८ कख अपमृज्य यातुधानानुप सर्वा अराय्यः ।
अपामार्ग प्रजया त्वं रय्या सचस्व नः । । ८ । ।

५.२५

शौ.४.१६ उतेवास्यबन्धुकृदुतास्यनुजामिकः ।
उतो कृत्याकृतः प्रजां नडमिवा *च्छिन्धि वार्षिकम् । । १ । ।

ब्राह्मणेन पर्युक्तोऽसि कण्वेन नार्षदेन ।
सेनेवैषि त्विषीमती न तत्र भयमस्ति
यत्र प्राप्नोस्योषधे । । २ । ।

*अग्रेस्योषधीनां ज्योतिषेवाभिधीपयन् ।
उत पाकस्य त्रातास्युत हन्तासि* रक्षसः । । ३ । ।

यददो देवा असुरांस्त्वयाग्रे निरकृण्वत ।
तस्मादधि त्वमोषधे अपामार्गो अजायथाः । । ४ । ।

- ८ क उ. अपमृह्य ; ख का. . . . अराय्य;
घ का. य्या अति सृजस्व * ४४८
द्रः का, ७घ-८क 'प सर्वा यातुधाना' इति नास्ति ।
- ५.२५.१ कख का. उतएवास्यबन्धुकृदुतायेस्यन्नजामित ।
ग वा, म. * कृत्यां कृतः *;
घ का. नभ्रसिवाशिन्द * ।
- २ कख का. ब्रह्मणेन परियुक्तोसि * * ।
ग ज. . . . त्विषीमति;
घ का. * * भयमस्तु * प्राप्नोह्योषधे ।
- ३ कख का. अग्रेह्यो पि धीपयं ।
उ. अग्रेस्यो।
घ का. हन्तासु * ; उ. हन्ताहि * । ।
- ४ कख का. यदधो दवास्सुरांस्त्व कृण्वतः;
घ का. * अजायत ४ ओ अपामार्गो अजायत ।
वा. मन्त्रान्ते छेदविशेषस्य संकेतः
म. मन्त्रान्ते 'प्रथमः पादः' इति
ज. मन्त्रान्ते 'श्री । प्रथमः पादः' इति ।

विभिन्दती शतशाखा विभिन्दन्नाम ते पिता ।
प्रत्यग्वि भिन्धि तं त्वं यो अस्मौ अभिदासति ।। ५ ।।

असद् भूम्याः समभवत्तद्यामेति बृहद्वचः ।
तदित्तदो विधूमयत्* प्रत्यक् कर्तारमृच्छतु* ।। ६ ।।

पै. १. ४७. ३ गघ

प्रत्यङ् हिंसं बभूविथ प्रतीचीनफलस्त्वम् ।
प्रतीचीः कृत्या आकृत्यामुं कृत्याकृतं जहि ।। ७ ।।

शतेन मा परि पाहि सहस्रेणाभि रक्ष मा ।
इन्द्रस्ते वीरुधां पत उग्र ओज्मानमा दधौ ।। ८ ।।

इति पञ्चमकाण्डे पञ्चमोऽनुवाकः

५.२६

अरात्या द्यावापृथिवी छिन्तं मूलमथो शिरः ।
*विच्छिद्य मध्यतः पृथीस्तां कृण्वाथामधस्पदम् ।। १ ।।

इदं शृणु जातवेदो यदमुष्या वैचो मम ।
अरात्याः सर्वमिच्छिरः* प्रश्नं वृहतमश्विना ।। २ ।।

५ का. विभिन्दती * विभिन्दनाम * * । . . . भि तं त्वं * अस्मां * ।
घ वा. * स्माङ् अभिधासति ।।

६ का. असद भूम्या वृहद्वचः उदित्वचो व्यधूमयत्
ग उ. विधूमय ।

७ क का. * * बभूयथ;
गघ का. प्रतीष् कृत्याकृत्या अमुं * * ।

८ ख-घ का. मं भद्रोज्जनमादधुः ५५५ अनु ५५५ ५५ ५५

५.२६.१ का. रा * श्रुतं विशिष्यसद्यतस्पृष्टास्तां कण्वाथा . . . ।
ग म, ज. * * पृथीसु;

२ का. * * * यदमुष्याद् * * । रात्यात्सर्वमिष्यत् पृष्णिद् . . .
मश्विनां ।

या स्वप्नया चरति गौर्भूत्वा जनौ अनु ।

अरातिमिन्द्र त्वं जहि तामग्रिरिव सा दहात् ।। ३ ।।

श्रेष्ठो मे राजा वरुणो हवं सत्येन गच्छतु ।

अरातिं हत्वा सन्तोकामुग्रो देवो (ऽ)भि दासतु ।। ४ ।।

देष्ट्री च या सिनीवाली सप्त च स्रोत्या याः ।

अरातिं विश्वा भूतानि घन्तु दासीमिवागसी ।। ५ ।।

सोमो राजौषधीभिः सूर्याचन्द्रमसा उभा ।

अरातिं सर्वे गन्धर्वा घन्त्वप्सरसश्च याः ।। ६ ।।

भवो राजा भवाशर्वाविन्द्रो वायुर्बृहस्पतिः ।

त्वष्टा मे अध्यक्षः पूषा ते ऽरातिं घन्तु सर्वदा ।। ७ ।।

३ कख का. * स्वप्नेयाचरति दोर्भूत्वा जनां * ।

क वा. म. याः; कर्मप. * स्वप्नयाचरति;

ख वा. गौर्भूत्वा जनाङ् * ।

गघ का. रातिमिन्द्र * * त्वामग्रिरिवसादह ।

वा. मिन्द्रस्त्वं दहान् ।

प्रः ३ घ < तामग्रिर् इरसा दहात् ।

४ ख-घ का. हं * * । रातीयं हुत्वा . . . * * * ।

गघ वा. * हत्वा (→न्त्वा) . . . । ।

घ ज. . . . * * दासति । ।

५ का. ज्येष्ठा * * * सप्तति * या रातिं * * * . . . गमी;

क वा. देष्ट्री * * शिनीवाली;

ख उ. * * श्रोत्या * ।

ग म_२. अतिं; घ वा. * दासमिवागसी । ।

< दासीमिवागसि ?

६ का. * राजोषधीभिस् * * । रातीयं * * घन्त्व . . . यः ।

७ क म. * * भवासर्वा . . . ;

गघ का. * * ध्यक्षः पूषतेरातीन् * सुव्रत ।

घ वा. * * घन्ति सर्वदा (→सव्रता) । ।

ये च देवा भूमिचरा ये चामी दिव्यासते ।
 ये अन्तरिक्षस्येशते ते ऽरातिं घ्नन्तु सव्रता । । ८ । ।
 या चेषिता असुरैर्देवैर्भिरिषिता च या ।
 अथो या मन्योर्जायते ऽरातिं हन्मि ब्रह्मणा । । ९ । ।

५.२७

तदिन्नु मे अचच्छदन् महद् यक्ष्मं बृहद्वपुः ।
 विश्वं यद् देवी निर्वृतिस्तना युजा-
 मं मृत्योरिह जायते । । १ । ।
 अमग्निश्चित् साप्रथोवददहिमहिराजन्तमोजसा ।
 आयं चित्रकुत्समतितिग्ममर्दय
 विनिकिल्बिन्दमोजसा । । २ । ।

८ गघ का. * न्तरिक्षस्येते * रातीयं * सुव्रत् ।
 घ उ. 'ते' इति नास्ति ।

९ कख का. तासुरैर्देवेभि ।
 ख वा. रिषिताश्चये । ज. देभेभि याः ।
 ग वा. * जा ;
 घ का. रात्रीं हर्मिं ब्रह्मणा २१२

५.२७.१ का. तरिर्मै अदित्सदं * यक्ष्मं * * विश्वैर्देवैर्नि जामरं
 मृत्योर्ह * ।

२ कख का. अमुंसृष्टित्सात्पथोवददहिं वै राज ।
 वा. साप्र(→सात्पा) थो राजन्तमोजसा ।
 म_१ वध (→द) दहि (→हिं) महि राजन्तमोजसा ।
 म_२ वध(→द) दहि राजन्त ।
 गघङ का. आयुंश्छतिगुत्समतिग्ममन्दय विगिल्बिन्दमोजसा ।
 ङ वा. किल्बिन्द (→न्त) मोजसा । ।
 ज. . . किल्बिन्दमोजसा । ।

शौ.४.६.२कख यावती द्यावापृथिवी बरिष्णा यावद्वा सप्त सिन्धवो महित्वा ।
तावती निऋतिर्विश्ववारा विश्वस्य या
जायमानस्य देव । । ३ । ।

विश्वस्य हि जायमानस्य देवि पुष्टस्य वा पुष्टिपतिर्भूविथ ।
नमस्तु ते निऋते मा त्वमस्मान् परा भुजो
नापरं हातयासि । । ४ । ।

तै.४.२.५.४ देवीमहं निऋतिं मन्यमानः पितेव पुत्रं न सचे वद्योभिः ।
विश्वस्य या जायमानस्य देव शिरःशिरः प्रति
सूरो नु तस्ये । । ५ । ।

तै.४.२.५.४ असुन्वन्तमयजमानमिच्छ⁺ स्तेनस्येत्यां तस्करस्यानु शिक्ष ।
स्वपन्तमिच्छ⁺ सा त इत्या नमस्तु ते निऋते (ऽ)हं
कृणोमि । । ६ । ।

३ घ का. * * * देवा । वा. * याहि * * । ।

४ क का. 'हि' इति नास्ति ।

ख का. पुष्ट्यस्य * * त्वभूयथा ।

उ. * * पुष्टिपतिर्ब ।

गघ का. नमोस्तुते निऋतेमात्ममस्मान् पराभजे ।

ग वा, ज. पा (→मा) त्वस्मान्;

म१ पात्वस्मान्; म२ मात्वस्मान्;

५ का. . . . तिर्वर्धमानष् . . . वसते * । विश्वस्यै जाय . . . देवि
. . . प्रदिशोरो नुदस्ये;

ख म. नसचे (→ते) * ।

ग वा. * * त्रायमानस्य देवं; 'विश्वस्य' इत्यतो 'हि' इति योजितम् ।

ज. * * * देवि (→व)

घ म. * प्रतिसू (म१, → शि; म२, → श) रो न * । ।

६ क वा. . . . मेयमानमिच्छ; म, ज. . . मेजमानमिच्छ;

कख का. अपन्वन्तम . . . मिच्छ तेनसेभ्यां ;

गघ का. . . . त यीभ्यां नमोस्तु * * अहं * ।

ज. . . . तयित्वा . . . । ।

असुन्वका निऋतिः संजिघत्सुर्नास्याः पिता विद्यते
 नोत माता ।
 मध्यात् सस्त्रामनु जिघान सर्वं न देवानाम-
 सूर्य समापे । । ७ । ।

तै.४.२.५.२

यदस्य पारे तमसः शुक्रं ज्योतिरजायत ।
 तन्नः पर्षदति द्विषोऽग्रे वैश्वानर द्युमत् । । ८ । ।

५.२८

१-३
 वै.सू.१०.१७

प्रमुच्यमानो भुवनस्य गोप पशुं नो अत्र प्रति भागमेतु ।
 अग्रिर्यज्ञं त्रिवृतं सप्ततन्तुं देवो देवेभ्यो हव्यं
 वहतु प्रजानन् । । १ । ।

७ कख का. अमुन्वका * संजिघत्सुन् ;
 ज. असन्वका ।

ग का. मध्याश्छस्त्रामनुजिघासि * * देवानां सूर्य * ।
 वा, म. मध्याश्छस्त्रामनु । ।

८ ग का. स नः पर्षदति * ;
 घ उ. ऽग्रेवैश्वानर * । । ऋ८ । । २७ । ।

५.२८.१ ख का. पशुन् नोत्र * । वा. पशुन् नोऽत्र
 म. पशून् नो ।
 घ का. देवं * * * * Z

ख द्र. वै. पशुर्नो अत्र . . . ।

यौ ते दंष्ट्रौ सुदिहौ रोपयिष्णू निरुह्ययेते
दक्षिणाः सं च पश्यतः ।

अनाष्ट्रं नः पितरस्तत् कृणोतु यूपे बद्धं
प्रमुमुच्यमायदन्नम् । । २ । ।
अग्निस्तस्त्वमविदुष्टः परेहीन्द्रस्य गोष्ठमपि धाव विद्वान् ।
धीरासस्त्वा कवयः सं मृजन्तिषमूर्जं
यजमानायमस्त्वत् । । ३ । ।

ऋषिभ्यस्त्वा सप्तभिरत्रिणाहं प्रति गृह्णामि
हव मे स्योनम् ।
जमदग्निः कश्यपः स्वाद्वेतद् भरद्वाजो मध्वन्नं कृणोतु ।
प्रतिग्रहीत्रे गोतमो वशिष्ठो विश्वामित्रो ददुषे
शर्म यच्छात् । । ४ । ।

ग-च

पै.२.२८.५

- २ का. यू * दंष्ट्रा सुधयौ * जिह्ययेते दक्षिणा * * पश्यत ।
प्रविमुच्यमायदन्नं;
कख वा. * * * * रोपयिष्णु निरुह्ययेते * * * * ।
म. * * * * रोपयिष्णु * * पञ्च * ।
ज. * * दंष्ट्रौ * रोपयिष्णु निरुह्ययेते * * * * ।
ग वा. * ऋः ;
घ वा, ज. * * प्रमुच्यमायदन्नं । ।
द्रः वै. ख-घ जिह्यायेते दक्षिणा * * * । . . . प्रमुमुचिमा . . . ।
हस्तलेखेषु 'निरुह्ययेते' इत्यपि ।
३ कख का. अक्लिस्त्वस्तमविजुष्टः परेहिरिन्द्रस्य ।
वा. अग्निस्तस्त्वात् . . . धाय * ।
म. धाय * ।
ज. अग्निस्त (→स्त्व) त्वम् . . . धाव →य * ।
गघ का. धीरामस्त्वा * * सृजंद्भिषमूर्जं . . . यमतसतः;
४ कख का. ऋषिभिष्ट्वा * * भुवने स्योने
क उ. रतृणाहं ;
ग उ. यमदग्निः कश्यपः स्त्वा(ज. स्वा)द्वेतद्;
घ वा, म. * मध्वन्नं * ।
ङ उ. * * वशिष्ठो;
च का. * ददर्श * यच्छात् ।

यन्नो अग्रं हविष आजगामान्नस्य पुत्रमुत सर्पिषो वा ।
यद्वा धनं वहतोरजगामाग्निष्टद्धोता सुहुतं कृणोतु ।।५।।

यदाज्यं प्रतिजग्रभ यांश्च व्रीहीनजं चन्द्रेण सह सज्जघास ।
बृहस्पतिर्हविषो नो विधर्ता मा नो हिंसीच्छागो
अश्वो वशा च ।।६।।

अग्रिर्न एतत् प्रति गृह्णातु विद्वान् बृहस्पतिः
प्रत्येतु प्रजानन् ।
इन्द्रो मरुत्वान् सुहुतं कृणोत्वयक्ष्ममनमीव
ते अस्तु ।।७।।

यन्नो ददुर्वराहमक्षितं वसु यद्वा तल्पमुपधानेन नः सह ।
यद्वाभियूथं सह वृष्ण्या नो अग्निष्टद्धोता सुहुतं
कृणोतु ।।८।।

यन्नः शालां विश्वभोगामिमां ददुर्गृहं वा युक्तं सह कृत्योत ।
यद्वाहर उपनाहेन देवा अग्निष्टद्धोता सुहुतं कृणोतु ।।९।।

-
- ५ कख का. . . . हविष जगामान्वस्य ।
ख उ. . . . मान्नस्य प्रतुमुत * * ।
घ का. . . . सुहुतं * ।
- ६ कख का. . . . प्रतिजग्राह . . . व्रीहनजं * * यज्जघाम ।
म. यदाह्वं ।
घ का. * * हिंसीत्सहगो * विषाच ।
- ७ क का. अग्रिन्नयतु * * * ;
गघ का. * * सुहुतं कृणोत्वैक्ष्वंमनमीवोस्तु ।
- ८ का. . . ददुर्वरामक्षितिं * तल्पमुपनेनेन * * । यद्वाव्येतं
* वृष्टनोता . . . सुहुतं * ।
ग वा. . . . वृष्ण्या * ; म, ज. . . . वृष्णि * ।
- ९ ख-घ का. . . . योक्तं . . . यद्वाहरमुपनायेन * । अग्निष्टद्धो सुहुतं *
२२३२
घ वा, ज. . . . ऽग्नि ।।२८।।३६।।

५.२६

सूर्ये वर्च इति यच्छुश्रुवाहं येन प्रजा ज्योतिरग्राश्चरन्ति ।
 सोमे वर्चो यद् गोषु वर्चो मयि देवा
 राष्ट्रभृतस्तदक्रन् ।। १ ।।

यज्ञे वर्चो मरुतो यददृहन् वायुः पशून् सृजत् सं भगेन ।
 गन्धर्वाणामप्सरसां यदपसु मयि [देवा.....] ।। २ ।।

यज्ञे वर्चो यजमाने च वर्च उदाभिषिक्ते राजनि यच्च
 वर्चः ।
 दक्षिणायां वर्चो अधि यन् [मयि देवा.....] ।। ३ ।।

रथे वर्चो रथवाहने च वर्च इषुधौ वर्चः कवचे च वर्चः ।
 अश्वेषु वर्चो अधि यन् [मयि.....] ।। ४ ।।

सभायां वर्चः समित्यां च वर्चो वध्वां वर्च उत वर्चो वरेषु ।
 सुरायां वर्चो अधि यन् [मयि.....] ।। ५ ।।

-
- ५.२६.१ का. सूर्य ** यत् सुश्रुवाहं . . . स्तदक्रम् २ उ. . . . यच्छुश्रुवाहं;
 ख ज. ** ह्योतिरग्रा . . . । वा, म. ** ज्योतिरग्रा . . . ।
- २ का. ** मरुतोश्चददृहं ** पृजत् ** पसरसां यदस्मै;
 वा. *** यददृहन् . . . ।
- ३ का. * * * * वर्चो यदाभिषिक्ते * यश्च * * * धि यत् ।
- द्र. का. ३गघ = ५गघ; ५गघ = ३गघ ।
- ४ का. * वर्च * * वर्चो * * कवचएव * * वर्चा २
- ५ क का. ** सुमित्यां **;
 ग का. ** धि यत् । वा. ** ऽधि यं ।

सिंहे वर्च उत वर्चो व्याघ्रे वृके वर्चो मधुहारे च वर्चः ।
श्येने वर्चः पत्न्यां यद्वभूव [मयि.....] । । ६ । ।

हिरण्यवर्चसमुत हस्तिवर्चसं संग्रामं यज्जिघां वर्च आहुः ।
कृष्यां क्षेत्रर्षयो जन्यानजुर्मयि देवा राष्ट्रभृतस्तद-
क्रन् । । ७ । ।

मयि वर्चो मयि श्रवो मयि द्युम्नं मयि त्विषिः ।
अधस्पदं पृतन्यवो ऽहं भूयासमुत्तमः । । ८ । ।

५.३०

शौ.३.२४.१ पयस्वतीरोषधयः पयस्वन् मामकं वचः
अथो पयस्वतां पय आ हरामि सहस्रशः । । १ । ।
२ अहं वेद यथा पयश्चकार धान्यं बहु ।
संभृत्या नाम यो देवस्तं वयं यजामहे
सर्वस्यायज्वनो* गृहे । । २ । ।

६ का. * वर्चा * * * * * मध्वारे * * । श्येने * पत्न्यां . . . मयि ।

७ ख-घ का. * यद्यत् जिघां * * * * न्यानजुर्मयि । . . . ;

ग ज. * क्षेत्रर्षयो . . . ;

८ का. * * * सुवो पृतन्यवो ४४४

घ ज. अहं भूयास । ।

५.३०.१ कख का. रोषधयस् पयस्वान् * * ;
उ. पयः ।

घ का. * * सहरामिसहस्रसा ।

२ ख-ङ का. बहुः । संभृत्या नाप * वेदस्तवं * यश्चनो
* ।

ङ वा. स्यायुर्जनो * । । म. . . स्यायुज्व(→र्ज)नो * । ।

ज. स्यायुज्वनो * । ।

- x यथा द्यौश्च पृथिवी च तस्थतुर्धरुणाय कम् ।
एवा स्फार्तिं नि तनोमि मयारेषु खलेषु च ।।३।।
- ४ यथा क्रूपः शतधारः सहस्रधारो अक्षितः ।
एवा मे अस्तु धान्यं सहस्रधारमक्षितम् ।।४।।
- ५ शतहस्त समाहर सहस्रहस्त सं किर⁺ ।
यथेह स्फातिरायति कृतस्य कार्यस्य च ।।५।।
- ३ इमा याः पञ्च प्रदिशो मानवीः पञ्च कृष्टयः ।
सर्वाः शंभूर्मयोभुवो वृष्टे शापं नदीरिवे-
ह स्फार्तिं समावहान् ।।६।।
- x इह स्फातिरोषधीनां देवानामुत संगमः ।
इहैवाश्विनोरस्तु द्वापराश्वो रुहत् ।।७।।
- ६ तिस्रो मात्रा गन्धर्वाणां चतस्रो गृहपत्यः ।
तासां या स्फातिमत्तमा⁺ तया त्वाभि मृशामसि ।।८।।
ज्येष्ठस्य त्वाङ्गिरसस्य हस्ताभ्यामा रभामहे ।

गद्य कौ. २०.५ गद्य यथासद् बहुधान्यमयक्ष्मं बहुपूरुषम् ।।६।।

इति पञ्चमकाण्डे षष्ठोऽनुवाकः ।

- ३ का. तस्थतुर्धरुणाय कं । एवं स्फाति * तनोसि ।
- ४ का. * रूपः * * अक्षतः मक्षतं;
- ५ का. * समाहरः सहस्रैव संगिरः यथेय . . . यसि कृतश्च * * ।
ख वा. * शङ्गिरः म, ज. * शङ्गिर ।
वा. कृतश्च * * । ।
- ६ का. . . . मानवीषु * कृष्टयः * शम्भूर्म . . . वृष्टे * नदीरिवे । इह
* समावृहान्;
ग ज. * शम्भूर्म . . . ।
- ७ का. संगम . . . श्विनोरस्तोद्वापरस्योरुत z
- ८ ख-य का. * गृहपत्यः * * स्फातिवर्तमा . . . सर्षामसि ।
ग उ. * * स्फातिमुत्तमा . . . ।
- ९ का. * त्वाङ्गिरस्य बहुपूरुषम् z५zअनु ६ z

५.३१

१-३

कौ.६२.२१

अत्यासरत् प्रथमा धोक्षमाणा सर्वान् यज्ञान्
बिभ्रती वैश्वदेवी ।

उप वत्सं सृजत वास्यते गौर्व्यसृष्टः सुमना
हिं कृणोमि । । १ । ।

बधान वत्समभि धेहि भुञ्जतीं निघ गोधुगुप
सीद दुग्धि ।

इडामस्मा ओदनं पिन्वमाना कीलालं घृतं
मदमन्नभागम् । । २ । ।

सा धावतु यमराज्ञः सवत्सा सुकृतां पथा
प्रथमेह दत्ता ।

अतुष्टदत्ता प्रथमेदमागन् वत्सेन गां सं सृज
विश्वरूपाम् । । ३ । ।

५.३१.१ क का. अभ्यासरत् * * ; म. अत्यासर * * ;

गघ का. * * सृजद् * गौर्व्यसृष्टस् * * * ।

म. * * * वास्यते गौर्व्यसृष्ट * हं * । ।

ज. * * * वास्यते गौर्व्यसृष्ट * हं * । ।

वा. * * * वास्यते . . . हं * । ।

प्र. कौ. कोशेषु -व्यसृष्ट, -व्यसृष्टः इति च ।

२ का. बधान्धेहिमवि धेहि भुञ्जन्ती नघ गोरुप * * २ इरा(→
इळा)मस्मा * पिन्वमानाः * * मधुमन्वभागं ।

प्र. ख < निघ?

३ क का. * * यमराज्ञस्यवत्सा;

गघ का. अतोवृष्टिदत्ता प्रथमेनसागं * * * * विश्वारूपा ।

ग वा. अत(→त्तु)ष्ट(→ष्टि)दत्ता प्रथमेद(→ह)मागन्;

घ ज. * * * सृजद् * । ।

प्रथमेदमागन् प्रथमा दत्तेताह्मस्मिल्लोकि* सय्य उ
त्वा ददाति ।

सैनं धेनोः प्रथमा पारयासि श्रद्धया दत्ता परमे
व्योमन् । । ४ । ।

जानीहि स्म संस्कृते धेनो गोपतिं यस्त्वा ददाति
प्रथमा स्वधानाम् ।

पूर्वा हि तत्र सुकृतः परेह्यथैष ऐता जरसः
परस्तात् । । ५ । ।

अति धेनुरनड्वाहमत्यन्यद्वयो अक्रमीत् ।

अति वत्सानां पितरमृषभं प्रति मा सरत् । । ६ । ।

ज्योतिष्मन्ती सुकृतो याहि सुरे स्योनास्ते धेनो
पतयो भवन्तु ।

सप्त त्वा सूर्या अन्वा तपन्तु यमं धाव माति
सरः पराचीः । । ७ । ।

४ का. मागं पूर्वमादत्र एताभ्यस्मिन् लोके मभ्य * * * सेमं
* प्रथमं * * * * * ।

ख उ. ह्मस्मिल्लोके * * * * * । < . . . ताद्यस्मि . . . सद्य
. . . ।

ज. पारयाति . . . । ।

५ का. जानीहस्मि संस्थीय(→ र्य) धेनवो * ददातु प्रथम
स्वधावां * * * * * परेह्यतैषैता राजसषु * ।

क वा. * * संसुकृते; घ. उ. पुरस्तात् । ।

६ का. ह्मन्यन्नद्ययोषुक्रमीं * * पितर ऋषभं * सासुरत् ।

ख म. द्वयोक्रमीत् ।

७ कख का. * प्रथमा * * सोनस्ते धेनवो * * ।

वा. * * जाहि सुरे ।

गघ का. * * * न्यातपन्तीरिमं धाम सातिसरम्पराचैः ।

म. * * सूर्य । ज. * * सूर्य यमन्धाव . । ।

दात्रे मूत्रे मह्यं दुहानोभौ^१ लोको भुञ्जती
 वि क्रमस्व ।
 इषमूर्जं दक्षिणाः संवसाना भगस्य धारामवसे
 प्रतीमः । । ८ । ।
 सहस्राङ्गा शतं ज्योतींष्यस्या यज्ञस्य पप्रिरमृता
 स्वर्गा ।
 सा न ऐतु दक्षिणा विश्वरूपाहिंसन्तीं प्रति
 गृहीम एनाम् । । ६ । ।

५.३२

शौ.४.१६.६

ये ते पाशा वरुण सप्तसप्ती-
 स्त्रेधा तिष्ठन्ति विसिता रुशन्तः ।
 छिनन्ति सर्वे अनृतं वदन्तं
 यः सत्यवाद्यति^२ तं सृजेन्ति । । १ । ।

द्र.४

इह स्पशः प्र चरन्तीमे अस्य
 सहस्राक्षा अति पश्यन्ति भूमिम् ।

-
- ८ कख का. धात्रे सूत्रय * ददानोभौ * * * * ।
 वा. दाते * * दुहानौभौ ।
 म,ज. दुहानौभौ ।
 गघ का. दक्षिणां . . . प्रतीमः;
- ६ कख का. सहस्राङ्ग * ज्योतिष्यस्या यज्ञियस्य . . . ;
 वा. रमृताः स्वर्गाः । म. . . . रमृताः स्वर्गा ।
 गघ का. * नैतु * विश्वरूपा अहिंसन्ती * * * 292
- १ का. * * * वरुणा रुषता रुषन्तः छिनद्य * * * * सत्यवाद्यदि
 तुं सृजामि ।
 घ वा, म. * सत्यं वाद्यति (वा. → दि) * * । ।
 ज. * सत्यं वाद्यदि * * । ।
- २ क का. * * * प चरन्तीमे स्याम;
 वा, म. * स्पशः ; ज. इहः स्पशः ;
 ख वा. * * * भूम्यां ।

योऽस्य वृत्रं प्रमिनाति कश्चन
स मुच्यते वरुणस्य पाशात् । । २ । ।

३ उतेयमस्य पृथिवी समीच्यु-
तासौ द्यौर्बृहती दूरे अन्ता ।
उतो समुद्रो वरुणस्य कुक्षा
उतास्मिन्नल्प उदकेन मुक्तः । । ३ । ।

२ यस्तिष्ठति मनसा यश्च वञ्चति यो निलायं चरति
यः प्रलायम् ।
द्वौ 'यद्वदतः सन्निषद्य राजा तद्वेद वरुणस्तृतीयः । । ४ । ।

५ सर्वं तद्राजा वरुणो वि चष्टे यदन्तरा रोदसी यत्
परस्तात् ।
संख्याता अस्य निमिषो जनानामक्षान्न श्वघ्नी
भुवना मिमीते । । ५ । ।
त्वमेव राजन् वरुण धर्ता देवानामसि विश्वरूपः ।
दुश्चर्मास्त्वधमः पिशङ्गो यः सत्यां वाचमनृतेन
हन्ति । । ६ । ।

ग का. सोस्यन्नतं प्रमुनाति कश्चनसु;

घ उ. प्रमुच्यते * * । ।

३ का. उतयमस्य * समीची द्यौर्बृहतीरन्तरिक्षं । * * * कक्षारुतास्मि
. . . . मक्ताः ।

ग वा. . . . कुक्षी (→क्ष्वा); म. . . . कुक्षी (→क्षा)

४ क का. . . . वाचति;

गघ का. * यदवदतस् * * तद्वेद : . . स्तृतीया;

वा. * यतद्यतः . . . । । म, ज. * यद्यतः * . . . । ।

५ कख का. सर्व . . यष् * । उ. . . पुरस्तात् । वा. पु (→ प) रस्तात् ।

गघ का. संशातश्च . . . क्षान्स्त्वघ्नी * ममीते । उ. . . मक्षान्नः * * * । ।

६ का. . . . धत्ता देवानमसि मस्तिदसष् ।

क म. . . . वरुणस्य *; वा. . . . वरुणस *;

ग वा. . . . र्मास्त्वधसः *;

- ६ यः समान्यो वरुणो यो व्याम्यो यः सन्देश्यो
वरुणो यो विदेश्यः ।
यो दैव्यो वरुणो यश्च मानुषः सर्वास्त्वेतान् प्रति
मुञ्चाम्यत्र । । ७ । ।
- ७ शतेन पाशैर्वरुणाभि धेहि मा ते मोच्यनृतवाङ् नृचक्षः ।
आस्तां जाल्म उदरं श्रंसयित्वा कोश इवावध्नः
परिकृत्यमानः । । ८ । ।
- उतो त्वतत् प्र पातयत्वतो त्वदपि नह्यसि ।
उतो त्वदस्वकं कृत्वा राजा वरुण ईयते । । ९ । ।
- ऐनं छिनत्ति वरुणो नङ् कशिपुने यथा ।
मूलं तस्य वृश्चति य एनं प्रमिमीषति । । १० । ।

५.३३

- शौ.६.१३३.१ य इमां देवो मेखलामाबबन्ध यः संननाह य उ
मा युयोज ।
यस्य देवस्य प्रशिषा चरामि स पारमिच्छात् स उ मा
वि मुञ्चात् । । १ । ।

- ७ का. * सामान्यो ** व्यास्यो यश्च्यंदैव्यो *** । क, उ. . व्यामो;
ख वा. * सन्देशो *** ।
घ का. सर्वास्त्वेतानि । उ. सर्वास्त्वेतान् । ।
- ८ ख-घ का. * * मोचनृतवा * । आस्थां * उदरं शंसीत्या
कोशेवावध्निरिकृत्यमाना ।
- द्र. ८ग-१०ख वा. एते मन्त्रभागा न सन्ति ।
- ९ का. * चित् * पातयचितो तदपि * । * तदस्यगं ** वरुणीयते;
वा. नास्ति । ख म. ज, . . . नह्यदि ।
- द्र. < * त्यत् प्र पातयत्युतो त्वदपि नह्यति । * त्वदस्वकं . . . ?
- १० क-ग का. . . . छिनद्म्य * नतं * । मूले * वृश्चती ;
ग म, ज. ** वृश्च्यति;
- ५.३३.१ ख-घ का. * सुम्नाह यमाहयोजः ** प्रदिषा ** फारमृश्छात् सौ *
मुञ्चा; ग ज. . . . युयोज ।
- द्र. घ ज. 'स पारमि' इति नास्ति ।

- २ आहुतास्यविहुतर्षीणामस्यायुधम् ।
पूर्वा व्रतस्य प्राशनाति वीरघ्नी भव मेखले । । २ । ।
- ३ मृत्योरहं ब्रह्मचारी यदस्मि भूतां निर्याचं पुरुषं यमाय ।
तमहं ब्रह्मणा तपसा श्रमेणानैनं मेखलया सिनामि । । ३ । ।
- १३४.९ अयं वज्रस्तर्पयतां व्रतेनावास्य राष्ट्रमभि हन्तु जीवम् ।
भिनन्तु स्कन्धान् प्र शृणातूष्णिहाः⁺ । । ४ । ।
- २ अधरोत्तरमधरोत्तरेण गूढः पृथिव्या *मोत् सृपत् ।
वज्रेणावहतः शयान् । । ५ । ।
- ३ यो जिनाति तमन्विच्छ⁺ यो जिनाति तमिज्रहि ।
जिनतो वज्र सायक सीमन्तमन्वञ्चमनु⁺ पातय । । ६ । ।
- १३५.९ यदश्नामि बलं कुर्वे वज्रमा ददा इति ।
स्कन्धानमुष्य शातयन् वृत्रस्येव शचीपतिः । । ७ । ।

- २ का. आहुत ऋषीणामस्यायुधं * वृधस्य प्राशनाती अवीरघ्नी * * ।
कख म. हुतर्षिणा
- ३ का. . . . ब्रह्मचार्यादस्मि भूतान्निर्याजं * * । तमायं * तमसां . .
.२ कख ज. . . . यदस्मिन् (→स्मिं, वा.) भूता . . . ।
- ४ का. * * तत्पयतां * । आवास्य राष्ट्रमव * * किन्तु स्कन्धा
पृशणातूष्णिहः;
ख ज. राष्ट्रमवि * * ।
ग म,ज. * * * मृणातूष्णिहाः । वा. * * * शृ(→मृ) णातूष्णिहाः । ।
- ५ का. . . . रोध्रमधरोध्रेण गूढत् * मो * । वज्रेणावहतु श्रयां;
खग उ. * मोष्ठियद्वज्रेणावहतः * । ।
ग म. श्रयान् । ।
- ६ का. * जनाति तमन्विच्छ * जनाति । * * सायकः
सीमंचमन्वचमनु * ;
घ वा, म. न्तमन्वन्तमनु * । ज. सीमन्तमनु * । ।
- ७ का. यदुष्णामि * * वज्रमनु पातयति । . . . शातयं ;
क वा. यदस्नामि * * ; ग वा, म. . . . पातयन्;

- २ यत् पिबामि सं पिबामि समुद्र इव संपिबः।
प्राणानमुष्य संपिबन् सं पिबाम्यहं पिबम् ।। ८ ।।
- ३ यद् गिरामि सं गिरामि समुद्र इव संगिरः।
प्राणानमुष्य संगिरन् सं गिराम्यहं गिरम् ।। ९ ।।
- १३३.४ श्रद्धाया दुहिता तपसो ऽधि जाता
स्वसर्षीणां भूतकृतां बभूव।
सा नो मेखले मतिमा धेहि मेधा-
मथो नो धेहि तप इन्द्रियं च ।। १० ।।
- ५ यां त्वा पूर्वं भूतकृत ऋषयः परिबेधिरे।
सा त्वं परि ष्वजस्व मा दीर्घायुत्वाय मेखले ।। ११ ।।

५.३४

अशन्ते श्वश्रूर्वदतु श्वशुरस्ते अशन्तरम्।
देवा ते अभिशोचनं ब्रह्म विद्वेषणं कृतम् ।। ११ ।।

आ क्रन्दयोलुला कुरु वाचमा धेह्यप्रियाम्।
शिरो लिप्सस्व हस्ताभ्यां केशास्ते अभिशोचनम् ।। १२ ।।

८ ख का. समुद्रैव संपिव। ज. * * संपिव।

ग का. संपिवां;

९ ख-घ का. * * संगिर . . . संगिरं २

१० गघ का. * * * पतिमा * मेधाथो * * * * *।

११ कख का. * * * * ऋषयः। परिमेधिरे;
वा, म. * * * भूतकृतर्षयः *। ज. भूतकृतर्षय *।

गघ का. * * * षजस्व * * * २३२

वा, म. * * * * दीर्घायुत्वाय * ।। ३३ ।। ॥ १११ ।।

द्र.

११घ ज. 'ॠ१०' इति अङ्कितम्।

५.३४.१ का. अयंते। देवात् . . .।

२ का. * क्रन्दय उलुला कुर्वाच आ . . प्रियं * लिप्सम्य * केशान्ते
*।

ये केशा यौ प्रतिधी यत् कुरीरं य ओपशः ।

अथो ये ते स्वाः सन्ति सर्वे ते तेऽभिशोचनम् । । ३ । ।

अप त्रस परिधाना उन्मादनं कृणोमि ते ।

अथो यत्ते स्वं वासः सर्वं तत्ते ऽभिशोचनम् । । ४ । ।

अर्कमन्दि प्र पतातो मुनिचक्षुं कृणोमि ते ।

अथो श्वभ्यो *रायद्भ्यः प्रति स्म गङ्गणं कुरु । । ५ । ।

उत्तिष्ठारे पलायस्व मरीचीनां पदं भव ।

अथो यत् कार्यं कुर्वासां समृष मुष्कयोः । । ६ । ।

उप क्षेदाभि चालय वातस्तूलमिवैजय ।

दन्दिः संदह्य बाहोरुदन्दि मुरवस्थिये । । ७ । ।

-
- ३ का. ** योष् * त * यूपशः *** स्वा संति ** अभिशोचनं ।
क म१. ** यो * ;
- ४ का. * त्रिसमृधानादुर्मादिदं ** । . . . सं वासस् . . . अभिशोचनं ।
क ज. ** परिधानां ;
द्रः क परिधानादिति शोधश्चिन्त्यः ।
- ५ का. अर्कमन्दिस् . . मुनिचक्षुष् ** । ** रायद्भ्यस् प्रतिस्म गङ्गणं * ।
क वा. अर्कमन्दि . . . ;
ग वा. * ऽश्वभ्यो रायद्भ्यः ;
म, ज. ** रायद्भ्यः ;
- ६ का. उत्तिष्ठारे * मरीचीनां ** । * उद * समर्षि * २
गघ वा. अथोत् कार्यं । ज. पुष्कयोः । ।
- ७ का. * क्षेदाभि * मिवैजय । * सिन्धुस्य बाहोरुदध्यसूरवस्तुवे ।
कख ज. * क्षेदाभि * स्तूलमिवैजय ।
वा. स्तूलमिवैजय ।
म. स्तूलमिवैजय ।
गघ ज. दर्भ * बाहोरु . . . ।
म. दर्भः । वा, म. मुरवस्थिये । । द्र. < ऊर्वहीवे ?

अधि गाय शावलेयं शीणेयं साधुवाहिनम् ।

काल्माषे यस्य चक्रुर्ध्यायतः प्रति चालय ।। ८ ।।

रिश्यपुच्छं⁺ शुनःपुच्छं⁺ वातरंहं मनोजवम् ।

तं ते रथं सं भरन्तु देवास्तेना चराभि

पतिमिच्छमाना⁺ ।। ९ ।।

५.३५

(शौ.४.३६द्र.)

अग्रये समनमन् तस्मै पृथिव्या समनमन् ।

यथाग्रये पृथिव्या समनमन्नेवा मह्यं संनमः सं नमन्तु ।

वित्तिं भूतिं पुष्टिं पशून् ब्रह्म ब्राह्मणवर्चसम् ।

सं नतय स्थ सं मे नमत स्वाहा ।। १ ।।

वायवे समनमन् तस्मा अन्तरिक्षेण समनमन् ।

यथा वायवे अन्तरिक्षेण समनमन् [नेवा.....] ।। २ ।।

८ का. अभि * * श्रोणेयं साधुवाहनं कालंस्याकीश् चरकृद् ध्यायतश्च
* * ।

कख म. * * सावलेयं * * ।

द्र. ज. 'शीणेयम्' इति नास्ति ।

गघ म. का(→क)ल्माषे ।।

वा. * * चक्रुर्ध्यायतः * * ।।

९ का. हृष्यपुच्छ वातरहं * । * * सम्भरन्ति . . . ४४२

ख वा, म. वातरथं मनोयवं । ज * मनोयवं ।

घ उ. . . . प्रतिमिच्छमाना ।। . . .

१ कघ का. अग्रय समनमं * पृथिव्यास् समनमं यथाग्रये पृथिव्यास् . २

म, ज. * समनमं ।। वा. . . . संनमः सं नमन्तु ।।

ङ-ज का. * * * पशून् * * संनते स्तु सं नेनेमतस् * २

ज वा. सम्प्रेनमतः * ।।

२ का. * समनमं * न्तरिक्षेण समनमं * * न्तरिक्षेण समनमं ।

वा. वायवे तस्माऽन्तरिक्षेण ।।

म. ज * समनमं ।।

सूर्याय समनमन् तस्मै दिवा समनमन् ।
यथा सूर्याय दिवा समनमन् [नेवा.....] । । ३ । ।

चन्द्राय समनमन् तस्मै नक्षत्रैः समनमन् ।
यथा चन्द्राय नक्षत्रैः समनमन् [नेवा.....] । । ४ । ।

सोमाय समनमन् तस्मा ओषधीभिः समनमन् ।
यथा सोमायौषधीभिः समनमन् [नेवा.....] । । ५ । ।

यज्ञाय समनमन् तस्मै दक्षिणाभिः समनमन् ।
यथा यज्ञाय दक्षिणाभिः समनमन् [नेवा.....] । । ६ । ।

समुद्राय समनमन् तस्मै नदीभिः समनमन् ।
यथा समुद्राय नदीभिः समनमन् [नेवा....] । । ७ । ।

ब्रह्मणे समनमन् तस्मै ब्रह्मचारिभिः समनमन् ।
यथा ब्रह्मणे ब्रह्मचारिभिः समनमन् [नेवा.....] । । ८ । ।

इन्द्राय समनमन् तस्मै वीर्येण समनमन् ।
यथेन्द्राय वीर्येण समनमन् [नेवा.....] । । ९ । ।

देवेभ्यः समनमन् तेभ्यो ऽमृतेन समनमन् ।
यथा देवेभ्यो ऽमृतेन समनमन् [नेवा.....] । । १० । ।

- ३ ख का, म, ज * समनमं; ख का. * दिवस् समनम;
वा, ज. * दिवाय * ;
ग वा, ज * * दिवाय । ।

- ४ क का, म. * समनमं; खग का. * * समनमं * * * समनमं ।

- ५ कख का. * समनमं * * समनमं;
म, ज * समनमं * * * ।

द्रः एवं सर्वेषु मन्त्रेषु अन्यथा संकेतितादन्यत्र ।

गघ का. * समनमं ।

द्रः एवं सर्वेषु मन्त्रेषु ।

८ का. नवमोऽयं मन्त्रः ।

द्र. ९ का. अष्टमोऽयं मन्त्रः ।

१० खग का. 'अमृतेन' इत्युभयत्र ।

प्रजापतये समनमत् तस्मै प्रजाभिः समनमन् ।
 यथा प्रजापतये प्रजामिः समनम-
 न्नेवा मह्यं संनमः सं नमन्तु ।
 वित्तिं भूतिं पुष्टिं पशून् ब्रह्म ब्राह्मणवर्चसम् ।
 सं नतय स्थ सं मे नमत स्वाहा ।।११।।

सप्त संनमो ऽष्टमी धीतिसाधनी ।
 सं कामानध्वनः कृणु सं ज्ञानमस्तु वो धने ।।१२।।

इति पञ्चमकाण्डे सप्तमोऽनुवाकः

५.३६

ये वारुणा उत नैर्ऋता वनस्पतीनां वीरुधां च पाशाः ।
 ये भीमा भूम्या अधि संबभूवुस्ते त्वा न
 *हिंसाञ्छिवतातिरस्तु ते ।।१।।
 ये अन्तरिक्षे दिवि ये च पाशा अग्रे विचृता
 बहुधा सिनन्ति ।
 ये पशुभ्यो अधि संबभूवुस्ते त्वा न
 *हिंसाञ्छिवतातिरस्तु ते ।।२।।

११ कघ का. * समनमं * प्रजापतिभिस् समनमं ** प्रजापतिभिस् समनमंनेया
 * * * * ।

ङ-ज का. * * * पशुं * * * नतेस्तु संनेनेमतस् * ।
 ज वा. सम्मे नमतः * ।।

१२ क का. * सप्तमो;
 गघ का. * कामानध्वनिष् कृणु नो धने २५ अनु ७२
 घ म. सज्ञान ।।

५.३६.१ का. * * * नैर्ऋत्यस्पतीनां * * पाशात् । * भूमा * * न
 ह्यमां शिवतातिरस्तु २
 ग वा. * भौ(→म्या) मा. * * ;
 घ उ. न हिंसाञ्छिव ।।

२ का. * * * * पाशान्ये विचृतातिरस्तु ते ।
 ख म. * विचृतां * * । वा. * विचृता * * ।
 घ उ. * * * हिंसाञ्छिव ।।

यन्मानुषं मनुष्याः शपन्ते यां वां होत्रां पित्रयामारभन्ते ।
समाम्यो वरुणो यं जघान स त्वा न

*हिंसाच्छिवतातिरस्तु ते । । ३ । ।

अपः प्रगाद्यदि वा समामिषे

अग्निमारेमिषे यदि वा समिद्धम् ।

विद्वानविद्वाननृतं यदुवक्थ

तत् त्वा न *हिंसाच्छिवतातिरस्तु ते । । ४ । ।

यत् प्रतीच्यां दृषदपिष्टं

*आमपेषौ आमपात्रे पपाथ ।

*हीनः सत्येनानृतं यदुवक्थ

तत् त्वा न *हिंसाच्छिवतातिरस्तु ते । । ५ । ।

यं बाणवन्तं सुदिहं संभरन्ति

यं वा हस्तं ब्राह्मणस्यारभन्ते ।

३ का. ये ते मानुषं * श्रपंत * वा होत्रान् प्रित्या । ** या
जगाम *** हिंसा शिव ।

ग ज. ** जं * ;

घ उ. अन्तिमो भागो 'न. . . ते' इति ऊढः ।

४ का. अप्र प्रागाद्यदि ** अग्निमारेमिषे * यदिवक्त् त्वा
स त्वा न सिंसांशिव ।

वा. प्रगाद्यदि * * ;

गघ वा, म. विद्वान् विद्वाननृतं त त्वा । ।

ज. विद्वान् विद्वाननृतं यस्तत्त्वा ।

५ का. * * द्विषतष् पृष्टां सपेश्यां जामपात्रे पपापथ ।

कख उ. * * दृषदपिष्टाङ् आमपेषां * * । (ख वा. . . पपाथः ।)

गघ का. हिनस्सत्येनानृतं यदिवक्त् त्वा न हिंसां सिवताति २

वा. हीनस्यत्ये ;

म. हीनसत्ये ; ज. हीन (→नः) सत्ये . . . ;

घ. उ. अन्तिमः पादो नास्ति ।

६ का. ये * सुधियं जघान तस्य श्मशानादधि लोष्टाभृतस्य त्वा न हिंसं
शिवतातिरस्तु ।

क वा. * * सुदिहं * ;

समाम्यो वरुणो य आजगाम
तस्य श्मशानादधि लोष्ट्र आमृतः
स त्वा न *हिंसाच्छिवतातिरस्तु ते ।। ६ ।।

यं ग्रावाणमारभन्ते येनासूनभिषुण्वन्ति* सोमम् ।
यद्वा धनं धनकामो निरेमिषे क्षेत्रं गामश्वं पुरुषं वोभयादत्*
तत् त्वा न *हिंसाच्छिवतातिरस्तु ते ।। ७ ।।

अपः प्रगाद्यदि वा व्यामिषे
अग्रिमारेमिषे यदि वा समिद्धम् ।
जाम्या हस्तं कृतमारेमिषे
धनुर्वोत्ततमिति चक्रमिय ।
मन्युर्वो राज्ञो वरुणस्यासिसक्त
स त्वा न *हिंसाच्छिवतातिरस्तु ते ।। ८ ।।

उ. घड * स्मशानादधि ** स त्वा ।

द्र. का. सतमोऽयं मन्त्रः ।

७ कख का. * . . णमारभन्त येनासूनभिषुण्वन्ति * ।

ख वा, ज. येनासूनभिषुण्वन्ति * । म. येनासूनभिषुण्वन्ति * ।

घ का, उ. . . . याद ;

ङ का. त्र * * हिंसांशिव ।

उ. तत्वा ।। म. त्वा ।।

द्र. का. षष्ठोऽयं मन्त्रः ।

८ कख का. अपप्रगाद्यदि * * ग्रिमारेमिषे * * * ।

म. . . . वा समामिषे ।

गघ का. * * घृतमारेमिषे . . वोद्धतमित चक्रमित्वा ;

उ. याम्या * ।।

ङच्व का. वरुणस्यामिमत्य * * * हिंसां शिव 292

ड वा. मन्युं वो शिषक्त ; म, ज. मन्युं वो ;

च उ. * * * हिंसाछिव . . . ।।

५.३७

या ते प्रजापिहिता पुराभूद् योनिर्वा मुग्धा
 निहिता पिशाचैः ।
 आस्त्रानं वा यदभितिष्ठाय घोरं सर्वं तत्ते
 ब्रह्मणा सूदयामि । । १ । ।
 यद्यस्याः प्रजा वरुणेन गुष्पिता दुर्णामानो
 वार्विजमस्यार्हन्ति ।
 द्वेषात् सपलाद् यदि चक्रुरस्या अयं ता नाष्ट्रा
 अप हन्त्वग्निः । । २ । ।
 *अस्याः स्त्रिया यदि लक्ष्मीरपुत्रया गर्भो वास्या
 यातुधानैः पराभृतः ।
 दुःस्वप्नं वा यत् स्वपती ददर्शेन्द्राग्री तत् कृणुतां
 भद्रया पुनः । । ३ । ।
 देवैन्साद् यदि पुत्रं न विन्दसे मनुष्याणां वा
 त्वा शपथो रराध ।
 पितृभिर्वा ते यदि सूतः परिष्ठित इदं तं निष्कृण्मो
 जनयासि पुत्रम् । । ४ । ।

- ५.३७.१ का. ** प्रजापीहिता निहिता पिशाचै । आस्त्रानं वाधिपतिष्ठामि
 * * * * पूरयामि;
 क ज. पुराऽभूद्;
 ग वा. आस्त्रानम्वाज यदभि;
 ज. आश्नानं ;
- २ का. शुष्पिता दुन्नामानो वा ऋत्विजमस्यार्हन्ति । *
 सहपत्न्याद्विधि चक्रमस्या यत्वात्राष्ट्रा . . . ;
 कख वा. यदस्याः * वरुणे * . . . स्यारु(उकारो निर्घृष्टः)र्हन्ति ।
 घ वा. अयन्त्य(→न्त्वा) * * . . . । ।
- ३ का. यस्यास् . . . पराभृतार्दुष्वग्निं * * * तिदर्शे इन्द्राग्री * * *
 *;
 क उ. अस्या ;
 ख वा. दुःस्वप्नं * जत् * ददर्शे . . . । ।
 म. * * जत् * । ।
- ४ ख का. * * * शवथे * ।
 गघ का. अधि सूतः प्रतिष्ठित * तन् निष्टण्वो * * २

वैश्वानरो जन्मना जातवेदाः प्रजापतिः सिञ्चन्तु
 रेतो अस्याम् ।
 बाधतां द्वेषो निर्ऋतिं पराचैः पुत्रिणीमिमां
 प्रस्वं कृणोतु । । ५ । ।
 इह प्रजामग्रिरस्यै दधात्वादित्येभिर्वसुभिः
 संविदानः ।
 विश्वे देवा हवमा यन्तु म इमं पुत्रो अस्यां
 जायतां वीर्यावान् । । ६ । ।
 येन देव्यदितिर्गर्भमादधे येन प्रजा असृजत
 प्रजापतिः ।
 तेनाहमस्यै हविषा जुहोमि यथा पुमांसं
 जनयाति पुत्रम् । । ७ । ।
 वच्चे ते पुत्रं परि देवताभ्यो अनु मन्यन्तां
 मरुतः पृष्णिमातरः ।
 गर्भस्त्वा दशमास्यः प्र विशतु कुमारं जातं
 पिपृतामुपस्थे । । ८ । ।

५.३८

१-७ केश्यग्रिं केशी विषं केशी बिभर्ति रोदसी ।
 ऋ.१०.१३६.१-७ केशी विश्वं स्पृष्टुं केशीदं ज्योतिरुच्यते । । १ । ।

५ ख-घ का. * सिंच * स्यां बाधेया . . . ;

घ ज. प्रस्वां * ।

६ का. * . . . ग्रिरसी ददाभ्यादित्येभि . . मैसं पुत्रोस्यां * वीर्यवान् ।

घ म, ज. * अस्या * . . ।

७ का. र्भमादते * प्रजास्सृजतु प्रजापतिस्तेनाहमस्यै * . . .
 * जनयासि * ;

घ म. * . . . जनयासि (→ति) * . . . ज. * . . . जनयाति (→सि)
 * . . .

८ का. पृष्णिमातरः प्र विशत् * . . . पिपृतामुपस्थे २१२

१ क म_१. -श्यग्रिं के - इत्यंशो नष्टः ।

ग का. * . . . स्पृष्टुं; म. * . . . स्पृष्टुं;

मुनयो वातरशनाः* पिशङ्गा वसते मलाः ।
वातस्यानु ध्राजिं यन्ति यद् देवासो अयुक्षत । । २ । ।

उन्मदिता मौनेयेन वाताँ आ तस्थिमा वयम् ।
शरीरेदस्माकं यूयं मर्तासो अभि पश्यथ । । ३ । ।

अन्तरिक्षेण पतति स्वर्भूतावचाकशत् ।
मुनिर्देवस्यदेवस्य सौकृत्याय सखा हितः । । ४ । ।

इन्द्रस्याश्वो वायोः सखाथो देवेषितो मुनिः ।
उभा समुद्रावा क्षयति सद्यः पूर्वमुतापरम् । । ५ । ।

गन्धर्वाणामप्सरसां देवानां चरणे चरन् ।
मुनिः केतस्य संविद्वान् सखा स्वादुर्मदित्तमः । । ६ । ।

- २ कख का. * वातरेशनाष् . . . ;
उ. * वातरसना ** मनः ।
गघ का. यंतु *** ।
ग ज. ध्राजि यन्तदि;
घ वा. ** अयुक्षित । ।
- ३ का. * मौनेयेन वाचां आ शस्तिमा * । मन्तासो वि पश्यत;
कख ज. उन्मदिता * वाता *** ।
म. * मौनेयेन वातां ***
वा. * मौनेन (→निर्घृष्टम्) येन वातां ***
ग म१. -रेदस्माकं यूयं - इति नष्टम् ।
- ४ का. * पततिस्ववर्भूताविचाकशत् । देवस्यदेवस्या * सखा
यत । औ असौकृत्याय सखा यत ।
द्र. ज. ४र्थमन्त्रस्यान्ते । । श्री । । इति । वा, म. पुस्तिकास्वपि
छेदसंकेतः ।
- ५ क उ. इन्द्रस्यास्यो ; वा. इन्द्रस्यास्यो * साखाऽथो . . ;
- ५ का. सखातो दिविषितो * उभौ क्षीति * पूर्वमुतापरं;
द्र. ५घ-६क म१. -ता परं । । गन्धर्वा - इति नष्टम् ।
- ६ ख-घ का. ** चरं । मुनिष्केतुस्य न्तमः;
वा, म. सखास्यादुर्मदित्तम । । ज. मदिन्तम (←मः) । ।

वायुरस्मा उपामन्यत् पिनष्टि स्मा कुनंनमा ।
 मुनिर्विषस्य पात्रेण यद्बुद्ध्रेणापिबत् सह । । ७ । ।
 संयुक्ते द्यावापृथिवी तिष्ठन्ती अविचर्त्ये ।
 केशेनैकस्य देवस्य व्यष्टन्नाच्छचीपतिः । । ८ । ।

५.३६

ऋ. १०.१२६

न तमंहो न दुरितं देवासो अष्ट मर्त्यम् ।
 सजोषसो यमर्यमा मित्रो नयन्ति वरुणो
 अति द्विषः । । १ । ।
 तद्धि वयं वृणीमहे वरुण मित्रार्यमन् ।
 यन्नो निरंहसो यूयं पाथ नेथा च
 मर्त्यमति द्विषः । । २ । ।
 ते नूनं नो यूयमूतये वरुण [मित्रार्यमन्] ।
 नयिष्ठा नो नैषिण स्थ पर्षिष्ठाः पर्षिणो
 अति द्विषः । । ३ । ।

- ७ कख म. पिनष्टि स्मा कुळंनमा ।
 ज. उपामन्य पिनष्टस्या * ।
 वा. पिनष्टस्या * ।
 ख-घ का. कुनंनमः . . . विंशस्य . . . यद्बुद्ध्रेणात् पिबत् * ।
 ८ का. * * तिष्ठन्ते विमृत्ये . . . विष्टन्नाच्छचीपतिः २३२
 ग म. - शेनैकस्य - इति नष्टम् ।
 २ का. . . . वरुणो मित्रा अर्यमन् . . . निरंहसो * * * थ मर्यमति * ।
 क वा, ज. पृणीमहे; म. गृणीमहे;
 ख ज. * मित्रा अर्यमन् ।
 गघ उ. पात नेथा . . . । ।
 ३ कख का. तन्नोतनू यूयसूतये वरुण नयिष्ठा * नैषनिष्ठष् * * * * ;
 वा. * ननुनं यूयमूतेये वरु ।
 ज. * नूनं नो . . . वरुण । म. * नूनन्नो . . . वरुण ।
 द्र. २ख - ३क म_१. पुस्तिकायां नष्टम् ।
 ३ गघ वा. नैष्ठा * * * परिशिष्टाः पर्षि(→र्षि) णो * * । ।
 म, ज. नैष्ठा * * * परिशिष्टाः * * * । ।

शुनमस्मभ्यमूतये वरुण मित्रार्यमन् ।
 शर्म यच्छाय सप्रथ आदित्यासो यदीमहे
 अति द्विषः ।।४।।

आदित्यासो अति सुधो वरुणो मित्रो अर्यमा ।
 रुद्रं मरुन्द्रिरुद्रं हुवेमेन्द्रमग्निं स्वस्तये अति
 द्विषः ।।५।।

नेतार ऊ षु णस्तिरो वरुणो मित्रो अर्यमा ।
 अति विश्वानि दुरिता राजानश्चर्षणीनामति
 द्विषः ।।६।।

यूयं विश्वं परि पाथ वरुण मित्रार्यमन् ।
 युष्माकं शर्मणि प्रिया स्याम सुप्रणीतयो
 ऽति द्विषः ।।७।।

यथा ह त्यद्वसवो गौर्यं चित्यद्विषताममुञ्चता यजत्राः ।
 एवोष्वस्मन् मुञ्चता व्यंहः प्र तार्यग्रे प्रतरं
 न आयुः ।।८।।

४ गघ का. * यच्छतु सुप्रथ * अतीमहे । ** ;

५ क का. * ति * ;

द्र. ग म- पुस्तिकायां नष्टम् ।

घ का. . . मेन्द्रसदितियंस्वस्तयेति * ;

६ कख का. नैतार * * * * ; उ. * उषणस्तिरो;
 गघ का. * विश्वानतिदुरिता र्षणीनायति * ।

७ ग का. शर्माणि प्रया * ;

८ का. * * त्यदिवसवो * चित्प्रैषता विमुञ्चता * एवोष्वस्मन् * *
 * . . . प्रतिरन्त * ZZZ४Z

कख म. यदा * । वा. * * सत्यद्वसवो * . . . मुमुञ्चता * ।

गघ वा. मुञ्चतां व्यंह . . . प्रतरन्न * ।।

म. मुञ्चतां व्यंह . . . ।।

ज. एवोष्वस्मान् * व्यंह . . . ।।

५.४०

काठ.१.४

देवस्य त्वा सवितुः प्रसवे

इत्यादयः

ऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यां

प्रसूतो ब्राह्मणेभ्यो निर्वपामि ।

पै.६.२२.६ग

स मे मा क्षेष्ट* सदमस्यमानः पितृणां लोके । । १ । ।

अनुमतं पृथिव्येमं पचाम्यनु मे द्यौर्मन्वतामन्वन्तरिक्षम् ।

अनुमन्यतामदितिर्देवपुत्रा इमे स्वर्गे लोके अस्तु । । २ । ।

ब्रह्मणोखामधि दधाम्यग्री

भूम्यां त्वा भूमिमधि धारयामि ।

अग्निः पचन्* रक्षत्वोदनमिमं

रक्षः पिशाचान्* नुदतां जातवेदाः । । ३ । ।

५.४०.१

का. * * * प्रसवैश्विनोः बाहुभ्यां * * * ब्रह्मणेभ्यो * स मे मा क्षिष्ट
सदमिष्यमाणः * * ;

द्रः

वा. इयं काण्डिका नास्ति ।

ग म१. अक्षराणि नष्टानि ।

घ म. * * मांक्षेष्टः । । ज. * * मांक्षेष्ट . . . । ।

२ क का. अनुमधां ;

कख ज. पचास्यून्यू मे द्यौर्मन्वतामन्तरिक्षं । का. 'मे' इति नास्ति ।

गघ म. पुत्रायिमे * * * । ।

घ का. पिवेत् * * स्तु ।

३ क का. ब्रह्मणोषामधि ;

ख ज. भूम्या ।

ग का. अग्निष्यचं . . . ; म१. पादोऽयं नष्टः । म२. * पचन रक्षहोदनमिमं ;

ज. अग्नि पचन रक्षतु तोदनमिमं ;

घ का, उ. * पिशाचां * * । ।

अच्युतमक्षितं विश्वदानीमुत्समिव
सदमक्षीयमाणम् ।

पिता पितामह उत यस्तृतीयस्त एनं
भागमुप *जीवन्त्वत्र ।।४।।

प्रपीनमक्षितं विश्वदानीं सोममिव
पुनराप्यायमानम् ।

पुत्रः पौत्र उत यः प्रपौत्रस्तेषामस्तु
निहितो भाग एषः ।।५।।

मा मे *जारीन् निहितो भाग एष
मानुषन्मानुषद् गुप्तो अस्तु ।

वैवस्वते नि दधे शेवधिमेतं तस्मोत्
सृजतु मह्यमेव ।।६।।

-
- ४ कख का. मक्षितिं मदमक्षीयमाणं
गघ का. * * * यस्तृतीयः प्रयतं . . . जीवन्त्वत्र ।
म, ज. जीवन्त्वत्र । ।
- ५ का. मक्षितिं विश्वदान्यो . . . पुनरप्यायमानं . . . निहतो *
*;
ग म. * * * य प्रपौत्रस्ते . . . ;
घ म_१. पादो नष्टः ।
- ६ का. मा मे जार्यं निहतो * * मानुषं मार्षत ग्लुप्तोस्तु । * * * शे ।
वधिमेतं तोस्मत् सृजातु . . . ;
क उ. * * जार्यं * * * ;
ख ज. मानुषमादुषद् * * ।
घ ज. तस्मो * । ।
- द्रः ६ कख त्रयो माङ्गि लुङ्गः प्रयोगा विकृतिं गताः?

पुनः पूर्यतां यदहंत्वस्यौदनोऽयं

तिष्ठत्वक्षितः सदा ।

वैवस्वतेन गुप्तो अस्तु राज्ञा ममैतोरुप

जीवन्त मे स्वाः । । ७ । ।

शौ. १८.४.३६

शतधारं सहस्रधारमुत्समक्षितं व्यचमानं

सलिलस्य पृष्ठे ।

ऊर्जं दुहानमनपस्फुरन्तमुपासीय सुकृतां

यत्र लोकाः । । ८ । ।

इति पञ्चमकाण्डे अष्टमोऽनुवाकः

इत्यथर्ववेद पैप्पलादसंहितायां अष्टर्चो नाम पञ्चमकाण्डः समाप्तः

-
- ७ का. ** यददन्तस्यौदनोयं तिष्ठत्यक्षतिस् * । * ग्लुप्तोस्तु * समीतोप
जीवन्तु मे स्वा ८
- द्र. क < . . . यददन्त्यस्य ।
घ म१. पादो नष्टः । म२. . . . तोरूप * * * । ।
ज. . . . जीवन्त * * । ।
- ८ का. * त्समक्षितं व्यचमानं * मध्ये । लोकाः
८८ ८८ औ उपासीये सुकृतां यत्र लोकाः ८ अनु ५ ८८ इत्यथर्वणि
पैप्पलादशाखायां पञ्चमष्काण्डः ८८
म. । अष्टर्चकाण्डः समाप्तः ।
ज. शतधार....व्यचमानस्य* * । ...लोकः । । ८ । । ४० । । पातुमां
नरकेशरी । अष्टर्चकाण्डसमाप्तः । ।

षष्ठः काण्डः

[शौ.५.२, ऋ.१०.१२० इत्यादयः]

६.१

तदिदास भुवनेषु ज्येष्ठं यतो जज्ञ उग्रस्त्वेषनृम्णः।

सद्यो जज्ञानो नि रिणाति शत्रूननु यं

विश्वे मदन्त्यूमाः।।१।।

वावृधानः शवसा भूर्योजाः शत्रुर्दासाय भियसं दधाति।

अव्यनञ्च व्यनञ्च सस्त्रि सं ते नवन्त प्रभृता मदेषु।।२।।

त्वे क्रतुमपि पृञ्चन्ति विश्वे द्वियदिते त्रिर्भवन्त्यूमाः।

स्वादोः स्वादीयः स्वादुना सृजा समदः सु मधु

मधुनाभि योधीः।।३।।

काण्डारम्भे

का. Z अथषष्ठकाण्डालिख्यते Z Z औंनममोज्वालाभगवत्यै Z औं
नमोतिलोतमायैः ZZ औं . . . ; मा. औं श्रीगणेशायनमः।। औं;
म. औं . . .

६.१.१ कख का. उदिदास भवनेषु * * * . . स्त्वेच (→ष) नृम्णः।
मा. यज्ञ स्त्वेषु (→ष) नृम्णः।
म. यज्ञ स्त्वेषुनृम्णः।

गघ का. * * अनृणीत
मा. * यज्ञानो * * शत्रूननु * * . . . न्त्यूमाः।।
म. * * * * शत्रूननु * * मदन्त्यूमाः।।

२ ख का. शत्रुन्दासाय * *
गघ का. अव्यनञ्च सस्त्रि * * नवन्तष्पिपृता *
घ मा. मदमदेषु।।

३ कख का. * वृञ्चन्ति न्त्यूमा
मा. पृञ्चन्तु ।
गघ का. * स्वादीय * * समधस् * * . . . योधी।
उ. स्वादो ।।

इति चिद्धि त्वा धना जयन्तं रणेरणे अनुमदन्ति विप्राः ।
 ओजीयो धृष्णो स्थिरमा तनुष्व मा त्वा दभन्
 दुरेवा यातुधानाः । । ४ । ।

त्वया वयं शासन्नाहे रणेषु प्रपश्यन्तो युधेन्यानि भूरि ।
 चोदयामि त आयुधा वचोभिः सं ते शिशामि
 ब्रह्मणा वयांसि । । ५ । ।

स्रुषेज्यं पुरुवर्पसमृग्भवमिनतममात्यमास्यानाम् ।
 आ दर्शति शवसा सप्त दानून् प्र साक्षते
 प्रतिमानानि भूरि । । ६ । ।

नि तद् दधिषे ऽवरं परं च यस्मिन्नाविधावसा^४ दुरोणे ।
 आ मातरा स्थापयसे जिगत्सु अत इनोषि
 कर्वरा पुरुणि । । ७ । ।

४ कख का. * चिद्धि * * * रणंरणम् * * ;

गघ का. * * स्थिरमा * * * दुरयवा * ।

५ गघ का. * थायुधा * * * * * ।

उ. * * * * * ते स्यामि * * । ।

६ कख का. स्रुषेज्यं * ऋत्वमिनतमसा

मा. * * * * * मृम्भवमि. तमास्यानां ।

उ. कण्ठपाठ. स्रुचेज्यं ।

ग का. * शर्शते * * *

७ कख का. न्यदिघदिषे वरं * * . . . न्नाविधावसा * ।

क मा. परंञ्च ;

ख उ. . . न्नाविधावशा * ।

गघ का. मातर * जिघन्वत * * * ।

इमा ब्रह्म बृहद्विवो विवक्तीन्द्राय शुषमग्रियः स्वर्षाः ।
महो गोत्रस्य क्षयति स्वराजो दुरश्च विश्वा
अवृणोदप स्वाः । । ८ । ।

एवा महान् बृहद्विवोऽथर्वावोचत् स्वां तन्मिन्द्रमेव ।
स्वसारो मातरिभ्वरीररिप्रा हिन्वन्ति च शवसा
वर्धयन्ति च । । ९ । ।

६.२ [शौ.५.१.]

ऋधम्नं योनि नो विभावा अमृतासुः सुजन्मा वर्धमानः ।
अदब्धासुभ्राजमानो ऽहेव त्रितो दाधार त्रीणि । । १ । ।

नि यो धर्मणि प्रथमः ससादातो* वपूंषि कृणुते पुरुणि ।
धास्युर्योनिं प्रथम आ विवेशा यो
वाचमनुदितां चिकाय । । २ । ।

- ८ कख का. मग्रयस् * ;
मा. * * . . . विवक्तीन्द्राय . . . स्वरसाः ।
म. * * . . . वि (भ →) वक्तीन्द्राय शुषमग्रियः स्वरसाः ।
गघ का. * * * * * दुराश्च * * * ;
मा. * * * * * श्याः ।
म. * * * * * श्याः ।
- ९ कख का. * मां * थर्वावोचत् * तन्मिन्द्रमेव ;
म. * तन्मिन्द्रमेव ।
गघ का. * मातरित्वरीररिप्रा हिन्वन्ति * यवसा * * । २१२
उ. * मातरिद्विवरीररिप्रा ।
- ६.२.१ कख का. वृधर्मन्त्र * * अमृतासु स्वजन्मा * ;
गघ का. अदब्धासु भ्राजसा इहव त्रितो * * ;
मा. अदब्धासुभ्रा . . . । ।
उ. * * हेव * * * । ।
- २ कख का. विनि * * । प्रथम स्वसा अत इ वपुंसि * पुरोणि ।
उ. * * * * * स्वसादातो . . .
गघ का. यश्च * प्रथमाविवेश । * अनुचितां जिगाय ;
मा. धास्वर् । ।

यस्ते शोकस्तन्व आरिरेच क्षुरद्धिरण्यं शुचयोऽनु स्वाः ।
अत्रा दधिषे अमृतानि नामास्मि वस्त्राणीष एरयन्त ।। ३ ।।

प्र यदेते प्रतर पूर्व्यं गुः सदःसद आतिष्ठन्तो अदुर्यम् ।
कविः शुषस्य मातरा रिहाणे जामिर्वधूर्युः
प्रतिमानिमीत ।। ४ ।।

तदू षु ते महापृथुर्यमन्नमः कविः काव्येनाकृणोत् ।
यत् सम्यञ्चोऽभियन्तो ऽधक्षाधा मही
रोधचक्रा ववर्ध ।। ५ ।।

सप्त मर्यादाः कवयस्ततश्चुस्तासामिदेकामभ्यंहुरो⁺ गात् ।
उतामृतासुव्रत एषि कृण्वन्नसुर आसः
स्वधया समदगुः ।। ६ ।।

३ कख का. * स्तन्वारिरेच क्षुविरण्यो * न स्वा ।
म. * * तनव * ।

गघ का. * दधृषे मृतानि नामास्मि वस्त्राणीषेरयन्त ।

द्रः

१क -उ. परितो घोषवर्णसन्निधेर्मन्त्र → मन्द्र इति विकारः? २क
ससाद इति शोधो ज्ञेयः । स्व-सयोर्मियो भ्रमः का. ६.२.४ख, मा.
६.२.६घ पादयोरनुमेयः ।

४ कख का. प्रेदेते * * * स्वधस्वधा * दुर्य;
गघ का. करि * * * जामीवध्वूर्युः प्रतिमानमीता;
मा. जामिर्वधूर्युः निमीतः ।।

५ कख का. . . षे त . . . प्रथुर्यसं . . . काव्येनाकृणो ।
मा. . . . सु ।

गघ का. * * भ्यञ्चो यक्षादामै वोदचक्रा ववर्धा ।

६ कख का. * * मनेकाम ;
उ. * * स्तितक्षुस्तासामिरेकामभ्यन्दुरो * ।

गघ का. व्रते कृण्वं असुराष्पूतस् * समदगू ।

ग मा, म. सुर्वृत * * ;

घ मा. * * सधया * ।।

मन्तव्यम् :-

४घ < जामी *वधूर्युः प्रतिमा *निमीत?

६ख -न्दु-हु - इत्येतयोरक्षरयोः उ. हस्तलेखेषु सादृश्यं लक्ष्यते ।

उतायुज्येष्ठो रत्ना दधात्यूर्जा वा यं सद्यते कविर्दाः ।
 पुत्रो वा यत् पितरा क्षत्रमीर्ते ज्येष्ठं
 मर्यादमह्वयन् स्वस्ति । । ७ । ।

दर्शनं नु तान् वरुण ये त इष्टावाववृततः कृणवो वपुंषि ।
 अर्धमर्धेन शबसा पृणश्यर्धेन शुष्मन् वर्धसे डमुर । । ८ । ।

अवीवृधाम शमं सखायं वरुणं पुत्रमदितेरिषिरम् ।
 कविशस्तान्यस्मै वचांस्यवोचाम रोदसी सत्यवाधी । । ९ । ।

६.३

को वः पश्चात् प्राविच्छायत् कः पुरः प्राखनत् पथः ।
 यदैत त्वरमाणा वरुणप्रसूता आपः । । १ । ।

प्रजापतिसृजत स पुरः प्राखनत् पथः ।
 स उ नो अन्ववासुजसेन सृष्टाः क्षरामसि । । २ । ।

७ कख का. उतायुज्येष्ठो * या युं चते कविर्दात् ।

मा. उतायुज्येष्ठो * स्युर्जा ।

गघ का. * क्षन्तुमीन्ते * मर्यादमह्वयं * ।

८ कख का. दर्श * * वरुणेच इष्टावावरव्रजत * * ।

ख मा. . . दाववृततः * * ।

गघ का. पृणश्यर्धेन शुष्मं वर्धयसे मुर ।

९ का. * शग्न्यो साधायं कविशस्तान्यस्मै वचां वोचाम * *
 २२२

प्र. ६क < * शग्न्यं? *

६.३.१ का. * * प्राविच्छायत् * * पुराखनत् पथा यदेजातु परिमाणा *
 अपः;

म. * . . प्रावित्सायत्;

२ का. पुरष् पुरा सो नो अन्वासुजत् * सृष्टा * ।

घ मा. * सृष्टा * । ।

पुनाना आपो बहुधा श्रवन्तीमांश्च लोकान् प्रदिशश्च सर्वाः ।
 पुनन्वस्मान् दुरितादवधान् मुञ्चन्तु मृत्योर्निर्कृते-
 रुपस्थात् ।। ३ ।।

पै. १६.४३.६
 शौ. ६.५१.२,
 इत्यादीनि ।

आपो अस्मान् मातरः सूदयन्तु
 घृतेन नो घृतपक्वः पुनन्तु ।
 विश्वं हि रिप्रं प्रवहन्ति देवी-
 रुदिदाभ्यः शुचिरा पुत एमि ।। ४ ।।

ऋ. ६.५२.१५ गद्य

आपो देवीर्मातरः सूदयिष्णवो
 घृतघ्न्युतो मधुना सं पपृष्ठे ।
 ता अस्माभ्यं सूरयो विश्वमायुः
 क्षप उक्त्वा वरिवस्यन्तु शुभ्राः ।। ५ ।।

उदकस्योदकतमा रेवत्तमा रेवतीनाम् ।
 शुन्धन्त्वा मापः शुन्धन्त्वस्मान् ।। ६ ।।

यूयमापो वीरश्रियो यूयं सूदयथा शुचीन् ।
 युष्माकमिद् दिशो महीरीयन्ते प्रदिशः पृथक् ।। ७ ।।

३ का. * सौ * क्षियन्तीसांश्च लोकां . . सर्वा ।

पुरंतस्मा विद्या तेरुदस्थाः;

४ ख-घ का. * * घृतपुवष् * । * * * प्रवहन्तु . . . येमि ।

५ खग का. घृतश्चुतो * * पपृष्ठे * अस्माभ्यं सूदयो विश्वमायुः
 पपृष्ठे < * पपृच्छे?

द्र.

घ मा. * * वरिवः सन्तु शुभ्राः ।।

म. * * वरिवः सन्तु * ।।

६ का. कं स्योदकत्वमा रेवत्वमा * शुन्धोत्वा ;

द्र.

ग < शुन्धन्तामापः?

७ का. यूयं * शुचिं यष्कुमाकमिद् * महिर्यते * * ;

यूयं मित्रस्य वरुणस्य योनि-
 यूयं सोमस्य धेनवो मधुष्ठ ।
 युष्मान् देवीर्देव आ क्षयतीन्दु-
 यूयं जिन्वत ब्रह्मक्षत्रमापः ।। ८ ।।

शश्वदाभिः शाशदानाः^८ शमनान्वयामसि ।
 आपो विश्वस्य सूदनीर्या देवा मनवे ददुः ।। ९ ।।

यद्धावन्ति पुनते तदापो यत्तिष्ठन्ति शुद्धा इत्तद् भवन्ति ।
 नासामवद्यमविदं न रिप्रं सनादेव मधुना सं पपृष्टे ।। १० ।।

हिरण्यवर्णाः शुचयः पावकाः प्र चक्रमुर्हित्वावद्यमापः ।
 शतं च वः प्रस्रवणेषु देवीः सहस्रं च पवितारः
 पुनन्ति ।। ११ ।।

८ क मा. यूयं * वरुण्य ;

ख-घ का. ययं सोमस्ये धेनवा मधिष्ठाः यक्ष्मां . . . देवा क्षीयतीर्यरूरी *
 * ब्रह्मक्षत्रापः;

ग मा. * देवीदेव * ;

द्र. ख < मदिष्ठाः^८?

९ कख का. शाशदाना शमनान्वयामसि ।

क मा. सस्यदाभिः साशदानाः;

म. सासदानाः;

घ का. ददुः ।

१० का. यद्धावन्धि (एङ्जार्तन् अशुद्धं पठितवान्) * ददापो यत्तिष्ठन्ति
 * यत्तद् * । द्यमवदंत्यरिपुं पपृष्टे ।

ग मा. नं *;

११ कख का. * * पावक * चक्रमुर्हित्वावद्यमापा;

ख मा. र्हित्वा (→ हित्वा) ।

ग उ. * * * प्रस्रवणेषु *;

घ का. * * * पुनन्ती;

तास्त्वादृशी ब्रह्माणं सुदयन्त्यङ्गोष्ठ्या स्तोत्रया जीवधन्याः ।
 या विश्वस्य शुचिकृतो अयातोर्गाव इव पयसा
स्या सुजाताः । । १२ । ।

विश्वाद्रिप्रान् मुञ्चत सिन्धवो नो यान्येनांसि
 चकृमा तनूभिः ।
इन्द्रप्रशिष्टा वरुणप्रसूता आ सिञ्चतापो
 मध्वा समुद्रे । । १३ । ।

६.४

१-६
 शौ.५.५

रात्री माता नभः पितार्यमा ते पितामहः ।
 शिलाची नाम वा असि सा देवानामसि स्वसा । । १ । ।

यस्त्वा पिबति जीवति त्रायसे पुरुषं त्वम् ।
 धर्त्री च शश्वतामसि शश्वतां च न्यञ्चनी । । २ । ।

यद् दण्डेन यदिष्वा यदरुर्हरसा कृतम् ।
 तस्य त्वमसि भेषजी निष्कृतिर्नाम वा असि । । ३ । ।

भद्रा प्लक्षे न तिष्ठस्यश्वत्ये खदिरे धवे ।
 भद्रा न्यग्रोधे पर्णे सा न एह्यरुन्धति । । ४ । ।

-
- १२ का. तास्त्वाभृशी * न्यंगोष्ठ्रिया स्तोत्रिया जीवधन्या । * *
 सुचक्रियो वयायोगवैव * स्ता अ(→भ्र)जाय;
- १३ का. मुञ्चन्तु * * यान्येनामि * * इन्द्रप्रसूता वरुणस्य
 प्रसूतासिञ्चतापो * * २३२
६. का. . . . प्रसूता ? तु. ऋ. ७.१८.१५, १०.६८.६; पै.
 १.१३.१, ४ (=शौ. २.२६.४, ७) ।
- ६.४.१ ग का. शिलादी * वासि;
- २ गघ का. धरत्री * त्य न्वर्चनी;
 उ. * * सश्वतामसि सश्वतां * * । ।
- ३ का. य * यदुष्टा यदरुर्हरसा * . . . भीषर्जी * सी २
- ४ का. * प्रक्षेण तिष्ठस्य * * * मा नेह्यरुन्धती;

वृक्षंवृक्षमा रोहसि वृषण्यन्तीव कन्यला ।
जयन्ती प्रत्यातिष्ठन्ती सञ्जया नाम वा असि ।। ५ ।।

हिरण्यवर्णे युवते शुभे लोमसुवक्षणे ।
अपामसि स्वसा लाक्षे वातो हात्मा बभूव ते ।। ६ ।।

हिरण्यबाहो सुभगे सूर्यवर्णे वपुष्टमे ।
रुतं गच्छति* निष्कृतिः सेदं निष्कृधि भद्रया ।। ७ ।।

घृताची नाम कानीनो ऽजबभू पिता तव ।
अश्वो यमस्य यः शावस्तस्य हात्मासि उक्षता ।। ८ ।।

तु.पै.२०.५६.११ अश्वस्यास्तः संपतिता सा पर्णमभि शिष्यदः ।
सरा पतत्रिण्यसि सा न एह्यरुन्धति ।। ९ ।।

x घृताचिके वामरथे विद्युत्पर्णे अरुन्धति ।
आतुरंगमिष्ठासि त्वमङ्ग निष्करीयसी ।। १० ।।

५ का. वृषण्यन्तीव * । * * * * * सी ।

६ का. * लोमसमक्षणे यत्सा बभूव्य थे ।

७ क का. हिरण्यबाहू * ;
गघ का. ऋतं गच्छति निष्कृधि सेमं * पौरुषं z
उ. * गच्छति । ।

८ क मा. * * जानीनो;
ख-घ का. तबभू * भव । * यमस्ये शावस्तास्य हात्मास्युक्षत ।

९ का. अश्वस्यास्तस् शुष्यत । सदा पततिन्नसि *
नेह्यरुन्धती ।

ग उ. * पतत्रिण्यसि;

१० कग का. घृताचिके वामरथे * अरुन्धती यातुरङ्गमिष्ठासि;

ग उ. आतुरङ्गमिष्ठासि;

x यत्ते जग्रधं पिशाचैस्तत्त आ प्यायतां पुनः।
लाक्षा त्वा विश्वभेषजी देवेभिस्त्रायतां सह ।।११।।

६.५

तु. शौ.२.१५.१-६ यथा द्यौश्च पृथिवी च न बिभीतो न रिष्यतः।
एवा मे प्राण मा बिभेरेवा मे ऽपान मा रिषः ।।१।।
यथा वायुश्चान्तरिक्षं च..... ।।२।।
यथा सूर्यश्चन्द्रमाश्च..... ।।३।।
यथाहश्च रात्री च..... ।।४।।
यथा धेनुश्चानङ्गाश्च..... ।।५।।
यथा मित्रश्च वरुणश्च ।।६।।
यथा ब्रह्म च क्षत्रं च..... ।।७।।
यथेन्द्रश्चेन्द्रियं च ।।८।।
यथा वीरश्च वीर्यं च ।।९।।
यथा प्राणश्चापानश्च ।।१०।।
यथा मृत्युश्चामृतश्च ।।११।।
यथा सत्यं चानृतं च ।।१२।।
यथा भूतं च भव्यं च न बिभीतो न रिष्यतः।
एवा मे प्राण मा बिभेरेवा मे ऽपान मा रिषः ।।१३।।

इति षष्ठकाण्डे प्रथमोऽनुवाकः

११ का. जग्रधं . . . स्तत्तार्हा. . . * ।

* यत्वा विश्वभेषजीर्देवेभि ४४६

६.२.१ घ का. मा रिषया ।

८ क का. यथेन्द्रश्चेन्द्रियं च * ।

१३ घ का. मा रिष ४५४४ अनु १४

६.६

कखशी.१.२४.३कख मधुमन्मे निष्क्रमणं मधुमन्मे परायणम् ।

वाचा *मधुमदुद्यासमक्ष्यौ मे मधुसन्दृशी ।।१।।

मामनु प्रसारयन् मम पत्तो निपेतिवान् ।

अथो मे पुनरायतो ऽक्ष्यौ कामेन शुष्यताम् ।।२।।

वशा मधुघ ते मातोक्षा भ्रातर्षभः पिता ।

धेन्वा अधि प्रजातोऽसि राजा सन्मधुमत्तमः ।।३।।

वृषाणं वृषभं सन्तं सोमपृष्ठं दिविश्रितम् ।

इन्द्राण्यग्र आभरन् मधुघं भगाय कम् ।।४।।

पितुभोजनो मधुघः शीष्कास्यो हृदयाय कम् ।

स मा मधुनानक्तु यथाहं कामये तथा ।।५।।

सिन्धुप्रजा नो मधुघो ऽश्व इव नीयते जनौ अनु ।

[स मां] ।।६।।

६.६.१ गघ का. * मधुमदुद्याम अक्षौ * *; उ. * मधुमधु . . . ।।

२ का. प्रसारयं सस * निपेदिवा * ते . . . क्षौ * *;

३ का. * मधुग भ्राजऋषभः * * धि * * * संमधुमत्तमः ४

४ का. विषाणं वृष्यावन्तं सा पर्णमभि शिष्यतमिन्द्राण्यग्राभरं मधुरी
* *;

ग मा. इन्द्रान्यग्र * ;

५ ख का. शीष्काम्यो * * ; मा. शीष्वाक्षौ * * ;

ग का. * * मधुनावक्तु;

६ का. * * सिन्धुप्रजा * मधुगो श्वीव * जनां * स मां ;

ख उ. अश्व * * जनाङ् * ।

मधुमती सिनीवाली मधुना मा समुक्षतु ।

सा मा मधुनानक्तु यथाहं कामये तथा ।। ७ ।।

शौ.६.१.१६ कख

पै.१६.३३.७ कख

१६.४३.३. कख

यथा मधु मधुकृतो न्यञ्जन्ति मधावधि ।

एवा न्यनज्मि ते मनो ऽध्यस्यां मामकी तनू* ।। ८ ।।

यत् ते मनः परागतं यद् *बद्धमिह वेह वा ।

तत् त आ वर्तयामसि मयि बध्नामि ते मनः ।। ९ ।।

६.७

कश्यपश्च सुपर्णश्च यन् मरीच्यामतिष्ठताम् ।

सुपर्णः पर्यवापश्यत् समुद्रे भूमिमावृताम् ।। १ ।।

यां सुपर्णः पर्यपश्यदन्तर्महत्यर्णवे ।

तां सूकर त्वं मायया त्रिः समुद्रादुदाभरत् ।। २ ।।

७ क मा. * शिनीवाली;

ख का. * * समक्षतु z

८ का. * * मधुकृतस् संभरन्ति . . . । * न्यनज्मि * * द्यस्यां * तनुं ।

घ उ. अध्यस्यां * तनु । द्र. काशिका (पा.१.१.१६) 'मामकी तनू' इति ।

९ का. ये तु * * * वमिह । * तथा * । अपि * * * z१z

ख उ. यद्धमि ।

ग म. * * * वर्तयामसि;

६.७.१ का. कश्यपस्य मभिष्ठतां सुपर्णः z पर्यवापश्यत् ;

२ कख का. सुपर्णमभिषञ्चताम् z पर्यपश्च अन्तर्म ।

ख म. दन्त्यर्म ।

गघ का. * * त्वान् माया तिरस्समुद्रादुदाभर ।

यां समुद्रादुदभरो भूमिं सूकर मायया ।
सैषा विषस्य दूषण्यस्यै भवतु भेषजी ।। ३ ।।

अच्युता हिरण्येन या सत्ये अधितिष्ठति ।
तस्यास्ते विश्वधायसो विषदूषणमुन्दरे ।। ४ ।।

पै.३.१५.४

यस्याः कुलायं सलिले अन्तर्महत्यर्णवे ।
तस्यास्ते विश्वधायसो विषदूषणमुन्दरे ।। ५ ।।

क तु.शौ.६.१००.२क यस्या भूम्या उपजीका गृहं कृण्वत आत्मने ।
तस्यास्ते विश्वधायसो विषदूषणमुन्दरे ।। ६ ।।

यस्त्वा भूमे ऽन्वविन्दद्यस्त्वा भूम उदाभरत् ।
तयोः सहस्रधामग्रहं नामानि जग्रभ ।। ७ ।।

यानि त इन्द्रो अकृणोद् भूमे नामानि वृत्रहा ।
तानि ते बभ्रोः सं विष सेहैधि विषदूषणी ।। ८ ।।

३ का. * . . . दुदुन्दरो भूम्यां * माया ।
* दूषण्यस्यै भवन्त * ।

४ क उ. अच्युता *;
ख म. * * अधि (गच्छति→) तिष्ठति ।

५ का. अस्याः कुलायमित्येका । .
उ. यस्याः कुलायमित्येका । ।

६ का. * * उपजीकाद् * कृण्वतात्मने ।

७ का. भूमिनविन्दद् भूमिमुदा . . . ।
* सहस्रधामग्रहं * जग्रभः ।

८ का. * उ * * भौमे * * । * * * * विषस् सेहैव * ।

यानि ते मरुतश्चक्रूर्यानि सप्तर्षयो विदुः ।
विश्व आदित्या यां विदुः सा भूमिर्विषदूषणी ।। ६ ।।

६.८

सहस्व यातुधानान् सहस्व यातुधान्यः ।
सहस्व सर्वा रक्षांसि सहमानास्योषधे ।। १ ।।
सहमाने सहस्वति सहन्त्यहमुत्तरे ।
उताहमस्मि सासहिः सासहे वः सदान्वाः ।। २ ।।
या सहमाना चरसि सासहान इवर्षभः ।
सदान्वाग्नी रक्षोग्नी सा त्वमुग्रास्योषधे ।। ३ ।।
खेले है लम्बनस्तनि नश्येतः प्रामुतः पत ।
न त्वामवव्यचदिहोखेव शृङ्गवच्छिरः ।। ४ ।।
असुवाने बहुपुत्रे अनन्तर्वे महोदरि ।
यथास्मच्चत्वरे^१ त्वं शर्करा वप्सती चर ।। ५ ।।

घ पै.५.६.४घ

६ कख उ. * * मरुतश्चक्रूर्यानि * * ।

ग का. विश्वादित्या * *;

६.८.१ का. * यातुधानां * यातुधान्याः;

२ का. संहत्याहमुत्तरा । . . . सासहि । सहसेव सधान्वा ।

३ का. * सहसान चरति सासहानैव वृषभः;

४ का. * हलंमनस्तनि नश्येभषुरामुतष्यथा * त्वाममव्यतदिहो अक्षेयु
. . . . ;

कख मा. * * लंबनस्तनि नश्येतः ।

ग उ. शृङ्गवत् सिरः ।।

घ.

४^ग < अविव्यचत् ?

५ का. असुवाने * अनन्तर्व्ये (?) * । पथस्तस्तरे * * * तर ।

घ मा. * वप्सति * ।।

- घ.पै.५.६.४घ, ये (ऽ)रायाश्चरथ पाकस्येच्छन्त⁺ आसुतिम् ।
 ऋ.१०.१५५.२घ तानग्रे कृष्णवर्तनि तीक्ष्णशृङ्गो दृशन्निहि ।।६।।
 ऋ.१०.१५५.३ अदो यद् दारु प्लवते सिन्धोर्मध्ये अपूरुषम् ।
 तदा रभस्व दुर्हणो तेन याहि परस्तरम् ।।७।।
 यस्या जनित्रमिष्टर्गा अदृष्टाः कृमयः पुलुषयः ।
 तस्यै बलासपत्न्यै नमस्कृणोमि कुक्ष्यै ।।८।।
 शर्वपुत्रे भवपत्नि यातुभ्रात्रि सदान्वे ।
⁺तस्याद्धि पुत्रान् भ्रातृंश्च यत्र त्वापनयामसि ।।९।।

६.६

- तै.ब्रा.२.४.७.१ वृषायमंशुर्वृषभाय गृह्यते
 वृषायमुग्रो नृचक्षसे ।
 दिव्यो नर्यो ऽचिक्रदन्
 महभ्रामर्षभस्य यत् ककुत् ।।१।।

- ६ का. * रायाश्चरति पाकस्येच्छन्त्याशुचिं कृष्णवर्त्मनि *
 दृशन्निहि ।
 घ उ. * दृशन्निहि ।।
 द्र. < तीक्ष्णशृङ्ग उत् ऋषन् ?
 ७ ग का. उचारभस्य * ;
 ८ का. अस्या जनिष्टमिष्टर्गा अरिष्टाक्लिमयषुरुषाय
 * बलासपत्नी नमः कृणोमि कुक्षी;
 द्र. ख < पुरीष्याः?
 ९ का. सर्वपुत्रे भवपत्नि यादुत्तात्तस् *
 तस्याधि * भ्रातृंश्च * त्वाविनयामसि २३२
 ग मा. तस्याद्रि; म. तस्यादि . . . ;
 ६.६.१ का. मूचुर्वृषभाय *;
 ख मा. मु (→ मू) ग्रो *;
 गघ का. * निर्यो अचिक्रदं नहं नाम ऋषभस्य * * ।

- २ विषुवान् विष्णो भव त्वं यो नृपतिर्मम ।
अयो इन्द्र इव देवेभ्यो वि ब्रवीतु जनेभ्यः । । २ । ।
- मनुष्येभ्यो वि ब्रवीतु सजूरिन्द्रेण मेदिना ।
अग्निश्च तुभ्यं साहन्त्यो राष्ट्रं वैश्वानरो दधत् । । ३ । ।
- ६ यस्यायं भाग ऋषभ इन्द्राय परिणीयते ।
स हन्तु शत्रूनायतो ऽथो हन्तु परायतः । । ४ । ।
- गघ ७कख स हन्ता शत्रोर्भवतु हन्ता भवतु दोधताम् ।
विशामह प्रणीरयदग्रमुद्भिन्दतामसत् । । ५ । ।
- ३ आयुष्मन्तं वर्चस्वन्तं अयो अधिपतिं विशाम् ।
अस्याः पृथिव्याश्चेत्तारमिममिन्द्रर्षभं कृणु । । ६ । ।
- ४ याः सुशृङ्गः सुककुदः कल्याणो बर्हिरासदत् ।
कार्षीवणप्रजानेन ऋषभेण यजामहे । । ७ । ।

- २ क का. * वृष्ण्यो (मु. वृष्णो) *;
मा. * विष्णोर्भव;
गघ का. * इन्द्रेव * * विप्रवीतु * *;
मा. * * * * * ब्रवितु * । ।
- ३ का. मनुषेभ्यो धि ब्रवीतु
. . . तुभ्यां सहन्त्यो * * * ।
कख मा. * * ब्रवितु सजूरिन्द्रेण * ।
- ४ का. यस्मायं भागमृषभमिन्द्राय * ।
* हन्तु अयो हन्तु *;
- ५ का. * हन्ता शत्रून्भवतु अहन्ता * *
विषासहः दग्रमधुभिर्दतावसत् ।
- ६ ख मा. * धिपतिं * । म. * ऽधिपतिं * ।
गघ का. * श्वेतुनेमिममिन्द्र वृषभं * । ।
मा. मिममिन्द्र ऋषभं * । ।
- ७ क का. अस्यशृङ्ग सुषङ्गपदः; मु. अस्यशृङ्ग सुषट्पदः;

ऋषभेण यजमाना अक्रूरेणेव सर्पिषा ।

मृधश्च सर्वा इन्द्रेण पृतनाश्च सहामहे ।। ८ ।।

यं तुभ्यं भागमृषभं देवाः केवल्यं ददुः ।

तेन वृत्राणि जङ्घनं शत्रूंश्च जह्याहवे ।। ९ ।।

जहि शत्रून् वि मृधो नुदस्व

कृष्याः सम्भूतो असि वीर्यावान् ।

ग शौ.६.५.२क

इन्द्राय भागं परि त्वा नयाम

उरुर्नो लोको अपृतन्यो अस्तु ।। १० ।।

क शौ.१३.१.२८ ख घृतवृद्ध घृताहुत सहस्रशृङ्ग सुष्टुत ।

ग ऋ.१.१२.५क घृताहवन दीदिहि ।। ११ ।।

तै.ब्रा.१२

यो घृतेनावधारित उग्रो जैत्राय तिष्ठसि ।

स नः सङ्क्षु पारय पृतनासाह्येषु च ।। १२ ।।

८ ख-घ का. क्रौरिणैव * । सामहे ।

९ ख मा. देवा * * । का. * कैवल्यं * ।

गघ का. * * जोहनश् मृ. * * जंघन ।।

मा. * * जंघनं शत्रूंश्च ।।

१० का. * सत्रून् प्रन् प्रति रंघयस्व कृष्यात् * सि * ।

* * * * नयामोरुनो * * स्तु ।

ग म. नयामि;

११ का. * * * सुष्टुतः । * दीदिहि;

१२ क-ग का. * मिधारितमुग्रो * * * * संकुसु पारया ।

ग मा. * * संकुसु *;

घ उ. पृतनासाह्येषु * । ।

६.१०

कर्का सुभाग ऋषभस्य पत्नी
 प्रजाकामा वशिनी वाशिता गौः।
 तां सहस्रमेकमुखा ददाति
 गर्भं दधानामृतुना चरन्तीम् ।।१।।

गर्भं दधाना पय इद् दुहाना
 अग्निहोत्रं वैश्वदेवी दुहाना।
 गौर्गो मा हिंसीद् वरुणस्य पत्नी ।।२।।

कर्क्या योनिं संमनसो ऽभि गावः
 प्रजां धित्सन्तो वृषणश्चरन्ति।
 सा न ऐत्वदितिर्विश्वरूपा-
 भि क्रन्दन्ति भुवनान्येनाम् ।।३।।

प्रजापतिनेषितामृत्यियावतीमैनां प्रजाया ऋषभाः श्रयन्ते।
 वृषण्यन्तीं वृषणः सप्तनाम्नीं हिंकृण्वन्तो
 अभि नुदन्तु वाशिताम् ।।४।।

-
- १ क का. कवीस् * * पत्नीष्
 ख मा. * * वासिता *।
 घ का. * . . . नामियुना चरन्ती z
- २ का. * * पैदुहानाग्निहोत्रं * *। दौ र्ग * हिंसीर् * पत्नी;
 म. गौर्गो।। मा. पत्नि ।।
- ३ का. * यानिं स . . .। प्रजामि (→दि) श्रन्तो धिषणश्चरन्ती;
 ख मु. प्रजादमिष्ठ;
 गघ का. मा नेत्वदिति विश्वारूपा (मु. नूपा) न्यूनां।
 ग मा. * * ऐत्वदितिर्विश्वरूपा;
- ४ का. . . . वतीनहीनां * ऋषभा * वृषण्यन्ती नुदन्ति *;
 घ उ. * * * वासितां ।।

सा प्रत्युदशुषसा सुपर्णा शुक्रं वसाना वरुणस्य निर्णिजः ।
 वैश्वदेवीं स्वधामाभरन्तीं प्रजां दाता
 पुष्यतु गोपतिडे । । ५ । ।

सत्यं स्थावर्यवृषभाय तिष्ठसि प्रतीची सोमं प्रति सूर्यमग्निम् ।
 अहिंसन्ती वाशितेनामुपेहि पशून् दाता
 पुष्यतु गोपतिडे । । ६ । ।

वशी दाता भवतु वाशिताया
 अग्नेर्भागमुश्रियां यो ददाति ।
 प्रियं धाम हृदयं सोम्यं मधु
 बाजिनीं स्वा बाजिनो बाजयन्तु । । ७ । ।

यो वाशितायां गव्यन्तरग्नि-
 र्यदस्यां नृष्णं महिमा बभूव ।
 नमस्तस्मै प्रतिगृह्णन् कृणोमि
 स्योना मे अस्तु तन्वे सुशेवा । । ८ । ।

-
- ५ का. * प्रत्युदशुषसा सुपर्णाश्च * * वरुणश्च निष्ठुदः वैश्वदेवी
 सुधयामाभरन्ते । * * * * ।
- प्र. क < * प्रत्युदर्शि उवसा *; घ < * * * गोपतिष् डे । ।
- ६ क का. स्वयं स्थावर्यवृषभाया तिष्ठसि
 ग उ. * वासिते;
- ७ का. * दा * वाशितायामग्नेर्भा * । * * * सौम्यं * * * *
 * 2
- क मा. वसी * * वासिताया; म. * * * * वासिताया;
 ख उ. गमुश्रियां * * ।
- ८ क. * वाशितायं गव्यन्तरग्नि नृष्णां महिना * 2 . . . स्तेस्तु
 प्रतिगृह्णन् कृणोमि * * स्तु * सुशेवा;
 क उ. * वासितायां
 घ मा. * * * तनमे सुशेवा । ।
 म. * * * तनवे * । ।

एयमगन् वाशिता तां प्रतीमः
 पुंसां व्रातेन सह पुष्ट्या गीः ।
 ऊर्जं दधाना घृतमिद् दुहाना
 सहस्रभोगाय मे अस्तु दात्रे ।।६।।

इति बह्वक्त्रे द्वितीयोऽनुपाकः

६.११

पै.५.२.२
 शौ.५.६.१

ब्रह्म जज्ञानं प्रथमं पुरस्ताद्
 वि धीमतः सुरुचो येन आवः ।
 स बुध्या उपमा अस्य विद्याः
 सतश्च योनिमसतश्च वि वः ।।१।।

शौ.४.७.७,
 ५.६.२

अनासा ये वः प्रथमा यानि कर्माणि चक्रिरे ।
 वीरान् नो अत्र मा *दभन् तद्व एतत् पुरो दधे ।।२।।

ऋ.६.७३.६

प्रत्नान् मानात् परि ये संबभूवुः श्लोकवन्तः
 सोमनसस्य वन्तवः ।
 अपानक्षासो बधिरा अहासत ऋतस्य पन्थां
 न तरन्ति दुष्कृतः ।।३।।

-
- ६ का. येमगं * सा * नागीः * दुहानां
 सहस्रपोषाइमेस्तु * zzz अनु २२
 क उ. वासिता *;
 खग मा. पुंसा * । उर्यं;
 १ का. ब्रह्मा जज्ञानमित्येका;
 उ. ब्रह्म यज्ञानमित्येका । ।
 २ का. * य व * चक्रिरे । वीरा * दभं तद्वेतत् * . . .
 ग उ. * दभं;
 ३ का. प्रत्रात् * सोमनस्य वन्तवः । * बधिरमस्तन्तस्य *
 *;

- ऋ.६.७३.४ सहस्रधारमभि ते समस्वरन्
 शौ.५.६.३ दिवो नाके मधुजिह्वा असश्वतः ।
 तस्य स्यशो न नि मिषन्ति भूर्णयः
 पदेपदे पाशिनः सन्तु सेतवे ।।४।।
- ऋ.६.११०.१ पर्युषु प्र धन्वा वाजसातये परि वृत्राणि सक्षणिः ।
 शौ.५.६.४ दिवस्तदर्णवाँ अन्वीयसे सनिन्नसो नामासि
 त्रयोदशो मासः ।।५।।
- तु.शौ.५.६.५क इन्द्रस्य गृहोऽसीन्द्रस्य शर्मासीन्द्रस्य वर्मासीन्द्रस्य वरूथमसि ।
 इत्यादि । व्येतेनावैतेनापैतेनारात्सीरसौ स्वाहा ।।६।।
- द्र.शौ.५.६.५,६,७,८ तिग्मायुधौ तिग्महेती सुशेवा-
 वग्रीषोमाविह सु मृदतं नः ।
 मुमुक्तमस्मान् गृभीतादवधाज्
 जुषेथां यज्ञममृतमस्मासु धत्तं स्वाहा ।।७।।

- ४ का. समस्वरं * * * अशस्यतः । * सरशो * * * *
 * । पाशिनस्संतु * ।
 क मा. रमभी * ;
 ग मा. * स्यसो * * षन्ति * ;
- ५ क का. पर्युष * धन्व वाजसातये; मा. वायसातये;
 गघ का. दिवस्तुदर्णवात्रीयसे सहस्रशो * * ।
 घ म. सनिन्नसो ।। .
- ६ का. शर्मासि इन्द्रस्य वर्मासि । इन्द्रस्य वैरूथमसि ।
 वीतेनावैतेनापैतेनारात्स्त्रीददसौ * ।
 मा. * गृहोसी इन्द्रस्य शर्मासी इन्द्रस्य . . . वरूथमसि । . . . ।
- ७ खग का. ग्रीषोमाविह * मृदतं * समुक्तमस्माद् गृभीथा । दवधाज्;
 ख मा. वग्रीसोमाविह * * * ।
 का. मृदतं; Edgerton मृडातं; रघुवीर-मृधतं!

६ चक्षुषो हेते मनसो हेते ब्रह्मणो हेते मेन्या मेनिरसि ।
अमेनयस्ते सन्तु यो ऽस्मानभ्यघायन्ति स्वाहा ।। ८ ।।

१० योऽस्मान् चक्षुषा मनसा यश्च वाचा-
कूत्या चित्या ब्रह्मणाघायुरभिदासात् ।
त्वमग्रे त्वं मेन्यामेनिं कृणु स्वाहा ।। ६ ।।

शौ. ५. ६. ८ कख उदायुरुत् कृतमुद् बलमुन्मनीषो-
रिन्द्रियं नृष्णमस्मासु धत्तं स्वाहा ।। १० ।।

६. १२

शौ. ५. ६. ८ ग-ङ आयुष्कृदायुष्मती स्वधावन्तौ
गोपा मे स्थो गोपायतं मा ।
आत्मसदौ मे स्थ तन्वे सुशेवौ
मा मा हिंसिष्टं स्वाहा ।। १ ।।

द्र. शौ. ५. ६.

११, १२, १३, १४

इन्द्रस्य गृहोऽसीन्द्रस्य शर्मासीन्द्रस्य
वर्मासीन्द्रस्य वरूथमसि ।
तत्त्वा प्र विशामि सर्वाङ्गः सर्वात्मा
सर्वगुः सर्वपुरुषः सह यन्मेऽस्ति तेन ।। २ ।।

८ गघ का. अनेनयस्ते * * नभ्यभायन्तु * २

ग मा. अमनयस्ते ;

६ कघ का. * स्मां दित्या (उ. चित्या) रिभदासा;

१० का. कृतबद्धलमननीषोयदिन्द्रं धेहि * ।

द्र.

< उन्मनीषा उदिन्द्रियं?

६. १२. १

का. . . ष्कृतायुष्मती स्वधावन्तो * * * गोपायतन्वा । आत्मसधू
* स्तन्वे सुशेनौ । २२

गघ उ. * * * तनवे * * * हिंसिष्टं * । ।

द्र.

का. अयं मन्त्रः ११शसूक्तस्य अन्तिमः ।

२

का. * * सिन्द्रस्य शर्मासि इन्द्रस्य वर्मासि इन्द्रस्य मर्हतमसि ।

तत्त्वा * * * सर्वा * * सर्वपुरुषः सम्ये स्तुतेन; उ. . . तत्त्वा . . . ।

घ उ. * सर्वपुरुषः * जन्मे * * । ।

शी.५.६.७

अस्तुतो नामाहमयमस्मि

स आत्मानं परि दधे द्यावापृथिवीभ्याम् ।

गोपीयाय प्र हूयसे । । ३ । ।

अस्तुतो नाम प्राजापत्यो देवो मासस्त्रयोदशः ।

सर्वगुः सर्वपूरुषः *प्रागां देवपुरा अहम् । । ४ । ।

अन्तः प्रागां देवपुरा सहग्रामः स्वस्तये ।

संवत्सरस्य मध्यतः सर्वैः सोदर्यैः सह । । ५ । ।

प्राहमगां देवपुरा य एवास्मि स एव सन् ।

यो मा कश्चाभिदासति स प्रजापतिमृच्छतु* । । ६ । ।

काठ.३७.१५,

अस्मासि प्रति स्म सः पाहि रिषः पाहि द्विषः ।

तु.तै.५.७.३.१४

पाहि दैव्या अभिशस्त्या* स मैव तन्वं पाहि । । ७ । ।

३ का. नामाहमयामस्मि मात्मानं * * * गोपीयाय * * ।

ख उ. * * * ददे;

४ का. * नामा प्राजापत्यो देवपुरायं; द्र. मन्त्रपाठो नष्टः ।

ग मा. * * प्रागा * * । । म. . . . प्रागान् * * । ।

५ का. * प्रहागां देवपुरात् * * z * सप्यतस् * सहोदरी सह z ओं सर्वैस् सहोदरी सह;

कख मा. * प्रागा * * * । म. * प्रागान् * सहग्राम * ।

घ मा. * सोदर्यैः सह । । श्रीः । ।

म. मन्त्रान्ते छेदचिह्नम् ।

६ का. प्रहणगां देवापुरा येवास्मि मेव नं * * . . . । * . . . पतिमिवगच्छति ।

क मा. प्राहमगा *; म. प्राहमगान् *;

घ उ. * प्रजापतिमृच्छतु । ।

७ का. अस्मासु * * शष् . . . देव्या भिशस्त्यात् * मीय * * ।

ख-घ उ. * ऋषः (मा. ऋष) * * । * * अभिशस्तिया * तनवं * * ।

द्र.

घ < म इह * * । ।

- तु.शी.५.१०.१ योऽस्मान् प्राच्या दिशोऽघायुरभिदासात् ।
 एतत् स *ऋच्छादश्मवर्म नोऽस्तु ।।८।।
- २ योऽस्मान् दक्षिणाया दिशो (ऽघायुरभि) ।।९।।
- ३ योऽस्मान् प्रतीच्या दिशो [ऽघायुरभि] ।।१०।।

६.१३

- तु.शी.५.१०.४ [यो] ऽस्मानुदीच्या दिशो [ऽघायुर] ।।१।।
- ५ योऽस्मान् ध्रुवाया दिशो [ऽघायुर] ।।२।।
- ६ योऽस्मानूर्ध्वाया दिशोऽघायुरभिदासात् ।
 एतत् स *ऋच्छादश्मवर्म नोऽस्तु ।।३।।
- प्राच्यै दिशे स्वाहा ।।४।।
- दक्षिणायै दिशे स्वाहा ।।५।।
- प्रतीच्यै दिशे स्वाहा ।।६।।

८ का. * स्मन् ** घायुरभिदासा । ** दित्सादश्मवर्म णो स्तु;
 ग उ. ** ऋत्सादश्मवर्म ** ।।

९ का. अस्मां **;

१० का. अस्मान् ** Z२Z

६.१३.१ सर्वत्र अस्मानिति, २ का. अस्मां इति, म अस्मानिति आरभ्यते ।

३ ग का. Z तत् * रित्सादश्मावर्म णो * ।

उ. ** ऋत्सादश्मवर्म ** ।।

४ का. प्रच्यै ** ।

६ का. प्रतीच्यै ** ।

उदीर्घ्य दिशे स्वाहा ।। ७ ।।

ध्रुवायै दिशे स्वाहा ।। ८ ।।

ऊर्ध्वायै दिशे स्वाहा ।। ९ ।।

शौ.५.६.१. दिवे स्वाहा ।। १० ।।

३ अन्तरिक्षाय स्वाहा ।। ११ ।।

२ पृथिव्यै स्वाहा ।। १२ ।।

६ पृथिव्यै स्वाहा ।। १३ ।।

४ अन्तरिक्षाय स्वाहा ।। १४ ।।

५ दिवे स्वाहा ।। १५ ।।

६.१४

महाकण्ठं करीषजमूबध्यादमनाहुतिम्* ।

ओष्ठः कोकमुखश्च यस्तानितो नाशयामसि ।। १ ।।

अरामदन्तमवदलं प्रहालमहिनासिकम् ।

उपवर्त्त बलाहकं खेलं गर्दभनादिनं

गृध्रं हस्त्यायनं तान् [इतो नाशयामसि] ।। २ ।।

प्र. का. १२-१४ न सन्ति । म. १३ नास्ति ।

१५ का. देवे * २३२ इति रक्षोघ्नसूक्तम् २२

६.१४.१ का. * करीषजमबध्यादमनाहुतं । * कोकमुखश्च यस्तायितो *;

कख. उ. * तमुवध्याद ।

प्र. ख म. अंशतो नष्टम् ।

२ का. रामदन्तसोदनं प्रहारम . . . उपवृत्तं * खेलं * । गृध्रं * त्या ।

ड. उ. गरुध्रं * . । ।

प्र. क < अवदनम्?

*प्रमृश्यादिनमभ्यमं भीमहस्तं मरीमृशम् ।

त्रस्ताक्षं मृद्वङ्गुलिं नखोग्रं दन्तवीर्यं

तान् [इतो नाशयामसि] । । ३ । ।

पर्यन्यमभिपापदं जिगीषमाणं रूपकम् ।

अथो शलत्यं शेवलं तान् [इतो नाशयामसि] । । ४ । ।

तण्डमग्रे तुण्डिकमलिंशमुत वत्सपम् ।

दामग्रन्थिं सनिस्रसमरण्येयं चार्घ्येयं

तान् [इतो नाशयामसि] । । ५ । ।

इदं यज्ञानुकेशवं रक्षश्चरत्यासुरं

बहिः प्रयुतमिच्छति* ।

अंसून् पांसूँश्च केश्यानरायान् *स्रक्किञ्चित्स

तानितो नाशयामसि । । ६ । ।

-
- ३ का. प्रमृश्यादिनसत्यमं । * सरीसृपं (→ मरीमृशं) त्रस्ताक्षं * *
दंशवीर्यं तां;
- क मा. प्रमुश्यादिन; म. प्रमुश्यादित ;
- द्र. क तुल. शौ. ५.६.६. या गर्भान् प्रमृशन्ति ;
- ४ का. पर्यन्दमभिपापदं जिगीषाणो * । * * शेवल तां ।
- क मा. पर्यन्यमभिपादं;
- ५ का. तुण्डिकदल्यंश उत * । दासग्रन्थं समुद्रण्येदं
चारुस्यन् तां ।
- गघ मा. * सनिस्रसमर;
- ६ का. इदि यज्ञानुकेशवं . . . रत्याहुतं बहिः प्रेदमिच्छति ।
अस्यौ नपास्योश्च गेज्ञानुरायां शुकिञ्चनस्तापितो * ।
इ उ. . . . छकिञ्चित्स;

यः कुमारान् जनस्यात्ति तरुणान् दास आसुरः ।

रायः केश्यघलो यो जनान् हन्त्यती च

तमितो नाशयामसि । । ७ । ।

हिराक्षो नाम गेहोरायानामसूर्तहा ।

तमितो नाशयामसि । । ८ । ।

वितूलं भस्वमाखिदं वनक्रोशं च रोरुहम् ।

आमादं प्रयुतैषणं *पर्युन्दानं परिद्रवं

वृकस्य न्यंच गङ्गणं* तानितो नाशयामसि । । ९ । ।

६.१५

यश्च भूमा या च स्फातिर्योर्जा यो रसश्च ते ।

हरामि शक्र तां अहं त्वया प्रत्तां शचीपते । । १ । ।

क्षेत्रात्क्षेत्रादा हरामि स्फातिं सर्वाञ्छचीपते ।

त्वयाहं वृत्रहन् प्रत्तमा हरामि गृह्णो उप । । २ । ।

७ का. यष्टुमारां जरस्यामि तृणां दासासुर
* केश्याकिलन योङ्गनानहत्वंति च ।

८ कख का. हीराक्षो * * रायनामसूतह ।

प्र. का. (Edg., रघु) मसूनुह! का. (मुम्ब) . . . मसूतह ।

९ क का. नितूलं भक्ष . . . ; मा. वितुलं भस्म . . . ;

ग-च का. * प्रयतीषिणं पर्यदानं * * नृच गंग्राणं तायितो * २४२

गघ मा. अमादं * पर्युदानं * ; म. * * पर्युदानं * ;

उ. मा. * यंच गंग्राणं; म. * * कङ्गणं;

६.१५.१ का. . . भौमा * * स्फातिययोर्य * रसस्य * । हवामि * * हन्त्य
* * ;

२ का. ख-च स्फांती सर्वा श . . . । तयाहं वृत्रहं पतुमा * । * * ;

ख मा. सर्वाश्छचीपते । म. 'पते' इति कीटदष्टम् ।

यस्ते सीताभगः क्षेत्रे या *राद्धिर्यच्च सीयते ।

अथो या निष्ठायते क्षेत्रे तां त आदिषि ब्रह्मणा ।।३।।

यत् खले यन्मयारे यद् गोष्ठे यच्च शेवधौ ।

अथो यत् कुम्भ्यां शये तस्य ते रसमा ददे ।।४।।

ऊर्जा या ते निरुप्तस्योर्जा यावहतस्य ते ।

ऊर्जा* ते पिष्यमाणस्योर्जा पिष्टात् त आ ददे ।।५।।

[ऊर्जा या] ते निरुप्तस्योर्जा यावहतस्य ते ।

ऊर्जा* ते पच्यमानस्योर्जा पक्वात् त [आ ददे] ।।६।।

ऊर्जा या ते प्रणुध्वस्योर्जा या मथितस्य ते ।

ऊर्जा ते दुह्यमानस्योर्जा दुग्धात् त आ ददे ।।७।।

-
- ३ का. . . सीताभगा * आराधिर्यश्च शीयते । ** निष्ठते * इत्याहार्षि * ।
 ख उ. * राद्धिर्यच्च * ।
- ४ का. ** नमयादे ** यश्च * । अथोत् कुस्स्यांसे ** . . . दधे ।
- ५ क मा. उर्जा,
 का. *** नृपतस्योर्जा * उर्ज * पश्यमानस्योर्ज पिष्टात्तादधे ।
 ग मा. उर्जा ; म. ऊर्जान् ;
- ६ का. नृपतस्योर्जा वाता अस्य * । ऊर्ज * पिह्यमानस्योर्जा पक्वा ते;
 ग मा. उर्जान् * ; म. ऊर्जान् * ;
- ७ का. *** प्रणुध्वस्योजा * मथितस्य * ।
 ऊर्जा * स्योर्ज दूग्धान् ताददे ।
 क-ग मा. उर्जा जा उर्जान् * ;
 म. भूयशः कीटदष्टम् । द्र. क < प्रणद्धस्य ?

आ ते ददे गवामूर्जामूर्जामविभ्य आ ददे ।

अजाभ्य ऊर्जामादायात एकशफा ददे । । ८ । ।

ऊर्जा या ते पुरुषेषूर्जा वित्ते च वेद्ये ।

*ऊर्जा ते सर्वेषामहं गृहाणां ब्रह्मणा ददे । । ९ । ।

६.१६

(ऋ. १.१८७; काठ. ४०.८)

पितुं नु स्तोषं महो धर्माणम् तविषीम् ।

यस्य त्रितो व्योजसा वृत्रं *विपर्वमर्दयत् । । १ । ।

स्वादो पितो मधो पितो वयं त्वा विवृमहे ।

अस्माकमविता भव । । २ । ।

उप नः पितवा गहि शिवः शिवाभिरुतिभिः ।

मयोभूरद्विषेण्यः सखा सुशेव एधि नः । । ३ । ।

तव त्वे पितो रसा रजांस्यनु विष्टिताः ।

दिवि वाता इव श्रिताः । । ४ । ।

-
- ८ का. * * तदे . . मूर्जमूर्जामवित्या ददे ।
अजाद्य ऊर्जामा . . . एकशपा ददे;
गघ मा. * उर्जामादायातयेक ।
- ९ का. * * * पुरुषूर्जा वित्ते * * ।
ऊर्जा * २५२
ग मा. उर्जान् * सर्वेषाम्यहं;
१ का. * न * * * तविषी । विपर्यमर्दयत् ।
क उ. पितुन् * * *;
घ उ. * पिपर्वमर्दयत् । ।
- २ ख का. * * विवृमहे । मा. * * विवुमहे । ।
- ३ क का. उत्त नष्टितुवा *;
- ४ ख मा. विष्टिताः ।

तव त्वे पितो ददतस्तव स्वादिष्ठ ते पितो ।

प्र स्वाद्यानो रसानां तुविग्रीवा इवेरते । । ५ । ।

त्वे पितो महानां देवानां मनो हितम् ।

अकारि चारु केतुना तवाहिमवसावधीत् । । ६ । ।

यददः पितो अजगन् विवस्व पर्वतानाम् ।

अत्रा चिन्नो मधो पितो ऽरं भक्षाय गम्याः । । ७ । ।

यत्ते सोम गवाशिरो यवाशिरो भजामहे ।

वातापे पीव इद् भव । । ८ । ।

यदपामोषधीनां परिंशमारिशामहे ।

वातापे पीव इद् भव । । ९ । ।

करम्भ ओषधे भव पीवो वृक्ष उदारयिः

वातापे पीव इद् भव । । १० । ।

तं त्वा वयं पितो वचोभिर्गावो न हव्या सुषूदिम ।

अस्मभ्यं त्वा सधमादं देवेभ्यस्त्वा सधमादम् । । ११ । ।

५ का. *** ददतः * स्वादिष्ठ * । *** तुव्यग्रीवा ।

गघ म. ** रसानान्तुविग्रीवायुवेरते । ।

मा. * * * * युवेरते । ।

६ क का. यत्ते * * ;

७ गघ का. * मधु * * * गम्यां । म२ कीटदद्यान्यक्षराणि ।

८ क का. गवाशिरो;

ख उ. जवाशिरो * ।

९ ख का. बर्लिसमा . . . ।

ग उ. नास्ति ।

११ क का. तन् ;

कख मा. * * * पितौभिर्गावो * * * ।

ग का. अस्माभ्यं * सधमादं सधमादं २६२

६.१७

(१-६ ऋ. १.१६. १-६)

प्रति त्वं चारुमध्वरं गोपीथाय प्र हूयसे ।

मरुन्द्रिरग्र आ गहि ।।१।।

न हि देवो न मर्त्यो महस्तव क्रतुं परः ।

मरुन्द्रिरग्र आ गहि ।।२।।

ये महो रजसो विदुर्विश्वे देवासो अद्भुहः ।

[मरुन्द्रिर्] ।।३।।

ये शुभ्रा घोरवर्षसः सुक्षत्रासो रिशादसः ।

[मरुन्द्रिर्] ।।४।।

य उग्रा अक्रमानृचुरनादृष्टास ओजसा ।

[मरुन्द्रिर्] ।।५।।

ये नाकस्याधि रोचने दिवि देवास आसते ।

[मरुन्द्रि] ।।६।।

य ईक्ष्यन्ति पर्वतान् तिरः समुद्रमोजसा ।

[मरुन्द्रि] ।।७।।

२ ख का. * पुराः;

३ क का. यमोह;

ख उ. अद्भुहः ।

४ ख कां. * रिशादसः; मा. * रिशादसः ।

५ का. * * * . मानृतरनादृष्टास * ।

६ का. * देवास्सहासते ।

७ क का. अयं क्षयन्ति पर्वतां;

म. * ईक्ष्यन्ति *

आ ये तन्वन्ति रश्मिभिस्तिरः समुद्रमर्णवम् ।
[मरुन्दि] ।। ८ ।।

अभि त्वा पूर्वपीतये सृजामि सोम्यं मधु ।
[मरुन्दि] ।। ९ ।।

आ यन्तु मरुतो गणैः स्तुता दधतु नो रयिम् ।
[मरुन्दिरग्र आ गहि] ।। १० ।।

ऋ.१.१४.२ द्र. आ त्वा कण्वा अहूषत* गृणन्ति विप्र ते धियः ।
मरुन्दिरग्र आ गहि ।। ११ ।।

इति षष्ठ्याख्ये तृतीयोऽनुवाकः

६.१८

शौ.७.३३.१ सं मा सिञ्चन्तु मरुतः सं पूषा सं बृहस्पतिः ।
सं मायमग्निः सिञ्चतु प्रजया च धनेन च
दीर्घमायुष्कृणोतु मे ।। १ ।।

सं मा सिञ्चन्त्वादित्याः सं मा सिञ्चन्त्वग्रयः ।
इन्द्रः समस्मान् सिञ्चतु [प्रजया चकृणोतु मे] ।। २ ।।

८ क मा. ** तन्वन्ति;
कख म. *** रश्मिभिः स्तिरः।

९ क का. ** पूर्वपीतय;

१० क मा. * यन्तु **;

११ कख का. *** हूषत गृणन्तु ***;

उ. *** अभूषत *** । मा. कन्वा ;

६.१८.१ ग का. सिञ्चतु; मा. * सिञ्चन्तु;

द्र. उ. सर्वत्र 'सं' इत्यस्य स्थाने 'सम्' इति ।

२ क उ. 'सं मा' इत्युक्तम् ।

ग का. सिञ्चतु

[सं मा] सिञ्चन्तुरुषाः समर्का ऋषयश्च ये ।
पूषा सम् [अस्मान् सिञ्चतुकृणोतु मे] । । ३ । ।

[सं मा] सिञ्चन्तु गन्धर्वाप्सरसः
सं मा सिञ्चन्तु देवताः ।
भगः सम् [अस्मान्मे] । । ४ । ।

[सं मा] सिञ्चन्तु पृथिवीः सं मा सिञ्चन्तु या दिवः ।
अन्तरिक्षं सम् [अस्मान्.....मे] । । ५ । ।

[सं मा] सिञ्चन्तु प्रदिशः सं मा सिञ्चन्तु या दिशः ।
आशा सम् [अस्मान्मे] । । ६ । ।

[सं मा] सिञ्चन्तु नद्यः सं मा सिञ्चन्तु सिन्धवः ।
समुद्रः सम् [अस्मान्.....मे] । । ७ । ।

[सं मा] सिञ्चन्तु कृषयः सं मा सिञ्चन्त्वोषधीः ।
सोमः सम् [अस्मान्.....मे] । । ८ । ।

सं मा सिञ्चन्तु या आपः सं मा सिञ्चन्तु वृष्टयः ।
सरस्वती समस्मान् सिञ्चतु प्रजया च धनेन च
दीर्घमायुकृणोतु मे । । ९ । ।

-
- ३ क का. सिञ्चन्तनुषा
४ क का. सिञ्चतु *;
५ कख का. सिञ्चतु पृथिवी * * * * दिव ।
७ क का. * नभ्यः * * * * समुद्रास् * ।
द्र. का. अष्टमोऽयं मन्त्रः ।
८ ख मा. * * सिञ्चन्त्वोषधीः ।
ग का. संमासुसं;
द्र. सप्तमोऽयं मन्त्रः
९ कघ का. * मास् सिञ्चन्त्वापस् * * * * सत्यं . . नसिञ्चतु * * * * ।
द्र. का. ६.१६.६ग

६.१६

सं भगो वर्चसा माग्रे सं विष्णुः पुष्ट्या सिचत् ।

क्षत्रं समस्मान् सिञ्चतु

प्रजया च धनेन चायुष्मन्तं कृणोतु मा ।। १ ।।

सं विराड् वर्चसा माग्रे सं देष्ट्री पुष्ट्या सिचत् ।

इडा समस्मान् सिञ्चतु

प्रजया च [धनेन चायुष्मन्तं कृणोतु मा] ।। २ ।।

सं धाता वर्चसा माग्रे सं सिक्तिः पुष्ट्या सिचत् ।

सं देवो अस्मानर्यमा

प्रजया च धनेन चा[युष्मन्तं मा] ।। ३ ।।

समंशो वर्चसा माग्रे सं वायुः पुष्ट्या सिचत् ।

वातः समस्मान् सिञ्चतु

प्रजया च धनेन चा[युष्मन्तं मा] ।। ४ ।।

सं सभा वर्चसा माग्रे सं सुरा पुष्ट्या सिचत् ।

सूर्या सम् [अस्मान् कृणोतु मा] ।। ५ ।।

सं सविता वर्चसा माग्रे सं सूर्यः पुष्ट्या सिचत् ।

चन्द्रः सम् [अस्मान्..... कृणोतु मा] ।। ६ ।।

६.१६.१

का. * भर्गो . . . सृजत् क्षेत्रं . . . सिञ्चतु * * * च । आयुष्मन्तं
* मां;

२ख, ३ख

का. * * * सृजत्;

३ग

* * स्मानर्यमा;

४

ख का. * * * सृजत्;

५

ख का. * सरा * सृजत् ।

६

खग का. * * * सृजत् । चन्द्र (मु.चन्द्रः) सं ।

सं पशवो वर्चसा माग्रे सं यज्ञः पुष्ट्या सिचत् ।
दक्षिणा सम् [अस्मान्.....मा] । । ७ । ।

सं मा सिञ्चतु द्रविणं सं मा सिञ्चत्विन्द्रियम् ।
तेजः सम् [अस्मान्.....मा] । । ८ । ।

सं मा सिञ्चन्तु वर्चांसि सं मा सिञ्चन्तु भूतयः ।
सत्यं समस्मान् सिञ्चतु
प्रजया च धनेन चायुष्मन्तं कृणोतु मा । । ९ । ।

६.२०

(शौ. १६.४७)

आ रात्रि पार्थिवं रजः पितुरप्रायुधामभिः ।
दिवः सदांसि बृहती वि तिष्ठस
आ त्वेषं वर्तते तमः । । १ । ।

न यस्याः पारं ददृशे न योयुवद्
विश्वमस्यां नि विशते यदेजति ।
अरिष्टासस्त उर्वि तमस्वति
रात्रि पारमशीमहि भद्रे पारमशीमहि । । २ । ।

७ कख का. * * * ग्रे * * * सृजत् ।

८ क का. सा * * * ; म. सम् * * * ; मा. * * सिञ्चन्तु * ;

ख का. * सा * * ; म. सम् * * * ;

९ ग-ङ का. सरस्वती धनेन च । आयुष्मन्तं * * २२२

कख म२. सम्मा * * सम्मा ।

द्र.

पै. १८.६ग = का. १६.६ग ;

का. १८.६ग = पै. १६.६ग

६.२०.१ ख-घ का. पितरप्रायु . . . * सुधांसि * व * * त्वेशं * * ;

खग मा. पितुरप्रायु . . . * सदांसि * * * ;

२ का. . . . योयवद् यस्यसस्यां * मिषतेरेजति । अरिष्टास्यच उदुर्व
तिसस्यच . . . ;

घ उ. रात्री ;

ङ मा. नास्ति ।

ये ते रात्रि नृचक्षसो द्रष्टारो नवतिर्नव ।

अशीतिः सन्त्यष्टावुतो ते सप्त सप्ततिः । । ३ । ।

षष्टिश्च षट् च रेवति पञ्चाशत् पञ्च सुम्नयि ।

चत्वारश्चत्वारिंशच्च त्रयस्त्रिंशच्च वाजिनि । । ४ । ।

द्वा च विंशतिश्च ते रात्र्येकादशावमाः ।

तेभिर्नोऽद्य पायुभिर्नु पाहि दुहितर्दिवः । । ५ । ।

रक्षा मा कृण्वो अघशंस ईशत

मा नो दुःशंस ईशत । । ६ । ।

मा नो अद्य गवां स्तेनो मावीनां वृक ईशत ।

माश्वानां भद्रे तस्करो मा नृणां यातुधान्यः । । ७ । ।

परमेभिः पथिभि स्तेनो धावतु तस्करः ।

परेण दत्वती रज्जुः परेणायायुरर्षतु । । ८ । ।

३ का. एते रात्रे * दृष्टारो . . तिर्नवः * संत्याष्टा उतो * * * ;

४ कख का. षष्ट्युश्च षड् च रेवत्यं चाशत्यं च न शंनिहि
मा. षष्टि च * * * पञ्चास * * ।

ख म. * * सुम्न (→म्नि) यि ।

घ का. वादिनि ४

५ ख का. रात्री एकादशावमा;

घ का. नृ * दुहितर्दिवः; मु. नृ * दुहितर्दिवः ।

द्र. घ तु. सायण; वै. तु. शौ., ह्रिदनी ।

६ का. * * किर्णो * * * * दुश्चंस * ।

द्र. ६क उ. ७.११.७ गघ तु. । पाठः सन्दिग्धः ।

७ क-ग का. * * घ * * मावैनां वृकैषतः साश्वानां * * ;

८ ख-घ का. * दावतु * * * * परेणायुरक्षतु;

ग उ. * दव्यती * ;

द्र. ग उ. दव्यती इति 'दद्वती' इत्यस्यैव लेखने प्रमादादुद्भूतमिति प्रतीयते ।
इदमप्यपाणिनीयम् । तु. पा. १.४.१६

अन्धं रात्रि तिष्ठधूममशीर्षाणिमहिं कृणु ।

हनू वृकस्य जम्भया स्तेनं द्रुपदे जहि ।। ६ ।।

त्वयि रात्रि वसामसि स्वपिष्यामसि जागृहि ।

गोभ्यो नः शर्म यच्छाश्वेभ्यः पुरुषेभ्यः ।। १० ।।

६.२१

(शौ. १६.४८)

अथो यानि च वस्महे यानि चान्तः परीणहि ।

तानि ते परि दधसि ।। १ ।।

रात्रि मातरुषसे नः परि धेहि ।

उषा नो अह्ने परि ददात्वहस्तुभ्यं विभावरी ।। २ ।।

यत् किञ्चेदं पतयति यत् किञ्चेदं सरीसृपम् ।

यत् किञ्च पद्मदासन्वत् तस्मात् त्वं
रात्रि पाहि नः ।। ३ ।।

६ का. अन्धो * तिष्ठधूममशीर्षाणिमहिं * । हनो * * द्वैनं नृपते * ।

ग मा. * वृक *;

ग उ. * द्रुपदे * ।।

१० का. तै * विशामसि सपुष्ट्यामसि जागृवि * * * यच्छादश्वेभ्यः *
२३२

गघ उ. * * * यच्छाश्वेभ्यः * ।। २० ।। ॥ ॥

मा. अ ४ ।। इत्यधिकम् ।

६.२१.१ का. * * त मस्सहे * परेणिहि * ये * दध्मसि ।

ख उ. * . . परिणहि ।

ग मा. * * * दध्मसि ।।

२ का. * ना * * जुषा * अह्ना ;

ब्र. ख ' . . . देहि ' इति शोधो ध्येयः ।

३ का. यदि . . . पतेद्यदि किंदेदं * यदि . . पद्मदासुन्वन् . . . ना ।

ग उ. * . . . पद्मदासन्वत्; घ का, उ. तस्मा * . . . ।।

सा पश्चात् पाहि सा पुरः सोत्तरादधरादुत ।
गोपाय नो विभावरी स्तोतारस्त इह स्मसि ।। ४ ।।

ये रात्रिमनुतिष्ठन्ति ये च भूतेषु जाग्रति ।
पशून् ये सर्वान् रक्षति ते न आत्मसु जाग्रतु
ते नः पशुषु जाग्रतु ।। ५ ।।

वेद वै रात्रि ते नाम घृताची नाम वा असि ।
तां त्वा भरद्वाजो वेद सा नो वित्ते (ऽ)धि जागृहि ।। ६ ।।

६.२२

(१-६ = शौ. ४.३४.१-८८.)

ब्रह्मास्य शिरो बृहदस्य पृष्ठं
वामदेव्यमुदरमोदनस्य ।
छन्दांसि पक्षौ मुखमस्य सत्यं
विष्टारी यज्ञस्तपसो (ऽ)धि जातः ।। १ ।।

अनस्थाः शुद्धाः पवनेन पूताः
शुचयः शुचीनपि यन्ति लोकान् ।
विष्टारिणमोदनं ये पचन्ति
नैषां शिशनं प्र दहति जातवेदाः ।। २ ।।

४ का. * * साहि माधुरस्सत्तराद । * * * . . . स्ससि ।

५ ख-ङ का. * * * जाग्रभि । * * * रक्षन्तु * नात्वमसि * * * पशुभिर् * ;
ग मा. पशून् * * * ;

६ ख का. नामि वासि ।
घ का. * * * धि जागृवि २४२

६.२२.१ क का. ब्रह्मासि * बृहदस्य * ;
घ का. विष्टा * * धि जाता । मा. * * स्तमसो * * । ।

२ क का. अनस्ताश् * * पूतश् ;
घ का. नैहिषां सिष्णां * दहाज् * ;

नैषां शिश्नं प्र दहति जातवेदाः
स्वर्गे लोके बहु स्त्रीणमेषाम् ।
नैनान् यमः परि मुष्णाति रेतः । । ३ । ।

आस्ते यम उप याति देवान्
सं गन्धर्वैर्मदति सोम्यैः ।
विष्टारिणमोदनं ये पचन्ति
नैनानवर्तिः सचते कुतश्चन । । ४ । ।

रथी ह भूत्वा रथयान ईयते
पक्षी ह भूत्वापि दिवं समेति ।
एष यज्ञो विततो वहिष्ठो
विष्टारी पक्वो दिवमा ससाद । । ५ । ।

चतुरः कुम्भांश्चतुर्धा ददाति
क्षीरेण पूर्णानुदकेन दध्ना ।
एतास्त्वा कुल्या उप यन्तु विश्वतः
स्वर्गे लोके स्वधया पिन्वमानाः । । ६ । ।

३ का. नैहिषां सिष्णां * * * * लोक * स्त्रीणिमेषां * यसः * * रेतः
Z

४ कख का. यास्ते * * * * * . . . वैरसदिति स्यौम्यैः;
घ का. नैननिवन्ति सजते ।
मा. नैनामवर्तिः * कृतश्चन ।
म. नैनामवर्तिः * * * * * ।

५ का. * य भूत्वा रथयानीयते * य भूत्वाप्य * शमयति । * * * * विष्टार
* * * * समाद;

६ का. चतुष्कृ (→ कु) म्यांश्च . . . * प्रजा उदकेन * ।
* * यन्ति विश्वहा * * * * पिन्वमाना । (मु. चतुष्कृस्त्यां) ।
द्र.ग तु.७ग
कख मा. * कुम्भांश्च . . . * पूर्णानुदकेन * ।

घृतहृदा मधुकुलाः सूरुदकाः
क्षीरेण पूर्णा उदकेन दध्ना ।
एतास्त्वा कुल्या उप यन्तु विश्वहाः
स्वर्गे लोके स्वधया मादयन्तीः । । ७ । ।

पुण्डरीकं कुमुदं सं तनोति
विशं शालूकं शफको मुलाली ।
स्वर्गे लोके स्वधया पिन्वमाना
उप मा तिष्ठन्तु पुष्करिणीः समक्ताः । । ८ । ।

यमोदनं पचामि श्रद्धधानो
विष्टारिणं लोकजितं स्वर्गम् ।
स मेमां क्षेष्ट सदमस्यमानो
विश्वरूपा कामदुघा धेनुरस्तु मे । । ९ । ।

वृषभं सन्तं सह *सूनृतया
स्वर्गे लोकेऽमृतं दुहानम् ।
ये मे पुत्राः पितरश्च सन्ति
ते त्वा विष्टारिन्नुप सर्वे सदेयुः । । १० । ।

-
- ७ क का. * मधुकुल्या स्वरोदका; मा. घृतहृदा * *;
गघ का. नुल्या * यन्ति विश्वतस् * * * मादयन्ती ।
द्र. ७ग तुल. ६ग ।
८ का. * कुमिदं * * * शालूखं शपखो * । * * स्वधय * * * तिष्ठन्ति
* समक्त ।
गघ मा. * लोलोके * * * * * समक्ताः । ।
९ का. पचसिमि श्रद्धधानो * लोकजितियं स्वर्ग्य * में माक्षेष्टसद
मिष्यमाणो विश्वरूपा * । उ. क्षेष्ट . . .
घ उ. * कामधुघा * । ।
१० क का. * * * सौनृतया; उ * * * सुनृतया;
ख-घ का. * * * दुहाने । * * * सति * * विष्टारिदुप * *;
ग म. * * * पितरश्चस(→ र)न्ति;
द्र. मा. १०घ “उप” इत्यतः १२घ * * विष्टारिन् इत्यवधिको भागो
नास्ति ।

य इमां यज्ञानभिविष्टितान्
 यस्येमे लोकाः स्वधया समक्ताः ।
 ये मे पौत्रा उत ये पितामहा-
 स्तेभ्यो विष्टारिन्नमृतानि धुक्च । । ११ । ।

यदि पृथिवीं यद्यन्तरिक्षं
 यदि दिवं देवता वा जगन्ध ।
 ये मे प्रपौत्राः प्रपितामहाश्च
 ते त्वा विष्टारिन्नु प्र ज्ञेषुतत्र । । १२ । ।

स्वर्गे लोके अप्सरस एनं
 जाया भूत्वोप शेरते ।
 विष्टारिणमोदनं ये पचन्त्यस्मिल्लं
 लोके दक्षिणया परिष्कृतम् । । १३ । ।

६.२३

निर्णुदनां प्र णुदैनां स्वां निपतनादधि ।
 विभ्रंशमस्यै कृण्वो वि गृहैर्भ्रंशतामसौ । । १ । ।

११ कख का. * इमानि भिविष्टितानि स्वस्वधया *
 ख म. * * सामक्ताः ।
 घ का. * * विष्टारं नमृतानि * २

१२ क का. यत् पृथिवीयं ;
 ग का. * * * । तेभ्यो ज्ञेषुतत्र;

१३ क उ. * * प्सरस * ;
 ग का. न्यस्मिन्; .
 म. पचन्त्यस्मिल्लं;
 मा. पचन्त्यस्मि;
 घ का. * दक्षिणायाष् * ;

६.२३.१ का. निर्णुदैनां स्यान्पतनादधि विभ्रंशमस्यै कृण्वो * गृही . . . मसु;
 ख मा. विभ्रंशमस्यै * ;
 घ उ. * * भ्रंशतामसौ । ।

अपाञ्चं पतिमा कुर्वधराची स्त्रियं नय ।
 अतीमां दश पर्वतानतीमां नाव्या दश ।। २ ।।
 अघराचीमवाचीमथो कुशलां दिशम् ।
 विभ्रंशमस्यै कृष्णस्तेनैनां प्र दहामसि ।। ३ ।।
 आज निरज बिलं बिलादरण्यमा कुर्व-
 रण्यादरणं जनम् ।
 मृगौ अनु प्र पातय वातस्यैनां शिखां कुरु ।। ४ ।।
 वाताग्रे अस्या हृदयं मनो रेष्मणि दध्मसि ।
 विभ्रंशमस्यै कृष्णो विद्धंसमासकुन्दुमे ।। ५ ।।
 सर्वमनु परि प्लवतामन्तरा द्यावापृथिवी उभे ।
 यथानवधृता चराद् वृशतूलमिवोपरि ।। ६ ।।
 अशमस्यै वातो वात्वशं तपतु सूर्यः ।
 अथो यदन्नमश्नाति तदस्यै विषवत्तरम् ।। ७ ।।
 सिंहस्ते अस्तु चक्षुषे [व्याघ्रः परिष्वज्जने ।
 अग्निर्वामस्त्वन्तरा यथा वां न सहासति] ।। ८ ।।

पै.२.५८.३

-
- २ कख का. अपांचं प्रतिमा कुर्वधराचीयं * * ।
 गघ उ. पर्वतानतीमानाद्वादश । ।
 ३ का. . . चीमपाचीमतो कुलशलां भिषं विभ्रंशमस्यै कृष्णस्तेनैनां *
 तिमामसि ।
 ख उ. . . कुशलान् * ।
 ४ कख का. . . निरुज * बिलादरण्यामा . . ;
 घङ का. मृगां * * * वातस्यैना * * ।
 घ मा. मृगां * * * ; म. मृगाङ् * * * ;
 ५ का. * यस्सा * रेष्मनु * । विभ्रंशमस्यै कृष्णो . . . समासकुण्डसे ।
 ग मा. विभ्रंशमस्यै * ;
 ६ क का. शर्वमनु . . . ;
 गघ का. यथानवध्रिदान्तराद् विशतूलमिवोपरि ।
 द्र. दगघ < यथा ऽनवधृता* चराद् * बुसतूलमिवोपरि ?
 ७ ख का. . . तदति * ;
 घ का. ततस्सी विषुवत्तरं ।
 ८ का. सिंहस्तेस्तु चक्षुष इत्येका ।
 उ. सिंहस्ते अस्तु चक्षुष इत्येका ।

एष वामग्निरन्तरा स विष्वञ्चौ व्यस्यतु ।
 यथा वां न सहासत्युत्तरस्मिंश्चनायुषि ।। ६ ।।
 उत् पातय शिमिदावति प्र पातय शिमिदावति ।
 इमौ व्यस्य दम्पती पक्वं मांसमिवाशिना ।। १० ।।
 मेयमस्मिन् पतौ रंस्त मोस्मिंश्चयने स्वे ।
 जहातु वचनं स्वमहिर्जीणामिव त्वचम् ।। ११ ।।
 यथा मृताश्च जीवाश्चास्मिल्लोके⁺ व्योकसः ।
 एवेमौ दम्पती स्तामस्मिल्लोके व्योकसौ ।। १२ ।।

इति षष्ठ्यान्वे चतुर्थोऽनुवाकः ।

इति षष्ठो नवर्चकाण्डः समाप्तः ।

- ६ का. * वामग्निरन्तरा । * विष्वञ्चौ * * * *
 सामन्त्युत्तरस्त्योश्चनायुषी ।
 १० क का. * * शि (→ सि) मिदावति । मा. * * सिमिदावति;
 ख का. नास्ति ।
 गघ का. * दम्पतीषु * वाशिनां;
 घ < मांसमिवाशिना?
 ११ का. मेहमस्मिन् * * मोस्त्यो शयने * । जहति वसनोश्चमहिर्जी .;
 १२ का. * . . . जीवाश्चास्मिन् लोके * एवेसौ * स्तामस्मिन् लोके *
 २
 ग उ. स्मिल्लोके * । .
 घ उ. स्मिल्लोके * ।।
 काण्डिकान्ते का. पिताभितरौ
 तुष्टार्मात्तार्मात्तामहास्तेनब्रह्मणास्तेनछन्दसास्वर्गलोकास्स्वर्गस्थलो
 कर्गमयते य इवं वेद २ अनु ५ २२ इति श्रद्धब्रह्मणम् २२ औ
 अस्मिन्लोकेव्योकसौ २२ इत्यथर्वणि पैप्पलादशाखायां षष्ठ्याण्डः
 २२
 मा. ।। २३ ।। ३ ।। नवर्चकाण्डः ।। ।।
 म. २३ ।। ३ ।। अ ४ ।। नवर्चकाण्डः ।। ।।

सप्तमः काण्डः

७.१
(श्री.५.१४)

- श्री.१ सुपर्णस्त्वान्वविन्दत् सूकरस्त्वाखनन् नसा ।
दिप्सौषधे त्वं दिप्सन्तं प्रति कृत्याकृतो दह ।।१।।
- २ प्रति दह यातुधानान् प्रति कृत्याकृतो दह ।
अथो यो अस्मान् दिप्सति तमु त्वं जह्योषधे ।।२।।
- ८ अग्रे पृतनाषाद् पृतनाः सहस्व ।
प्रतिकृत्यां कृत्याकृते प्रतिहरणेन हरामसि ।।३।।
- १२ इष्वा ऋजीयः पततु द्यावापृथिवी तत् सुतत् ।
तत् तं मृग इव विध्यतु कृत्या कृत्याकृतं कृता ।।४।।

काण्डारम्भे का. अथसप्तमः ओं नमोनारायणाय २ ओं नमोज्वालाभगवत्यैः ओं नमस्तिलोतमायैः २२ ओं

- १ कख का. * त्वान्विन्दत्
मा. * त्वान्वविन्द * त्वाखनं * ।
म. . . . त्वाखनं * ।

- ग का. दिप्सोषधे * * ; ।
घ मा. * * दहि ।

- २ कख का. नास्ति ।
गघ का. * * स्मान् ।
मा. * * अस्मां ।
म. * * ऽस्मां ।

- ३ ख का. पृतना * ;
घ मा. * ह्रमसि ।।

- ४ कख का. याष्वद्या हीय पततु * * * । उत् * मृगम् * विध्यत् कृत्ये *
* ।

- द्रः शौ.१०.१.५ अघमस्त्वघकृते शपथाः शपथीन्ने ।
 प्रत्यक् प्रतिप्रवर्तय यश्चकार तमृच्छतु⁺ । । ५ । ।
- पौ.२.३८.३ यस्त्वा कृत्ये [प्रतिघाय विद्धौ अविदुषो गृहम् ।
 पुनस्त्वा तस्मा आ दध्मो यथा कृत्याकृतं हनत्] । । ६ । ।
- ४ पुनः कृत्यां कृत्याकृते हस्तगृह्य परा णय ।
 समक्षमस्मा आ दध्मो यथा कृत्याकृतं हनत् । । ७ । ।
- १० पुत्र इव पितरं गच्छ⁺ स्वज इवाभिष्ठितो दश ।
 तन्तुरिवावव्ययनीहि कृत्ये कृत्याकृतं कृता । । ८ । ।
- ११ उदेणीव वारिण्यभिस्कन्दं मृगीव ।
 कृत्या कर्तारमृच्छतु⁺ । । ९ । ।

- ५ कख का. * * * * शपथिञ्चिने ।
 म. अघ(← य)म् ।
 गघ का. प्रत्यन् प्रतिप्रहिण्वासि तमश्छतु ।
 मा. * * शश्चकार तमृच्छतु ।
 म. * * तमृच्छतु ।
- ६ का. यस्त्वा कृत्येत्येका ।
 मा. यस्त्वा कृत्या इत्येका । ।
 म. यस्त्वा कृत्य इत्येका । ।
 पै.२.३८.३ द्रः ।
- ७ कख का. * * कृत्यांकृते प्रतिहरणं न हरामसि
 गघ का. . . . मस्मिन्ना * * * हनः ।
 म. * * * * * हिनत् ।
- ८ कख का. * * * गश्छ स्वदैवाभिष्ठितो * ।
 उ. * * * गश्छ;
 गघ का. * इवाव्ययंनिदि * * कृताः ।
 म. * इवाव्ययंनीहि * * * ।
- ९ कख का. उदेनैव वारुण्य भिस्कन्दं मृगीव ।
 ग का. * * * * . मृश्छतु ।
 उ. * * * * . मृच्छतु ।

३

रिश्यस्येव परीशासं⁺ परिमाय परि त्वचः।
दुहर्दि चक्षुषे कृत्यां ग्रीवासु प्रति मुञ्चतु ।।१०।।

प्रः ७

या कृत्ये देवकृता या वा मनुष्यजा असि।
तां त्वा प्रति प्र हिष्मसि प्रतीचीनेन ब्रह्मणा ।।११।।

६

यदि स्त्री यदि वा पुमान् कृत्यां चकार पाप्मने।
तामु तस्मै नयामस्यश्वमिवाश्वामिधान्या ।।१२।।

७.२

(शौ.५.२३)

ओक्ते मे द्यावापृथिवी ओक्ता देवी सरस्वती।
ओक्तौ म इन्द्रश्चाग्निश्च क्रिमिं जम्भयतामिमम् ।।१।।

अस्येन्द्र कुमारस्य क्रिमिं धनपते जहि।
हता विश्वा अरातयो ऽनेन वचसा मम ।।२।।

योऽक्षौ परिसर्पति यो नासे परिसर्पति।
दतां यो मध्यं गच्छति⁺ तं क्रिमिं जम्भयामसि ।।३।।

-
- १० कख का. हृष्यस्यैव परीषासं * * त्वच।
क उ. * परिशासं;
गघ का. दुहर्दे चक्षुषे * * प्र मुञ्चत।
ग मा. दुहर्दे * *;
११ ख-घ का. * * * सि * * प्रत्यङ् * * प्रतीचीनयन * *।
१२ कख का. यद * दि वास्मानकृत्यां * *।
* * * नयामस्स्याश्वम् . . २१२
१. कख का. ओषते * * ओक्ता * *।
गघ का. ओक्तौ कृमि *।
२ कख का. यस्येन्द्र * कृमि *।
ख उ. क्रिमिन् * *।
गघ का. * * रातयो ग्रेण * मिमा।
३ कख का. योक्षौ * ये नासौ *।
मा. योक्षौ।
गघ का. नतां * * गच्छमि * कृमि *।
उ. * * * गच्छति।।

विरूपी द्वौ सरूपी द्वौ कृष्णी द्वौ रोहिती द्वौ ।
बभ्रुश्च बभ्रुकर्णश्च गृध्राः कोकाश्च ते हताः ।। ४ ।।

ये क्रिमयः शितिकक्षा ये कृष्णाः शितिबाहवः ।
ये के च विश्वरूपास्तान् क्रिमीन् जम्भयामसि ।। ५ ।।

पै.२.१४.२कख यो द्विशीर्षा चतुरक्षाः क्रिमिः शारङ्गो अर्जुनः ।
शी.२.३२.२गघ शृणाम्यस्य पृथीरपि वृश्चामि यच्छिरः* ।। ६ ।।

शी.६ उदसी सूर्यो अगाद् विश्वदृष्टो अदृष्टः ।
दृष्टांश्च घ्नन्नदृष्टांश्च सर्वाश्च प्रमृणन् क्रिमीन् ।। ७ ।।

७ येवाषासः कस्कषासो ध्रुवक्षणासः शिपविलवः ।
दृष्टश्च हन्यतां कृमिरदृष्टश्चोत हन्यताम् ।। ८ ।।

४ कख का. * * सरूपी * कृष्णी द्वौ * * ।

मा. * * सरूपी * * * * दी ।

घ का. गृध्रश्च ।

५ कख का. * * शितिकक्षा * * शित . . . ।

घ का. * क्रिमीन् * ।

६ कख का. * द्विशीर्षश्च * * चर्ङ्गो * ।

मा. * द्विशीर्षा * * ऽर्जुनः ।

गघ का. . . . रप * यच्छिरः ।

मा. पृथी . . . * * यत् श्चिरः ।

म. * पृथी . . . * * यत् शिरः ।

७ कख का. तदसी * * * अदृष्टः ।

म. . . . ऽगाद् * * ।

गघ का. दृष्टांश्च घ्नन्नदृष्टां च * * प्रमृणन् * ;

८ कख का. यवायवाखासकृष्णश्यामो धुसासश्चपरिवृक्षणावः ;

मा. * * ध्रुवक्षणासः * * ।

- ८ हतो येवासो हतः शिपविहृतो गङ्गणिवो उत ।
हता विश्वा अरातय उग्रेण वचसा मम ।।६।।
- १३ सर्वेषां च क्रिमीणां सर्वासां च क्रिमीणां ।
भिनद्म्यश्विना शिरो दहाम्यग्निना मुखम् ।।१०।।

७.३

तिग्मेभिरग्रे अर्चिभिः शुक्रेण देव शोचिषा ।
आमादो नि वह त्वमन्यमासनि कृण्वताम् ।।१।।

शोचिषाग्रे अर्चिषा च निर्दहतो अघायतः* ।
सख्यमावं कृण्महे त्वं चामाद उपशंभुवम् ।।२।।

निरामादो नयामसि निष्कव्यादो गृहेभ्यः ।
सस्यादो नाम ये देव ते अग्रे मा दभन् त्वाम् ।।३।।

-
- ६ कख का. हितो येवासो हतश्चपविर् हतो गङ्गणिवो* ।
मा. * येवासो * शिपविहृतः शिपविर् * गङ्गनिवाङ् त ।
म. गङ्गनिवाङ्* ।
- गघ का. * * रातय अनेन * * ।
घ मा. * वसा * ।।
- १० क मा. * * क्रिमीणां
गघ का. म्यश्विना . . . २२२
मा. भिनद्म्यश्विना * दहाम्य * ।।२।।
- ग म. छि (→ भि) नद्म्यश्विना* ;
- ७.३.१ क का. रग्निर्* ;
उ. ऽर्चिभिः ;
घ का. मासुनि* ।
- २ कख का. * * * अघायतः ।
उ. * ऽर्चिषा ऽघायतः ।
गघ का. मासं * * चामादुपशंभुवं ।
- ३ कख का. * ननयामसि . . निष्कव्याधौ* ।
गघ का. सम्यादो * * * * * रभन्तां ।

आमादश्च क्रव्यादश्च सस्यादश्चोभयान् सह ।
प्रजां ये चक्रिरे भागं तानितो निर्णयामसि ।। ४ ।।

य आमेष्वरमन्त न पक्वमुपदादिषु ।
ते यन्तु सर्वे संभूयान्यत्रेतो ऽघायकः ।। ५ ।।

य एनस्वी दुष्कृतकृत् किल्बिषकृत् साध्यः ।
पुनस्तान् यज्ञिया देवा नयन्तु यत आगताः ।। ६ ।।

अव रेणुमव रजो नेनिजे हस्त्यं मलम् ।
धाता नो भद्रया नेषत् स नो गोपायतु प्रजाम् ।। ७ ।।

कृण्वेऽहं रोदसी वर्म स्याम सवितुः सवे ।
माता नो भद्रया भूमिर्घीश्चास्मान् पात्वंहसः ।। ८ ।।

यदसुराणामहन्त्यस्मान् पापा उपेथन ।
देवानां पयश्च दैव्यमापः शुन्धन्तु मामिमाः ।। ९ ।।

- ४ का. . . . क्रव्याद सश्चादस्योभयां * । * * * तामितो निर्णयामसि ।
५ का. यामेष्वरमन्त म पक्वमुपदादिषु । * * * ससम्भूया ।
६ कख का. येनसी दुष्कृतकृत किल्बिषकृत साध्य ।
ख मा. * * दुष्कृतकृत;
गघ का. स्त्वान् * * यन्तु * *;
ग मा. स्तान् * *;
७ कख का. * रेणसर्व * नेनजं हस्तिं बलं ।
ख मा. नेनिये हस्तिं * ।
८ क का, मा. * हं * * ;
गघ का, मा. * * * भूमिर्घीश्चा ।
९ कख का. . . . तमेधिनः ।
मा. महन्त्य ।
गघ का. * पश्य दैव्यमापश्च * मामिमां ।

ऋ.२.३३.१

आ ते पितॄर्मरुतां सुमनेभि
मा नः सूर्यस्य संदृशी युवथाः ।
अभि नो वीरोऽर्वतीः क्षमेत
प्र जयामहे रुद्र प्रजया ।।१०।।

यो वृद्धं हन्ति यो गर्भे अन्त-
र्यो जातं जनितव्यं च पूरुषम् ।
तस्मा ऋध्यासं हविषाहमघ
स नः प्रजां जरदष्टिं कृणोतु ।।११।।

७.४

(शौ.१६.१३)

इन्द्रस्य बाहू स्थविरी वृषाणी
चित्रा इमा वृषभौ पारयिष्णू ।
तौ योक्ष्ये प्रथमौ योग आगते
याभ्यां जितमसुराणां स्वर्यत् ।।१।।

१० कख का. या * पितुर्म . . . * युवथा ।
मा. * * पितर ।

गघ का. * * * र्वति क्षमेतत्प्र जायामहि * * ;
घ मा. * * * र्वतीः ;

११ का. यो गर्भे अन्तर्यो वृद्धे । * यजू * * * पूरुषं * ह्यासं . . .
मध्य . . . ZZ३ZZ

७.४.१. कख का. इयसू * * * । * यमा * * ।

मा. * * * * * पारयिष्णु ।

म. * * * * * यमा * पारयिष्णु ।

गघ का. त योक्षे प्रथम योगा गते * चतमसुराणा * ।

मा. * योक्षिये * * * जाभ्यां । ।

म. * योक्षिये । ।

आशुः शिशानो वृषभो न भीमो
 घनाघनः क्षोभणश्चर्षणीनाम् ।
 संक्रन्दनो ऽनिमिष एकवीरः
 शतं सेना जयतु साकमिन्द्रः ।। २ ।।

संक्रन्दनेनानिमिषेण जिष्णुना-
 योध्येन दुश्च्यवनेन धृष्णुना ।
 तदिन्द्रेण जयत तत् सहध्वं
 युधो नर इषुहस्तेन वृष्णा ।। ३ ।।

स इषुहस्तैः स निषङ्गिभिर्वशी
 संस्रष्टा युध इन्द्रो गणेन ।
 संसृष्टजित् सोमपा बाहुश-
 र्ध्वध्वधन्वा प्रतिहिताभिरस्तात् ।। ४ ।।

२ कख का. . . . क्षोभनश्च ;

उ. आशुः ।

गघ का. सङ्क्रन्दनो * * * * अजयत् ;

मा. संक्रन्दनो । ।

३ कख का. सङ्क्रन्दनेना ।

ख मा. * दुश्चवनेन धिष्णुना ।

मं. * * धिष्णुना ।

घ का. * * * वृष्ण्या;

४ कख का. * * * नकङ्किभिर् . . संसृष्टा अधि * * । * * बाहोशदू
 (← शङ्ख) * रस्ता । औ ऊर्ध्वधन्वा प्रतिहिताभिरस्त्या;
 मा. मन्त्रान्ते श्रीः इति । म. मन्त्रान्ते काण्डिकाभागलक्षणम् ।

बलविज्ञायः स्थविरः प्रवीरः
सहस्वान् वाजी सहमान उग्रः ।
अभिवीरो *अभिषत्वा सहोजिज्
जैत्रायेन्द्र रथमा तिष्ठ नोविदम् । । ५ । ।

इमं वीरमनु हर्षध्वमुग्र-
भिन्द्रं सत्त्वानो अनु सं रभध्वम् ।
ग्रामजितं गोजितं वज्रबाहुं
जयन्तमज्मः प्रमृणन्तमोजसा । । ६ । ।

अभि गोत्राणि सहसा ग्राहमानो
ऽदाय उग्रः शतमन्युरिन्द्रः ।
दुश्च्यवनः पृतनाषाडयोध्यो
ऽस्माकं सेना अवतु प्र युत्सु । । ७ । ।

५ कख का. * * * * * सहसान् * ।

मा. बलविज्ञाय ।

गघ का. * अभिस्सत्वा * जैत्रायै आ रथमा * कोविदं ।

उ. * ऽभिषत्वा सोधिजिज् ।

६ क का. * * * * * हर्षध्व -; ख उ. * * ऽनु * * ।

घ का. * * * * * मज्मा ।

मा. * * * * * प्रमृणन्तमोजसा । ।

७ ख का. मदायुरुग्राश्चतमत्सुरिन्द्रः ।

गघ का. दुश्च्यवनष् . . स्माकं ।

मा. दुश्च्यवनः * * * * * यत्सु ।

म. * * * * * अस्माकं * * * यत्सु ।

बृहस्पते परि दीया रथेन
रक्षोहामित्राँ अपबाधमानः ।
प्रभञ्जञ्छत्रून प्रमृणन्नमित्रा-
नस्माकमेध्यावता तनूनाम् ।। ८ ।।

इन्द्र आसां नेता बृहस्पति-
र्दक्षिणा यज्ञः पुर एतु सोमः ।
देवसेनानामभिभञ्जतीनां
जयन्तीनां मरुतो यन्तु मध्ये ।। ९ ।।

इन्द्रस्य वृष्णो वरुणस्य राज्ञ
आदित्यानां मरुतां शर्ध उग्रम् ।
महामनसां भुवनच्यवानां
घोषो देवानां जयतामुदस्थात् ।। १० ।।

अस्माकमिन्द्रः समृतेषु ध्वजे-
ष्वस्माकं य इषवस्ता जयन्तु ।
अस्माकं वीरा उत्तरे भव-
न्त्वस्मान् देवासोऽवता हवेषु ।। ११ ।।

८ कख का. बृहस्पती * * * . . . अपबाधमानाः ।

उ. * * * * रक्षोहामित्रानप . . . ।

गघ का. प्रभञ्जं शत्रून् (मु. शत्रून्) प्रमृणन्नमित्रानस्माकमेध्यावता * ।

मा. प्रभञ्जं प्रमृणं . . . ।।

म. * प्रमृणं ।।

९ कख का. * एषां नयता * दक्षिणो * * * * ;

ग म. मभिभुञ्जतीनां ;

घ मा. * * जन्तु * ।।

१० क का. * * मरुतस्य * ;

ख मा. * * श्रद्ध * ।

घ का. * * जयतामुदस्ताम् ;

११ ख-घ का. . . . या * * * । * वीर * भवत्वस्मां * वता * २४२

७.५

वैश्वानरादरोचत जातो हिरण्ययो मणिः।

तमाभरद्बृहस्पतिः कश्यपो वीर्याय कम् ।। १ ।।

बृहस्पतिस्तमकृणोन् मणिं वैश्वानरं सहः।

सप्तर्षयो बलाय कं सं दधुष्ट्वा वयोधसः ।। २ ।।

विश्वे देवास्त इन्द्रियं सप्तर्षयश्च सं दधुः।

जातो हिरण्ययो मणिरग्रेवैश्वानरादधि ।। ३ ।।

अश्वत्थो जातः प्रथमो ऽग्रेः प्रियतमा तनूः।

वैश्वानरस्य सृष्ट्या कृत्यादूषिः कृतो मणिः ।। ४ ।।

कृत्यादूषिं त्वाविदं कृत्यादूषिं भरामि त्वा।

कृत्यादूषिं कृणोमि त्वा कृत्यादूषिं वयोधसम् ।। ५ ।।

पतत्री पक्षी बलवान् कृत्यादूषिः सपलहा।

नितलिर्विश्वभेषज उग्र आपतिको मणिः ।। ६ ।।

पतत्री ते बलाय कं नितलिर्भेषजाय ते।

जातो हिरण्ययो मणिरप रक्षांसि सेधतु ।। ७ ।।

७.५.१ क का. वैश्वानरादरोचत;

घ का. कश्यपो * *;

२ कख का. बृहस्पतस्तमकृणो * * सह;

३ क का * देवास्त्व . . . ;

४ कख का. अश्वत्थो * * अग्रेषु * *;

म. * * तनु (→ नू): ।

ग मा. * पृष्ट्या ।

म. * सृष्ट्या ।

५ ख का. * भरामि *;

द्र. ५ मा. 'कृत्यादूषिं' इत्येव पाठः ।

६ ख-घ का. * सपूलहा नितत्रिविश्व . . . उग्रपतिको *;

७ ख का. नितत्रिर्भेषजाय * ।

देवो मणिः सपलहा रक्षोहामीवचातनः ।

हिरण्ययोनिरंशुमान् कश्यपेनाभृतं सहः । । ८ । ।

वैश्वानरं तेजनमेकमाहुरग्रेयोनिः सह चन्द्रेण जातम् ।

गयस्फानः प्रतरणो वयोधाः

कृत्यादूषिर्बलगहास्युग्रः । । ६ । ।

यस्येदं भूम्यामधि निक्रान्तं पांसुरे पदम् ।

मृजानस्तन्वो यद्रपस्तस्य स्नाहि तनू अधि । । १० । ।

दूष्यास्त्वावधं भयं देवस्य सवितुः सवे ।

जीवातवे भरामसि मन्त्रा अरिष्टतातये । । ११ । ।

आच्छेदनः प्रच्छेदनो द्विषतस्तपनो मणिः ।

शत्रूञ्जयः सपलहा द्विषन्तमप बाधताम् । । १२ । ।

८ गघ का. हिरण्ययनरंशमान सह ।

६ क का. * तेनमेकमाहुः

ग का. ** वयोधधुः
मा. रायस्फान ** ।

१० ख का. निष्क्रान्तं ** ।

उ. * पांसुरे * ।

गघ का. मृदानस्तन्नो यद्रूपस् *** वधी ।

ग उ. मृजानस्तनवो ;

११ क का. दूषा त्वाविदं वयं;

घ उ. मज्या * । ।

१२ क का. आच्छेदनः प्रत्येदनो;

मा. आच्छेदनः प्रच्छेदनो;

७.६

सत्यस्य स्थूणा पृथिवीं दाधार-
 तेन देवा अमृतमन्वविन्दन् ।
 ध्रुवेण त्वा हविषा धारया-
 म्यभि तद् द्यावापृथिवी गृणीताम् ।।१।।

येभिर्होमैर्विश्वकर्मा
 दाधारेमां पृथिवीं मातरं नः ।
 तेभिष्ट्वा होमैरिह धारया-
 मृतं सत्यमनु चरन्तु होमाः ।।२।।

इह ध्रियध्वं धरुणे पृथिव्या
 उशत्या मातुः सुभगाया उपस्थे ।
 अपराणुत्ता महसा मोदमाना
 अस्मिन् वास्तौ सुप्रजसो भवाथ ।।३।।

सुप्रजसो महसा मोदमाना
 वर्ष्मन् पृथिव्या उपरि श्रयध्वम् ।
 अस्यै शालायै शर्म यच्छन्तु देवा
 धाराभिरेनां पृथिवी पिपर्तु ।।४।।

७.६.१ कख का. पत्यस्य * पृथिवी * ऋतेन * अमृताम् ... । ध्रुवेन * हहविषा
 **** घृणीतां;

घ उ. . . . त * * । ।

२ ख-घ का. दधारेमां * * * । . . . धारयामृतं . . . * * ;

३ गघ का. अपराणुत्वा सहसा * * * सुप्रजासौ * ।

४ क का. सुप्रजासौ सहसा * ;

ख उ. वरिष्मन् * * * ।

ग मा. यछ * ; म यछन्तु * ,

इमां शालां श्रेष्ठतमां वसूना-
मरिष्टवीरा अभि सं चरेम ।
दृढा अस्या उपमितो भवन्तु
स्थिरा वीरा उपसदो भवन्तु । । ५ । ।

श्री.३.१२.४

इमां शालां सविता वायुरग्नि-
वृहस्पतिर्नि मिनोतु प्रजानन् ।
उक्षन्तूध्ना मरुतो घृतेन
सोमो नो राजा नि कृषिं दधातु । । ६ । ।

मानस्य पलि हविषो जुषस्व
तीव्रान्तस्य बहुलमध्यमस्य ।
आ त्वा शिशुर्वास्पतामा कुमार
आ वास्यन्तां धेनवो नित्यवत्साः । । ७ । ।

दृढास्ते स्थूणा भवन्तु भूम्यामधि
दृढाः पक्षासस्तव देवि शाले ।
स्थिरवीरानमित्रा न एहि
शर्म नो यच्छ* द्विपदे चतुष्पदे । । ८ । ।

५ क-ग का. ** श्रेष्ठतमं वसानामरिष्टवीरामभि सञ् * । * त(→उ)पसितो

;

ख उ. सञ् * ।

६ का. . . . वायुरिन्द्रो वृहस्पति मिनोतु * ।
उक्षन्तूर्णा ** भगो . . . कृषं ददातु ।

ग म. उक्षन्तू(दना →)ध्ना ** ; .

घ मा. . . . नि कृषिन् * । ।

७ गघ का. ** शिशुर्वाध्यतामा ** वाभ्यन्तां ** ;
मा. . . . नित्यवत्साः । ।

प्र. < वाश्यताम् / वाश्यन्तां ।

८ ख-घ का. ** तवि धेवि * ।
स्थिरवीराअप्रसिता * एधि । ** यच्छ ** ;

घ उ. ** यच्छ **

शाला देवी गार्हपत्याय चाक्लुपे
 तृणं वसाना जगते सुशेवा* ।
 स्थिराङ्गं त्वा स्थिरपूरुषां मानस्य पत्नि
 स्थिरा त्वा वीरा अभि संचरेम ॥६॥

ऋ.७.५४.१

वास्तोष्पते प्रति जानीह्यस्मान्

कौ. ४३.१३

स्वावेशो अनमीवो न एधि ।

यत्त्वेमहे प्रति नस्तज् जुषस्व

चतुष्पदो द्विपद आ वेशयेह ॥१०॥

७.७

दर्भो अग्र ओषधीनां शतकाण्डो अजायत ।

स सहस्रवीर्यः परि णः पातु विश्वतः ॥११॥

६ कख का. *** चक्लिपे तृणं * जगती सुसेवा ।

क मा. *** चाकपे;

ख मा, म. *** सुसेवा ।

ग का. स्थिराङ्गं * स्थिरपौरुषानस्य पत्निः;

मा स्थिराङ्गां * स्थिरपूरुषां * *;

म स्थिराङ्गां * * * *;

१० ख का. द्वावेशो * * * ।

उ. * ऽनमीवो * * ।

गघ का. यत्त्वेमहे पृत * * * * द्विपदा

वेश(शृ?)एह २१२

ग मा. यत्त्वेमहे * न सज् *; म. यत्त्वेमहे * * * *;

७.७.१

क का. दर्भोग्र *;

ख उ. * ऽजायत ।

यथा दर्भो जायमानस्त्वच्चं भिनत्ति भूम्याः ।

एवा स भिद्यतां जनो यो नः पापं चिकित्सति ।। २ ।।

अप नाडमप कृत्यामप रक्षः सदान्वाः ।

अमीवाश्घातयामसि सर्वाश्च यातुधान्यः ।। ३ ।।

अस्ति वै निवत उद्वनं न वै सर्वमनुप्रवम् ।

असि त्वं तस्य दूषणो यो नः पापं चिकित्सति ।। ४ ।।

परि सायं परि प्रातः परि मध्यंदिनं परि ।

दर्भो हिरण्यहस्तघ्नः परि णः पातु विश्वतः ।। ५ ।।

गिरी जातः स्वरहासि* साकं सोमेन बभ्रुणा ।

मापापकृत्वनः शिषो मा पाकः पुरुषो रिषत् ।। ६ ।।

२ कख का. * भर्भो अजायमानस् * भिनन्त्य भूम्यां ।

ग का. * स्य * *;

मा. * म * *;

घ मा. योनः इति नष्टम्

३ कख का. * नात्रमप * * रक्ष स्यधान्वा ।

द्र. गघ का. 'तयामसि सर्व' इति नष्टम् ।

घ का. यातुधान्यः(← नः);

४ कख का. अस्थि * * उद्वलम् * * सर्वमनुप्तवं ।

ख मा. * * * द्वनं,

५ ख का, म. * मध्यन्दिनं * ।

ग का. गर्भो * ।

६ क का. * * स्वरसि ।

उ. * * स्वरहासु ।

ग का. शिखो;

द्र. का. ६ घ 'षत्' इत्यतः ७ घ 'परि' इत्यवधिको ।

भागो नष्टः ।

शौ.२.७.३

दिवो भूलमवततं पृथिव्यामोत आहितः ।

दर्भः सहस्रवीर्यः परि णः पातु विश्वतः । । ७ । ।

सहस्रकाण्डस्तविषस्तीक्ष्णवल्शो विषासहिः ।

दर्भेण सर्वा रक्षांस्यमीवाश्चाप दहामसि । । ८ । ।

अपदग्धं *दुःष्वप्रियमपदग्धा अरातयः ।

सर्वाश्च यातुधान्यः । । ९ । ।

मा त्वा दभन्यातुधाना मा ब्रध्नः शकुनिः पतन् ।

दर्भो राजा समुद्रियः परि णः पातु विश्वतः । । १० । ।

७.८

यो नः पापेन वचसा घोषतो दुरुद्वृवत् ।

*आराच्छप्तमप्राप्यास्मानप तद् यातु सव्यतः । । १ । ।

७ का. णष्पातु विद्वतः ४ द्र. आद्यो भागो नष्टः ।

क उ. * मूलमव * ;

ख मा. अन्तिममक्षरं नष्टम् ।

८ ख-घ का. * विषासहि । गर्भेण सर्पा रक्षांस्यसीवाश्चापधामसि ।

ख उ. तीक्ष्णवल्लिशो * ।

घ मा. . . . श्चाप हामसि । ।

९ क का. अपदुग्धं दुष्वप्रि अपदग्धा * सर्वश्च * ;

ग उ. * दुःष्वप्रियमपदग्धा * ।

१० कख का. * * दभं यातुधानां सा सा धन्निशकुनिष्पयम् ।

क मा. -न्या- इति नष्टम् ।

७.८.१ ख का. * दृक्तवृवत् ।

गघ का. आराच्छप्तमप्राप्स्यामुप नद् * सर्वतः ।

उ. आरात् शप्तमप्रा । ।

यन्नः शपादरणो यत् सपलः श्वश्रूवा यच्छ्वशुरो
वा शपाति

ज्यायसः शपथान् वयं यवेन यावयामसि । । २ । ।

यान् समस्यन् ते शपथान् वाक्क्षम्यानृत्यियामधि ।
यवं त्वं बिभ्रद् बाह्वोः पूर्वः प्रति शृणीहि तान् । । ३ । ।

ऋजुकेशो यवो बभ्रूर्मघवा नोऽनुमाद्यः ।
हिरण्यधन्वा शपथानुपेजतु । । ४ । ।

त्वां पीत्वेन्द्रो वृत्रं शक्रो जघान वासवः ।
सविषाही यथर्षभः सहस्व शपथान्यव । । ५ । ।

- २ कख का * * . . . द्वरुणो * सपलिश् * * यच्छ्वशुरो * *
मा यः * * * यः श्वसुरो * * ।
म . . यः . . यः श्वशुरो * * ।
गघ का. * चपथां वयि यवेन * ।
- ३ क म. यान * * * ;
३ का. यां * * पथां वाक्क्षम्यानृत्यियामधि ।
युवं तं * बाह्वो * * शृणीयतां ।
घ मा. पूर्व * * * ।
- ४ कख का. * * मबभ्रूर् * * नसाभ्य ।
मा. * जवो * म (. . .) मा * * ; द्र. कोष्ठस्थं नष्टम् ।
म. * जवो * र्मघमा * * ।
ग का. हिरण्यधन्वां शपथांतुपे . . ,
- ५ का. तां शक्नो * । वासव
मैषाह्यत ऋषभस्सहस्वं शपथां इव ।

आराञ्चरन्तु शपथा युता इतो-

जिह्वा उ दिता अरसाः सन्तु सर्वे ।

नामग्राहाद् वाचो हेडादीक्षिताद्+ घोरचक्षसः

शर्म ते वर्म कृण्मसि ।। ६ ।।

अपाञ्च्यो यन्तु शपथा जनेनास्ता अघायुना ।

येनो दुरस्यां जीवते स्वेनानागसे स ते ।। ७ ।।

परि मा पातु शपथादनृताद् दुरितादुत ।

परि मा ज्यायसः शंसाद् यवो रक्षतु मा ऋषं ।। ८ ।।

अनास्तिग्मं शपथैरनतिव्याध्यं कृतम् ।

बृहद् वर्म प्रति मूञ्चामि ते यवम् ।। ९ ।।

तं वयांसीव पक्षिण आ विशन्तु पतत्रिणः ।

शप्तारं शपथाः पुनः ।। १० ।।

६ कख का. आराच . . * इता * जिह्वेदिता रसास् ** ।

ख मा. जिह्वो उ दिता * * * ।

म. ऽजिह्वा उ ।

ग का. नामग्राह * हेडादीक्षिता । अघोरचक्षस ।

मा. * * दीक्षितात् * ;

म. * * दीक्षितात् * ,

७ ख का. दनेनास्ता घायुना ।

योनो * जीवसे सेनानाकस्येषते ।

८ कख का. * पातु शपथा । दनृताद् ।

ख उ. -दनृता दुरि. . . . ।

घ. का. दिवो * * मिषं ।

द्र. घ < रिषम् ।

९ कख का. अनास्तयज्ञं . . . रनुचि * ।

वृहद् * * * * युवं ;

१० का, तर्ध्यायांसीव पक्षणा विशन्तु *

शप्तारं * * ३ ३ ३

७.६

(१,२ ४-१० = शौ. ५. ७. १-८)

आ नो दिश मा परि छा अराते

मा नो रक्षीर्दक्षिणां याचमानाम् ।

प्र णः प्रदाता सविता च यच्छतां

नमो *वीर्त्साया असमृद्धयै च कृष्णः । । १ । ।

यमराते पुरोधस्ते पुरुषं परिरापिणम्* ।

नमस्ते तस्मै कृष्णो मा वर्णि मम विव्यथः । । २ । ।

यमघाभिप्रयुञ्जहे मनसा हृदयेन च ।

अराते तं नो मा *वीर्त्सीर्दिप्सन्तं परिरापिणि । । ३ । ।

प्र णो वनिर्देवकृता दिवा नक्तं च सिध्यतु ।

अरातिमनुप्रेमो वयं नमोऽस्त्वरारतये । । ४ । ।

७.६.१ कख का. अ * दिशं सा ** रातेर् * नोर् दक्षीर् दक्षिणा यातुमावां;

क उ. . . . छ *;

गघ का. पु नः प्रजाता ** यश्छतां नसोर्वीरश्छाया समृद्धयै * कृष्ण ।

उ. * * * * * यच्छतां * वीछाया * * * । ।

२ कख का. ** पुरोधस्त्वै पुरुरापृणं ।

उ. * * * * * परिरापिणं ।

गघ का * * * कृष्णो * * * व्यथः;

उ. . . . वर्णि * * । ।

३ कख का. अनवंधाभिप्रयु . . . * * * । उ. . . . प्रयौज्महे . . . ।

गघ का. अराती तन् वो * वोरिश्छे दिश्छन्तं परिरापृणी;

मा. * तन् ** वीछीर् * परिरापिणि । ।

म. * * * * * वीछीर् * परिरापिणि । ।

४ क का. पृ . . . रातिमनुप्रेमे * * स्त्वरारतये ।

उत नग्रा बोभवती स्वप्रया सचसे जनम् ।
अराते चितं वीर्त्सन्त्याकूर्तिं पुरुषस्य च ।। ५ ।।

परो ऽपेक्षसमृद्धे वि ते हेति मयामसि ।
ग-ङ अन्यत्र नास्ति यं द्विष्स्तं सचस्व कन्या भूत्वा स्रग्विणी
रुक्मणी दृशे ।। ६ ।।

कख, ङ अन्यत्र नास्ति नमस्ते ऽस्त्वसमृद्धे मा मां पुरोधि कृणुयाः ।
वेद त्वाहं निमीवन्तीं नितुदन्तीमराते मर्त्या मर्त्येभ्यो
अधि निर्वदन्तीम् ।। ७ ।।

मा नो वनिं मा वाचं मा वीर्त्सीरुग्रा
इन्द्राग्री न आ भजतां वसूनि ।
सर्वे नो ऽधि दिप्सन्तो ऽरातिं प्रति हर्यत ।। ८ ।।

५ कख का. * नग्रा आ पोभवति स्वप्रय्या सृजेसे चनं
राते चित्ति वीरिशिंथा * ।
गघ मा. * * वीछन्त्याकूर्ती * * ।।
म. * * वीछन्त्या ।।

६ कख का. * मेक्षसिमृद्धे मृ ते * * ।
. . . विम्व कव्या * सृग्मणी * दृशेत्;
ग मा. * दिष्मस्तं *;

७ कख का. * * स्तु समृद्धे * माहं * कृण्वथ ।
ख मा. मी * * * ।
गघ. का. वर्मी * नमीवन्तीं नुतदन्तीं माते
मर्त्या ससन्त्येभ्यो * * *
मा. . . . ऽधि * ।

८ कख का. . . . वीरिश्छमुग्राद् * नां * * ।
मा. * * वलिं (म. वकिं) * * * वीछीर् . . . ।
गघ का. * णो घ दिश्छत् अरातिं * हर्यतां ।

प्र. कख मा. अनुसारेण कृतोऽयं पादविभागः सन्देहास्पदम् ।

सवितारमनुमर्ति भगं यन्तो हवामहे ।
 वाचं जुष्टं मधुमतीं वदानि देवानां देवहूतिषु ।।६।।
 यं याचामि मकुर्या जिह्वयोष्ठापिधानया ।
 श्रद्धा तमघ विन्दतु दत्ता सोमेन बभ्रुणा ।।१०।।

७.१०

(श्री. १६.३६)

ऐतु देवस्त्रायमाणः कुष्ठो हिमवतस्परि ।
 तक्मानं सर्वं नाशयन् सर्वाश्च यातुधान्यः ।।१।।
 त्रीणि ते कुष्ठ नामानि नघमारो नघारिषो
 नघायं पुरुषो रिषत् ।
 यस्मै परिव्रवीमि त्वा सायंप्रातरथो दिवा ।।२।।
 जीवला नाम ते माता जीवन्तो नाम ते पिता
 मारिषा नाम ते स्वसा न(घायं पुरुषो
 रिषत् । यस्मै. . .) ।।३।।

६ क-ग का. सवदानि;

घ का. * देवहूतिषु ।

ग मा. * जुष्टा ** ;

१० क का. यं वाचाम मकुर्याज्;

ग का. श्रद्धा चमघ * दत्तास् * * २ ४ २

७.१०.१ का. * देवस्त्रायमाण * *

* * नाशयं . . . यातुधाव्यः;

२ क-ग मा. * * कृष्ठ * * नघायुषो नघायुं * * ।

म. * * * * * नघायुषो नघायुं * रुषत् ।

घङ का. अस्मै परिव्रवीमि * * * दिवः;

३ ग का. मार्षा * * श्वशाः;

उत्तमोऽस्योषधीनामनङ्गान् जगतामिव
 व्याघ्रः श्वपदामिव नघायं पुरुषो रिषत् ।
 यस्यै परिव्रवीमि त्वा सायंप्रातरथो दिवा ।। ४ ।।
 त्रिः शाम्बुभ्यो गिरयेभ्यस्त्रिरादित्येभ्यस्परि ।
 त्रिर्जातो विश्वदेवेभ्यः स कुष्ठो विश्वभेषजः
 साकं सोमेन तिष्ठति ।
 तक्मानं सर्वं नाशयन् सर्वाश्च यातुधान्यः ।। ५ ।।
 अश्वत्यो देवसदनस्तृतीयस्यामितो दिवि ।
 तत्रामृतस्य चक्षणं ततः कुष्ठो ऽजायत ।
 [स कुष्ठो विश्वभेषजः साकं . . . यातुधान्यः] ।। ६ ।।
 शी. ५.४.४ हिरण्ययै नौरचरद्दधिरण्यबन्धना दिवि ।
 [तत्रामृतस्य यातुधान्यः] ।। ७ ।।
 यत्र नावः प्रभ्रंशनं यत्र हिमवतः शिरः ।
 तत्रामृतस्य चक्षणं ततः कुष्ठो अजायत ।
 स कुष्ठो विश्वभेषजः साकं सोमेन तिष्ठति ।
 तक्मानं सर्वं नाशयन् सर्वाश्च यातुधान्यः ।। ८ ।।

- ४ कख का मनङ्गां . . . । व्याघ्रेस्वपदामिव ।
 अस्मै . . . दिवः; मा. 'योदिवा' इति नास्ति ।।
 ५ कख का. ति ष्यामिविद्यो गिर . . .
 मा. * * गिरयेभ्यः स्त्रिरा ।
 म. * साम्बुभ्यो गिरे(←गिर)येभ्यः त्रिरा(←स्त्रिरा) . . . ;
 घ-ङ का. * * विश्वभेषज । * * तिष्ठसि ;
 द्र. घ म. कीटदष्टम् ।
 च का. * * नाशयं, छ मा. . . . ।। ४
 ६ कख का. * * मितौ * ।
 मा. ६ - ८ मन्त्रा गलिताः ।
 घङ का. त्वष् * जायतात्सः; म. . . . ऽजायत ।। ४
 ७ कग का. हिरण्ये नोनचर . . . * । स;
 म. . . . दिवि ।। ४
 ८ क का. * नवष् परिव्रंशनं; ।
 घ म. * * ऽजायत ।
 ङ-छ का. * कुष्ठं विश्वभेषज * * तिष्ठसि । * * नाशं;

यं त्वा वेद पूर्व ऐक्षाको यं वा त्वा कुष्ठ काश्च ।
यं शावसो यं मात्स्यस् तेनासि विश्वभेषजः । । ६ । ।

शीर्षालाकं तृतीयकं सदन्दिर्यश्च हायनः ।
तक्मानं विश्वधावीर्याधराज्वं परा सुव । । १० । ।

इति सप्तमकाण्डे द्वितीयोऽनुवाकः

७.११

शौ. ३.२१.१० ये पर्वताः सोमपृष्ठा आप उत्तानशीवरीः ।
वातः पर्जन्य आदग्निस्ते क्रव्यादमशीशमन् । । १ । ।

शौ. २०.६६.१३ यस्ते हन्ति चराचरमुत्थास्यन्तं सरीसृपम् ।
गर्भं यो दशमास्यं तमितो नाशयामसि । । २ । ।

यदि घ्नन्त्यप्सरसो गन्धर्वा गेह्या उत ।
क्रव्यादो मूरदेविनस्तौ इतो नाशयामसि । । ३ । ।

६ कख का. * * * * क्ष्वाको * * * कुष्ठि काश्च;

ख मा. ऽयं * * * कास्यः ।

म. ऽयं * * * * ।

ग का. अहिश्वावसो अनुसारिश्छस्;

उ. * * * माध्यस्,

१० ख का. सदन्ती यश्च * ; मा. . . . हाअनः ।

म. सदन्दिर्यश्च * ।

घ का. . . . अधराज्वं * सुवः २ २ ५ २ अनु २ २

७.११.१ क मा. * * सोमपृष्ठाः;

ख-घ का. पउत्तानशीवरि । * पर्जन्यादग्निस् * शीशमं ।

२ क का. * * हन्तु *;

३ का. यदग्निभ्यप्सरसो गन्धर्वा * * ।

* मूरदेवेनस् तायितो * ।

घ उ. तानितो * । ।

क शौ.२०.६६.१४ कयस्त ऊरु आरोहत्यसृक् ते रेहणाय कम् ।

आमादः क्रव्यादो रिपूंस्तौ इतो नाशयामसि ।। ४ ।।

शौ.१४ ख-घ यस्ते श्रोणी च्यावयत्यन्तरा दम्पती शये ।

योनिं यो अन्तरारेद्धि तमितो नाशयामसि ।। ५ ।।

शौ.१६ यस्त्वा स्वप्नेन तमसा मोहयित्वा निपद्यते ।

प्रजां यस्ते जिघत्सति तम् [इतो नाशयामसि] ।। ६ ।।

शौ.१५ कख यस्त्वा पत्युः प्रतीरूपो जारो भूत्वा निपद्यते ।

अरायं कृण्वं पाप्मानं तमितो नाशयामसि ।। ७ ।।

हा है खर्व खलते नैगूरकर्ण तुण्डिल ।

इन्द्रस्य तिग्ममायुधं तेन त्वा नाशयामसि ।। ८ ।।

४ कख का स्ता उर्वारोहत्यसृक् * * * ।

मा. * * ऊरु * * * रोहणाय * ।

म. * * * रोहणाय * ।

गघ का. * क्रव्याधे रिपुंस् तायितो * ।

मा. आमाद * * तानितो * । ।

म. * * रिपुंस् तानितो * । ।

५ कख का. * * * व्यावयत्य ।

मा. * * * च्यावयन्त्य . . . ।

म. * * * च्यावयन्त्य . . . ।

ग का. योनी * रारेद्धि;

उ. * * अन्तरारेद्धि;

६ का. दग - ख गलितम् ।

७ कख का. नास्ति ।

ग का. रायं कण्वं * । ४.१३ मन्त्रेष्वपि उ. क्वचित् 'कृण्वं' इति ।

८ कग का. * ही * खलुते नैगूरकर्ण तुण्डिल ।

इन्द्रश्च तिग्मसायुधं;

नमस्तण्डाय नमः कुसुमाय नमः प्रतिदीप्सात्रे
 नमः कःस्वधेये ।
 नमस्तुभ्यं निऋते विश्ववारे जरेमं
 धापयतां विश्वरूपा ।। ६ ।।

यावद् द्यौर्यावत् पृथिवी यावत् पर्येति सूर्यः ।
 तावत् त्वमुग्र गुलुलो परि मां पाहि विश्वतः ।। १० ।।

७.१२

एकराज्ञीमेकव्रतामेकस्थामेकलामिकाम् ।
 पाटां सपलचातनीं जैत्रायाच्छा वदामसि ।। १ ।।

एकराज्ञ्येकव्रत एकस्थ एकलामिके ।
 न त्वा सपली सासाह गैरेयी च न बाह्या ।। २ ।।

शौ.३.१८.४

उत्तराहमुत्तराभ्य उत्तरेदधराभ्यः ।
 अधः सपली मामक्यधरेदधराभ्यः ।। ३ ।।

६ कख का. नमस् * * * * प्रदिष्ठान्ने * कश्यदे
 . . . जलेमं धापयेतां विश्वरूपं;
 गघ मा. * स्तुभं * * जरेसन् * विश्वरूपां ।।
 म. * * * जरेमन् * * ।।

१० क मा. * द्यौर्याव पृथिवीर;
 का * पर्येति * ताव त्वमुग्रगुलुलो
 परी * * * २१२

ग म ताव गुग्गु (→लु) लो;

७.१२.१ क का. यैकराग्रीमे . . . ।
 गघ का. * सन्नचातनीं जैत्रायाश्छा * ।
 उ. * * जैत्रायाछा * ।

२ कख का. यैकराज्ञी एकव्रता एकस्था * ।
 * * * स (→सा) सह शैरे * * * ;

३ का. उत्तराहं तत्तरभ्यो . . . दधराभ्यः
 * * सामत्त्यधरेदधराभ्यः;

न सैन्धवस्य पुष्पस्य सूर्यो स्नापयति त्वचम् ।

पाटे (ऽ)स्नातया त्वया सपल्या वर्च आददे । । ४ । ।

न वै पाटे पाटेवासि सुभागंकरणीदसि ।

पाटे भगस्य नो धेयथो मा महिषीं कृणु । । ५ । ।

यत् पाटे अधि+ वृक्षे वातप्रवा महीयसे

जयन्ती प्रत्यातिष्ठन्ती सज्जया नाम वा असि । । ६ । ।

पै.६.४.५ गघ
शौ.५.५.३ गघ

शौ.३.१८.२ कख

उत्तानपर्णां सुभगां सहमानां सहस्वतीम् ।

*अच्छा बृहद्वदां वद पाटां सपलचातनीम् । । ७ । ।

पै.२.१६.३

शौ.२.२७.४कख

शौ.२.२७.५कख

पाटामिन्द्रो व्याशनाद्धन्तवा असुरेभ्यः ।

तयाहं सपलीं साक्षीय महेन्द्रो *दानवाँ इव । । ८ । ।

पाटा बिभर्त्यङ्कुशं हिरण्यवन्तमङ्गिनम् । ।

तेन सपल्या वर्च आ लुम्पाभि ममेदसत् । । ९ । ।

४ क मा. * * पुष्पस्य;

ख-घ का. * स्नापयति त्वचाम्
* स्नापया * सपला वर्चादधे ।

५ का. * * पाटेवहसि

* भगम्य * धेयथो * महिषीङ् * ।

६ का. * * अध * वातप्लवा महीयमे * * ।
सज्जाया * वासि ।

क उ. * * ऽधि * ;

७ गघ का.अश्छा वृहद्वदा * * पाटं शपलचातनीं;
उ. अछा । ।

८ का * पाटामिव्याणान् हन्तवा असुरेभ्यः ।
तया सपल्यं * * दानवानिव ।

घ मा. * दानवामिव । ।

म. * दानवारिव । ।

९ ग मा. * सपला *;

घ का. * लुम्पसि समेधमत;

श्री. ३.१८.१

इमां खनाम्योषधिं वीरुधां बलवत्तमाम् ।
यया सपत्नीं बाधते कृणुते केवलं पतिम् ।।१०।।

७.१३

(पै.१.२६, १५. १६द्र.)

यासामारादाघोषामो वातस्येव पृथग्यतः ।
तासां *श्वन्वतीनामिन्द्रो *अपि कृतच्छिरः* ।।१।।

याः पुरस्तादाचरन्ति साकं सूर्यस्य रश्मिभिः ।
[तासां] ।।२।।

या वातमनुसंयन्त्यन्तरिक्षे अधो दिवः ।
[तासां] ।।३।।

यासां प्रेङ्खो दिवि बद्धो ऽन्तरिक्षे हिरण्ययः ।
[तासां] ।।४।।

यास्तत्पाननुनृत्यन्त्यन्तरिक्षे हिरण्ययान् ।
[तासां] ।।५।।

- १० क मा. * म्योषधीं;
गघ का अया * * * * * २२२
मा. * * * * * कवलं * ।।
- १ का दाघोषासो वातस्य * *
* सम्वनामिन्द्र अप कृतच्छिरः ;
गघ उ. * श्वन्वतीनामिन्द्रोऽपि कृतत् शिरः ।।
- ३ कख का . * वाचमनसव्यंन्यन्तरिक्षेद् * * ;
ख म. * ऽ(→अ)धी * ।।
- ४ कख का. * प्रेङ्खो * वृद्धो अन्तरिक्षे * * ;
मा. * * * * * अन्तरिक्षे * ।।
- ५ का. नास्त्ययं मन्त्रः ।

याः पतन्ति वातरथा उत्तानाः पादघातिनीः ।
[तासां] ।। ६ ।।

या वृक्षं परिसर्पन्ति साच्यक्षि करिक्रतीः ।
[तासां] ।। ७ ।।

याश्चत्वरे संगच्छन्ते+ विकुम्भाश्चेलवासिनीः ।
[तासां] ।। ८ ।।

यासां सिकतवापिषु गृहो ऽमितो हिरण्ययः ।
[तासां] ।। ९ ।।

या आरोकैः प्रपद्यन्ते+ पुष्करैरिव जामयः ।
[तासां] ।। १० ।।

या नदीः प्रतिगाहन्ते संरभ्य कन्या इव ।
[तासां] ।। ११ ।।

यास्तीर्थानि विगाहन्ते ऽध्याः स्वसतीरिव ।
[तासां] ।। १२ ।।

- ६ का. * * वातरथाद् * पादघातिनीः;
७ का. वृक्षं * साचक्षु करिक्रति,
८ कख का. याश्चत्वारि संगच्छति . . . श्वेलनासिनी ।
क मा. * * संगच्छन्ते;
कख म. * * संगच्छन्ते विकुम्भाश्चेल . . . ।।
९ क का. यासं सिकतवामिषुर;
१० का. * रोकैषु पपद्यन्ते पुष्कलैरिव जामय ।
उ. * * प्रपद्यन्ति * * यामयः ।।
११ का. * * प्रतिगाहयन्ते * * वयः;
१२ का. यास्तीर्थनवगाहन्ते ध्या स्वशितीरिव ।

याः समुद्रादुच्चरन्त्युच्चैर्घोषान् करिक्रतीः ।

[तासां] । १३ । ।

या +गच्छन्ति जनंजनमिच्छन्तीः+ प्रयुतं बहु ।

तासां +श्वन्वतीनामिन्द्रो +अपि कृतच्छिरः+ । १४ । ।

७.१४

(तु. तै. स. २.३.१०.३, ४)

अग्निरायुष्मान् स वनस्पतिभिरायुष्मान् ।

स मायुष्मानायुष्मन्तं कृणोतु । १ । ।

वायुरायुष्मान् सो अन्तरिक्षेणायुष्मान् ।

[स] । २ । ।

सूर्य आयुष्मान् स दिवायुष्मान् ।

[स] । ३ । ।

चन्द्र आयुष्मान् स नक्षत्रैरायुष्मान्

[स] । ४ । ।

सोम आयुष्मान् स ओषधीभिरायुष्मान् ।

[स] । ५ । ।

१३ का. * दुश्चरन्त्युच्चैर्घोषान् कनिक्रति ।

मा. * समुद्रादुच्च * । ।

१४ का. आगच्छन्ती नमिच्छन्तीष्प्रहितं * । * सुन्वतीमिन्द्रो
अपकृतश्छिरः Z ३ Z

ख-घ उ. - मिच्छन्तीः * * । * श्वन्वतीनामिन्द्रो ऽपि कृतत्छिरः । । . . .

७.१४.१ घ का. * कृणोतु ।

२ ख उ. * ऽन्तरिक्षेणायुष्मान् । ।

५ ख का. * ओषधिभि.

यज्ञ आयुष्मान् स दक्षिणाभिरायुष्मान् ।

[स] । ६ । ।

समुद्र आयुष्मान् स नदीभिरायुष्मान् ।

स मायुष्मानायुष्मन्तं कृणोतु । ७ । ।

ब्रह्मायुष्मत् तद् ब्रह्मचारिभिरायुष्मत् ।

तन् मायुष्मदायुष्मन्तं कृणोतु । ८ । ।

इन्द्र आयुष्मान् स वीर्येणायुष्मान् ।

स मायुष्मानायुष्मन्तं कृणोतु । ९ । ।

देवा आयुष्मन्तस्ते ऽमृतेनायुष्मन्तः ।

ते मायुष्मन्त आयुष्मन्तं कृण्वन्तु । १० । ।

प्रजापतिरायुष्मान् ।

स मायुष्मानायुष्मन्तं कृणोतु । ११ । ।

७ गघ का. नास्त्ययं भागः ।

८ का. ब्रह्मायुष्मात् ताद् ब्रह्मचारिभिरायुष्मान्
तन्मायुष्मा आयु. . . * ।

क उ. ब्रह्मायुष्मन्;

द्र. का. ८=९

९ का. इन्द्रेणायुष्मान्; गघ का. नास्त्ययं भागः

द्र. का. ९=८

१० क मा. * युष्मन्तस्;

ख का, मा. * मृतेना ।

गघ का. * षा * आयुष्मन्तं कृणोतु ।

मा. * मा आयुष्मन्त * कृणोतु । ।

११ घ का. आयुष्मन्त * २४२

७.१५

पै.२.८५.३ द्र. दक्षिणा मा दक्षिणतो दक्षिणा पातु सव्यतः ।
 पश्चादनुव्याधात् पातु सर्वस्या भवहेत्याः । । १ । ।
 पशुना त्वं पशुपते द्विपादत्वा चतुष्पदा ।
 आत्मन्वतीं दक्षिणां प्राणदत्त्वा प्राणिहि । । २ । ।
 यां ददासि श्रद्धधानो दक्षिणां ब्राह्मणकृते ।
 सा त्वा यस्मात् पारयत्वग्नेः सन्तापाद्
 दिव्यस्य शोकाद् । । ३ । ।

ददासीमां दक्षिणां मा त *आममघ्
 छल्यान् यस्मान् वि बृहामो वयं ते ।
 कर्णशूलमुपहृत्या अरातिः
 सर्वे यस्मा उप तिष्ठन्तु साकम् । । ४ । ।

-
- ७.१५.१ कख का. * सा * दक्षिणाष् * *
 पश्चादनव्याधात् * * भवहेत्या ।
- २ कख का. * त्वां * द्विपादत्ता * ।
 उ. * * * द्विपाद्यत्वा * ?
 गघ का. आत्मन्वती दक्षिणा प्राण दत्ता प्राणेहि;
 मा. * * प्राणद्यत्वा * । ।
- ३ कख का. * दधामि यद्धदानो * * ।
 मा. * * * * ब्राह्मणकृते ।
 म. * * * * ब्राह्मणेकृते ।
 गघ का. * * * पारयत्यग्ने * * शोका ।
 म. * * * पारयत्यग्नेः । ।
- ४ कख का. ददामीमां दक्षिणा आताममशूछल्याभ्यस्माद् विबर्हामो * * ।
 उ. * * * आममत् शल्यान्
 ग का. कर्णशीलमुपहृत्या रातिसु;
 उ. कर्णशूलमुप ;

अग्नेन प्राणं वनुते तिरो धत्ते परिधानेन यक्ष्मम् ।
हिरण्यमश्वं गां ददत् कृणुते वर्म दक्षिणाम् ।। ५ ।।

उष्णीषं त्वा शीर्षत्प्रा वासस्त्वा तन्वामयात्* ।
चन्द्रं हिरण्यमन्ध्यात् कर्णाद्वत् शुक्रं भ्राजद्
बाधिर्यात् पातु दक्षिणा ।। ६ ।।

उपबर्हणं त्वा ग्रीवामयान् मणयो यक्ष्माद्वत् क्रव्यात् ।
अङ्गिरोगादभ्यञ्जनमग्नं त्वां तष्ट्यामयात् ।। ७ ।।

अधस्पदादामयतः पदो रोगादुपानहौ ।
दण्डस्त्वा दत्तः परि पातु सर्पाद् दक्षिणतः
प्रयतो दक्षिणेन ।। ८ ।।

पै.५. ३१.८८. सौमनसं दक्षिणां दक्षमाणा इषमूर्जं दक्षिणां* संवसानाः ।
भगस्य धारामवसे प्रतीमः ।। ९ ।।

- ५ का. अन्येन प्राणी ***** यक्ष्मा दद(→ दा)नु ** दक्षिणा ।
ख मा. * धत्ते * * ।
- ६ कख का. उष्णीषं त्वा शीर्षत्प्राद् * त्वात् तन्वामया . . . ।
उ. ***** तन्वामयात् ।
गघ का. * हिरण्यं मिथ्या * * भ्राजातु । म. * . . . मन्ध्यात् . . . ;
< . . . मक्ष्यात् ?
मा. आदौ 'अधस्पदादामयतः' (८क) इत्यतिरिक्तं प्रमादात् ।
- ७ का. वाधिर्यात् * * ।
मा. बाधिर्यात् * * ।
- ७ कख का. * कृत्वा ग्रीवामयान् * यक्ष्मादव्रव्या
मन्यन् तां निष्ट्वामया ;
मा. अङ्गिरोगाद * तष्ट्वामयात् ।
- ८ का. अधस्पदादा रोगानुपानहूः *****
सर्पा * प्रेतो * ।
- ९ कख का. * * दक्षिमाणा संवसाना ।
ख मा * * दक्षिणा संवत्सानाः ।
म. * * * सम्वसानाः ।
ग का. धृतस्य धारामसे * ;

तु.पै.५.३१.६

सहस्राङ्गा शतं ज्योतींष्यस्या यज्ञस्य पप्रिरमृता स्वर्गा ।
 आ न एतु दक्षिणा विश्वरूपार्हिसन्तीं प्रति
 गृह्णीम एनाम् ।।१०।।

इति सप्तमकाण्डे तृतीयोऽनुवाकः

७.१६

(शौ.१६.१७)

अग्निर्मा पातु वसुभिः पुरस्तात्
 तस्मिन् क्रमे *तस्मिञ्छये* तां पुरं प्रेमि ।
 स मा रक्षतु स मा गोपायतु
 तस्मा आत्मानं परि ददे स्वाहा ।।१।।

वायुर्मान्तरिक्षेणैतस्या दिशः पातु
 तस्मिन् [क्रमे] ।।२।।

सोमो मा रुद्रैर्दक्षिणाया दिशः [पातु
 तस्मिन्] ।।३।।

१० का. सहस्राङ्गां * ज्योतिष्यस्या

आ नेतु ** अर्हिसन्ती ** एनां २ अनु ३२

क मा. ** ज्योतींष्यस्या;

घ मा. ५ हिंसन्ती ** येनां ।।१५।। ॥ ॥

म. ५ हिंसन्तीं ** एनां ।।१५।। ॥ ॥

द्र.

उ. काण्डिकान्ते अनुवाको न सूचितः ।

७.१६.१

ख का. ** तस्मिन्प्रपये थां * ब्रवीमि ।

उ. ** तस्मिन् श्रये *** ।

घ का. * त्नां *** २

२

का. वायुर्मान्तरिक्षेण तस्या दिशः;

मा. वायुर्मान्तरिक्षेण तस्या *** । ।

३

का. ** रुद्रैः **;

वरुणो मादित्यैरेतस्या दिशः [पातु
तस्मिन्] । । ४ । ।

सूर्यो मा द्यावापृथिवीभ्यां प्रतीच्या दिशः पातु
तस्मिन् क्रमे तस्मिञ्छये तां पुरं प्रैमि ।
स मा रक्षतु स मा गोपायतु
तस्या आत्मानं परि ददे स्वाहा । । ५ । ।

अपो मीषधीमतीरेतस्या दिशः पान्तु
तासु क्रमे तासु श्रये तां पुरं प्रैमि ।
ता मा रक्षन्तु ता मा गोपायन्तु
ताभ्य आत्मानं परि ददे स्वाहा । । ६ । ।

विश्वकर्मा मा सप्तर्षिभिरुदीच्या दिशः [पातु
तस्मिन् क्रमे] । । ७ । ।

इन्द्रो मा मरुत्वानेतस्या दिशः [पातु
तस्मिन्] । । ८ । ।

प्रजापतिर्मा प्रजननवान् सह प्रतिष्ठया
ध्रुवाया दिशः [पातु] । । ९ । ।

- ४ का. वरुण मानतीनेतस्या दिशसु;
५ का. 'दिश' इति मा. 'दिशः' इति
मन्त्रः समाप्तः । 'पातु' इत्यतः म-हस्तलेखे ।
६ कख का. * सोषधसितीरेतस्या * * ताशु * ताआ * थां * ब्रवीमि ।
मा. * * तासुत् . . . ।
घ का. ताभ्यातुत्मानं * * * ।
७ का. * * . . . रुदीचा * ;
८ का. * * सप्तभिद्यया * * ;

बृहस्पतिर्मा विश्वैर्देवैरुर्ध्वाया दिशः पातु
 तस्मिन् क्रमे *तस्मिञ्छ्रये तां पुरं प्रीमि ।
 स मा रक्षतु स मा गोपायतु
 तस्मा आत्मानं परि ददे स्वाहा ।।१०।।

७.१७

(शौ. १६.१८)

अग्निं ते वसुमन्तमृच्छन्तु*
 ये माघायवः प्राच्या दिशो (ऽ)भिदासां ।।१।।
 वायुं ते ऽन्तरिक्षवन्तमृच्छन्तु*
 ये माघायव एतस्या दिशो (ऽ)भिदासां ।।२।।
 सोमं ते रुद्रवन्तमृच्छन्तु*
 ये माघायवो दक्षिणाया दिशो (ऽ)भिदासां ।।३।।
 वरुणं त आदित्यवन्तमृच्छन्तु*
 ये माघायव एतस्या दिशो (ऽ)भिदासां ।।४।।

१० ख का. * * तस्मियं ज्ञये थां * ब्रवीमि ।

उ. * * तस्मिं त्रये ।

घ का. * त्मानं * * * २२१२२

७.१७.१ कख का. * * * * * मृच्छन्तु इ मामघायवयष्

मा. अग्निन् * * * * * मृच्छन्तु ।।

म. अग्निन् * * * * * मृच्छन्तु ।।

२ का. नास्ति ।

उ. वायुन् मृच्छन्तु

३ का. * * * * * मृच्छन्त इ ।

उ. * * * * * मृच्छन्तु ।।

४ का. * त्वादित्यवन्तमृच्छन्त इ ; . . .

मा. वरुन्त ।।

म. वरुणन् ।।

सूर्यं ते द्यावापृथिवीवन्तमृच्छन्तु⁺
ये माघायवः प्रतीच्या दिशो (ऽ)भिदासां ।।५।।

अपस्त ओषधीमतीर्ऋच्छन्तु⁺
ये माघायव एतस्या दिशो (ऽ)भिदासां ।।६।।

विश्वकर्माणं ते सप्तर्षिवन्तमृच्छन्तु⁺
ये माघायव उदीच्या दिशो (ऽ)भिदासां ।।७।।

इन्द्रं ते मरुत्वन्तमृच्छन्तु⁺
ये माघायव एतस्या दिशो (ऽ)भिदासां ।।८।।

प्रजापतिं ते प्रजननवन्तमृच्छन्तु⁺
ये माघायवो ध्रुवाया दिशो (ऽ)भिदासां ।।९।।

बृहस्पतिं ते विश्वदेववन्तमृच्छन्तु⁺
ये माघायव ऊर्ध्वाया दिशो (ऽ)भिदासां ।।१०।।

७.१८

(शी. ५.८)

वैकङ्कतेनेधेन देवेभ्य आज्यं वह ।
अग्रे तानिह मादय सर्व आ यन्तु मे हवम् ।।१।।

५ का. * * द्यावापृथिवीवन्त इच्छन्त । इ . . . ;

उ. सूर्यन् * मृच्छन्तु ।

६ का. नास्ति ।

७ उ. विश्वकर्माणन् ।

८ का. * मे . . . इ . . . ;

मा. इन्द्रन् * मरुत्ववन्तमृच्छन्तु ।

म. इन्द्रन् ।

९ उ. प्रजापतिन् ।

१० का. बृहस्पतिं * विश्वदेवावान्तमृच्छन्त इ . . . ऊर्ध्वा * * २२२

मा. बृहस्पतिन् * विश्वदेववन्तमृच्छन्तु . . . ।

म. बृहस्पतिन् * ।

७.१८.१ गघ का. अग्रे ये यान्निह सादय सर्वा यन्तु * * ;

इन्द्र आ याहि मे हवमिदं करिष्यामि तच्छृणु⁺ ।

इम ऐन्द्रा अतिसरा आकूतीः सं नमन्तु मे ।

तेभिः शकेम वीर्यं जातवेदस्तनूवशिन् । । २ । ।

यदसावमुतो देवा अदेवः संश्चिकीर्षति ।

मा तस्याग्निर्हव्यं वाक्षीरुवं देवाश्च मोप

गुर्ममैव हवमेतन । । ३ । ।

क शी.५.८.४क अति धावतातिसरा विश्वस्येशाना ओजसः ।

वृश्चतामुष्य जीवितमिन्द्रेण सह मेदिना । । ४ । ।

ख-कशी.५.८.४ख-क अतिसृत्यातिसरा इन्द्रस्योजसा इत ।

अर्वि वृक इव मध्नीत ततो वो जीवन् मा मोचि

प्राणमस्यापि नह्यत । । ५ । ।

२ कख का. इन्द्रायाहि * * * * तश्छृणु ।

उ. . . . तत् शृणु ।

ग-च का. इममिन्द्रातिराकूती * नवंभू * । * शकेम * * . . वशिः

गघ मा. * * अतिसराः आकूती सन् * * ।

म. * * * सन् * * ।

३ का. . यदासाममुचो * देवासश्च * ।

वा . . . साक्षीद् * * * सोमप . . . मेतुनः ।

घ मा. * * * . . गु(→शु)र्ममैव . . . । ।

४ कख का. * धावतातिसुरा ओजसा ।

क मा. * धाव अतिसरा ;

गघ का. . . . जीवति । इन्द्रेण * मेदिना ।

उ. वृश्च्यतामुष्य । ।

५ कख का. अतिमृतातिसराविन्द्रस्योजसा * ।

म. इन्द्रस्योजसा * ।

गघ का. * वृकीय सलीच * * जीवं * मोचिः ;

मा. * * * मध्नीत . . . मेचि ;

प्र. का. ५ड - ६घ । प्रतीचः इत्यवधिको भागो नष्टः ।

- शौ.७ यानसी प्रतिसरानकश्चकार कृणवच्च यान् ।
 त्वं तानिन्द्र वृत्रहन् प्रतीचः पुनरा कृधि ययामुं
 तृणहं जनम् ।।६।।
- ५ यममी पुरोदधिरे ब्रह्माणमुपभूतये ।
 इन्द्रस्य ते अधस्पदं तं प्र यच्छामि* मृत्यवे
 क्रव्यादेनं शमयतु ।।७।।
- ६ यदि प्रेयुर्देवपुरा ब्रह्म वर्माणि चक्रिरे ।
 तनूपां परिपाणानि चक्रिरे सर्वं तदरसं
 कृधि ।।८।।
- ६ अथैनमिन्द्र वृत्रहन्नुग्रो मर्माणि विध्य ।
 अत्रैवेनममि तिष्ठ शक्र मेघहं तव ।
 अनु त्वेन्द्रा रभामहे स्याम सुमती तव ।।९।।
- ८ यथेन्द्र उद्धाचनं लब्ध्वा चक्रे अधस्पदम् ।
 कृण्वेऽमुमधरं तथा शश्वतीभ्यः समाभ्यः ।।१०।।

- ६ ख मा-नकशुकार ** ।
 म. -नकशुकार कृणवर्च्य * ।
 ड का. ययामन्त्रिणहं * २५२
- ७ ख का. मभिभूतये ।
 घड का. त्वं पृच्छामि *** समयतु ।
 घ उ. ** यच्छामि * ;
- ८ क का. यद्विप्रैर्देव . . . * । तनूपाणं. . . . ।
- ९ कख का. * वृत्रहन्नुग्रो * विध्य ।
 गघ का. अत्रैवेनममि तिष्ठश्च * नेघ हन्तवः ।
 घ उ. 'तव' इति मन्त्रः समाप्तः ।
- १० का. यथेन्द्रमुद्धाचनं लब्ध्वा ** कृणेमिमधरं
 *** २३२
 घ मा. सश्वतीभ्यः * ।।१८।।॥
 म. सश्वतीभ्यः * ।।१८।।॥

७.१६

आङ्गिरसो जन्मनासि तमु त्वाहुर्वनस्पते ।
स पीलो रक्षो बाधस्व साकमिन्द्रेण मेदिना ।। १ ।।

अप रक्षांसि बाधस्व बाधस्व परिरापिणः* ।
पिशाचान् पीलो क्रव्यादो बाधस्व *मूरदेविनः ।। २ ।।

*ययाहुस्तृष्टं कटुकमपगूढं फले कुलम् ।
तस्यै हिरण्यकैश्यै नमः कृण्वो अरातये ।। ३ ।।

या महती महोन्माना सर्वा आशा व्यानशे ।
तस्यै हिरण्यकैश्यै नमः कृण्वो अरातये ।। ४ ।।

यस्ते योनिं प्रतिरेढ्याण्डादो गर्भदूषणः ।
अरायं पुत्रं प्राप्यास्तं पीलुः सहतामितः ।। ५ ।।

-
- ७.१६.१ का. अङ्गिरसो हाहुर्वनस्पति
स्व * * * . . . मेदिना ।
- २ ख का. * परिरपुण ।
उ. * परिरापिणः ।
घ का. * मूरदेविनः ।
उ. * मूरदेविनः ।।
- ३ कख का. अथाहुस्तिष्ठं मवगूढं पले * ;
मा. ययाहस्तृष्टं ।
म. ययाहस्तुष्टं ।
गघ मा. * हिरण्यकैश्यै * * ऽरातये ।।
म. * * * * ऽरातये ।।
- ४ कख का. * सहती महोर्माना * सा *
गघ. मा. * हिरण्यकैश्यै * * ऽरातये ।
म. * * * ऽरातये ।
- ५ गघ का. रायं * प्राप्यस्त्वं * सहजासिता ।
मा. * * * पीलु * ।।

यदा पीलवाङ्गिरस पक्वो (ऽ)तिष्ठो वनस्पते ।
अथाहुरिन्द्रं जज्ञानं शक्रं बर्जह्ये^६ प्रति ।। ६ ।।

यथा सेदिमबाधयाः पच्यमानो वनस्पते ।
एवा पीलो रक्षो बाधस्व साकमिन्द्रेण मेदिना ।। ७ ।।

यत् पिशाचैः पुरुषस्य जग्धं भवत्यात्मनः ।
आ पीलो प्यायते पुनस्तव चाशनाति पिप्पलम् ।। ८ ।।

पीलुं त्वाहुः पीवं त्वाहुरथो त्वाहुर्वनस्पतिम् ।
सर्वा ते भद्रा नामानि तेभिर्नः पात्वंहसः ।। ९ ।।

रक्षोहणं वृत्रहणं पीलुं पिशाचजम्भनम् ।
जज्ञानमग्रे वृक्षाणां तं ते बध्नाम्यायुषे ।। १० ।।

६ कख का. * पीलमङ्गिरसः । * तिष्ठ * ।

तदादु . . . * प्रज्जह्ये * ।

उ. . . . यज्ञानं * बर्जज्ये * ।।

७ कख का. * सेदिमपबाधता पश्यमानो * ।

मा. * . . . मवाधया * * ।

घ का. सकमि * ।

८ क मा. * पिशाचैः * ;

घ का * चष्णातु पिप्लवं ।

९ कख का. * * पीत्वाहुरथो ।

मा. * वाहुः * ।

गघ का. * त्वे * मानामानि तेभिर्नः ;

मा. * * * पात्वंहसः । ।

१० क का. रक्षोहणं * ;

ख मा. * पाशाचजम्भनं ।

गघ उ. यज्ञान तन् * * ।। १६ ।। ३ ।।

७.२०

सगराय शत्रुहणे स्वाहा ।। १ ।।
 शर्णीलाय शत्रुहणे स्वाहा ।। २ ।।
 समुद्राय शत्रुहणे स्वाहा ।। ३ ।।
 सन्धसाय शत्रुहणे स्वाहा ।। ४ ।।
 इषिराय शत्रुहणे स्वाहा ।। ५ ।।
 अवश्यवे शत्रुहणे स्वाहा ।। ६ ।।
 वायवे शत्रुहणे स्वाहा ।। ७ ।।
 वाताय शत्रुहणे स्वाहा ।। ८ ।।
 मातरिश्वने शत्रुहणे स्वाहा ।। ९ ।।
 पवमानाय शत्रुहणे स्वाहा ।। १० ।।

इति सप्तमकाण्डे चतुर्षोऽनुवाकः ।

दशर्चः सप्तमः काण्डः समाप्तः ।

२ का. शरंणीलाय * * ।

३ का. ८-९ मन्त्रयोर्मध्ये पठितः ।

४ का. सदंसाय * * ।

५ मा. इशिराय * * ।

६ उ. अवश्यवे * * ।

काण्डान्ते का. इत्यथर्वणिकपैप्पलादयाश्शाखायां सप्तमष्

काण्डसु समाप्तः २२ का७ २२

उ. अ ४ ।। दशर्चकाण्डः ।।

अष्टमः काण्डः

८.१

(शौ.५.११)

कथा दिवे असुराय ब्रवाम कथा पित्रे हरये त्वेषनृम्णः ।

पृश्निं वरुण दक्षिणां ददावान् पुनर्मघत्वं

मनसाचिकित्सीः । । १ । ।

न कामेन पुनर्मघो भवामि संपृच्य कं पृश्निमेतामुपाजे ।

केन मत् त्वमथर्वन् काव्येन केन जातेनासि

जातवेदाः । । २ । ।

सत्यमहं गभीरः काव्येन सत्यं जातेनास्मि जातवेदाः ।

न मे दासो नार्यो महित्वं व्रतं मीमाय यदहं धरिष्ये । । ३ । ।

न त्वदन्यः कवितरो न वेधा न धीरतरो वरुण स्वधावः ।

त्वमङ्ग विश्वा जनिमानि वेत्य स चिन्नु त्वञ्जनो

मार्यी विभाय । । ४ । ।

काण्डारम्भे

का. अथाष्टमं लिख्यते २२ औं नमो नारायणाय २ औं
नमश् शिवाभगवत्यै २२ औं ; उ. औं ;

१ का. कथा दिव * प्रवामः * * * * स्त्वेषुनृम्णः । पृश्निर्वरुण
* ददावां * चिकित्से ।

ग मा. * * * * जदावान्; घ मा चिकित्सी । ।

२ क मा. * * * * भवासि (→मि);

खग का. संपृश्चि * पृश्चिमेतामुपाजेत् । * म त्वमथर्व *;

ग उ. * मत्त्व ;

३ का. सत्वसं * * सत्यं म * * * * व्रतमीमाय
हनिष्य;

४ का. कवितरो * * अनु * * * * . . . जन्मानि *
म तं न तुञ्जनो मां विभायः २

त्वं ह्यङ्ग वरुण स्वधावो विश्वानि वेत्थ जनिमा शर्धनीते ।
किमेना रजसः परो ऽस्ति किमवरेणावरमसुर ।। ५ ।।

एकमेना रजसः परोऽस्ति पर एकेन दुर्दाशं चिदन्यत्* ।
तत्ते विद्वान् वरुण प्र ब्रवीम्यधोवचसः पणयो भवन्तु
नीचैर्दासा उप सर्पन्तु रिप्राः ।। ६ ।।

त्वं ह्यङ्ग वरुण प्रब्रवीषि पुनर्मधेष्ववद्यानि भूरि ।
मो षु पण्यभ्येतावता भूर्मा त्वा
वोचन्नराधसं जनासः ।। ७ ।।

मा मा वोचन्नराधसं जनासः पुनस्ते *पृश्निं जरितर्ददामि ।
स्तोत्रं मे विश्वमा याहि जनेष्वन्तर्देवेषु
मानुषेषु विप्र ।। ८ ।।

-
- ५ मा. त्व वरसुर ।।
का. विश्वा * जन्मा श्रद्धदनीते । किमेना * * *
किमवरेणा अवरमसूर ।
- ६ का. यएकमेना * * * परेकेन दूडाह्यं त्यजन्यत्
तत्ते * वरुणश्च ब्रवीमधोवचसः * * नीचीर्मा साया * * रिप्रा;
ख उ. * * * चिदन्यत् ।
गघ मा. ब्रवीमधोवचसः प्रणयो * ;
घ म. प्रणयो * ;
ङ मा. नीचैर्दासा * * * ।। म. सर्पन्त * ।।
- ७ क मा. त्व ; का. वरुण ब्रवीषि ।
ख उ. विद्यानि * ।
ग का. सो ख पाण्वद्भ्यवतावचा . . . वोचन्नराधस्सं * ;
मा. * * पश्यभेतावता ।।
म. * सु ।।
- ८ कख का. आ मा वोचन्नराधस्सं * . . . पृश्निं जनभिर्ददामि ।
मा. * * वोचन्नराधसं * . . . पृश्नि . . . ।
म. पृश्नि ।
का. * * श्वमा . . . रिप्रा ।

आ ते स्तोत्राणि वर्धनानि यामि देहि तन्मह्यं यददत्तमस्ति ।

युज्यो नः सप्तपदः सखासि समा नौ बन्धुर्वरुणः

समा जा ।। ६ ।।

वेद वै तद्यन्त्रौ समा जा ददामि तुभ्यं यददत्तमस्ति ।

देवो देवाय गृणते वयोधा विप्रो विप्राय

स्तुवते सुमेधाः ।। १० ।।

अजीजनो हि वरुण स्वधावन्नथर्वाणं पितरं विश्वदेवम् ।

तस्मा उर्वायुः कृणुहि प्रशस्तं सखा नो

ऽसि परमश्च बन्धुः ।। ११ ।।

८.२

१-१०

शौ. ५.१३.२-११ वृषा मे रवो नभसा न तन्यतु-

रुग्रेण तं वचसा वाध इदु ते ।

अहं तमस्य ग्रभिरग्रभं रसं

ज्योतिषेव 'तमस उदेति' सूर्यः ।। १ ।।

६ का. या * * बन्धनानि यानि * तंमह्यं यदितत्वमस्ति ।

यद्यो नस्सप्तपदस्सखासस् * नो जाः;

घ मा. स्यमा * । म. वरुण स्यमा * ।।

१० कख का वद * तद्वदं * * दजामि * यदितत्वमस्ति ।

११ कख का. स्वधावं अथर्वणं * * ;

घ का. * * ऽस्ति वरुणश्च * २१२

८.२.१ का. * * * रभसा नि बाधैतु * ।

* ग्रभिरग्रभ * तपसोदयतु * ।

घ उ. तमसौदेति * ।।

यत् ते ऽपोदकं विषं तत् त आत्ताभिरग्रभम् ।
गृह्णामि मध्यमुत्तममुतावमं भियसा नेशदादु ते ।।२।।

बलेन ते बलं हन्मि *तन्वा हन्मि ते तनुम् ।
विषेण हन्मि ते विषमहे मुरिष्टा मा जीवीत्
प्रत्यगभ्येतु त्वा विषम् ।।३।।

असितस्य तैमातस्य बभ्रोरपोदकस्य च ।
सात्रासाहस्य मन्योज्यामुग्रस्येव धन्वनो
वि मुञ्चामि रथाँ इव ।।४।।

कैलात पृश्न उपतृण्य बभ्रवा मे शृणुतासिता अलीकाः* ।
मा नः सख्युः काममपि छादा श्रावयाद्धो
वीर्षे रमध्वम् ।।५।।

-
- २ का. * * मोदक * तत्ताभिरग्रभं
* मध्यमुतावसं * नेशदादु * ।
क मा. ना * पोदकं * ;
गघ मा. गृह्णामि ममुत्त(→त)वमं. . . . ।।
- ३ का. * * * हर्मि तर्मा सन्मि ते तनूँ ।
ऋषेण हर्मि मरिष्टा मा जीवी प्रत्यगर्भेतु * * ।
क मा. * * ववलं * ;
ख उ. तन्मा * * * ।
- ४ का. * तयिमातस्य . . . रुपोदकस्य * । मात्राहस्तस्व
. ग्रस्येव धन्यनो * * रथाँ * ।
ग मा. * मन्योज्यामु ; .
- ५ का. कैलात् पृष्णिरुपतर्णि बभ्रूवा * शृणुतासितलीका ।
* नश्चक्षुष्काममपृष्ठाताश्यावयाद्धौ वर्षे * ।
कख मां. * * उपतृण शृणुताशिता अलीकाः । म. . . .
अलीकाः ।
गघ मा. * * सख्यु . . . छादा श्रावयोद्धो * * * ।।
म. छादा ।।
- द्र. घ < श्रावयाद्धो* ?

आलिकि च विलि पिता यस्ते माता च ।
विद्य ते विश्वतो बन्धुमरस किं करिष्यसि ।। ६ ।।

उरुगूलाया दुहिता जाता दास्यसिकन्याः ।
प्रतङ्गं दद्रुषी नु *साहीनरसाँ अकः ।। ७ ।।

कर्णा श्वाविदब्रवीद् गिरेरवचरन्तिका ।
याः काश्चेमाः खनित्रिमास्तासामरसतमं विषम् ।। ८ ।।

ताबुवं न ताबुवं न घेदसि त्वं ताबुवम् ।
ताबुवेनारसं विषम् ।। ९ ।।

तस्तुवं न तस्तुवं न घेदसि त्वं तस्तुवम् ।
तस्तुवेनारसं विषम् ।। १० ।।

*अरसं ते (ऽ)हे विषमियं कृणोत्वोषधिः ।
त्रायमाणा सहमाना सहस्वती सहाता इद्
गोरश्वात् पुरुषाद् विषम् ।। ११ ।।

६ का. आलका * व्यचलुपत्वा . . .
* * विद्वतो बद्धतो वन्धुस्सरसष् * * ।

७ का. उदकूलाया दुहि * जाश्वशघ्न्या प्रतंगर्तद्रुहशी
नु साहीनरसाँ * ;

घ मा. साहीनरजाङ् * ।।
म. साहीनरसाङ् * ।।

८ का. कण्वा गिरेदव . . . काश्चेमा . . . सामरमतमं * ।

९ का. ताबुचं * ताबुचं * हेरसित्तं ताबुचेनारसं * ;

१० का. तस्तुवं न हरिसित्तं तस्तुवं २

११ का. रसं त्रायमाणां सहमानां
* * यद् २२२

क उ. अर्ष ;

घङ मा. सरस्वती * * पुरुषा * ।।

८.३

(शौ.४.६)

- शौ. ४.६.६ यदाञ्जनं त्रैककुदं जातं हिमवतस्परि
यातूँश्च सर्वान् जम्भया सर्वाँश्च यातुधान्यः । । १ । ।
- ३ उतेवासि परिपाणं यातुजम्भनमाञ्जन ।
उतामृतत्वस्येशिष* उतासि पितुभोजनम् । । २ । ।
- २ परिपाणं पुरुषाणां परिपाणं गवामसि
अश्वानामर्वतामित् परिपाणाय तस्थिषे । । ३ । ।
- शौ. २.७.४ परि मां परि णः प्रियं परि णः पाहि यद्धनम्
अरातिरिन्नो मा तारीन्मा च नः किं चनाममत् । । ४ । ।
- ४.६.५ न तं प्राप्नोति शपथो न कृत्या नामिशोचनम् ।
नैनं विष्कन्धमश्नुते यस्त्वा बिभर्त्याञ्जन । । ५ । ।

-
- ८.३.१ का. त्रैककुदं । यातूँश्च सर्वा जम्भय . .
. ।
- २ कख का. मांजनः उतामृतत्वस्येशिष उतासष् *;
उ. उतामृतत्वस्येशिष. । ।
- ३ का. परिमाणं * परिमाणं रकामसि अश्वानांसर्वतामि
परिमाणाहि तस्थिषे .
- घ मा. * तस्थिषे । ।
- ४ का. परी * * * * * पाह्यद्धनं रातिरंनो * तारीन्मा तरष्. . .
. . . ;
- घ मा. किञ्चनाममत् । । म. किञ्चनममत् । ।
- ५ गघ का. निनिष्कन्धमश्नुते यस्त्वां . . त्र्याजनः;
ग मा. . . विस्कन्द ; घ म. यस्त्व । ।

- ६ आसन्मन्त्र्याद्दुःस्वप्न्यात् *क्षेत्रियाच्छपथादुत् ।
 दुर्हर्दश्चक्षुषो घोरान्तस्मान् नः पाह्याञ्जन । । ६ । ।
- ८ त्रयो दासा आज्जनस्य तक्मा बलास आदहिः ।
 वर्षिष्ठः पर्वतानां त्रिककुश्राम ते पिता । । ७ । ।
- तु. १ वृत्रस्यासि कनीनिका पर्वतस्यास्यक्ष्यौ ।
 देवेभिः सर्वैः प्रोक्तं परिधिर्नाम वा असि । । ८ । ।
- वैदो ह वेद ते नाम गन्धर्वः परिवाचनम् ।
 यत आज्जन प्रजायसे तत् एह्यरिष्टतातये । । ९ । ।
- १० यदि वासि त्रैककुदं यदि यामुनमुच्यसे ।
 उभे ते भद्रे नाम्नी ताभ्यां नः पाह्याञ्जन । । १० । ।
- ४ यस्याञ्जन प्रसर्पस्यङ्गमङ्गं परुषपरुः ।
 तस्माद्यक्षं वि बाधस्वोग्रो मध्यमशीरिव । । ११ । ।

-
- ६ का. आसमन्त्र्या दुष्पप्या । द्रहादेश्च ।
 मा. आसन्मन्त्रियाद् दुःष्वप्या क्षेत्रिया शपथादुत् ।
 दुर्हर्दश्चक्षुषो न । ।
- कख म. आसन्मन्त्रियाद् दुःस्वप्न्यात् क्षेत्रियाश्च ।
- ७ का. * चसांजनस्य * बलासादहे * पक्षतानां ।
 ख मा. तक्मान ।
 गघ उ. वरिशिष्टः ।
- ८ का. वृत्रस्यास्य * स्यक्षौ * सर्वे वासि ।
- ९ का. वेदो हि * * * गन्धर्वा * । यतांजन * ततेह्य ८
- १० का. * वास * * वासनुमुच्यसे । उभय * भद्री नाम्नीस्ताभ्यन्
 नष्पाह्याञ्जन;
- ११ का. यस्यांजनः । वि बाधध्वमुग्रो ।

शौ.६.७६.४ कख नैनं घ्नन्ति पर्यायिणो न *सन्नो अव गच्छति* ।
जने स न प्र मीयते यस्त्वा बिभर्त्याञ्जन ।।१२।।

४.६.७ इदं विद्वानाञ्जन सत्यं वक्ष्यामि नानृतम् ।
सनेयमश्वं गां वास आत्मानं तव पूरुष ।।१३।।

८.४

(शौ.५.१६)

य एकवृषोऽसि सृजारसोऽसि ।।१।।
यो द्विवृषोऽसि ।।२।।
यस्त्रिवृषोऽसि ।।३।।
यश्चतुर्वृषोऽसि ।।४।।
यः पञ्चवृषोऽसि ।।५।।
यः षड्वृषोऽसि ।।६।।
यः सप्तवृषोऽसि ।।७।।
योऽष्टवृषोऽसि ।।८।।
यो नववृषोऽसि ।।९।।
यो दशवृषोऽसि ।।१०।।

१२ का. नैनो घ्नन्तु पर्यायिणो * मन्वा इव गच्छति ।
* म * * * यस्त्वां . . . त्र्यञ्जन ।

खग उ. * सन्नाइ * गच्छति । * * नः . . . ।।

द्र. तु. पै. १६. १५.१५ख उ. सन्नाइ ; का. सुन्वाँ ।

१३ का. * . . . नांजनस् * वक्ष्यामि . . . वासा * * पौरुषः २३२
कख मा. नास्ति इदं पादद्वयम् । क म२ * . . . नांजन;
घ म. आत्मान; मा. पूरुषः ।।

३ का. यस्तुवृषोसि;

४ का. यश्चतुर्वृषोसि; मा. यशतुर्वृषो * ।।

५ का. * . . . षोष ;

८ का. * अष्टवृषोसि;

योऽपोदकोऽसि सृजारसोऽसि ।। ११ ।।

८.५

(शौ.५.१५)

एक च मे दश चापवक्ता ओषधे ।

ऋतजाति ऋतावरि मधु त्वा मधुला करत् ।। १ ।।

द्वे च मे विंशतिश्चाप वक्ता . . . करत् ।। २ ।।

तिस्रश्च मे त्रिंशच्चा . . . ।। ३ ।।

चतस्रश्च मे चत्वारिंशच्चा . . . ।। ४ ।।

पञ्च च मे पञ्चाशच्चा . . . ।। ५ ।।

षट् च मे षष्टिश्चा . . . ।। ६ ।।

सप्त च मे सप्ततिश्चा . . . ।। ७ ।।

अष्ट च मे ऽशीतिश्चा . . . ।। ८ ।।

नव च मे नवतिश्चा . . . ।। ९ ।।

दश च मे शतं चा . . . ।। १० ।।

शतं च मे सहस्रं चापवक्ता ओषधे ।

ऋतजात ऋतावरि मधु त्वा मधुला करत् ।। ११ ।।

इति ब्रह्मोऽनुवाकः

११ का. यूपोदकोसि * * २४२

८.५.१ क म. * * * दशच् ;

ख-घ का. चापवक्त्रारोषधे यदिचाद दतावरि * * * ।

२ का. * * * विंशतिश्च; ३ का. . . . त्रिंशश्च; मा. तिस्रश्च
मे चत्वारिंशच्चतिस्रश्चा . . . ।। ४ मा. चतस्रश्च . . . ।। का
. . . चत्वारिंशश्च ।। ५ का. . . पञ्चाशश्च । मा. * * *
पञ्चासच्चा ।।

६ मा. * * * षष्टश्चा ।। ११ का. * * * चापवक्त्रारोषधे ।
यदिचाद धतावरि * * * २ अनु ५ २

८.६

(शौ.४.२०)

- १ आ पश्यसि प्रति पश्यसि परा पश्यसि पश्यसि ।
 धामन्तरिक्षमाद् भूमिं तत् सर्वं देवि पश्यसि । । १ । ।
- २ तिस्रो दिवस्त्रिः पृथिवीः षट् चेमाः प्रदिशो महीः ।
 तथाहं सर्वान् यातून् पश्यानि देव्योषधे । । २ । ।
- ३ सुपर्णस्य दिव्यस्य तस्य हासि कनीनिका ।
 सा भूमिमा रुरोहिय वह्मं श्रान्ता वधूरिव । । ३ । ।
- ४ तां मे सहस्राक्षो देवो दक्षिणे हस्त आ दधत् ।
 तथाहं सर्वं पश्यानि यद्धूतं यच्च भाव्यम् । । ४ । ।
- यथा श्वा चतुरक्षो यथाश्वः(ः) स्यावोर्वताम् ।
 यथाग्निर्विश्वतः प्रत्यङ् एवा त्वमस्योषधे । । ५ । ।
- ७ कश्यपस्य चक्षुरसि *शून्याश्चतुरक्ष्याः* ।
 वीध्रे सूर्यमिव सर्पन्तं मा पिशाचं तिरस्करः । । ६ । ।

६.६.१ क मा. अ * * * ;

- २ का. * पृथिवी * चेमस्सुदिशो मही । तथाहं
 सर्वा यातूनपश्यामि ।
 मा. * पृथिवी । यातून् । ।
- ३ का. रोहेर्मह्यं ।
- ४ का. तावन्मे * * * हस्ताददत् । तेनाहं * पश्याम्यद्भूतं यश्च भव्यं ।
 ख मा. दक्षिण आ दधत् । म. दक्षिणहस्त * * ।
- ५ क उ. * स्वा * ;
 ख मा. स्यावोर्वितां ।
 ग का प्रत्यं → स्त्यं ;
- ६ कख का. * चतुरक्षस् स्यंन्याश् चतुरक्षा । उ. कश्यपस्य. . . .
 शून्याश्चतुरक्षाः ।
 घ का. तिरस्कर ।

- कख ६कख दर्शय मा यातुधानान् दर्शय यातुधान्यः ।
 आपस्पृत इव तिष्ठन्तं दर्शय मा किमीदिनम् । । ७ । ।
- ८ उदग्रभं परिपाणं यातुधानात् किमीदिनः ।
 तेनाहं सर्वं पश्याम्युत शूद्रमुतार्यम् । । ८ । ।
- यथा सूर्यश्चन्द्रमाश्च विश्वा भूता विपश्यतः ।
 एवा वि पश्य तान् त्वमघायुर्मोष गादिह । । ९ । ।
- ९ यो अन्तरिक्षेण पतति भूमिं यश्चोपसर्पति ।
 दिवं यो मन्यते नाथं तं पिशाचं दृशे कुरु । । १० । ।
- ५ आविष्कृणुष्व रूपाणि मात्मानमप गूहयाः ।
 अद्या सहस्रचक्षो त्वं प्रति पश्यास्यायतः । । ११ । ।

८.७

मोक्षेजांस्तोदांस्तुमलान् पथिष्ठौ उत पार्षतान्* ।
 अहीनां सर्वेषां विषमरसं कृण्वोषधे । । ११ । ।

-
- ७ का. दर्शये * यातुधानां शवय * । आपस्पृगेव * * * * ;
 क मा. * * यातुधान्यान् ;
- ८ का. तदग्रभं * * किमीदिन । पश्याम्युत . . . उतार्य ।
- ९ का. श्चन्द्रमस्या * * विपश्यत । । * * पस्य ता त्वमघा-
 युन्मोप. . . .
- गघ मा. * * * तां । । द्रः ग < पश्यतात् ?
- १० क. मा. यो ऽन्तरिक्षे * ; म. योन्तरिक्षे * ;
 ख-घ का. भोमीश्चोप . . . । * * * * त्वं * * * ।
- ११ का. . . . मपि रूहता । एवा * * * पश्याम्यायत २१२
- ८.७.१ कख का. सौक्षेजांस्त्वोदांस्तुमलं पतिष्ठाम उ पार्षतां
 ख उ. पथिष्ठाङ् * पारुषतान् ।

अश्वक्रन्दस्य वण्डस्य पृदाकोर्गोनसेरुत ।
 श्वित्राणां सर्वेषां विषमरसं कृण्वोषधे ।।२।।
 धांपातस्य गवकस्य गोधापृष्ठेहेरुत ।
 असितानामेतज्जातमरिष्टे ऽरसं कृधि ।।३।।
 एतज्जातं स्वजानां तद् बभ्रो अरसं कृधि ।
 सर्वस्य बभ्रोर्भेषज्यसीहि विषदूषणी ।।४।।
 त्रायमाणा प्र ब्रवीतु सर्वाङ् राज्ञो अहीनाम् ।
 तिरश्चिराजीनसितानथो उपशयाश्च ये ।।५।।
 सहसाहं यातुधानान् सहसा यातुधान्यः ।
 सहो वः सर्वान् सासाह तस्याहं नाम जग्रभ ।।६।।
 सहः साकं पैद्रेनोग्रेण वचसा मम ।
 अन्धाहींश्च सृजयाश्च शफकांश्च रथन्नयः ।
 सहसा सह उत्पत्य तान् सर्वीं अरसौ अकः ।।७।।

- २ का. अश्वक्रन्दस्यवा(→व)ण्डस्यप्रदाकोर्गोनशेरुत । * सर्वेषा ... ।
 ख म. प्रदाकोर्गो ।
- ३ का. धांपाकस्य * गोधापिष्ठे ।
 म. * गवगस्य ।
- ४ क मा. स्वजानात् ; म स्वजानान् ;
 ख-घ का. तदबभ्रो रसं * । * बभ्रो भेषज्यसीय विदूषणी ।
- ५ का. * * * सर्व * महीनां तिरश्चिराजैरसितानथोपशयाश्च * ।
 ख म. सर्वाङ् * ऽहीनां ।
- ६ कख का. शांसां यातुधानं सहस * ; मा. . . . सहस * ।
 गघ का. सहसाहं सासाह मंहा नाम * ।
 उ जग्रभः ।।
- ७ का. महस्माकं । अन्धायूंश्च * हृदयांश्च शपयांश्च
 रथन्निहः सामा उत्पद्यतां सर्वानरसं * ;
 घ मा. शफकांश्च * ।
 च उ. * सर्वाङ् अरसाङ् * ।

असितस्य विद्रधस्य हरितो यश्च विद्रधः ।

निमङ्क्षी विद्रधानां यो मृजन्ती तौ अजीजभत् ।। ८ ।।

नीलरुद्रोप. २१

यः स्वजानां नीलग्रीवो यः स्वजानां हरिरुत ।

कल्माषपुच्छमोषधे जम्भयास्यरुन्धति ।। ९ ।।

मायं मरदहिदष्टः पितुरस्मा असद् विषम् ।

इमा ह्यस्मा ओषधिमा हराम्यरुन्धतीम् ।। १० ।।

एतज्जातं पृदाकूनामरसं जीवले कृधि ।

इन्द्रस्य भद्रिका वीरुदसीहि विषदूषणी ।। ११ ।।

८.८

शतमर्वाक् प्र स्यन्दन्ते प्र स्यन्दन्ते शतं परः ।

शतं वृत्रस्य काण्डानि तेभ्य आपो वि धावथ ।। १२ ।।

अन्तरिक्षे पतयिष्णवो नभसस्परि जज्ञिरे ।

आपो हिरण्यवर्णास्तास्ते भवन्तु शं हृदे ।। १३ ।।

८ का. * विद्रदस्य * यस्य विद्रध ।
इमंक्षी ** सृजांत्वयि ता अजीजनत् ।

गघ उ. निमंक्षी *** तां * ।।

९ का. य ** य * हरिरुत कल्मषप्रच्छमोषधे जम्भयाम्यरुन्धती ।

क उ. ** नीलग्रीवो;

१० का. मायं सलज्जहिजष्टः पितरस्मात् सद्विषं ।

११ कख का, मा ** प्रदाकूनामरसं ** । म. ** पृदाकूना . . . ** ।

गघ का. ** वीरुज्ज्यसीय * २२२

८.८.१ मा. प्र स्यन्दन्ते * स्यन्दन्ते ** ।

*** तेभ्यः *** ।। क म. स्यन्दन्ते;

ख म. * स्यन्दन्ते ** । का. *** पर;

गघ का. *** काण्डा(→ण्वा) नि *** धावताः ;

२ का. * पथयिष्णवो ; ख मा. यज्ञिरे ।

घ का, म. सं * ।।

शं ते सन्तु हृदयाय शं ते हृदयाभ्यः ।
शं ते यकक्लोमभ्यः शमु ते यन्तष्टेभ्यः । । ३ । ।

यदङ्गैरपसिस्मिषे* यच्छीर्ष्णा यच्च पृष्टिभिः ।
आपस्तत् सर्वं निष्करन्* तथा रिष्टमिवानसः । । ४ । ।

सं हृदयेन हृदयमोपशेन समोपशः ।
अन्निर्मुञ्चापस्मितं पार्णिद्योतः समेतु मे । । ५ । ।

पै.८.१२.१०क आचरन्तीः पर्वतेभ्यो देवीर्देवेभ्यस्परि ।
आपो यमद्य प्रापन् न स रिष्याति पूरुषः । । ६ । ।

शौ.१६.२.१ शं त आपो हैमवतीः शमु ते सन्तूत्स्याः* ।
शं ते सनिष्यदा आपः शमु ते सन्तु वर्ष्याः । । ७ । ।

३ क का. * * * हृदय्याय; ख मुम्ब. * * हृदयायः ।

गघ का. * * अकक्लोसद्भ्यश्चमु * यन्तष्टेभ्यः ।

घ म. . . . यन्तष्टेभ्यः । ।

४ का. रपसस्पृशे यच्छीर्ष्णा यश्च *
. निष्करं त्वष्टा वानशः;

क-ग उ. रुपसिस्मिषे यत् शीर्ष्णा
. निष्करं ;

द्र. ४घ तु. Louis Renou, Etud. voc. Rv, २३^१.

५ का. * हृदेन हृदय (म.हय) मोपसेन
. मुञ्चापस्मितं तार्ण्यो (→द्यो) तस् ते ।

६ गघ का. प्रापं * * * रिष्यात् पौरुषः;
घ मा. * * रिष्या (←स्या) ति * । ।

७ का. * तापो * शं * सन्तूश्रया श * सनिष्यदापः संतु * ;
मा. शन् * * हैमवती सन्तूच्याः ।

म. सन्तूच्याः ।

घ उ. वरिष्याः । ।

- २ शं त आपो धन्वन्याः शमु ते सन्त्वनूप्याः ।
शं ते खनित्रिमा आपः शं याः कुम्भेभिराभृताः । । ८ । ।
- ३ अनभ्रयः खनमाना विप्रा गम्भीरेऽपसः ।
भिषग्भ्यो भिषक्तरा आपो *अच्छा वदामसि । । ६ । ।
- ४ अपामह दिव्यानामपां स्रोतस्यानाम् ।
अपामह प्रणेजनेऽश्वा भवथ वाजिनः । । १० । ।
- ५ ता आपः शिवा आपो ऽयक्ष्मंकरणीरपः ।
यथैव तृष्यते मयस्तास्त आद्युत्तभेषजी । । ११ । ।

८.६

शौ. १६.२२.२१,
२३.३०, तै. ब्रा. २.
४.७.२६

ब्रह्मज्येष्ठा सम्भृता वीर्याणि ब्रह्माग्रे
ज्येष्ठं दिवमा ततान ।
भूतानां ब्रह्म प्रथमोत्त जज्ञे तेनार्हति ब्रह्मणा
स्पर्धितुं कः । । ११ । ।

-
- ८ का. सन्तापो धन्विन्याश् सन्तन्यप्या * * खनित्रमापः * * .
. रावृता;
क उ. शन् * * * ;
ख मा. सन्तुप्याः ।
ग उ. शन् * * * ;
- ६ ख-घ का. * * प्सा * भिषक्वरापो वत्सा * २
घ उ. * ऽछा * । ।
- १० का. दिव्यानां मा स्रोतस्यानां प्या भवत * ;
- ११ का तापश्शिवापोऽव अथैव
दृश्यते मयस्त्वाभ्यत्वभेषजी २३२
- ८.६.१ का. ब्रह्मज्येष्ठास् * * ततानः * * प्रथमोधि *
स्पर्धिति * ;
ग उ. यज्ञे;

- x ब्रह्मे धावापृथिवी ब्रह्मे सप्त सिन्धवः ।
ब्रह्मे सर्व आदित्या ब्रह्म देवा उपासते । । २ । ।
- x ब्रह्म ब्राह्मणो वदति ब्रह्म रात्री नि विशते ।
सावित्रं ब्रह्मणो जातं ब्रह्मणाग्निर्वि रोचते । । ३ । ।
- x ब्रह्मौषधयो नि तिष्ठन्ति ब्रह्म वर्षन्ति बृष्टयः ।
ब्रह्मेदं सर्वमात्मन्वद यावत् सूर्यो विपश्यति । । ४ । ।
- शौ.१६.४२.१. ब्रह्म होता ब्रह्म यज्ञो ब्रह्मणा स्वरवो मिताः ।
अध्वर्युर्ब्रह्मणो जातो ब्रह्मणोत्तिरते हविः । । ५ । ।
- शौ.१६.४२.२क-घ ब्रह्म *सुचो घृतवतीर्ब्रह्मणा वेदिरुद्यता ।
ब्रह्म यज्ञस्य तन्तव ऋत्वियो ये हविष्कृतः । । ६ । ।
- x ब्रह्म ऋषभो भद्ररेता ब्रह्म गावो हविष्कृतः ।
ब्रह्म रथस्य देवस्य यज् जयाति स्वरङ्कृतः । । ७ । ।
- x ब्रह्मणा शीरं वहति ब्रह्मणा युज्यते रथः ।
ब्रह्मणा पुरुषो द्विपान्न व्यथते चरन् । । ८ । ।

२ ग का. ब्रह्मे * दादित्या;

३ क-ग का. . . . वदति । * * * वसते । सावित्रे. . . ;

४ कख का. ब्रह्म औषधयो न * * वर्षन्तु * ;
घ का. * सूर्यो * ।

५ ख-घ का. * सुरो मिता । ब्रह्मणोत्तिरते * ;

६ क का. * मृचो ; उ. * सुचो. . . . ;

द्र. दख-घ का. नास्ति पादत्रयम् ।

७ ख का. * * हविष्कृत ।

घ का. युजेयाति (→ते) स्वरंकृता ।

उ. यज्ञाति * । ।

८ क का. * सादं वनति;

गघ का. * भ्यपानं * चरं;

- x ब्रह्मणो जाता ऋषयो ब्रह्मणो राजन्या उत ।
ब्रह्मेवं ब्रह्मणो जातं ब्रह्मणो (ऽ)विष्या⁺ अन्नम् ।। ६ ।।
- x ब्रह्म शूद्रा राजन्यानां ब्रह्मैषामुत विक्षदः⁺ ।
ब्रह्मैषां भद्रं सादनं ब्रह्मणैषां सभासदः ।। १० ।।
- x ब्रह्म दाशा ब्रह्म दासा ब्रह्मेमे कितवा उत ।
स्त्रीपुंसौ ब्रह्मणो जातौ स्त्रियो ब्रह्म उत वावन ।। ११ ।।
- x ब्रह्मोद्धतो* निवतो ब्रह्म संवतो वानस्पत्याः
पर्वता ब्रह्म वीरुधः ।
ब्रह्मेदं सर्वमन्वा ततानान्तरा द्यावापृथिवी उभे ।। १२ ।।

६ क मा. * जातो * ;

घ का. * विष्यन्नं । उ. * विस्या * ।।

१० ख का. चिक्षतः; मा. ब्रह्मैषांमुत * । उ. . . . वीक्षदः ।

द्र. < विश्+सदः; तु. पा. ८.२.३६, ४१ । पदमिदमन्यत्रालभ्यम् ।

घ का. सभासदा ।

११ कख का. * दासद् * दासाद् ब्रह्मेसे ** ।

मा. * दासा ** ब्रह्मेमे ** ।

घ का. * ब्रह्मोथ वावना ।

१२ का. ब्रह्मोभ्यतो * ब्रह्मशर्व सर्वतो वानस्पत्या पर्वता वीरुधः . . .
सर्वमन्त्रा उतानामन्तरा ** ।

क उ. ब्रह्मोद्धतो . . . ?

द्र. ब्रह्मसूत्र, २.३.४३ भाष्ये शंकरपादैरेके शाखिनो दाशकितवादिभावं
ब्रह्मण आमनन्त्याथर्वणिका ब्रह्मसूक्त इत्यारभ्येयमेव ऋगंशतउद्धृता ।
तत्र 'ब्रह्मैवेमे कितवा उत' इति पाठभेदो दृश्यते । श्रीकरभाष्येऽपि
तथा ।

x ब्रह्मैवाभूदुत्तरं जातवेदोरद्वज्रो
यातुधानं महालम् ।
भवाशर्वौ तपुषीं हेतिमस्यै मयेषितौ वि
सृजतां वधाय ।।१३।।

८.१०

यदश्विना ओषधीष्वासितं पुष्करस्रजा
वीरुधो मधु बिभ्रति ।
तेनाहमस्या मूर्धानमभि षिञ्चामि नार्याः ।।१।।

यदश्विना पुष्पादधि माक्षिकं मधु संभृतम् ।
अत्रे लवणे यन्मधु तेना(हम.) ।।२।।

यदश्विना गुलगुन्याञ्जने मधु संभृतं
यदस्मिन् मधुघे मधु ।
[तेनाहम.] ।।३।।

१३ का. ब्रह्मैवाभवदुत्तरं * अदद्वज्रो * महाबलम्
भवशर्वौतपुषियं . . . नयषितौ *** ४४४ अप्रूपब्रह्मसूक्तम् १ ४४

ख-घ मा. ब्रह्मैवाहदुत्तरं * रद्वज्रो * ।
* तपुषीं . . . ।।

द्र. का. सर्वत्र ब्रह्म - इत्यस्य स्थाने ब्रह्म- इति । का. पत्रस्य वामतो
ब्राह्मसूक्तं कारणं इति ।
उत्कलीयहस्तलेखेषु ब-वयोर्भेदो नास्ति ।

८.१०.१ कख मा. सित्त * ;
ग-ङ्ग का. * * बिभ्रतीनः तिनाहमस्य नायः ।

२ क का. अश्विना ; मा. पुष्पादधि;
गघ का. * लवणेन मधुम तेन ।

३ का. अश्विना गुगलुंनाञ्जने * . . . मधुगो * ।

यदश्विनाक्ष मधु गोध्वश्वेषु यन्मधु ।
 सुरायां सिच्यमानायां कोलालेऽधि यन्मधु ।
 तेन [.] ।।४।।

यदश्विना गोवर्धसं हिरण्यवर्धसं हस्तिवर्धसमश्विना ।
 तेनाहमस्या मूर्धानमभि षिञ्चामि नार्याः ।।५।।

अभि नन्दमभि मोदमभि दर्पं कृणोमि ते ।
 आ ते भगं वर्तयतामश्विना पुष्करस्त्रजा ।।६।।

दत्सु ते वर्धः सुभगे जिह्वायां ते मधूलकम् ।
 अक्ष्यौ निकरणी तव प्रतीकं मधुमत्तरम् ।।७।।

आ सद्यस्व तलाशेव वृक्ष इवापतिकः पतिम् ।
 त्वं समग्रभीः पुंसः श्येन इवान्यान् पतन्निणः ।।८।।

-
- ४ क उ. अश्विनाक्ष *;
 ख का. गोश्वश्वेषु ।
- ५ ग का. मूर्धानमभि * *;
 ६ का. मोजमभि तत्पं * * ।
 या * * वत्तयेतामश्विना पुष्करस्सृजा ।
- ७ का. यदप्सु * * * * * मधूलक
 अक्षौ नकरणी * त्सु(→ प्र)तीकं * ।
 ख मा. * * मधुलकं ।
- ८ का * शितस्य वृक्षैवापतिकश्च पति ।
 * समग्रभीत् पुंसश्च * पतन्निणः;
 ग मा. * * पुंसः;

आ हि ते हार्षमुदकमपो भगाभिषेचनीः ।
 यत्ते वर्चो ऽपक्रान्तं मुखस्य प्रतिचक्षणात् ।
 पुनस्तदश्विना त्वय्या धत्तां पुष्करस्रजा ॥ ६ ॥

अभि त्वा वर्चसासिचं दिव्येन पयसा सह ।
 यथा पतिवल्ग्यसो* देवृग्भ्यो मधुमत्तरा ॥ १० ॥

भगं ते मित्रावरुणा भगं देवी सरस्वती ।
 भगं ते अश्विनोभा धत्तां पुष्करस्रजा ॥ ११ ॥

पतिं ते राजा वरुणः पतिं देवो बृहस्पतिः ।
 पतिं त इन्द्रश्चाग्निश्च पतिं धाता दधातु ते ॥ १२ ॥

इति द्वितीयोऽनुवाकः

-
- ६ का. * यि भगादिषेचनं । मनस्य प्रतिचक्षणाः
 दश्विन . . दत्तां पुष्करस्रजाः
 ग म. पक्रान्तं;
 ड मा. त्वय्या धत्तां * ॥
- १० का. * . . . सासृजं * * * । * पतिविन्त्यसो देवृग्भ्यो मनुमत्तरा ।
 गघ उ. * पतिपल्ग्यसो * * ॥
- ११ का. * * * * दिवी * । * * * दत्तां । आ दत्तां पुष्कर स्रज z
 क उ. भगन् * * ;
 ग उ भगन्तेऽश्विनोभा;
 द्र. पत्रस्याधोदेशे “भगन्तेमित्रावरुणौभगंदिवीसस्वती भगन्तअश्विनौ
 देवौआदत्तांपुष्करासृजम् पाठः” इति ।
- १२ क का. पतिपतिं * * * ; उ. पतिन्ते * * ;
 गघ का. दाता ददातु * z५z अनु २zz
 ग मा. पतिन्त धतातु * ॥ १० ॥ ॥ अनु२ ॥

८.११

चतस्रस्ते खल स्रक्तीरथो मध्यमहं खल ।

धाराश्चतस्रस्तोष्यामि वेदिं मनुष्यवर्धनीम् । । १ । ।

ऊर्जस्वन्तमा रभध्वं स्फातिमन्तं पुनीतन ।

इन्द्रो बीजस्याभ्यावोढा भग ऐतु पुरोगवः । । २ । ।

भगस्य ह्यनङ्गाहौ युज्जाथां राशिवाहनौ ।

अथा पृथिव्याः कीलालमिहा वहतमश्विना । । ३ । ।

अभिवृतः परिहितो धान्येन विभुः प्रभुः ।

भर्ता मनुष्याणां जज्ञे देवानामाज्यं खलः । । ४ । ।

सुच^१ आसन् पवनीः *शृणीकाः परिधिष्कृतः ।

कीनाशा आसन् होतारो *बीजदा

आसीद्धविष्पतिः । । ५ । ।

१ गघ का. स्तोष्यामि । * मनुष्यवर्धिनीं २
मा. धाताश्च * । ।

२ का. ऊर्जस्वन्तमा * स्फातिवन्तं पुनीदिनः
भगैतु पुरोगव ।

कख म ऊर्जस्वन्तमा रवध्वं * ।

३ का. * हनङ्गाहौ यंजात राशिवाहनौ अधाष् * वहतमश्विना;
गघ मा. * * कीलालमिहा ।

द्र. मा. प्रथमार्धान्ते दण्डद्वयमस्ति । मन्त्रान्ते एको दण्डः ।

४ का. अभिहितः * धानेन विभुष् * धर्ता खल . ;
ख-ग उ. * विभु * । * * यज्ञे;

५ का. सुचासंपनी शृणीका परिष्कृत । * सं होतारो * साद्धविष्पतिः;
मा. सृत आसन * शृणीकाः ।
कीलाशा * * विजदा. । ।

म. सुच * * शृणीकाः । * * * विजद. . . . । ।

इहेन्द्र मुष्टी वि सृजस्व पूर्णाविह सीमनसः समुध्यताम् ।
हुतादो ये च गन्धर्वास्त इह स्फातिं समा वहान् ।।६।।

अतिपश्यो निचायक इडुकः पक्वमा भर ।
ईशाना गन्धर्वा भुवनस्य सर्व आ वहन्तु खले
स्फातिमिह *सुनृतां च ।।७।।

आ पश्चादा पुरस्तादोत्तरादधरादुत् ।
इन्द्रेह वसोरीशानः खले स्फातिं समा वह ।।८।।

स्फातिमिन्द्रः खले बह्नीमिहोत् प्राण उत् पुणत् ।
स्फातिं मे विश्वे देवाः स्फातिं सोमो अथो भगः ।।९।।

स्फातिर्मे अस्तु हस्तयोः स्फातिर्यत्र परारभे ।
शतहस्तेदमुत् पुण समुद्रस्येव मध्यतः ।।१०।।

-
- ६ का. मुष्टिर्ध्व होतारो * हि * ममावहः ।
कख मा. * सृजसु पर्णाविह * ।
- ७ कख का. * नृचायक यडूकष् ।
ख उ. * भरः ।
गघ का. * सवहन्तु सीनृतां च ।
उ. सुनृताञ्च । ।
- ८ का. पुरस्तादुत्तरा ।
इन्द्राय हां;
- ग मा. इहेन्द्र वशोरी ;
- ९ ख-घ का. प्राणमुत् * । स्फाति * देवा * ।
मा. मिहो * पुणत् । * देवा * ऽथो * । ।
घ म. * ऽथो * । ।
- १० ख-ग का. मारारभे । शतहस्तेनमुत् * ;
ख मा. स्फातियत्र * ।

इह मे भूय आ भर यथाहं कामये तथा ।

यथेदमुदिव स्फायातै त्रय इव हस्तिनः सह ।।११।।

८.१२

स्वाद्धीं त्वा मित्रावरुणा स्वाद्धीं देवी सरस्वती ।

स्वाद्धीं त्वा अश्विना सुरे कृणुतां पुष्करव्रजा ।।१।।

यामसिञ्चन् सौधन्वना विश्वे देवा मरुद्गणाः ।

यामश्विनासिञ्चतां सा सुरा बहुधावतु ।।२।।

स्वादोः स्वादीयसी भव मधोर्मधुतरा भव ।

यथर्श्यस्येयमारिश्येवा त्वं सुभगे भव ।।३।।

अभ्राज्जातं वर्षाज्जातमथो जातं दिवस्पति ।

अथो समुद्राज्जातं तत् सुरादरणं भव ।।४।।

११ क का. ** भूया *;

गघ का. यथेयमुद्य * त्रैव ** २१२

ग मा. स्फायाति;

८.१२.१ कख का. नास्तीदं पादद्वयम् । ख मा. स्वादीं ** ।

ग का. स्वद्धियं ता **; मा. स्वादीं ***;

२ कख का. सौधन्विना ** मरुद्गणा

क मा. सौधन्वाना;

घ का. मा मुना * ।

३ क का स्वादो स्वादीयमी * ; मा. स्वादो **;

म. स्वादो (→:) स्वादीअ (→य) सी *;

गघ का. अथर्श्यस्येयवमार्ष्येवाक्त्यं ** ।

मा. यथर्श्यस्येयमा ।

द्र.

< यथा ऋश्यस्य इयम् आर्शी ?

४ कख का. अभ्राजातं वर्षाज्जातमथो * विदस्पति ।

घ का. * सुरादरणं * । मा. * सुरादणं * ।।

नाडी नामासि जनुषा सा सुरादरणी भव ।

सखा हि भद्रस्त आसीद् वृक्षः) स्वादुविकङ्कतः । । ५ । ।

असुरस्त्वौर्ध्वनभसश्चकार प्रथमः सुरे ।

सुरे दासस्य त्वा गृहे शिरश्चान्धश्च चक्रतुः । । ६ । ।

निष्पुष्पकं कशीकाया निर्धारयाः सुरामुत ।

उदेहि वाजिनीवति किमङ्कतिष्विच्छसि* । । ७ । ।

इमे ते जन्या आसते गम्भीरा अभिघृष्णवः ।

सुरे देवि परि प्रेहि मादयन्ती जनंजनम् । । ८ । ।

यस्या गृह्णन्ति स्थालेन गामश्वं धान्यं वसु ।

सा सुरा बहुधावतु । । ९ । ।

कख पै.८.८.६क, ६कआचरन्तीः पर्वतेभ्यः खनमाना अनभ्रयः ।

यासां समुद्रे संस्थानं यासां नास्ति निवेशनं

तास्ते ददतु बुद्धदम्* । । १० । ।

५ ख-घ का. * सुराधरणी * । ** भद्रस्थासी वृक्ष स्वादुविकङ्कत ।
गघ मा. * ही वृक्ष स्वादुविकङ्कतः । ।

६ का. स्तऊर्ध्वनभसश्चकार * स्वरे ।
* दासश्चि ** . . . शिरश्चान्धस्य चक्रतु ।
कख म. श्वकारः * * ।

७ खग का निर्धारया उदीहि * . . . मङ्कती . . . ।

८ कख का. किमेतंजन्यासते गस्तीराभिघृष्णव ।
घ मा. मादयन्ति * । ।

९ क का. अस्या गृह्णा * ;
ख मा. गामस्वं * * ।

१० ख का. * अनभ्रय ।
ङ का. बुद्धदं; मा. . . वदतु बुद्धदुदं । ।
म. बुद्धदुदं । । द्र. ६ग-१०ख पुनर्लिखितम् ।

इदं कोदचेमां सुरा यां हृदा कामयामहे ।
तां मे भगस्तामश्विना तां मा बद्ध सरस्वती ।। ११ ।।

अयं देवो मयूलशः सा सुरादरणं ददत् ।
संस्त्रवणात् प्रस्त्रवणाद् गिरिभ्यस्पर्याभृतः ।
मध्ये शतस्य मष्टिष्कोऽनङ्गानिव मेहतु ।। १२ ।।

८.१३

(ऋ. ४.५८; काठ. ४०.७)

समुद्रादूर्मिर्मधुमाँ उदार-
दुपांशुना सममृतत्वमानद् ।
घृतस्य नाम गुह्यं यदस्ति
जिह्वा देवानाममृतस्य नाभिः ।। ११ ।।

११ क का. * कुरुचेमां सुरां; मा. इदं कोद-दचेमा * ;

गघ का. तावन्म तावन्मा वङ् * ।

घ मा. तां वट * ।

१२ कख का. * * मयूलषशु श्वशुरादरणं * ।

मा. * * मयूलशः * * * ।

ग का. * परिस्त्रवणा ;

घ उ. गिरिभ्यःस्पर्या . . ।

ङ्व का. * * मष्टिष्को नङ्गानिम * २२२

मा. * * मष्टिष्को (?) ।।

म. * * मुष्टिष्को ।।

८.१३.१ का. . . . दुर्मिमधुमां. . . . मानत्; उ. . . . र्मधुमाङ्.

ख म. * स्यम . . . ।

वयं नाम प्र ब्रवामा घृतस्या-
स्मिन्यङ्गे धारयामा नमोभिः ।
उप ब्रह्मा *शृणुवच्छस्यमानं
चतुःशृङ्गो ऽवमीद् गौर एतत् । । २ । ।

चत्वारि शृङ्गा त्रयो अस्य पादा
द्वे शीर्षे सप्त हस्तासो अस्य ।
त्रिधा बद्धो वृषभो रोरवीति
महो देवो मर्त्यी आ विवेश । । ३ । ।

त्रिधा हितं पणिभिर्गुह्यमानं
गवि देवासो घृतमन्वविन्दन् ।
इन्द्र एकं सूर्य एकं जजान
वेनादेकं स्वधया निष्टतक्षुः । । ४ । ।

एता अर्षन्ति हृथात् समुद्राच्-
छतव्रजा रिपुणा नावचक्षे ।
घृतस्य धारा अभि चाकशीमि
हिरण्ययो वेतसो मध्य आसाम् । । ५ । ।

-
- २ का. क्यंनामा * * * . . . नवोभिः । * ब्रह्माशृणुवश् * * वमीद्
गौर * ।
ग उ * * शृणुवत् सस्यमानं;
घ मा. * वमी * * । ।
- ३ कख का. * शृङ्गत्रयो * * द्वि * * * * ।
उ. * * * ऽस्य * * * * * ऽस्य ।
- ४ क का. * हिकं. ;
- ५ का. * * * समुद्राश् * निपुणा * । * * * चाकशीसि * रितसो *
*;
घ मा. * * * मद्ध्य * । ।

सम्यक् स्रवन्ति सरितो न धेना
 अन्तर्हृदा मनसा पूयमानाः।
 एते अर्षन्त्यूर्मयो घृतस्य
 मृगा इव क्षिपणोरीषमाणाः ।। ६ ।।

सिन्धोरिव प्राध्वने +शूघनासो
 वातः प्रमीयः पतयन्ति +यद्वाः।
 घृतस्य धारा अरुषो न वाजी
 काष्ठा भिन्दन्नूर्मिभिः पिन्वमानः ।। ७ ।।

अभि प्रवन्त+ समनेव योषाः
 कल्याण्यः स्मयमानासो अग्रिम्।
 घृतस्य धाराः समिधो नसन्त
 ता जुषाणो हर्यति जातवेदाः ।। ८ ।।

-
- ६ कख का. * * * * देवासूयमानाः;
 खग उ. न्तर्हृदा * * । * ऽर्षन्त्यूर्मयो *;
 द्र. मन्त्रान्ते का. औ मृग इव क्षिपणोरीषमाणासु;
 उ. छेदलक्ष्म ।
- ७ का. रिवं * शूघनासो वातःप्रिमयष् * यद्वां * * अर्षो *
 * * भिर्मत्सूर्मिभिष् *;
 उ शुभनासो जिह्वाः ।
- ८ क का, मा. * प्रवन्ति . . . ; म. * प्रवन्तः ;
 ख का. * सयमानासो * । उ * * ऽग्रिं ।
 ग का. * * * नसन्ति;
 गघ मा. * धारा * * * युषाणो * * ।।

कन्या इव वहतुमेतवा उ
 अञ्ज्यञ्जाना अभि चाकशीमि ।
 यत्र सोमः सूयते यत्र यज्ञो
 घृतस्य धारा अभि तत् पवन्ते ।।६।।

अभ्यर्षत* सुष्टुतिं गव्यमाजी-
 मस्मासु भद्रा द्रविणानि धत्त ।
 इमं यज्ञं नयत देवता नो
 घृतस्य धारा मधुमत् पवन्ते ।।१०।।

धामन्ते विश्वं भुवनमधि श्रित-
 मन्तः समुद्रे ह्यन्तरायुषि ।
 अपामनीकात् समिधाद् य आभृत-
 स्तमश्याम* मधुमन्तं त ऊर्मिम् ।।११।।

-
- ६ का. ** वातमतेतवा * । अन्यजाना * चाकशीति ।
 मा. * . . . तुमेतवा इ * * चाकंशीमीमि ।
- १० का. अभ्यर्ष * गव्यमाजमस्मासु । पवन्ते ।
 क उ. अभ्यर्षत * * ; घ मा. * * मधुमधुमत् * । ।
- ११ क का. शृत- ; ख मा. * * ह्यन्त- ।
 गघ का. समिधाद्याभृतस्तपश्यामि * कुरूर्मिम् २३२
 घ उ. -स्तमशाम मधुमन्त उर्मि । ।

८.१४

(ऋ.१.६५)

द्वे विरूपे चरतः स्वर्थे
 अन्यान्या वत्समुप धापयेते ।
 हरिरन्यस्यां भवति स्वधावाजू^१
 शुक्रो अन्यस्यां ददृशे सुवर्चाः । । १ । ।

दशेमं त्वष्टुर्जनयन्त गर्भ-
 मतन्द्रासो युवतयो विभृत्रम् ।
 तिग्मानीकं स्वयशसं जनेषु
 विरोचमानं परि षीं नयन्ति । । २ । ।

त्रीणि जानात् प्रति भूषन्त्यस्य
 समुद्र एकं दिव्येकमप्सु ।
 पूर्वामनु प्रदिशं पार्थिवाना-
 मृतून् प्रशासद् वि दधावनुष्टु । । ३ । ।

-
- ८.१४.१ क-ग का. * विरूप चरत वत्समुप * । स्वधावां;
 ख-घ मा. ऽन्याऽन्या । हरिरण्यसां * स्वधावान् शुक्रो ऽन्यसां
 * * । ।
 म. ऽन्यान्या । स्वधावान् * ऽन्यस्यां * * । ।
- २ का. . . . त्वाष्टुर्जनयन्त * विभृत्रम् ।
 * सुयशसं * * * धीं * ।
- ३ क मा. * जातात् परि भूषन्त्यस्य; म. * * * भूषन्त्यस्य;
 घ मा. . . . प्रशास * . . . वनष्टु । । म. . . . * . . . वनष्टु । ।
 का. मृतून् * * २

क इमं वो निण्यमा चिकेत
 वत्सो मातृजनयत स्वधाभिः ।
 वक्षीनां गर्भो अपसामुपस्थान्
 महान् कविर्निश्चरति* स्वधावान् ।।४।।

आविष्ट्यो वर्धते चारुरासु
 जिह्वानामूर्ध्वः स्वयसामुपस्थे ।
 उभे त्वष्टुर्विभ्यतुर्जायमानात्
 प्रतीची सिंहं प्रति जोषयेते* ।।५।।

उभे भद्रे जोषयेते न मेने
 गावो न वाश्वा उप तस्थुरेवैः ।
 स दक्षाणां दक्षपतिर्बभूवा-
 'ऊजन्ति यं दक्षिणतो हविर्भिः ।।६।।

४ क उ. *** निण्यमा *

कख का. *** . . . चिकेतु * मातृज् जनयति;

द्र. ख-घ का. 'स्वधाभिः । निश्चरति' इति नास्ति ।

घ उ. * कवि नि. । ।

५ का. * व-वर्धते . . . जिह्वानामूर्ध्व स्वयशामु. . . ।

* . . . विभ्यन्तर्जायमात् प्रतीचीं * * जोषयेते ।

क मा. आविष्ट्यतो * रारुरासु ; म. आविष्ट्यतो * ;

घ मा. * सिंह * योषयेते ।। म. * * * योषयेते ।।

द्र. < घ. स्वपसामुपस्थे ?

६ का. . . . वाग्ना * तस्थुरेवै । * दक्षिणां भूवा युजन्ति
 * * * ;

क उ. * * योषयेते * * ;

गघ उ. . . . भूवांयन्ति * * * । ।

उद् ययमीति सवितेव बाहू
 उभे सिधौ यतते भीम ऋञ्जन् ।
 उच्छुक्रमत्क्रमजते सिमस्मान्
 नवा मातृभ्यो वसना जहाति ।। ७ ।।

त्वेषं रूपं कृणुत उत्तरं यत्
 संपृञ्चानः सदनं गोभिरन्निः ।
 कविर्बुध्नं परि मर्मज्यते धीः
 सा देवताता समितिर्बभूव ।। ८ ।।

उरु ते ज्ञयः पर्येति बुध्नं
 विरोचमानं महिषस्य धाम ।
 विश्वेभिरग्रे स्वयशोभिरिद्धो-
 ऽदब्धेभिः पायुभिः पाह्यस्मान् ।। ९ ।।

धन्वं श्रोतः कृणुते गातुर्मूर्मि
 शुक्रैरूर्मिभिरभि नक्षति क्षाम् ।
 विश्वा सनानि जठरेषु धत्ते-
 ऽन्तर्नवासु चरति प्रसूषु ।। १० ।।

-
- ७ का. * ययमी सम यजते * रुञ्जन् ।
 उच्छुक्रमस्मद्धुमजते समस्मा * * नसना * ।
 क मा. * ययमिति; म. * ययमिति. . . . ;
 खग उ. * * * रुञ्जन् । उच्छुक्रम ;
- ८ ख मा. * सदनः. . . ।
 गघ का. कविद्रध्वं * समृज्यते धीस्मा * सवितुर्बभूव ।
 ग उ. मर्मिये धीः;
- ९ का. * * * पतेषु बुध्नं * महिषस्व * ।
 . . . राग्रे स्वयशोरिद्धो पाह्यस्मान् ।
- १० क का. * * कृणुते गार्भमूर्मि ; उ * श्रोतः * ;
 घ का. तुन्नवासु * * २

एवा नो अग्रे समिधा वृधानो
 रेवत् पावक श्रवसा वि भाहि ।
 तन्नो मित्रो ऋणो मामहन्ता-
 मदितिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः । ११ ।।

८.१५

यो जामदग्न्य इह कौशिको य
 आत्रेय उत काश्यपो यः ।
 भरद्वाजा गोतमा ये वशिष्ठा-
 स्तेभ्यः प्र ब्रूम इह किल्बिषाणि । ११ ।।

अगस्त्ययः कण्वाः कुत्साः प्रस्रवणा
 विरूपा गर्गा मुद्गला अयस्काः शूनकाः ।
 संकृतयो ब्राह्मणा ये न दुग्धा-
 स्तेभ्यः प्र ब्रूम इह किल्बिषाणि । १२ ।।

११ कख का. एव ** समिध घृणानो * पावकश्च *** ।

ख उ. ** शवसा ** ।

८.१५.१ क का. *** कौशिक; द्र. 'य' इति नास्ति ।

उ * जामदग्निः **;

ग का. भारद्वाजा गौतमा यं ब्रूम * किल्बिषाणि ।

मा. भरद्वाजो गोतमो वशिष्ठा-; म. *** वशिष्ठा- ;

२ का. * काण्वष्कुत्सापस्रवणा विश्वरूपाः * * अयस्काः
 शौनकास् * ब्राह्मणा * * दुग्धास्तद्यः * ब्रूम * किल्बिषाणि २

क मा * कण्वा * *; म. * * * प्रस्रवणा;

खग उ जस्काः * । संहृदयो ब्राह्मणे * * दुग्धा-;

घ मा वृम * * । ।

यो नोत्तिष्ठाद् ब्राह्मणे नाधमाने
 मान्द्येन दृप्त उत धैर्येण ।
 विश्वे देवा उपद्रष्टारो ऽस्य
 तस्मिन्विषं सं नयान् किल्बिष्यम् ।। ३ ।।

या रोपयः किल्बिषे ब्राह्मणस्य
 यानि चैनांसि बहुधा दुष्कृतानि ।
 अनुतिष्ठन् प्रोक्त आत्मानि तं नि धत्ते
 तथा तद्देवा उत वेशयन्ति ।। ४ ।।

नाशनीयात्र पिवेन्न शयीत*
 न *निंसीत जायां नोत पुत्रम् ।
 ब्रह्मकिल्बिषे प्रोक्त
 उदेव तिष्ठेत् स ऋतस्य पन्थाः ।। ५ ।।

शतर्चिनो माध्यमा ये महर्षयः
 क्षुद्रसूक्तानामुत या प्रजेह ।
 ऋषीणां यानि जनिमानि विद्म-
 स्तेभ्यः प्र ब्रूम इह किल्बिषाणि ।। ६ ।।

३ का. * नोत्तिष्ठाद् ब्राह्मणो * नान्येन दृप्त * *
 * * * त्र * इषं * नयां किल्बिष्यं ।

४ का. * रोपयं किल्बिषे ब्राह्मणस्या यानि जीनांसि * * ।
 अनुतिष्ठं प्रोक्तात्मानु * * * तस्मै . . . ।

ख मा. दृष्कृतानि ।

५ का. नाशनीयां न पिवेयं नशीत * निंशै(भु→)तु
 ब्रह्मकिल्बिषे प्रोक्तौदेव तिष्ठे स्व रितस्य पन्था;

कख . उ. शैत्र निंशित * (मा. जायान्) . . . ।

सोदर्याणां पञ्चदशानां शतानां
 त्रयस्त्रिंशदुदशिष्यन्त देवाः ।
 एकस्मिन्विद्धे सर्वे ऽरुप्यं
 तद् ब्राह्मणे किल्बिषमन्वविन्दन् । । ७ । ।

तस्मै स द्रुह्याद्य इदं नाय-
 द्यो नोतिष्ठाद्यो न वदाता अस्मिन् ।
 ब्राह्मणस्य किल्बिषे नाथितस्य
 सोदर्यतामिच्छतो* ब्राह्मणेषु । । ८ । ।

उत्तिष्ठद् ब्राह्मणाः सं वदध्वं
 जीतं याचाम पुनरैतु सर्वम् ।
 इन्द्राग्री विश्वे देवा-
 स्ते मे जीतं पुनरा वर्तयन्तु । । ९ । ।

स दीर्घमायुष्कृणुते
 स प्रजायै चिकित्सति ।
 यो ब्राह्मणस्य ब्राह्मणो
 हूतो अन्येति किल्बिषे । । १० । ।

-
- ७ ख-घ का. शदुतशिष्यन्तु * त्वद् ब्राह्मण किल्बिषमन्वविन्दं ।
 ग मा. न्विधे * रूप्यं । म. न्विधे * * ;
- ८ क-ग का. * तद् द्रुह्याद्दीदं . . . नोतिष्ठाद्यो नो जातास्मिन् । ब्राह्मणस्य
 किल्बिषं * ;
 क उ. * * द्रुह्याद्य * ;
- ९ का * विदध्वं * याचामि . . जितं . . वर्धयन्तु z
 ख म. * याचामि(→म) ;
- १० क-ख का. * ऋणोति सुप्रजाये जिगिश्छति ।
 ख म. * * चिकिष्ठ(→त्स)ति ।
 घ का. हुतो ब्रतु किल्बिषे ।
 मा. * अन्येति किल्बिषे । ।

नास्य प्रजां शर्वो हन्ति
 न रुद्रो हन्ति नाशनिः ।
 यो ब्राह्मणस्य ब्राह्मणः
 सत्ये वदति किल्बिषे । । ११ । ।

तं सोमपीथो जुषते
 नृचक्षा ग्रावभिः सह ।
 यो ब्राह्मणस्यास्तां हृदः
 सूर्य इवापालुपत्तमः । । १२ । ।

य उत्थाय किल्बिषे
 ब्राह्मणस्यान्नसीच्छन्नवायति ।
 उभे एनं द्यावापृथिवी सं तपता-
 मथैत्वगतस्य पन्थाम् । । १३ । ।

इति तृतीयोऽनुवाकः

-
- ११ ख-घ का. * * * नाशनि २ यो ब्रह्मणस्य * सत्यं * किल्बिषे ।
 गघ मा. * ब्राह्मस्य * * * किषे । । म. * ब्राह्म (+ण)स्य * * * * । ।
- १२ का. त्वं * जुगुथे नृचक्षाद् * * * द्वा-ब्राह्मणस्या सूर्येवापा
 ;
 कख मा. * सोमपिथो * * श्रावभि * । म. * सोमपिथो * * * * ।
 घ उ. * इवापालपत्तमः । ।
- १३ का. * * किल्बिषे ब्राह्मणस्यान्नमैश्छन्नवायते उत्तैनं *
 सन्तप्तामथैत्वक्तस्य * २५२ अनु ३२
 ख मा. . . . सीत्सन्न . . . ।
 मा. . . संतप इति तृतीयपादसमाप्तिः ।

८.१६

१क,ग,२क,ग३क,ग नव च या नवति-

शौ.६.२५.३,२,१ श्चारुढा वक्षणा अनु ।

इतस्ताः सर्वा नश्यन्तु

नुत्ताः पुत्यज्ञो मया । । १ । ।

सप्त च याः सप्तति-

श्चारुढा वक्षणा अनु ।

इतस्ताः सर्वा नश्यन्तु

नुत्ताः पुत्यज्ञो मया । । २ । ।

पञ्च च याः पञ्चाश-

श्चारुढा वक्षणा अनु ।

इतस्ताः सर्वा नश्यन्तु

नुत्ताः पुत्यज्ञो मया । । ३ । ।

८.१६.१

का. -श्चारुढा * नु यदस्तस्सर्वा णिश्यंत्य * प्रत्यज्ञो मयः;

ख मा. -श्चारुढा वक्षणा * । म. वक्षणा * ।

घ मा. नुत्ता पृत्यज्ञो * । ।

२

का. * ज यस् * नु । यदस्तस्सर्वा णिश्यंत्यानुत्ताभ्यत्यज्ञो मयः ;

उ. * * याः (मा. या) सप्ततिश्च । ।

३

का. * ज (->न्या) या पञ्चशश्चारुढा * नु । यदस्तास्सर्व नश्यन्त्यनुत्ताष् प्रत्यज्ञो मयः;

ख-घ मा. -श्चारुढा * * । पृत्यज्ञो * । ।

तु.पै.४.७.६,
६.३.१३

ऊरुभ्यां ते ऽष्टीवद्भ्यां
पार्ष्णिभ्यां भंससः ।
स्त्रिया जार इव
पुत्यङ्गीं प्र मृणीमसि ।। ४ ।।

अनुसृतां गहनेषु
ध्रूक्ष्णां पापीं शिमिद्धतीम् ।
तामेतां दस्यूनां दासीं
प्र दहातश्चुकाकणि ।। ५ ।।

या स्त्रीणां पुत्रसदनं
केवटानुपसर्पति ।
तामेतां दस्यूनां दासीं
प्र दहातश्चुकाकणि ।। ६ ।।

प्र पतातः सुकटनाळि
सुषेः कुषीतको यथा ।
स्त्रक्वे ते त्रिप्रं धक्ष्यामि
सा नशिष्यसि पुत्यङ्गी ।। ७ ।।

४ का. * द्वे * पार्ष्णिभ्यां भंससः * जारैव पुत्यङ्गीन * * ।

कख मा. उरुभ्यां * * पार्ष्णिभ्यां * ।

गघ मा. * * * पृत्यङ्गीं * * ।। म. * यार * * * * ।

५ का. अनुसृतां अहनेषु ध्रूक्ष्णां पापीयां शिमिद्धतीं . . . तस्यूनां * *
दहातश्चुकाकणि ।

क मा. अनुसृतां * ; ग म. . . दासीं ;

६ का. नास्त्ययं मन्त्रः ।

७ का. * पताति सुकटनाळि शुकेष्कुकीतको * । स्वक्वे * त्रिपुं धुक्ष्यामि
* * पुत्यङ्गी ।

कख मा. * * सुकुटनाळि सुषे * * ।

गघ उ. श्रक्वे * * * * नशिष्यसि * ।।

यदास्याः श्रक्वे दहे-
 ददा मूर्धानमग्निना ।
 अथैषा दस्यूनां दासी
 पुत्यगि नि लयिष्यते । । ८ । ।

संवत्सरमचरो
 असुरेभ्यः प्रतङ्किनी ।
 यत्र क्षेत्रस्य दुर्गन्धि
 तत्त एतन् न्यञ्चनम् । । ९ । ।

नैतत्तव मातरंस्था
 न त एतन् न्यञ्चनम् ।
 अस्माकमेतद्वीरेभ्यो
 देवैः प्रजननं कृतम् । । १० । ।

८ का. सुक्वे दहेभ्यदा । तामेता तस्यूना दासीं
 प्रत्यगे नलयिष्यते ।

क उ. श्रक्वे . . . ;

ग मा. * दासि ; उ. लयिष्यते । ।

९ का. मजरो सुरेभ्यषु पतङ्किनीत् । * * * उत्तेतं न्यञ्चनं ;

क उ. सम्वत्सरमचरो ;

ख म. * प्रतङ्किनी ।

घ उ. . . एत * । ।

१० कख का. मातृणं स्थां न तेतन्यञ्चनम् ;

ख उ. * * एत * ।

प्र.

< १०क स्थान् ?

गिरौ ते ऽश्मपुत्र-
मुदकं हिमवत्सु ।
तत्रोपप्रस्कथ्य नृत्य
जामियूथेषु पुत्यगि ।।११।।

स त्वं गोभिरश्वैः
प्रजया प्रतरं भव ।
यो मा तत्र प्राहैषी-
र्यत्र जीवन्ति भद्रया ।।१२।।

८.१७

(शौ.१६.१६)

मित्रः पृथिव्योदक्राम-
त्तां पुरं प्र णयामि वः ।
तामा विशत तां प्र विशत
*सा वः शर्म च वर्म च *यच्छतु ।।१।।
वायुरन्तरिक्षेणो[दक्रामत्]।।२।।
सूर्यो दिवो[दक्रामत्]।।३।।

११ क का. गिरो तेस्मि पूत-; मा. * पुत्रंमुदकं * ।
गघ का. नृत्यप्रजामि यूथेग पुत्यगी ।
घ मा. पृत्यगि ।।

१२ ख-घ का. * प्रजननं * । * प्राहैषी यत्र जीवंतु भद्रयः २१२
गघ मा. * प्राहैषी यत्र * . . . ।

द्र. १२ख < प्रतरणं?

८.१७.१ का. . . . * . . . व । . . विशत् * . विशतु श्रावश् *
यश्छतु ।

घ उ. शा . . . यच्छतु ।।

२ का. क्षेणोस्;

३ का. * दिवश्;

चन्द्रमा नक्षत्रैरु[दक्रामत्]॥४॥
 सोम ओषधीभिरु[दक्रामत्]॥५॥
 यज्ञो दक्षिणाभिरु[दक्रामत्]॥६॥
 समुद्रो नदीभिरु[दक्रामत्]॥७॥
 ब्रह्म ब्रह्मचारिभिरु[दक्रामत्]॥८॥
 इन्द्रो वीर्येणोदक्रामत्तां[पुरं]॥९॥
 देवा *अमृतेनोदक्रामन् तां[पुरं]॥१०॥
 प्रजापतिः प्रजाभिरुदक्राम-
 तां पुरं प्र णयामि वः ।
 तामा विशत तां प्र विशत
 सा वः शर्म च वर्म च यच्छतु* ॥११॥

-
- ४ का. * त्रैरु ।
 ५ का. * ओषधीभृतः;
 ६ का. * दक्षिणाभृतः; मा. नास्त्ययं मन्त्रः ।
 ७ का. * नदीभृतः;
 ८ का. * ब्रह्मचारिभृतः;
 १० का. * मृतेनोदक्रामन् तां पुरं प्र णयामि व । ते मा विशन्तु ते मा
 प्र विशन्तु ते वश्चर्म च वर्म च यच्छतु ।
 क उ. * मृतेनोदक्रामन्ताम् ।
 ११ का. प्रजापतिः । व । विशन्तु ता * विशन्तु
 * वश् यच्छतु २२२
 घ उ. शा यच्छतु । । द्र. मा. पत्रस्य वामतः 'अथर्वाङ्गीरसं
 सूक्तं निळरुद्रं स्ततैव च । तथापराजितादेवि मधूसूक्तं तथैव च ।
 तथैव स्यान्तिकाध्याय अथर्वस्योत्तरे पठेत् ।'

८.१८

संयुज्यन्तः प्रकृषन्तो
 यद्वो देवा उपोधिरे ।
 तामेभ्यः सत्यामाशिष-
 मिन्द्र खल्वां समर्धय ॥१॥

अनङ्गाहः सत्यावानः
 सीरं कृणोतु मे वचः ।
 यत्राहैतद्धिताय ते
 तत् पर्जन्यो (ऽ)मि वो वृषत् ॥२॥

दिव्या आपो वः शक्वरी-
 रनु वि यन्तु गह्वरे ।
 ऊर्जस्वतीर्धृतवतीः पयस्वती-
 र्दृशे भवत मा गुहा ॥३॥

-
- ८.१८.१ क का. सव्यज्जन्तष् प्रकृषन्तः;
 गघ का. सत्यामाशिमिन्द्र * समृद्धयः;
 घ मा. समर्धये । ।
- २ खग का. * शृणोतु ** । अत्राहीतद्धिजायते;
 ख उ. शीरं *** ।
 घ मा. * पर्यन्योमि ** । ।
- ३ का. * पो व . . . रनु मन्तु * । ऊर्जस्वती धृतवतीष्
 भवय ** ।
 ख म. यन्ति * ।
 ग मा. ऊर्जस्वतीः धृतवतीः . . . तीर्दशे ** । ।

पै.८.१२.७ग

उदेहि वाजिनीवती
पूर्णपात्रा त्विषीमती ।
दुहाना पूषरक्षिता
काममेषां समा पृण ।। ४ ।।

इयं सीता फलवती
+शतवल्लशा वि रोहनु ।
इयं सहस्रभोगा
अस्या इन्द्र उपावतु ।। ५ ।।

कौ.२०.५

अश्विना फालं कल्पयता-
मुपावतु बृहस्पतिः ।
यथासद्बहुधान्य-
मयक्ष्मं बहुपूरुषम् ।। ६ ।।

यद्वो देवा उपोचिर
इह भूयः स्यादिति ।
इह तामुत्पृणां वयं
देवीमुप ह्वयामहे ।। ७ ।।

४ का. वाजिनीवति * * * पूषरक्षिता । पृणः;

५ कख का. अहिं * * शतवल्लशं * *;

ख उ. शतवल्लिशा * * ।

घ का. स्या * * ।

६ का. * * कल्पयेतामुपावतु * यथामद्बहुधान्य बहुपूरुषं ।

घ मा. -मयक्ष्मां बहुपूरुषं ।। म. बहुपूरुषं ।।

७ क का. उपोशिरे । मा. उपेचिर;

ख उ. * भूय . . . ।

इदं म उत्पृणां
स्फातिं म उत्पृणादिति ।
राशिं मे वर्धयादिति । । ८ । ।

स्फातिकारो बहुकारः
स्फिरस्फोऽयमक्षितः ।
खलो ज्येष्ठो विभुः प्रभुः । । ९ ।

तस्मिन्धान्यं न्युप्यते
यवो ब्रीहिरथो तिलः ।
तस्य गृहीत यत्कृतं
परिक्षाय चतुःशतम् । । १० । ।

शर्कारिवन्मयारव
चक्रीवत्किं च यद्दृषे ।
तद्वै स्फातिरुपायती
सर्वमेवाति रुच्यते । । ११ । ।

-
- ८ कख का. * व * व ।
९ का. स्फातिं चकारो बहुकार . . . यमक्षिकः;
ग का. नास्त्ययं पादः ।
द्र. ख < स्फिरः स्फेष्ठोऽयमक्षितः ?
तु. पा. ६.४.१५७
१० क का. अस्मिन्धान्युप्यते;
कख उ. तस्मिन् धान्य * * तिलः ।
११ का. शर्कार्यवन् नयावश्चक्रैवृत् किञ्च रिच्यसि ।
ख मा. . . . यद्दृशे । म. यद्दृशे ।
द्र. कख पाठः सन्दिग्धः ।

महाञ्जने परा जहि
 सहस्रापोषमर्दय ।
 बह्नी न ओषधे भव
 समुद्रस्येव संस्रवः । १२ । ।

८.१६

आज्यादजः समभव-
 द्वेशेभ्य ओदना इमे ।
 तानपश्यद्बृहस्पतिः
 स वै पञ्चौदनो ऽभवत् । ११ । ।

चतुर्धैतां समभर
 ओदनांस्त्वं बृहस्पते ।
 अज आज्याज्जातः
 स एषां पञ्चमो ऽभवत् । १२ । ।

धूमेन दिवमाप्रो-
 त्यन्तरिक्षमुतोष्मणा ।
 दिश आप्रोति चक्षुषा
 अजः पञ्चौदनः सवः । १३ । ।

-
- १२ का. सहंजने * * . . . षमन्दये ।
 * नोषधी * . . . संस्रव २३२
 ग मा. * * षेधे * ;
- ८.१६.१ खग का. * * यये नातिपश्यन्वृ . . . * पञ्चोदनो * ।
 घ मा. * * पञ्चोदनो * । उ. ऽ नास्ति ।
- २ का. चतुर्ध्रियतां . . . भव । ओदनस्त्वं * ।
 * ज्याज्जातस् * * * भव
 ख मा. ओदनास्त्वं * । द्र. उ. ऽ नास्ति ।
- ३ कख मा. * दिवमाप्रोतित्यन्त . . . ।
 ख का. त्यन्त्यरिक्षमघोष्मणा । दिशाप्रोतू * * पञ्चमोदनस्यवः

या ते माता यस्ते पिता
 भ्रातरो ये च ते स्वाः ।
 अजं पञ्चौदनं पत्न्या
 सर्वे तमुप जीवत । । ४ । ।

शौ. १८. ३. ७२.

ये ते पूर्वे परागता
 अपरे पितरश्च ये ।
 तेभ्यो घृतस्य कुल्यैतु
 शतधारा व्युन्दती । । ५ । ।

ये सर्वदा ददति
 ये वा पचन्त्योदनम् ।
 ते वै यमस्य राज्या-
 दुत्तरे लोक आसते । । ६ । ।

नातिरात्र आप्रोति
 नैनमाप्रोत्युक्थ्यः ।
 नाग्निष्टोम आप्रो-
 त्यजं पञ्चौदनं सवम् । । ७ । ।

४ का. यत् ** यत् *** यश्च मे स्वा ।

* पञ्चौदनं * . . . जीवित ।

५ का. यत् *** परे । ** कुल्लीतु शतधारां विनृतीं ;

घ मा. शतधाराय व्युन्दती । ।

६ का. ** ददत्ये * रचरन्त्योदनं लोकासते ।

क मा. ** वदति;

७ का. नातिरात्राप्रोतु नाग्निष्टोमाप्रोत्यजं * *;

दशरात्रेण सम्मितो
 द्वादशाहेन कल्पते ।
 दीर्घशत्रेण सम्मितो
 ऽजः पञ्चौदनः सवः । । ८ । ।

तेषां बर्हिष्यं सर्वं
 यन्नष्टं यच्च प्रियते
 यच्च स्तेनो ऽपाजति ।
 येषां पञ्चौदनः सवः । । ९ । ।

शौ.६.५.२७

या पूर्वपतिं वित्त्वा-
 धान्यं विन्दते ऽपरम् ।
 पञ्चौदनं च तावजं
 पचतो न वि *योषतः । । १० । ।

२८

समानलोको भवति
 पुनर्भुवापरः पतिः ।
 अजं पञ्चौदनं
 दक्षिणाज्योतिषं ददत् । । ११ । ।

८

का. * सम्यतो * * । दीर्घमात्रेण सम्यतो;

ग

मा. दीर्घशत्रेण *;

द्र.

मा. दीर्घशत्रेण सम्मितो द्वादशाहेन कल्पते इत्यधिकम् ।

६

का य एषां * * . . . यश्च स्ययतं यश्च * पायति य एषां पञ्चमो भव ।

ख

मा. प्रियेते ।

१०

का. * पूर्व पतिं वित्त्वा यथात्र * परम् * दनं च तावतं * * व्यांचतः ।
(मुं. . . . व्यांशतः ।)

कख

मा. * पूर्वपतिं वित्त्वा धान्यं * परं । म. . . . वित्त्वा . . . * परं ।

घ

उ. * नि वि योषतः । ।

११

ख-घ

का. पुनर्भुवापरम् * * चपञ्चौदनं दक्षिण्यज्योतिषं * २४२

मा. पुनर्भुवापरः * । * पञ्चौदनं दक्षिणां ज्योतिषं * । ।

८.२०

सूर्यो मा वर्चसोक्षतु-
क्षतामश्विनोभा ।
आदित्य ऊर्ध्व उच्चरन्
स उ मा वर्चसोक्षतु ।।१।।

वर्चसा मां पितुरग्नि-
वर्चसा मा बृहस्पतिः ।
सुरायाः सिच्यमानायाः
कीलालवर्चसेन मा ।
तेन मामश्विनोभा
उक्षतां पुष्करस्रजा ।।२।।

वर्चस्त्वन्मे सुखमस्तु
रोचमानं विषासहि ।
तन्मा हिरण्यवर्चसं
कृणोमि पश्यतां प्रियम् ।।३।।

८.२०.१ का. * * वर्चसोक्षतुक्षताम . . . । * * उत्तरं असौ मा ।

क मा. * * वर्चसोक्षतु -;

घ मा. . . . वर्चक्षतु ।।

२ क-ग मा. * * पितुरग्निवर्चसा माद् बृहस्पतिः । * सिच्यमानयाः ;

ग म. * शिच्यमानायाः;

घ-च का. * सा * मासश्विनोभा । * पुष्करस्रज ।

३ का. वर्चस्त्वान्मे सुखमस्तु * * । योमा * * पश्यता * ।

ख उ. * विषासहिः ।

मधोरहं मधुतरो
 मधुधान्मधुमत्तरः ।
 मामनु प्र विशतु वर्ध
 ऋषभो वाशितामिव ।।४।।

इदमाञ्जनमानजे
 वर्धस्यमा कनिक्रदम् ।
 यथा क्रनिक्रदस्त्राणि
 वर्धसा च भगेन च ।।५।।

वर्धसाग्रिमा दधति
 वर्धसोदेति सूर्यः ।
 यावद्वर्चो गोहिरण्यस्य
 तावन्मे वर्चो भूयात् ।।६।।

यावत्त्वं देव सूर्य
 उद्यन्नभि विपश्यसि ।
 तावन्मा वर्धसाभि वि पश्य ।।७।।

-
- ४ कख मा. मधुतरो मधुधानमधु . . . ।
 ख-घ का. मधुमां * । . . . प्र विशन्तु ** ऽवाशितामिव ।
 घ उ. षभो वासितामिव । ।
- ५ क-ग का. यदमाञ्जनमानमवर्धस्वसा * । * कनिक्रदश्चराणि;
 घ मा. वर्धसाच् * * * । ।
- ६ खग का. वर्धसोयदति * गोहिरिण्यस्य;
 ग < गोहिरण्यस्य ।
- ७ का. सूर्योद्यन्नभैवपश्यसि । वर्धसाभ्यव *;
 मा. यवत्वं * * विपश्यसि ।। वर्धसा * * । ।

पूर्णो भगस्याहं भूत्वा-
 रुक्षं वर्चसो रयम् ।
 स मा वहतु सर्वदा-
 युष्मन्तं सुवर्चसम् ।। ८ ।।

भगेनाहं परिहितो
 वर्चसा द्रविणेन च ।
 यथा चराणि सर्वदा
 रोचमानं विभावसु ।। ९ ।।

एवा मा भग आगम-
 देवा मा वर्च आगमत् ।
 एवा मा तेज आगम-
 देवा मा यश आगमत् ।। १० ।।

हिरण्ययेन चक्रेण
 भगस्यापिहितो गृहः ।
 तं व्युब्जामि ब्रह्मणा
 तस्य मे दत्तमश्विना
 दत्तं मे पुष्करस्रजा ।। ११ ।।

इति ऋतुर्ननुवाकः

इत्यष्टम एकादशसर्गः काण्डः समाप्तः ।

-
- ८ क-ग का. पर्णो उक्षं * . * . * सर्वदा ।
 ९ का. भभगेनाहं * . * . * . * . * विभावसुः
 १० का. यवा * भगागमदेवा * वर्चागमत् * . * तेजागमदेवा * यशागमत्;
 ११ क-ग का. हिरण्येन . . . पिहितो * . * युग्जापि *;
 ड का. * . * पुष्करस्रजः २ अनु ५ २२ इत्यथर्वणिकपैप्पलादशाखायां
 अष्टमष्काण्डस् समाप्तः २२
 काण्डान्ते उ. ।। २० ।। ३ ।। ४ ।। एकादशसर्गकाण्डः समाप्तः ।

नवमः काण्डः

६.१

(शौ. ५.२७)

ऊर्ध्वा अस्य समिधो भवन्त्यूर्ध्वा शुक्रा
शोचींष्यग्रेः ।

द्युमत्तमा सुप्रतीकस्य सूनोस्तनूनपादसुरो
विश्ववेदाः । । १ । ।

देवो देवेषु देवः पयो अनक्ति मध्वा घृतेन ।
मध्वा यज्ञं नक्षति प्रोणानो नराशंसः *सुकृद्देवः
सविता विश्ववारः । । २ । ।

अच्छायमेति* शवसा घृतेनेडे वह्निं नमसाग्रिम् ।
स्रुघो अध्वरेषु प्रयत्सु । । ३ । ।

स यक्षदस्य महिमानमग्रेः स इन्मन्द्रासु प्रयत्सु ।
वसोश्चेतिष्ठो वसुधातमश्च । । ४ । ।

-
- काण्डारम्भे का. नवमंआरम्भष्कृताः z औं नमो नारायणाय z औं
नमश्शारिकाभगवत्यैः औं नमस्सरस्वत्यैः zz zz औं ;
- उ. औं
- १ ख का. शुचींष्यग्रेः * नूनपादम्भसुरो विश्ववेदाः;
क-ग मा. उर्द्ध्वा * । द्युत्तमा * ;
- २ का. * देवेषु * युक्त * । * * * * नुराशंसस्सुकृद्देवस् * * ;
गघ मा. * * नक्षतित् प्राणानो * सकृद्देवः * * । ।
ग म. * * नक्षतित् * ;
- प्र. मा. २ख घृतेन इत्यतो द्वौ दण्डौ ।
- ३ का. अच्छायमेति * घृतेन ईडे * नमसाग्रिं * ध्वरेषु । प्रयुत्सु;
क उ. अच्छायमेति ;
ग उ. श्रुघो * * । ।
- ४ का. स्रुवेक्षतस्य मग्रे स्वेनमिन्द्रसु प्रयुत्सु । वसुश्चेतिष्ठो .
. . . . ।
ख मा. * इन्मिन्द्रासु * ।

द्वारो देवीरन्नस्य विश्वे व्रता ददन्ते अग्नेः ।

उरुव्यचसो धाम्ना पत्यमानाः । । ५ । ।

ते अस्य वृषणो दिव्या नु योना ।

उषासानक्तेमं यज्ञमवतामध्वरं नः । । ६ । ।

दैवा होतार इममध्वरं नो अग्नेर्जिह्वेमभि गृणीत ।

कृणुता नः स्विष्टिम् । । ७ । ।

तिस्रो देवीर्बहिरिदं *सदन्त्विडा सरस्वती मही ।

भारती गृणाना । । ८ । ।

तन्नस्तुरीपमद्भुतं* पुरुक्षु ।

त्वष्टा सुवीर्यं रायस्पोषं वि स्यर्त नाभिमस्मे । । ९ । ।

वनस्पते अव सृजा रराणः तना देवेभ्यः ।

अग्निर्हव्यं शमिता सूदयाति । । १० । ।

५ का. * . . रन्यस्य विश्वेद् * ददन्तेग्नेः । उरुव्यचस्व * पत्यमाना;

ग मा. उरुव्यचसो * . ।

६ का. * स्य * * न * । उषासानक्तेसं * ;

मा. * * वृषणोष * * योनाः ।

७ खग का. अग्नेर्जिह्वे भि गृणीतः * न * ;

मा. अग्ने जिह्वेमभि * ।

८ का. * सदन्त्विडा * । महा * * ; कख उ. सदन्त्विडा

. . . . ।

९ क का. तंनस्तुरीपमद्भुतं * ; मा. तं नस्तुरीयमद्भूतं * ।

म. तंनस्तुरीयमद्भुतं * ।

ख मा. * सुवीर्यं ;

ग का. * श्वत नाभिमस्मेह ।

१० का. * व * * सुमना * । * सूदयाति;

मा. * * * रराण * * । । म. * * * रराण * * ।

ग मा. अग्नि हव्यां शमिता * ।

अग्रे स्वाहा कृणु जातवेद इन्द्राय भागम् ।
विश्वे देवा हविरिदं जुषन्ताम् । । ११ । ।

६.२

(शौ. ५.२६)

यजूंषि यज्ञे समिधः स्वाहाग्निः प्रविद्वानिह
वो युनक्तु ।
युनक्तु देवः सविता प्रजानन्नस्मिन्*
यज्ञे सुयुजः स्वाहा । । १ । ।

इन्द्र उक्थामदानि यज्ञे अस्मिन्
प्रविद्वान् युनक्तु सुयुजः स्वाहा ।
छन्दांसि यज्ञं मरुतः स्वाहा
मातेव पुत्रं पिपृतेह युक्ताः । । २ । ।

११ क का. * * कृणुहि '

ग उ. * * हविरुदं * । ।

द्र. मन्त्रसंख्या हस्तलेखेषु नास्ति ।

६.२.१ का. यजूंषि * समिस्वाहाग्नेषु * * * * * प्रजानन्यस्मिन् *
सयुज * ।

क मा. यजूंषि * * . . ; म. यजु (→जूं)षि * * . . . ;

गघ मा. * देवः प्रजाननस्मिन् * षुयजः * । ।

म. * * * * प्रजाननस्मिन् * * * । ।

२ का. * युक्थामदानि * * * प्रनक्तु सयुजस् * । * * * * । . . .
पिपृतेष्यकृत्य;

क म. * उक्थाम (→व) दानि * * ;

ग उ. * यज्ञे (→ज्ञं) * * ;

प्रैषा *निविद आप्रियो यजूंषि शिष्टाः
 पत्नीभिर्वहतेह युक्ताः ।
 एयमगन् बर्हिषां प्रोक्षणीभिर्यज्ञं तन्वाना
 अदितिः स्वाहा ।। ३ ।।
 विष्णुर्युनक्तु बहुधा तपांस्यस्मिन् यज्ञे
 सुयुजः स्वाहा ।। ४ ।।
 त्वष्टा युनक्तु बहुधा नु रूपाण्यस्मिन् यज्ञे
 [सुयुजः स्वाहा] ।। ५ ।।
 इन्द्रो युनक्तु बहुधा वीर्याण्यस्मिन्
 [यज्ञे] ।। ६ ।।
 सोमो युनक्तु बहुधा पयांस्यस्मिन्
 [यज्ञे] ।। ७ ।।
 भगो युनक्त्वाशिषो न्यस्मां अस्मिन् यज्ञे
 सुयुजः स्वाहा ।। ८ ।।
 अश्विना ब्रह्मणेतमर्वाग्
 वषट्काटेण यज्ञं वर्धयन्तौ स्वाहा ।। ९ ।।

-
- ३ का. प्रैषानविदाप्रियो ** । . . . वतिहि युक्ता येमगं * प्रोक्षणेभिर्यज्ञं
 * दितिस् * । मु. वैतानविदाप्रिय . . .
 क उ. प्रैषामि विद आप्रिय; ख मा. शिष्टा . . . ।
 द्र. ३घ म. मन्त्रान्ते एको दण्डः ।
 ४ का. * उपास्मिन् * सयुज * ।
 ५ का. * * * वि रूपास्मिन्;
 ७ मा. * * * पत्यांस्यस्मिन् ।
 ८ का. * न्यस्मास्मिन् * सयुज * ।
 ख मा. 'यज्ञे' इति नास्ति ।
 ९ मा. अस्वना;

बृहस्पते ब्रह्मणेह्यर्वाङ्

यज्ञोयं स्वरितं यजमानाय धेहि स्वाहा ।। १० ।

६.३

आपः पुनन्तु वरुणः पुनात्वयं च यः पवते
विश्वदानीम् ।

यज्ञो भगो अधिवक्ता विधर्ताग्निश्च नः पावयेतां
सूर्यश्च ।। ११ ।।

गघ

कौ.३३.६ कख

ऋ.१०.६७.२०कख

दशशीर्षो दशजिह्वा आ रमे वीरको भिषक् ।

मा ते रिषं खनिता यस्यै च त्वा खनामसि ।। १२ ।।

दशरात्रे किलासस्य वीरुधा वेद भेषजं ।

इतस्तदग्नियाखनं किलासं नाशयामि ते ।। १३ ।।

अप्स्वन्या वि होहति धन्वन्यन्याधि तिष्ठति ।

किलासमन्या नीनशद् वर्चसान्या समुक्षतु ।। १४ ।।

१० का. * ब्राह्मणोष्यर्वान् यज्ञं वयं २२२

६.३.१ का. त्वयं * * * धिवन्ताग्निश्च * * सूर्यस्य ।

घ उ. पावयतां सूर्यश्च । ।

२ कख का. * . . . जिह्वा * वीरुको * ।

ग उ. * * र्ष * ;

घ का. स्मै * * * ।

३ का. * णकिलमस्य * * * यतस्तुदग्नियाखनं * * * ।

ग मा. इतस्तवग्नि ; म. इतस्तु xx अग्नि . . . ;

४ मा. विरोवि * धन्वन्याधि * । किलासमन्या नीनशर्द्धर्चसान्या
* । ।

ख म. धन्वन्याधि * ।

का. धत्वंनन्याधि * ।

घ का. समञ्जतु ।

आज्येन घृतेन जुहोमि किलासभेषजम् ।
 वीरुधामग्रेः सङ्काशे किलासं नानु विद्यते ।। ५ ।।
 पिशङ्गुरूपो भवति कल्माषमुत संदृशि ।
 किलास नश्येतः परः प्र त्वा धक्ष्यामि वीरुधा ।। ६ ।।
 यानि पृथगुत्पतन्ति नक्षत्राणीव संदृशि ।
 किलासं सर्वं नाशयन्नोघ इवाभ्येमि वीरुधा ।। ७ ।।
 यदि वा पुरुषेषितात् किलास पर्याजगन् ।
 नमो नमस्यामो देवान् प्रत्यक्कर्तारमृच्छतु ।। ८ ।।
 शीर्ष्णस्ते स्कन्धेभ्यो ललाटात् परि कर्णयोः ।
 ओषध्या वर्षजूतया किलासं नाशयामि ते ।
 स्वस्त्वा वर्ण आयत्यनरातिः सहौषधिः ।। ९ ।।
 पै.४.७.२कख ग्रीवाभ्यस्त उष्णिहाभ्यः कीकसाभ्यो अनूक्यात् ।
 [ओषध्या वर्षजूतया किलासं नाशयामि ते ।
 स्वस्त्वा वर्ण आयत्यनरातिः सहौषधिः] ।। १० ।।

५ ग का. वीरुधानग्रेस् संकाशे;
 घ मा. कीलासं ।।

६ कख का. पिशङ्गूरूपय * क-कल्माषमुत * ।
 घ का. * * दक्षामि *; मा. * * धक्षामि * ।।

७ गघ का. * * नाशयन्नोभीवाद्येम *;

८ ख का. * पर्याजगं ; म. * पर्याजगत् (→न्?) ।

९ क का, मा. . . . स्कन्धेभ्यो;
 ग का. 'वर्षजूतया' इति नास्ति ।
 ड का. शस्ता वर्णाइत्यनरातिस्सहौषधी;

प्र. ड तुल. शौ. १.२३.२ ग आ त्वा स्वो विशतां वर्णः ।।

१० क का. ग्रीवाभ्यस्ता *;

अंसाभ्यां ते दोभ्यां बाहुभ्यां परि हस्तयोः ।
 [ओषध्या वर्षजूतया किलासं नाशयामि ते ।
 स्वस्त्वा वर्ण आयत्यनरातिः सहौषधिः] । ११ । ।

पृष्टिभ्यस्ते पाशर्वाभ्यां श्रोणिभ्यां परि भंससः ।
 [ओषध्या वर्षजूतया किलासं नाशयामि ते ।
 स्वस्त्वा वर्ण आयत्यनरातिः सहौषधिः] । १२ । ।

पै.४.७.६कख

*ऊरुभ्यां ते ऽष्टीवद्भ्यां
 पार्णिभ्यां प्रपदाभ्याम् ।
 ओषध्या वर्षजूतया
 किलासं नाशयामि ते ।
 स्वस्त्वा वर्ण आयत्यनरातिः सहौषधिः । १३ । ।

६.४

सहैव वो हृदयानि सह विज्ञानमस्तु वः ।
 सहेन्द्रो वृत्रहा करत् सह देवो बृहस्पतिः । १४ । ।

११ क मा. अंसाभ्यान् * * ; म. अंसाभ्यान् * * ;

१२ ख का. * सस ।

१३ का. ऊरुभ्यां द्वे ष्ठीवद्भ्यां * प्रापदाभ्यां * * * नाशयाम * । शस्ता
 वर्णा इत्यनरातिस्सहौषधी ।

मा. उरुभ्यान् ते ष्ठीवद्भ्यां ; म. उरुभ्यान् * * ;

ग मा. किलासं * * ।

द्र.

१०-१३ का. हस्तलेखे एवं पुनर्लिखितम् —
 ग्रवाभ्यस्त उष्णिहाभ्यष् कीकसाभ्यो अनूक्यात्
 अंसाभ्यां ते दोभ्यां बाहुभ्यां परि हस्तयोः ।
 पृष्टिभ्यस्ते पाशर्वभ्यां श्रोणिभ्यां परि भंससे ।
 ऊरुभ्यां द्वे ष्ठीवद्भ्यां पार्णिभ्यां प्रापदाभ्यां ।
 ओषध्या वर्षजूतया किलासं नाशयामसे ।
 शस्ता वर्णा इत्यनुरोतिस्सहौषधि २३२

६.४.१ गघ का. सेन्द्रो * * * * । उ. . . . * * सहि * * । ।

समानमस्तु वो हृदयं समानमुतो वो मनः ।

समानो अग्रिर्वो देवः सह राष्ट्रमुपाध्वम् । । २ । ।

सं जानीध्वं सहृदयाः सर्वे संमनस स्थ ।

नष्टो वो मन्युर्जीर्णेष्या सह जीवाथ भद्रया । । ३ । ।

यथा पुत्रः प्रवावदः पितृभ्यां वदति प्रियम् ।

एवा यूयमन्योऽन्यस्मै जिह्वया वदत* प्रियम् । । ४ । ।

सहैव वो धान्यानि समानाः पशवश्च वः ।

सह पृथिव्यां वीरुधः सह वः सन्त्वोषधीः । । ५ । ।

सह दीक्षा सह यज्ञो विवाहो वः सहासति ।

सह प्रफर्वा नृत्यन्तु सह व स्त्रिय आसताम् । । ६ । ।

सहैव वो वीर्याणि सहान्यान् रन्धयाध्वै ।

सह पतत्रिणीमिषुमन्यस्मै हेतिमस्यत् । । ७ । ।

२ ख-घ का. रो * समानमग्रिर्वो * सा

द्र.

का. 'समाना हृदयं मनः पाठः', मु. 'समानं हृदयं मन इत्यपि पाठः'
इति लिखितं दृश्यते ।

३ का. * * सहृदयात् * संमनमस्तव । * * . . . जीर्णेष्यात् * ।
* भद्रयः;

क मा. सञ् * सहृदयाः; म सञ् * *;

४ कख का. * * प्रवावद * वदतु * ।

गघ का. नास्ति । मा. * * . मन्योऽस्मै * वदति * । ।

घ म. * वदति * । ।

६ का. सहामतिः * * नृत्यन्ति * * * सतां ।

७ का. सहै * * सात्यानि * सा मन्यस्मै हेतिमस्यत्;

घ मा. हेतिमस्यत् । ।

सं वस्यामि समितिं मधुना वाचमाज्जिषम्* ।
युष्माकमन्ये शृण्वन्तूदितं सङ्गते जने ।। ८ ।।

युष्मान् मित्रा वृणतां युष्मान् प्रतिजना उत ।
युष्मात् ज्ञातित्वं प्रेप्सन्त्यमृतं मर्त्या इव ।। ९ ।।

सं समिधः समाकरं सह यूथा गवामिव ।
समानमस्तु वो मनो ज्येष्ठं विज्ञानमन्वित ।। १० ।।

तु. छा.म.ब्रा.

१.३.६

इदं यदेषां हृदयं तदेषां हृदये भवत् ।
अथो यदेषां हृदयं तद् वेषां हृदि श्रितम् ।
समानमस्तु वो मनः श्रेष्ठं विज्ञानमन्वित ।। ११ ।।

इदं यदेषां मन एषां यानि मनांसि च ।
सध्रयगिन्द्र तत् कृणु रथे पादाविवाहिता ।। १२ ।।

८ कख का. * वस्यामि सुमितिं * . . मांरिरषं;

उ. सम् * . . . मांजिषं । द्र. < * वः स्यामि ?

गघ मा. . . . मन्ये शृण्वन्तु दितं * . ।

घ का. . . . सङ्गते * . ।

९ का. युष्मान् * वृणुतानिष्मान् * . । युष्मै * प्रेष्ठत्वमृतं मर्त्यायच ।

द्र. ९ग < युष्माँ उ. . . . ?

१० ख का. सा * ।

घ का. * . . नमन्वतः;

द्र. १० क म. * समिद्धः ? अक्षरचिह्नं कीटदष्टम् ।

११ क का. यदि *;

गघ का. * . . . हृदं तदेषां * श्रुतं ।

च का. * . . नमन्वतः;

द्र. मा. प्रथमयोः पादयोर्मध्ये 'मधुनावाचमांजिषं' इति पठितम् ।

१२ क-ग का. यदि यदेषं * मध्रियगेन्द्र तश्चृणु;

६.५

(शौ. १६.६)

सहस्रबाहुः पुरुषः सहस्राक्षः सहस्रपात् ।

स भूमिं विश्वतो वृत्वात्यतिष्ठद् दशाङ्गुलम् ।। १ ।।

त्रिभिः पद्भिर्धामरोहत् पादस्येहाभवत् पुनः ।

तथा व्यक्रामद् विष्वङ् अशनानशने अनु ।। २ ।।

तावन्तो अस्य महिमानस्ततो ज्यायांश्च पुरुषः ।

पादस्य विश्वा भूतानि त्रिपादस्यामृतं दिवि ।। ३ ।।

पुरुष एवेदं सर्वं यद् भूतं यच्च भाव्यम् ।

उतामृतत्वस्येश्वरो यदग्रेनाभवत् सह ।। ४ ।।

यत् पुरुषं व्यदधुः कतिधा व्यकल्पयन् ।

मुखं किमस्य किं बाहू किमूरु पादा उच्येते ।। ५ ।।

१ ख का. सहस्राक्षास् * ।

२ क मा. * पद्भिर्धाम ;

गघ का. * व्यक्रामुद् विष्वङ् अशनाशयन् ।

३ क का. * स्य ;

४ ख का. * * यश्च भाव्यं ।

ग मा. त्वस्येश्वरो;

घ का. यदन्येनाभवत् सह;

५ ख का. * व्यकल्पयन्;

घ का. . . . पादावुच्येते । मा. किमरु * * ।।

म. किमूरु * * ।।

ब्राह्मणोऽस्य मुखमासीद्
बाहू राजन्योभवत् ।
मध्यं तदस्य यद् वैश्यः
पद्भ्यां शूद्रो अजायत ।। ६ ।।

विराडग्रे समभवद् विराजो अधि *पूरुषः ।
स जातो अत्यरिच्यत पश्चाद् भूमिमथो पुरः ।। ७ ।।

यत् पुरुषेण हविषा देवा यज्ञमतन्वत ।
वसन्तो अस्यासीदाज्यं ग्रीष्म *इध्मः शरद्धविः ।। ८ ।।

तं यज्ञं प्रावृषा प्रीक्षन् पुरुषं जातमग्रशः ।
तेन देवा अंयजन्त साध्या वसवश्च ये ।। ९ ।।

तस्मादश्वा अजायन्त ये च के चोभयादतः ।
गावो ह जज्ञिरे तस्मात्तस्माज्जाता अजावयः ।। १० ।।

६ क का. * * मुखमासीत्;
ग का. * तदस्तु * *;
घ उ. * * ऽजायत ।।

७ का. * समभवद् * * पौरुषात् । * * अभ्यरिच्यत * . . . पुरा ।
खग उ * धि पुरुषः । * अत्यरुच्यत;

८ घ का. * इध्माश् ।
मा. * इध्म शरद्धविः ।। म. * इध्म ।।

९ कख का. . . प्रावृषात् प्रीक्षं * जातमक्रमः;
खग मा. * जातमग्रसंशः । * * अजयन्त;
ग म. * * अजय(→यज)न्त;

१० ख का. * * * चोभयदतः;
ग मा. * * यज्ञिरे तस्मा;

तस्माद् यज्ञात् सर्वहुत ऋचः सामानि जज्ञिरे ।

छन्दो ह जज्ञिरे तस्माद् यजुस्तस्मादजायत ।। ११ ।।

तस्माद् यज्ञात् सर्वहुतः संभृतं पृषदाज्यम् ।

पशून् तांश्चक्रे वायव्यानारण्यान्

ग्राम्याश्च ये ।। १२ ।।

सप्तास्यासन् परिधयस्त्रिः सप्त समिधः कृताः ।

देवा यद् यज्ञं तन्वाना अबधन् पुरुषं पशुम् ।। १३ ।।

मूर्ध्नो देवस्य बृहतोऽश्वः सप्त सप्ततीः ।

राज्ञः सोमस्याजायन्त जातस्य पुरुषादधि ।। १४ ।।

चन्द्रमा मनसो जातश्चक्षुः सूर्योऽजायत ।

श्रोत्राद् वायुश्च प्राणश्च मुखादग्निरजायत ।। १५ ।।

११ खग मा. रुचः * यज्ञिरे । * * यज्ञिरे * ;

१२ ख उ. * पुरुषदाज्यं ।

ग का. पशून्तां चक्रिरे *;

द्र. ग < पशून्तांश्चक्रे ?

१३ कख का. सप्तास्यास्सन् . . . स्त्रि * समिधाष् *;

ग का, मा. देवा यज्ञं *;

१४ का. * देवस्य बृहतो अंसवस्सप्तती राजस्सोमस्या ZZ ५

ZZ अनु १ ZZ

ख मा. श्वः * सप्तती ।

१५ का. नास्त्ययं मन्त्रः ।

गघ मा. * . . . प्राण मुखादग्नि । ।

नाभ्यां आसीदन्तरिक्षं शीर्ष्णो द्यौः समवर्तत ।
 पद्भ्यां भूमिर्दिशः श्रोत्राङ् तथा
 लोको अकल्पयन् । । १६ । ।

इति प्रथमोऽनुवाकः

६.६

इमां खनाम्योषधिमदृष्टहननीमहम् ।
 अश्वस्यावो ददाति त्वा वैरूपो वाजिनीवति । । १ । ।

नादृष्टा वो जिह्वाः सन्ति न दन्ता हन्वोरधि ।
 नापि मध्यं नो शिरस्ते यूयं किं करिष्यथ । । २ । ।

कौ. ११६.७३.

इन्द्रामित्रा इन्द्रहता न व इहास्ति न्यञ्चनम् ।
 इन्द्रो वः सर्वासां साकं शक्रस्तृणेदु वृत्रहा । । ३ । ।

१६ का. नास्त्ययं मन्त्रः ।

क मा. * आसीदन्तरिक्ष;

गघ मा. * श्रोत्राङ् * लोकाङ् * । । ५ । । ३१६ । । अ१ । ।

म. * * लोकाङ् * । । ३१६ । । अ१ । ।

६.६.१ कख का. * खनास्योष दृष्टहननीमहं ।

ग मा. अश्वस्यावो * * ; < अश्वः श्यावः ?

२ का. * हनोरधि . . मध्यन्यं * करिष्यतः zz zz औ
 ते यूयं किं करिष्यतः;

द्र. उ. मन्त्रान्ते काण्डिकाभागसूचकं लक्षणमङ्कितम् ।

३ का. औ इन्द्रामित्रा इन्द्रहता नू वहास्ति न्यञ्चनं * * * * चक्रस्तृणेषु
 * ;

गघ मा. * * सर्वासा * स्तृणेतु * । । म. स्तृणेदु → तु
 * । ।

अश्वतराँ अयःशफान् यानिन्द्रो अधितिष्ठति ।

तैर्वोपि नह्येय ते मुखान्युदरसर्पिणः । । ४ । ।

अपिनह्यमदृष्टानां मुखं पादा दृतेरिव ।

उतैषां जिह्वा निष्कर्ता निर्दन्ता हन्वोरधि । । ५ । ।

अवधिषमसृगादां नि क्रोडादा अलिप्सत ।

अभैत्सं^१ सर्वेषामाण्डानि ये अदृष्टाः पृथिवीक्षितः । । ६ । ।

रिष्यासः पौरुषासो दर्भासो^२ वैरिणा उत ।

मौज्जा अदृष्टाः सैर्याः सर्वे साकं नि जस्यत । । ७ । ।

अदृष्टानां सप्त जाता पृथिवी न शिशो मही ।

तानिन्द्रो बाहुभ्यां^३ सर्वाञ्छक्रो अपावयत् । । ८ । ।

ये वः सन्ति सप्त जाता अदृष्टाः पुरुषादिनः ।

^४ग्राव्यांशूनिव सोमस्य तान् सर्वान् प्र मृणीमसि । । ९ । ।

पै.५.३.३घ

-
- ४ क का. अश्वतरां । * या इन्द्रो * तैर्वो * नह्ये * . . . न्यदुचसर्पिणः;
- ५ का. अपिनह्यमदृष्टानां * पाद . . . * जिह्वन्ता न दन्ता हंनोरधि ।
- ६ का. अवधिकमसृगादा न्य * लिप्सत । अभीत्सं . . . षामात्वानि *
दृष्टाप्पृथिवीक्षिकः;
ग मा. अभैत्सं सर्वेमा . . .; म. अभैत्सं;
- ७ कख का. ऋष्यासपौरुषाक्षो * वीरणा *;
ख उ. * वैरुणा * ।
घ का, मा. * * * जस्यच । । म. * * * जस्यच (→त) । ।
- ८ ख का. * नि षसेमही ।
घ का. सर्वाशक्रोनुपावपत् ।
मा. सर्वाञ्छक्रो * । । म. सर्वाञ्छक्रो * । ।
- ९ का. वयस्यन्तु * * दृष्टाप्पुरुषादिस । ग्राव्यांशूनिव * तयाहं * * *
।
गघ मा. ग्राव्यांशून इव * तान * * * ।
म. ग्राव्यांशून इव * * * * * । ।

य आत्मजा ये वस्तिजा य ऋषा य उ तोदिनः ।
तेभ्यः खनाम्योषधिं येभ्यो बिम्बीवधः कृतः ।। १० ।।

अदृष्टेभ्यस्तरुणेभ्यो युवद्भ्य स्थविरेभ्यः ।
आहार्षमुग्रामोषधिं येभ्यो बिम्बीवधः कृतः ।। ११ ।।

ये च दृष्टा ये चादृष्टास्तितीलाः⁺ शलुनाश्च ये ।
तानग्रे सर्वान् सं दह क्रिमीननेजतो जहि ।। १२ ।।

६.७

शीतिजला इति शीता वाता उपा वान्तु ।
हिमेनाग्रिरावृतो हिमेनाग्निः परीवृतः ।। १ ।।

य(त) त्वा देवा अपारुन्धन्ना समुद्रमधावयः ।
हिमो जघान गोअजं हिमो अक्षं हिमश्छदिः ।। २ ।।

१० कख का. आत्मजा ** रुषा ** तोदिम; म. . . . * रुषा . . . ।
ग मा. तेभ्य;
घ का. तेभ्यो * कृत ।

११ ख-घ का. धवभ्य * अहर्षमु . . . तेभ्यो * कृत २
ग मा. आहार्षमुग्रामो-मोषधिं;

१२ का. स्तितीलाम्यलुनांश्च * । तेनाग्रे * सन् * . . .
ननेजितो * २१२
कख मा. ये त ** चादृष्टा शलुनाश्च * ।
घ मा. क्रीमीननेजतो * ।।

६.७.१ का. शीतजलायत * वात * गन्तु अग्निरावृतो
परीवृता;

२ का. त ** उरुन्धनात् समुद्रियमजावयः ** वो जं * वक्षं हिमत्सति ।

हिमादधि प्र यामसि हिमे अद्य विमोचनम् ।

यमवटं शतदरमवैन्ध सप्तवध्नये । । ३ । ।

अवका तत्र रोहतु खदे परि बिलं तव ।

अर्चिष्टे अग्रे प्रथममङ्गारौ अपरौ उत । । ४ । ।

गृभ्णामि ब्रह्मणा नाम धामधाम परुषरुः ।

शीतिका नाम ते माता जलाषो नाम ते पिता । । ५ । ।

इह त्वमन्तरा भव बाहीकमस्तु यद्रपः ।

हिमे जातोदके वृद्धा सिन्धुतस्पर्याभृता ।

तया ते अग्रभं नामाश्वमिवाश्वामिधान्या । । ६ । ।

आमा नामास्योषधे तस्यास्ते नाम जग्रभ ।

अगस्त्यस्य पुत्रासो मा वि धाक् पुरुषान् मम । । ७ । ।

३ ख-घ का. * ग्य * । हिमवटं शधरनर्धेन्द्रस्तप्तवध्ने ।

४ ख का. खले *** ।

मा. ** विलन्तव । म. ** विळन्तव ।

घ का. . . मङ्गारां अपरां उत ।

मा. मङ्गारात्तमपरात्तं उत । ।

म. मङ्गाराङ् अपराङ् उत । ।

५ कख का. गृभ्णामि ** धामधा परुषरुः;

ख मा. * परुषरुः ।

६ क मा. * भ;

ख का. बाहीकुमस्तु यद्रपा;

घ का. स्पर्याभृत ।

च का. वाश्वामिधान्या;

७ ख का. तस्यास्त * जग्रभः ।

घ का. ** धातु ** ।

मा नो अग्रे तन्वं मा वासांसि रीरिषः ।
यं त्वा समुद्रज वयमारोहाम् स्वस्तये ।। ८ ।।

दिवस्तारा अवापद्रन् धारात् समुद्रिया अपः ।
हिरण्यकुम्भो हरितो (ऽ)वकाभिः परिवृत-
स्तेनाग्निं शमयामसि ।। ९ ।।

शमयाम्यर्चिरग्रेः शिवस्तपतु मा वि धाक् ।
गृभीते धावापृथिवी गृभीतं पार्थिवं रजः ।। १० ।।

नि मुञ्जेषु यदुदकं नि नङ्गेषु यदन्तरम् ।
यत् समुद्रे यत् सिन्धौ तेनाग्निं शमयामसि ।। ११ ।।

वेतसस्यावकाया नङ्गस्य वीरणस्य च ।
रोहितकस्य वृक्षस्याग्निं शमनमुद् भरे ।। १२ ।।

आयतीरुदहार्यो वि ते हरन्तु यद्रपः ।
परायतीः परावतः परा हरन्तु यद्रपः ।। १३ ।।

-
- ८ खग का. सा वासंस्य * । * ता * ;
ग मा. नान्त्वा समुद्रय ; म. यन्त्वा समुद्रय ;
- ९ कघ का. दिवस्तादा वापद्रुन् * * अप हिरण्यकुम्भो * * । परिवृते . .
. ग्रीं * ।
- १० का. . . . चिरग्रे शिषस्तस्तु * * धा;
- ११ क उ. * वंयेषु ;
ख का. * नद्रे(→ग्रे) षु ।
घ का. तेनाग्न्यं * ।
- १२ क का. वेतमस्यावकाया; मा. वेतसस्यावकायां;
घ का. रोहितक...स्याग्निं शमनमुद्धरे ।
- १३ का. आयती उतजार्यो * * * येद्रपः * परावतं * वहन्तु यत्तपः;

शौ.६.१०६.३कख हिमस्य त्वा जरायुणाग्रे परि व्ययामसि ।
शीतिके शीतमित् करो हिमिके हिममित् करः । । १४ । ।

६.८

अक्षण्वता लाङ्गलेन पद्धता पतयिष्णुना ।
लाङ्गलगृह्य⁺ चर्कृषुवृकेण⁺ यवमश्विना । । १ । ।

शौ.६.३०.१, देवा एतं मधुना संयुतं यवं
छा.म.ब्रा.२.१.१६ सरस्वत्यामधि वणावचर्कृषु⁺ ।
इन्द्र आसीत् *सीरपतिः शतक्रतुः
कीनाशा आसन् मरुतः सुदानवः । । २ । ।
हिरण्ययं कलशं सुदानवो दिव्यया सरघया कृतम् ।
अव भृतमश्विना यवं तद् युवं मधु चक्रथुः । । ३ । ।

१४	का. पर * । * शीतिमित् * हिमिके. किर २२२
६.८.१	का. अक्षण्वता * * पतयिष्णुना । लाङ्गलगृह चरक्रषुवृकेणैवमश्विना ।
क	मा. अक्षण्वता लाङ्गलेन;
गघ	मा. लाङ्गलगृह्यचर्कृषुवृकेण । ।
	म. लाङ्गलगृह्यचर्कृषु । ।
द्र.	१ग पा. २.१. ७२ काशिका द्र. ।
२	का. * * * संयुक्तं * . . . त्यामधु मणावचरक्रषु । * * सीरपतिश् * * मन् * * ; ख उ. . . . चर्कृषुः ।
ग	मा. * आसीच्छीरपतिः * ;
	म. * आसी छीरपतिः * ;
३	क का. हिरण्ययं कलशं * ; द्र. ख का. 'सरघया' इति नास्ति ।
द्र.	३ग-४ख 'यवं' इत्यतः - 'मश्विना' इत्यवधिको भागो नास्ति ।

क्रिशावेतदजयतमश्विना सारघं मधु ।

ततो यवो व्यरोहत् सो (S)भवद् विषदूषणः ।। ४ ।।

तु.पै.६.११.११कख युवार्वान् *सरघायाः प्रखिद्य मध्वाभरत् ।

[ततो यवो व्यरोहत् सो] ।। ५ ।।

यद् वृकं मधुपावानमवामयतमश्विना ।

[ततो यवो] ।। ६ ।।

कैरण्डा नाम सरसो वृकस्य वम्या अधि ।

ततो यवो व्यरोहत् सो (S)भवद् विषदूषणः ।। ७ ।।

यदस्य भरथो मधु सरघा सथ्वच्छिनत्* ।

सद्यस्तदर्वतो युवं पुनरा दत्तमश्विना ।। ८ ।।

यो यवं दिग्धविन्द्रो अहिदष्ट उपासरत् ।

तीर्थे रध्रमिव मज्जन्तं उत्तं भरतमश्विना ।। ९ ।।

४ गघ का. ** विरोहत् ** विषदूषणा;

५ का. यवार्वायां सरघायषृषायमश्वभरत् ।

मा. . . . सरघाया प्रखिद्य ।।

म. सरघाया * ।।

६ का. ** वानसवावयत्तमश्विना ।

ख मा. मयतमश्विना ।।

७ का. ** सरथो * संस्याधि । * यतो विरोहत् ** विषदूषणाः;

द्र. मा. ७-८ मन्त्रयोर्मध्ये ५-६ पुनर्लिखितौ ।

८ कख मा. यवस्य * * * सथ्वच्छिनत् ।

म. सथ्वच्छिनत् ।

ख-घ का. सक्तश्छिनत् (सर्धश्चरत्-बेरेट्) सद्यस्तुसर्वतो * .

. धत्तमश्विना ।

९ कख का. * वं * हिदेशोपाचरत्;

घ का. मश्विनाः Z ३Z

यं वहन्त्यद्यायोगाः षड्योगा यं चतुर्गवाः ।
स ते विषं वि बाधतामुग्रो मध्यमशीरिव ।। १० ।।

६.६

पै.८.३.११

यस्य यव प्रसर्पस्यङ्गमङ्गं परुषपरुः ।
तस्माद् यक्षं वि बाधस्वोग्रो मध्यमशीरिव ।। १ ।।

*शकलं च न ते यवान्या रुहन्त्योषधीः ।
यव इद् यावयाद्गोरश्वात् पुरुषाद् विषम् ।। २ ।।

यवो राजा यवो भिषक् यवस्य महिमा महान् ।
यवस्य मन्थं पपिवानिन्द्रश्चकार वीर्यम् ।। ३ ।।

आ भ्रामृतं घृतस्य पुष्पमा भर ।
अनभिखात ओषध इदं दूषय यद् विषम् ।। ४ ।।

१० का. सयं योगा * * चतुर्गवा । सर्वे * * * धातामुग्रो . . ।

क मा. * वहन्त्य; म. * वहन्त्व;

ख उ. * यञ् * ।

द्र. ६.८.१० = का.६.६.१

६.६.१ का. यस्यैव * विषं * बाधस्व उग्रो ।

२ का. शकलं * * * युवान्यान् रुहन्त्योषधीः यवैद्यावयायद् . . . ;

क उ. शकलं * * * * ;

३ क का. * * * भिषक्;

गघ मा. * * पपिवानि । ।

४ ख-घ का. * . . . रभ । अनभिषातोषधै * दूष * * ;

य आयन्ति दिग्धविद्धाः शुद्रा राजन्या उत ।
चक्षुर्मे सर्व आदृश्य ते यन्त्यगदाः पुनः । । ५ । ।

६.१०

पै.५.१७.८५

जीवातवे ः भर्तवे शिरस्त आ रभामहे ।

२.२.३गघ द्र.

रसं विषस्य नाविदमुद्वनः फेनमदन्निव । । १ । ।

भूम्या मध्याद् दिवो मध्याद् भूम्या अन्तादथो दिवः ।

मध्ये पृथिव्या यद् विषं तद् वाचा दूषयामसि । । २ । ।

अश्वत्ये निहितं विषं कपाले निहितं विषम् ।

शिलायो जज्ञे तैमातः प्रथमो विषदूषणी । । ३ । ।

विषस्याहं वैन्दकस्य विषस्य दार्व्यस्य च ।

अथो विषस्य स्वैलस्य समानीं वाचमग्रभम् । । ४ । ।

तदिद् वदन्त्यर्थिन उत शुद्रा उतार्याः ।

विषाणां विष्वगर्थानां सर्वथैवारसं विषम् । । ५ । ।

५ का. इ हायन्तु दिग्धविद्धा * * * । . . . सर्वादृश्य * यन्तुकेदा *
282

६.१०.१ ख का. शिरस्ता * ।

घ का. मुध्नष् ;
मा. . . . फेननमदन्निव । ।

२ कख का. * * * मध्या * त्वादथो * ;

३ क-ग का. * निहतं * * निहतं विषम् शिलायां * * ;
खग मा. * निहिते * । * यज्ञे * ;

४ का. . . . वैन्दकस्य * दाल्भ्यस्य * । * मैत्रस्य सामानीं . . . ।
ग मा. * * स्वैलस्य ;

५ कख का. वदन्त्यर्थित * * उतार्य

क उ. . . . वदन्त्यर्थिन ;

ग मा. विषाणा * ; का, म. * विष्वगर्थ्या(का. त्ति)नां ;

ख पै.५.८.२ख पुरुषस्त्वामृतकर्णो विष प्रथममावयत्* ।
 यथा ह तं नारोपयस्तथास्यरसं विषम् ।।६।।
 यद् वो देवा उपजीका उद्देहं शुशिरं दधुः ।
 पै.५.८.८गघ तत्रामृतस्यासितं तच्चकारारसं विषम् ।।७।।
 पै.४.१६.६कख शकुन्तिका मे अब्रवीद् विषपुष्पं धयन्तिका ।
 न रोपयति न मादयत्यरसं शार्वीयं विषम् ।।८।।
 अत्यपप्तम दुर्गाणि शारीः शकुनयो यथा ।
 इहेन्द्राणीं वरुणानीं सिनीवालीं क्रकोढयाम् ।
 ग्राहां शूरपुत्रां देवीं याचामो विषदूषणम् ।।९।।

६ का. पुरुषस्त्वामृतकर्णो * प्रथममावयत्* । * तन्वारोपयस्तथा ।

७ का. * * * उपजीका उद्देहं शुशिरं दधुः तत्रा मृतम्यासितं उश्चाकारा ;

कख मा. यम् * * * . . . विदुः ।

क म. यम् * * * ;

८ का. शकुन्तिका * ब्रवीद् * * * * सादयत्यरसं सार्व्य * २

ख मा. विषपुष्पन्दयन्तिका । म. विषपुष्पन् * ।

द्र. ८घ < शार्वेयं?

९ कख का. अभ्यपप्तानि * सारीश् * * । * क्रकोष्यां गृह्यं * देवं * * ।

गघ मा. वरुणानीं शिनीवालीं * ;

म. शिनीवालीं * ;

च मा. जाचामो * * ।

आलकं व्यालकं व्यावं जाल्म जिगीमहे ।

जरद्विषं युवाभिषक् वयमित् सासहामहे ।।१०।।

पै.१६.३३.६

अस्याद् घौरस्थात् पृथिव्यस्याद् विश्वमिदं जगत् ।

कख पै.३.४०.६

अस्युर्विषस्यारोपयो (ऽ)नङ्गाहः क्रिशा इव ।।११।।

यावत् सूर्यो वितपति यावद्वाभिविपश्यति ।

तेनाहमिन्द्रत्तेन कृणोम्यरसं विषम् ।

तद्विषमरसं विषमधोभागरसं विषम् ।।१२।।

६.११

मातरिश्वा समभरद्धाता समदधात् परुः ।

इन्द्राग्नी अभ्यरक्षतां त्वष्टा नाभिमकल्पयत् ।।१।।

१० ख-घ का. यावं जाल्प * । जरद्विषं युवाभिषक् वयमिच्छासामहे;

ख मा. * जीगीमहे । म. * जी(→जि)गीव(→म) हे ।

ग उ. * जुवाभिषक्;

द्र.

१० कख मा. 'व्यावं' इति पादचिह्नम् । म. 'व्यालकं' इति पादचिह्नम् ।

ग तु. ६.६.३क ।

११ क का. अस्ता घौरयात् . . . ; उ. अस्याधौ . . . ;

गघ का. अस्युर्विषस्यारोपयो * कृषा यवः;

द्र.

११घ < कृशा * ?

१२ क मा. याव * * ;

खग क. यावश्चाभिविपश्यति । . . . मिन्द्रत्तेन;

उव का. उद्विषमरसं विषमधोभागेरसं * ZZ५Z

उ. विषमधोभागेरसं * ।।१०।।३।।

६.११.१

क उ. * समभवद्;

ख का. * समधात् * ।

भवस्त्वा अभ्यरुक्षद् रुद्रस्ते असुमाभरत् ।
रात्री त्वाभ्यगोपायत् सा त्वं भूते अजायथाः । । २ । ।

घौष्ट आयुर्गोपायदन्तरिक्षमसुं तव ।
माता भूतस्य भव्यस्य पृथिवी त्वाभि रक्षतु । । ३ । ।

यां त्वा देवाः समदधुः सहस्रपुरुषं सतीम् ।
सा देवी त्वमस्येदमपाज व्यजा विषम् । । ४ । ।

याः पुरस्तात् प्रस्यन्दन्ते दिवा नक्तं च योषितः ।
आपः पुरु स्रवन्तीस्ता उ ते विषदूषणीः । । ५ । ।

आतपस्ते वर्षमासीदग्निश्छायाभवत्तपः ।
उल्लं ते अभ्रमासीत् सा त्वं भूते अजायथाः । । ६ । ।

-
- २ का. भगस्त्वा भ्यनक्षद् . . . असुमाभरत् रात्रीस् . . . पाय * * *
अजायताम् ।
ख मा. ऋद्रस्तेयंसुमा . . . । म. ऋद्रस्ते ।
- ३ कख का. घौष्टायुर्गोपायदन्तरिक्षमसुं * ।
मा. . . . आयुर्गोपा मसुन्तव ।
म. मसुन्तव ।
- ४ का. * * * समदधुस् सहस्व * * जेवि त्वमस्येजमपाज .
. ;
- ५ गघ का. * पुरस् उ भे विषदूषणी ।
घ मा. * * * विषदूषणी । ।
- ६ का. आतपस्ते भवत्तपः । उल्लं *
अजायताम् । ।

गन्धर्वस्ते मूलमासीच्छाखा⁺ अपूसरसस्तव ।
मरीचीरासन् पर्णानि सिनीवाली कुलं तव । ७ । ।

अजरा देवा अदधुरमृतं मर्त्येष्व ।
तस्यैतदग्रमा ददे तदु ते विषदूषणम् । ८ । ।

पै.८.८.६कख द्र. अनघ्नौ खनमानं विप्रं गम्भीरे अपसम् ।
भिषक् चक्षुर्भिषक् खने तदु ते विषदूषणम् । ६ । ।

याः पुरस्ताद वितिष्ठन्ते गावः प्रव्राजिनीरिव ।
अमृतस्येव वा अस्यथो हास्यरुन्धती । १० । ।

पै.६.८.५कख द्र. यो मयः सरघायाः प्रखाय मध्वाभरत् ।
ततो यवः प्राजायत्सोभवद् विषदूषणः । ११ । ।

७ कग का. मासीच्छाखा पूसरस्तव ।
. . . चीरासं पूर्णानि;

कख म. मूलमासीच्छाखा
मा. मासीच्छाखा

घ उ. शिनीवाली कुलं * । ।

८ कख का. * * ददुरमृतं . . . ।

ग मा. तस्यैतदग्रमा *;

६ कख मा. अनघ्नयं (→घ्नौ) * * गम्भीरे * ।

ख म. * गम्भीरे * । का. * * पूसं

ग मा. भिषक्चक्षुभि *;

१० क का. * * वितिष्ठन्ति;

गघ का. . . . * स्यतो;

११ का. * * * स्वरघाया पृषाय । * * प्रजायतस्सो *
विमदूषणा ।

गघ मा. * * प्रजायत् * * विषणदूषणः । ।

यवस्यैतत् पलालिनो गोधूमस्य तिलस्य च ।
व्रीहेर्यवस्य दैव्येन कृणोम्यरसं विषम् ।। १२ ।।

तु.पै.६.७.२,३ महीं योनिं समुद्रस्यान्वविन्दन् ऋतायवः ।
तां देवा गुह्यामासीनां समुद्राच्चिदुदाभरन् ।। १३ ।।

समुद्राच्चिदुदाभृत्य तामु पुष्कर आ दधुः ।
अस्याः पृथिव्या देव्याश्चक्षुराकाश्यमसि
विषदूषणम् ।। १४ ।।

इति द्वितीयोऽनुवाकः

६.१२

क,ग

शौ.१५.१७.८,९ द्र. समानमर्थं पर्यन्ति देवा रूपंरूपं तपसा वर्धमानाः ।
यदादित्यमभिसंविशन्ति तदेकं रूपममृतत्वमेषाम् ।। १ ।।

देवो देवेभिरा गमन् महान् नो अतिथिष्मिता ।
स प्रैति जातवेदसमेकरूपो गुहा भवन् ।। २ ।।

-
- १२ मा. यस्यैतत् पलालिनो * तिलस्य * ।
म. . . . पलालिनो * तिलस्य * ।
खग का. गोधूमस्य * * । . . . वस्य वसदैवेन;
१३ का. मही योन्यो . . द्रस्यान्ननिर्दनृचायव ।
* * . मामीनां समुद्राश्च उदाभरं ।
१४ कख का. समुद्राश्च उदाभृत्य उताम पुष्करा दधुः;
ख मा. . . पुष्कर * * ।
घ उ. -राकाश्यमसि * ।। ११ ।। ऋ ।। अ२ ।।
१ का. . . . पार्यन्ति * रूपोरूपं * वर्धमाना ।
उदादितामभिमंविशन्ति तदेको ;
ग म. . . . त्यमभिशंविशन्ति;
२ का. * . . रागमं मंहं * अदितिष्मिता सुप्रीत * भवं;
ख मा. * * अतिथिष्मिता ।

आतिथ्यमग्निं निरपमदेव
 उभयेभिः पितृभिः संविदानः ।
 महान् नु मर्त्य उप भक्षं नागन्
 संगृभ्यादित्या(न) न्यविष्ट वक्षिः । । ३ । ।

त आ विशन्ति पुरुषं शयानं
 प्राणा निविष्टा न ससन्त्येनम् ।
 ते नो रात्र्या सुमनस्यमाना
 अह्ना रक्षन्त्यहणीयमानाः* । । ४ । ।

पशुभ्यो नः पशुपते मृडं सर्वं सं ब्रुह आयताम् ।
 मा नः प्राणेषु रीरिषः । । ५ । ।

वायुः सत्ये अधि श्रितः प्राणापानावभिरक्षन् ।
 सं प्रजा ऐरयदिमाः* । । ६ । ।

-
- ३ क का. थ्यमग्निरवतुदेव;
 ख मा. उभयेभिः * सन्विदानः । म. ** सन्विदानः ।
 गघ का. * मरीया उपभक्षमागं मंगुर्भादित्यां निविष्ट * ;
- ४ का. ता * * * * निष्ट्वा निषसन्त्येनं * * * . . . मानाः अह्ना
 रक्षांत्वहणीयमानां ।
 ख उ. * * * ससन्त्येनं ।
 घ मा. अर्हा रक्षन्त्यर्णीयमानाः । ।
 म. * रक्षन्त्यर्णीयमानाः । ।
- ५ का. ** पशुपतये मृडस् * स्योनिर्हायतां ** प्राणोपु * ;
 ख < शर्व ।
- ६ का. ** धिश्रुतः प्राणापानामभिरक्षं प्रदायुरेदिमां ।
 ग उ. ** यैरयदिमाः । ।

देवा यत्ताः प्रजापतावादित्याश्च येमिरे ।
 पूषा रश्मिष्वायत आदित्यो विष्णुराक्रमे
 स रोहं दिवि रोहति । । ७ । ।

खशौ.५.२५.५ ख प्रजाद्देवाः सवितुः सवे त्वष्टा रूपाणि पिंशतु ।
 अञ्जन्तौ मधुना पयो (ऽ)तन्द्रं यातमश्विना । । ८ । ।

विश्वे देवाः प्र यातनादित्यासः सजोषसः ।
 पुरः पश्चात् स्वस्तये । । ९ । ।

ब्रह्म वर्म बृहस्पतिः संगवो नोऽभि रक्षतु ।
 देवो देवैः पुरोहितः । । १० । ।

मरुतो वृष्ट्या न आ गत सत्यधर्माण ऊतये ।
 अपराह्नेषु जिन्वत । । ११ । ।

इन्द्रो राजा दिवस्पतिरहर्विमाय तिष्ठति ।
 स न इमाः कल्पयाद् दिशः । । १२ । ।

-
- ७ का. * यत्ता . . . तासादित्याश्च * । * रश्मिषु यत्तादित्यो . . .
 . . स्व * दिव * ।
- ८ का. प्रयातुदेवस् सवितु सर्वे *** अंजन्तो ** अतन्द्रं यातुमश्विनां;
 क म. 'द्दे' इति अस्पष्टम् ।
- १० ख उ. सङ्गवो *** ।
 ग का. ** पुरोहिता ।
- ११ क का. * वृष्ट्या नागमतु;
 ख मा. * उतये ।
 ग का. * जिन्वतः;
- १२ का. ** दिवस्परिरहन् मिमाय तिष्ठसि * नैमाष् ** 292
 ग मा. श *** विषः । । म. श * * * * । ।

६.१३

(शौ.५.३०.१-१०)

आवतस्ते परावतः परावतस्त आवतः।

*इहैव भव मा नु गा मा पूर्वाननु गा गतानसुं
बध्नामि ते दृढम् ।।१।।

यत्त्वाभिचेरुः पुरुषः सो यदरुणो जनः।

उन्मोचनप्रमोचने उभे वाचा वदामि ते ।।२।।

यद् *दुद्रोहिय शेपिषे स्त्रियै पुंसे अचित्या।

(उन्मोचन) ।।३।।

यदेनसो मातृकृताच्छेषे पितृकृतादुत।

उन्मोचप्रमोचने उभे वाचा वदामि ते ।।४।।

१ ख-ङ का. आवत । इहैव * * * ग मा पूर्वा अनु * गता ।
नमुं * * दुढं ।

ग-ङ मा. इहै * * * * * पूर्वाननु गा तानसुं * * * ।। म. इहै * . .
. ।।

२ कख का. यस् दनः; उ. य त्वाऽभिचेरुः।
घ का. उभयवादा * * ।

३. < यदरणः?

३ का. य दद्रोहित * स्त्री * चित्या z
क मा. य दृद्रोहिय शेपिसे; म. य दृद्रोहिय *; ख उ. . . . अचित्या ।।

४ का. मातरिकृताश्छेषे पितृषुतादुत । * । उभय * * * ।

कख म. मातृकृताच्छेषे।

ग मा. उन्मोचनप्रमोचन;

यत्ते माता यत्ते पिता जामिभ्राता च सर्जतः ।

प्रत्यक् सेवस्य भेषजं जरदष्टिं कृणोमि त्वा ।। ५ ।।

एह्येहि पुनरेहि सर्वेण मनसा सह ।

दूतौ यमस्य मानु गा अधि जीवपुरा इहि ।। ६ ।।

अनुहूतः पुनरेहि विद्वानुदयनं पथः ।

आरोहणमाक्रमणं जीवतो जीवतो (ऽ)यनम् ।। ७ ।।

मा बिभेर्न मरिष्यसि जरदष्टिर्भविष्यसि ।

निरवोचमहं यक्ष्मसङ्गेभ्यो अङ्गञ्चरं तव ।। ८ ।।

शीर्षरोगो अङ्गरोगो यश्च ते हृदयामयः ।

यक्ष्मः श्येन इव प्रापत्तद् वाचा नुतः परस्तरम् ।। ९ ।।

ऋषी बोधप्रतीबोधावस्वप्नो यश्च जागृविः* ।

ते ते प्राणस्य गोसारो दिक् नक्तं च जाग्रतु ।। १० ।।

५ का. जामन्भ्राता * सर्जत । * छेवस्य भेष * * ते ।

ख मा. जामिभ्राता * * ।

६ का. येहियेहि * सनसा * । शतो * सानु * धि * हि ।

घ मा. * जीवपुरा * ।।

७ क-ग का. अनुहूतः. णसाक्रमणं;

८ क का. सा बिभेन्न परिष्यसि;

गघ का. निर्वोचमं यक्ष्मसङ्गेभ्यो * * ।

९ का. शीर्षरोगमङ्गरोगं . . . हृदयामय । ययक्ष्म श्येनैव प्रापत्ततद् *
* परस्तं;

१० कख मा. * बोधः प्रति (→ती) बोधावस्वप्नो . . यागृविः ।

म. * बोधः प्रतिबोधा यागृविः ।

खघ का. जागृवि । * * प्रणम्य * * स्वप्नं * * २२२

घ उ. * नक्तञ्च जाग्रतुः ।। १३ ।। ॥

६.१४

(शौ.५.३०.११-१७)

अयमग्निरुपसद्य इह सूर्य उदेतु ते ।

उदेहि मृत्योर्गम्भीरात् कृच्छ्राच्चित्तमसस् परि । । १ । ।

नमो यमाय नमोऽस्तु मृत्यवे

नमः पितृभ्य उत ये नयन्ते ।

उत्पारणस्य यो वेद तमग्निं तत् पुरो दधे । । २ । ।

ऐतु प्राण ऐतु मन ऐतु चक्षुरथो बलम् ।

शरीरमस्य सं विदां तत् पदभ्यां प्रति तिष्ठतु । । ३ । ।

प्राणेनाग्रे चक्षुषा सं सृजेमं समीरय तन्वा सं बलेन ।

वेत्थामृतस्य मा मृत मो षु भूमिगृहो भुवत् । । ४ । ।

मा ते प्राण उप दसन् मापानो अपि धायि ते ।

सूर्यस्त्वाधिपतिर्मृत्योरुदायच्छाति रश्मिभिः । । ५ । ।

१ गघ का. त्योर्गम्भीरत् कृच्छ्राच्चित्तमसस् * ।

२ का. * * नममो * * * पितृभ्यः * * नयन्ति । उत्पारिणस्य * *
त्वमग्निं पुरो * ।३ गघ का. सं विदा * * * ष्यतु ।
ग मा. स विद्वां ;४ क-ग का. प्राणेनाग्रय * * समीरय । * * सृजनेन वोत्थामृतस्य
* * ;

गघ मा. वेत्थामृतस्य * * * सु * भूवत् । ।

घ म. * सु * * । ।

५ का. * * * * दसं . . . प धाय * ।

. पतिर्मर्त्योरुदायच्छाति * ।

क उ. * * * * सदन ;

घ मा. रुदायछाति * । ।

इयमन्तर्वदत्युग्रा जिह्वा पनिष्पदा ।

तया रोगान् वि नयामः शतं रोपीश्च तक्मनः । । ६ । ।

अयं लोकः प्रियतमो देवानामपराजितः ।

यस्मै त्वमिह जज्ञिषे दिष्टः पुरुष मृत्यवे ।

तस्मै त्वानु ह्वयामसि मा पुरा जरसो मृथाः । । ७ । ।

६.१५

(शौ.५.१७.१-७.१०,११,१२गघ)

तेऽवदन् प्रथमा ब्रह्मकिल्बिषे

ऽकूपारः सलिलो मातरिश्वा ।

*वीडुहरस्तप उग्रं मयोभुव

आपो देवीः प्रथमजा ऋतस्य । । १ । ।

सोमो राजा प्रथमो ब्रह्मजायां

पुनः *प्रायच्छदहणीयमानः ।

अन्वर्तिता वरुणो मित्र आसी-

दग्निर्होता हस्तगृह्णा निनाय । । २ । ।

६ का. इमन्तर्वद * मणिष्पदा तातयारोमं * नयासः ।
* रोमीच्च उक्सना ।

द्र. क मा. र्वदत्य् इति पादोऽवसितः ।

७ ग का. तस्मै *; मा. * यज्ञिषे;

ञ्च का. * त्वानि ह्वयामसि * * * मृथा २३२

६.१५.१ क का. तं वदं प्रथा ब्रह्मकिल्बिषे;

गघ का. वीडुहरस्तप * * अपोपो * * *;

ग मा. विडुहरस्तप * मयोभूव; म. विडुहरस्तप * * ;

२ का. * * * ब्रजायां * प्रायश्छद् * अन्वत्तित्वा * मित्रो
हस्तगृह्णा * ।

हस्तेनेव ग्राह्य आधिरस्या
 ब्रह्मजायेति चेदवोचत् ।
 न दूताय प्रह्ये तस्य एषा
 तथा राष्ट्रं गुपितं क्षत्रियस्य । । ३ । ।

यामाहुस्तारकां विकेशीं
 दुच्छुनां ग्राममवपद्यमानाम् ।
 सा ब्रह्मजाया प्र दुनोति राष्ट्रं
 यत्र प्रापादि⁺ शशः कल्कुषीमान् । । ४ । ।

ब्रह्मचारी चरति वेविषद्विषः
 स देवानां भवत्येकमङ्गम् ।
 तेन जायामन्वविन्दद् बृहस्पतिः
 सोमेन नीतां जुह्वं न देवाः । । ५ । ।

देवा एतस्यामवदन्त पूर्वे
 सप्तर्षयस्तपसे ये निषेदुः ।
 भीमा जाया ब्राह्मणस्यापनीता
⁺दुर्धा दधाति परमे व्योमन् । । ६ । ।

-
- ३ क का. हस्तेनैव * आदि . .
 गघ का. ** प्रह्या तस्त ** राष्ट्रे **
 ग उ. ***** एषां
- ४ का. विकेशी इत्प्रा गाममवपद्यमाना ** प्र तिनोतु *
 ** शमु उलकखीमां
- ५ कख का. ** वेविशद्विषस् ** भावत्ये
 ख मा. * देवाना ।
 घ का. * निहतां ***; उ. ** जुह्वन् ** । ।
- ६ का. स्यापजयंतु * स्तपस्ते ***** ब्रह्मणस्यापिनिहिता
 दुग्धां ददाति ** ।
 घ मा. दूर्धा ददाति ** । । म. दूर्धा दधा (—>दा) ति ** । ।

- ये गर्भा अवपद्यन्ते जगद् यच्चापलुप्यते ।
 वीरा ये हन्यन्ते मिथो ब्रह्मजाया हिनस्ति तान् ।।७।।
- x सर्वे गर्भाः प्रव्यथन्ते कुमारा दशमास्याः ।
 गघ शौ. १२ यस्मिन् राष्ट्रे निरुध्यते ब्रह्मजाया अचित्त्वा ।।८।।
 शौ. १० पुनर्वै देवा अददुः पुनर्मनुष्या उत ।
 राजानः सत्यं कृण्वन्तो ब्रह्मजायां पुनर्ददुः ।।९।।
 तु.शौ. ११ योपुनर्दाय ब्रह्मजायां कृत्वी देवैर्निकिल्बिषम् ।
 ऊर्जं पृथिव्या भक्तृत्वरुगायमुपासते ।।१०।।

६.१६

- शौ. ५.१७.१८ न तत्र धेनुद्रुहे नानङ्गान् सहते धुरम् ।
 विजानिर्यत्र ब्राह्मणो रात्रिं वसति पापया ।।१।।
- शौ. ५.१६.१५ न वर्षं मैत्रावरुणं ब्रह्मज्यामभि वर्षति ।
 नास्मै समितिः कल्पते न मित्रं नयते वशम् ।।२।।

७ का. य * वपद्यन्ते * यश्चापि . . . । ** हन्योन्ते *** ताम् ।

ग मा. * जे ** ; म. विरा *** ;

८ का. सर्व * दशमास्या अस्मिन् * निरुध्यते * दित्या ;
 उ. . . . अचित्त्वा ।।

९ ग मा. राजान ** ;

गघ का. ** कृण्वानो ब्रह्मजायां ।

१० ख-घ का. कृत्वा देवैर्निकिल्बिषं * पृथिव्या भक्तोभगा २४२
 ख उ. * देवैर्निकिल्बिषं ।

६.१६.१ क का. ** धेनुद्रुहे ;

गघ का. विजानियत्र ब्राह्मणो रात्रिं * . ।

ग मा. विजानियत्र * ;

२ खय का. ब्रह्मज्यामभि * । आस्मै ** ;

असृङ्मती चरति ब्रह्मजाया
 आशा लिम्पन्ती प्रदिशश्चतस्रः ।
 यः क्षत्रियः पुनरेनां ददाति
 स दिवो धारां धयति प्रपीनाम् । । ३ । ।

यो (५) पुनर्दाय ब्रह्मजायां राजा
 तल्पे निपद्यते ।
 दुर्योणा अस्मा ओषधीर्याः काश्चाभि-
 विपश्यति । । ४ । ।

विषमश्नात्यपां विषमश्नाति वीरुधाम् ।
 यो ब्रह्मजायां न पुनर्ददाति
 तस्मै देवाः सुदिहं दिग्धमस्यां । । ५ । ।

शौ.५.१७.८

उद्यत् पतयो दश स्त्रियाः पूर्वे अब्राह्मणाः ।
 ब्रह्मा चेद्धस्तमग्रहीत् स एव पतिरेकधा । । ६ । ।

३ का. असृङ्मती * ब्रह्मजायां शालंपङ्क्तीषु . . . * ददातु
 * दारां ययातु प्रपीणां ।

ग उ. य * * ;

४ का. * | * कल्पे न पद्यते । दुर्योणो स्मा . . . धीर्या
 काश्याभिवपश्यती;

घ मा. -र्या | ।

द्र. घ पाठाः सन्दिग्धाः । द्र. वै.प.को.१.३५७^७

क म. 'ज्या' इत्युपरि ।

५ कख का. मुष्णात्यपा . . . मुष्णाति * ;

घ का. * सुधियं . . . | म. नद्यक्षरो लेखः ।

६ क-ग का. तत् पदयो दिश * . . ब्राह्मणा . . चेद्धस्तमग्रहीत्;

६ ब्राह्मण एव पतिर्न राजा नोत वैश्यः ।
तत् सूर्यः प्रब्रुवन्नेति* पञ्चभ्यो मानवेभ्यः । । ७ । ।

६.१७

(१-४, ६-१० शी. ५.१८.१-७, १३-१४)

नैतां ते देवा अददुस्तुभ्यं नृपते अन्तवे ।
मा ब्राह्मणस्य राजन्य गां जिघत्सो अनाद्याम्* । । १ । ।

*अक्षदृग्धो राजन्यः पाप आत्मपराजितः ।
स ब्राह्मणस्य गामद्यादद्य जीवानि मा श्वाः । । २ । ।

निर्वै क्षत्रं नयति हन्ति वर्धो
ऽग्निरिवारब्धः प्र दुनोति राष्ट्रम् ।
यो ब्राह्मणं देवबन्धुं हिनस्ति
न स पितृणामप्येति लोकम् । । ३ । ।

-
- ७ का. ब्राह्मणेव पतिर्न * वैश्यत् ** प्रब्रुवन्नयतु . . . २५२
ग मा. ** प्रब्रुवन्नेति; म. ** प्रब्रुवन्नेति;
- ६.१७.१ का. ददुस्तुभ्यं * नाड्याः;
क उ. नेतान् * . . . ; ख मा. ** अन्तवे । म. ** अन्तवे ।
घ मा. . . . अनाद्यां । । म. . . . अनाद्यां → द्यां । ।
- २ का. अक्षदृग्धो * पापान्ममपराजितः । ** गामद्यतद्वय * म श्वा;
क मा. अक्षदृग्धो *; म. अक्षदृग्धो *;
- ३ कख का. हन्त * अग्निरिवारब्धः पृतन्नोतु * ।
ख उ. अग्निरिवारब्धः * . . . ।
घ का. त स्य . . . णामप्येति * ।

देवपीयुश्चरति मर्त्येषु गरगीर्णो भवत्यस्थिभूयान् ।
 यो ब्राह्मणं मन्यते अन्नमेव स विषस्य पिबति
 तैमातस्य ।।४।।

शौ.५.१६.६३.

विषं स पिबति तैमातं पश्यन्नग्निं प्र सीदति ।
 यो ब्राह्मणस्य सद्धनमभि नारद मन्यते ।।५।।
 शतापाछां नि गिरति तां न शक्नोति निष्खिदम् ।
 अन्नं यो ब्राह्मणां मन्यः स्वाद्वद्मीति मन्यते ।।६।।

य एनां हन्ति मृदुमन्यमानो
 देवपीयुर्धनकामो न चित्तात् ।
 *सं तस्येन्द्रो हृदये अग्निमिन्ध
 उभे एनं दृष्टो नभसी चरन्तम् ।।७।।

-
- ४ कख का. देवपीयूंश्चरति * गरगीर्त्यो भूयां
 खग मा. * . . त्यस्तिभूयान् । * * * अन्वमेव;
 घ का. * * पिबति तैमातस्या;
 ५ गघ का. * * श्रद्धनमभि नार *;
 ६ का. सतापाछा * षीदत * * शिखनोत निष्किदं अन्न * ब्रह्मणा
 नन्दस्साद्धनमीत * ।
 ख मा. * * * निष्खिदं ।
 गघ उ. * * ब्राह्मणां * स्वाद्वद्मीति * ।।
 द्र. ग < * * * मन्दः?
 ७ का. * * हन्य मृद * देवपीबनकामो * चित्ता सन्तश्चे अन्यो *
 अग्निबन्धो उभैनं दृष्टो * * ।
 क उ. * एनान् * * *;
 ग उ. सन्;
 घ मा. * * दृष्टो (?) * * ।।

न ब्राह्मणो हिंसितवा अग्नेः प्रियतमा तनूः।
सोमो ह्यस्य दायाद इन्द्रो अस्याभिशस्तिपाः* । । ८ । ।

अग्निर्वै नः पदवायः सोमो दायाद उच्यते।
जेता *अभिशस्तेन्द्रस्तत् सत्यं देवसंहितम् । । ९ । ।

आविष्टिताघविषा *पृदाकूरिव चर्मणा।
सा ब्राह्मणस्य राजन्य तृष्टिषा गौरनाद्य । । १० । ।

६.१८

(१-३, ५, ६ = शौ. ५.१८.८-११, १५; ७-१० = शौ. ५.१९.१-३, ७)

इषुरिव दिग्धा नृपते पृदाकूरिव गोपते।
सा ब्राह्मणस्येषुर्दिग्धा तया विध्यति पीयकः । १ । ।

८ ख का. ग्रेष् ** ;
घ का. * स्याभिशस्तिपात् । उ. * अस्याभिशस्त्याः । ।

९ क का. पदवायः;
गघ का. जयताभिशस्त इन्द्रस्तत् ** ।
उ. * अभिशस्तेन्द्रस्तत् ** । ।

१० का. . . टितघहविषा प्रजाकूरिव शर्मणा।
ब्राह्मणस्य . . न्यस्तृप्सीषा गौरनाड्यः २६२

ग उ. < प्रदाकू . . . ।

घ मा. तृष्टिषा . . . । ।

६.१८.१ ख उ. प्रदाकूरिव * ।

गघ का. * . . . स्येषुर्दिग्धा * विध्यतु पीतया ।

तीक्ष्णेषवो ब्राह्मणा हेतिमन्तो
यामस्यन्ति शरव्यां न सा मृषा ।
अनुहाय तपसा मन्युना चोत
दूरादव भिन्दन्ति ते तया ।।२।।

जिह्वा ज्या⁺ भवति ⁺कुल्मलं वाङ्
नाडीका दन्तास्तपसा सुदिग्धाः ।
तेभिर्ब्रह्मा विध्यति देवपीयून्
⁺हृद्बलैर्धनुर्मिर्देवजूतैः ।।३।।

x ये ब्राह्मणं हिंसितारस्तपस्विनं
मनीषिणं ब्रह्मचर्येण श्रान्तम् ।
अवर्तिमद् भविता राष्ट्रमेषां
तमसीव निहितं नानु वेत्ताः ।।४।।

-
- २ क मा. तीक्ष्णेशवो * * ;
२ का. तीक्ष्ण इषवो ब्रह्मणा हेतिसन्तो यामस्सन्ति शरव्यां नि * मृषां ।
अनुहायति * * . . ? दरादभिन्दन्ति * * ।
३ का. * भ्या * कुल्मलं * नडीका दन्ता * सिदिग्धा . . .
ब्रह्मा विधातु देवपीयं निर्जलै वनुर्मिर्देवजूतैः;
क, उ. * ह्या * कुल्मणं * ;
ख मा. नाका ।
ग मा. विध्यति देवपीयु (→यू) न;
म. विध्यति * ;
घ मा. हृद्बलैर्धनुर्मिर्देवजूतैः । ।
म. धनुभिर्दे । ।
४ गघ का. अवन्तिमद् * तपसीव निहतं . . . वेतु ;
घ मा. निनिहितं . . . * । ।

ये सहस्रमराजघ्रासन् दशशता उत ।
ते ब्राह्मणस्य गां जग्ध्वा वैतहव्याः पराभवन् ।। ५ ।।

गौरेव तान् हन्यमाना *वैतहव्याँ अवातिरत् ।
ये केशरप्राबन्धायाश्चरमाजामपेचिरन् ।। ६ ।।

अतिमात्रा अजायन्त नोदिव दिवमस्पृशन् ।
भृगुं हिंसित्वा माहीना असंभव्यं पराभवन् ।। ७ ।।

ये बृहत्सामानमाङ्गिरसमार्पयन् ब्राह्मणं जनाः ।
येत्वस्तेषामुभयादब्रविस्तोकान्यावयत् ।। ८ ।।

ये ब्राह्मणं प्रत्युधीवन् ये चास्मिच्छुक्लमीषिरे ।
अस्त्रस्ते मध्ये कुल्यायाः केशान् खादन्त आसते ।। ९ ।।

-
- ५ का. * . . . मराजं नाशं * दुत
तेभ्यश्च व्रीहिं त्वा * पराभुवं ;
- ६ का. तां हन्यमानो वैतहव्यां इवाचरत् ।
* . . . प्रापुंदायश्चरुमादा उपेचरं ;
ख उ. वैतहव्यां ।
- ७ का. अभिमात्रा जायन्ति नोदिव दिवि पस्पृशं
सृग हिंसित्वा ब्रह्मीममुं भव्यं पराभुवं ।
ग मा. * * माहीनां ;
- ८ का. * * समाल्पयं * * ।
तेत्वक् स्तोकामुभयादन्यत्स्तोकान्यामयत् ।
मा. * . . . संमार्पयन् * जना । ? पेत्य . . ब्रविस्तो . . . ।।
- ९ का. * * प्रत्युधीवं यश्चास्मै शुक्लमीषिरे ।
अस्त्रस्ते * * केशानखादन्तासते ।
ख मा. चेरास्मिच्छुक्लमीषिरे ।
घ मा. केशानखादन्त * ।।

अष्टापदी चतुरक्षी चतुःश्रोत्रा चतुर्हनुः ।
द्विजिह्वा द्विप्राणा भूत्वा सा राष्ट्रमव धूनुते ।। १० ।।

६.१६

- शौ.५.१६.४ ब्रह्मगवी पच्यमाना यावत् साभि विजङ्गहे ।
तेजो राष्ट्रस्य निर्हन्ति न वीरो जायते पुमान् ।। १ ।।
- x आक्रमणेन वै दैवा द्विषन्तो घ्नन्ति *पूरुषम् ।
स्तेयादं ब्रह्मज्यं क्षेत्रे चानृतवादिनम् ।। २ ।।
- १० विषमेतद् देवकृतं राजा वरुणो अब्रवीत् ।
न ब्राह्मणस्य गां जग्ध्वा राष्ट्रे जागार कश्चन ।। ३ ।।
- ८ तद् वै राष्ट्रा स्रवति भिन्नां नावमिवोदकम् ।
ब्राह्मणो यत्र जीयते तद्राष्ट्रं हन्ति दुच्छुना* ।। ४ ।।

घ का. * राष्ट्रमवि * Z७Z
मा. * . . . धूनुते ।।

६.१६.१ कख का. * पश्यमाना * . . वजंगहे ।
गघ मा. ** निरिहन्ति नि *** ।। म. ** निरिहन्ति ***** ।।

२ ख-घ का. ** पौरुषं तेआजं ब्रह्मजं * ता अनृत . . . ।
ख उ. द्विषन्तो * पूरुषं ।

३ क मा. विशमेतद् * ;
गघ का. ते ** दुग्ध्वा * जागर . . . । मा. * * * * * जागर . .
. ।।

४ घ का. हवि दुच्छुना ।

द्र. घ का. 'आ स्रवति भिन्नां नावमिवोदकं । ब्राह्मणो यत्र जीयते तद्राष्ट्रं'
इत्यधिकं पठितम् ।
मा. तद्राष्ट्रं भन्ति दुत्सुना ।। म. * दुत्सुना ।।

शौ.५.१८.१२

एकशतं वै जनता भूमिर्या व्यधूनुत ।

प्रजां हिंसित्वा ब्राह्मणीमसंभवं पराभवन् ।।५।।

यामुदाजनृषयो मनीषिणः

श्रमसातां बृहतीं देवजूताम् ।

सा ब्रह्मज्यं पचति पच्यमाना

राष्ट्रमस्य बृहती यच्च वर्चः ।।६।।

वाचा ब्राह्मणमृच्छति जामि हन्त्यचित्त्वा ।

मित्राय सत्ये द्रुहति यं देवा घ्नन्ति पूरुषम्⁺ ।।७।।

६.२०

†एकपाच्छन्द एककामं च ।

तदाप्नोति चाव च रुन्धे प्रथमया रात्र्या

प्रथमया समिधा ।।९।।

-
- ५ का. * * जवता . . . द्विधूनुतष्
प्रजा हिंसित्वा ब्राह्मीमसंभवं पराभुवं ।
- ६ कख का. यामुदाजंगृ . . . शपुसातां * * ।
क मा. मनीषिणः;
घ का. यश्च वर्चः । उ. वृहति ।
- ७ कख का. * ब्राह्मणमिश्रति जामियं हन्ति चिभ्या;
उ. * ब्राह्मणमृच्छति * हन्त्यचित्त्वा ।
ग मा. मित्रा असत्ये द्रुहति;
घ का. * * * पौरुषम् २८२ उ. यन् * * पुरुषं । ।

६.२०.१

का. एकपाश्छन्द एककासूज् * त आप्नोति . . . रात्र्या * * ;

मा. एकपाच्छन्द एककामुज् * । म. एकपाच्छन्द एककामज् * ।

*द्विपाच्छन्दो द्विपदश्च पशून् ।

तदाप्नोति चाव च रुन्धे द्वितीयया रात्र्या
द्वितीयया समिधा । । २ । ।

त्रील्लोकानूर्त्नीं लोकपतीन् ।

तदाप्नोति चाव च रुन्धे तृतीयया रात्र्या
तृतीयया समिधा । । ३ । ।

*चतुष्पाच्छन्दश्चतुष्पदश्च पशून् ।

तदाप्नोति चाव च रुन्धे चतुर्थ्या रात्र्या
चतुर्थ्या समिधा । । ४ । ।

पञ्च दिशः पञ्च प्रदिशः ।

तदाप्नोति चाव च रुन्धे पञ्चम्या रात्र्या
पञ्चम्या समिधा । । ५ । ।

त्रैष्टुभं छन्दो विराजं स्वराजं सम्राजम् ।

तदाप्नोति चाव च रुन्धे षष्ठ्या रात्र्या
षष्ठ्या समिधा । । ६ । ।

२ का. द्विपाश् चव राल्या * * २
उ. द्विपाच्छन्दो ।

द्र. २-११ उ. 'तदाप्नोति चावच' इत्यूह्यम् ।
का. सर्वत्र 'राल्या' इति ।

३ का. त्रिपाश्छन्दस्त्रींश्च लोकान् स तदाप्नोति ।
द्र. < *त्रील्लूँ लोकांस्त्रींश्च लोकपतीन्* ?

४ का. पूर्वमन्त्रोक्ता एवापपाठाः ।

५ का. * * * प्रेदिशस् ;

६ का. त्रैष्टुभंश्च ;

सप्त प्राणान् सप्तापानान् सप्त ऋषींश्च ।
 तदाप्नोति चाव च रुन्धे सप्तम्या रात्र्या
 सप्तम्या समिधा ।।७।।
 ओजश्च तेजश्च सहश्च बलं च ।
 तदाप्नोति चाव च रुन्धे अष्टम्या रात्र्या
 अष्टम्या समिधा ।।८।।
 अम्भश्च महश्चात्रं चान्नाद्यं च ।
 तदाप्नोति चाव च रुन्धे नवम्या रात्र्या
 नवम्या समिधा ।।९।।
 ब्रह्म च क्षेत्रं चेन्द्रियं च ब्राह्मणवर्चसं च ।
 तदाप्नोति चाव च रुन्धे दशम्या रात्र्या
 दशम्या समिधा ।।१०।।
 विश्वावसू च सर्ववसू च ।
 तदाप्नोति चाव च रुन्धे एकादश्या रात्र्या
 एकादश्या समिधा ।।११।।
 पाङ्क्तं छन्दः प्रजापतिं संवत्सरम् ।
 तदाप्नोति चाव च रुन्धे द्वादश्या रात्र्या
 द्वादश्या समिधा ।।१२।।

इति तृतीयोऽनुवाकः

-
- ७ का. * प्राणां . . . प्राणां * ऋषींश्च चाव चा . . . ;
 मा. ** सप्तापानान् ।।
 ८ उ. बलञ्च । ।।
 ९ म. . . सहश्चात्रं चान्नाद्यञ्च । . . ।। मा. . चान्नाद्यञ्च . . ।।
 का. महश्चात्रं च अन्नाद्यं च ।
 १० मा. ** क्षेत्रं चेन्द्रियञ्च . . । म. *** चेन्द्रियञ्च ।
 ११ क का. . . . वसु . . . वसु *
 ग मा. एकादशा *** ।। का. * रात्र्यैकादश्या *;
 १२ का. पाङ्क्तं छन्दः चाव रुन्धे * रात्र्या ** २६२
 मा. ? पाङ्क्तं ।। २० ।। ३३ ।। अ३ ।।

६.२१

यो वा एकशरावं निर्वपेदेकर्षिमेवानु निर्वपेत् ।

एष वा एकर्षिर्यदग्निः ।

एकर्षिं चैव लोकं चाव रुन्धे

एकर्षिरिव तपत्येकर्षिरिव दीदायैकर्षिरिवान्नादो

भवति य एवं वेद ।

स य एवं विद्वान् प्राशनीयादेतामेव देवतां

मनसा ध्यायेद्

एकर्षेस्त्वा चक्षुषा पश्याम्येकर्षेस्त्वा हस्ताभ्यामा रभ

एकर्षेस्त्वास्येन प्राशनाम्येकर्षेस्त्वा जठरे सादयामीति ।

स यथा हुतमिष्टं प्राशनीयादेवैनं प्राशनाति । । १ । ।

यो वै द्विशरावं निर्वपेत् प्राणापानावेवानु निर्वपेत् ।

एतौ वै प्राणापानौ यन्मातरिश्वा चाग्निश्च ।

प्राणापानौ चैव लोकं चाव रुन्धे ज्योग् जीवति सर्वमायुरेति

का. औ *** * एकऋषिर्य एकऋषिं ।

* ऋषिरिव . . . ऋषिरिव दीदाय एकऋषि । **

वद । स एवं *

एकऋषे पश्यामि एकऋषेस्त्वा हस्ताभ्यामा रभेदेक

ऋषेस्त्वास्यनु . . . म्येकऋषेस्त्वा * साधयामीति *

प्राशनीया * ;

११ मा. * निर्ववेदेक ।

१२ मा. एकर्षिं चैव ; म. एकर्षिञ्चैव ;

१४ मा. हस्ताभ्यामा रभे एक । ।

२१,२ का. वै * पानावेववानु * पेदेते वे ;

२३ मा. * लोकंञ् यः । म. * लोकञ् यः ।

का. यः ;

न पुरा जरसः प्रमीयते य (एवं वेद । स य एवं विद्वान्)
 प्राशनीयादेते एव देवते मनसा ध्यायेत्
 प्राणापानयोस्त्वा चक्षुषा पश्यामि
 प्राणापानयोस्त्वा हस्ताभ्यामा रभे
 प्राणापानयोस्त्वास्येन प्राशनामि
 प्राणापानयोस्त्वा जठरे (सादयामीति ।
 स यथा) । । २ । ।

यो वै त्रिशरावं निर्वपेत् त्रीण्येव त्रिकद्रुकाण्यनु निर्वपेत् ।
 एतानि वै त्रीणि त्रिकद्रुकाणि यदृचः सामानि
 यजूंषि ब्राह्मणम् ।
 ब्रह्म चैव लोकं चाव रुन्धे
 ब्राह्मणवर्चसी भवति य (.)
 प्राशनीयादेतामेव देवतां मनसा ध्यायेद्
 ब्रह्मणस्त्वा चक्षुषा पश्यामि
 ब्रह्मणस्त्वा हस्ताभ्यामा रभे
 ब्रह्मणस्त्वास्येन प्राशनामि
 ब्रह्मणस्त्वा (जठरे । स यथा) । । ३ । ।

-
- २^४ का. . . . देतामेव देवतां . . . त्व . . . रभेत् . स्त्वास्यनु . . .
 .Z
- द्र. मा. सर्वत्र 'प्राणापानयस्त्वा' इति ।
- ३ का. यथा पूर्वमन्त्रे तथैव सजातीयाः अशुद्धयः अकिञ्चित्-
 करत्वान्नोदधियन्ते ।
- द्र. ३^१ का, म. 'यो' इति नास्ति । एवमुपान्तिमं यावत् ।
 मा. * * * निर्वपि त्रिण्येव ।
 म. त्रिण्येव ।
- ३^४ मा. प्राशनीयादेतामेव ।
- द्र. उ. वर्गीयवर्णपराणामनुस्वाराणां परसवर्णो ऽतो न सर्वत्र दर्शितः ।
 तेऽपि न भूयिष्ठाः ।

यो वै चतुश्शरावं निर्वपिष्यतस्त्र एवोर्वीरनु निर्वपेत् ।
 एता वै चतस्र उर्वीर्यद्विदशः ।
 दिशश्चैव लोकं चाव रुन्धे
 कल्पन्ते अस्मै दिशो दिशां प्रियो भवति
 य (एवं । विद्वान्)
 प्राश्नीयादेतामेव देवतां मनसा ध्यायेद्विशां त्वा चक्षुषा
 पश्यामि दिशां त्वा हस्ताभ्यामा रभे
 दिशां त्वास्येन प्राश्नामि दिशां त्वा ।
 (स यथा) । ४ ।

यो वै पञ्चशरावं निर्वपेद् वैश्वानरमेव पञ्चमूर्धानमनु
 निर्वपेत् ।
 एष वै वैश्वानरः पञ्चमूर्धा यद् द्यौश्च पृथिवी च
 मातरिश्वा चाग्निश्चादसावातपन्* ।
 वैश्वानरं चैव लोकं चाव रुन्धे
 वैश्वानर इव तपति वैश्वानर इव दीदाय वैश्वानर
 इवाग्रादो भवति
 (य ।)
 प्राश्नीयादेतामेव देवतां मनसा ध्यायेद्
 वैश्वानरस्य त्वा चक्षुषा पश्यामि
 वैश्वानरस्य त्वा हस्ताभ्यामा रभे
 वैश्वानरस्य त्वास्येन प्राश्नामि

४*

उ. प्राश्नीयादेता एव *

५*

मा. 'वै' इति गलितम् ।

उ. मातरिश्वाचा . . . दशावातपन् ।

का. पृथिवी च रसावतिपं ।

का. 'मातरिश्वा चाग्निश्चा-' इति गलितम् ।

वैश्वानरस्य त्वा ।

(स यथा) ।।५।।

यो वै षट्शरावं निर्वपेत्

षड्यात्र एव देधानु निर्वपेत् ।

एते वै षड्यावानो देवा यदृतवः ।

ऋतुंश्चैव लोकं चाव रुन्धे

कल्पन्ते अस्मा ऋतवो न ऋतुष्वावृश्चत

ऋतूनां प्रियो भवति य (. . . . ।)

प्राश्नीयादेता एव देवता मनसा ध्यायेद्

ऋतूनां त्वा चक्षुषा पश्याम्यृतूनां त्वा हस्ताभ्यामा रभ

ऋतूनां त्वास्येन प्राश्नाम्यृतूनां त्वा ।

(स यथा) ।।६।।

यो वै सप्तशरावं निर्वपेत्

सप्त ऋषीनेवानु निर्वपेत् ।

एते वै सप्त ऋषयो यत् प्राणापान्भ्यानाः ।

सप्तर्षीश्चैव लोकं चाव रुन्धे ज्योग् जीवति

सर्वमायुरेति न पुरा जरसः प्रमीयते य (. . । . .)

प्राश्नीयादेता एव देवता मनसा ध्यायेत्

सप्तर्षीणां त्वा हस्त्याभ्यामा रभे

सप्तर्षीणां त्वास्येन प्राश्नामि

६^१ का. . . . षड्यात्र . . . ;

६^२ मा. * * षड्यावावानो ।

६^३ का. . . . नर्तुष्वावृश्चतु . . . ;

६^४ मा. 'ऋतूनां' इति पाठो दृश्यते ।

७^१ का, मा. निर्वपि सप्त ।

सप्तर्षीणां त्वा ।
 (स यथा) ।।७।।

यो वा अष्टशरावं निर्वपेद्
 विराजमेवाष्टपदीमनु निर्वपेद् ।
 एषा वै विराडष्टपदी यद् द्यौश्च पृथिवी
 वापश्चौषधयश्च
 वायुश्चान्तरिक्षं च सूर्यश्च चन्द्रमाश्च ।
 विराजं चैव लोकं चाव रुन्धे
 विराजत्यस्मिंश्च लोके अमुष्मिंश्च
 वैराजर्षभ इत्येनमाहुर्ग्य (. ।)
 प्राश्नीयादेतामेव देवतां मनसा ध्यायेद्
 विराजस्त्वा चक्षुषा पश्यामि
 विराजस्त्वा हस्ताभ्यामा रभे
 विराजस्त्वास्येन प्राश्नामि विराजस्त्वा ।
 (स यथा) ।।८।।

-
- ७^३ का. सप्तर्षीश्वैव रुन्धे सप्तर्षिरिव तपति सप्तर्षिरिव दीदाय
 सप्तर्षीवात्रादो भवति यष् ;
- ७^४ मा. ध्याये । ।
- ८^{१,२} का. दीरनु * दिर्यद्
- ८^{२,३} का. 'वायुश्चा रुन्धे' इति गलितम् ।
- ८^२ उ. * * य द्यौश्च ;
- ८^२ मा सूर्यश्चन्द्रमाश्च ।
- ८^३ उ. लोके अमुस्मि (म. ←ष्मि) श्व;
- ८^३ मा नमाहुयः ।
- ८^४ मा. प्राश्नीयामेतामेव * * * ।
- द्र. का. अपरे च पाठभेदाः शोधार्हाः सन्ति ।

यो वै नवशरावं निर्वपिन्नवयान्न एव
देवाननु निर्वपेत् ।

एते वै नवयावानो देवा यन्मासाः ।

मासश्चैव लोकं चाव रुन्धे

कल्पन्ते अस्मै मासा मासां प्रियो भवति य (. . . । . . .)

प्राश्नीयादेता एव देवता मनसा ध्यायेन्

मासां त्वा चक्षुषा पश्यामि

मासा त्वा हस्ताभ्यामा रभे

मासां त्वास्येन प्राश्नामि

मासां त्वा ।

(स यथा) ।। ६ ।।

यो वै दशशरावं निर्वपेदिडामेव धेनुमनु निर्वपेत् ।

एषा वा इडा धेनुर्यद् यज्ञः पशवः ।

इडां चैव धेनुं यज्ञं च लोकं च पशूंश्चाव रुन्धे

कल्पन्ते *अस्मा *इड इडां प्रियो भवति

य (. . . । . . .)

प्राश्नीयादेतामेव देवतां मनसा ध्याये-

दिडायास्त्वा चक्षुषा पश्यामीडायास्त्वा हस्ताभ्यामा रभ

इडायास्त्वास्येन प्राश्नामीडायास्त्वा ।

(स यथा) ।। १० ।।

६^१ का. व्रवयाम् ;

६^{२,४} का. सर्वत्र 'मासां' इत्यत्र 'मासानां' इति ।

६^४ मा. मासा त्वास्येन * * * । ।

१० का. वै * निर्वपि डामेव . . . निर्वपेदेष वावाविडा . . . * पशव
* . . . धेनुं च * * * * पशूश्चाव * * स्मै इडो * * * यष् . .
. . रभेदिडाया . . . zz

१०^३ उ. 'कल्पन्ते भवति' इति गलितम् ।

यो वा एकादशशरावं निर्वपेद्
 रोहितमेवानु निर्वपेत् ।
 एष वै रोहितो यदिन्द्रः ।
 इन्द्रं चैव लोकं चाव रुन्धे
 इन्द्रियावी प्रिय इन्द्रस्य भवति य (. . . । . . .)
 प्राशनीयादेतामेव देवतां मनसा ध्याये-
 दिन्द्रस्य त्वा चक्षुषा पश्यामीन्द्रस्य
 त्वा हस्ताभ्यामा रभ
 इन्द्रस्य त्वास्येन प्राशनामीन्द्रस्य त्वा ।
 (स यथा) । ११ ।

यो वै द्वादशशरावं निर्वपेद् विश्वामेव देवाननु निर्वपेत् ।
 एते वै विश्वे देवा यदिदं सर्वम् ।
 विश्वांश्चैव *देवाल्लोकं चाव रुन्धे
 कल्पन्ते अस्मै विश्वे देवाः प्रियो विश्वेषां देवानां भवति
 य एवं वेद ।
 स य एवं विद्वान् प्राशनीयादेता एव देवता मनसा ध्यायेद्
 विश्वेषां त्वा देवानां चक्षुषा पश्यामि
 विश्वेषां त्वा देवानां हस्ताभ्यामा रभे

-
- ११ का. . . . रोहितामेवानु निर्वपेदेष * यदिन्द्र रुन्धे कल्पन्ते
 स्मै इन्द्रियावै प्रिये इन्द्रश्च भवति यष् रभेदिन्द्रस्य
 त्वा जठरे २२
 १२१ का. * * * * विश्वाम्नि एव . . . र्वपेदे ;
 मा. * * द्वादसशरावं निर्वपे देवमनु ।
 १२२ मा. विश्वाश्चैव देवाल्लोकं ; म. देवाल्लोकं ;
 १२३-४ का. . . . देवलोकं * स्मै ।

विश्वेषां त्वा देवानामास्येन प्राश्नामि
 विश्वेषां त्वा देवानां जठरे सादयामीति ।
 स यथा हुतमिष्टं प्राश्नीयादेवैनां प्राश्नाति । । १२ । ।

६.२२

इमां मात्रां निर्वप ओदनस्य तस्य पक्ता
 मुच्यतां किल्बिषेभ्यः ।
 अभिद्रोहादेनसो दुष्कृताश्च पुनातु मा
 पवनैः पवित्रः । । १ । ।
 भद्रौ हस्तौ भद्रा जिह्वा भद्रं भवतु मे वचः । .
 मह्यं पवित्रमोदनं ब्रह्मणा निर्वपामसि
 हस्ताभ्यां निर्वपामसि । । २ । ।

यन् मयि गर्भे सति माता चकार दुष्कृतम् ।
 अयं मा तस्मादोदनः पवित्रः पात्वंहसः । । ३ । ।

शौ. १०.५.२२कख यदर्वाचीनमेकहायनादनृतं किं चोदिम ।
 (अयं) । । ४ । ।

स एवं * प्राश्नीयादेतामेव देवतां * रभेद्
 देवानां त्वा हुमिष्टं . . Z9Z
 मा विश्वेषां * देवानास्येन *
 । यस्यथा । २१ । । ॥ १२ । ।
 १२^१ < विश्वौ एव ?

द्र.

६.२२.१ क-ग का. * सातां पन्था * दुष्कृताश्च ;
 गघ मा. दुष्कृताश्च * ना * । ।

२ ड मा. नास्त्ययं पादः ।

३ क का. यन्मे *

ग का. * तास्मादोदनः ;

४ का. यदुर्वाचीनमेकहाय चोदिमः

यद् दुष्कृतं यच्छमलं^५ यदेनश्चकृमा वयं ।
(अयं) ।। ५ ।।

यन् मातरं यत् पितरं यद् वा जामिं जिहिंसिम ।
(अयं) ।। ६ ।।

यन् मातृघ्ना यत् पितृघ्ना भ्रूणघ्ना यत् सहासिम ।
(.) ।। ७ ।।

शौ. ७. ६५. ३क

श्यावदता कुनखिना स्तेनेन यत् सहासिम ।
(.) ।। ८ ।।

शिशुन्धानां पूंश्चलानां तक्ष्णां यदन्नमाशिम^६ ।
(.) ।। ९ ।।

यदपामपजहिम निमज्य पपिमोदकम् ।
(.) ।। १० ।।

५ क मा. * * यच्छमलं; म. * * यच्छमलं;

६ ख का. यद्राजामद्रियंशिसः;

७ का. * * * पितृघ्न * * सहाशिमः;

ख उ. भ्रूणघ्ना *;

८ का. च्यावदता * * यश्चहाशिमः;

९ का. शुशुण्डानां पूंश्चलानां तत्कृणां माशिमः;

ख मा. तक्ष्णा . . . मासिम ।। म. * . . मासिम ।।

१० का. . . . मपिजहुर्मृन्मृज्य पपिसोदकम् २१२

मा. यदसामप यहिमं निमज्यंमपिमोदकं ।। २२ ।। ३ ।।

द्र.

का. काण्डिका अत्र समाप्ता । बैरेट्महोदयेन तथा न गणितम्
असमाप्तैव काण्डिकेति मन्यमानेन ।

६.२३

यत् क्रुद्धा मन्युतो वयं ब्राह्मणस्य निजग्मिम
पदा वा गामुपारिम ।

(.) । १ । ।

यद् ब्रह्मचर्ये यत् स्नातचर्ये अनृतं किं चोदिम ।

(.) । २ । ।

शौ.७.६५.३ख

किलासेन दुश्चर्मणा वण्डेन यत् सहाशिमाधाराभिगतेन वा ।

(.) । ३ । ।

यत् क्षेत्रमभितिष्ठाथाश्वं वा यं निरेमिषे ।

(.) । ४ । ।

यदक्षेषु हिरण्ये गोष्वश्वेषु यद्धने अनृतं किं चोदिम ।

(.) । ५ । ।

सख्युर्जायां स्वां दासीं सूतिकां लोहितावती-
मशुद्धां यदुपेयिम ।

(.) । ६ । ।

१ का. यदुकुवामन्यतो * ब्रह्मणस्य निजघ्नसु * * गामुपेदिम ।

क उ. * क्रुद्धा * * ;

ख मा. ब्रह्मणस्य * ;

२ क का. द्वितीयं 'यत्' नास्ति ।

म. * ब्रह्मचर्यो * स्नातचर्यो । द्र. अयं लेखकप्रमादः ।

३ खग का. वण्डे * सहाशिमाद् धाराभिषिक्तेन मा ।

४ का. यत्र क्षेत्रमभितिष्ठाताश्वं * * * ;

उ. * जं * । ।

५ क का. . . . हिरण्यये; मा. यदग्धेषु * ;

६ का. चक्षुर्जायां * * * यदुपेयिम ।

ख मा. सूतिकां ;

परिवित्तेन परिविविदानेना-

भ्यवस्त्रातेन परिभक्षितेन दिधिषूपत्या यत् सहाशिम ।

(.) ।। ७ ।।

यत् कुसीदं विभेजिम द्विमेयं धनकाम्या ।

(.) ।। ८ ।।

य(द्) + द्वयेकं य(त्) त्रयेकमुपैकमिति यद् ददौ ।

(.) ।। ९ ।।

य(त्) त्वरमाणाः शबलमपक्वं मांसमाशिम+ ।

(.) ।। १० ।।

६.२४

यदन्नमाशिमा वयमन्नमन्नकाम्योदरस्याभिशाच्या ।

(.) ।। ११ ।।

७ का. परिविद्यष् परिविदानेनाभ्यवस्त्रातेन परिभक्षितेन द्विदुषूपत्या *
* ।

ग मा. दीधिषूपत्या * सहासिम । म. दिधिषूपत्या * सहासिम । ।

८ का. यदुकुसीदं विभेजिम * * ;

ख उ. द्युमेयन् * । ।

९ का. य द्वयेकं य त्रयेकमुपैकमिति * * ;

उ. यद्येकं यत्रयेक(मा.कं) मुपै . . यद्वदौ । ।

१० का. यत्परमाणा शवलमपक्वं मांसमाशिमः । २ ३ ४

ख उ. * मांसमाशिम । ।

द्र. का. अत्रापि हस्तलेखे काण्डिकासमाप्तिसूचने सत्यपि बैरेद्-महोदयेन
तथा न कृतम् ।

६.२४.९

का. वयमदन्नम . . . दनस्यापिशाच्या ।

यद् विद्वांसो यदविद्वांसो* अनृतं किं चोदिम ।
अयं मा तस्मादोदनः पवित्रः पात्वंहसः । । २ । ।

यद् देवस्य सवितुः पवित्रं
सहस्रधारं विततं हिरण्यम् ।
येनेन्द्रमपुननमार्तमर्त्यास्तेनायं मां सर्वपशुं पुनातु । । ३ । ।

येनापुनात् सविता रेवतीरपो
येनापुनीत वरुणः सवाय ।
येनेमा विश्वा भुवनानि पूतास्तेनायं मां
सर्वपशुं पुनातु । । ४ । ।

तै.ब्रा.
३.७.१२.५

अति क्रामामि दुरितं यदेनो जहामि रिप्रं
परमे सधस्ये ।
येन यन्ति सुकृतो नापि दुष्कृतस्तमा रुहेम
सुकृतामु लोकम् । । ५ । ।

- २ कख का. * * यदिविद्वांसो * * चोदिमः;
उ. * विद्वांसो यद्विद्वांसो * ।
३ का. येद् * * * * वितथं हिरण्यं येनेन्द्रवपुननार्तिसर्त्यास्तेनायं * *
* ।

ग मा. येनेन्द्रम ;
म. . . . न्द्रमपुननमार्तमर्त्यास्तेनायं * * * । ।

द्र.

१ मा. मनन्नम् इति पादोऽवसितः ।
२क < * * यद् व् अविद्वांसो ?
३ग < येनेन्द्रमपुनन्नमार्तमर्त्यास्तेनायं ?

- ४ कख का. * रेवतीरथो . . . वरुण स्यवायः;
उ. . . . येनापुनीद् . . . ।

५ का. * क्रामासि * . . . जहामि रिपु * * । येनेन्द्रवपुनं नाति
दुरितं यदेनो जहामि रिपुं परमे सधस्ये येनेन्द्रवपुनं नाति दुष्कृतस्तमा
* सुकृतासु * ;

मा यक्षमिह *हासिष्ट मा रिफन्तो वि गातन ।
अमैव पुण्यमस्तु नो अतुनन्वेति किल्बिषम् ।। ६ ।।

इमं पचाम्योदनं पवित्रं पवनाय कम् ।
स मा मुञ्चतु दुष्कृताद् विश्वस्माद्धैनसस्परि ।। ७ ।।

६.२५

सहस्राक्षं शतधारमृषिभिः पवनं कृतम् ।
तेना सहस्रधारेण पवमानः पुनातु मा ।। ९ ।।

येन पूतमन्तरिक्षं यस्मिन् वायुरधि श्रितः ।
(.) ।। १२ ।।

येन पूते द्यावापृथिवी आपः पूता अथो स्वः ।
(.) ।। १३ ।।

-
- ६ का. * यक्षमिहामिष्टमारिहन्तो * गातुनः समैव . . . * तृणं नयतु
दुष्कृतं;
क उ. * . . . हासिष्ट;
घ मा. अतुनन्वेति * ।।
द्र. घ < *अत्रीन् अन्वेतु किल्बिषम् ।
- ७ क मा. पचांमोदनं ; ख का. * पचनाय * ;
ग उ. * * मुञ्चन्तु * ;
घ का. विश्वस्मस्माश्चै . . . * २४२
मा. . . स्माद्धैवसस्परि ।। २४ ।। ॥ ॥
- ६.२५.९ खग का. . . . पावनं * । तेनातेना * ;
- २ ख का. * * * श्रुतः;
- ३ का. येन पूते द्यावापृथिवी आपष्पूता अथो स्वः ।
द्र. अधोरेखाङ्कितान्युदात्तानि ।
ख उ * * * स्वः ।।

येन पूते अहोरात्रे दिशः पूता उत येन प्रदेशाः ।
(.....) ।।४।।

येन पूतौ सूर्याचन्द्रमसौ
नक्षत्राणि भूतकृतः सह येन पूताः ।
(.....) ।।५।।

येन पूता वेदिरग्निः
परिधयः सह येन पूताः ।
(.....) ।।६।।

येन पूतं बर्हिंराज्यमथो हविः ।
(.....) ।।७।।

येन पूतो यज्ञो वषट्कार उताहुतिः ।
(.....) ।।८।।

येन पूतौ व्रीहियवौ याभ्यां यज्ञो अधिनिर्मितः ।
(.....) ।।९।।

४ क उ. 'येन' इति नास्ति ।

का. प्रदिशः;

५ उ. 'येन' इति नास्ति ।

का. * * सूर्याश्चन्द्रमसौ * * * * पूता ।

६ क उ. 'येन' इति नास्ति । का. * * . रग्नयः ;

ख का. * * * पूता;

८ का. * पूतौ * * हुताहुतिः

मा. नास्त्ययं मन्त्रः ।

९ का. * * व्रीहियवाभ्यां * अधितिर्मिताः;

मा. 'येन' इति नास्ति ।

येन पूता अश्वा गावो अथो पूता अजावयः ।
(.) । १० । ।

६.२६

येन पूता ऋचः सामानि
यजुर्ब्रह्मणा सह येन पूतम् ।
(.) । ११ । ।

येन पूता अथर्वाण आथर्वणा
अङ्गिरसो देवताः सह येन पूताः ।
(.) । १२ । ।

येन पूता ऋतवो येनार्तवा
येभ्यः संवत्सरो अधिनिर्मितः ।
(.) । १३ । ।

येन पूता वनस्पतयो वानस्पत्या
ओषधयो वीरुधः सह येन पूताः ।
(.) । १४ । ।

१०

का. * * श्वा * * * * २५२

मा. 'येन' इति नास्ति । अस्यां काण्डिकायां पादावसानचिह्नं नास्ति

६.२६

उ. एकादशमन्त्रं यावद् 'येन' इति नास्ति ।

१

का. * * ऋचास् * यजुर्ब्रह्मण * * * ;

२

का. * पूतानाथर्वाङ्गिरसो * * * पूता ।

३

क का. * * * येनान्तवा;

ख उ. * सम्वत्सरो * । ।

४

ख का. * वीडधस् * * पूता ।

येन पूता गन्धर्वाप्सरसः

सर्पपुण्यजनाः सह येन पूताः ।

(.....) ।। ५ ।।

येन पूता नद्यः सिन्धवः समुद्रः सह येन पूतः ।

(.....) ।। ६ ।।

येन पूताः पर्वता हिमवन्तो

वैश्वानरः परिभूः सह येन पूतः ।

(.....) ।। ७ ।।

येन पूता विश्वे देवाः परमेष्ठी प्रजापतिः ।

(.....) ।। ८ ।।

येन पूतः स्तनयिलुरपां वत्सः प्रजापतिः ।

(.....) ।। ९ ।।

येन पूतः प्रजापतिल्लोकान् विश्वं भूतं स्वराजभार ।

(.....) ।। १० ।।

५ क का. ** गन्धर्वाप्सरसः; मु. ** गन्धर्वाप्सरसः;

६ ख का. समुद्रास् ** पूताः;

७ ख का. * परिभवस् ** पूताः; मा. * परिभू *** ।।

द्र. का. ६ = ७, ७ = ६ ।

९ का. * पूतस् स्तनयिलुरपां ** ;

मा. पूतः स्तनयिलुरपां ** ।।

म. पूतः स्तनयिलुरपां ** ।।

१० क का. ** प्रजापतिः लोकं; मा. पूतः प्रजापतिल्लोकान्;

द्र. का. ९ = १०, १० = ९ ।

येन पूतमृतं सत्यं तपो दीक्षा च पूयते ।
(.) । ११ । ।

येन पूतमिदं सर्वं यद्धूतं यच्च भाव्यम् ।
तेना सहस्रधारेण पवमानः पुनातु मा । १२ । ।

६.२७

(शौ.५.२०)

उच्चैर्घोषो दुन्दुभिः सत्त्वनायं वानस्पत्यः
संभृत उस्त्रियाभिः ।

वाचं क्षणुवानो दमयन् सपलान् सिंह इव
+ज्येष्ठ्यन्नभि तंस्तनीभिः । १ । ।

सिंह इवास्तानीद् +द्रुवयो विबद्धोऽभिक्रन्दनृषभो
+वाशितामिव ।

वृषा त्वं वध्रयस्ते सपला ऐन्द्रस्ते शुष्णो
अभिमातिषाहः । २ । ।

११ ख का. * * पूतयते ।

१२ का. यश्च भव्यं येन * * * मां २६२

द्र. उ. मा. सप्तममन्त्रं विहायान्यत्र पादावसानचिह्नं नास्ति ।

६.२७.१ का. उच्चैर्घोषो * सत्त्वनायं * * * * खण्वानो * सपत्नान् सिंहैव
द्वेषंनभि तंस्तनयति ।

ख मा. * * उस्त्रियाभिः ।

घ मां. * * ज्येष्ठंनभि तंस्तनूभिः । ।

२ का. सिंहैवात्तानी द्रुवयो * अभिक्रन्दनृषभो वाशितामिव । नृषा त्व
. सपलानिन्द्रस्ते * भिमातिषाहः ;

क मा. * * * * * दृदयो * ; म. * * * * * धृदयो * ;

ख उ. * * वासितामिव ।

संजयन् पृतना ऊर्ध्वमायुर्गृह्णा गृह्णानो
 बहुधा वि चक्ष्व ।
 दैवीं वाचमा हुर गुरस्व वेधाः शत्रूणामुप
 भरस्व वेदः । । ३ । ।

वृषेव यूथं सहस्रो विदानो गव्यन्नभि
 रुव संधनाजित् ।
 शुचा विध्य हृदयं परेषां हित्वा ग्रामान्
 प्रच्युता यन्तु शत्रवः । । ४ । ।

दुन्दुभेर्वाचं प्रयतां वदन्तीमाशृण्वती
 नाथिता घोषबुद्धा ।
 नारी पुत्रान् धावतु हस्तगृह्णामित्री भीता
 समरे वधाना । । ५ । ।

-
- ३ का. संजयं * ऊर्ध्वमायु गृह्णा * * * चक्षः z देवीं वाचसा गुरस्सु
 मेधा शत्रूणामुप भरस्सु वेदाः (घ मु. शत्रूणामुप . . .);
 गघ मा. * गुरस्वे मेधाः शत्रूणामुप * * । ।
 घ. म. वे(→मे)धाः । ।
- ४ का. . . . * सहसं * गव्यंनभ रोह * सुमा विद्धि * * हुत्वा * *
 * शत्रवः;
 कख मा. . . . जूथं * * * * * ससन्धनाजित् ।
 म. सह(सं→)सो * * * * * सन्धनाजित् ।
- ५ क का. दुन्दुभिर्वाचं * * ; उ. * * प्रयतं * * ;
 ख मा. नाथितो * ।
 गघ का. * पुत्रं * हंगृह्णामिन्ने भीताः * वधानः;

धीभिः कृतः प्र भरस्व वाचमुद्धर्षय
 सत्त्वनामायुधानि ।
 अमित्रसेनामभिजज्जभानो द्युमद् वद
 दुन्दुभे सुनृतावत् । । ६ । ।

पूर्वो दुन्दुभे वि षहस्व शत्रून् भूम्याः पृष्ठे
 वद बहु रोचमानः ।
 इन्द्रमेदी सत्त्वनः सं ह्वयस्व मित्रैरमित्रानव
 जङ्घनीहि । । ७ । ।

अन्तरेमे नभसी घोषो अस्तु पृथक् ते ध्वनयो
 यन्तु शीभम् ।
 अभि क्रन्द स्तनयोत्पिपानां श्लोककृन्
 मित्रतूर्याय स्वर्धि । । ८ । ।

-
- ६ का. * * पू भरस्सु . . मुद्धर्षयस्सत्तनामा अमित्रसेनानाम-
 भिजज्जभानो दिमद्वल * * ।
 कख मा. * * * * वाजिमुद्धर्षय ।
 म. * * * * वाजिमु ।
 गघ उ. मभिजज्जभानो * * * सुनृतावत् । ।
 ७ क मा. * दुन्दुभे * * * ;
 गघ का. इन्द्रसेदीन् * * ह्वयस्व । अमित्रैरमित्रानव जङ्घनीहि;
 उ. जङ्घनीहि । ।
 ८ का. अन्तरेसो * * * * ध्वनयो * * । * * स्तनयोत्पिपाना
 श्लोककृत्रतूर्याय श्रद्धी ।

संक्रन्दनः प्रवेदो धृष्णुषेणः प्रवेदकृद्

बहुधा ग्रामघोषी ।

श्रेयो वन्वानो वयुनानि विद्वान् कीर्तिं बहुभ्यो

वि भज द्विराजे ।। ६ ।।

श्रेयःकेतो वसुजित् सहीयान्

मित्रं दधानस्त्विषितो विपश्चित् ।

+अंशूनिव ग्रावाधिषवणे +अद्रि-

गर्व्यं दुन्दुभे अधि नृत्य वेदः ।। १० ।।

शत्रूषाण् नीषाडभिमातिषाहो गवेषणः

सहमान उन्दित्र् ।

वाग्वी मन्त्रं प्र जनयस्व वाजिन्

साङ्ग्रामजित्यायेषमुद् वदेह ।। ११ ।।

६ क का. सङ्क्रन्दनष् प्रस्रवेणो *;

गघ का. श्रेयो वध्वानो ** कीर्तिं बाहुभ्यो *** z

ग मा. श्रेयो * * * * * वित्तय * ।।

घ म. ** विभ(ज→)य * ।।

१० क का. श्रियष्केतो वसुधिस् *;

गघ का. अंशूनिव श्रावावृषणे द्विर्गर्व्यं * * * * *;

मा. अंशुन इव * अन्दिर्गर्व्यं * * * * * ।।

म. अंशुन इव * अभिर्गर्व्यं * * * * * ।।

११ का. शत्रूषां नीषाडभिमातिशाहो * सहमानोदभृत् । * मिन्द्रं
पृतनयस्सु वाचं सङ्ग्रामजिभ्या एषमुद्धदेहः;

कख मा. * नीषाड शवेषणः * ।

गघ मा. * * * * * संग्राम ।।

म. * मन्त्रम् * * * सांग्राम ।।

अच्युदच्युत् +समदो गमिष्ठो+ मृधो जेता
 पृतनाषाडयोध्यः ।
 इन्द्रेण क्लृप्तो विदथा निचिक्यद्भुद्योतनो
 द्विषतां याहि शीभम् ।।१२।।

६.२८

(तु.शौ.३.२५)

इमास्तपन्तु त्वीषधीरोषधीनामयं रसः ।
 अश्वत्यस्ते (ऽ)यं हृद्यग्रिर्भूतो व्योषतु
 प्र पतातो ममाध्या ।।१।।

यथा सूत्रं लाक्षारक्तमाज्येनानुषिष्यते ।
 एवा ते कामः सर्पन्तन्तरस्थसु मञ्जसु
 प्र (.....) ।।२।।

यथा कुष्ठः प्रयस्यति यथा दह्यते अर्चिषा ।
 एवा ते दह्यतां मनः प्र (.....) ।।३।।

१२

का. अभ्युदुश्यन् (मु. अत्युदुच्यन्) समदो गमिष्ठ मृधो जयता
 पृतनाषाडयोध्यः * क्लृप्तो वितथा निचिक्युद्युभ्योतनो * * शीतम्
 ४७४

क मा. समनयोगमिष्ठो; म. समयोगमिष्ठो;
 गघ मा. * * * निचिक्यद्भुद्योतनो द्विषणं * * ।।२७।। ॥
 म. * * * द्भुद्योतनो ।।२७।। ॥

६.२८.१

क का. पन्त्वोषधी-;

ङ का. * पतानो ममाध्य;

प्र.

मा. द्वितीये अर्धे द्वौ पादौ । म. पादावसानचिह्नं नास्ति ।

२

का. * सूत्रं माज्येनानुषिष्यध्यते ।

* * काम सर्पन्तन्त्वर्थसु * प्रा;

कख मा. * * लाक्षारक्तमाज्येना ।

पुंसः कुष्ठात् प्र क्षरति स्तोक आधिभिराभृतः ।

स ते हृदये वि वर्ततां प्र (.) । । ४ । ।

एष ते स्तोको हृदयं दिग्धेवेषुः प्र पद्यताम् ।

अस्त्राखणं यथेष्टा कामो विध्यतु त्वा मम

प्र (.) । । ५ । ।

हरित एधि शुष्काक्षः सर्वदा हृदयामयि ।

स्त्रियस्ते अन्या माष्ठाञ्जुरथो त्वाशाभि शोचतु

प्र (.) । । ६ । ।

शोचीमदस्तु ते शयनं शोचिमदुपवेशनम् ।

शोचीमदस्तु ते मनो यथात्र न रमासा अर्वाची न मनास

प्र (.) । । ७ । ।

न रमासै सङ्गतेषु शयानं त्वाभि शोचतु ।

ग.तु.शौ.३.२५.१क स्तोकस्त्वोत्तुद उत्तुदात् प्र (.) । । ८ । ।

४ का. पुंसङ्कुष्ठं ** स्तोका धीभिराभृतः **** वर्ततान् मनाधीभिस्तव प्र ।

द्र. ४घ उ. 'मन आधीभिस्तव' इति चतुर्थः पादो गलित इति प्रतीयते ।

५ ख-ङ का. दिग्धेवेषु * पद्यता । अस्त्राखणं यथेष्टा * विध्यतु तामव प्रा २

६ का. हरितेति ** हृदयामयी त्रिहस्ते अन्यामश्छांसुरथो . . . २

द्र. ६ ग माङ्गयोगिनो लुङः प्रथमपुरुषबहुवचने किंचिद्भूपम् ? < मा अच्छांशुः ?

७ का. शोचीनुदस्तु ** शोचानुदप । शुचीमस्तु ** यथात्व
** वाचीनमनस्स प्रा;

८ का. निर्मामयमंगयेषु चपानं . . * । स्तोकस्तोक उत्तरोत्तर प्रा;

अन्तर्दहति चर्मणो अस्थिमांसेभिराभृतम् ।
 सर्वान् यज्ञः प्र याशयादैङ् आधिभिस्तव
 प्र (.....) ॥६॥

हृदयेऽधि समिध्यतां स्वैर्मासेभिरेष ते ।
 अग्निः कामस्य यो महान् स मह्यं रुन्धयन्ति त्वा
 प्र (.....) ॥१०॥

६.२६

अश्वत्थमग्निमाज्यं दूतान् कृण्वे मनोजवान् ।
 अग्निश्चरुमिवार्चिषा कामो विध्यतु त्वा मम
 प्र (.....) ॥११॥

शयानमग्र आसीनमश्वत्थश्च सवासिनौ ।
 चरन्तमुपतिष्ठन्तं ममाधिभिर्वि* विध्यतं
 प्र (.....) ॥१२॥

६ कख का. अन्तर्महतु * स्थिवांसेभि ;

घ का. -दिडाधीभिस्तव * ;

ग म. * मज्ञः * . . . ; < सर्वान् मज्ञः प्र यासयाद् ?

१० कख का. * तु समृद्ध्यतां श्वैर्मासेभिरेष * ।

घ का. * * रुन्धयातु * प्राः २८२

६.२६.१ कख का. अश्वमग्निमाज्यं द्रुतानि * मनोजवां ।

ङ का. प्रः २

२ क-ग का. . . . मग्नामीनमश्वत्थस्य * चरतुमुपतिष्ठन्तः

मा. मश्वत्थस्यशमवाशिनौ ।

म. . . . सवाशिनौ ।

घ का. समाधीभिर्वि विध्यतं ;

चरन्तं त्वा तिष्ठन्तमासीनमपि संसदि ।
 रेष्ठा तृणमिव मध्यातु दहन् कामरथो मम
 प्र (.....) ।।३।।

यथेन्द्रायासुरानरन्धयद् बृहस्पतिः ।
 एवा त्वमग्रे अश्वत्थानमून् मत्स्यमिहानय
 प्र (.....) ।।४।।

अहं ते मन आ दद ऐडेन सह मेदिना ।
 देवा मनुष्या गन्धर्वास्ते मह्यं रन्धयन्तु त्वा
 प्र (.....) ।।५।।

यथा अश्वत्थस्य पर्णानि नेलयन्ति कदा चन ।
 एवासौ मम कामेन माव स्वाप्सीत् कदा चन
 प्र पतातो ममाध्या ।।६।।

३ का. चरन्ति स्थ . . न्तमासीदमुप संसति । * तृणमेव मत्स्यातु वहं
 * * प्रा २

४ कख का. नरुन्धयतु * ; मा. यानरन्धयद् * ;
 गघ का. मूनमयमि . . . प्राः ;
 मा. अश्वथामुं ।।
 म. अश्वत्थामुं . . . ।।

५ कख का. * * मना दधे गुडेन * * ।
 क उ. अहन्ते * * * ;
 घ का. * * रन्धयातु * प्राः ;
 द्र. मा. पञ्चमो मन्त्रः पुनर्लिखितः ।

६ कख का. * श्वत्थस्य * नीलयन्ति * * ।
 ख उ. नेळयन्ति * * ।
 घ मा. . . स्वाप्सी * * ।
 ड. का. * . . . पमाध्यः

कुष्ठं तपन्ति मरुतः स्वाध्यन्दुरआजानं
 स्वरयन्तो अर्चिषा ।
 यथा न स्वपात् कतमच्चनाहरैव
 गच्छान् ममाध्या ॥ ७ ॥

इति चतुर्थोऽनुवाकः

॥ नवमो द्वादशर्षकाण्डः समाप्तः ॥

७

का. * तपन्त * साध्यं द्वाराजानं * * * नस् * कतमश्चनाहरैव
 गच्छान् ममाध्याः zzzz अनु ६zz इत्यथर्वणिकपैपलादशाखायां
 नवमष्काण्ड समाप्तः zz

घ मा. पन्थान् ममाध्या ॥ २६ ॥ ३ ॥ अ ॥
 द्वादशर्षकाण्डः समाप्तः । ।

म. म. गछान् . . . ॥ २६ ॥ ३ ॥ अ ॥
 द्वादशर्षकाण्डः समाप्तः । ।

दशमः काण्डः

१०.१

हा अम्ब तेजने धेनो लम्बनस्तनि ।

न तद्विदो यदिच्छसि⁺ यदु वित्तं न तद् घसः । । १ । ।

पै.५.१.३ग-च

पुत्रो यस्ते पृश्निबाहुस्तमु त्वं सामनं कृधि ।

अथो दुहितरं नग्नीमथो त्वं सामना भव । । २ । ।

असामे कुरमे नैगूरस्य स्वसः ।

अराते निर्ऋते अमते स्नुहिते । । ३ । ।

परेत कस्तूपकं वः पुनर्ददामि ।

यो वो न वेद तं हत तस्यातु परि शिश्यम् । । ४ । ।

तस्यातु पुत्रान् भ्रातृंश्च तस्य गोष्ठं वितावत ।

यश्च सतो नास्ति वाकी यश्चासावहविर्गृहः ।

दुर्णाम्नीस्तत्र गच्छत⁺ तत्र सर्वाः परेतन । । ५ । ।

आरम्भे

का. अथ दशमस्यारम्भः zz zz ओ नमो नारायणाय z ओ . . .
. . . ।

१ का. हास्य * * * । * यदश्छसि । यद * * * * ।

२ का. पृष्ठिबाहुमस्तकं * * । * * नत्तेमथो * * * ।

३ का. * कुरुमै नगूरस्य श्वसाराते निन्दते मते * ।
उ. स्नुहिते । ।

४ का. * कस्तूपकं * * यो न वेहद त्वं हद तस्यास्तपतु सिष्णिहं ।

५ क का. तस्याधि * * * ; मा. तस्यातु * * * ;

ग-ङ्ग का. यस्य सौत * * र्यस्यामावाहवि . . . दुर्णाम्नीश् तत्र गश्छतु;

ङ उ. दुर्णाम्नीस्तत्र गच्छत;
४घ, ५क < तस्यात्त ?

पै.२.४.३

परि धामान्यासामाशुर्गाष्ठामिवासरम् ।

अजैषं सर्वानाजीन् वो नश्यतेतः सदान्वाः । । ६ । ।

*अन्तश्चरां कोशेचरामथो गोष्ठावचारिणीम् ।

अथो *याः स्वप्ने पश्यामस्ता इतो नाशयामसि । । ७ । ।

कण्वा या गर्दभीव निभसत् सूकरीव ।

तस्यै प्रति प्र वर्तय तप्तमश्मानमासनि । । ८ । ।

यो मर्या अभिगच्छात् स्त्रियं कस्तुपस्तोपिनीम् ।

कस्तुपमस्या आच्छिद्याथैनां चातयातै

परमां चित् परावतम् । । ९ । ।

या भद्रा या शिवा योर्जा पयसा सह ।

अग्निष्टा अस्माकं गृहे गार्हपत्यो नि यच्छतु* । । १० । ।

इदं वो देवः सवितेदं देवो बृहस्पतिः ।

इदं वो विश्वे देवा अवसानमयुक्षत । । ११ । ।

६ का, उ. परिधामानीत्येका । ।

७ का. अन्नश्चारान गोष्ठान्विचारिणीं । * यस् * पश्यामि
ता इत * ।

क उ. अनुश्चरां ;

ग उ. * या ** ;

८ छ-घ का. निर्धजत् . . . तस्ये *** । नमासिनीं ।

ग मा. . . मस्मानमासनि । ।

९ का. * निर्या भिगच्छात् प्रियं कस्तौपस्तौषिनीं कस्तौपमस्याश्छिद्या-
द्वथैनां * । * चेत् परावतां ;

ङ मा. परमाञ् चित * । । म. परमाञ् * * । ।

१० क का. * * यां * ;

गघ का. अग्निष्टा स्माकं *** यच्छतु । उ. . . . यच्छतु । ।

११ घ का. वसानमयुक्षात् ।

- काठ.३८.१२ परि प्रागाद् देवो अग्रीरक्षोहामीवचातनः ।
सेधन् विश्वा अप द्विषो दहन् रक्षांसि विश्वहा ।।१२।।
- ऋ.१०.१५५.५ परीमे गामनेषत पर्यग्रिमहषत ।
शौ.६.२८.२ देवेष्वक्रत श्रवः क इमां आ दधर्षति ।।१३।।

१०.२

त्वयीन्द्रियं त्वयि वर्धस्त्वं धर्मपतिर्भव ।
त्वमुत्तरो भ्रातृव्येभ्यस्तव लक्ष्मीः पयस्वती ।।१।।

तवैतामश्विना *हवं तव राष्ट्रं दिवि श्रितम् ।
त्वमायुष्मान् सपलहोत्तरो द्विषतो भव ।।२।।

तीक्ष्णशृङ्ग ऋषभः समुद्र इवाक्षितोदकः ।
त्वं सहस्रवीर्यस्तव बाहू गवांपती ।।३।।

भ्रातृव्यश्च सपलश्च यस्त्वाभिन्नो जिघांसति ।
श्रियं त्वं सर्वेषां तेषामादायोग्रो वि धारय ।।४।।

-
- १२ क मा. परी * * *;
घ का. दहनोक्षांसि * ।
- १३ का. पर्यमे महर्षत । . . ष्वक्रतश्च * * * गा * २१२
- १०.२.१ खग मा. * धर्मपति भव । भ्रातृव्येभ्यस्;
ग का. त्वमुत्तरो *;
- २ कख का. भवेतामश्विना वहं * * * श्रुतं;
क उ. हवन्;
- ३ का. तीक्ष्णशृङ्गे वृषभस् समुद्रैवाक्षितोदक त्वं । सहस्रवीर्यास्तवा बाहो
*;
घ मा. गवांपतीं ।। म. गवांपतीं ।।
- ४ का. . . . सपुत्रश्च यस्त्वाशन्नो * । श्रियन्तं सर्वेषां ददातु य इव
वेद २ श्रियन्तं सर्वेषां मादायोगृह * *;

त्वं वशी सत्याकृतः सत्यधर्मा गवेषणः ।

नाद्वास्त्वं सर्वास्तीर्त्वा भ्रातृव्याणां श्रियं वृह ।। ५ ।।

तुभ्यं सं यन्तु वलयस्तुभ्यं शुल्कः प्र वीयताम् ।

तुभ्यं विराद् पयो दुहां त्वां वाञ्छन्तु विशो महीः ।। ६ ।।

वाञ्छन्तु त्वा बृहद्राष्ट्रं त्विषिस्ते मुख आहिता ।

त्वं देवानां भव प्रियस्त्वयि गावो अधि श्रिताः ।। ७ ।।

त्वयीन्द्रियं त्वयि वर्चस्त्वयि यज्ञो अधि श्रितः ।

तवा यन्तु हवं देवास्त्वं प्रियो बृहस्पतेः ।। ८ ।।

अग्नीषोमा पवमानो विराड् देवी पयस्वती ।

अतन्द्रं सर्वे रक्षन्तु राष्ट्रं तेनपवाद्यम् ।। ९ ।।

अग्रिरिव तृणं प्र दहौघः कूलमिवा रुज ।

श्रियं भ्रातृव्याणामा दत्त्वाण्डीकमिवाधि

पुष्करात् ।। १० ।।

५ का. * । * सत्याकृतिस् * गवेषिणः
अनाद्वास्त्वं सर्वास्तीर्त्वा ** रुह ।

६ का. तुभ्यां श्रयन्तु शुल्का * दीयताम्
*** रुहां ** विषो मही २

ख मा. शुल्कः ** ।

७ कख का. वाञ्छन्ति ** द्विषिस्तेषां सुखाहिता ।

क मा. ** वृहदाष्ट्रं;

घ का. *** श्रुत ।

८ ख-घ. का. -स्त्वं ** श्रुतः * देवीस्त्वं * हंवृहस्पतिः;

क मा. त्वयी *;

९ का. * पवमानौ *** । अतन्द्रं *** तेनापवाद्यं;

१० का. * प्रध्यकष् * । * . .
णामधस्ताण्डीकमिवादिपुष्करात् २२२ गघ उ. * . . . मादत्त्वा (मा.
स्त्या) ण्डिक . . . ।। २ ।। ३१० ।।

१०.३

अश्व इव रथमा दत्त्व सिंह इव पुरुषं हर ।

हस्तीव नड्वलान् भङ्धि भ्रातृव्याणां श्रियं वृह ।।१।।

उत् ते कृणोतु कश्यपो ब्रह्म देवैरभिष्टुतम् ।

आप्रीतमविराधुकम् ।।२।।

एतं खदिरमा हराथो तेजनमा हर ।

उतैतं पर्णमा हरा हरानडुहो बलम् ।।३।।

इध्मां देवैः *समाभृतांस्तांस्ते प्रादाद् बृहस्पतिः ।

ताना धेहि समाहिते (ऽ)ग्री सूर्याभिचक्षणे ।।४।।

तेभिष्ट्वमुत्तरो भव भ्रातृव्याणां श्रियं वृह ।

अथो एषां पयो हर ।।५।।

- १ क का. अश्वैव . . धत्त्व सिंहैव * ।
 गघ का. हस्तीवर्ण्ड्वलान् भङ्धि * रुह ;
 मा. * नड्वलान् भिङ्धि ;
 म. * * भिङ्धि ।।
- २ का. * * कृणो [xxx] पो * द्युतं । आप्रीतमविराडुकं ;
 क का. (मु) * * कृणोतु कश्यपो ;
 ग उ. आप्रीत . . .
- ३ कख का. * खदिरमा [xxx] माहरम् ; मु * खदिरमाहाराथो तेजमाहरम् ;
 मा. एकं
 गघ का. . . पर्णमाहरादविदुषो गृहं ।
- ४ का. यदिमां देवैस् समाभृतातप्र(नद्यक्षराणि । मु. तांतेप्रा) दादृहस्पतिः
 ताना धंहि * ग्री सूर्याविचक्षणे ।
 मा. * दैवैः समाभृतांस्तास्ते सूर्याभिरक्षणेभिचक्षणे ।
 म. . . . भृतास्तांस्ते . . . ।।
- ५ क मा. तेभिष्ट्वामुत्तरो * ;
 ख का. * * रुह ।
 ग का. * येषां * * ; म. * एषाम् * * ।।

आदित्या रुद्रा वसव ऋषयो भूतकृतश्च ये ।
 श्रियं च क्षत्रमोजश्च तुभ्यं देवा असाविषुः ।। ६ ।।
 वसुरसीन्द्रनामायुष्मानुत्तशारदः ।
 स इन्द्र इव देवेषु त्विषीमान् विश आ वद ।। ७ ।।

१०.४

इदं राष्ट्रं प्रथतां गोभिरश्वै-
 रिदं राष्ट्रमग्नेनेरया रसेन ।
 अस्मै षड्वीर्यं सं नमन्तु
 सप्तहोत्रा हत शत्रून् सचिताः ।। १ ।।
 इमे राजान इषुभिर्घन्तु शत्रू-
 निमे राजानः समित्यान्यान् वधेयुः ।
 इमे राजानः पृतनाः सहन्ता-
 महं ब्रह्मा विमृधो हन्मि सर्वाः ।। २ ।।

६ ग मा. श्रियञ्च क्षत्रमोजश्च; म. श्रियञ्च

७ कख का. असुरसीन्द्र ष्मान् शतशारद ।

१०.४.१ ख का. राष्ट्रमध्येनोरया * ;

ग का. संनमन्तु ;

उ. सप्तमन्तु ;

घ का. * * सचितां ।

मा. * हतशत्रून् * ।।

२ का. इमै * इषुभिर्घन्तु * समित्यान् वधेयुः । * राजानमृतना
 महन्तामहं ब्रह्मा * हन्मि रक्षाः ;

इदं राष्ट्रं क्रतुमद्वीरवज्रिष्णुगमिदं राष्ट्रं
 गर्दनुमच्चित्रघोषम् ।
 अस्मै राष्ट्राय बलिमन्ये हरन्त्वहं देवेभ्यो
 हविषा विधेयम् । । ३ । ।
 यदि युद्धं यदृत्तितं वो अस्ति देवैनसाद्
 यदि वा पित्रेण ।
 येनर्त्तीया धेनवो अस्तु तस्मा अहं देवेभ्यो
 हविषा जुहोमि । । ४ । ।
 यद्वः क्रूरं मनसो यच्च वाचो देवैनसाद्
 यदि वा पित्रेण ।
 आप इव दुःष्वप्रमप तत् स्वपध्वमथानन्दिनः
 सुमनसः समेत । । ५ । ।
 अपामिव वेगः प्र शृणीत शत्रून् दिशोदिशो
 रभमाणाः समेत ।
 एकव्रता वि धनं भजध्वं पुरोहितेन वो राष्ट्रं
 प्रथयन्तु देवाः । । ६ । ।

- ३ कख का. * राष्ट्रं कृतमद्वीरवज्रिष्णु उग्रमिदं * गदमश्चि . . . ।
 म. गर्दनुम(चि→) चित्रघोषं ।
 गघ का. अस्मे राष्ट्रा बलिमन्येहरन्त्वहं * * * । ।
 मा. * * वलिमनेहरन्तहं * * * । ।
 ४ कख का. * युद्धे यद् मृजतं * स्तु देवैनसाद् * * * ।
 गघ का. * येन ऋत्विषाद् * * ;
 म. . . . धेनवो * ;
 ५ क का. यद्वः * मनसा यच्च * देवेनसाद् * * * आपैव दुष्वप्रिमपिदत्
 स्वपध्वमथानन्दिनसुसुमनसस् सुमेता.
 मा. मन्त्रान्ते दण्डेनैकेन विरामः ।
 ६ कख का, मा. पादद्वयमेतदनुपलब्धम् ।
 गघ का. * * धिनं भजन्त्व * * * प्रथयन्तु * ;
 मा. पथयन्तु * । ।

सम्यग् वो राष्ट्रं सह वो मनांसि
 समीचीनाः पशवो विश्वरूपाः ।
 समीचीनानां वो अहमस्मि ब्रह्मा
 सम्यञ्चो देवा हवमा यन्तु म इमम् ।। ७ ।।

यथापः समुद्राय समीचीर्वहय श्रियम् ।
 एवा राष्ट्राय मे देवाः सम्यञ्चो वहय श्रियम् ।। ८ ।।

संसृष्टं वो राष्ट्रं पशुभिर्गोभिरश्वैः
 संसृष्टमग्नेनेरया रसेन ।
 मया ब्रह्मणा प्रथमानाश्वो वशीयांसः
 सद्मुग्धा भवाथ ।। ९ ।।

बहुर्युवा प्रमृणो धृष्णुरस्तु बहुः कुमारः
 प्रतिरूपः पितृणाम् ।
 सत्यं वदन्तः समितिं चरन्तो मित्रं गृह्णाना
 जरसो यन्तु सख्यम् ।। १० ।।

-
- ७ ख का. समीचीनां * * ;
 ग म, मा. समीचीनानाम् ; का. . . . नानं वो . . . ;
 घ का. * * हवामा * मेयिमम् ।
- ८ कख का. यथापस् र्वहतु * ।
 गघ का. * राष्ट्राय * * * वहतु * ।
- ९ कख का. * * * प्रथयन्तु गोभिरश्वैस् . . . मन्येनेरया * ।
 उ. संसृष्टिम् ।
 गघ का. मय ब्रह्मणा प्रथमानांसो वशीयांस स्वदमुग्धा * ।
- १० का. . . र्योवा प्रमृणो धृष्णिरस्तु बहुकुमाराष् पतिरूपाष् पितृणां *
 वदन्तस् सुमितिं * * * जनसो * सख्यं ;
 ग म. सत्यम् * * * .

इह क्षत्रं धुम्नमुत राष्ट्रं समैत्विहेन्द्रियं
पशुभिः संविदानम् ।

अवधुन्वाना अप्रियान् यांश्च द्विष्ण इदं राष्ट्रं
प्रयतां सर्वदैव । ११ । ।

इदं राष्ट्रमिषुमक्षीरवज्रिष्णूग्रमिदं राष्ट्रं
पशुमद् ब्रह्मवृद्धम् ।

इदं राष्ट्रं हतशत्रु जिष्णु । १२ । ।

सपत्नसाहं प्रमृणमिदं राष्ट्रं दृढमुग्रम् ।
साद्रामित्रमभिमातिषाहं सर्वा जिगाय
पृतना अभिष्टि । १३ । ।

१०.५

(श्री. १६. ३१)

औदुम्बरेण मणिना पुष्टिकामाय वेधसा ।
पशूनां सर्वेषां स्फार्ति गोष्ठे मे सविता करत् । ११ । ।

यो नो (ऽ)ग्निर्गार्हपत्यः पशूनामधिपा असत् ।
औदुम्बरो वृषा मणिः सं मा सृजतु पुष्ट्या । १२ । ।

११ कख का. * * * शमीत्विन्द्रियं * संविदानं ;
मा. * * * राष्ट्रं . . . त्विन्द्रियं * सम्विदानं ।
म. सम्विदानं ।

गघ का. मध्नत्वानाप्रियान् याश्च द्विष्मेदं * * सर्वदैव ।

१२ कख का. * राष्ट्रं कृतमक्षीर राष्ट्र * ब्रह्मवृद्धं ।
ग का. * * हतशत्रू * ;
मा. * * हतशत्रु * । ।

१३ का. * प्रमृणामीदं सर्ग * धृतवा वृष्टिः २ ४ २

१ ख का. * वेधसी.
घ का. गोष्ठं * * * ।

२ क का. * अग्निर्गार्हपत्यः ;
घ उ. सम्मा * * । ।

करीषिणीं फलवतीं स्वधामिरां च नो गृहे ।
औदुम्बरस्य तेजसा धाता पुष्टिं दधातु मे ।। ३ ।।

यद् द्विपाञ्च चतुष्पाञ्च यान्यन्नानि ये रसाः ।
गृहे (ऽ)हं तेषां भूमानं बिभ्रदौदुम्बरं मणिम् ।। ४ ।।

पुष्टिं पशूनां परि जग्रभाहं चतुष्पदां द्विपदां यच्च धान्यम् ।
पयः पशूनां रसमोषधीनां बृहस्पतिः सविता
मे नि यच्छात् ।। ५ ।।

अहं पशूनामधिपा असानि मयि पुष्टं पुष्टपतिर्दधातु ।
मह्यमौदुम्बरो मणिर्द्रविणानि नि यच्छतु ।। ६ ।।

- ३ कख का. करीषिणं फलावतीं गृह ।
मा. करीषिणी . . . स्वधामिराञ् * * * ।
गघ का. उदुम्बरस्य * * * * ते ।
घ म. आदितोऽलब्धोऽयं पादः केनापि प्रथमपङ्क्त्या वामपार्श्वे
लिखितो दृश्यते ।
- ४ का. * द्विपाञ्चतुष्पाञ्च यान्या ये रसाः । गृहणीयां तेषां भूमानं
बिभ्रता उदुम्बरं मणिं ;
उ. यद्विपाञ्च ।
- ५ ख का. * * यश्च धान्यं ;
ग का. पयः । पशूनां . . . ; .
घ मा. बृहस्पतिं * * * यच्छात् । ।
म. * * * * यच्छात् । ।
- ६ कख का. * पशूनामधिपामानि * पुष्टिं पुष्टपतिर्द . . ।
गघ का. "मणिर्द्रविणानि . . ." अलब्धम् ।
मा. . . . मणिर्द्रविणानि * यच्छतु । ।
म. . . . द्रविणा * यच्छतु । ।

उप मौदुम्बरो मणिः प्रजया च धनेन च ।
 इन्द्रेण जिन्वतो मणिरा मागन् सह वर्चसा ।।७।।
 देवो मणिः सपलहा धनसा धनसातये ।
 पशोरन्नस्य भूमानं गवां स्फातिं नि यच्छतु ।।८।।
 यथाग्रे त्वं वनस्पते पुष्ट्या सह जज्ञिषे ।
 एवा धनस्य मे स्फातिमा दधातु सरस्वती ।।९।।
 आ मे धनं सरस्वती पयस्फातिं च धान्यम् ।
 शिनीवाल्युता वह्नादयं चौदुम्बरो मणिः ।।१०।।

-
- ७ क का. “उप मौदुम्बरो” अलब्धम् ।
 गघ का. * * मणिरामं सह वर्चसः ।
 ८ का. * मणिसूपलहा * धनसाये ।
 पशोरन्यस्व भूमानं * * * यच्छतु ।
 घ उ. यच्छतु ।। म. मन्त्रान्ते दण्डेनैकेन विरामः ।
 ९ ख मा. * * जज्ञिसे ।
 घ का. . . ददाति सरस्वतीं ।
 १० क का. मे धिनो *;
 उ. शिनीवाल्युता . .
 घ का. . . चौदुम्बरो * ।। औं अयं चौदुम्बरो मणिः ।।
 मा. . . यज्वौदुम्बरो * ।।
 म. . . यज्वौदुम्बरो * ।।
 उ. मन्त्रात्रे मङ्गलचिह्नम् ।

त्वं मणीनामधिपा वृषासि त्वयि पुष्टं पुष्टपतिर्जजान ।
त्वयीमे वाजा द्रविणानि सर्वौदुम्बर

स त्वमस्मत् सहस्वा-
रादरातिममर्ति क्षुधं च ।।११।।

ग्रामणीरसि ग्रामनीध्याया अभिषिक्तो अभि
मा सिञ्च वर्चसा ।

तेजो (ऽ)सि तेजो मयि धारयाधि रयिरसि
रयिं मयि धेहि ।।१२।।

पुष्टिरसि पुष्ट्या मा समङ्गुधि गृहमेधी गृहपतिं मा कृणु ।
औदुम्बर स त्वमस्मासु रयिं सर्ववीरं नि यच्छ+
रायस्पोषाय प्रति मुञ्चे अहं त्वाम् ।।१३।।

अयमौदुम्बरो मणिर्वीरो वीराय बध्यते ।
स नः सनीं मधुमतीं कृणोतु रयिं च नः
सर्ववीरं नि +यच्छात् ।।१४।।

इति प्रथमोऽनुवाकः

- ११ का. औं * मणीनामिपा वृषामि त्रै पुष्टिं पुष्टिपतिर्जजान । त्वयिमे *
द्रविणनि सर्वौदुम्बर * त्वमस्सत् सहस्वरादरातिमभितिक्षयं च ।
मा. * मणिनामधिपा । त्वयिमे . . . रतिं ममर्ति क्षुधञ्च ।
म. * मणिनामधिपा । . . . क्षुधञ्च ।।
- १२ का. . . ग्रामणीश्रयाभिषिक्तोभि मा सिच * * * * *
धारयानघरीरशरीरमयि * ;
मा. . . ग्रामनीध्याया
- १३ का. समङ्गुधि गृहमेधे गृहपतिन् * * । उदुम्बर सत्वेमेस्मासु
रय्यं * * यच्छ * * * * तां ;
मा. . . . पुष्ट्य * * * * * नीयच्छ . . . ।।
म. यच्छ ।।
- १४ का. अयमौदुम्बरो उच्यते । . . . नि यच्छात् z
५ z

१०.६

भगस्य राज्ञः सुमतिं गमेम यं हवन्ते
बहुधा मानुषासः ।
कर्म कृण्वानो भगमा वृणीते स नो जनेषु
सुभगां कृणोतु । । १ । ।

भगं पुरस्तात् प्रतिबुध्यमानाः पश्येम
देवीमुखसं विभातीम् ।
प्रतीची शुभ्रा द्रविणेन साकं भगं
वहन्त्यदितिर्न ऐतु । । २ । ।

भगो नो अद्य स्विते दधातु देवानां
पन्यामभि नो नयेह ।
अर्वाची भद्रा सुमतिर्न ऐत्वधा भगेन
समिधो नो अस्तु । । ३ । ।

भगेन वाचमिषितां वदानि सरस्वतीं
मधुमतीं सुवर्चाः ।
भगेन दत्तमुप मेदमागन् यथा क्वर्चस्वान्
समितिमावदानि । । ४ । ।

१०.६.१ ख का. यो * * * ।

घ का. * * जवेषु * * ;

२ कख का. * * प्रतिबुध्यमाना * देवीसुशसं *

क मा. * * पृतिबुध्यमानाः ;

घ का. * वहन्त्यदितिर्न ऐतु । उ. * वहन्त्यदितिर्न * । ।

३ का. * * घस्सविते * देवानां पन्याविभिन्नो न एहि ।

* भद्रस्सुमितिर्न ऐत्वधा भगेन सुमता * स्तु ८

क मा. * * * स्थितेनौ * ;

४ ख-घ का. सरस्वती * सुवर्चसः भगेना मेदमागांन् * * ममितिमा
. . . . ।

ग उ. * * * मुप वेदमागन् ;

भगो मा गोष्ववतु भगो मावतु धान्ये ।
 अक्षेषु स्त्रीषु मा भगो भगो मावतु वर्चसा ।।५।।
 भगो मा सायमवतु भगो मावतु रात्र्या ।
 भगो निपद्यमानेषु प्रातर्मा भग आ गमत् ।।६।।
 भगो मा प्रातरवतु भगो माध्यन्दिनं परि ।
 अपराह्णे वयं भगं वास इव परि दध्महे ।।७।।
 भगं देवेभ्यस्परि भगं मनुष्येभ्यः ।
 दिवस्पृथिव्या अहमन्तरिक्षाद् भगं वृणे ।
 सो अग्ने रमता मयि स मा प्रावतु वर्चसा ।।८।।
 भगं वृणाना वध्वं वहन्ति वनिं
 प्रयन्तो भगमिद्धवन्ते ।
 भगेन दत्तमुप मेदमागन् विश्वं सुभूतं
 द्रविणानि भद्रा ।।९।।

-
- ५ क का * * गाध्ववतु ;
 ५घ, ६क का. नोपलभ्यते पादद्वयमिदम् ।
 ६ ख-घ का. * * रात्र्या * नमध्यमानेषु . . . भगागमत् ।
 घ मा. . . भगमागमत् ।
 ७ का. मध्यन्दिनं परि ।
 अपराह्णे * * वासैव परि दध्मते ।
 मा. माध्यन्दिनं * । . . .
 ८ का. * देवेभ्यस्सुभूतं * * व्याहमन्त । सोऽग्ने
 रमतां ।
 च म. 'वर्चसा' इत्यतः दण्डेनैकेनच्छेदः ।
 ९ का. * वृणा वध्वं * वनि
 * . . . मेदमागं * भूतं द्रविणेन * ।
 ग उ * . . . वेदमागन् ;

भगेन देवाः समगन्महि य इमा
 विश्वा भुवनाभिवस्ते ।
 *प्रयच्छन्नेति बहुधा वसूनि स नो
 दधातु यतमद्वसिष्ठम् । । १० । ।
 वातो भगो वरुणो वायुरग्निः क्षेत्रस्य पत्नी
 सुहवा नो अस्तु ।
 हिरण्याक्षो अतिपश्यो नृचक्षाः सर्वेः साकं सच-
 मानो न एहि । । ११ । ।

उदेहि देव सूर्य सह सौभाग्येन ।
 सहर्षमस्य वाजेन सहावतंकरणेन । । १२ । ।

पै.८.२०.११

हिरण्ययेन [चक्रेण भगस्यापिहितो गृहः ।
 तं व्युज्जामि ब्रह्मणा तस्य मे दत्तमश्विना
 दत्तं मे पुष्करस्रजा] । । १३ । ।

१०.७

(शौ.१६.२७.१-१०)

गोभिष्ट्वा पात्वृषभो वृषा त्वा पातु वाजिभिः ।
 वायुष्ट्वा ब्रह्मणा पात्विन्द्रस्त्वा पात्विन्द्रियैः । । १ । ।

-
- १० का. * देवास् समगन्म यीमा विश्वा . . . ।
 प्रयश्छन्नयति * . । * . दधात्वतमद्वसिष्ठं ;
 गद्य उ. प्रयच्छन्नेति * . * . * . यतमद्वसिष्ठं । ।
- ११ ख-घ का. * . * . * . स्तु ।
 * अधिपश्यो नृचक्षास् सर्वस्माकं सजमानो * .
- १२ का. सा ऋषभस्य . . . ।
- १३ का. हिरण्येनेत्येका ४६४ द्र. अनुवाकसमाप्तिः
 उ. हिरण्येनेत्येका । । १३ । । ॥
- १०.७.१ का. . . पात्वृषभो वृष * . * .
 . . ब्रह्मणा त्विन्द्रस्त्वा पात्विन्द्नी.
 मा. . . पात्वृषभो । । ।

सोमस्त्वा पात्वौषधीभिर्नक्षत्रैः पातु सूर्यः ।
 मान्द्रिष्ट्वा चन्द्रो वृत्रहा वातः प्राणेन रक्षतु ।। २ ।।
 तिस्रो दिवस्त्रिः पृथिवीस्त्रिण्यन्तरिक्षाणि
 चतुरः समुद्रान् ।
 त्रिवृतं स्तोमं त्रिवृत आप आहुस्तास्त्वा रक्षन्तु
 त्रिवृता त्रिवृन्निः ।। ३ ।।
 त्रीन्नाकांस्त्रीन् समुद्रांस्त्रीन् ब्रध्नांस्त्रीन् वैष्टपान् ।
 त्रीन्मातरिश्वनस्त्रीन् सूर्यान् गोप्तृन्
 कल्पयामि ते ।। ४ ।।
 घृतेज त्वा समुक्षाम्यग्र आज्येन वर्धयन् ।
 अग्रेश्चन्द्रस्य सूर्यस्य मा प्राणं मायिनो दमन् ।। ५ ।।
 मा वः प्राणं मा वो (ऽ)पानं मा हरो मायिनो दमन् ।
 भ्राजन्तो विश्ववेदसो देवा दैव्येन मावत ।। ६ ।।

- २ का. सोमस्त्वा पात्वौष माधितिस्त्वा * * * * * ;
 ग मा. माभिरिष्ट्वा * * * * * । द्र. अस्त्यैवापपाठः “मान्द्रिष्ट्वा इन्द्रो वृत्रहा” । म. भाष्य. ७.४.४८ ।
- ३ कख मा. पृथिवीस्त्रिण्यन्त * * * ।
 गघ का. * * त्रिवृताप त्रिवृतास् त्रिवृतिभिः ।
 मा. त्रिवृतात्रिवृतात्रिवृन्निः । ।
- ४ का. त्रीन्नाकां त्रीणि समुद्रां त्रीणि ब्रध्नां त्रीणि वैष्टपां
 त्रीणि स्त्रीणि * गोपितृन् * * ;
 गघ मा. नस्त्री सूर्यान् * * * । ।
- ५ कख का. * * समुक्षाम्यग्राज्येन वर्धयं ;
 ग मा. अग्रेश्चन्द्र * .
 घ का. * * * दमं ।
- ६ कख का. * व * * योपानं * * मीयनो दमं ।
 गघ का. * विश्ववेदसो * * मावतवः ;
 मा. मातवः ।

प्राणेनाग्निं सं दधति वातः प्राणेन संहितः ।
प्राणेन विश्वतोमुखं सूर्यं देवा अजनयन् ।। ७ ।।

आयुषायुष्कृतां जीवायुष्मां जीव मा मृथाः ।
प्राणेनात्मन्वतां जीव मा मृत्योरुप गा वशम् ।। ८ ।।

देवानां निहितं निधिं
यमिन्द्रान्वविन्दन् पथिभिर्देवयानैः ।
आपो हिरण्यं जुगुप्सुस्त्रिवृन्नि-
स्तास्त्वा रक्षन्तु त्रिवृता त्रिवृन्निः ।। ९ ।।

त्रयस्त्रिंशद् देवतास्त्रीणि च वीर्याणि
प्रियायमाणा जुगुपुरपूस्वन्तः ।
अस्मिंश्चन्द्रे अधि यद्धिरण्यं
तेनायं कृणवद् वीर्याणि ।। १० ।।

-
- ७ कख का. दधत * * संहत;
उ. . . सन्दधति * * * ।
घ का. * देवाजनयं ;
- ८ कख का. आयुष्कृता * सा मृथा → था ;
गघ का. नात्मान्यतां * * * * विषं ।
मा. मृत्योरप सावसं ।। 'सा' इत्यस्योपरि 'सं' इत्यस्य
चोपरि ^^ इत्येवं चिह्नं कृतम् । तत् शकारघोतकम् ।
- ९ का. * निहतां निधिर् ;
ख का. ममिन्द्रान्वविन्दं
ग का. * * जुगुप्सुस्त्रिवृन्निः; मा. * हिरण्यं
घ का. त्रिवृतास् *
- १० क का. * देवास्त्रीणि * *
ख का. * रूपस्वन्तः ।
घ उ . . कृणवद् * ।। ७ ।। ॥ १० (मा. ११) ।।

१०.८

(शौ.१६.२७.११-१५)

ये देवा दिव्येकादश स्थ ते देवासो
हविरिदं जुषध्वम् ।।१।।

ये देवा अन्तरिक्ष एकादश स्थ
[ते देवासो] ।।२।।

ये देवाः पृथिव्यामेकादश स्थ ते देवासो
हविरिदं जुषध्वम् ।।३।।

पै.१२.६.५-६ असपत्नं पुरस्तात् पश्चात्रो [S]भयं कृतम् ।
सविता मा दक्षिणत उत्तरान्मा शचीपतिः ।।४।।

दिवो मादित्या रक्षन्तु भूम्या रक्षन्त्वग्रयः ।
इन्द्राग्नी रक्षतां मा पुरस्ता-
दश्विनावभितः शर्म यच्छताम्* ।
तिरश्चीनाग्न्या रक्षतु जातवेदा
भूतकृतो मे सर्वतः सन्तु वर्म ।।५।।

-
- २-३ काः नास्तीदं मन्त्रद्वयम् । .
४ का. असपत्नं । ** दक्षिणतु उत्तरानमा * .
५ स का. * रक्षन्तुग्रयः ।
घ का. वभितश् चर्म यच्छतां ;
उ. यच्छतां ।
ङ का. तिरश्चीनाग्न्या **
च का. ** सर्वतस् * वर्मः २२२

१०.६

शौ.१६.१.३,४;

छा.म.ब्रा.१.७.१

द्र.

ये [ऽ]पस्वन्तरग्रयः प्रविष्टा ओको मनोहा खनो निर्दाह
आत्मदूषिस्तनदूषिः।

इदं तानति सृजामि निरेनो निरनृतं सृजामि ।।१।।

अभूत्यासत्त्वाय निर्दुःष्वप्यं सृजामि।

वशिष्ठारुन्धती मा पातां

प्रजापतेः प्रस्तरो बृहस्पतेः केशाः ।।२।।

अदब्धं चक्षुः शुश्रुतौ कर्णावक्षितौ मे प्राणापानौ।

हृदया जरसं मा मा हासीर्मध्य मा रिषम् ।।३।।

आपो मा शुन्धन्तु दुष्कृताद् दुरिता यानि चक्रम।

अयाम शुद्धा उदितस्तनूभिः ।।४।।

१ क-ग का. * पस्वन्तः अग्रयष् प्रविष्टस् ओको * * निर्दाह।

..... स्तनोदूषि.

घ का. * त्वानतु सृजामि निरणं निर्नृतं *।

उ. इदन् ।।

२ कख का. अभूत्या सत्त्वोय निर्दुःष्वप्यं सुवामि।

मा. * * निर्दुःस्वप्यं *।

गघ का. * * मामा * * * * *;

मा. वशिष्ठा अरुन्धती * * * परस्तरो * *;

म. वशिष्ठारुन्धती * * * प्र (←पर) स्तरो * *।।

३ का. अर्धुधं चक्षुश् शुश्रुतौ कर्णावक्षितौ। प्राणापानौ * * मासीन्
मध्यमारिषं।

घ उ. . . . र्मध्यमार्षं ।।

४ कख का. * * * दुष्कृता * योमा *।

मा. * * * दुष्कृता * * चक्रम।

म. चक्रम।

ग का. अयोम * . . . स्तनोभिः ;

शौ.६.६२.९

वैश्वानरो रश्मिभिर्नः पुनातु
 वातः प्राणेनेषिरो नमोभिः ।
 द्यावापृथिवी पयसा पयस्वती
 ऋतावरी यज्ञिये मा पुनीताम् । । ५ । ।

पुनन्तु माग्रयो गार्हपत्याः
 पुनन्तु मा धृष्णिष्या देवहूताः ।
 पुनन्तु मा शक्वरीः सोमपृष्ठाः
 पवमानासो अज्जिणः । । ६ । ।

यः पोता स पुनातु मा बृहन्निर्देव सवितः ।
 *वर्षिष्ठैर्घामिवोपरि । । ७ । ।

गघ मै.९.२.९

ब्रह्मसवैः पुनातु मा राजसवैः पुनातु मा ।
 शतं पवित्रा वितता तिरश्चा*
 तेभिर्मा देवः सविता पुनातु । । ८ । ।

शतं च मा पवितारः पुनन्तु सहस्रं च प्रस्रवणेष्वापः ।
 आष इव पूतो ऽस्यग्निरिव सुवर्चाः
 सूर्य इव सुचक्षाः । । ९ । ।

५ ख का. * प्राणेनेशिरो नमोभिः.
 घ उ. . . . यज्ञे . . . । ।

६ का. * मा अग्रयो * * * पृष्ण्यादेदेवज्रतां ।
 * * शक्वरीस् सोमपृष्ठाष् * वज्जिणः ;

७ का. यष् पविता म * * * * वर्षिष्ठैर्घामिवोपरि;
 मा. वरिशिष्ठैर्घामिवोपरि ।
 म. वरिशिष्ठैर्घामिवोपरि ।

८ ग का. * * * तिरश्चया ; द्र. अक्षरं भग्नम् ।
 उ. * * * तिरश्चा ;

९ कख का. पवितारष् * * * स्रव . . . ।
 ख उ. सहस्रञ् च ।

गघ का. * * * स्यग्निरिव सुवर्चा * * सुचक्षा.
 मा. * * * ऽस्वग्निरिव * * * * । ।

शौ.१८.२.१३ उरुणसावसुतृपा उदुम्बली यमस्य दूती चरतो जनौ अनु ।
तावस्मभ्यं दृशये सूर्याय पुनर्दातामसुमद्येह भद्रम् ।। १० ।।

१०.१०

कख तु.शौ.१६.६.३ अगन्म देवाः स्व(ः) स्वरगन्मा-

गन्म ज्योतिर्ज्योतिरगन्म ।

महेन्द्रोसि परमेष्ठी सुमित्र विश्वतोमुख

शौ. ७.६८.३ग मा ते युयोम* संदृशः ।। १ ।।

द्र. शौ.१३.१.३२ उद्यग्रद्य चित्रमहः सपलान् मेव जहि ।
दिवैनान् रश्मिभिर्जहि रात्रयैनांस्तमसा वधीस्
ते यन्त्वधमं तमः ।। २ ।।

शौ.१०.५.३कख सूर्यस्यावृतमन्वावर्ते दक्षिणामन्वावृतम् ।
अग्रेस्तेजसा तेजस्वी भूयासमिन्द्रस्येन्द्रियेणेन्द्रियावान्
भूयासम् ।। ३ ।।

१० कख का. उरुणसावसृपा उदुम्बरी ** चरतौ जनां * ।

मा. उरुणसावसुतृपा * * * * जनाङ्गु ।

म. उरुणसावसुतृपा * * * * जनाङ् * ।

गघ का. दृशे दृशे दृ * । मस्मद्देहि * २३२

मा. मसुमन्देह * । ।

१०.१०.१ का. अगन्देवा सु मार्गमज्योतिरगन्म * * * * माते अयानि
संदृशः; मा. स्वस्व- इति प्रथमपादच्छेदः ।

ख मा. गन्मज्योतिरगन्म । ङ उ. . . . युजोम * । ।

२ कख का. मित्रमहस् सपत्त्रानेवजहि

गघ का. दिवीनां रश्मिभिस् सह रात्रीणांस्तमसा वधी ।

मा. रश्मिभि जहि

ङ का. स्तेहंत्वधमंतमा.

उ. * यन्त्वधमन् * । ।

३ क का. मन्वावृते.

गघ का. भूयामसिन्द्रस्येन्द्रियेणेन्द्रियावान् * ।

मा. भूयासमिन्द्र * ।

३६३.

इदमहमग्रेस्तेजसेन्द्रस्येन्द्रियेण सोमस्य द्युम्नेन
विश्वेषां देवानां क्रतूनाम् ।

अमुष्यामुष्यायणस्यामुष्याः पुत्रस्य वर्चस्तेज इन्द्रियं
प्राणमायुर्नि वेष्टयामि । ।४। ।

आयुर्नि यच्छेत् । ।५। ।

इदमहमग्रेस्तेजसेन्द्रस्येन्द्रियेण सोमस्य द्युम्नेन
विश्वेषां देवानां क्रतूनाम् ।

अमुष्यामुष्यायणस्यामुष्याः पुत्रस्य वर्चस्तेज
इन्द्रियं प्राणमायुरादाय । ।६। ।

अभूत्या एनं पाशे सित्वा दुःष्वप्रेन संसृज्य
मृत्योर्व्यात्त आसन्नपि दधामि । ।७। ।

१०.११

पै. १२.६.४क

यो नः स्वो यो अरणो भ्रातृव्यश्च जिघांसति ।
इन्द्रश्च तस्याग्निश्च मर्म स्कन्धेषु विन्दताम् । ।१। ।

-
- ४ कख का. स्तेजस्वेन्द्रस्येन्द्रियेण * * ;
मा. इहमहमग्रे * * ;
- ४ गघड का. * * क्रतूनामुष्यामुष्यायणस्यामुष्याः . . . ; मा. . . . अस्यामुष्या
. . . । ।
- ५ का. आयुत्रियश्छेत् । उ. यच्छेत् । ।
- द्रः ५ प्राणमित्यन्तो भागः इहापि योज्यो न वेति चिन्त्यः । तर्हि नि यच्छे
इति मन्त्रस्यान्तो भवेत् ।
- ६ का. स्वेन्द्रस्येन्द्रियेण * * * *
क्रतूनामुष्यामुष्यायणस्यामुष्याः ।
- ७ का. तूत्यायनं * शित्वा दुःष्वप्रेन * . . . व्यात्तासन्नपि * २४२
मा. * * * * संसृज्य . . . । । १० । । ३७ । ।
- १०.११.१ घ मा. * स्कन्धेषु * । ।

यो मा शयानं जाग्रतं यश्च सुप्तं जिघांसति ।

इन्द्रश्च तस्याग्निश्च बाहू मर्मेणि वृश्चताम् ।। २ ।।

यो मा चरन्तं तिष्ठन्तमासीनं च जिघांसति ।

इन्द्रश्च तस्मिन्नग्निश्च दुरितं प्रति मुञ्चताम् ।। ३ ।।

यो मा चक्षुषा मनसा यश्च वाचा जिघांसति ।

इन्द्रश्च तस्मा अग्निश्चैनांसि वहतामितः ।। ४ ।।

यः पिशाचो यातुधानः क्रव्याद् यो मा जिघांसति ।

इन्द्रश्च तस्याग्निश्च मूर्धानं प्रति विध्यताम् ।। ५ ।।

यो मा ब्रह्मणा तपसा यश्च यज्ञैर्जिघांसति ।

इन्द्रश्च तस्याग्निश्च हृदये [ऽ]धि नि विध्यताम् ।। ६ ।।

यो मे ब्रह्म यो मे तपो बलं श्रेष्ठं जिघांसति ।

इन्द्रश्च तस्मा अग्निश्च क्रुद्धौ दिग्धाभिरस्यताम् ।। ७ ।।

२ क का. ** शय्यानां *.

३ कख मा. . . . मासीनञ् च जिघांसति । म. . . . मासीनञ् * * ।
ग का. तमस्मिन्नग्निश्च .

४ ख का. श्च * * ।
गघ का. तस्माग्निं हिनांसि वहतापिता;
मा. तस्या अग्निश्चै ।।

५ कख का. यष् * यातुधानष् * * मां * ।
गघ का. = ७ गघ

६ घ का. हृदये धन विन्धतां ।

७ कख का. ** ब्रह्म * * तपं * * * ।
मा. * मो * * * * * श्रेष्ठं * ।

गघ का. . . . तस्माग्निश्च मूर्धानं प्रति विन्दतां । = ५ गघ

यो मे अन्नं यो मे रसं वाचं श्रेष्ठां जिघांसति ।

इन्द्रश्च तस्मा अग्निश्चाच्छम्बट्कारमस्यताम्* । । ८ । ।

यो मे तन्तुं यो मे प्रजां चक्षुः श्रोत्रं जिघांसति ।

इन्द्रश्च तस्मा अग्निश्च हेतिं देवेषु विन्दताम् । । ९ । ।

यो मे गोभ्य *इरस्यत्यश्वेभ्यः पुरुषेभ्यः ।

इन्द्रश्च तस्मा अग्निश्च *ज्यानिं देवेषु विन्दताम् । । १० । ।

१०.१२

यो मे भूतिमनामयद्वित्तमायुर्जिघांसति ।

इन्द्रश्च तस्मा अग्निश्च दिवो अश्मानमस्यताम् । । १ । ।

यो मे वेश्म यो मे सभां श्रियं श्रेष्ठां जिघांसति ।

इन्द्रश्च तस्याग्निश्च कृत्यां वि तनुतां गृहे । । २ । ।

८ ख का. * श्रेष्ठं * ।

गघ का. . . . तस्मादग्निश्चात्सं हट्कारमस्यतां ।

उ. ग नास्ति । घ उ. चात्संवट् . . . । ।

९ गघ का. . . . तस्माग्निश्चेहितं * * .

उ. "इन्द्रश्च * अग्निश्च" नास्ति ।

१० कख का. * * गोभीदश्चदश्वभ्यश्च * .

मा. * * * इरस्यत्यश्वेभ्यः * ।

म. * * * इरस्यत्यश्वेभ्यः * ।

गघ का. . . . तस्माग्निश्च ज्यानिं * * २५२

मा. अग्निचर्यानिं * * । । ११ । ।

म. त(स्मा→)स्या अग्निश्चर्यानिं * * । । ११ । । २ । ।

१०.१२.१ कख का. * * यद्द्युतुमायुर्जि . . . ।

गघ का. तस्माग्निश्च दिवो अश्मानमस्यतां.

मा. अश्मानमस्यतां । ।

२ कख का. * * वेश्मि * * शफां * श्रेष्ठं * ।

घ का. * व्य तनतां * ।

यो मे मृत्युमसमृद्धिमहा रात्र्या चेच्छति^३ ।

इन्द्रश्च तस्याग्निश्चार्चिषा दहतां स्वम् । । ३ । ।

यो मे प्राणं यो मे [ऽ]पानं व्यानं श्रेष्ठं जिघांसति ।

इन्द्रश्च तस्याग्निश्च प्राणं प्राणहनौ हताम् । । ४ । ।

यो मा देवजनैः सर्पैर्विद्युता ब्रह्मणाभ्यमात् ।

अगस्त्येन मेदिनेन्द्रश्चाग्निश्च तं हताम् । । ५ । ।

तं सत्यौजाः प्र दहत्वग्निर्वैश्वानरो वृषा ।

यो मा दुरस्यन्नीक्षातै यश्च दिप्सति विद्वलः । । ६ । ।

शौ.४.३६.२

यो मा दिप्साददिप्सन्तं यश्च दिप्सति दिप्स तम् ।

वैश्वानरस्य दंष्ट्रयोरग्रेरपि दधामि तम् । । ७ । ।

३ कख का. * * . . मममृद्धिम . . . देत्समि । उ. चेत्सति ।

द्र. ख < चेत्सति ?

ग उ. नास्ति ।

४ घ का. * प्राणानूहतां ।

५ कख का. * * देवजनैस् . . . , विद्यता ब्राह्मणाभ्यमा ।

म. * * * . . विद्युताद्ब्रह्मणाभ्यमात् ।

‘सर्पैर्वि’ इति अंशतो नष्टम् ।

गघ का. * मेदिने । इन्द्रश्चाग्निश्च * हतां.

मा. * मेदिने इन्द्रश्चाग्निश्च * हतां । ।

६ कख का. त्वं सभ्य उदा प्र दहत्वमग्निर्वैशवा ।

मा. * सत्यौजाः ।

गघ का. * * तुरस् सं देक्षातैर्यश्च * विद्वला ।

घ म. विद्वलः । ।

७ का. * * दिप्सातिदिप्सन्तं

गघ का. ऋधामि तं ।

मा. * दंष्ट्रयोरग्रेरपि * तं । ।

अभि तं द्यावापृथिवी सं तपतां तप्ते घर्मे न्युच्यताम् ।
निर्ऋत्या वध्यतां पाशे यो नः पापं चिकित्सति ।।८।।

प्रत्यग्वधेन प्रच्युतान् भ्रातृव्यान् घोरचक्षसः ।
घ.शौ.११.६.१३ग इन्द्राग्री एनान् वृश्चतां मैषामुच्छेषि^१ कश्चन ।।९।।

प्रत्यग्वध प्रत्यग् जहि भ्रातृव्यान् द्विषतो मम ।
अपानान् प्राणां संछिद्य द्विषतस्पातयाधरान् ।।१०।।

अग्रे ये मा जिघांसन्त्यग्रे ये च द्विषन्ति मा ।
अग्रे ये मोपतप्यन्ते तेषां प्रियतमं जहि ।।११।।

८ कख का. * * * * तप्तां तप्ते घर्मे न्युच्यतां ।

उ. * * * सन्तपतां ।

ग मा. निर्ऋत्या * * ;

९ क = का. १०क प्रत्यग्वधेन प्रच्युतां.

ख का. भ्रातृव्यां घोरचक्षसा ।

मा. * घोरचक्षः ।

म. * घोर(द्य→)चक्षसः ।

गघ का. * एनां * महिषामुत्सेषि ।

मा. * एतान् * मैषामुत्सेषि ।

म. * * * मैषामुत्सेषि ।

१० क = का. ९ क प्रत्यग्वधः प्रत्युजहिः.

ख का. भ्रातृव्यां * * ।

गघ का. अपानां * सचिद्यद् द्विषतस्पातयाधरा ।

मा. अपान् * * ।

११ कख का. * * * जिघांसन्त्यग्रे * * * मां

उ. * * * जिघांसन्त्यग्रे * * * * ।

घ मा. * प्रियतमं * * ।

एतं द्विषन्तमवधिषमन्धेन तमसावृतम् ।
 एतं मृत्यो [५]भि पद्यस्व मा ते मोचि महोदरः ।। १२ ।।

१०.१३

द्यावापृथिवी सं नह्येथां मम राष्ट्राय जयन्ती
 अमित्रेभ्यो हेतिमस्यन्ती ।। १ ।।

वातापवमानौ सं नह्येथां मम राष्ट्राय जयन्ता-
 वमित्रेभ्यो हेतिमस्यन्तौ ।। २ ।।

इन्द्राग्री सं नह्येथां [मम राष्ट्राय] ।। ३ ।।
 मित्रावरुणा सं [नह्येथां मम राष्ट्राय] ।। ४ ।।

भवाशर्वी सं [नह्येथां मम राष्ट्राय] ।। ५ ।।

अश्विना सं नह्येथां मम राष्ट्राय जयन्ता-
 वमित्रेभ्यो हेतिमस्यन्ती ।। ६ ।।

१२ कख का. वतं ।

गघ का. यतं मृत्यो २२६२

मा. महोमहोदर ।। १२ ।। ॥ ॥

म. महोदर ।। १२ ।। ॥ ॥

१०.१३.१ क का, उ. * सन् *.

ग का. असितेभ्यो ।

२ कख का. * * नह्येथां * * जयन्ता

उ. * सन् * * * *

ग का. अमित्रेभ्यो हेतिमस्यन्तां

३ उ. इन्द्राग्रीसं । ।

४ का. मित्रावरुणा ।

५ का. भवाशर्वा * ।

६ कख का. * * नह्येथां * * जयन्ता ।

उ. * सन् * * * *.

ग का. अमित्रेभ्यो . . .

मा. वमित्रे . . . । ।

मरुतः सं नह्यध्वं मम राष्ट्राय जयन्तो
[५] मित्रेभ्यो हेतिमस्यन्तः । । ७ । ।

पितरः सं नह्यध्वं मम राष्ट्राय जयन्तो
[५] मित्रेभ्यो हेतिमस्यन्तः । । ८ । ।

सूर्याचन्द्रमसौ सं नह्येयां मम राष्ट्राय जयन्ता-
वमित्रेभ्यो हेतिमस्यन्तौ । । ९ । ।

अहोरात्रे सं नह्येयां मम राष्ट्राय जयन्ती
अमित्रेभ्यो हेतिमस्यन्ती । । १० । ।

१०.१४

गन्धर्वाप्सरसः सं नह्यध्वं मम राष्ट्राय जयन्तो
[५] मित्रेभ्यो हेतिमस्यन्तः । । १ । ।

सर्वपुण्यजनाः सं [नह्यध्वं] । । २ । ।

७ कख म. * सन् * * * * .

८ क मा. * सन्नध्वं .
म. * सन् * .

९ कख का. * सन् नह्येषां * * जयन्ता ।
उ. * सन् * * * .

ग का. अमित्रेभ्यो हो हेतिमस्यन्ती.

७-९ मा. पुनरपि यथापूर्वं लिखिताः ।

१० क का. * सन् नह्येषां.
उ. * सन् . .

१०.१४.१ कख का. गन्धर्वाप्सरसस् सन्नध्वं * * जयन्ता.
मा. * सन्नध्वं * राष्ट्राय * .

म. * सन्नध्वं * * * .

ग का. अमित्रेभ्यो . . २

२ का. सर्वपुण्यजनस् सं.

वनस्पतयः सं [नह्यध्वं] ।।३।।

वानस्पत्याः सं नह्यध्वं मम राष्ट्राय जयन्तो

[५] मित्रेभ्यो हेतिमस्यन्तः ।।४।।

ओषधयः सं नह्यध्वं मम राष्ट्राय जयन्त्यो

[५] मित्रेभ्यो हेतिमस्यन्त्यः ।।५।।

वीरुधः सं नह्यध्वं मम राष्ट्राय जयन्त्यो

[५] मित्रेभ्यो हेतिमस्यन्त्यः ।।६।।

बृहस्पते सं नह्यस्व मम राष्ट्राय जय-

न्मित्रेभ्यो हेतिमस्यन् ।।७।।

प्रजापते सं [नह्यस्व] ।।८।।

३ का. वनस्पतयस् सं वनस्पत्यास् सं।

४ का. वानस्पत्यास् सं।

मा. * सन्नह्यध्वं।।

म. * सन्नह्यध्वं।।

५ का. ओषधयस् सं।

मा. * सन्नह्यध्वं * * जयन्तो . . .।।

म. * सन्नह्यध्वं * * *।।

६ क का. वीरुधस् * *.

उ. * सन्नह्यध्वं.

ग का. अमित्रेभ्यो हेतिमस्यन्तः।

७ कख का. सूर्याश्चन्द्रमसौ * * * * जयं।

उ. बृहस्पते सन्नह्यध्वं * * *.

ग का. अमित्रेभ्यो हेतिमस्यन्तौ।

८ का. प्रजापतये सं.

परमेष्ठिन् सं नह्यस्व मम राष्ट्राय जय-
न्मित्रेभ्यो हेतिमस्यन् । । ६ । ।

उदारा उदीर्ध्वं विश्वानि भूतानि सं नह्यध्वं
मम राष्ट्राय जयन्त्यमित्रेभ्यो हेतिमस्यन्ति । । १० । ।

१०.१५

अग्नी रक्षिता स इमां सेनां रक्षतु ।
अनुष्ठातरनु तिष्ठ सर्वे वीरा भवन्तु मे । । १ । ।
इन्द्रो रक्षिता [स इमां] । । २ । ।
सोमो रक्षिता [स इमां] । । ३ । ।
वरुणो रक्षिता [स इमां] । । ४ । ।
वायू रक्षिता [स इमां] । । ५ । ।
त्वष्टा रक्षिता [स इमां] । । ६ । ।
धाता रक्षिता [स इमां] । । ७ । ।
सविता रक्षिता [स इमां] । । ८ । ।
सूर्यो रक्षिता [स इमां] । । ९ । ।

६ कख का. परमेष्ठ्यं * * * * जयं.

मा. * सन्नध्वं * * * .

म. * सन्नह्यध्वं * * * * .

ग का. अमित्रेभ्यो हेतिमस्यां ।

१० कख का. * * * * * नह्येयां.

मा. * * * * * सन्नध्वं.

म. * * * * * सन्नह्यध्वं.

ग का. * * जयन्ती अमित्रेभ्यो हेतिमस्यन्ती zcz

१०.१५.१ कख का. * रक्षता स इमा सेना * ।

२-१०

का. सर्वत्र 'रक्षता' इति पाठः । 'वायूरक्षता', 'सूर्यो रक्षता'
इत्यतश्छेदौ न दृश्येते । 'धाता । रक्षता' इत्येवं पदच्छेदस्तु कृतः ।

चन्द्रमा रक्षिता स इमां सेनां रक्षतु ।

अनुष्ठातरनु [तिष्ठ सर्वे वीरा भवन्तु मे] ।। १० ।।

१०.१६

अह रक्षितु तदिमां [सेनां रक्षतु] ।

अनुष्ठातरनु [तिष्ठ सर्वे वीरा भवन्तु मे] ।। १ ।।

रात्री रक्षित्री सेमां [सेनां रक्षतु] ।

अनुष्ठात्रयनु [तिष्ठ सर्वे वीरा भवन्तु मे] ।। २ ।।

इन्द्राणी रक्षित्री [सेमां सेनां रक्षतु] ।। ३ ।।

वरुणानी रक्षित्री [सेमां] ।। ४ ।।

शिनीवाली रक्षित्री सेमां [सेनां] ।

अनुष्ठात्रयनु [तिष्ठ] ।। ५ ।।

समुद्रो रक्षिता स इमां [सेनां रक्षतु] ।

अनुष्ठातरनु [तिष्ठ सर्वे वीरा भवन्तु मे] ।। ६ ।।

पर्जन्यो रक्षिता [.] ।। ७ ।।

वृहस्पती रक्षिता [.] ।। ८ ।।

१०मे मन्त्रे उत्कलीषग्रन्थेषु 'सेनां रक्षतु' इति न पठितम् ।

१०.१६.१ कख का. अह रक्षतु *.

२ का. * रक्षत्री । सायमां अनुष्ठात्रियनु । ।

३ का, मा. * रक्षत्री । ।

४ का, मा. * रक्षत्री । ।

५ का. शिनीवाली रक्षत्री । सा इमां अनुष्ठात्रियनु ।

उ. शिनीवाली * । ।

६ का. * रक्षता ।

७ का. * रक्षता ।

८ का. वृहस्पतीरक्षता ।

प्रजापती रक्षिता [.]॥६॥

परमेष्ठी रक्षिता स इमां सेनां रक्षतु ।

अनुष्ठातरनु तिष्ठ सर्वे वीरा भवन्तु मे ॥१०॥

विश्वे देवा रक्षितारस्तं इमां सेनां रक्षन्तु ।

अनुष्ठातारो अनु तिष्ठत सर्वे वीरा भवन्तु मे ॥११॥

इति तृतीयोऽनुष्ठातः

॥ त्रयोदशर्षः दशमः काण्डः समाप्तः ॥

६ का. * रक्षता ।

१० कख का. * रक्षता । * * सेना * ॥

घ उ. 'वीरा भवन्तु मे' इत्युल्लम् ।

११ का. मन्त्रोऽयं नास्ति ।

उ. मन्त्रान्ते . . . भवन्तु मे ॥१६॥ ॥ ११ ॥ अ ३ ॥

काण्डान्ते का. इत्यथर्वणिकपैप्पलादशाखायां दशमष्काण्डस् समाप्तः ।

मा. त्रयोदशर्षकाण्डः समाप्तः । द्र. अनुवाकसंख्या नास्ति ।

म. त्रयोदशर्षकाण्डः ।

एकादशः काण्डः

११.१

वृषा ते [ऽ]हं वृषण्यन्तै गर्भं दधामि योन्याम् ।
यदि देवपरिष्ठिता प्रजां तोकं न विन्दसे ।। १ ।।

धाता ते तं सिनीवाली वरुणानी प्र यच्छतु* ।
पुमांसं पुत्रमिन्द्राणी शतदायं दधातु ते ।। २ ।।

संवृतस्ते वक्षणासु गर्भः पुंसा पुमान् कृतः ।
सर्वाङ्गस्तन्वोर्जायतामग्निरिवारण्योरधि ।। ३ ।।

धत्स्व वीरं कर्मण्यं प्रस्वं त्वावधिमवशां कृणोमि ।
आत्मनस्ते लोहिताद् गर्भः सं वर्ततां वृषा ।। ४ ।।

काण्डारम्भे

का. अथ एकादशष्काण्डान् लिख्यन्ते ZZ ZZ औं नमो नारायणाय
Z औं नमस्तिलोतमायै Z औं नमो ज्वालाभगवत्यै ZZ औं नमो
गणेशाय ZZ औं ; उ. औं ;

१ कख का. * * * वृषण्यन्ती * दधामि योन्यां
गघ का. * * । * * * * Z१Z औं
उ. * देवपरिष्ठितात् * * * * ।।

२ कख का. * * * * * यच्छति ।
उ. * * * शिनीवाली * * यच्छतु ।
घ का. सततायां * * Z२Z

३ कख का. संवृतस्ते * गर्भस् पुसां * * .
उ. वक्षणासु * * * * ।
गघ का. . . . स्तानोर्जायतामग्निरिवारण्यो हृदिभिः Z३Z

४ कख का. धत्स् वीरं * प्रस्तं ता वधिं सर्वषां * ।
म. * * * * . मवसां (→शां) * ।
ग का. गर्भस् सं वर्ततां वृषाकपेः Z४Z
म. * सम्वर्ततां * ।।

त्वथा पिंशतु ते प्रजां धाता तोकं दधातु ते ।

राका सीव्यतु सूच्या भूतस्येशाना भुवनस्य देवी ।। ५ ।।

सिनीवालीमनुमतिं राकां गुङ्गुं सरस्वतीम् ।

देवानां पत्नीर्या देवीरिन्द्राणीमवसे हुवे ।। ६ ।।

मा.गृ.२.१८.२

अभिघ्राण्डा वृद्धगर्भारिष्टा वीरसूरियम् ।

वि जायतां प्र जायतां बह्वी भवतु पुत्रिणी ।। ७ ।।

परि सृज गर्भं धेहि माशाः प्र च्योष्ट लोहितम् ।

आप.म.१.१३.१गघ अनूनः पूर्णो जायतामश्रामोरन्धो अपिशाचधीतः ।। ८ ।।

त्वं दधासि द्विपदे चतुष्पदे गर्भं प्रजामेजते विश्वरूपाम् ।

कनिक्रदद् वृषभो वीडुशेषाः प्रजापते तन्वां

धेहि गर्भम् ।। ९ ।।

५ ग का. * सीव्यश्च *.

उ. * * शूच्या.

६ कख का. तीं * गुङ्गुं * ।

मा. शिनीवालीमनुमतिं राकाङ्गुङ्गु सरस्वतीं । म. शिनी . . . ।।

गघ का. * पत्न्यै या देवी इन्द्राणीमवसे * २६२

७ कख का. अभिदाता वृद्धरग्भा अरिघरिवीरसूर्यं ।

८ कख का. परि सृच * देहि मास्याः * * * ।

मा. माशा * * * ।

गघ का. अनोनोनः * जायतामस्थापूनंधो पिशाचधीतः २८२

प्र.

८घ < अश्रामोनन्धो * ? उ. लिपौ न्यन्च इत्येतयोः सादृश्यं
ध्येयम् । यद्वा रण्वो ।

९ कख का. * * द्विपदेश * * प्रजामेजते विश्वरूपा ।

ग का. * * वीडुमोपा * * * २६२

मा. क्रनिक्रदद् * * * तन्नवां * * ।।

म तन्नवां * * ।।

अभिक्रन्दं स्तनयन् धेहि गर्भं विद्योतमानः
पवमानो वीरुन्निः।

पर्जन्येमां पृथिवी रेतसावतापां रसीरोवधीनां
पशूनाम् ।। १० ।।

आ ते नयामि वृषणं यः प्रजानां प्रजापतिः।
स ते दधात्वृत्त्वियं* गर्भं योन्यां विजां प्रजाम् ।। ११ ।।

ये वृषाणो गर्भकृत ऋत्त्वियानां समेनसः।
तांस्ते ह्वयामि तदु ते समृध्यताम् ।। १२ ।।

अग्रेष्टे त्वष्टुर्वरुणादिन्द्रात् सोमाद्बृहस्पतेः।
पुत्रं ते पुत्रकामायै देवेभ्यो निर्ममि प्रजाम् ।। १३ ।।
अङ्गादङ्गात् सं श्रवतु तद् योनौ प्रति तिष्ठतु।
प्रजा ते वक्षणाशया तत्ते बीजं वि रोहतु ।। १४ ।।

-
- १० कख का. विद्योतमानष् * वीरुन्निः।
उ. * स्तनयं ।
गघ का. पर्जन्योमां * रेभसा । वतापां रसीरोवधीनां पशूना । १००२
द्र. घ < पर्जन्येमां पृथिवीं रेतसाव अपां ? तु. ऋ. ५. ८३. ४घ
११ ग का. ** दधात् तृतीयं *.
मा. ** दधात्वृत्त्वियं *.
म. * * दधात्वृत्वी (←ती)यं *.
१२ का. ** गर्भकृत * सुमेनसः
. सम्पृध्यतां ११२२
१३ क का. अग्रेस्ते
ग उ. पुत्रन् ते * ;
१४ क उ. सं श्रवतु.
ग मा. * * वक्षणा . . . ;
म. प्रजान् ते वक्षणा . . . ;
घ का. तं ते बीजं निरुहतु ११४२
म. ? तन्ते * * * ।। १ ।। ऋ ।।

११.२

अत्ससो यमनंससो [S]भूतिर्यक्ष्ममजीजनत् ।
इमं सहस्रभागिन्द्रो विशरं नाशयाति ते ।।१।।

यः कार्यो यश्च कृतः स्वयंजा उत हार्यः ।
देवा इन्द्रज्येष्ठा विशरं नाशयन्तु ते ।।२।।

विशरस्य विजृम्भस्येषुर्माता धनुष्पिता ।
अदित्याः पुत्रा आदित्या विशरं नाशयन्तु ते ।।३।।

धन्वनो ज्याया इष्वा अपस्कम्भस्य बाह्वोः ।
अपाष्ठाच्छृङ्गात् कुर्मलाद्विशरं नाशयामि ते ।।४।।

अलवती रुरुशीर्ष्ण्यथो यस्यायो मुखम् ।
देव्यै पर्जन्यरेतस इषवे कृणुता नमः ।।५।।

-
- ११.२.१ का. अहंससो यमनंससो मजीजनात् ।
* सहस्रभाग इन्द्रो विशन् * * 292
मा. * यमनंसो . . . । . . * नाशयामि * । ।
- २ ख मा. * उप * ।
म. स्वयंया उप * ।
घ का. इन्द्रोविशन् नाशयातु * 222
म. विशरन् * * । ।
- ३ कख का. * . . . स्येषुधर्माता . . .
मा. * शुर्माता . . . ।
गघ का. आदित्याषु पुदित्याद विषं * * 232
मा. आदित्याः * * * नाशयान्तु * । ।
- ४ का. धन्विनो जाया * अपस्कंसस्य *
अपाष्ठाश् छंगात् द्विषन् * * 242
- ५ का. * ररशीर्ष्णमथोस्यायो मुखं.
देवी पर्जन्यरेतसिषवे * * 252

यामत्रयो अङ्गिरसो गोतमा वीरुधं विदुः ।

तया भरद्वाजः कण्वो विशरं नाशयाति ते ।। ६ ।।

यस्त्वा स्त्रीणादपसरो यः पुंसो अध्यारुहत् ।

आक्लान्तं संक्लान्तं स्नाव तदु ते कल्पयामसि ।। ७ ।।

वात इवाभ्रं च्यावयामि यक्षं ते तन्वस्परि ।

वाचा यच्चक्रुस्ते गुरु तदृचा लघु कृष्मसि ।

तेनाहमृतोद्येन विशरं नाशयामि ते ।। ८ ।।

यथा न सत्यं पुरुषः सदा वदितुमर्हति ।

विष्कन्धं त्वदपशरं विशरं *पृष्टयामयम् ।

जम्भं हनुग्राभं शङ्खं तानजेना अजामसि ।। ९ ।।

*शुनमिद्ध ओषधयो वि दधे भेषजाय कम् ।

धनायुवः सनायुवः पुरुषं पारयिष्णवः ।। १० ।।

६ का. इमासत्रयो ङ्गिरसो गौतमा *** भरद्वाजष् * विशन् ** २६२
ख मा. ** विदु ।

७ का. . . . स्त्रीणाउपसदो यष् * ध्यारुहन् *** तकुते * २७२

८ कख का. वातेवाभ्रं च्यावयामि ** तन्वंपरि ।

उ. यक्षन्

गघ का. वाता यचगृस्ते * रूजा ** २८२

ङच का. . . . मृतोतेन विशन् ** ।

९ का. * नस् * पुरुषस् * वदितुमर्हसि २६२

विष्कन्धं तदापिशरं * वृष्ण्यावयं जम्भ हनुग्राहं * तानुजयेनां *
२१०२

गघ उ. विष्कन्धं पृष्टयामयं ।

१० कख का. शुनमिद्धोषधयो नि *** ।

उ. शुनमिद्ध * * * * * ।

गघ का. धनायवः सनायकष् ** २११२

आत्मत्राणि देवजूता वीरुधायुष्या कृता ।
तयाहमिन्द्रदत्तया विशरं नाशयामि ते ।। ११ ।।

अलस्य व्यञ्जनस्य वेष्टनस्योत पर्णधेः ।
ग्रन्थेर्ज्याया* इष्वा विशरं नाशयामि ते ।। १२ ।।

साकं विष्कन्ध प्र पत चाषेण किकिदीव्या ।
साकं वातस्य ध्राज्या सह नश्य* निहाकया ।। १३ ।।

११.३

(शौ. १६.३४)

जङ्गिडो [ऽ]सि जङ्गिडो रक्षितासि जङ्गिडः ।
द्विपाञ्चतुष्यादस्माकं सर्वं रक्षतु जङ्गिडः ।। १ ।।

या गृत्स्वस्त्रिपञ्चाशीः शतं कृत्याकृतश्च ये ।
सर्वान् विनक्ततेजसो [ऽ]रसान् जङ्गिडस् करत् ।। २ ।।

११ का. आतपत्राणी * वीरुधायिष्या * ।
..... विशन् * * २१२२

१२ कख का. * * वेष्टनःस्कोत पर्णधे
गघ का. ग्रन्थे ज्याधायुष्यास्तिद्विषिन् * * २१३२
उ. ग्रन्थेर्जाया * * * * ।।

१३ क म. * विस्कन्ध * * .
ख का. चाषेण किकिदीव्या
मा. * किकिदि(→दी)व्या ।
घ का. साकं नश्य निहाकय २१४२
उ. सहनस्य * ।। २ ।। ३१३ ।।

११.३.१ का. जङ्गिडिसि * रक्षितासि * द्विपाञ्च * * * २१५२

२ कख का. * कृशछान्निपञ्चासीश् छतं ।
मा. * गृत्स्वस्त्रिपञ्चाशीः * कृत्याकृतश्च ये ।
गघ का. सर्व व्युनक्तुतेजसो रसां * * २२२

अरसं कृत्रिमं नाडमरसाः सप्त विस्रसः ।

अपेतो जङ्गिडामतिमिषुमस्तेव साधय ।। ३ ।।

कृत्यादूषण एवायमथो अरातिदूषणः ।

अथो सहस्वां जङ्गिडः प्र ण आयूंषि तारिषत् ।। ४ ।।

स जङ्गिडस्य महिमा परि णः पातु विश्वतः ।

विष्कन्धं येन सासाह संस्कन्धमोज ओजसा ।। ५ ।।

तृष्ट्वा देवा अजनयन्निष्ठितं भूम्यामधि ।

तमु त्वाङ्गिरा इति ब्रह्माणः पूर्व्या विदुः ।। ६ ।।

न त्वा पूर्वा ओषधयो न त्वा तरन्तु या नवाः ।

विबाध उग्रो जङ्गिडः परिपाणः सुमङ्गलः ।। ७ ।।

३ कख का. रसं * नाडसरसस् **

उ. विश्रसः ।

गघ का. अपेतु जङ्गिडामतिमिषुपस्तेव साधया २३२

मा. * जङ्गिडामतीमिषुवस्तेव * ।।

म. * जङ्गिडामती . . . * ।।

४ कख का. * वायमथो रातिदूषणः

गघ का. * सहस्वां जङ्गिडाष् परिणं योषि तारिषं २४२

मा. * सहस्वां जङ्गिड * * * * ।।

म. * सहस्वाञ् * * * * * ।।

५ का. * * महीसा * णष् * विश्वंस्कन्धं * सामहा संस्कसोजोसा.

६ का. निष्ट्वा * अजनयन्निष्ठितं यति ब्राह्मणष् * * २५२

घ मा. ब्रह्मणः * * ।।

७ ख-घ का. * * चरन्त्यानवा । * * जङ्गिडपरिपाणास् * ;

घ मा. परिपाण्यः ? * ।।

अश्वोपदान भगवो जङ्गिडामितवीर्य ।

पुरा त उग्राय सत उपेन्द्रो वीर्य ददौ ।। ८ ।।

उग्र इत्ते वनस्पत इन्द्र ओज्मानमा दधी ।

अमीवाः सर्वाश्चातयञ् जहि रक्षांस्योषधे ।। ९ ।।

आशरीकं विशरीकं बलासं *पृष्ठ्यामयम् ।

तक्मानं विश्वशारदमरसं जङ्गिडस्करत् ।। १० ।।

११.४

(शौ.१६.३५)

इन्द्रस्य नाम गृह्णन्त ऋषयो जङ्गिडं ददुः ।

देवा यं चक्रुर्भेषजमग्रे विष्कन्धदूषणम् ।। १ ।।

८ का. अश्वयोपदानि * जङ्गिडामुतवीर्यः * * * सतोपेन्द्रो * दधी
Z६Z

घ मा. उपेन्द्रो वीर्यन् * ।। म. * वीर्यन् * ।।

९ का. * इत्ये वनस्पतय इन्द्रोज्मानसा * ।
* सर्वा रक्षांसि जहि रक्षांस्योषधे ।

कख मा. नास्ति पादद्वयमिदम् ।

ग मा. * . . . श्चातयं ;

१० का. आशरीरं * चलासं पृष्ठ्यामयं * . . . मरसं * * Z७Z

खग उ. * पुष्ठ्यामयं । * . . सारद . . ;

घ म. मरसञ् * * ।। ३ ।। ३१० ।।

द्र. मा. सूक्तान्ते सूक्तसंख्या, मन्त्रसंख्या वा न सूचिता ।

११.४.१ कख का. * * गृह्णन्त * जङ्गिडं *

गघ का. * य मुग्रे * Z१Z

मा. विष्कन्ददूषणं ।।

स नो रक्षतु जङ्गिडो धनपालो धनेव ।
देवा यं चक्रुर्ब्राह्मणाः परिपाणमरातिहम् । । २ । ।

दुर्हार्दसं घोरचक्षुं पापकृत्वानमागतम् ।
तांस्त्वं सहस्रचक्षो प्रतीबोधेन नाशय
परिपाणो [S]सि जङ्गिडः । । ३ । ।

परि मा दिवः परि मा पृथिव्याः
पर्यन्तरिक्षात् परि मा वीरुद्भ्यः ।
परि मा भूतात् परि मोत भव्याद्
दिशोदिशो जङ्गिडः पात्वस्मान् । । ४ । ।

य ऋष्णवो देवकृता य उचोबभृतेन्याः ।
सर्वास्तान्विश्वभेषजो अरसान् जङ्गिडस्करत् । । ५ । ।

-
- २ कख का. म ** जंगिडो * धनैव
मा. * * * * धनपालो धनेमव ।
म. * * * * धनपा(→फा)लो * ।
गघ का. ** चक्रुर्ब्राह्मणष् . . . मरातियं २२२
म. ** चक्रुर्ब्राह्मणाः । ।
- ३ कख का. दुहान्दसं ।
गघ मा. तास्त्वं * * *
- ४ क का. पर * दिवष् पर * *
मा. * * * * पृथिव्या
ख का. परमा *
गघ का. पर * * पर मोथ भव्या
* जंगिडष् २४२
- ५ का. ये * * योचो बिभृथेत्या ।
सर्वस्वान् रसां जंगिडस्करत् २५२४२

११.५

प्रति गृहाण पृथिवीनीतमेदतदाज्यस्य मयितं शरीरम् ।

इमां धेनुमस्य दातुस्त्वं रक्ष बर्हिष्या यथासत् । । १ । ।

उत त्वाहुर्वरुणस्य पत्नीमथो त्वाहुरदिति विश्वरूपाम् ।

अधिजरायुमाधारे हव्यवाहमग्रावस्या

महिमानं जुहोमि । । २ । ।

स साहस्रं तन्तुमन्वा ततान सो अग्निष्टोमां दशतं समाप ।

अधिजरायुं सवत्सां यो ददाति तं वै देवाः

स्वरा रोहयन्ति । । ३ । ।

अधिजरायुः स्वरा रोहयन्त्यनेन दत्ता सुदुधा वयोधाः ।

सासौ दुहां शतधारमक्षितं यमस्य लोके

परमे व्योमन् । । ४ । ।

पूर्ववत्सेन सह वत्सिनी गौर्यो [५] स्या

वत्सो अपरो जरायु तत् ।

तृतीयं मांसं परिनिर्मितं यत्तस्माद्देवा

अधिजरायुमाहुः । । ५ । ।

१ कख का. * गृहाणि पृथिवीनियतमे शरीरं;
मा. प्रती * . . . दाज्यमयितं शरीरं ।

ग का. मां धनु २१२

२ का. पत्निमथो २२२

३ कख का. * सहस्वं तंतुमन्वाततानः * अग्निष्टोमां * *;
मा. * * तन्तुतन्वात्ततान * अग्निष्टोमां * * ।

घ का. * * * स्वरा रोहयन्ती २३२

४ का. अधिजरायु दत्ताः * *;

सहस्रै दुहां शतधारमक्षतममुभिन् * युग उत्तरस्मिन् २४२

द्रः ४घ का. "अमुभिन् लोके युग उत्तरस्मिन्"ति अष्टममन्त्रस्य चतुर्थः पादः

४घ पादे, ४घपादश्च कथञ्चित् ८घ पादे व्यवस्थापितः ।

५ का. * सा * गौर्येणस्या * अजरोजरायुवत् ।

* * परिनिन्दितं अधिजरायुमाहुः २५२

आ धावय शवसा वावृधानोत्तराव
श्रव आ धेह्यस्मै ।

इममिन्द्र महतामेन रक्ष सं प्रजया
तन्वा सं बलेन ।। ६ ।।

दुर्वेदावस्ताद् बहुधा परस्ताद् विश्वे देवाः
प्रति पश्यन्त्वायतीम् ।

या भद्रा या सर्वतः समीची सेदाहुतिर्भवतु
मेतराज्या ।। ७ ।।

गृष्टिं धेनुमधिजरायुं स्वधां कृण्वानः प्र ददाति ब्रह्मणे ।
सास्मै दुहां शतधारमक्षितममुष्मिन्* लोके
युग उत्तरस्मिन् ।। ८ ।।

वत्सं जरायु प्रतिधुक् पीयूषं यो नो
ददाति सुदुघामधेनुम् ।
तस्य देवाः प्र तिरन्त्वायुः* स आ रोहतु
सुकृतामु लोकम् ।। ९ ।।

६ कख का. न्तरात्वक् सुवादे स्मै ।

मा. अ. ।

गघ का. मेनि *** तत्वा ** २६२

७ कख का. दुर्वेदावस्थाद्बहुधा पश्यन्त्यायतीं

घ उ. पश्यन्त्यायतीं ।

का. सेदाहुर्भवतु मे जरायुः २७२

८ कख का. गृष्टं दधातु ब्रह्मणे

गघ का. सहस्मै * सहसुधारमक्षितममुष्मिन् लोके परमे व्योमन् ।

मा. मुष्मि *** ।।

म. मुष्मिन् *** ।।

९ कख का. * जरायुश्च प्रददत् * दधातु ।

गघ का. * देवापि वर्तत आयुः सारोहतु सुकृताम् *

मा. तरन्त्यायुः स आ रोह ।।

म. तिरन्त्यायुः ।।

परिवालामधिजरायुं युधाजीवो अददादग्र एताम् ।
 स्योना नः शग्मा शिवा विशेह मा नो
 हिंसीर्हरसा दैव्येन ।।१०।।

भद्रकृतं सुकृतमादु शंभुवमरंभुवं
 प्रति गृह्णाम्यायतीम् ।
 घृतश्रियं नभसी संवसानां देवान् मनुष्याँ
 असुरानुतर्षिन् ।।११।।

पञ्च देवाः प्र पिबन्त एतामिन्द्रस्त्वष्टा
 वरुणो मित्रो अग्निः ।
 ते सर्वे समदुर्मह्यमेतां तयेह जीवन्
 प्र तिरस्वायुः ।।१२।।

-
- १० कख का. परी नधा * यददादग्र एतां
 मा. स्वधा ।
 गघ का. स्योनां शग्मां शिवा शिवेह सा * हिंसीर्हसा * २१०२
 मा. * न *
- ११ कख का. * सुकृतमादिशंभुवसरंभुवं * गृह्णाम्यायतीं ।
 मा. गृह्णाम्यायतीं ।
 गघ का. * नभमी संवसानो * मनुष्यांसुरानतर्हि । ११२
 मा. * * सम्बसानां * मनुष्यांश्च असुरानुतर्षिन् ।।
 म. * * सम्बसानां * मनुष्याश्च ।।
- १२ कख का. * देवाष् प्रविष्टवन्त एतामित्रस्त्वष्टा * * * ।
 गघ का. * * सवितुर्म . . . तेह जीवं प्र तिरंत आयुः २१२२
 उ. * * . . . मर्ह्यमेतान् ।।

कश्यपो [ऽ]यं जमदग्निर्वशिष्ठ ऋषयो नः
 ससनुरग्र एताम् ।
 भरद्वाजो गोतमो अत्रिर्नः स्योनां विश्वामित्रो ददुषः
 प्र तिरान्त्यायुः । । १३ । ।

कौ. ८६. १२

ऊर्जं देवेभ्यः सुभग ऊर्जं मनुष्येभ्यः ।
 ऊर्जं पितृभ्यो अघ्न्य ऊर्जा ददतमा विश । । १४ । ।

११.६

(ऋ. १०. ६७)

ऋ. १

या जाता ओषधयो देवेभ्यस्त्रियुगं पुरा ।
 मन्ये नु बभ्रूणामहं शतं धामानि सप्त च । । १ । ।

२

शतं वो अम्ब धामानि सहस्रमुत वो रुहः ।
 अथा शतकृत्वो यूयमिमं मे अगदं कृत । । २ । ।

१३ कख का. * * * * * युनस्यसनुरग्र * ।

मा. * * यमदग्निर्वशिष्ठ * * * * * ।

म. * * * * * र्वशिष्ठ * * स्वसनुरग्र * ।

गघ का. * ग्रीतमो अत्रिर्नः स्योनन् * ददुषष् प्र तिरान्त्यायुः २१३२

मा. * * अतिर्नः * * दषः * * । ।

१४ ख का. * मनुष्याउत ।

मा. * मनुष्येभ्यः ।

गघ का. * * अघ्न ऊर्जं दधतुमा विश २५२

मा. * * * * * विशं । ।

११.६.१ गघ का. * न बभ्रूणामहं * * सत्ततः २१२२

ग मा. मन्य * वभ्रूणामहं;

२

का. औ . . . शतक्रतवो यूयमि अगदं कृत । औ

इमं मे अगदं कृत २२२ द्र. अतः काण्डिका सस्वरा ।

मा. शतम्बो * * * * * । * * यूयमिमम्मे अगदः । ।

म. शतम्बो * * * * * । * * यूयमिमम्मे * कृतः । ।

उ. मन्त्रान्ते मण्डलचिह्नम् ।

- ३ पुष्पवतीः प्रसूमतीः फलिनीरफला उत ।
अश्वा इव स्थ जित्वरीर्वीरुधः पारयिष्णवः । । ३ । ।
- ४ ओषधीरिति मातरो यद्वो देवीरुपब्रुवे ।
रपांसि विघ्नतीरित रक्षश्चातयमानाः । । ४ । ।
- ६ निष्कृतिर्नाम वो माता निष्कृतिर्नाम वः पिता ।
सराः पतत्रिणी स्थ यदामयति निष्कृतः । । ५ । ।
- ५ अश्वत्ये वो निषदनं पर्णे वो वसतिष्कृता ।
गोभाज इत् किलासथ यत् सनवथ पूरुषं । । ६ । ।
- ११ यदहं वाजयन्निमा ओषधीर्हस्त आदधे ।
आत्मा यक्ष्मस्य नश्यतु पुरा जीवगृभो यथा । । ७ । ।
- ८ उच्छुष्मा ओषधीनां गावो गोष्ठादिवेरते ।
धनं सनिष्यन्तीनामात्मानं तव पूरुषः । । ८ । ।

३ का. औ . . . अश्वावयस्थारित्वरीर्वी . . . ३२४

क मा. पुष्पवती प्रसूमतीः; म. * प्रसूमतीः;

४ का. औ ओषधीरित . . . ब्रुवे अपांसि विघ्नतीरिति रक्षश्चातयमानां
२४४

ख मा. यद्वोद् ।

५ का. . . . सदा . . . निष्कृता २५४

६ गघ का. गोभासि तत् किलासित यत्सनो अधि पौरुषम् २६४

क मा. अश्वत्ये * * ; ग मा. * त् किलासथ;

७ का. यदाह . . . नृश्यति . . . २७४

८ गघ का. धनं सनिष्यन्तीनामात्मानं तव पौरुषः १०४

घ पूरुष इति शोधो ध्येयः । का. आद्यमिक आमन्त्रितस्वरः ।

६

यदोषधयः समग्मत राजानः समिताविव ।

विप्रः स उच्यते भिषग् रक्षोहामीवचातनः ।।६।।^१

७

अश्ववर्ती सोमावतीमूर्जयन्तीमुदोजसम् ।

आवित्ति सर्वा ओषधीरितो मा पारयानिति ।।१०।।

११.७

(ऋ.१०.६७)

ऋ.१०

अति विश्वाः परिष्ठा स्तेन इव व्रजमक्रमीत् ।

ओषधयः प्राचुच्यवुर्यत् किं च तन्वो रपः ।।१।।

६ कख का. यदोषधयश् शग्मत राजानश् शमिताविव ।

ख म. * समि(→वि) ताविव ।

१० का. अश्ववर्ती . . . मुतोजसं ।

* * ओषधी । नृतो मा पारयानिति २६२

गघ म. आविष्ठि . . . ।। क मा. * सोम . . ;

द्र.

का. काण्डिकान्तो न सूचितः ।

१ का. . . स्तेनैव व्रजमक्रमेत् * प्राचिच्यवुर्यत् . . . ;

घ मा. यज्व तन्वो रपः ।। म. यत् किञ्च * * ।।

द्र.

अत्र काश्मीरीयहस्तलेखे महान् प्रमादः कृतः लेखकेन । मूलहस्तलेखस्य कस्यचिद् द्वे पत्रे स्वस्थानाद् भ्रष्टे परस्परयोः स्थानयोर्योजिते । तेन का. ११.७.१ 'तन्वो' इत्यतः १३.३.३ गघ 'तं शची विषदूषणम्' इत्यादिकः १३.५.१क 'सनीकयाष् इत्यन्तो भागो निवेशितः । ततः ११.८.७ 'काले मनः' इत्यादय आरभ्यन्ते ।

११.७.१घ 'रपः' इत्यादिकः ११.८.६ 'चक्षुर्विपश्यति' इत्यन्तः अत्र निवेशनीयभागस्तत्रैवत्रयोदशकाण्डे निवेशितः । एतत् सर्वं मया 'On the new material in the Atharvaveda Paippalāda' IIJ 27(1984) निबन्धे विस्तरेणालोचितम् । मत्कृता भूमिका - 'Introduction' अपि द्रष्टव्या ।

- १२ यस्यौषधयः प्रसर्पथाङ्गमङ्गं परष्परुः ।
तस्माद्यक्षं वि बाधध्वमुग्रो मध्यमशीरिव ।। २ ।।
- १४ अन्या वो अन्यामवत्वन्यान्यस्या उपावत ।
ओषधयः संविदाना इदं मे प्रावता वचः ।। ३ ।।
- १७ अवपतन्तीरपदं दिव ओषधयस्परि ।
यं जीवमश्नुवामहै न स रिष्याति पूरुषः ।। ४ ।।
- १८ या ओषधयः सोमराज्ञीर्बद्धीः शतविचक्षणाः ।
बृहस्पतिप्रसूतास्ता नो मुञ्चन्त्वंहसः ।। ५ ।।
- १९ याः फलिनीर्या अफला अकोशा याश्च केशिनीः ।
बृहस्पतिप्रसूतास्ता नो मुञ्चन्त्वंहसः ।। ६ ।।

२ कख का. यस्यौषधयः परुषस्परु ।

मा. प्रसर्पथाङ्गमङ्ग . . . ।

म. प्रसर्पथाङ्गमङ्ग ।

गघ का. * * बाधस्वमुग्रो . . . २

३ का. उपावतः २

उषधयस् संविधाना . . . प्रत्युता वचः;

गघ उ * सन्विदाना * * * * ।

४ कख का. अवपतन्तीरविदं देव . . . वामहि * * * पौरुषः २

गघ उ. * जीवमश्नुवामहै * * * * ।

५ कख का. शीर्द्धीश् शतविचक्षणाः

घ मा. मुञ्चत्वंहसः । ।

द्र. का. आपञ्चममङ्गितस्वरा मन्त्राः ।

६ का. नास्त्ययं मन्त्र- ।

घ मा. मुञ्चत्वंहसः । ।

प्राणाग्नि.उ.१

जीवलां नघारिषामा ते बध्नाम्योषधिम्।
या त आयुरुपाहरादप रक्षांसि चातयात् ।।७।।

११.८

(शौ.१६.५३)

कालो अश्वो वहति सप्तरश्मिः सहस्राक्षो
अजरो भूरिरेताः।

तमा रोहन्ति कवयो विपश्चितस्तस्य चक्रा
भुवनानि विश्वा ।।१।।

सप्त चक्रान् वहति काल एष सप्तास्य नाभीरमृतं न्वक्षः।
स इमा विश्वा भुवनान्यञ्जन् कालः स ईयते
प्रथमो नु देवः ।।२।।

७ कख उ. * नघार्षामा *।

गघ का. व्या त्वायुरपाहरादप रक्षांसि चतया ZZ ZZ

इत्यथर्वणि त्रयोदशा काण्ड प्रथमोनुवाकः ZZ

द्र. इतः पूर्वम् ११.७.१. विषये यन्मयोक्तं तद् द्रष्टव्यम्।

११.८.१ का. * स्वो वहतुस् सप्तरश्मिस् * अक्षरो *।

*** विपश्यतस्तस्य ***

क मा. * * वहत *

२ का. * * वहतु * एषःZ

सा * * भुवनान्यंजं काल सैय्यते ***

क उ. नाभीरमृतन्वक्षः।

पूर्णः कुम्भो अधि काल आहितस्तं वै पश्यामो
बहुधा नु सन्तम् ।

स इमा विश्वा भुवनानि प्रत्यङ् कालं तमाहुः
परमे व्योमन् । । ३ । ।

स एव सन् भुवनान्याभरत् स एव सन्
भुवनानि पर्येत् ।

पिता सन्नभवत् पुत्र एषां तस्माद्वै
नान्यत् परमस्ति तेजः । । ४ । ।

कालो [५] मूँ दिवमजनयत् काल इमां पृथिवीमुत् ।
कालेन भूतं भव्यं चेषितं ह वि तिष्ठते । । ५ । ।

कालो भूतिमसृजत् काले तपति सूर्यः ।
कालो ह विश्वा भूतानि काले चक्षुर्वि पश्यति । । ६ । ।

३ कख का. पूर्णष् * * कालाहितस्तं * * * नि सन्तं ।

गघ का. * * * * * प्रत्यं * तमाहुष् * * ४
मा. * * * * * कालस् । ।
म. * * * * * कालन् । ।

द्र. उ. सर्वत्र 'काळ' इत्येवं मूर्धन्यलकारो लिखितः । एवमुत्तरतोऽपि ।

४ कख का. * यव सं स यव सं * परीयैः

गघ का. * संनभवतु * * परमस्तु *
म. * पुत्र एषान् । ।

५ कख का. कालैमां . .

उ. कालोमून् ।
गघ का. * * * च एषतं * * * ।

६ कख का. * भूतमसृजत् कालो तपतु *

मा. * भवतिमसृजत् * * * ।
ग का. काले विश्वा * .

काले मनः काले प्राणः काले नाम समाहितम् ।

कालेन सर्वा नन्दन्त्यागतेन प्रजा इमाः । । ७ । ।

काले तपः काले ज्येष्ठं काले ब्रह्म समाहितम् ।

कालो ह सर्वस्येश्वरो यः पितासीत् प्रजापतेः । । ८ । ।

तेनेषितं तेन जातं तदु तस्मिन् प्रतिष्ठितम् ।

कालो ह ब्रह्म भूत्वा बिभर्ति परमेष्ठिनम् । । ९ । ।

कालः प्रजामसृजत कालो अग्रे प्रजापतिम् ।

स्वयम्भूः कश्यपः कालात्तपः कालादजायत । । १० । ।

११.६

(शौ. १६.५४)

कालादापः समभवन् कालाद् ब्रह्म तपो दिशः ।

कालेनोदेति सूर्यः काले नि विशते पुनः । । ११ । ।

७ का. * मनाष् * प्रणष् * * * ।

* * * प्रदा * ८

गघ उ. * * * नन्दन्त्यागतेन * * । ।

८ कख का. * तपष् * * * ब्रह्म ससमाहितं.

६ का. प्रथमपादद्वयान्ते छेदो नास्ति ।

१० का. कालष् प्रजामसृजति * ग्रे * * * कालात्तपः ।

गघ उ. स्वयम्भुः * । । ८ । । ३ । ।

द्र. का. काण्डिकान्तो न सूचितः ।

११.६.१ का. . . पस् समभवत् . . . कालेनोदयतु * * न * पुनष्कालेनविशते पुनष्;

कालेन वातः पवते कालेन पृथिवी मही
धौर्मही काल आहिता ।

कालो ह भूतं भव्यं च पुत्रो अजनयत् पुरः । । २ । ।

कालादृचः समभवन् यजुष्कालादजायत ।

कालो यज्ञं समैरयद् देवेभ्यो भागमक्षितम् । । ३ । ।

काले गन्धर्वाप्सरसः काले लोकाः समाहिताः ।

काले [५]यमङ्गिरा देवो अथर्वा चाधि तिष्ठतः । । ४ । ।

इमं च लोकं परमं च लोकं

पुण्यांश्चलोकान् विधृतीश्च पुण्याः ।

सर्वाल्लोकानभिजित्य ब्रह्मणा

कालः स ईयते परमो नु देवः । । ५ । ।

२ खग का. नास्ति ।

ग मा. धौर्मही * * * ।

घड का. कालेन भूतं * * * जनयत् * ।

३ का. कालादृजः ।

* यज्ञो समीरयद् मक्षति ।

४ कख का. * पसरसष् * लोकस् समाहिताष्.

म. * गन्धर्वाप्सरसः * * * । ।

घ का. थर्वा चाधि तिष्ठत z

५ क उ. इमञ् * * परमञ् * *

ख का. पुण्या ।

उ. पुण्याश्च ।

ग का. सर्वा लोकानभिचित्य ब्रह्मणाष्

उ. सर्वाल् लोकान

घ काला सैय्यते * * * z

११.१०

ससैतं सप्तऋषयः शल्यकर्ता द्वादश ।

आविद्धं शल्यं चाक्रतुरिन्द्रराशिं महोदरम् । । १ । ।

इन्द्रराशिं मित्रावरुणावाविद्धं निरकृन्ततम् ।

प्रसूतमिन्द्रेणोग्रेणो ब्राह्मणानामसत् पितुः । । २ । ।

नैनमश्नीयादब्राह्मणो न गृहान् प्र हरेत् स्वान् ।

तुष्टं विषमिव तैमातमिन्द्रराशिः खले शये । । ३ । ।

अयं शये तन्वं रक्षमाणे यो अश्नात्यविचक्षाण एतम् ।

मध्ये खलस्य निर्मित इन्द्रराशिर्महोदरः । । ४ । ।

उतैष यक्षं भवतीन्द्रराशिर्महोदरः ।

भीमो अन्नस्य संकाशे अश्व इवात्ति सिनी नडम् । । ५ । ।

-
- १ का. *
आद्धि * रिन्द्रराशिर्महोदरं ।
- २ गघ का. ब्रह्मणानाम सर्वतः ।
मा. प्रसूतमिन्द्रेणो *
- ३ का. . . . मश्नीयायब्रह्मणो * गृहान् * स्वां
* तइमातिमिन्द्रराशिः शाले * २
मा. गृहान् प्र हरे * ।
* विशमिव तैमातमि * ।
- ४ कख का. * * तन्वो * अयं श्विनाभ्यवचक्षणे एनं ।
मा. * * * * योअ * ।
ग का. * * निर्मितो.
- ५ कख का. नास्ति । मा. . . . यक्षं दरः ।
गघ का. * अन्यस्य शङ्काशे अश्वैवाभ्युत्सिनी * ।
घ उ. . . . शिनी * । ।

य इन्द्रराशिं निर्वपाद्धयात् खलमान्याः
स्फातिं च खल्यां गृह्णातु गवां च बहु पुष्यतु ।। ६ ।।

यमुवाह शुनःशेपो यमिन्द्रो ब्रह्मणस्पतिः ।
तं चक्रुः शिवमस्मभ्यमृषयो जीवनाय कम् ।। ७ ।।

तृढं शाकं तमशयद् दत्तमासीच्छापदम्* ।
पन्द्रा स्म रुप्यन्तः शेरे य आदन्वहुतं हविः ।। ८ ।।

*अनडुहां पृश्निशफानां वहतां वहरापिणाम् ।
कीनाशस्य श्रमात् स्वेदादिन्द्रशिरजायत ।। ९ ।।

-
- ६ का. येहेन्द्रराशिनिर्वयातु वर्धयातु खलमान्या * * खाल्वां * * * *
* २
ग म. स्फातिञ् * * *
- ७ खक का. इमोवश्विनः शेपो इमिन्द्रो ब्रह्मणस्पतिः
मा. ब्रह्मस्पतिः ।
म. यमुवाहु * ।
- गघ का. त्वं चक्र योजत्वंचक्र शिवमस्मभ्यमृषयो
जीवनाय कम् ।
मा. * * शिवमस्मभ्यःमृषयो * * ।
- ८ कख का. दृढां शाकुन्तमयः धृतमासीत् स्वापदं ।
मा. * * छूपदं ।
म. * * छ्वापदं ।
- गघ का. पन्थु(मु, बे. कु) रास् सृप्यन्तः शेरे या तन्वहुतं * .
- द्र. ८ गघ < स्पन्द्राः * * * * आदन् अहुतं * ?
- ९ कख का. अनडुहान् पृष्णिहान् * वहरापृणां ।
उ. अनुडुहां * * * ।
गघ का. * समस्त्वेदादिन्द्रशिरजायताः.

यत् कीनाशस्य स्वेद एति संतप्तस्तन्वस्परि ।
अपां गाव इव तृष्यन्तीरिन्द्रराशिं सो अश्नुते ।।१०।।

११.११

यत् कीनाशं *शीरपतिर्दण्डेन हन्ति मन्युतः ।
यत् किञ्च खल्वं सादान्ववमिन्द्रराशौ तदाहितम् ।।१।।
उलूखलमुसलं तानि चोदय सूर्प नार्यपविचे कृणुष्व ।
वाहाय पुत्राय गोतम इन्द्रराशिं मधुमन्तं कृणोतु ।।२।।
एतत् सूर्प जरितराहरोलूखलमुसलं कुम्भ्या गहि ।
पुत्रा नो अद्य सुदिनत्वे अक्लि पित्तमश्नन्त
मधुमन्तमंशुम् ।।३।।

१० कख का. यदि कीनाशस्य स्वेदेति सर्तस्तस् तन्वम् परि ।

म. सन्तप्तस्तन्वस्परि ।

गघ का. * गावेव तृष्यन्ती इन्द्रसशीं * श्नुते ।

द्र. का. काण्डिकान्तो न सूचितः ।

१०.११.१ कख का. यदि * शीरपतिर्दण्डेन हन्तु मन्युतः ।

उ. * * शीरपतिर्दण्डेन * * ।

गघ का. यदि किञ्च खल्वं सादान्व इन्द्रराशो उदाहितं ।

मा. * किञ्च * वमिन्द्रराशो ।।

म. * किञ्च खल्वं ? ।।

२ कख का. . . . मुसुलं * चोदयन् सूर्प नार्यपवते * ।

मा. * * * * . कृष्व ।

गघ का. वाहि * गोतममिन्द्रराशिर् * * २

३ कख का. एतश्छूर्प जनितराहरोलूखलं मुसुलं कुस्त्या *

मा. एत् * ।

गघ का. * * य सुजनिद्वे * पितुसिष्णान्ते मदुमनमीसं ।

अग्निर्नो दूतः प्रहितो [S]यमागन्

स नः सर्वमन्नमविषं कृणोतु ।

निराविद्धमकृतं ब्रह्मणेतो

[S]दोमधं पित्तमत्त प्रसूताः । । ४ । ।

ऋ. १. १८७. २, ३. द्र. स्वादो पितो मधो पितो उप नः पितवा गहि ।

शिवः शिवाभिरूतिभिः । । ५ । ।

सिंहो भूत्वा गामृणात्यग्निर्भूत्वा धान्यम् ।

इन्द्रराशिरनिर्मितो मयारं चाव गच्छति । । ६ । ।

११. १२

(शौ. १६. ३२)

शतकाण्डो दुश्च्यवनः सहस्रपर्ण उत्तिरः ।

दर्भो य उग्र ओषधिस्तं ते बध्नाम्यायुषे । । १ । ।

४ का. अग्निन् नो इतः । * यमागं मनः मर्यमन्नमविषं कृणोमि ।
..... ब्रह्मणेनो अदोमन्दं पितुमव्य षसूता ।

५ कख का. * * मधु * तप नष् पितावा *.

६ कख का. * * गामृणान्य . . . धान्यं.
गघ का. इन्द्रराशिनिर्मितो मयाथारं वाचं गच्छतु २
उ. गच्छति । । ११ । । ऋ । ।

११. १२. १ कख का. * * सहस्रपर्णमुत्तिरः.
मा. * दुश्च्यवनः । सहस्रपर्ण उत्तरः ।
म. * दुश्च्यवनः सहस्रपर्ण * ।
गघ का. योग्र २
उ. * * * ओषधिस्तन् । ।

नास्य केशान् प्र वपन्ति नोरसि ताडमा घ्नते ।

यस्मा *अच्छिन्नपर्णेन दर्भेण शर्म *यच्छति । । २ । ।

दिवि ते तूलमोषधे पृथिव्यामसि निष्ठितः ।

त्वया सहस्रकाण्डेनायुष्म वर्धयामहे । । ३ । ।

तिस्रो दिवो अत्यतृणस्तिस्र इमाः पृथिवीरुत ।

तयाहं सर्वान् दुर्हार्दो जिह्वां नि तृणमि वचांसि च । । ४ । ।

त्वमसि सहमानो अहमस्मि सहस्वान् ।

उभौ सहस्वन्तौ भूत्वा सपलान् *सहिषीवहि । । ५ । ।

२ कख का. घती ।

मा. * * * वपर्णि . . . ।

२ गघ का. * शिछिन्नपर्णेन * यच्छतु ।

उ. * अच्छिन्नपर्णेन * यच्छति । ।

मा. प्रमादात् काण्डिकान्तः सूचितः ।

३ कख का. पृथिव्यामधि निष्ठिता ।

म. * * तूमूलमोषधे ।

ग का. तया ।

मा. * सहस्रकाण्डेनाष् ;

४ कख का. * * त्र्यतृणस्तिस्रोभ्यां पृथिवीमुत ।

मा. * दिव्यो ।

गघ का. तया दृहार्दो जिह्वा * तृणाद्दे * * ।

मा. . . . दुहार्दो * * * * * । ।

५ ख का. . . . सहस्वां ।

गघ का. उत्तौ * * सपन्नात् सहिषीवही ।

उ. * * * * सहिषीमहि । ।

सहस्व नो अभिमार्तिं सहस्व पृतनायतः ।

सहस्व सर्वा दुर्हार्दो सुहार्दो मे बहून् कृधि । । ६ । ।

दर्भेण देवजातेन दिवि षम्भेन *शश्वदित् ।

तेनाहं सस्वतो *जनों असनं सनवानि च । । ७ । ।

प्रियं मा दर्भं कृणु ब्रह्मराजन्याभ्यां शूद्राय चार्याय च ।

यस्मै च कामयामहे सर्वस्मै च विपश्यते । । ८ । ।

यो जायमानः पृथिवीमदृहद् यो

अस्तभ्नादन्तरिक्षं दिवं च ।

यं बिभ्रतं ननु पाप्मा विवेद स नो [ऽ]यं दर्भो

धरुणो दिवा कः । । ९ । ।

६ कख का. सहस्विनो भिमातिहं सहस्वा *

गघ का. ** दुहान्दस् स्वाहान्दो * बहुं * ।

मा. ** दुर्हार्दः ** बहून् कृधि । ।

७ कख का. ** दिवष्टम्भेन शश्वजित्

मा. ** दिविष्टम्भेन सस्वदित् ।

म. **** सस्वदित् ।

गघ का. दनानशनं शनवानि * ।

उ. जनाङ् । ।

द्रः ७ग सस्वतो < शश्वतः इति प्रामादिकमपि सर्वत्र दृष्टत्वात्र शोधितम् ।

८ का. चास्मै * कामयामहे । * द विपश्यते ।

मा. प्रियम् मा । ।

९ कख का. योस्तभ्नादन्तरिक्षं ** ।

मा. ** पृथिवीमदृहद् । ।

गघ का. धिवा कः २

उ. * विभ्रं । ।

सपलहा शतकाण्डः सहस्वानोषधीनां प्रथमः सं बभूव ।
 स नो [ऽ]यं दर्भः परि पातु विश्वतस्तेन साक्षीय
 पृतनाः पृतन्यतः । १० । ।

११.१३ (शौ. १६.३३)

सहस्रार्घः शतकाण्डः पयस्वानपामग्निर्वीरुधां राजसूयम् ।
 स नो [ऽ]यं दर्भः परि पातु विश्वतो दैवो मणिरायुषा
 सं सृजाति नः । ११ । ।

घृतादुल्लुप्तो* मधुमान् पयस्वान् भूमिदृंहो
 अच्युतश्चावयिष्णुः ।
 नुदन् सपलानधरांश्च कृण्वन् दभारोह
 महतामहेन्द्रियेण । १२ । ।

त्वं भूमिमत्येष्योजसा त्वं वेधां सीदसि चारुध्वरे ।
 त्वां पवित्रमृषयो [ऽ]भरन्त त्वं
 पुनीहि दुरितान्यस्मत् । १३ । ।

१० क का. * शतकाण्डस् . . . ;

ख मा. प्रथम * * ।

ग का. म नो यं दर्भष् * * विश्वतः * * मृतना * २५२

११.१३.१ कख का. सहस्रार्घ्यश्च शतकाण्डष् रासूयं ।

गघ का. * * * दर्भष् २१२

मा. . . . मणिरायुधां * * * । ।

म. . . . मणिरायुधा * * * । ।

२ कख का. घृतालुल्लब्धो मधुवौ पयस्वौ भूमिदृहो च्युत *

मा. भूमिदृहो अच्युतश्चावयिष्णुः ।

म. * * * अच्युतश्चावयिष्णुः ।

गघ का. * . . . कण्वन् ;

मा. नुदन् कृण्वं दभारोह महतामे (=३.) न्द्रियेण ।

३ का. * भूमिगभ्येष्योजसा * * शिरसि चारुध्वा ।

* भरन्तस् * पुनिह २३२

तीक्ष्णो राजा विषासही रक्षोहा विश्वचर्षणिः ।

ओजो देवानां बलमुग्रमेतत्तं^५ ते बध्नामि

जरसे स्वस्तये । । ४ । ।

दर्भेण त्वं कृणु वीर्याणि दर्भं बिभ्रदात्मना मा व्यथिष्ठाः ।

अतिष्ठायो वर्चसैध्वन्यान् सूर्य इवा

भाहि प्रदिशश्चतस्रः । । ५ । ।

११.१४

उदीरतां पृथिवी जीरदानुः शीत एनामन्तर्वाननु वातु वाताः ।

ऋत्वियावती पृथिवी प्रति गृह्णातु बीजं सहस्रवल्लिशं

सुरुहा रोह्यन्ती । । १ । ।

इन्द्र एनां हर्यश्वो अग्निर्वा रोहिताश्वः ।

अश्विना रासभाश्वा कृषिं देवीमयूयुजन् । । २ । ।

४ कख का. * * विषासहि * विश्वचर्षणी ।

मा. तीक्ष्णा * विषामही * * ।

गघ का. तेजो * मेतत्तत् * * * * २४२

उ. * * मेतत्तन् * * * * । ।

५ का. * * कृकृणु * * बिभ्रतात्मना * * वर्चसैध्वन्या सूर्यवा
* प्रदिशश्चतस्र २५२

११.१४.१ का. * * जीरदानुश् शातेनामन्तर्वाननु वाति वाता ।

ऋद्वयावती * * * बीजं सहस्रवल्लिशं सुदुहा रोहन्ती २१

३ क का. * घनां * .

गघ का. * * * देवीमयूयुजं.

शुनं वरत्रामा यच्छ* शुनमष्टामुदिङ्गय ।

शुनं तोतप्यतां फालः शुनं वहतु लाङ्गलम् ।।३।।

युनक्त वाहान् वि युगा तनोत कृते क्षेत्रे वपतेह बीजम् ।

तथा धाता तथा भगस्तथा कृणुतामश्विना तथा
देवी सरस्वती ।।४।।

सुपिप्पला ओषधयो नाहीना अपक्षत ।

तदिन्द्रो वरुणो वायुरश्विनेदं मे प्र तिरता वचः ।।५।।

धाता पूषा बृहस्पतिर्भूत्याः समजीगमन् ।

कृषिं देवाः स्वर्विदः ।।६।।

कल्याणी सुभगेव या संस्थायां वपुषेण्या ।

सा नस्तिराति मधुमन्तमंशुम् ।।७।।

३ कख का. * वृत्रामा यश्छ मुदिङ्गयः.

म. * यछ मदिङ्गये ।

उ. * यछ ।

गघ का. * तु . . . फालश् *** Z३Z

उ. . . . लाङ्गलं । ।

४ का. युनक्तु वाहा व्योगा तनोइरुते क्षेत्रे बीजं .

*** मश्विना Z४Z *** ।

५ कख का. *** मक्षतः ।

घ का. . . . मे प्रावता वचः Z

मा. . . . मे ** वच । ।

६ कख का. ** वृहस्पति भूम्याः समजीमकं.

मा. ** वृत्याः समजीगमन् ।

७ का. * सुभगेव या । संस्थायान् ** नस्तिरात्र मधुमंनमंशं ।

क मा. * सुभगेव या ;

अन्नस्य भूमा पुरुषस्य भूमा भूमा पशूनां त इह श्रयन्ताम् ।
तीव्रा वर्षन्तु वृष्टयो भूतये महसे वृधे ।। ८ ।।

पिन्वानः पर्जन्यस्तिष्ठतु सह पृष्ठयोदेति सूर्यः ।
आनन्दं जनयन् युवः सर्वा अरातीरपबाधमानः ।। ९ ।।

वि जिहीष्व पृथिवीमह्नुर्विपक्षमृद्धी भव ।
भद्रं रोहतु धान्यम् ।। १० ।।

११.१५

उत्सेध सेध गा अजन् विन्देहेरां महस्कृधि ।
मा वो रिषात् कूटग्राहो मा व आ शारि लाङ्गलम् ।। १ ।।

८ कख का. अन्यस्य भूमा पुरुषस्य भूमा भूमा * नु हि श्रयन्तां z
मा. * * पुरुषस्य * * पशूना * * श्रयन्तां ।।
गघ का. * वर्षन्तो (→न्तु) * भूपये महमे वृधे zz
मा. * वर्षन्त * * * * ।।

९ कख का. पिन्वानश् . . . स्तिष्ठत सा पुरुषायोदयति *
मा. * पर्यन्यस्तिष्ठतु * पृष्ठयोदेतु * ।
म. * पर्यन्यस्तिष्ठतु * पृष्ठयोदेति (←तु) * ।
गघ का. * * युव * रातीर
मा. * * * * आरातीर ।।

१० कख का. * जीष्व पृथिवीमह्नुर्विपक्षमृद्धी * ;
मा. * जिहिष्व . . . मह्नु (र्वि←) द्विपक्षमृद्धी * ।

११.१५.१ कख का. * * * जं विन्देहेरान् महस्कृधि ।
गघ का. * हो * * * वा शारि * z
मा. * * भिषत् कूटग्राहो * वा * * लाङ्गलं ।।
म. * * * कूटग्राहो * * * * * ।।

मो [5]स्माकमुग्राः संरब्धास्तन्वः किं चनाममत् ।
रायस्पोषं शुनासीरा अथो सीताभगश्च यः ।।२।।

देष्ट्री समुद्रः सिनीवाली कृषिं नो अभि हिन्वत ।
इमा याः पञ्च प्रदिशस्ता वातो अभि हिन्वत ।
वलीके सत्वतामिव तीव्रा वर्षन्तु वृष्टयः ।।३।।

शौ.३.१७.५ शुनं कीनाशो अन्वेतु *वाहाञ्छुनं फालो विनुदन्नेतु भूमिम् ।
शुनासीरा हविषा वावृधाना शुनं धान्यानि
कृणुतं युवं नः ।।४।।

शौ.१६.४०.४ या नः पीपरदश्विना ज्योतिष्मती तमस्तिरः ।
तामस्मे रासेतामिषम् ।।५।।

- २ कख का. सोष्माकमुग्रास् संरब्धास्तन्वः 2
मा. मोस्माकमुग्राः किञ् ।
म. मोस्मा (←ष्मा)कमुग्राः किञ् ।
ग म. . . . शु (→सु) नासीरा.
घ का. यो सीताभगश्च * ।
- ३ कख का. ज्येष्ठी समुद्र * * * भी हीन्वतः ।
उ. * * शिनीवाली * * * * ।
गघ का. * याष् * * * * भी हीन्वतु ।
ङच उ. * शत्वतामिव * * * * ।
- ४ कख का. * * अन्वेति वाहां । शुनं * विनतं नयतु भूमिम् ।
उ. * * * वाहां छुनं * * * * भूमिम् ।
गघ का. * * वावृधानाः * * * * नष्.
मा. * * * * * युवन् * ।।
- ५ का. 'या नः' नास्ति । . . स्तिरः
तामस्मे राशयतामिषं 2
कख मा. यान पीपरदश्विना ।
म. * * पीप(→द)रदश्विना ।

११.१६

ऊर्ध्वश्रितो वै नामैता आपो यदोषधयश्च वनस्पतयश्च
तासामग्निरधिपतिः। यो वा एता ऊर्ध्वश्रित
आपो वेदाग्निरधिपतिम्। यथैतमेता ऊर्ध्वा
उपतिष्ठन्त्येवैनमूर्ध्वा उप तिष्ठन्त्यधिप-
तिर्भवति स्वानां चान्येषां च य एवं वेद।।१।।

प्रस्कद्वरीर्वै नामैता आपो यत् 'पृष्वास्तासामा-
दित्यो ऽधिपतिः। यो वा एताः प्रस्कद्वरी-
रापो वेदादित्यमधिपतिम्। यथैता एतस्मिन्नुद्य-
ति प्रस्कन्दन्त्येवास्मिन्नायति प्रस्कन्दन्त्यधिपति-
[र्भवति स्वानां वेद]।।२।।

१ का. ऊर्ध्वश्रितो * नामैतापो यदोषधयश्च पतिः
* * यता ऊर्ध्वश्रितापो पतिं। अथैतमेता *
. मूर्ध्वा। वेद (अत्र मन्त्रान्तो न सूचितः।)
मा. द्वितीयं वाक्यं न लब्धम्। तृतीये वाक्ये - यथैतमेता *
उपतिष्ठन्त्येवैनमूर्ध्वा।।

२ का. प्रस्कद्वरीर्वै नामैतापो * परुष्वास्ता . . . त्यो अधिपतिः यो
वा यताष्वप्रस्करीरापो वेद आदित्यमधिपतिं। अथैता
प्रस्कन्दन्त्येवास्मिन्यावति . . . पतिः २२२
उ. प्रथमवाक्ये "पृष्वास्तासामादित्यो . . ." इति। द्वितीये "यो
वा" नास्ति।
मा. तृतीयवाक्ये "एतस्मिन्नुद्यति" इति।

तक्वरीर्वै नामैता आपो याः सूदय तासां पृथिव्यधिपत्नी ।
 यो वा एतास्तक्वरीरापो वेद पृथिवीमधिपत्नीम् ।
 यथैता एतस्यां प्रणुतास्तकन्तीर्यन्त्येवैनेन द्विषन्तः
 प्रणुता यन्त्यधिपतिर्भवति . . . वेद] ।। ३ ।।

वशिनीर्वै नामैता आपो याः स्यन्दन्ते तासां वरुणो [ऽ]धि-
 पतिः । यो वा एता वशिनीरापो वेद वरुणमधिपतिम् ।
 यथैतमेतासां स्यन्दमानानां वशमादत्त एवा द्विषतां
 वशमादत्ते [ऽ]धिपतिर्भवति . . वेद] ।। ४ ।।

ऊर्जो वै नामैता आपो यद् गावस्तासां त्वष्टाधिपतिः ।
 यो वा एता ऊर्ज आपो वेद त्वष्टारमधिपतिम् ।
 ऊर्जस्वी तेजस्वी भवति प्र साहस्रान् पशूनामोत्यधि-
 पतिर्भवति [स्वानां . . . वेद] ।। ५ ।।

-
- ३ १मं वाक्यम् का. नामैतापो या व्याधिपत्नी.
 मा. आपो या ।
 २यं वा. का. * * यतास्त पत्नी.
 उ. “यो वा” नास्ति । एवं त्रयोदशं मन्त्रं यावत् ।
 ३यं वा. का. अथैता * . . . स्तकन्तीर्यन्त्येवै धिपति z
 मा. न्त्येवैनन * * . . . तिः ।।
- ४ १मं वा. का. वशिनीर्वै नामैतापो या स्यन्दन्ते * * अधिपतिः.
 २यं वा. का. * * यता ।
 ३यं वा. का. अथैवेतासां अधिपति.
- ५ १मं वाक्यम् का. ऊर्जो वै नामैतापो * भावस्थासां त्वष्टा अधिपतयः.
 २यं वा. का. * * यता ऊर्जपो त्वाष्टारमधिपतिं
 ३यं वा. का. * * * । * सहन् पतिः.

वर्चो वै नामैता आपो यद् घृतं तासां पूषा अधिपतिः।
 यो वा एता वर्च आपो वेद पूषणमधिपतिम्।
 वर्चस्वी तेजस्वी भवत्युतास्यानभ्यक्तस्य मुखं रोचते
 [५] धिपति[र्भवति . . . वेद]।।६।।

ओजो वै नामैता आपो यन्मधु तासामिन्द्रो [५] धिपतिः।
 यो वा एता ओज आपो वेदेन्द्रमधिपतिम्। ओजस्वी
 वीर्यावानिन्द्रियावी भवति प्र राजसभायां मधुपर्कमाप्नोत्य-
 धिपति[र्भवति वेद]।।७।।

उग्रा वै नामैता आपो यद्घ्रादुनयस्तासां
 मरुतो [५] धिपतयः।
 यो वा एता उग्रा आपो वेद मरुतो [५] धिपतीन्।
 उग्रो वलवान् भवति मारुतं शर्ध इत्येनमाहुरधिपति-
 [र्भवति वेद]।।८।।

- ६ काश्मीरीये अयं सप्तमो मन्त्रः।
 १मं वा. का. * * नामैतापो * * * पूषां अधिपतयः.
 २यं वा. का. * * यता वर्चापो * पूषणमधिपतयः यो वा यता वर्चापो वेद
 पूषणमधिपतिं.
 ३यं वा. का. * * भवत्येतस्यानित्युक्तस्य * * अधिपतिः.
- ७ काश्मीरीये अयं षष्ठो मन्त्रः।
 १मं वाक्यम् * * . . . तापो न्द्रोधिपलीपतीन्।
 २यं वा. का. नास्ति
 ३यं वा. का. * * न्द्रियावै * पर * २६२
- ८ १-२ वा. का. * * नमैतापो यद्घ्रादुदयस्तासां मरुतो [धिपतयः] [यो वा
 यता उग्रापो] वेद मरुतो अधिपतीन्।
८. प्रथमकोष्ठस्थोऽंशः मुम्ब. मात्रलभ्यः। द्वितीयः का. नष्टप्रायः।
 उ. यद्घ्रादुनयस्तासां * *।
 ३यं वा. मा. * * * * * श्रद्ध।।
 म. * * * * * श्रद्ध (→शर्द्ध)।।

महो वै नामैता आपो यद्वर्षं तासां पर्जन्योऽधिपतिः ।
 यो वा एता मह आपो वेद पर्जन्यमधिपतिम् ।
 महस्वी मित्रवाहो भवत्युतैनेन स्वा नन्दन्त्यस्माकम-
 यमिति तस्मात् सर्वो वृष्टे महीयते [ऽ]धिपति-
 [र्भवति . . . वेद] ।।६।।

अतिमन्या वै नामैता आपो यत् सुरा तासामश्वि-
 नाधिपती । यो वा एता अतिमन्या
 आपो वेदाश्विनाधिपती । अतिमन्यते भ्रातृव्या-
 न्नैनं भ्रातृव्या अतिमन्यन्ते तस्मान्मत्तो मत्तमति-
 मन्यते [ऽ]धिपतिः [. वेद] ।।१०।।

-
- ६ १मं वाक्यम् का. सहो * नामैतापो . . . * * अधिपतयः.
 २यं वा. का. * * यता मरुतो वेद । . . . पति
 ३यं वा. का. महस्त्वैमित्रबाहवो भवत्येयैनेन * नन्दन्त्यस्माग्व-
 यमिति अस्माश्छर्वो * * अधिपतिः ८
 उ. * * स्त्वा नन्दन्त्यस्माकयमिति * * पृष्ठे * * । ।
- १० १मं वाक्यम् अभिमन्य * नामैतापो * स्वरा . . . नाधिपतीन् ८
 म. श्विनामधिपती ।
 २यं वा. का. * * यतामभिमन्यापो वेद अश्विनामधिपतीन्.
 वा. * * * वेदाश्विनाधिपती ।
 ३यं वा. का. अभिमन्यते भ्रातृव्या नैनं * भिमन्यन्ते तस्मान्मत्तोर्मत्तमनुमते
 अधिपतिः
 मा. न्तैतभ्रातृव्या नैनं * * । ।

परिचितो वै नमैता आपो याः कर्ष्वा तासां यमो [ऽ]धि-
पतिः। यो वा एताः परिचित आपो वेद यममधि-
पतिम्। पर्येनं स्वाश्च विश्वाश्चावश्यन्त्यधिपतिः
[. वेद]।।११।।

रन्तयो वै नमैता आपो यत स्त्रियस्तासां कामोऽधिपतिः।
यो वा एता रन्तीरापो वेद काममधिपतिम्। रमन्ते
अस्मिन् रमणीयो भवति काम इव स्त्रीणामधि-
पतिः [. वेद]।।१२।।

-
- ११ १मं वा. का. परिचिन्तो * नमैतापो * करिष्वांस तां * अधिपतिः
मा. * * याः कर्षातासांयमो * * * ।
२यं वा. का. * * यता परिचितिरापो वेद इममधिपतिं ;
३यं वा. का. पर्येणस्यास्य विश्वास्यावश्यन्त्यधिपतिः २
उ. मन्त्रान्ते “३” इति । इदं तु द्विपदां त्रित्वं सूचयति ।
- १२ १मं वा. का. रन्तयो * नमैतापो यास् स्त्रियास् तासां कामो अधिपतिः.
२यं वा. का. * * यतां रन्तीरापो * पतिं.
३यं वा. का. * स्मिन् रमणीयोयो * कामैव २
मा. * * रमणियो * * * ।।

विश्वभृतो वै नामैता आपो यत् पुरुषस्तासां मृत्युरधि-
पतिः। यो वा एता विश्वभृत आपो वेद मृत्युमधिपतिम्।
विश्वस्य भर्ता भवति विश्वमेनं बिभर्त्यास्य त्रयो [५]ग्रयो
गृहे धीयन्ते दक्षिणाग्निर्गार्हपत्या आहवतीयः। ऐनं चत्वारि
वामानि गच्छन्ति निष्कः कंसो [५]श्वतरो हस्त्यधिपतिः
[..... वेद]।।१३।।

*तासां वा एतासामपां हिमवानूधः सोमो वत्सः परमेष्ठ्य-
धिपतिः। यो वा एतासामपां हिमवन्तमूधः सोमं वत्सं
परमेष्ठिनमधिपतिं वेद। परमेष्ठी भवति *गच्छति
परमेष्ठितामधिपतिर्भवति स्वानां चान्येषां
च य एवं वेद।।१४।।

अनुवाकः समाप्तः

एकादशः चतुर्दशर्षः काण्डः समाप्तः

- १३ १ वाक्यम् का. ** नामैतापो * . . . रधिपतीन् ;
२वा. का. नास्ति। मा. . . . मृत्युमधिपतिम्।
३,४वा. का. *** विश्वमेनं विभर्तास्य * अग्रयो गृह *।
दक्षिणाग्निर्गार्हपत्याहवनीयः एनं * अश्वतरोस्त्यधिपतिः २
मा. विश्व(श्य→)स्य धीयन्तेदक्षिणाग्निर्गार्हपत्या *। एनं
** गच्छन्ति।
- १४ का. इमां * यतासामपां हिमवानूधः * * यतासामपां
हिमवन्तमूधं * परमेष्ठ्यधिपतिषु परमेष्ठी भवतु गच्छतु परमेष्ठिनाम-
मधिपतिर्भवति २२ २२
१ वा. उ. तासाम्वा . . .।
२ वा. मा. परमेष्ठिनमधिपतिं *।
३ वा. उ. ** गच्छति।। १६।। ३ १४ ।। अ।।
काण्डान्ते का. इत्यथर्वणिकपैप्पलादशाखायां द्वादशष्काण्डसु समाप्ताः
२२
मा. चतुर्दशर्षकाण्डः। म. चतुर्दशर्षकाण्डः समाप्तः।।

द्वादशः काण्डः

१२.१

(शौ.५.२२)

- शौ.१ अग्निस्तक्मानमप बाधतामितः सोमो ग्रावा
मरुतः पूतदक्षाः ।
वेदिर्वर्हिः समिधः शोशुधाना अप
रक्षांस्यमुया धमन्तु । । १ । ।
- शौ.६.२०.३ अयं यो रूरो अभिशोचयिष्णुर्विश्वा रूपाणि
हरिता कृणोति ।
तस्मै ते [ऽ]रणाय बभ्रवे तपुर्मघाय नमो
[ऽ]स्तु तक्मने । । २ । ।
- ग ६ग तक्मन् सार्धिनमिच्छस्व* वशी सन् मृडयासि नः ।
अयेहि यत्र ते गृहा अनिनूर्तेषु दस्युषु । । ३ । ।

-
- काण्डारम्भे का. अथ त्रयोदशष्काण्डा लिख्यते २२ २२ ओं नमो नारायणाय २२
ओं अग्निस् । उ. ओं अग्निस् ।
- १ कख का. वायतामितस् * * मरुतष् पूतदक्षात्.
गघ का. वेदिभुहिस् समिधस् संशिशानो प रक्षांस्यमुग्न्या यमन्तु २१२
मा. वेदिर्वर्हिः समिध * * धमन्त । ।
- २ कख का. अयं रूरो कृणोषि ।
मा. * * रूरो ।
गघ का. * * अरुणाय * तपुर्मघावाय * * * २२२
- ३ कख का. तक्मं . . . मिच्छस्व * सं मृडयासि * ।
मा. * . . . मिच्छस्व वशी * * * ।
गघ का. ययेह्यत्र * गृहान्यत्पूर्तेषु दस्युषु २३२
मा. . . . यत्रे ते * अनिनूर्तेषु * । ।

- ३ यः पुरुषः पारुषेयो ऽवध्वंस इवारुणः ।
तत्मानं विश्वधावीर्या अधराज्यं परा सुव ।। ४ ।।
- ४ अधराज्यं प्र हिणोमि नमस्कृत्वा तत्माने ।
शकुम्भरस्य मृष्टिहा पुनर्गच्छ⁺ महावृषान् ।। ५ ।।
- ८ महावृषान् मूजवत ओक एधि परेत्य ।
व्रतानि तत्माने ब्रूमो अन्यक्षेत्राणि वा इमाः ।। ६ ।।
- ५ ओको अस्य मूजवन्त ओको अस्य महावृषाः ।
याज्ञातस्तत्त्वं तादसि बलिहिकेषु न्योचरः⁺ ।। ७ ।।
- ६ ⁺तत्मान् व्याल वि गद व्यङ्ग भूरि यावय ।
दासीं निष्टक्वरीमिच्छ⁺ तां वज्रेण समर्पय ।। ८ ।।

- ४ कख का. यष् पुरुषष् पार्श्वयो बध्वंस हिवारुणस्
मा. * * * अयध्वंस * * * * * ।
गघ का. * विश्वधावीर्या धनांच * * २४२
घ मा. अधराज्य * शु(→सु)व ।।
- ५ का. * * हिणोषि नमस्कृत्याय तत्माने २
श(→शा)कुम्भरस्य * । . . गच्छ महावृषां २५२
मा. अधराज्य * * * * * शकुम्भरस । मृष्टिहा पुनर्गच्छ * ।।
गघ म. शकुम्भरस्य * पुनर्गच्छ * ।।
- ६ का. महावृषां मूजवतोर्केधि परेत्यः प्रजानि * * न्यक्षेत्राणि वायसां
२६२
गघ मा. * * ब्रूमो अन्नक्षेत्राणि * * ।।
- ७ का. कौस्य मूजवन्त ओकस्य महावृषां ।
मयाज्ञातस्तत्त्वं तादसि बलिहिकेषु न्योत्तरः;
ख मा. * * महावृषा । घ उ. * न्योचर ।।
- ८ कख का. तत्मान् * वकद व्यञ्ज तूर्यावयः
मा. तस्मिन् * * * * * व्यङ्ग * * ।
म. तस्मिन् * * * * * ।
गघ का. * नस्तकुरीमपृच्छ * * * * * ।
उ. * * * * * रीमिच्छ * * * * * ।।

गिरिं गच्छ⁺ गिरिजासि गिरौ ते माहिषो गृहः।
दासीमिच्छ⁺ प्रफर्व्य तां तक्मन् वीव धूनुहि ।। ६ ।।

१० यस्त्वं शीतो⁺ अथो रुरः सह ⁺कासावीवियः।
भीमास्ते तक्मन् हेतयस्ताभि स्म⁺ परि वृद्धि नः ।। १० ।।

१२.२

१२ तक्मन् भ्रात्रा बलासेन स्वप्ता कासिकया सह।
पाम्ना भ्रातृव्येण नश्येतो *मरटाङ् अभि ।। १ ।।

१४ गन्धारिभ्यो मूजवद्भ्यः काशिभ्यो मगधेभ्यः।
जने प्रियमिव शेवधिं तक्मानं परि दध्मसि ।। २ ।।

६ कख का. * गश्छ रौ तेन मायुषो गृहाः.
उ. गछ ।

गघ का. दासीमृत्युश्छ * तौस्तक्मं नीव * z
उ. दासीमिछ प्रफर्वन् ।।

१० कख का. शीत * रुरत् सहा गात्सहवीवप.
मा. सीतो * रुरः * काशा अवीवियः।
म. सीतो * * * काशा. ।
गघ का. भीमस्ते * स्ताभिस्स * वृद्धिना zz
उ. स्ताभि ष्म * * * ।। १ ।। ३ ।।

१ कख का. तक्मं ।
मा. तक्मन् भ्राता वलासेन स्वस्ता काशिकया * ।
म. * * वलासेन * काशिकया * ।
गघ का. अपाम्ना भ्रातृव्येन . . . मरटां (मु. यं, बे. चं, अक्षरं भग्नम्)
मभि z१z
मा. * * . . . मरटाङ् * ।।
म. * * . . . मरटाङ् * ।।

२ कख का. गान्धारिभ्यो मूजवद्भ्यश्च * मयेभ्यः
मा. * मूजवद्भ्यः * * ।
गघ का. जाने शवधि तन्मानं * *
मा. शेवधिं * * * ।।

नार्कीविन्दात्राविंदालात्रात्रदीं वर्तकावतीम् ।

८ गघ

व्रतानि तक्मने ब्रूमो अन्यक्षेत्राणि वा इमाः । । ३ । ।

९

अन्यक्षेत्रे न रमते सहस्राक्षो अमर्त्यः ।

अभूदु प्रार्थस्तक्मा स गमिष्यति बलिहिकाम् । । ४ । ।

गघ ११ गघ

अदो *गच्छ मूजवतस्ततो वा घ परस्तरम् ।

मा स्मातो अभ्यैर्नः पुनस्त[त्] त्वा

तक्मनुप ब्रुवे । । ५ । ।

परस्मै व त्वं चर परमस्यां परावति ।

यथा नो नान्तमायसि यथा नो नाभिशोचया । । ६ । ।

३ कख का. नार्कीविर्दा नार्विदालां नदीयं वर्तुकावतीं z
मा. नार्कीविन्दाना ।

गघ का. प्रजानि * ब्रूमो न्यक्षेत्राणि वायुमां । z
मा. * * ब्रूमो * * * । ।

४ कख का. . . . मर्त्यः.
मा. अन्यक्षेत्र * * * * ।

गघ का. अभूदि प्रातुस्तक्मात् * गमिष्यति बलिहिकं z ४z

५ कख का. * गच्छ वा ग * ।
मा. * गच्छ मूजवतस्ततो * * * ।
म. * गच्छ ।

गघ का. * * भीर्णष् पुनष्प * ब्रुवे;
मा. म स्मातो तक्मनुप ब्रुते । ।
म. * तक्मनुप ब्रुवे । ।

६ क का. * * * जर.

गघ का. * नूनंत्वमा . . . * नू . . . ।
उ. * * नांतमायसि . . . । ।

१२.३

(शौ.५.२५)

- २ यथेयमुर्वी पृथिवी वृद्धैव गर्भमादधे ।
एवा दधामि ते गर्भं तस्मै त्वामवसे हुवे ।।१।।
- १ पर्वतादिवो योनेर्गात्राद्गात्रात् समाश्रुतम् ।
रेतो देवस्यदेवस्य त्सरी पर्णमिवाधाम् ।।२।।
- ५ विष्णुर्योनिं कल्पयतु त्वष्टा रूपाणि पिंशतु ।
आ सिञ्चतु प्रजापतिर्धाता गर्भं दधातु ते ।।३।।
- ३ गर्भं धेहि सिनीवालि गर्भं धेहि *सरस्वति ।
गर्भं युगमश्विनास्यामा धत्तं पुष्करस्त्रजा ।।४।।
- ४ गर्भं ते राजा वरुणो गर्भं देवो बृहस्पतिः ।
गर्भं त इन्द्रश्चाग्निश्च गर्भं धाता दधातु ते ।।५।।

-
- १ का. * विद्धीव ।
यवा दधामि * * * २
- २ उ, का. पर्वतादिवो योनेरित्येका ।
द्र. मन्त्रोऽयं पै.३.३६.५ इति पूर्वमेव गतः ।
- ३ का. त्वाष्ट * * ।
अशिञ्चतु प्रजापतिर्धाता * * * २
गघ मा. * * प्रजाप्रजापतिर्धाता * * * ।
- ४ कख का. * देहि * * देहि सरस्वती ।
उ. * * शिनीवाली * * सरस्वती ।
गघ का. * युगमश्विनास्यामा * पुष्करस्सृज २
म. * युगमश्विनास्यामा * * ।
- द्र. ४ग म. युगमिति युवामित्यस्य विकार इति प्रतीयते ।

७ गर्भो अस्योषधीनां गर्भो वनस्पतीनाम् ।
गर्भो विश्वस्य भूतस्य सो अग्रे गर्भमिह धाः^६ ।।६।।

येनौषधयो गर्भिणीः पशवो येन गर्भिणः ।
तेषां गर्भस्य यो गर्भस्तेन त्वं गर्भिणी भव ।।७।।

वि ते ग्रन्थिं चृतामसि धाता गर्भं दधातु ते ।
आ योनिं पुत्रो रोहतु जननं प्रति जायताम् ।।८।।

जनिष्ट हि महिया आ योनिं समिहासरत् ।
अथा सोम इव भक्षणमा गर्भः सीदत्वृत्त्वियम् ।।९।।

१० धातः श्रेष्ठेन रूपेणास्या नार्या गवीन्योः ।
पुमांसं पुत्रमा धेहि दशमे मासि सूतवे ।।१०।।

१२.४.

(शौ.५.२५)

१२ सवितः श्रेष्ठेन रूपेणा[स्या सूतवे] ।।१
विष्णोः श्रेष्ठेन [रूपेणास्या सूतवे] ।।२।।

६ का. * स्योषधीनां * । * * * * अग्रे गर्भमि धा Z६Z
घ उ. धाः । ।

७ का. यदोषधयो गर्भिणीषु * * * येषां * * Z७Z

८ क का. * * * चृतामसि ;
घ का. * * जयतां Z८Z

९ कख का. जनिष्ट इह मैजायो नियं समुह्याचरत्
गघ का. अथा सोमैव गर्भस् स्वेददृत्त्वियं Z Z३Z
मा. सीदत्वृत्त्वियं । ।

१० का. मन्त्रोऽयं नास्ति ।

१०घ मा. दशमे मासि सूतवे ।।३।। ॥

१२.४.१ का. सवितुश्श्रेष्ठेन Z१ श्रेष्ठेन २Z

- ११ त्वष्टः श्रेष्ठेन [रूपेणास्या सूतवे] । । ३ । ।
 भगः श्रेष्ठेन रूपेणास्या नार्या गवीन्योः ।
 पुमांसं पुत्रमा धेहि दशमे मासि सूतवे । । ४ । ।
- ८ अधि स्कन्द वीरयस्व गर्भमा धेहि योन्याम् ।
 वृषाणं वृष्ण्यावन्तं प्रजायै त्वा नयामसि । । ५ । ।
- ६ यद्वेद राजा वरुणो वेद देवो बृहस्पतिः ।
 इन्द्रो यद्वृत्रहा वेद तद् गर्भकरणं पिब । । ६ । ।
- ६ वि जिहीष्व बार्हत्सामे गर्भस्ते योनिमा शयाम् ।
 ददन् ते पुत्रं देवाः सोमपामुभयाविनम् । । ७ । ।
- सोमस्य त्वत्विद्येनोपैमि गर्भकृत्वने ।
 ततस्ते पुत्रो जायतां कर्तव्यं वीर्येभ्यः । । ८ । ।

३ का. त्वष्टुः * ३ । ।

मा. तष्टः * । ।

४ का. * * z नाभा * पुंसांस मामि * ।

म. "भगः श्रेष्ठेन रू" इत्यंशो नष्टः ।

५ का. -'धि' इत्यत आरभ्य 'गर्भमि'त्यवधिको भागो नष्टः । 'वृषा'
 इत्यक्षरद्वयमपि ।

५ ग उ. * वृष्ण्यावन्तं.

द्र. २क, ४क 'विष्णो' 'भग' इत्येव पाठौ ग्राह्यौ स्याताम् ।

६ का. मन्त्रार्धान्ते छेदो नास्ति । घ 'तदु' इत्यतो नष्टान्यक्षराणि ।
 अन्ते 'वा' z इति । मुम्ब. तदुगर्भकरणं पिवा ।

७ का. * जष्व शयां । ददते * देवा सोमपा उभयाविनं z

८ कख का. * दृत्वियोनोपैम गर्भकृत्वने ।

मा. * त्वत्विद्येनोपैमि * । घ का. कर्तव्यं * ;

१२.५

जायस्वाग्ने [S]श्वत्यादस्मै क्षत्रायोजसे ।

उग्र आपतिकादधि* यो वृक्षां अधिरोहति ।।१।।

विबाधं चित् सहमानं त्वामग्ने जनयामसि ।

जातां जनिष्यमाणां सपलान् प्र णुदस्व मे ।।२।।

अश्वत्थस्यारोहस्य वृक्षस्यारणयः कृताः ।

ततो जाताय ते [S]जनि वीडुजम्भाग्निरग्रये ।।३।।

तं जातं जातवेदसमा दधाम्यमर्त्यम् ।

पावकमग्निभूतये शुचिमन्तं विषासहिम् ।।४।।

उत्तनुष्व धनुः प्रति मुञ्चस्व वर्म

जहि शत्रून् वीर्या ते कृणोमि ।

अत्र रध्यन्तु य उ ते सपला-

स्त्वमेकवृषो भव ।।५।।

१ कख का. अश्वत्यादस्मै क्षत्रायोजसे ।

मा. क्षत्रायोजसे ।

गघ का. उग्रापतिकादधि * * * । उ. * आपतिकोदधि . . . ।।

२ गघ का. * * सपत्रा पृणस्व * २२

३ कख का. अश्वत्थस्यारोहस्य . . . रणयकृता ।

मा. अश्वत्थस्यारोहस्य ।

गघ का. * * * जन रग्रये २

४ का. त्वं * दधाम्यमर्त्या भूतये । *
विषासहि ।

५ कख का. उत्तरण्व धनु * * * * शत्रून् * * कृणोतु ।

म. मन्त्रार्धान्ते दण्डद्वयेन विरामः ।

ग का. "अत्तिरिक्षंतयूते" इत्यतः मन्त्रो भ्रष्टः ।

ऋ.१०.१६६.१ वृषभं त्वा सजातानां सपलानां विषासहिम् ।
 हन्तारं शत्रूणां कृष्णो विराजं गोपतिं गवाम् ।। ६ ।।
 समुद्रोऽस्यपां ज्येष्ठ इन्द्रो देवेषु वृत्रहा ।
 व्याघ्रं सिंहं त्वा कृष्णो दमितारं *पृतन्यताम् ।। ७ ।।
 इन्द्र इव दस्यूनधरान् कृणुष्वोग्र इव वातो
 विशृणन् सपलान् ।
 ते शुष्यन्त्वप दावादिव्याग्रेः पर्यवीवरथा एनान् ।। ८ ।।
 सं वृश्चैनांस्ते शुष्यन्तु वृश्चैनान् मोपजां शिषः ।
 सपलान् सर्वास्तृद्धा त्वमेकवृषो भव ।। ९ ।।
 त्वमुग्रस्त्वं बली त्वमेधि विवाचनम् ।
 त्वं *पृतन्यतः पूर्वं सपलां अव धूनुष्व ।। १० ।।

-
- ६ का. * विशासहिं । * शत्रूणां कृष्णो विराजङ् * * z
 ७ कख का. * स्यपा ज्येष्ठं * * * ।
 गघ का. * * * वृष्णो * पृतन्यतां ।
 मा. * सिंहं * * * पृतन्यतां । ।
 म. * * * * * पृतन्यतां । ।
 ८ का. इन्द्रैव दस्यूनधरां कृणुष्वोग्रैव वाचो विसृणं सपत्रां ते
 शुष्यन्तस्तापा विवग्रे पर्यावैरथायनां z२z
 ८ ग उ. * शुष्यन्त्वप ; मन्त्रान्ते मण्डलमङ्कितम् ।
 ९ का. औं सं वृश्चैनांस्ते शुष्कं वृश्चैनां सोमजां शिखस् सपत्रां सर्वासु
 त्रिद्धा ।
 १० कख का. त्वमुग्रास्त्वं बलीस्त्वमेध्यविवाचनं
 गघ का. * पृतन्यतः पूर्वं सपत्रां अवि धूनुष्या zz
 उ. * पृतन्यतः * * * * * ।। ५ ।। ऋ१० ।।

१२.६

ऋ.१०.१६६.२

असपलः सपलहेन्द्र इवारिष्टो अक्षितः ।

अधः सपलास्ते पदोः सर्वे सन्त्वभिष्टिताः^१ । । १ । ।

म्लायन्तु ते खातमूलाः सपला अग्रिमेषां

निर्हयामि शरीरात् ।

हविषैषामपि दधामि प्राणांस्तथैभ्यो

अमुचिः कृताः । । २ । ।

शौ.१.२६.४

अभिवर्धमभिभवं सपलक्षयणं हविः ।

राष्ट्राय तुभ्यं कृष्णः सपलेभ्यः पराभवन् । । ३ । ।

पै.१०.११.१क

यो नः^२ स्वो यो अरणोऽरातीयति पूरुषः ।

इधस्येव प्रक्षायकस्तस्य मोच्छेषि किं चन । । ४ । ।

१ कख का. सपत्तस् अक्षतः

मा. असपल सपलहेन्द्र

गघ का. अधस् सत्त्वभिष्टुतः । ।

उ. सन्त्वभिष्टिताः । ।

२ कख का. म्लायन्तु * खातमूलासपत्ताग्रिमेषां * शरीराः.

उ. म्लायन्तु * खातमूलाः निरुहयामि * ।

गघ का. हविषैकामपि दधा प्राणास्तदे x १ x ष्कृतः.

द्र.

मुम्ब. मन्त्रान्ते 'प्राणास्तदेभ्यो अमुचिष्कृतः' इति ।

का. 'भ्योअमुचि' इति भागो नष्टः ।

३ का. सपत्तक्षीणं हविः * * कृष्णस् सपत्तभ्यष् परातुव

४ कख का. * न * * अरणो रातीरति पौरुषः

मा. * न * जो अरणो * * ।

गघ का. युग्मस्येव प्रक्षायतस्तस्य मुच्छेष किञ्चन ।

मा. मोच्छेषि किञ्चन । ।

पै.१०.८.४-५

असपलं पुरस्तात् पश्चात्तो [५]मयं कृतम् ।
सविता मा दक्षिणत उत्तरान्मा शचीपतिः । । ५ । ।

दिवो मादित्या रक्षन्तु भूम्या रक्षन्त्वग्रयः ।
इन्द्राग्नी रक्षतां मा पुरस्ता-
दश्विनावभितः शर्म यच्छताम् । ।
तिरश्चीनघ्न्या रक्षतु जातवेदा
भूतकृतो मे सर्वतः सन्तु वर्म । । ६ । ।

१२.७

(शौ.४.३७)

शौ.१

त्वया पूर्वमथर्वाणो जघ्नू रक्षांस्योषधे ।
त्वया जघान कश्यपस्त्वया कृण्वो अगस्त्यः । । १ । ।

२

त्वया वयमप्सरसो गन्धर्वाश्चातयामसि ।
अजशृङ्गयज रक्षः सर्वान् गन्धेन नाशय । । २ । ।

५-६

का. असपन्नमिति द्वे २२

उ. असपलमिति द्वे । । ६ । । ३६ । ।

द्र.

५-६ मन्त्री यथा १०.८.४-५ संस्कृतौ मया तथैवात्रोपस्थापितौ ।

१

क का. जघनो ।

घ का. त्वया कण्वो *;

१

म. 'त्वया' इति पदम् 'षधे' इत्यतः 'कृ' इत्यन्तो भागश्च नष्टम् ।

१

घ म. ण्मो अगस्त्यः । ।

द्र.

२

ख मा. अन्ते दण्डद्वयेन विरामः ।

२

ग मा. अजशृङ्गयज *;

२

घ का. सर्वा * नाशया ।

३

नदीं यन्त्वप्सरसो अपान्तारमिव श्वसन् ।

गुलगुलू पीला नलद्यौक्षगन्धिः प्रमन्दिनी ।।३।।

यत्रामर्त्या अपस्वन्तः समुद्रे तुरुर्नीली तुर्वशी पुण्डरीका ।

तत् परेता अपसरसः प्रतिबुद्धा अभूतन ।।४।।

पै.७.१३.४ द्र.

यत्र प्रेङ्खो गन्धर्वाणां दिवि बन्धो हिरण्ययः ।

[तत् परेता] ।।५।।

गन्धर्वाणामप्सरसामानर्त्तमिति संगमम् ।

[तत् परेता] ।।६।।

४

यत्राश्वत्या न्यग्रोधा महारुक्माः शिखण्डिनः ।

[तत् परेता] ।।७।।

- ३ कख का. * अपसरसो अपां तारमिव स्वसं;
मा. नदी यन्त्वप्सरसो ।
म. * यन्त्वप्सरसो ।

- गघ का. गुलगुलूः पाला नलद्युक्षगन्धिषु प्रबन्धिनी z
मा. गुलगुलू । ।
म. गुलगुलू । ।

- ४ कख का. यत्रामर्त्यप्स्वन्तः z * तुरुण्यरी * * ।
मा. अपसन्तः * तुरुर्नीलितुवशी * ।
गघ का. तत्परेता पसरसषु * * ।
खग म. 'का । तत्परेता-' इति भागो नष्टः ।

- ५ क मा. * प्रेङ्ख्यो * ;
ख का. * बन्धो हिरण्यय z

द्र. मा. मन्त्रान्ते एकेन दण्डेन छेदः ।

- ६ का. सामानन्तमिति सङ्गमं z
म. सोमानर्त्तमिति सङ्गमं । ।
मा. . . नर्त्तमिति सङ्गमं । ।

- ७ ख का. महारुक्माशिखण्डिनः z

५ यत्र वो[ऽ]क्षा हरिता अर्जुना आघाटाः कर्कर्यः संवदन्ति ।
तत् परेता अप्सरसः प्रतिबुद्धा अभूतन ।। ८ ।।

७ इयं *वीरुच्छिखण्डिनो गन्धर्वस्याप्सरापतेः ।
मिनत्तु मुष्कावपि यातु शेफः ।। ६ ।।

६ एयमगन्धोषधिर्वीरुधां वीर्यावती ।
अजशृङ्गयराटकी तीक्ष्णशृङ्गी व्यूषतु* ।। १० ।।

१२.८

अपेतेतो अप्सरसो गन्धर्वा यत्र वो गृहाः ।
तीक्ष्णशृङ्गयराटक्यजशृङ्गी व्यूषतु* ।। १ ।।

शौ. ४.३७.१२ जाया वेद वो अप्सरसो गन्धर्वाः पतयो यूयम् ।
अप क्रामत् पुरुषादमर्त्या मर्त्य मा सचध्वम् ।। २ ।।

८ का. * वीक्षा * र्जुना घाटाष् कर्करी असंवदन्ति ।
* * * * * प्सरसः प्रतिबुद्धा *.

८ ख मा. अघाटाः कर्कर्यच * ।

६ कख का. * वीरुच्छिखण्डिनो गन्धस्याप्सरापते
उ. * वीरुच्छिखण्डिनो ।

गघ का. मिनत्तु शेफः २

१० कख का. येमगन्धोषधिर्वी ।

गघ का. अजशृङ्गि राटकां तीक्ष्णशृङ्गी वर्ततु ।
मा. अजशृङ्गयजराटकी तीक्ष्णशृङ्गीर्व्यूषतु ।। . . .
म. तीक्ष्णशृङ्गीर्व्यूषतु ।। . . .

१२.८.१ कख का. प्सरसो * * * गृहा ।

गघ का. अजशृङ्गिराटक्यजशृङ्गी वर्ततु २
उ. शृङ्गीर्व्यूषतु ।।

२ कख का. * दोवे प्सरसो गन्धर्वाष् * यूयं ।

गघ का. सिचध्वं २२२
मा. * पुरुषादमर्त्या मर्त्य * * * ।
म. * पुरुषादमर्त्या मर्त्य * * * ।

८

भीमा इन्द्रस्य हेतयः शतमृष्टीरयस्मै ।

ताभिर्गन्धर्वानमैद्यानवकादान् व्यृषतु । । ३ । ।

१०

अवकादौ अभिशाचो भित्तुसु द्योतयमामकान् ।

गन्धर्वान् सर्वानोषधे प्र णुदस्व परा णय । । ४ । ।

उन्माद्यन्तीरभिषोचयन्तीर्मुनिं नग्रं

कृण्वतीर्मोघहासिनम् ।

अप्सरसो रघटो याश्चरन्ति

गन्धर्वपत्नीरजशृङ्गयाशये । । ५ । ।

श्वेतीकृण्वानः पुरुषं विश्वा रूपाणि *बोभुवत् ।

ग-छ शौ. ११

श्वेवैकं कपिरिवैकं कुमारः सर्वकेशकः ।

प्रियो दृशे भूत्वा गन्धर्वः सजते स्त्रियं

तमितो नाशयामसि । । ६ । ।

३

का. * * * शतमृष्टीरयस्मै ।

नाभिर्गन्धर्वानमैद्या अवकाशात्त्वार्षतः Z३Z

द्र.

ख अयस्मयीः इति शोधः कल्प्यः ।

घ उ. . . . विवृषतु । ।

४

कख का. अवकाशं * मिश्रिष्ठ भ्यां(→द्या)तयमानकां.

मा. अवकादाङ् अभिषाचो * * ।

म. अवकादाङ् * * *

गघ

का. * सर्पानोषधे कृ णुतस्वप * यणः Z४Z

५

का. उन्माद्यन्तीवभिषोचयन्तीर्मुनिं नग्रं कृणुतीन्मोघहासिनं.

* * रजशृङ्गयाशे Z५Z

६

क-च का. द्वेतीकृण्वानिषूपुरुषं * * बोभुवत् ।

श्वेवैकं पूर्वकं कुमारस् सर्वकेशिषः ।

* * * गन्धर्व सजते स्त्रियं.

६

ड मा. * द्विशे * ;

म. * द्विशे * ;

१२.६

यो वै वशां देवयते पचते वाहुताममा ।
मृत्योः स बध्यते पाशे देवानां च यमस्य च ।। १ ।।

दक्षिणां सूर्यामदिति वदन्ति वशां वाचं
कल्पयन्तः समानीम् ।
सप्तऋषयो नि दधुर्वाचमेतां सरस्वती
मृडया कल्पयन्तः ।। २ ।।

इमां वशां वाचमाहुर्वशेति तिस्रो वशा
अतिहिताः सधस्थे ।
तासामग्री मनसैकां जुहोमि *तां नः स्वाद्धीं
भूतपतिः कृणोतु ।। ३ ।।

स्वाद्धीं न एतां सविता कृणोतु स्वाद्धीं न
एतां जनिता पशूनाम् ।
जुहुध्यग्रे वयुनानि विद्वांस्तां नः स्वाद्धीं
भूतपतिः कृणोतु ।। ४ ।।

१ ख घ का. पचदे वाहुताममा ।

मृत्यो स्य बध्यते * * * * * ७२

२ का. 'वदन्ति वाचमेताम्' * इति भागो भ्रष्टः । मन्त्रान्ते
छेदो नास्ति ।

२ ख म. 'ल्पयन्तः स-' इति भागो नष्टः ।

३ कख का. * वशा वशातिहिता *.

घ का. तान् नस् स्वादीन् * * २८२

उ. तान् * * * * ।

४ कख का. * * यतां * * * * यतां * *

म. 'सविता * * * एतां' इति नष्टम् । का. क-पाद आवर्तितः ।

गघ का. जुहुध्यग्रे भूतपतिष् * २६२

मा. विद्वां ता * * * * ।

म. विद्वांतां * * * * ।

इदं तृतीयं वशिनी वशाशि महिम्ने त्वा
 गर्भो अभ्या विवेश ।
 उशती त्वमुशतो गच्छ* देवान् *सत्याः सन्तु
 यजमानस्य कामाः । । ५ । ।
 इयमम्भसा वाजसुतस्तभे गौर्यस्यामिन्द्रो
 वरुणस्तिव्विषाते* ।
 नृम्णमनृम्णं सचत इयमागन्* धीरः
 पशुर्वीर्यमा विवेश । । ६ । ।
 वशा *ससूव स्यविरं विपश्चितं वशा ससूव*
 वष्कयं दिवस्पृशन् ।
 वशा ससूव* तरुणं विभाजने वशा ससूव*
 संजितं धनानाम् । । ७ । ।
 यत् प्रोक्षणमपतद्वर्हिषस्परि दक्षिणतो
 वेद्या इन्द्रियावत् ।
 वशा संभूत्याधि गौरमीमेत्तस्याः
 पीवो अभवद्वर्मवाससम् । । ८ । ।

- ५ कख का. * * वशिनीवशासु * ण्व * स्या * २
 मा. * * वशनी ।
 गघ का. * त्वमुशतो गच्छ * सद्यास् * * कामः २१०२
 मा. * त्वमुशदो गच्छ * सत्या * * * । ।
 म. 'न् सत्याः सन्तु यजमान-' इति नष्टम् ।
- ६ का. इमांभजावाजस्वतेस्तभे जोर्यस्यामिन्द्रो स्तद्विशाते
 नृम्णां सउह्यमाग धीरष्पशुर्वीर्यमा विवे ।
- ६ कख म. 'मम्भसा स्यामि-' इति नष्टम् । ख उ. . . . स्तित्युषाते ।
 घ उ. * पशूद्वीर्यमा * । ।
- ७ का. वशांसिस्रव * विपश्यतं वसा तिसूव वस्कयं दिवस्पृश ।
 वशांसिसूव * * * सिसुच सञ्चितं * .
 उ. * ससुव * * * ससुव * * ।
 * ससुव * * * ससुव * * । ।
- ८ कख का. * . . . मयुतद्वर्हिष्यस्परि दक्षिणतो वेदयावत्.
 मा. ख. 'णतो * इन्द्रियावत् ।' इति भ्रष्टम् ।
 म. क-ख 'तद्वर्हिषस्परि दक्षिण-' इति नष्टम् ।
 गघ का. वर्शा संवृत्त्याअथ गौरमीमे तस्याष्पीनो २१२२

नमो महिम्न उत चक्षुषे वां वशर्षभो
 मनसा तत् कृणोमि ।
 देवौ अपीतं पथिभिः शिवेभिर्मा नो हिंसिष्टं
 , हरसा देव्येन ।।६।।

वशामस्कन्ददृषभस्तिष्ठन्तीमधि तन्तुषु ।
 गर्भं तमद्य को वेद यतिधा सो अकल्पयत् ।।१०।।

१२.१०

रूपमेकः पर्यभवद्राजा नामैक उच्यते ।
 पतीरूपस्यैको रूपं रूपमेकः सुकृत्वनाम् ।।१।।
 प्रजापतिः परमेष्ठी मृत्युर्विश्वानर[ः] स्वः ।
 सरस्वानस्या यज्ञस्य वशाया अधि जज्ञिरे ।।२।।

६ कख का. * महिम्न * * * वशरुषभो * * कृणोमि ।
 गघ का. * अभीतं पथिभिश्च ।
 मा. देवाङ् अपीहितं * शिवेभि मा * हिंसिष्टं * * ।।
 म. देवाङ् ।।

द्र. दक्षिणतः का. 'नमोमहिम्नः पाठः' ।

१० कख का. वशमस्कन्ददृषभस्तिष्ठन्तीमदितिं त्रिषु.
 गघ का. * . . . गो * इति या सोमकल्पतः २
 उ. गर्भन् तमद्य * * * * ।।६।। ॥१०।।

१२.१०.१ ख का. * नामयिक * ।
 गघ का. प्रती स्यैकं रूपमेकसुसुकर्तुनष्.

२ कख का. प्रजापतिष् * मृत्युर्वै(→वि)श्वानरस्य.
 मा. * * मृत्युर्विश्वानरस्वः ।

गघ का. सरस्वत्यानस्वा * * धि * ।
 मा. सरस्वानसा * * * यज्ञिरे ।।
 म. यज्ञिरे ।।

यस्य गृह आदायेत वशा देवकृतं हविः ।

निधानमस्या एष्यं दुहित्रे पत्यामिव ।। ३ ।।

नास्याः सकृदभि तिष्ठेन्नास्य श्लोणा गृहे स्यात् ।

वशा कन्येव दुर्मङ्गपचित्याविजानता ।। ४ ।।

नैनां रक्षेद् ब्राह्मणेभ्यो नामा वि ग्लापयाति च ।

यतीं न प्रत्या वर्तयेद्* यस्य गोषु वशा स्यात् ।। ५ ।।

नास्या वशमा रुन्धेद् देवा मनुष्या उत ।

वशं यदन्वैद्* ब्रह्मणा तस्मादेषाभवद्वशा ।। ६ ।।

वशं कृण्वाना वशिनीयमागन् पदं कल्याण्यवपश्यमाना ।

अनिष्टयेष्टिमभि जायमाना यज्ञस्य

मात्रामभिकल्पमाना ।। ७ ।।

३ कख का. * गृहा जायेत * * * .

गघ का. येषां दुहित्रो Z

मा. एषां । ।

४ का. नास्यात् सकृतप तिष्ठन्नस्य सुता गुहे स्या ।

* कनेव दुन्दकापरित्या * Z

५ क का. नैनामो रक्षे ब्रह्मणेभ्यो ; ख उ. क्रापयेति * ।

गघ का. अतीं न प्रत्यावर्तयेद् * * * स्या Z

मा. यतीर्नः प्रत्यावर्तये * * * * । ।

म. यतीन्नः प्रत्यावर्तये * * * * । ।

६ कख का. रुन्धति * * तिता .

गघ का. वशी यदन्विये ब्रह्मणां . देताभरद्वशाः Z

उ. * यदन्वै * । ।

७ कख का. * * वशिनीयमागं * कल्याण्यपवस्यमानः .

मा. * * वशिनीयमागन् ।

गघ का. अविष्टमभिजायमाना * . . मभिजल्पमानाः Z

इन्द्रवन्तस्ते मरुतस्तुरीयं भेजिरे वशे ।

तुरीयमादित्या रुद्रास्तुरीयं वसवो वशे । । ८ । ।

तुरीयभाज आदित्यान् वशायाः कवयो विदुः ।

अथास्याः पथ्यैका तनुश्चतस्रश्चक्लुपे दिशः । । ९ । ।

वशं पन्थामन्वपश्यन्नाकपृष्ठं स्वर्विदाम् ।

आदित्या एनामन्वायशृषयश्च तपस्विनः । । १० । ।

१२.११

पदेपदे कल्पयन्त आदित्याङ्गिरसो यजुः ।

*ईडाना अन्वायन्वशां तदैडं सामोच्यते । । १ । ।

८ ख का. तुरेय * * । ८ घ का. वसवो वशै ।

९ का. तुरीयभाजादित्यां वशायाष् * * .
यथास्याः सत्प्रीका तनुश् चतस्य साक्लपेदश ८
म. अन्तिमः पादो नष्टप्रायः ।

१० कख का. * वंथामन्वपाश्यं स्वर्विदा.
मा. स्वर्शिदां ।

गघ का. दित्या यनामन्नायन्त्रषयश्च * २२
उ. * एना अन्वायशृषयश्च * । । १० । । ३१० । ।

१२.११.१

का. * कल्पयन्त् * * .

इडानांन्वायंदशां उदीडं सह मुच्यते ८

गघ म. 'ईडाना अन्वायन्व-' इति भागो नष्ट एव । 'ते' इत्यन्तिमश्चाक्षरो
नष्टः ।

मा. इडाना अन्वायनवशान् । ।

म. ' वशान्' इत्येव पाठः आसीदिति प्रतीयते ।

वशेडा वशानुमतिर्वशामाहुः सरस्वतीम् ।

विराजं मन्यन्ते वशां वाग्वशा पृथिवी वशा । । २ । ।

वशा देष्ट्री सिनीवाली वशोषा निऋतिर्वशा ।

वशायां मृत्युमविशदा मृत्युमविशद् वशा । । ३ । ।

अग्निर्वागुदकं चक्षुर्मनो वातो वशी वशा ।

तन्वं को अस्यास्तां वेद ययोदक्रामदेकया । । ४ । ।

यां चक्षुषा मनसा संविदाना हृदा पश्यन्ति कवयो मनीषिणः ।

तस्याः प्रजाधिपतिः पशूनां वशा राज्ञा

नांतवेषा सृष्टिः । । ५ । ।

२ का. वशानुमतिर्वशामाहुस् सरस्वती .

* * वृशां वाग्वशा पृथिवी शा २

कख म. 'वशेडा माहुः स-' इति भागो नष्टः ।

३ का. * * * वशोखा ।

* मन्युरविशतां मन्युमवशद्वशा २

घ मा. * वशां । ।

४ ख-घ म. नष्टोऽयं भागः ।

गघ का. तंनं * स्यास्तान् * ययोदक्रामुदेकया २ मा. . . . * योदक्रा . . . ।

५ क म. 'यां * मनसा' इति नष्टम् ।

क उ. * * * सन्विदाना.

ख का. * पश्यन्ति * * ।

गघ का. तस्याष् प्रजाअधिपतिष् * वश राज्ञानान्तवय सा स्विष्टिः

मा. तस्या नांतवेशा सृष्टिः । ।

द्र.

५घ < वशा राज्ञी नातवे सा सृष्टिः ? तु. शी. ५.१८.१, पै.

६.१७.१. तत्र ब्रह्मगव्या अनाद्यत्वं कथितम् । 'वशा राज्ञा नातवे'

* * ' इति मूलपाठेऽपि तच्छीनकीयमन्त्रोक्तं 'नैतां ते देवा अददुस्तुभ्यं

नृपते अतवे' इति तुलनीयम् ।

तु.शौ.१२.४.१८ को वशाया ऊधो वेद क उल्बं च जरायु च ।
स्तनानस्याः को वेद क इ तद्वेद यद् दुहे ।।६।।

अहमस्या ऊधो वेदाहमुल्बं च जरायु च ।
स्तनानस्या अहं वेदायो तद्वेद यद् दुहे ।।७।।

नैनामहं रक्षेयं दद्यामेव स्याच्च मे ।
स्तना ह्यस्या अहं वेद क्षीरमुल्बं च जरायु च ।।८।।

कृत्तिर्योनिरधिवासो जरायु पाण्डमुल्बं⁺ नाभिरुष्णीषमस्याः ।
आ जरसं धयतु मातरं वशी ब्रह्मभिः क्लृप्तः स
ह्यस्य बन्धुः ।।९।।

इति प्रथमोनुवाकः

-
- ६ कख का. * वशाय तधो * * * * * जा.
मा. * * रधो * * उल्बञ्च च * * ।
म. उल्बञ्च च ।
गघ का. तदातस्याः * * * रोटु तवेद इद् वहे Z
- ७ का. उदो वेदा अहमुल्बं * जः.
उदानस्याहं वेदा अधो तुवेद इहद्वहे Z
- द्र. खग म. 'रायु च । स्तनानस्या अहं वे-' इति भागो नष्टः ।
खग उ. - मुल्बञ्च * * ।
- ८ का. नैनामो रक्षेहं त्वद्यामिवस्याश्च मे तदानस्याहं वेद क्षीरमुल्बं
जरायु जः Z
घ उ. क्षीरमुल्बञ्च * * । ।
- ९ कख का. क्रतुर्योनिदधीवासो * पाण्डमुल्बं शमस्याम ;
मा. कृत्तिर्योनि * पाण्डुमल्बं ।
म. पाण्डुमुल्बं ।
गघ का. जरमं दहेतु * * ब्रह्मभिष् क्लृप्तस् ZZ Z
इत्यथर्वणिपैप्पलादयाश्च शाखायां त्रयोदशाकाण्डस् सप्तमाताः ZZ ZZ
प्रथमानुवाकः ZZ उ. नास्त्यनुवाकसूचनम् ।

१२.१२

ऋ.१.३२.१-१० इन्द्रस्य नु वीर्याणि प्र वोचं यानि चकार प्रथमानि वज्री ।
अहन्नहिमन्वपस्ततर्द प्र वक्षणा अभिनत्
पर्वतानाम् । । १ । ।

*अहन्नहिं पर्वते शिश्रियाणं त्वद्यास्मै वज्रं स्वयं *ततक्ष ।
वाश्ना इव धेनवः स्यन्दमाना अञ्जः समुद्र-
मव जग्मुरापः । । २ । ।

वृषायमाणो [S]वृणीत सोमं त्रिकद्रुकेष्वपिबत् सुतस्य ।
आ सायकं मघवादत्त वज्रमहन्नेन*
प्रथमजामहीनाम् । । ३ । ।

यदिन्द्राहन् प्रथमजामहीनामान् मायिनाममिनाः प्रोत मायाः ।
आत् सूर्यं जनयन् धामुषासं तादीला शत्रुं न
किला विवित्से । । ४ । ।

काण्डिकादौ का. अथ चतुर्दशा लिख्यते zz औं नमो नारायणाय औं

- १ गघ का. अहंन हीमन्वपहस्तुतर्दष् प्र वक्षमाणा * * z
२ कख का. अहंनहिं पर्वत शिश्रियाणां उत्तक्ष.
मा. अहंनहिं * * स्वर्जं तदक्ष ।
म. अहंनहिं * * तदक्ष ।
गघ का. अवासा * * स्यन्दमानांजः
३ कख का. * वृणीम ।
गघ का. * मायकं मघवाक्त्त वज्रमहंनहीनं z
उ. वजमहंनेनं । ।
४ का. यदिन्द्राहं मात् मयिनाममिनाभ्रत * * स्वयं *
त्यामुषासं तावेत्रा * * * यवृश्च ।
क मा. नामन;
गघ उ. * * जनयं धामुषासन् * शत्रूं नि (मा.न) * * । ।

अहन् वृत्रं वृत्रतरं व्यंसमिन्द्रो वज्रेण महता वधेन ।
स्कन्धासीव कुलिशेना विवृक्णाहिः शयदुपपृक्
पृथिव्याः । । ५ । ।

अयोद्धेव दुर्मद आ हि जुह्वे महावीरं तुविबाधमृजीषम् ।
नातारीदस्य समृतिं *वधानां सं रुजानाः पिपिष
इन्द्रशत्रुः । । ६ । ।

अपादहस्तो *अपृतन्यदिन्द्रमास्य वज्रमधि सानौ जघान ।
वृष्णो वग्निः प्रतिमानं बुभूषन् पुरुत्रा वृत्रो
अशयद् व्यस्तः । । ७ । ।

नदं न भिन्नममुया शयानं मनो रुहाणा अति यन्त्यापः ।
याश्चिद्वृत्रो महिना पर्यतिष्ठत् तासामहिः
पत्सुतः शीर्बभूव । । ८ । ।

- ५ का. अहं * वृत्रतुर्यं सुमिन्द्रो *** । . . . शयतं उपसृक् * ४
क मा. अहंन् *** ;
गघ मा. स्कन्धासीव * विवृक्ताऽहि *** । ।
म. स्कन्दांशी (→न्धासी)व * विवृक्णा (→क्ता) हिः * * । ।
- ६ का. योद्धेव *** जिह्वे * मृजीशं सुमतिं
वसानां * रराणा पिपिष * ;
कख म. नष्टम् ।
ग उ. * वधानाः ;
- ७ का. * अपुनन्त्र इन्द्रमहस्य * * शानो जप्यानः धृष्णो * * बुभूषन्
पुत्रा *** ;
क उ. * अपृतन्वदिन्द्र - ;
ग मा. * वधिः * वभूषन्; म. * * वुभूषन्;
- ८ क का. * * भिनममुना * .
मा. नदन् * भिन्नमुया * .
म. नदन् *
गघ का. याश्चिवृत्रो * पर्यतिष्ठन् तासामहिष् प्रच्युतः शीशीन्वभूव ।

नीचावया अभवद्वृत्रपुत्रेन्द्रो अस्या अव वधर्जभार ।

उत्तरा सूरधरः पुत्र आसीद् दानुः शये

सहवत्सा न धेनुः ।। ६ ।।

अतिष्ठन्तीनामनिवेशनानां काष्ठानां मध्ये निहितं शरीरम् ।

वृत्रस्य निण्यं वि चरन्त्यापो दीर्घं तम

आशयदिन्द्रशत्रुः ।। १० ।।

१२.१३

ऋ.१.३२.११-१५

दासपत्नीरहिगोपा अतिष्ठन् निरुद्धा आपः पणिनेव गावः ।

अपां बिलमपिहितं यदासीद्वृत्रं जघन्वाँ

अप तद् ववार ।। १ ।।

*अश्व्यो वारो अभवस्तदिन्द्र सृके यत् त्वा

*प्रत्यहन् देव एकः ।

अजयो गा अजयः शूर सोममवासृजः सर्तवे

सप्त सिन्धून् ।। २ ।।

६ कख म. प्रथमः पादो नष्टः ।

का. अस्या अरवदञ्जभार ।

गघ का. उत्तरा दानुश्श्रये सहवत्सा * .

उ * सूरधरः * । ।

१० का. अतिष्ठन्तीनामनिवेशनानां काष्ठानां * . . .

गघ उ. दीर्घन् ।। १२ ।। ऋ१० ।।

म. अयमर्थः नष्ट एव ।

१२.१३.१ क का. दासस अतिष्ठं

म. 'दासप-' इत्यंशो नष्टः ।

घ का. . . जघन्वाँ अप उद् ववार २

उ. . . जघन्वाङ् * । ।

२ कख का. अश्वयो * भगस्तुरिन्द्रश्च श्रुके य * प्रत्यहं * .

उ. अश्वो य * प्रत्यहं * .

गघ का. * गामजयशृष्टुर सोमघवासृजत् सप्तवे * .

मा. * . . शूरः । ।

म. अन्तिमः पादो नष्टः । तृतीयश्चांशतः ।

नास्मै विद्युन् न तन्यतुः शिषेध⁺ न याम्यहमकिरद्-
ध्रादुर्नि⁺ च ।

इन्द्रश्च यद् युयुधाते अहिश्चोतापरीभ्यो
मघवा वि जिग्ये । । ३ । ।

अहेर्यतारं कमपश्य इन्द्र हृदि यत् ते जघ्नुषो भीरगच्छत्⁺ ।
नव च यन्^{*} नवतिं च स्रवन्तीः श्येनो न भीतो
अतरो रजांसि । । ४ । ।

इन्द्रो⁺ यातो [५] वसितस्य राजा⁺ शमस्य च
शृङ्गिणो वज्रबाहुः ।
सेदु राजा क्षयति चर्षणीनामरान् न नेभिः परि
ता बभूव । । ५ । ।

- ३ कख का. मिषेधं न याम्यामिकृ ध्राजिनं च ।
मा. तन्यतुः शिषेध न याम्यहमकिरद्रादु किञ्चन ।
म. शिषेध न याम्यहमकिरद्रादुनिञ्च ।
गघ का. इन्द्रश्चेद्विधाते अहिश्चोता पर्वतीभ्यो * * जज्ञे ।
मा. अहिश्चोतापरीभ्यो * * * । ।
३ख 'न यां मिहमकिरदि'त्यादिः ऋग्वेदीयः पाठ एव पैप्पलाद-
हस्तलेखेषु विकृतिं गत इति प्रतीयते ।
- ४ कख का. अहे यतारं क्रमपश्य इन्द्र इन्द्रि * * जघ्नुषो भीरगच्छत् ।
मा. अहेर्यतारं भीरगच्छत् ।
म. भीरगच्छत् ।
गघ का. * * यं * * स्रवन्ती च्योनो * * * * ।
मा. * * यं * * * * श्योनो * * * * । ।
म. ' * * यं * * * * भी' इत्यतो नष्टो मन्त्रः ।
- ५ कख का. यतोवसितस्य * श्रमस्य * शृङ्गिणो * ।
उ. * जातो वसितस्य * समस्य * * * * ।
गघ का. श्रयति * * चर्षणीनामलां न लेमिषू पलिता * २२
मा. क्षयतिश् । । १३ । । ३५ । ।

१२.१४

- ऋ.२.१२.१-१० यो जात एव प्रथमो मनस्वान् देवो देवान् क्रतुना पर्यभूषत् ।
 यस्य शुष्माद्रोदसी अभ्यसेतां नृणास्य मङ्गा
 स जनास इन्द्रः ।।१।।
- यः पृथिवीं व्यधमानामदृंहद् यः पर्वतान्
 प्रकुपितौ अरम्णात् ।
 यो अन्तरिक्षं विममे वरोयो यो घामस्तम्नात्
 स [जनास इन्द्रः] ।।२।।
- यो हत्वाहिमरिणात् सप्त सिन्धून् यो गा
 उदाजदपथा वलस्य ।
 यो अश्मनोरन्तरिं जजान संवृक् समत्सु
 स [जनास इन्द्रः] ।।३।।

१क का. औं यो . . . ; द्र. अतश्चतस्रः काण्डिका अङ्गितस्वराः ।

१ कख मा. * * * * * मनस्वां * देवान् * * ।

म. * * * * * मनस्वां * * * * * ।

गघ का. * * अभ्यसेता * * * * * .

२ कख का. यष् पृथिवी वन्यतमांनामदृंहद्यध्वर्वतान्प्रकुलौ अरिक्णां.

मा. * * महहद् य * प्रकुपिताङ् अरिम्णात् ।

म. * * प्रकुपिताङ् अ(र→)रिम्णात् ।

गघ का. * * * * * यामस्तम्नात् * ।

मा. * * * * * ये ।।

३ कख का. योत्वाहिमृणात् स सिन्धून् यो गायुधाजनपदावदस्य.

मा. * हत्वाहिमरिणा * * * * * उदायदपथा (= उ.) * ।

गघ का. * ष्ननोरन्तरिं * संवृभामत्सु * ।

द्र. का. सर्वत्र स्वरचिह्नानि यथा ऋग्वेदे तथैव । ३घ भा इति 'क्ष'
 इत्यस्य लेखविकारः < संवृक्षमत्सु ?

येनेमा विश्वा च्यवना कृतानि यो दासं वर्णमधरं गुहाकः ।

श्वघ्नीव यो *जिगीवालै लक्ष्माददर्यः

पुष्टानि स [**] ।।४।।

यं स्मा पृच्छन्ति* कुह सेति घोरमुतेमाहुर्नेषो अस्तीत्येनम् ।

सो अर्यः पृष्टीर्विज इवा मिनाति *श्रद्धस्मै

धत्त स [**] ।।५।।

यो रधस्य चोदिता यः कृषस्य यो ब्रह्मणो

नाधमानस्य कीरैः ।

युक्तग्रावणो यो [S] विता सुशिप्रः सुतसोमस्य

स [**] ।।६।।

यस्याश्वासः प्रदिशि यस्य गावो यस्य ग्रामा यस्य

विश्वे रथासः ।

यः सूर्यं य उषसं जजान यो अपां

नेता स [**] ।।७।।

४ ख का. ** वर्णमुदरं . . .

मा. ** वर्णमधरं . . . । म. ** वर्णमधरं . . . ।

गघ का. श्वघ्नीव * जिगीवां लक्ष्मादधिर्यः पुष्ट्यानि * .

मा. श्वघ्नीव * जिगीवाल् लयमाददर्यः ** ।।

म. जिगीवाल् ।।

५ कख का. यो स्मा पृच्छन्ति * . . . घोरमुतेमाहुर् नेषो

मा. ** पृच्छन्ति अस्तित्येनं ।

म. ** पृच्छन्ति ।

गघ का. सूर्यः पृष्टीर्घज इमा * श्रद्धस्मै धत्त सन्द्रः.

उ. ** श्रद्धस्मै ।।

६ कख का. * कृषस्य * ब्रह्मणो नाधमानस्य * .

मा. कृषस्य ।

गघ का. . . . सुशिप्रा मुतसोमनस्यमानः (उपरि 'सन्द्रः')

७ का. यस्यश्वासश्च * रपासः

यस् * अपा * सः

मा. यस्य श्वासः

यं क्रन्दसी संयती विह्वयेते परे [ऽ]वर उभया अमित्राः ।
 समानं चिद् रथमातस्थिवांसा नाना हवते
 स [**] ।। ८ ।।

यस्मान् नर्ते विजयन्ते जनासो यं युध्यमाना अवसे हवन्ते ।
 यो विश्वस्य प्रतिमानं बभूव यो अच्युतच्युत्
 स [**] ।। ९ ।।

यः शश्वतो महेनो दधानानबुध्यमानान् सर्वा जघान ।
 यः *शर्धते नानुददाति शृध्यां यो दस्योर्हन्ता
 स [जनास इन्द्रः] ।। १० ।।

१२.१५

ऋ.२.१२.११ यः शम्बरं पर्वतेषु क्षियन्तं *चत्वारिंश्यां शरधन्वविन्दत् ।
 ओजायमानं यो अहिं जघान दानुं शयानं
 स [**] ।। १ ।।

८ का. * * * * परि वर * * * * सन्द्रः

६ कख का. यस्मानन्ते * * * युध्यमाना * हस्ते ।
 मा. यस्मानर्ते * * * * * ।

गघ का. * * * बभूषं * च्यतच्यत् सः [**] ।
 मा. * * * * * अच्युदच्युत् सः [**] ।।

१० का. यस्यश्रुतो महेनोदः (→दा) । धानानबुध्यमानान् सर्वाज्जघान
 यः श्रद्धते नानुददाति श्रुद्ध्यां यो दस्यो हन्ता सस्सन्द्र ।

क म. 'शश्वतो महे' इति नष्टम् ।

खग उ. - त्रयुध्यमानान् * * । * श्रद्धते ;

द्र. १० ग हस्तलेखेषु श्रद्ध ← शर्ध इति प्रायिकत्वात् मूले अदृष्टेऽपि 'शर्धते'
 शब्द एव 'श्रद्धते' इत्येतस्य वर्जनेन गृहीतः ।

१२.१५.१ कख का. यश् * * * चत्वारिंश्या शरभ्यन्वविन्दन् ।

उ. . . . चत्वारिंश्या . . . ।

गघ का. ओजायमानो योहिं * दानं * सान्द्रः ;
 म. शयानमित्यतो नष्टम् ।

शौ. २०.३४.१२ यः शम्बरं पर्यचरच्छचीभिर्यो वा वृकस्य नापिबत् सुतम् ।
अन्तर्गिरौ यजमानं वहुं जनं यस्तं नासूरुक्षु स [..] । । २ । ।

ऋ. १२ यः सप्तरश्मिर्वृषभस्तुविष्णानवासृजत् सर्तवे सप्त सिन्धून् ।
यो रीहिणमस्फुरद् वज्रबाहुर्दयामारोहन्तं
स [..] । । ३ । ।

१३ द्यावा चिदस्मै पृथिवी नमेते शुष्णाच्चिदस्य पर्वता भयन्ते ।
यः सोमपा निधितो वज्रबाहुर्यो वज्रहस्तः
स [..] । । ४ । ।

१४ यः सुन्वन्तमवति यः पचन्तं यः शंसन्तं यः शशमानमूती ।
यस्य ब्रह्म वर्धनं यस्य सोमो यस्येदं राघः

२ का. यश् * पर्यचरक्षच्छचीभिर्यो * कृकस्य वापिबत् *
* * * * यस्मिन्नासौरुचक्षत् सः;
मा. * * पर्यचच्छचीभिर्यो * अन्तर्गिरौ . . . सू → स्वरुक्षु
. . . । ।

म. अंशतो नष्टम् । द्र. घ < यस्तन्वा स्वरुचक्षत् ?

३ कख का. यस् नवसृजत् सर्तवे * * *
मा. सिन्धून् ।

गघ का. * रोहिणमस्फुरद् मारोहन्त्वाञ्ज सः.

म. 'द् वज्रबाहुर्दयामा-' इत्यंशो नष्टः ।

मा. * रीहिणममस्फुरद् । ।

४ का. * चतस्मै * वसेते । शुष्णाच्चिदस्य * भयन्ते * सोमका निजितो
वज्रबाहु यो वज्रहस्तस् स इन्द्रः.

गघ मा. * * * वज्रबाहु यो वज्रहस्तः सः । ।

म. * * * वज्रहस्तः सः । ।

५ कख का. यस् सुन्वन्तिमवति य पचन्तं यश् शंसन्त * ।

मा. * समानमूती ।

म. * शसमानमूती ।

गघ का. * ब्रह्म * * * यस्येदं राघस् * जनसुस *;

स जनास इन्द्रः ॥५॥

१५ यः सुन्वते पचते दुध आ पिद् वाजं ददर्षि
स किलासि सत्यः ।
*वयं त इन्द्र विश्वह प्रियासः सुवीरासो
विदधमा वदेम ॥६॥

शी. २०.३४.१६ जातो व्यक्ष्यत् पित्रोरुपस्थे भुवो न वेद जनितुः परस्य ।
तविष्यमाणो न्वोजो अक्ष्यद् व्रता देवानां
स जनास इन्द्रः ॥७॥

शी. १७ यः सोमकामो हर्यश्च आसु यस्माद्रेजन्ते भुवनानि विश्वा ।
यो जघान शम्बरं यश्च शुष्णं य एकवीरः
स जनास इन्द्रः ॥८॥

१२.१६ (शी.१६.१०)

*शं न इन्द्राग्नी भवतामवोभिः शं न इन्द्रावरुणा रातहव्या ।

६ कख का. यस् * दुद्धा * वाचं * सु किलासु *
उ. * * * * * जिद् ।
गघ का. ह्यन्त * विशंत * विदधसा विदेम.
उ. वयन्त । ।

७ कख का. * व्यक्षत् पुत्रोरुपस्थे * * * जनितः । परस्या.
मा. * व्यक्ष्यत् ।
गघ का. भविष्यमाणो न्वोजो क्षद् * * * * इन्द्र.
ग मा. * अश्य.

८ कख का. * २ * हर्यस्य शूर्यस्माद्रेजन्ते भुवनाने * .
मा. * * * * यस्माद्रेजन्ते * * ।
गघ का. ययो जघान * . . . * एकवीरस् स जनास्स इन्द्रयः २१२

१२.१६.१ कख का. शन् * भवतामवोभिः * * * * .
उ. शन् * शन् * * * * ।
गघ का. सोमाय * * * * . वाजस्यसौ २
मा. * यो शन् * * * * । ।
द्र. उ. सर्वत्र 'शन्' ।

शमिन्द्रासोमा सविताय शं योः शं न इन्द्रापूषणा
 वाजसातौ । । १ । ।
 *शं नो भगः शमु नः शंसो अस्तु शं नः पुरुन्धिः शमु
 सन्तु रायः ।
 *शं नः सत्यस्य सुयमस्य शंसः शं नो अर्यमा
 पुरुजातो अस्तु । । २ । ।

शं नो धाता शमु धर्ता नो अस्तु शं न ऊरुची
 भवतु स्वधाभिः ।
 शं रोदसी बृहती शं नो अद्रिः शं नो देवानां
 सुहवानि सन्तु । । ३ । ।

शं नो अग्निर्ज्योतिरनीको अस्तु शं मित्रावरुणावश्विना
 शम् ।
 शं नः सुकृतां सुकृतानि सन्तु शं न इषिरो अभि
 वातु वातः । । ४ । ।

-
- २ का. खग पादौ भ्रष्टौ ।
 क का. * * भगस् समु नश् शंसोमस्तु.
 कख मा. शन् * * * * * शन् * पुरुन्धि . . ।
 म. शन् शन् ।
 गघ मा. शन् * * * * * शन् नोऽर्यमा पुरजातो * । ।
 म. शन् * * * * * शन् * * * * * । ।
- ३ कख का. श नो * शन् न ऊरुची * * .
 मा. शन् अस्तु । शन् * * * * * ।
 म. शन् शन् ।
 गघ उ. * * * शन् * * शन् । ।
- ४ ख का. श नो मित्रावरुणां अश्विना शं.
 कख मा. शन्नो अग्निर्ज्योतिरनीको * ।
 म. शन्नो ।
 गघ का. * त्रस् * संतु * * * * * वात्.
 मा. श * * * * * शन् * * * * * । ।
 म. शन् * * * * * शन्तु शन् * * * * * । ।

शं नो द्यावापृथिवी पूर्वहूतौ शमन्तरिक्षं दृशये नो अस्तु ।
 शं न ओषधीर्विनो भवन्तु शं नो रजसः
 पतिरस्तु जिष्णुः ।। ५ ।।

शं न इन्द्रो वसुभिर्देवो अस्तु शमादित्येभिर्वरुणः सुशंसः ।
 शं नो रुद्रो रुद्रेभिर्जलाशः शं नस्त्वष्टा
 ग्राभिरिह शृणोतु ।। ६ ।।

शं नः सोमो भवतु ब्रह्म शं नः शं नो ग्रावाणः शमु
 सन्तु यज्ञाः ।
 शं नः स्वरूपां मितयो भवन्तु शं नः प्रस्वः
 शम्बस्तु वेदिः ।। ७ ।।

शं नः सूर्य उरुचक्षा उदेतु शं नो भवन्तु प्रदिशश्चतस्रः ।
 शं नः पर्वता ध्रुवयो भवन्तु शं नः सिन्धवः

-
- ५ का. * * * पूर्वहूतौ शंओषधीर्विनो *
 उ. 'शं' इत्यत्र 'शन्' नकारे परे । एवं सर्वत्र ।
- ६ का. श * * सुशंसश्च * नो रुद्रेभिर्जलाशश्च
 श नस्त्वष्टा
 गघ मा. शन् * * रुद्रेभिर्जलाशः शन् नः स्त्वष्टा
- ७ क-ग का. * नस् * * ब्रह्म * नो ग्रावाणश्च यज्ञाः * नस्
 स्वरूपां मितयो * .
 घ का. नास्ति ।
 कख मा. . . . शन् न शन् * * . . शन्तु * ।
- ८ का. क नास्ति अयं पादः । उ. अस्मिन् मन्त्रसमूहे 'शं' इत्यत्र 'शन्'
 इति सर्वत्र दृश्यते ।
 ख म. शन् * * प्रदिशःश्चतस्रः ।
 गघ का. * नष् * * * * नस् सिन्धवश्च शमु मन्त्वपः ।
 मा. शन्न पर्वताद्ध्रुवयो * ।। म. शन् *
 पर्वताद्ध्रुवयो . . . ।।

शमु सन्त्वापः । । ८ । ।

शं नो अदितिर्भवतु व्रतेभिः शं नो भवन्तु मरुतः स्वर्काः ।
शं नो विष्णुः शमु पूषा नो अस्तु शं नो भवित्रं
शम्बस्तु वायुः । । ९ । ।

शं नो देवः सविता त्रायमाणः शं नो भवन्तूषसो विभातीः ।
शं नः पर्जन्यो भवतु प्रजाभ्यः शं नः क्षेत्रस्य
पतिरस्तु शम्भुः । । १० । ।

१२.१७ (शौ.१६.११)

शं नः सत्यस्य पतयो भवन्तु शं नो अर्वन्तः शमु
सन्तु गावः ।
*शं न ऋभवः सुकृतः सुहस्ताः शं नो भवन्तु
पितरो हवेषु । । १ । ।

*शं नो देवा विश्वदेवा भवन्तु सं सरस्वती सह धीभिरस्तु ।

६ गघ का. * * * * * नो अस्तु । * * * शमुवस्तु * .

मा. शन् * * शम * * * शन् । ।

म. शन् शन् * भमि(→वि)त्रं . . . । ।

१० कख का. शंन् * देवस् * * शंन् * विभाती ।

मा. विभाती ।

गघ का. * नष् * * प्रजाभ्यश् * न क्षेत्रस्य २

मा. * * पर्यन्यो * * * न * शम्भुः । । १६ । । ३१० । ।

१२.१७.१ कख का. शंन्नस् * * * * * अर्वन्ताश् ।

म. शन् * * * * * शन्नोर्वन्तः ।

गघ का. शन् * ऋभवस् सुकृतस् * * * * * ।

२ क का. शन् * * विश्वेदेवा * .

गघ का. शमाभिषाचश् . . रातिषाचश् शन् * दिव्याष् पार्थिवाश् * *
आप्याश् ।

शमभिषाचः शमु रातिषाचः *शं नो दिव्याः पार्थिवाः
शं नो अप्याः । । २ । ।

*शं नो अज एकपाद् देवो अस्तु शमहिर्बुध्यः शं समुद्रः ।
*शं नो *अपां नपात् पेरुरस्तु शं नः पृश्निर्भवतु
देवगोपाः । । ३ । ।

आदित्या रुद्रा वसवो जुषन्तामिदं ब्रह्म क्रियमाणं नवीयः* ।
शृण्वन्तु नो दिव्याः पार्थिवासो गोजाता उत ये
यज्ञियासः । । ४ । ।

ये देवानामृत्विजो यज्ञियासो मनोर्यजत्रा अमृता ऋतज्ञाः ।
ते नो रासन्तामृगायमथ यूयं पात स्वस्तिभिः
सदा नः । । ५ । ।

तदस्तु मित्रावरुणा तदग्रे शंयोरस्मभ्यमिदमस्तु शस्तम् ।
अशीमहि गातुमुत प्रतिष्ठां नमो दिवे बृहते साधनाय । । ६ । ।

- ३ कख का. शन् * * * * * शन्नोहिर्बुध्यश् शे * .
गघ का. शन् नो अपा * * * * * शं नष् * * * * ;
मा. शन् * अपान् * * * * * शन् नः पृश्निर्भवतुः देवगोपा । ।
म. शन् * अपान् * * * * * शन् * * * * * । ।
- ४ कख का. * * * जुषतामिदं ब्रह्म * नवीर्यश्
ख उ. * * * * * न्ववीयः ।
गघ मा. * * * पार्थिवा * * जे * । ।
म. * * * पार्थिवा * * * * * । ।
- ५ क का. * देवानामृत्विजो *
गघ मा. * * * * * पातः * * * * * । ।
म * * रासन्तामृगायमथ * पातः * * * * * । ।
- ६ ख उ. शंयोरस्मभ्यमिदमस्तु * ।
गघ का. * * * * * बृहते साधनाय २२
उ. असीमहि * * * * * । । १७ । । ३६ । ।

१२.१८
(शौ.५.२६)

- शौ.४.३६.६ अग्रावग्निश्चरति प्रविष्ट ऋषीणां पुत्रो अधिराज एषः ।
तस्मै जुहोमि हविषा घृतेन मा देवानां यूयमद्
भागधेयम् । । १ । ।
- ५.२६.१ युक्तो वह जातवेदः पुरस्तादग्ने विद्धि क्रियमाणं यथेदम् ।
त्वं भिषग् भेषजस्यापि कर्ता त्वया गामश्वं पुरुषं
सनेम । । २ । ।
- ३ख,४ग,२घ तथा त्वमग्ने कृणु जातवेदो [ऽ]नेन विद्वान् हविषा यविष्ठ ।
पिशाचो अस्य यतमो जघास यथा सो अस्य
परिधिष्यताति । । ३ । ।
- २ यो ऽस्य दिदेव यतमो जघास यथा सो अस्य परिधिष्यताति ।
तथा त्वमग्ने कृणु जातेवदो विश्वेभिर्देवैः सह
-
- १ क का. प्रविष्टा.
घ उ. * * यूयमद् भागधेयं । ।
- २ का. युक्तो वह जातवेदश्च परस्तादग्ने * * यथेदं ।
त्वं भिषजद् भेषजस्यासि गर्था * ग्रमश्वं * * २
- ३ ख का. नेन * * यविष्ठः । उ. अनेन * * * ।
गघ का. * स्य तपो दिदेव * * म्य परिधिष्यतातिः
मा. * * जतमो * * * । ।
म. . . . परिधिष्य(→ष्य)ताति ।
- ब्र. म. १^घ 'यूयमद्' इत्यत्र 'म'-स्याधः 'प' इति शोधः ।
- ४ कख का. * स्य तदेव * जघासि * * मस्य . . . ष्यतातिः .
क मा. * ऽस्या * * * .
घ मा. विश्वेभिर्देवैः सम्पिदानः । । म. सह सम्पिदानः ।

संविदानः । । ४ । ।

४ अक्ष्यौ नि विध्य हृदयं नि विध्य जिह्वां नि *तृन्धि
प्र दतः शृणीहि ।
पिशाचो अस्य यतमो जघासाग्रे यविष्ठ प्रति तं
शृणीहि । । ५ । ।

५ यदस्य हृतं विहृतं यत् पराभृतमात्मनो जग्धमुत यत्
पिशाचैः ।
तदग्रे विद्वान् पुनरा भर त्वं शरीरे प्राणमसुमेरयास्य । । ६ । ।

८ अपां त्वा पाने यतमो ददम्भीदने मन्ये यदि वोत लेहे ।
तदात्मना प्रजया पिशाचा वि यातयन्तामगदो
[S]यमस्तु । । ७ । ।

७ क्षीरे त्वा मांसे यतमो ददम्भाकृष्टपच्ये अशने धान्ये यः ।
तदात्मना प्रजया पिशाचा वि यातयन्तामगदो
[S]यमस्तु । । ८ । ।

५ का. मोक्षौ न विद्धि * न विद्धि * नृदधि * दध * ।
* स्यतमो जघासासाग्रे यविष्ठषु प्रथ तां * ।

खगघ उ. ** तृद्धि *** । ** जतमो जघासाग्रे . . . । ।

६ का. यभस्य ऋतं यदितं * जगधमुत * *
. शरीरे प्राणमसिमेरयासं सुजेम २

७ कख का. ददम्भ ओदने * दिव ओत * ।
मा. तदम्भीदने ।
म. यातमो तदम्भीदने ।

घ का. व्यातयन्तामगदोयमस्तु २

८ कख का. * * * * ददम्भ आक्लिष्टपाश्ये शतने धान्य * ।
उ. * * * * तदम्भाकृष्टपच्ये * * * ।

घ का. व्यातयन्तामगदोयमस्तु २

६ कख आमे सुपक्वे शवले विपक्वे य इमं पिशाचो अशने ददम्भ ।

१० गघ तमिन्द्रो वाजी वज्रेण हन्तु भिनत्तु सोमः शिरो
अस्य धृष्णुः ।। ६ ।।

तु.६ कख दिवा त्वा नत्तं यतमो ददम्भ क्रव्याद् यातुः शयने पिशाचः ।
तदग्रे विद्वान् प्र दह क्षिणीह्यप्येनं धेहि
निर्ऋतेरुपस्थे ।। १० ।।

१२.१६

शौ.६.२.६ कखग सोमस्येन्द्रस्य वरुणस्य राज्ञो विष्णोर्बलेन सवितुः सवेन ।
अग्रेर्होत्रेण प्र णुदे पिशाचान् यविष्ठस्य ब्रह्मणा
जातवेदसः ।। १ ।।

शौ.५.२६.१०कख क्रव्यादमग्रे रुधिरं पिशाचं मनोहनं जहि जातवेदः सहोमिः ।
श्रद्धेमं ब्रह्म जुषतां दक्षिणायुर्यथा जीवात्यगदो
भवाति ।। २ ।।

६ कख का. यामे सपक्वे * * इमं * शने दिदम्भः

मा. ददम्भः ।

गघ का. त्वमिन्द्रो * * यन्तु भनत्व सोमश्च * स्तु जिष्णुः

घ मा. भिनत्तु * * * * ।।

१० क का. * * * * दिदम्भश्च ;

गघ का. उदग्रे द्वान् पृथक्शृणीह्यप्येनं देहि निर्ऋते उपस्थे ।

१२.१६.१-२ का. 'पिशाचान् रुधिरं' इति भागो भ्रष्टः । इयं
काण्डिका अत्रस्थायाम् अष्टदशकाण्डिकायां पठिता ।

१ग का. पृणुते ;

२ ख मा. मनोहित्वं * * * । म. मनोहिनं * * * ।

गघ का. भ्रद्धेमञ् जुषतां दक्षिणापुर्यथा जीवत्यगदो भवाति zz
मा. . . . * * दक्षिणापुर्यथा

शी.६.५३.२कख पुनस्त्वा प्राणः पुनरैत्वायुः पुनश्चक्षुः पुनरैतु श्रोत्रम् ।
 १२.२.२८ गघ अपपठा नो दुरितानि विश्वा शतं हिमाः सर्ववीरा
 मदेम ।।३।।

पुनरस्मी मनो धेहि पुनरायुः पुनर्बलम् ।
 अपानमस्य प्राणं चाग्ने वर्धय जीवसे ।।४।।

चक्षुः सूर्य पुनर्देहि वात प्राणं समीरय ।
 शरीरमस्य मांसान्यग्ने सं भारया त्वम् ।।५।।

५.२६.१२ समा भर जातवेदो यज्ञग्धं यत् पराभृतम् ।
 गात्राण्यस्य कल्पय पुनरा प्यायतामयम् ।।६।।

१३ सोमस्येव जातवेदो अंशुरा प्यायतामयम् ।
 अग्ने विरप्सिनं मेध्यमयक्ष्मं कृणु जीवसे ।।७।।

पै.६.१८.१ सं मा सिञ्चन्तु मरुतः सं पूषा सं बृहस्पतिः ।
 सं मायमग्निः सिञ्चतु प्रजया च धनेन च
 दीर्घमायुष्कृणोतु मे ।।८।।

- ३ क का. पुनर इत्यायुष्
 गघ का. अपठा नो * * * * सर्ववीरो मदेम z द्र. < अपघ्न्या . . . ?
- ४ गघ का. अपानमस्यष् * चाग्रय * * ।
- ५ का. चक्षुस् * वातष् * समीरयश्
 शरीरिमस्य मांसन्यग्ने सम्भावया त्वं z
- ६ गघ का. कल्पय तामयं ।
 मा. गात्रान्यस्य ।।
- ७ कख का. नास्त्ययं मन्त्रभागः ।
- ८ का. सं मा सिञ्चतु मरुत इत्येका z
 उ. सम्मा सिञ्चन्तु मरुत इत्येका ।।

कौ.६.११

वि मुञ्चामि ब्रह्मणा जातवेदसमग्निं होतारमजरं रथस्पृतम् ।
 सर्वा देवानां जनिमानि विद्वान् यथाभागं
 वहतु हव्यमग्निः । । ६ । ।

ये पुमांसो यातुधाना या स्त्रियो यातुधान्यः ।
 बलवदिन्द्रस्य वज्रेणावाचीनानव हन्मि तान् । । १० । ।

१२.२०

यं शपामो य उ नः शपाति यं द्विष्मो य उ द्वेषत् पिशाचः ।
 क्रव्यादमग्ने महता वधेन तमत्रापि प्र दह जातवेदः । । १ । ।

य आरेभे यस्य वा घास्यप्सरा यः कृण्वेन संविदो
 यातुमावान् ।

उलूकयातुं भ्रमलो यस्य यातुस्त[मत्रापि ***] । । २ । ।

६ ख का. . . होतारसजरं रथस्पृतं ।
 मा, कौ. ६.११ . . . रथस्पृतं ।

गघ का. * देवानं * * * * व्यमग्निः ;

१० का. * * यातुधानां . . . वज्रेणावाचीनानुव
 ह्यतां zz औं अवाचीनानुव ह्यतां zz उ. मन्त्रान्ते अलंकरणम् ।

१२.२०.१ का. औं यं शपो यो निशू * * * यो * पिशाचष् क्रव्याधमग्ने * *
 * दहाज् जातवेदाः z ख मा. * दिष्मो ।

२ का. आरेभेस्य * युष् कृण्वेन संविदे यातुमावां उलूकयातु
 भ्रमलो * यातुस्त्वं ;

ख म. * * सन्विदो * ।

य आधदे यस्य वाधासि पित्र्यास्तेन श्वयातुरुत
संभिधेहिभिः । ।

यः पताद्रोधनस्याधिदेवनं क्रव्यात् पिशाचः

क्रविषस्तितृप्सन् ।

उलूकयातुं भृमलो यस्य यातुस्तम[त्रापि] । । ३ । ।

यः पुरुषेणेयते रथेन क्रव्याद् यातुः पिशुनः पिशाचः ।

वैश्वानरेण संयुजा सूर्येण त[मत्रापि] । । ४ । ।

यो नो वलिं मृगयां यश्च नः कृषिं परितिष्ठाद्
यातुभिर्यश्च नः शपात् ।

अस्ता रुद्रः श्रथत्वायुरस्य

त[मत्रापि * * जातवेदः] । । ५ । ।

मा यातुमान् विदत⁺ मृडितारमलोका अस्मै प्रदिशो भवन्तु ।

समेनं तपतां रोदसी उभे तमत्रापि प्र दह जातवेदः । । ६ । ।

३ का. या निदेसि वाधांसि पित्यास्तेन श्रयाहि । रुत मंहिधेहिभिः
यष्पपाद्रोधनस्यादिदेवनं * पिशाच क्रविशस्तितृप्सं * भ्रमलो *
यातुस्त्वम् २ ख उ. . . . तुरुतु * । ।

ग म. * पताद्रौध; घ मा. ** क्रविशस्ति . . . ।

४ का. यष्पारेणेत् ** यातुषिपिशुनषिपिशुनषिपिशुनष ** संयुजा * २

ख मा. ** पिशुन * ।

५ का. मो * वलिं * . . . नष् * प्रतिष्ठाद् नश् शफद्धस्ता
रुद्रस् सरथ त्वायुनस्यतां २

क उ. ** वलिं * . . .; ख मा. * . . . नः शपान् ।

ग उ. ** श्रथत्वायुरस्य तं । ।

६ कख का. वा शातुमा वृत्रत मृडितारमलोका स्मै * * ।

उ. * यातुमान्विदित ।

गघ का. सनेनं * * * प्र दहाज्जातवेदः ।

आप. श्री.४.६.४ ज्योतिष्मतीस्तपना याश्च रोचना प्रत्योषन्तीस्तान्चो
यास्ते अग्रे ।
ताभिर्मे मर्माण्यभितो ददस्व मा त्वा दभन् यातुधाना
नृचक्षः ।।७।।

अपो देवीः पिशाचानामप नह्यन्त्वास्यम् ।
यथेमं ममात्मानमनाधृष्य पुनः पतान् ।।८।।

सदं पुष्पे सदं फले सदमिन्द्राभिरक्षिते ।
घ पै.१०.१२.६घ सदा पिशाचा प्रियन्तां मैषामुच्छेषि⁺ कश्चन ।।९।।

ये पतन्तो यातुधाना दिवानक्तमुपाचरान् ।
रात्री मा तेभ्यो रक्षत्वह्म आत्मानं परि ददे ।।१०।।

७ कख का. तीस्ततप्ना यास लोचना प्रत्योषांतीस्तनो
मा. ज्योती(← ति)ष्मतीस्तपना।

गघ का. नुदस्व मा सा * * * ; म. व(→म)र्माण्यभितो
.।।

८ कख का. * दिवीष् पशाचानामप निष्यन्त्वास्यं
उ. * * नज्यन्त्वास्यं ।

गघ का. यथेयमं समात्मनमनाधृष्य पुनष् पथा

९ कख का. भिरक्षतं । मा. * * मंदं *।

गघ का. * पिशाचान् मियन्तान्महिषामुत्सेषि . . . z
उ. * * * मैषामुच्छेषि (मा. पि)।।

१० का. * * यातुधानां * मुपाचरां
रात्रे * * रक्षत्वह्मात्मानं * * z

द्र. श्यमन्त्रार्थ उलूकादेरावृत्तौ ११ मन्त्राः स्युः !

१२.२१.

(शौ.१६.२८)

इमं बध्नामि ते मणिं दीर्घायुत्वाय तेजसे ।

दर्भं सपलजम्भनं द्विषतस्तपनं हृदः । ११ ।।

द्विषतस्तापयन् हृदः शत्रूणां तापयन् मनः ।

दुर्हृदिः सर्वास्त्वं दर्भं घर्म इवाभीत् सुतापयन् । १२ ।।

घर्म इवाभितपन् दर्भं द्विषतो नितपन् मणे ।

हृदः सपलानां भिन्धीन्द्र इव विरुजं वलम् । १३ ।।

भिन्धि दर्भं सपलानां हृदयं द्विषतां मणे ।

उद्यं त्वचमिव भूम्याः शिर एषां वि पातय । १४ ।।

१ खग का. * वर्चसे । दर्भं सपत्तजम्भनं .

मा. दीर्घायुत्वाय * । * * .

२ क का. नास्त्ययं पादः ।

खगघ का. शत्रूणां तापयं * दुहान्दस् धर्मैवाभीत् सतापयं z

ख उ. शत्रूणान् * * ।

ग मा. * सर्वास्त्वं दधि

३ कख का. धर्मैवाभितपन्त * * निचशन् *

मा. * इवाभीतपं दधि * * * ।

गघ का. हृदिः * भिन्धीरिन्द्रैव विवृजं * z

मा. * * भिन्धी इन्द्र * * * ।।

४ कख का. * * सपलानं * * * ।

मा. * * * * द्विषतान् * ।

गघ का. भूम्यां श्रयेषां * पातयः z

म. . . . भूम्या * * * * ।।

भिन्धि दर्भ सप्लान् मे भिन्धि मे पृतनायतः ।

भिन्धि मे *सर्वान् दुर्हार्दो भिन्धि मे द्विषतो मणे । । ५ । ।

छिन्धि दर्भ सप्लान् मे छिन्धि मे पृतनायतः ।

छिन्धि मे सर्वान् दुर्हार्दः छिन्धि मे द्विषतो मणे । । ६ । ।

वृश्च दर्भ सप्लान् मे वृश्च मे पृतनायतः ।

वृश्च मे सर्वान् दुर्हार्दो वृश्च मे [द्विषतो मणे] । । ७ । ।

कृन्त दर्भ सप्लान् मे कृन्त मे पृतनायतः ।

कृन्त मे सर्वान्* दुर्हार्दः कृन्त मे द्विषतो मणे । । ८ । ।

पिंश दर्भ सप्लान् मे पिंश मे पृतनायतः ।

५ का. अयं मन्त्रः षष्ठः ।

ग का. ** सर्वा द्रुहान्दः; उ. ** सर्वा * ..

६ का. अयं मन्त्रः पञ्चमः ।

खगघ का. छि मे *** सर्वा द्रुहान्दः छिन्दि ** ।

गघ मा. ** सर्वा दुर्हार्दो ***** । ।

म. ** सर्वा * छिन्धि मे । ।

७ का. अयं मन्त्रो नास्ति ।

ग उ. वृश्च मे सर्वा दुर्हार्दो.

८ का. क्लन्त दर्भा ** क्लन्त ** क्लन्त मे सर्वा द्रुहान्दः क्लन्त *
** Z

गघ उ. ** सर्वा *** । ।

द्र. का. अत आरभ्य सर्वत्र 'द्रुहान्दः' इति । उ. अतः सर्वत्र 'सर्वा'
इति । १२.२२.७ मन्त्रं यावदन्तिमं पदद्वयं नास्ति ।
अन्यत्रान्यथानिर्देशितादित्यपि द्रष्टव्यम् ।

९ का. ** सप्लान् * पिश ***** सर्वन् द्रुहान्दः Z

ग मा. ** सर्वा * ;

पिंश मे सर्वान्* दुर्हर्दः पिंश मे द्विषतो मणे ।। ६ ।।

विध्य दर्भ सपलान् मे विध्य मे पृतनायतः ।

विध्य मे सर्वान् दुर्हर्दो विध्य मे द्विषतो मणे ।। ७० ।।

१२.२२

(शौ. १६.२६, ३०)

निक्ष दर्भ सपलान् मे निक्ष मे पृतनायतः ।

निक्ष मे सर्वान् दुर्हर्दो निक्ष मे द्विषतो मणे ।। १ ।।

तृन्धि दर्भ सपलान् मे तृन्धि मे पृतनायतः ।

तृन्धि मे सर्वान् दुर्हर्दस्तृन्धि मे द्विषतो मणे ।। २ ।।

भङ्धि दर्भ सपलान् मे भङ्धि मे पृतनायतः ।

भङ्धि मे सर्वान् दुर्हर्दो भङ्धि मे द्विषतो मणे ।। ३ ।।

मृण दर्भ सपलान् मे मृण मे पृतनायतः

मृण मे सर्वान् दुर्हर्दो मृण मे द्विषतो मणे ।। ४ ।।

मन्य दर्भ सपलान् मे मन्य मे पृतनायतः ।

मन्य मे सर्वान् दुर्हर्दो मन्य मे द्विषतो मणे ।। ५ ।।

१० क का. विद्धि * सपलार् * ; मन्त्रे सर्वत्र 'विद्धि' इति

कख का. . . . न्दि इति शोधः कृतः ।

१२.२२.१ क का. ** सपला * ; उ. सर्वत्र 'निक्षि' इति ।

२ ग म. ** सर्वा . . . ; उ. सर्वत्र 'तृन्धि' ।

३ का. भक्ति * सपलार्मे भक्ति **

भङ्क्ति * सर्वन् दुर्हर्दः भङ्क्ति ** z

ग मा. * सर्वा दुर्हर्दो;

४ का. 'मृड' इति सर्वत्र । ग मा. मृणण मे सर्वा * ;

५ क का. * दर्भा सपला * ;

मिण्डि र्म सपलान् मे मिण्डि मे पृतनायतः ।

पिण्डि मे सर्वान् दुर्हर्दः मिण्डि मे द्विषतो मणे ।। ६ ।।

ओष र्म सपलान् मे ओष मे पृतनायतः ।

ओष मे सर्वान् दुर्हर्दः ओष मे द्विषतो मणे ।। ७ ।।

दह र्म सपलान् मे दह मे पृतनायतः ।

दह मे सर्वान् दुर्हर्दः दह मे द्विषतो मणे ।। ८ ।।

जहि र्म सपलान् मे जहि मे पृतनायतः ।

जहि मे सर्वान् दुर्हर्दः जहि मे द्विषतो मणे ।। ९ ।।

यत्ते र्म जरामृत्यु स ते वर्मसु वर्म ते ।

तेनैव वर्मिण कृत्वा सपलान् जहि वीर्यः ।। १० ।।

६ घ का मिण्डि * * * * *

गघ मा. पिण्डि * सर्वा * पिण्डि मे ।।

७ क का * * * सपलान् * ;

ग मा. * * * सर्वा दुर्हर्दः ;

८ कख का * * * र्मसु सपला * * * दहसह * * ।

घ मा. * * * द्विषतोन्मणे ।। म. नास्त्यन्तिमं पदद्वयम् ।

९ क का * * * सपला * ;

घ मा. * * * द्विषतोन्मणे ।।

१० का. जरामृत्युश्च श * सन्मसु मन्म * ।

. मन्मणि कृत्वा * * वीर्यमाम् २

क-ग मा. जरामृत्यु * * वर्मसु * * । वर्मणं * ;

ख म. * * * वर्मसु वर्म * ।

११ खघ का. * * * * * त्वमस्मै * * * * * ददुः २

क उ. शतन्ते * * ;

शतं ते दर्भ वर्माणि सहस्रं वीर्याणि ते ।
तमसै विश्वे त्वा देवा जरसे भर्तवा अदुः ।। ११ ।।

त्वामिन्द्राद्देववर्मा त्वां दर्भं ब्राह्मणस्पतिम् ।
त्वामिन्द्रस्याहुर्वर्मा त्वं राष्ट्राणि रक्षसि ।। १२ ।।

सपलक्ष्यणं दर्भं क्षिपतस्तपनं हृदः ।
मणिं क्षत्रस्य वर्धनं तनूपानं कृणोमि ते ।। १३ ।।

यत् समुद्रो अभ्यक्रन्दत् पर्जन्यो विद्युता सह ।
ततो हिरण्ययो बिन्दुस्ततो दर्भो अजायत ।। १४ ।।

इति विंशत्योऽनुश्लोकः

॥ पञ्चदशसर्गो द्वादशकाण्डः समाप्तः ॥

-
- १२ का. त्वामिन्द्राद्देववर्माहुस् त्वां दर्भं ब्राह्मणस्पतिं
त्वामिन्द्रस्याहुर्वर्मा * * सर्वरक्षसि Z
- १३ का. सपलक्ष्यणं दर्भं च Z सनि क्षत्रस्य वर्धस्य तनूपानं
* * ।
- १४ क का. * * भ्यक्रन्दत्;
गघ म. * * बिन्दु (त→) स्ततो * * ।।
काण्डान्ते - का. इति कुशदर्भसूक्तम् ZZ ZZ
इत्यथर्वणिकपैष्यलादयश्शारङ्गभ्यां त्रयोदशश्च
काण्डस् समाप्तः ZZ ZZ काण्ड १३ ZZ ZZ
उ. २२ ।। अ. १४ ।। अ. २ ।। पञ्चदशसर्गकाण्डः ।।

त्रयोदशः काण्डः

१३.९

- घ शी.४.४०.९घ अन्तर्हितं मे बृहदन्तरिक्षमन्तर्हिताः पर्यता अग्रयो मे ।
 मेषां राध्यमिधार एष प्रत्यगेनान् प्रतिसरेण हन्मि ।।१।।
- तपःप्रभावन्तरी मत् परीतं ब्रह्मयज्ञमन्तरं मद् दधामि ।
 [मेषां] ।।२।।
- अग्नीषोमावन्तरी मद् भवाथो दिवं वर्म पृथिवीं च कृण्वे ।
 [मेषां] ।।३।।
- अन्तर्हितं मे साम प्रस्तुतमन्तर्हितः परमेष्ठी प्रजापतिः ।
 [मेषां] ।।४।।
- अन्तर्हिता सर्पराज्ञी विराण् मेऽन्तर्हितः पुरुषो मेध्यो मे ।
 [मेषां] ।।५।।

-
- काण्डारम्भे का. अथ त्रयोदशप्रथमध्यायः z औ नमो नारायणाय z औ नमो
 महागणपतये z औ नमो ज्वालाभगवत्यैः औ नमस्तिलोत्तमायै z z
 औ नमस्सूर्याय z z औ अन्तर्हितं ;
- उ. औ अन्तर्हितं ।
- १ गघ का. महिषां राध्यवचार एषत् प्रत्यकेनां * * ।
 मा. राध्यविचार * प्रत्यगेनान् प्रतिसरण * ।।
- २ का. तपस्यमावर्तरो; द्रः. अतो मन्त्रो गलितः ।
 मा. * पचीतं दधमि ।।
- ३ का. 'अग्नीषोमावन्तरी' इति नास्ति ।
 घ * * * * कृण्वहे z
- ४ का. * म माम प्रस्थितम छीष् * ।
 मा. * * * प्रस्तुतेमन्तर्हितः * * * ।।
- ५ का. अन्तर्हितस् सर्पराज्ञे * * अन्तर्हितः * * * ;

अन्तर्हिता मे षड्वर्षाः सघ्नीघीरन्तर्हिताः साध्या आस्या मे ।
[मेषां हन्मि] ।। ६ ।।

[अन्तर्हिता] म मर्षयः प्रचीतसो ऽन्तर्हितः
सूर्यो मातरिश्वा ।
[मेषां हन्मि] ।। ७ ।।

अन्तर्हिता मे नद्यः स्यन्दमाना अन्तर्हिता
ओषधीः पुष्पिणीर्मै ।
[मेषां हन्मि] ।। ८ ।।

अन्तर्हिताः पशवः कक्ष्या मे ऽन्तर्हितं वयो यत् पतत्रि ।
[मेषां हन्मि] ।। ९ ।।

अन्तर्हिता म इषवो ब्राह्मणानामन्तर्हिता
वनस्पतयः समूलाः ।
[मेषां हन्मि] ।। १० ।।

१३.२

अन्तर्हिता देवतल्पाः पुरो मे ऽन्तर्हिता जगती च्छन्दसां मे ।
[मेषां हन्मि] ।। ११ ।।

-
- ६ का. अन्तर्हिताः * * सघ्नीघीरन्तर्हिता * पपता * २
- ७ का. मर्षयषू प्रचीतसो अन्तर्हितसू * * .
उ. महर्षयः * * * * ।।
- ८ का. * नद्याः स्यन्दमानानन्तर्हिता * ।
- ९ का. अन्तर्हिताषू पशवषू कक्षा * * * * पतत्रि ।
- १० का. * स * ब्राह्मणानामन्तर्हिता वनस्पतय मूला २
- ख उ. समूलाः ।।
- १३.२.१ का. * देवतल्पाषू * * न्तर्हिता * छन्दसान् * ।
उ. * * * * छन्दसां * ।।

अन्तर्हिता मे समुद्रा द्वादशा अन्तर्हिता उषसि तारका मे ।

[मिषा हन्मि] । १२ ।।

अन्तर्हिता अग्रेयो धिष्ण्या मे ऽन्तर्हिता ऋतव आर्तवा मे ।

[मिषा हन्मि] । १३ ।।

अन्तर्हिता मे प्रदिशश्चतस्रो ऽन्तर्भूतमुत

मेव्य दधे ऽहम् ।

मेषां राध्यभिचार एष प्रत्यगेनान् प्रतिसरेण हन्मि । १४ ।।

तै.ब्रा.२.४.२.२

हन्मि ते [ऽ]हं कृतं हविर्यो मे घोरमचीक्लृपः ।

शौ.७.७०.४कख

अपाञ्चो त उभी बाहू अपि नह्याम्यास्यम् । १५ ।।

तै.ब्रा.२.४.२.३

अपि नह्यामि ते बाहू अपि नह्याम्यास्यम् ।

शौ.५क-घ

अग्नेर्देवस्य मन्युना तेन ते [ऽ]वधिषं हविर्यो मे घोरमचीक्लृपः । १६ ।।

२-३

का. २यो मन्त्रस्तृतीयत्वेन ३यश्च २यत्वेन पठितः ।

२

का. * * * द्वादशामे अन्तर्हिता उषसी * * ।

उ. * * * अन्तर्हिता उषसि * * ।

३

का. * * धृष्ण्या * अन्तर्हिता ऋतवार्तवा * ।

४

का. * * श्चतस्रः अन्तर्भूत हव्यं चदेयं

महिषां राध्यवचार एषत् प्रत्यकेतां * * ।

ख

उ. दधेहं ।

गघ

मा. एषं प्रतिसरण * ।।

५

ख

का. ये * घोरमचीकृतः । म. * * घोरमची(क्लृपः ←)कृतः ।

गघ

का. अपाञ्चो तौ * * * ष्यास्यास्यं ।

उ. अपाञ्चौ * * * ।

६

का. * निष्पासि * * * निह्याम्यास्यास्यं ।

..... मन्यमाना * * वर्ष घोरमदीकृतः २

उ. म. * * घोरमचीकृतः ।

१३.३

उदितः शतर्योजनमिन्द्रो वर्तयते रथम् ।

सायकं क्षुरवर्तमानमहेर्जातानि जम्भयन् ॥ १ ॥

दृढासं आसिभ्रह्म्यो हता उदरसर्पिणः ।

पुच्छमिद्वेष्टायन्तः श्वापिण्डमदन्नुव ॥ २ ॥

द्र. पै. १.४४.२

पापक पापरूपक किं मे सखायमातुदः ।

न मामपश्य आगतं सतीनं विषदूषणम् ॥ ३ ॥

अहिजम्भाश्चरामसि मुष्कावरुहो गवामिव ।

पीलू उप स्वजं हन्म उपस्तम्भे पृक्षवचम् ॥ ४ ॥

१ गघ का. * क्षुरवन्तमानिमहेर्जातानि जम्भय २

२ का. दृढाशेन्त्यायं * उदरसर्पिणः

प्रश्छसिद्वेष्टायन्तस्त्रापिण्डमदन्नुव २

ग उ. पुछमि ;

द्र.

< पुच्छमुद्वेष्टायन्तः?

३ ख-घ का. * * सखायमातुरा नमामि पश्याग / तं शची विषदूषणम् २

द्र.

३ का. महान् प्रमादो लेखककृतो दृश्यते । 'पश्याग' इत्यतः ११.७.१घ 'रपः' इत्यादिकः ११.८.६ 'चक्षुर्विपश्यति' इत्यन्तो भागो निवेशितः । ततः १३.५.१ग 'भद्रा हि नः प्रमतिः' इत्यारभ्यते ।

१३.३.३गघ 'तं सतीनं' इत्यादिकः १३.५.१ख 'मनीषया' इत्यन्तश्च अत्र निवेशनीयो भागस्तत्रैवैकादशकाण्डे निवेशितः । अर्थात् मूलहस्तलेखस्य द्वे पत्रे स्वस्थानाद् भ्रष्टे परस्परयोः स्थानयोर्योजिते । भूमिका द्रष्टव्या । ६८६, ७६४ पृष्ठे च ।

४ कख का. अहिजम्भाश्चरामसि । मुष्कावरुहो

गघ का. कीला उपसृजं हर्मि * * २

उ. पिळू * * * * ।

ख पै.७.१३.१ख ये के चेदमुपासौषुर्वातस्येव पृथग् यतः ।
 घ पै.१.४४.४घ अङ्गो नु सर्वे ब्रूताह्येयमरसं विषम् ।।५।।

त्रिन्धिसि ते निषदनं त्रिपुषि पाप ते गृहः ।
 *अच्छन्नं त्वा वातो *हन्त्यच्छन्नमभि वर्षति ।।६।।

*नाकुलेन भेषजेन तेनाहीन् जम्भयामसि ।
 मश्चतुर्नाम वृक्षकः स एनान् अरसान् अकः ।।७।।

खद्र.शौ.१०.४.१०ख असिताहेरहं विषमुभयोः शितस्य च ।
 अभिक्रन्दस्य या रोपीस्ता इतो ऽप नयामसि ।।८।।

शौ.१०.४.७कख इदं पैद्वो *अजायतेदमस्य पिपर्तनम् ।
 इदं कनिक्रदो मृगो विषमेति पराभवन् ।।९।।

- ५ का. 'ये के चेलमपाश्वेषुर्वा' इत्यतो मन्त्रो भ्रष्टः ।
 ६ कख का. तृदमीते निषदलं नृपश्री * * * .
 गघ का. अश्छिन्नं * * हन्त्यश्छिन्नमभि वर्षतु ।
 उ. अच्छन्नं * * हन्त्यच्छन्नमभि * ।
 ७ कख का. आकुलेन * तेनाहीं जम्भयामसि ।
 मा. नाकुलेन * तेनाहीन * ।
 म. नाकुलेन * ।
 गघ का. मश्चेत्तन्नामक्षकः शयनानरसांअक ।
 ८ का. असिताहरां विषमुभयोस् स्वजस्य च ।
 अधिक्रस्य या रोपीस्तायितो वि * ।
 क मा. असिताहेरसं ।
 ९ कख का. * * अजायेतेदमस्य विवर्तनम् ।
 उ * * जायतेदमस्य * ।
 गघ का. * * मगो द्विषतेतु परायसम् २

विषूचीना दाता दान्तु बिष्वग्वर्षन्तु वृष्टयः।
विष्वग्विष प्र मेह त्वं शतधार इवावटः।।१०।।

१३.४

निरितो हरितस्रजमिन्द्रो वर्तयते रथम्।
तेनापिलिङ्ग इयते निपिसंनहिनामनः।।१।।
येनेन्द्र दस्यूनमृणोर्येन वृत्रं परामिनः।
तेना शतक्रतो त्वमहेर्जातानि जम्भय।।२।।
प्रत्यमोदत पृथिवी प्रति घ्नौः प्रति सूर्यः।
पैद्वो यदश्वमाता क्रन्देनाहीनपावपत्।।३।।
यदा पैद्वोऽश्वमाता क्रन्देनाहीनपावपत्।
रक्षु ष्म दत्वती शरे पूयन्तीं पृथिवीमनु।।४।।

- १० कख का. विषूचीनां * वहंतु विश्वग्वर्षन्तु *।
गघ का. विश्वग्विषप्रमेह * * *। ३।।
मा. विश्वग्विषप्रमेह * * . . . , । ३।। ॥ १०।।
- १ का. निरतं हरितस्रजमिन्द्रो * रथं।
गघ का. तेनापिलिङ्गीयते नपीयूषं नहिनामिनः।
म. निपिसं नहिनामनः।।
द्र. < तेनापिलिङ्ग इयते निपिषन्नहिनामनः ?
- २ का. जस्ययेनमृणो * * *
* * जम्भयं २२४
- ३ कख का. प्रत्यमोदतष् * * * * *.
ग मा. * यदस्वमाता.
- ४ कख का. पादद्वयं भ्रष्टम्।
गघ का. रक्षुश्चदश्वती ४ शरे पयन्तीष् ४४४
मा. रक्षु * * श्येरे।।
म. * * * श्येरे।।
द्र. ४ गघ < रक्षुः स्म दत्वतीः शरे ?

नापो जीर्यन्ते नामृतं मेन्द्राणी अविद्यमानवत् ।
न त्वाप्तस्ते विश्वविषमखानभिव संयकम् ।। ५ ।।

इन्द्राग्नी मित्रावरुणं त्वष्टारमदितिं भगम् ।
हुवे [५] ह्यमर्वन्तं पैष्टं म्यत्नेषं पुरुषो रिषत् ।। ६ ।।

सखी जातीऽकनिक्रदत् सोत्त्वो व्यधूमुत् ।
क्रन्देनाश्वसं वाजिनो [५] ह्यन्यन्तहसः वृथक् ।। ७ ।।

इति प्रमत्तोऽनुक्तः ।। ३ ।।

१३४

(अ. १. ६४. १-१०)

इमं स्तोममर्हते जातवेदसे रथमिव सं महेमा मनीषया ।

भद्रा हि नः प्रमतिरस्य संसमग्रे संख्ये मा रिषामा

घयं तव ।। ११ ।।

५ का. आपो जीर्यन्ते नामृतं मेन्द्राणी
* त्वाप्तस्ते विश्वविषमखानभिव * २५२

घ मा. मस्मानभिव * । ।

६ क का. * मित्रावरुणम्
गघ का. ह्यमर्वन्तं * मानयं * विषत्
उ. रुषत् ।

७ कख का. * * कनिक्रदत् । * व्यधूमुत्
म. * * * सोत्त्वो व्यधूमुत् ।

गघ का. ह्यन्यन्तहसः * २४२२ इत्यथर्वणि
पैपलदयाश् शाखायां एकादशोऽध्यायस् समाप्तः २२ २२

द्र. ६ घ < मा मे [५] पं पुरुषो रिषत् ?
द्र. का. मन्त्रारम्भे "अथ द्वादशोऽध्यायः अथर्वणध्यायं लिख्यते २२
औ नमो नारायणाय २२ औ इमं"
१३ " हेमा सनीकयाषु" इति यावदेकादशकाण्डे प्रमादवशात्
लिखितम् । ६८६, ७६१ पृष्ठे भूमिका च द्रष्टव्याः ।

१ का. औ इमं सन्दहेमा सनीकयाषु प्रमतिरस्य
संसमग्रे संख्ये * * * * ।

घ उ. वयन्तव । ।

त्वमायजसे स आदित्यनर्वा क्षोत दधते सुवीर्यम् ।
 स तूतोव नैमश्नोत्यंहतिरग्रे [सख्ये] ।। २ ।।
 भ्रामेधं कृणवामा हवींषि ते चितयन्तः
 स्पर्शणापर्वणा वयम् ।
 मीक्षतान् प्रतरं साधया धियो [ऽग्रे [.....] ।। ३ ।।
 शकेम त्वा समिधं साधया धियस्त्वे देवा हविरदन्त्याहुतम् ।
 त्वमादित्या ओ वह तान् ह्युष्यस्यग्रे [.....] ।। ४ ।।
 त्वमध्वर्युक्त होतसि पूर्व्यः प्रश्नास्ता पोता जनुषा पुरोहिताः ।
 विश्वा विद्वां आर्त्विज्या धीर पुष्यस्यग्रे [....] ।। ५ ।।
 दिशां गोपा अस्य चरन्ति जन्तवो द्विपाद्य
 यमुत मनुष्यदत्तुभिः ।
 चित्रः प्रकेत उषसो महौ अस्यग्रे [.....] ।। ६ ।।

२ का. * त्वमाहुर्मजसे स आदित्यनर्वान् क्षोत तदते स्तुवीर्य * भूताव
 ZZ

क उ. * त्वमायजससे **;

३ का. * जितेअन्तर्षु * * जीवातव * माध्या द्योग्रे Z

४ कख का. ससेम त्वं समिदं सादये धियस्ते
 मा. हविरिदन्त्याहुतिं ।
 म. हविरिदन्त्याहुतं ।

गघ का. हव ताध्याक्षमस्याग्रे Z
 मा. त्वमादित्या * * * ह्युष्यस्यग्रे ।।
 म. त्वमादित्या * * * . . . ।।

५ ख का. * पोतार्जनुषा पुरोहिताः

गघ का. * विद्वां आर्त्विज्या * पुष्यस्यग्रे Z

उ. * विद्वाङ् * * * . . . ।।

६ कख का. * * स्यजरन्तु * द्विपाद्य

गघ का. चित्रः प्रकेतस * महौ अस्यग्रे ।

मा. चित्रप्रकेत * महाङ् . . . ।। म. चित्रप्रकेत * मङअस्यग्रे ।।

यो विश्वतः सुप्रतीकः सदृङ्गसि दूरे चित्
 सन् तडिदिवाति रोचसे ।
 रात्र्याश्चिदन्धो अति देव पश्यस्यग्रे [.....] ।। ७ ।।
 पूर्वो देवा भवतु सुन्वतो रथो [ऽ]स्माकं
 शंसो अभ्यस्तु दूढ्यः ।
 तदा जानीतोत पुष्यता वचो [ऽ]ग्रे [.....] ।। ८ ।।
 वधैर्दुःशंसौ अप दूढ्यो जहि दूरे वा ये
 अन्ति वा के चिदत्रिणः ।
 अथा यज्ञाय गृणते सुगं कृध्यग्रे [.....] ।। ९ ।।
 यदयुक्था अरुषा रोहिता रथे वातजूता
 वृषभस्येव ते रवः ।
 आदिन्वसि वनिनो धूमकेतुनाग्रे [.....] ।। १० ।।

७ कख का. * * * सदृङ्गसि * दिश्छन् तलिदिवाशि रोचते ।

मा. . . . सं तडिदिवाति * ।

म. . . . सं तडिदिवाति * ।

गघ का. रात्र्याश्चतन्वो * * पश्यस्याग्रे ।

८ कख का. * * * मुष्यतो * स्माकं * अन्यस्तु * * जानीतोउ * वतोग्रे

z

मा. . . . जानीतो * वचोग्रे । ।

९ क का. वधूनदुःशंसौ अवि * * ;

उ. वधैर्दुःशंसान् * * * .

ग का. अथा * शृणुते * कृध्यग्रे.

१० का. यदयुक्थान् पा रोहितो * * ऋषभस्येव * * z

युजिन्वस्ति * ।

१३.६

(ऋ.१.६४.११-१६)

अथ स्वनादुत विभ्युः पतत्रिणो द्रप्सा यत्ते

यवसादो व्यस्थिरन् ।

सुगं तत्ते तावकेभ्यो रथेभ्यो ऽग्रे [सख्ये मा

रिषामा वयं तव] । । १ । ।

त्वं मित्रस्य वरुणस्य *धास्यवयातां *मरुतां हेडो अद्भुतः ।

मृडा सु नो भूत्वेषां मनः पुनरग्रे [.] । । २ । ।

देवो देवानामसि मित्रो अद्भुतो वसुर्वसूनामसि चारुरध्वरे ।

शर्मन्त् स्याम तव सप्रथस्तम [ऽ]ग्रे [.] । । ३ । ।

तत्ते भद्रं यत् समिद्धः स्वे दमे सोमाहुतो जरसे मृडयत्तमः ।

दधासि रत्नं द्रविणं च दाशुषे [ऽ]ग्रे सख्ये

मा रिषामा वयं तव । । ४ । ।

१ का. * स्वनादुत स्विद्युः * ध्रप्सा यत्ते **.

सुग . . . तावकेधो * ग्रे z

२ कख का. ** वरुण धयस्यवयातां मरुतं हेलो *

मा. *** धास्यजातां *** ।

म. *** धास्यवजाताम्मरुतां ** ।

गघ मा. *** पुनग्रे । ।

३ कख का. देवे अद्भुतो . . . सूनाममि चा xx ध्वरे ।

मु. 'चारुरध्वरे' । का. 'रुर' इति भ्रष्टम् ।

गघ का. शर्मन् * * * ग्रे z

मा. * * तमसः प्रथस्तमगे । ।

म. * * तमसः प्रथस्तमेग्रे । ।

४ क का. 'स्वे दमे' भ्रष्टम् । मु. 'स्वे दमे' न भ्रष्टम् ।

ख का. * रजसे मृडयात्तसः.

गघ का. ददासि रत्न * * * ग्रेस् सख्ये * * * * z

उ. * * द्रविणम् * * ग्रे * * * वयन् * । ।

यस्मै त्वं सुद्रविणो ददाशो [५] नागास्त्वमदिते सर्वताता ।

यं भद्रेण शवसा शोदयासि प्रजावन्तो

राधस्या ते स्माम ॥ ५ ॥

स त्वमग्रे सीमगत्वस्य विद्वानस्माकमायुः प्र तिरेह देव ।

तन्नो मित्रो वरुणो माभहन्तामदितिः सिन्धुः

पृथिवी उत द्यौः ॥ ६ ॥

१३.७

किमिन्द्रस्य परिहितं किमग्रेः किं विष्णोस्त्वष्टुर्वरुणस्य वासः ।

बृहस्पतेरुत सोमस्य राज्ञः किं वसाना मरुतो

वर्षयन्तु ॥ १ ॥

धातूरुद्रस्य किं वायोर्वाजिनां वसनं महत् ।

किं पूषा ब्रह्मणस्पतिर्विश्वे देवाश्च विभ्रति ॥ २ ॥

किं देवानां परिधानं समानं यस्मिन्नेषां सामनस्यं बभूव ।

क्व रात्री नि विशते क्वाहः क्वेदमभ्रं भवति यत्

समेति व्येति च ॥ ३ ॥

५ कख का. अस्मै * सोद्रविणे ददाशो नागास्त्वमदिते सर्वताता.

मा. * * * ददासिसो नागात्स्त्वमदिते * ।

म. * * * ददासिशो नागास्त्वमदिते * ।

गघ का. * * शवसा * प्रजावन्तौ राधस्या * * २

६ कख का. * त्वमग्रे * विद्वान् अस्माकमायुष् * . . . ।

मा. . . . विद्वानस्माकमायु . . . ।

गघ उ. तन्नो . . . ॥ ६ ॥ ॥

१३.७.१ घ का. * * * वर्षयन्तु ॥

२ कख का. धातु रुद्रस्य * वायोर्वाजिनां व्रजिनं * ।

मा. धातुरुद्रस्य

३ कख का. * देवादेवानां * * यस्मिन्नेषां सामनःसम्बभूव.

गघ का. * रात्री * * क्वाह येति * २

उ. * * * . . . क्वेतिमभ्रं * * समेदि * * ।

कतमेनापो दिवमुद्वहन्ति कः समेनोदयनेन नेता ।

वातस्य त्वा विद्युतां स्तनयिलुरपां

*पृष्ठाम्ययनान्यग्रेः । । ४ । ।

*पृष्ठामि त्वा पृषतीं रोहिणीं च

वत्सं *पृष्ठामि सहमातरं त्वा ।

इन्द्रं त्वानु *पृष्ठामि साक्षात् सभानां च सभापतिम् । । ५ । ।

को वयसामदधानामानि कः पशूनां

कः सर्पाणां देवजना य आसन् ।

को [S]स्य जन्तोरदधाद् ब्रूहि नस्तत् । । ६ । ।

कति रोहाः स्वरा रोहयन्ति येभी रोहितो दिवमारुरोह ।

राष्ट्रभृतः क्षत्रभृतो वसुभृतो वसुदानवो वसुयवः । । ७ । ।

४ ख का. कस्यतदन्नेनेतिनेन नेतां ;

गघ का. * * विद्यतास्तनयन्नुरपां पृष्ठाम्येवान्यग्रे z

मा. * * विद्यूतां स्तनइलुरपां पृष्ठाम्ययनान्यग्रेः । ।

म. पृष्ठाम्य । ।

५ कख का. पृष्ठामि * पृषतियं * * * पृष्ठामि त्वा पृषतियं रोहिणीं च
वत्सं पृष्ठामि सहमातरन्ता;

उ. पृष्ठामि * * रोहिणीञ् * * पृष्ठामि * * ।

गघ का. * त्वानि पृष्ठामि * * * * z

उ. * पृष्ठामि । ।

६ का. * . . . दधानामानि * * * * * यासं. * * जन्तोरयदा ब्रूहि
नस्तत् z

ग मा. * * घाद्ब्रूहि । ।

७ कख का. * रोहा . . रोहयन्त्येतीरोहितो देवमारुरोह.

मा. * * येभिरोहितो ।

गघ का. * * * वसुदीनवो * z

मा. * * * वसुभृतौ * । ।

कश्चतुर्धा वि क्रमते महित्वा कं रक्षन्ति कवयो ऽप्रमादम् ।

पुरुषं त्वानु *पृच्छामि साक्षान्मृत्योरङ्गानि

कति तानि वेत्थ । । ८ । ।

यं शिषेव वृषभश्चर्षणीनामिन्द्रो वज्रमहिना स्पर्धमानः ।

येन वृत्रं मघवा संपिपेश तं नः प्र ब्रूहि

यदि तं प्रवेत्थ । । ९ । ।

कः पर्वतानामदधान्नामानि को वनस्पतीनामदधादोषधीनाम् ।

*पृच्छामि त्वा भुवनस्य नाभिं गां त्वा *पृच्छामि

कतमानि साक्षात् । । १० । ।

८ कख का. कश्चत्तवा * * * को रक्षन्तु कवो प्रसादम्.

मा. कश्चद्धातुद्धा * * * * रक्षति * * ।

गघ का. * त्वानि पृच्छामि साक्षन् * वेत्थः

उ. * . . . पृच्छामि । ।

९ कख का. अहं शिचरुकश्चर्षणीनामिन्द्रो ।

मा. यं शिषेव वृषणभश्चर्षणीनामिन्द्रो ।

गघ का. * * * xox वे तं न * ब्रूहदि दं प्रवेष.

(मु * * मघवा x पिवे तं न * ब्रूहदि दं प्र वेष.)

मा. * * * * तन्नः । ।

१० कख का. * मरिधानामानि * वनस्पतीनामदधादोषधीनाम् z

(मु. वनस्पतीनाम.)

गघ का. पृच्छामि * * * शां * पृच्छाम (मु. पृच्छामि) * * z

उ. पृच्छामि * * * * पृच्छामि कतमानु * । । ७ । । ३१० । ।

१३.८

देवतल्पा देवकोशाः क्वेह तान्नः प्र ब्रूहि यदि तान् प्रवेत्य ।
 *पृच्छामि त्वा गरगिरः कियन्तो येभ्यो ऽग्निर्हव्यं
 वहति प्रजानन्
 हुतं मर्त्यैरमृतोमर्त्येभ्यः । । १ । ।

स्वप्ने य एकस्तमसा सहैत्यङ्गानि गृह्णन् पुरुषस्य चक्षुः ।
 स प्रातरिति तमसा पुनः सहाज्योतिरेति क्व
सददेति । । २ । ।

व्रतपतिमधिपतिं मधुकृता मधुपतिम् ।
 देवांस्त्वा सर्वान् पृच्छाम्यहुतादश्च ते कति । । ३ । ।

-
- १ कख का. * देवकोशा . . तान्न * ब्रूह्यदि x प्रवेत्य (मु. ब्रूह्यदिमं प्रवेत्य) ।
 मा. देवतल्प * । । ३
 गघ का. पृश्छामि * गर्गर किंतो * अग्निर्हव्यं वहतु * z
 उ. पृश्छामि * * * * * .
 ड का. x [मु.ह] तं मर्त्यैरमृतो मर्त्येभ्यः z
 मा. * मर्त्यैरमृतोर्मत्येभ्यः । ।
 २ कख का. स्वप्नेनेकस्तपसा सहैत्यङ्गानि गृह्णन् पु x षस्य (मु. पुरुषस्य) * .
 मा. * * सहैत्यङ्गान * * * ।
 गघ का. * प्रातरिति तपसा पुनस् सहाज्योति रिति * सृजेति ।
 उ. * सहाज्योतिरेति । ।
 द्र. < सददेति ?

- ३ कख का. xx तपतिमधुपतिं मधुपृषा मधुपतिं
 गघ का. देवास्त्वं सर्वं पृश्छाम्यहुताद x तकति । मु. पृश्छाम्यहुता-
 दश्चतकति ।
 मा. देवास्त्वा । म. देवांस्त्वेत्यतो मन्त्रो नष्टः ।

को ऽन्तरिक्षात् परि पश्यतीदं यस्मादग्र इन्द्रियं संबभूव ।
महत् स कस्मादभयं विभाय कस्ययुक्तस्यास्यास्रक्वालोहितं
परापतत्तत् क्वेह ॥४॥

इत्यमेके प्र व्रजन्तीत्यमेके दक्षिणाः प्रत्यञ्च उदञ्चः प्राञ्चो
ऽभि 'व्रजन्येके ।
तेषां सर्वेषामिह सङ्गतिः साकं स एको भूतश्चरति
प्रजानन् ॥५॥

-
- ४ क का. * अन्तरिक्षात् प्रतिपश्चतैदे ; म. नद्योऽयं पादः ।
गघ का. * सद विभाहि कस्येकुतस्यास्यास्रक्वालोहितं
परापतत . . ।
मा. युक्तस्यास्रक्वालो
॥ म. स्यास्यास्रक्वा . . . ॥
- ५ कख का. व्रजन्तीत्यमेके * प्रत्यञ्चोदञ्च प्राञ्चोभि
वृज्जत्येके.
उ. दक्षिणा * * * * व्रजन्त्येके ।
घ का. * * भूतिश्चरति * ।
- द्र. ४ गघ चतुर्थ पादस्य प्रथमो भागः न स्पष्टः । < कः स्वयुक्तस्यास्याः . .
. ?
मा. 'विभाय' 'लोहितं' इत्यत्र पादविभागः ।
- ५ मा. -'न्तीत्यमे' इत्यत्र 'उदञ्चः' इत्यत्र च पादविभागः ।
म. पादविभागः न कृतः ।

१३.६

मरीचिरासीत् सा मनसः समभवत् ।

सा प्रावीयत सा गर्भमधत्त ।

स गर्भो [ऽ]वर्धत स वृद्धो ऽब्रवीज्जाया इति ।

तस्यै प्रजापतिरजुहोत् स्वधिष्ठाना चेति स्वधिचरणा चेति ।

प्रजापते स्वसुज्यो कपाले वि जिहीथां मामासन्तासं

महान्तं लोकमभिपश्यमाने ।

सोऽजायत तस्य जातस्य द्यावापृथिवी पार्श्वे आस्तां

समुद्रौ कुक्षी सूर्याचन्द्रमसावक्षी विराट् शिरः ।

तस्माज्जातात् सर्वे पाप्मानो विजन्ते सर्वे अस्मात् पाप्मानो

विजन्ते य एवं वेद । ११ ।

इति द्वितीयोऽनुवाकः

।। षोडशर्चबोदशः काण्डः समाप्तः ।।

१

का. मरीचिरासीत् Z Z * प्रावीत *
गर्भमाधत्ता Z * * वर्धतु * * ब्रवीज्जायायति Z * प्रजापतिर्जुहो *
देति स्वधिचरणाच्चेति Z प्रजापति समृजो * * जिहातान्
मासांमत्त्वापतिं माहन्तं भिपत्यमाने ।

सोजाऋ * * * पार्श्वयस्तां समुद्रौ * वक्षौ

* छिरः तस्माज्जातास् * * विजयन्ते य * * Z Z ZZ

इत्यथर्वणिकपैप्पलादय साखायां त्रयोदशाष् काण्डस् समाप्तः ZZ ZZ

मा. पञ्चमवाक्ये 'ममासन्तासं * ।

षष्ठवाक्ये ' * * विराट् * ।'

सप्तमवाक्ये ' सर्वे पाप्मानो विजन्तेत्

* * पाप्मानो * * * * । १ । ६ । ॥ ॥ अ२ ।।

षोडशर्चकाण्डः ।।'

म. षष्ठवाक्ये ' * * * * * समुद्रौ ।'

अन्ते ' ।। ॥ ॥ अ२ ।। षोडशर्चकाण्डः ।। ।।'

चतुर्दशः काण्डः

१४.१

एन्द्रो बाहुभ्यामभरद्विकित्वानपो देवीर्वरुणाय प्रजानन् ।
तमादित्या अभ्यषिञ्चन्त सर्वे राजानमुग्रं बृहते रणाय
ता न आपो राजसूया अवन्तु ।।१।।

२-५
पै.१.२५.१-४

हिरण्यवर्णाः शुचयः पावका यासु जातः
कश्यपो यास्विन्द्रः ।
या अग्निं गर्भं दधिरे सुवर्णास्ता न . . . ।।२।।

यासां राजा वरुणो याति मध्ये सत्यानृते
अवपश्यञ्जनानाम् ।
या अग्निं गर्भं दधिरे सुवर्णास्ता न . . . ।।३।।

यासां देवा दिवि कृण्वन्ति भक्षं या अन्तरिक्षे
बहुधा भवन्ति ।
या अग्निं गर्भं दधिरे सुवर्णास्ता न . . . ।।४।।

-
- १ कख का. औं इन्द्रो बाहुभ्यामभिरिञ्चिकित्वानापो देवीवरुणाय *.
मा. श्रीकृष्णः शरणं ।।०।। औं एन्द्रो ।
म. औं एन्द्रो द्विकित्वान(←म)शो ।
गघ का. * * भ्यषिच्यन्तु रणाय ।
मा. * अभ्यषिञ्चन्तु
ङ का. * नापो * वसन्तु ।

२-५ का. हिरण्यवर्णा इति चतस्रः ॥ ४ पठेत्;
उ. हिरण्यवर्णा इति चतस्रः ।

प्र. २-५ पाठाः पै. १.२५. काण्डिकाया लब्धाः । पाठभेदेभ्यस्तत्रैवा-
नुसन्धेयम् । चतुर्थे पादे 'राजसूया अवन्तु' इत्यूहश्चिन्त्यः ।
प्रथमकाण्डे शंस्योनाभवन्त्विति ।

शिवेन मा चक्षुषा पश्यतापः शिवया तन्वोप
स्पृशत त्वचं मे ।

घृतश्घुतः शुचयो याः पावकास्ता न . . . ।।५।।

काठ.१५.६

अपो देवीर्मधुमतीरगृह्णतोर्जस्वती राजसूया मयोभुवः ।

याभिर्मित्रावरुणावभ्यषिञ्चन् ता [न * * *] ।।६।।

वरुणेन प्रेषिता यन्ति शुभ्रा उत्सं देवीर्दधते
या *हिरण्ययम् ।

या ब्रह्मणा पुनते संविदानास्ता [न * * *] ।।७।।

क-ग

शौ.४.२७.४ क-ग

अपः समुद्रादिवमुद्धरन्ति दिवस्पृथिवीभभि याः सृजन्ति ।

याभिरीशाना मरुतश्चरन्ति ता [* * * *] ।।८।।

या अमृतं बिभ्रति या मधु प्रियं या अगृभ्णन्+
ऋषयो देवसख्ये ।

याभिरिन्द्रमत्पनयन्नरातीस्ता [* * * *] ।।९।।

६ कख का. * . . . मतीर्गृभूर्वाजस्वती राजसूर्या *
मा. आपो देवीर्मधुमतीरगृह्णतोर्जस्वती * मयोभुवः ।

गघ का. णावभ्यषिञ्चन् ता ।

उ. ता इत्यत ऊह्यम् । एवं २.६ इति यावत् ।

७ कख का. वरुणोनेन * यंतु शुभ्राः * आ हिरण्यं ;
मा. * * * * उछ हिरण्ययन् ।

म. * * * * उछन् हिरण्ययन् ।

गघ का. * ब्रह्मणा पुते ।

उ. * * * सविदानास्ताः । ।

८ का. अपस् समुद्रादिवमुद्धरन्ति या * ।
यान्द्रीशाना ता ।

९ कख का. * मृतं तिभ्रतं * * * * गृभ्णं * * ;

मा. * * * * * गृह्णन् * * ।

म. * * * * * अगृभ्र(←हृ)न् * * ।

गघ का. याभिरिन्द्रमन्नयरातीस्ताः ;

या जीवधन्या धनमुत्पृणन्ति देवायते दाशुषे मर्त्याय ।
 यासां पयो अक्षितमक्षितानां ता
 [न आपो राजसूया अवन्तु] ।। १० ।।

१४.२

हिरण्यौपशा ध्वजनीः पुनाना याः
 समुद्रमभ्यर्चन्ति धेनवः ।
 याः पर्जन्यो वहत्यन्तरिक्षे ता
 [न आपो राजसूया अवन्तु] ।। ११ ।।
 रथन्तरे बृहति गीयमाने क्षत्रं जिन्वन्ति प्र तिरन्त्यायुः ।
 याभिस्त्रियान् वाजिनो वाजयन्ति ता [****] ।। १२ ।।
 याभिः सह वृत्रहा सोममिन्द्रो वसोरीशानो
 अपिबत् सुतस्य ।
 याः सप्त ऋषयः कवयः पुनन्ति ता [****] ।। १३ ।।

१० कख का. * जीवयन्या धनर्धतुप्राणयन्ति * दाशुशे मर्त्याया ।

गघ का. ** अक्षतमक्षतानां * ।

मा. ** अक्षितमक्षितानान्ता ।।

१४.२.१ का. हिरण्युपाशा ध्वजनियष् *

मा. हिरण्यौपाशा * * .

ग का. यष् * ।

मा. * पर्यन्यो वृहत्यन्तरिक्षे;

म. * * वृहत्यन्तरिक्षे ;

२ कख का. * वृहद * क्षत्रं * * तिरन्त आयुः ;

मा. * * * क्षत्रं * * तिरन्त्यायुः ।

म. * * * क्ष(←क्षे)त्रं * * ।

गघ का. याभिस्त्रियान् * वाजयन्ति तः z

मा. याभिस्त्रियान् * * ताः । ।

३ ख का. पिबत् * ।

सप्त ऋषयो भरतमभ्यषिञ्चन्नास्मिन् राष्ट्रमदधुर्दक्षिणावत् ।
प्रजायै मनुमसुमवन्त देवास्ता [****] ।।४।।

याभिर्यज्ञं प्राञ्चमुक्षयन्ति* धीरा याभिः
सोमं मधुपृचं पुनन्ति ।
याभिरिदं जीवति विश्वमेजत्ता [****] ।।५।।

यासां स्तोका मधुमया वभूवुर्धृतं संज्ञानं मधु पिबन्ते याः ।
याः सोम आपः प्रणयन्ति ब्रह्मणा ता [****] ।।६।।

यासां पदोराज्यं वाजिनं तु सोमस्य प्रसवमनु याः पवन्ते ।
अन्तर्वतीस्तरुणवत्सा धृताचीस्ता न आपो
राजसूया अवन्तु ।।७।।

अजीजनन्त मतयः स्वर्विद आ ब्रह्मणा सूक्तधेयान्यगुः ।
असूषुत राजसूयाः पयांसि प्रासावीद् देवः
सविता भुवनानि विश्वा ।।८।।

४ का. * * भरतमभ्य राष्ट्रमदधुर्दक्षिणावत् प्रजाइमंससुमन्त
. ४

५ कख का. प्राञ्चमुखं च * * सोम * * ।
मा. प्राञ्चमुक्षयन्ति देवा * * * * ।
म. प्राञ्चमुक्षयन्ति * * * * * ।

६ ख का. पिते * ; मुम्ब पिवते याः ;
उ. विन्वतेजाः ।
गघ का. यास् सोमापः पणयन्तु ब्रह्मणास्थाः ४

७ कख का. * पदोराज्यं वाजिनं च . . . पवन्ती ; उ. . . वाजिनन्तु . .
. ।

गघ का. स्तृणवत्सा नपो * वन्तु ४

८ का. अजीजनन्तमुत्तयस् स्वर्विदा ब्रह्मणा सूयेयान्यगुः ।
असूक्त * * प्रसावैकेव * * * ४

सोमो राजा भवो राजा पशुपतिः पशूनां वरुणो धृतव्रतः ।
ये राजसूये असूयन्त देवास्ते ते क्षत्रं दधत्वायुरोजः । । ६ । ।

काठ.३६.१.

आस्थादुदस्थादजनिष्ट विप्रो मृधो व्यास्थदशसीत बाहू ।
आरे *अवाधिष्ट निर्ऋतिं पराचैः
समपृक्त रश्मिभिः सूर्यश्च । । १० । ।

१४.३

(नीलरुद्रोपनिषद्)

नी.उ.१.१-६,
२.१,२ कख

अपश्यं त्वावरोहन्तं दिवितः पृथिवीमिव ।
अपश्यमस्यन्तं रुद्रं नीलग्रीवं शिखण्डिनम् । । १ । ।

दिव उग्रो [५]वारुक्षत् प्रत्युष्ठाद् भूम्यामधि ।
जनासः पश्यतेमं नीलग्रीवं विलोहितम् । । २ । ।

एष ऐत्यवीरहा रुद्रो जलाशमेषजी ।
वि ते क्षेपमनीनशद्वातीकारो व्येतु ते । । ३ । ।

६ गघ का. येयन्ति देवास्ते * * दत्त्वायुरोजः २

१० का. अ. . . . अजनिष्टरिप्रो * व्यास्थरशशीतबहू । * वाधिष्ट
निर्ऋतिष् * समपृक्त रश्मिभिस् सूर्यस्य २२
उ. * अवादिष्ट । । २ । । ॥ १० । ।

१४.३.१ कख का. अपश्यन् . . . दिवतष् . . . । म. . . पृथिवीमिव ।
गघ उ. . . नीलग्रीवं * । ।

२ कख का. * रुउग्रो * प्रत्युष्टमद्
उ. * * वारुक्षः * ।
गघ का. जनामः पश्यतेसं * * ।
उ. नीलग्रीवं * । ।

३ कख का. एषैतवीरहा * * .
मा. * जलाशमेषजी ।
गघ का. विक्षेपमनीनशदा वाचीकारो * * ।

नमस्ते भव भामाय नमस्ते भव मन्यवे ।

नमस्ते अस्तु बाहुभ्यामुतो त इषवे नमः ।। ४ ।।

यामिषं गिरिशन्त हस्ते विभर्ष्यस्तवे ।

शिवां गिरिश तां कृणु मा हिंसीः पुरुषान् मम ।। ५ ।।

शिवेन वचसा त्वा गिरिशाच्छा⁺ वदामसि ।

यथा नः सर्वमिअगदयक्ष्मं सुमनो असत् ।। ६ ।।

या त इषुः शिवतमा शिवं बभूव ते धनुः ।

शिवा शरव्या या तव तया नो मृड जीवसे ।। ७ ।।

या ते रुद्र शिवा तनूरघोरापापकाशिनी ।

तया नस्तन्वा शन्तमया गिरिशन्ताभि चाकश ।। ८ ।।

४ का. . . . भवतामाय । नमस्त * * ।

नमस्ते बाहुभ्यामुतो * इषव * २

५ कख का. यामुखं गिरिशन्त हस्तेर्बिभर्ष्यस्तवे; उ. विभरिष्यस्तवे ।

गघ का. * * * * * पुरुषंनमः २

उ. * गिरिश्रुतां * * * * * । ।

६ कख का. * * * कृशछाशछा * । अत्रारभ्य १४.४.३^ख मन्त्रं यावत्
सस्वरपाठः ।

उ. * * * गिरिशाछा * ।

गघ का. यथ नस् हसत्.

७ गघ का. निवा * * * * * मृळ * २

८ कख का. * * * * * पापकाशिनी * शन्तमया
गिरिशन्ताभि चाकषा ।

असौ यस्ताग्रो अरुण उत *बभ्रुर्विलोहितः।

ये चेमे अभितौ रुद्रा दिक्षु श्रिताः सहस्रशो

[5]वैषां हेङ ईमहे ।। ६ ।।

अदृशं त्वावरोहन्तं नीलग्रीवं विलोहितम्।

उत त्वा गोपा अदृशन्नुत त्वोदहार्यः।

उतो त्वा विश्वा भूतानि तस्मै दृष्टाय ते नमः ।। १० ।।

१४.४

(नीलरुद्रोप.)

नी.उ.२.२.गघ-६कखनमो[5]स्तु नीलशिखण्डाय सहस्राक्षाय वाजिने।

अथो ये अस्य सत्वानस्तेभ्यो [5]हमकरं नमः ।। १ ।।

नमांसि त आयुधायानातताय धृष्णवे।

उभाभ्यामकरं नमो बाहुभ्यां तव धन्वने ।। २ ।।

६ कख का. * यास्ताग्रवर्ण उत बभ्रुः विलोहितः।

मा. वभ्रुर्विलोहितः।

म. वभ्रुर्विलोहितः।

घङ का. * शृतस् * . . . हेळ * २

उ. * * * वैशां * * ।।

१० कख का. अदृश्यं * विरोहितं नीलग्रवं *।

उ. * नीलग्रीवं *।

गघ का. * द्वा * दृशंउत त्वोदहार्यः;

मा. * * * अदृशन्नुत।

उच का. * द्वा * * * * * २

मा. उत * * * * * ।। ३ ।। ॥ १० ।।

१४.४.१ क मा. * * नीलशिखण्डाय; म. * अस्तु नीलशिखण्डाय.

गघ का. * * स्य २

म. हमकरन् * ।।

२ ग म. उभाभ्यामकरन् *.

प्र मुञ्च धन्वनस्पर्युभयोरात्योर्ज्याम् ।
याश्च ते हस्त इषवः परा ता भगवो वप ।। ३ ।।

अवतत्य धनुस्त्वं सहस्राक्ष शतेषुधे ।
निशीर्य शल्यानां मुखा शिवो नः शम्भुरा चर ।। ४ ।।

विज्यं धनुः शिखण्डिनो विशल्यो वाणवाँ उत ।
+अनेशन्नस्येषवः शिवो अस्य निषङ्गतिः ।। ५ ।।

परि ते धन्वनो हेतिरस्मान् +वृणक्तु विश्वतः ।
अथो य इषुधिस्तवारे अस्मिन्नि धेहि तम् ।। ६ ।।

या ते हेतिर्मिदुष्टम हस्ते बभूव ते धनुः ।
तया त्वं विश्वतो अस्मानयक्ष्मया परि भुज ।। ७ ।।

३ कख का. ** धन्वनम्परि उभायोरात्योर्ज्याम् ।
घ उ. *** वपः ।।

४ का. अवतिभ्य सहस्राक्षश् शतेषुधे ।
विशर्य * * * * शम्भुरावरः z
ग मा. ** मुख.

५ कख का. विज्यन्देनुश् ** वानवां * ।
उ. * * * * वाणवाङ् * ।
गघ का. अन्येशन्यस्य इषवश् * स्य निषंशती ।
मा. अनेषनस्ये (←श्ये) शिवः * * * ।।
म. अनेषनस्येषवः * * * ।।

६ कख का. ** धन्विनो हेतियस्माद्बुनक्तु *
उ. * * * वृणक्त * ।
गघ का. ** येषुधिस्तवआरे स्मिन्वि ** z
मा. ** इषुहस्तवारे ।।

७ कख का. ** हेतिहतिन्मिदुष्टम । * * * * * स्मानयक्ष्मया * भुजाः
zz zz इत्ययवर्णिकपैप्पलदयश् शाखायां चतुर्दशस्यार्धः zz

१४.५

सुपाशर्वा कामदुघा न आगच्छतीदना
पयसा पिन्वमाना ।

ऊर्जं दुहाना अनपस्फुरन्ती यजमानस्य
प्रतिरन्त्यायुः । । १ । ।

गृष्णामि मेध्यामुशतीं स्वस्तय ऊर्जस्वतीमनमीवां स्वाध्याम् ।
विश्वो लोको मम देवेष्वस्तु शतीदनां
श्रद्दधानः पचामि । । २ । ।

बधान देवीमभि धेहि भुञ्जतीं शतीदनां कामदुघा ह्येषा ।
मैनां हिंसीरश्मना जहृषाणो [५]प्येतु देवां
अति गच्छति द्विषः । । ३ । ।

आ रभस्व ब्राह्मणा वैश्वदेवीं शतीदनां शतपाप्मानो अस्याः ।
समर्पयन्नश्मना पर्वतेन स्वर्गं लोकमधि रोहयैनम् । । ४ । ।

- १ कख का. * * नागां शतीदना * * ।
मा. * कामधुघा * आगं * * * ।
म. * कामधुघा * * * * * ।
गघ का. * दुहा नपस्फुरन्ती * पतिरन्त आयुः २
- २ कख का. * वेध्यामुशतीं यं स्वस्तयमूर्जस्वतीमनसीवां साध्यं ।
मा. * मेध्यामुशतीं * ।
ग का. * लोकं * ;
घ का. नास्त्ययं पादः ।
- ३ क का. नास्त्ययमपि पादः । .
ख का. शतीदनां * . . । उ. * कामधुघा ज्येषा ।
गघ का. नैनां हिंसीरश्मिना जर्हिषाणो अप्येतु देवां अपि गच्छत * २
उ. देवाङ् * गच्छति * । ।
- ४ का. * * ब्राह्मणा वैश्वदेव्यं * शतमाचमानो स्य ।
समर्पयन्नश्मिना पर्वतेनः * . . . रोहयैनम् २
ग मा. समर्पयन्नश्मना * ; द्र. ४घ < रोहयैनाम् ?

धृष्णुह्येनां विकृता विकृन्तन्नपद्मंश्चर्मरया सं सृजैनाम् ।

विराजो दुहितेरया समक्ता कामं कामं

यजमानाय दुहाम् । । ५ । ।

यथापरु विशसन्नाति मंस्थाः कृणुष्वामेनावधेयान् पृथक् ।

अगन् देवान् मानुषी या पुराभूच्छतौदना

पुरुरूपा सुवर्णा । । ६ । ।

*द्विपाद् द्विहस्तः पुरुषो महदमो वनस्पतिं

बिभर्ति सायकाग्रम् ।

तेन परुंषि प्रविद्वानघ्न्यायाः शतौदनां

देवीं शतधा व्यस्य । । ७ । ।

एतं ब्रध्नं चर्मणः कृन्त साधु तमु प्रमाय शतधा व्यस्य ।

*समुत्सृजन्नवधानानि सर्वा रायस्योषं

यजमानाय धेहि । । ८ । ।

-
- ५ का. ह्येनां विश्वता निकृन्तन्नपद्मोश्चर्मरया * सृजैनां
* । ससत् * * * ८
- क उ. धृष्णज्येनान् * * ;
- ६ का. यथापरि विषसन्नाति मंस्था नामधेयां * ।
अघं देवा * * पराभूच्छतौदना * सपर्णा ८
- गघ मा. * धेवान् * * पुराभूच्छतौदना * * । । उ. . . . मानुषीर्या . .
. । ।
- ७ क का. द्विषा * * महानवोन; उ. द्विपात् * * * ;
ग का. * * प्रविद्वानघ्न्यायां; मा. * परुंषि * * ;
- ८ कख का. यतं ब्रध्नं चर्मणि कृन्त साधुत । मप्रमाय * * ८
उ. * ब्रध्नं * * * ।
- गघ का. न्नविधानानि सर्वा ८
मा. समुत्सृजन्नवधानानि । ।
म. समुत्सृजन्नवधानानि . . . । ।

ऋचा कुम्भीमध्यग्री श्रयामि भूम्यां त्वा भूमिमधि धारयामि ।
 अपो मांसं बिभ्रती मा व्यथिष्ठा मा त्वा वधिषूर्मेनिभिः
 पिशाचाः । । ६ । ।

५.१३.६

ऊर्ध्वं प्रेहि मा सं विकृथा व्यस्य रजो अन्तरम् ।
 रक्षांसि सर्वा तीर्त्वाथा रोह दिवं त्वम् । । १० । ।

१४.६

दिवं प्रेहि शतौदने सहस्रस्यायनं भव ।
 अयुतं प्रयुतं भवाक्षितिर्भवता(त्) त्वं
 स्वर्गं लोकमा रुहः । । १ । ।

शतौदनां शतधा भक्षयन्ति शतं रोहान् रोहति यो ददाति ।
 वामदेव्यं नौधसमस्याः पक्षौ तृतीये नाके
 अधि विष्टपि श्रिता । । २ । ।

६ कख का. ऋच भूम्यां भूत्वा भूमिमधि * ।
 म. * कुम्भीमध्यगौ * * * ।

गघ का. आपो * * * * * विदिषुभिर्मेनिभिषु पिशाचा z
 मा. वधिषूर्मेनिभिः * । ।

१० कख का. ऊर्ध्वा * सा प व्यक्ता अन्तरिक्षं ।
 मा. उर्द्ध्व * मां . . . । ।

गघ का * * तीन्त्वा यथा * * * z द्र. पाञ्चमिकेन मन्त्रेण समानत्व
 ऊर्ध्वः प्रेहीत्येकेत्युच्येत । पर्यन्तं पाठादूर्ध्वेति विसर्गाभावो विशेष
 इति रक्षणीयः ?

१४.६.१ का. शतौदने ।

* * भवाक्षतुर्भवतात्तमां स्वर्गलोकमा रुहा z

२ का. * * * शतो रोहां रोहसि * दधाति । . . . तिष्ठति श्रुताः z
 ग मा. * सौध . . . ,

शतौदनां शतधा कल्पमाना शतं रूपाणि कृणुते स्वर्यती ।
सा नो देवी सुहवा शर्म यच्छत्वथो मृडातीदृशे ।। ३ ।।

शतौदना द्वादशाहेन संमिता शतं पृष्ठानि समृजे स्वर्यती ।
सर्वान् यज्ञान् परियती परस्तात् सा दातारं
रायस्योषे दधातु ।। ४ ।।

अभि प्रेहि शतौदन ईजानान् सोमसत्वनः ।
यज्ञांस्त्वं सर्वानापृत्वा कामप्रस्यायनं भव ।। ५ ।।

अभि प्रेहि शतौदने यज्ञेनायज्वनस्तर ।

घ पै. १६. १३६. ६ख आ देवयूनरुरुहो यत्रादस्त्रिदिवं दिवः ।। ६ ।।

इरापदी प्रथमा शतौदना सत्यं ह मध्यममृतं शिरस्तव ।
उभे देवी रोदसी आ पृणासि ।। ७ ।।

३ कख का. * * कल्पमानां * * कृणुती . . .

गघ का. * * देवीस् * शर्म यश्छत्त्वथो मृडातीदृशे zz

उ. यच्छत्वथो ।।

४ कख का. * * * । * दृष्ट्यानि समृजे *

गघ का. सर्वाण् यज्ञानि प्ररियती ददाति z

मा. * यज्ञान ।।

५ कख का. * * शतौदनेजानां *

मा. * * * ईजानान् * ।

गघ का. यज्ञस्त्वं सर्वानापृत्वा कामप्रस्यायनं भव z

उ. सर्वानापृत्वा ।।

६ कख का. * * शतौदने यज्ञेनायज्वनस्तव ।

गघ का. या देवयोनिरोहो z

उ. * देवयूनरुरुहो ।।

७ का. इडापतीप्रथमाश् शतौद(→दे)वाः * हि ।

* देवि रोदसी या पृणामी z

ऋतं ह श्रोणी उत सक्थी तवीजो ह बाहू
 उत तद्धलाय कम् ।
 *अनुष्टु जठरमादु पार्श्वे *सर्वाल्लोकां
 छतीदना समाप । । ८ । ।
 चक्षुष्मती प्रथमा शतीदना सूर्यो ह चक्षुरुत चन्द्रमास्तव ।
 विश्वेदेवैर्ऋतुभिः संविदाना सा दातारं
 तृत्या तर्पयासि । । ९ । ।
 शतं पयांसि शतमस्या वत्साः शतधा पक्वां
 वि भजन्त्येनाम् ।
 सप्त लोका दिव्यार्पिता ये तां जिगेथ
 प्रथमा शतीदने । । १० । ।

-
- ८ कख का. ऋचं श्रोण्यीत्सक्तौ तन्वीजो * * * उद्धलाय *.
 मा. * * श्रोणी * * तवीयो * * * द्दलाय *.
 म. * * * * * तवीयो ।
 गघ का. अनिष्ठ जठरमानि * सर्वा * शतीदना समापः z
 मा. अनुष्टु श्वे सर्वाल्लोकां । । ६ । । १० । ।
 म. अनुष्टु सर्वाल्लोकां । ।
 ९-१० मा. इमौ मन्त्रौ न स्तः ।
 ९ कख का. चक्षुष्मतीष् * * * * * चन्द्रमस्तव ।
 गघ का. विश्वेदेवैर्ऋतुभिश् च नद्धास् * * * तर्पयामि z
 म. सन्विदाना * * * * * । ।
 १० कख का. * * पक्वाणि ।
 म. * * सतमस्या ।
 गघ का. * * दिव्यान्विता ए तां जिगेत प्रथमाश् * z

१४.७

सहस्रेण शतमाना यदेषि लोकां जिगेथ
प्रथमा शतौदने ।

सर्ववेदसमुत वाजपेयं सर्वाल्लोकां
छतौदना समाप । १ । ।

इन्द्रः पपात प्रथमः शतौदनां सप्तऋषिभ्यः
सुमनस्यमानः ।

तयासुराणां बलमोज आ ददे तया रुरोह
विष्टपो देवलोकान् । २ । ।

विश्वामित्रो ऽयं जमदग्निरत्रिर्भरद्वाजो
गौतमो ऽयं वशिष्ठः ।

इदं पक्वं कश्यपसप्तमाः प्राशनन्तु प्रथमाः
शतौदनाम् । ३ । ।

-
- १ क मा. सहस्रेण ;
गघ का. . . . दसमितु * सर्वा * शतौदनां समापः २
मा. सर्ववेदसुत * सर्वा लोभं । ।
म. सर्वाल्लोकां । ।
- २ कख का. इन्द्र प्रपाथ प्रथमाश्च शतौदनास् * *
मा. * पापा * * * * ।
गघ का. भया . . . आ दधे भया * * देवलोकान् २
मा. . . . सुराणां । ।
- ३ कख का. विश्वामित्रोऽयं रत्तिर्भरद्वाजो गौतमोऽयं * ।
मा. * * यमदग्निरत्रिर्भरद्वाजो वशिष्ठः ।
म. * यं वशिष्ठः ।
गघ का. * * कश्यपसप्तमाः * * शतौदनाः ;
मा. * * * * प्रथमा * । ।

ज्योतिष्मती प्रथमा शतीदना त्रीणि ज्योतींषि
कृणुते स्वर्यती ।

तां दातार उपजीवन्ति यत्र तत्र देवैः
सधमादं मदन्ति ।। ४ ।।

छन्दःपक्षा बृहती शतीदना त्रीणि *छन्दांसि ससृजे स्वर्यती ।
ऋतूनामधिराजं संवत्सरं पतिमस्या विन्दन् ।। ५ ।।

अतिक्रम्याग्निष्टोममतिरात्रं शतीदने ।
यज्ञांस्त्वं सर्वानापूत्वा दित्यमग्निं व्यश्नुहि ।। ६ ।।

अश्वमेध्यमतिक्रम्य द्वादशाहं शतीदने ।
त्रिरात्रं *साहमापूत्वा वाजपेयेन कल्पते ।। ७ ।।

ये सहस्रेरीजाना अग्निहोत्रहस्ताश्च ये ।
यज्ञैर्ये सर्वेरीजानास्तान् आप्नोति शतीदना ।। ८ ।।

- ४ कख का. ज्योतिष्मतीषु प्रथमाश्च शतीदनासु * * * * ।
गघ का. * दातारमुपजीवन्ति तत्र यत्र देवैः सधमानं पदन्ति z
मा. अ दातातार उपजीवन्ती * * * * ।।
- ५ कख का. छन्दःपक्षाबृहती श्रुतीदनास्त्रीणिछन्दांसि ।
मा. * * * * छन्दांसि स्वसृजे ।
म. * * * * छन्दांसि ।
गघ का. . . . पतिमस्याधिवम् z उ. . . . सम्वत्सरं ।।
- ६ का. अभिक्रन्दस्याग्निष्टोम यज्ञास्त्वं .
... दित्यमग्निं विष्णुहि ।
गघ मा. यज्ञास्त्वं ।।
- ७ गघ का. * सानुमापूत्वा * * । उ. * साहमापूत्वा वाजपेयेन् * ।।
- ८ का. * सहस्रेरीजानाग्निहोत्रहस्ताश्च * ।
यज्ञे ये सर्वेरीजानास्तान् आप्नोति * z z

शं ते परंषि सुभगे दधामि शं ते मांसान्यत्तथा भवन्ति ।
 अस्थि यत्ते शमिता शशार तत्ते त्वष्ट-
 विहृतं निष्कृणोतु ।। ६ ।।

ये यज्ञेन जिता लोका या नु च्छन्दांसि भेजिरे ।
 सर्वास्ताल्लो लोकानाप्नोति यो ददाति शतौदनाम् ।। १० ।।

१४.८

(शौ. १६.४६)

इषिरा योषा युवतिर्दमूना* रात्री देवस्य सवितुर्भगस्य ।
 अश्वक्षता सुहवा संभृतश्रीरा पप्रौ
 द्यावापृथिवी महित्वा ।। १ ।।

अव विश्वान्यरुहद् गभीरोद्धर्षिष्ठमरुहदश्रमिष्ठा* ।
 उशती रात्रयनुसानु भद्राद्धि तिष्ठते मित्र
 इव स्वधाभिः ।। २ ।।

६ कख का. * * * * * दधामि * * मांसानृददा * ।
 मा. शन्ते परंषि * * शन्ते मांसान्वत्तथा * ।
 म. शन्ते परंषि * * शन्ते ।
 गघ का. * यस्ते * चचारते * विहृजं . . . णतु ।
 मा. * शमारं ।।

१० ख का. यानिश्छन्दांसि *; उ. यानुछन्दांसि * ।
 गघ का. . . स्ताल्लो . . . शतोदना ८
 उ. सर्वास्ताल्लोकानाप्नोति * * * ।। ७ ।। ३१० ।।

१४.८.१ कख का. * यूखा युवतिर्दमूनां * * * * * स्याश्वक्षरा * सम्भृतःश्रीरा
 वप्रोर्ध्यावापृथिवी * ।
 मा. * * युवतिर्दमुना * * सवितुर्भगस्य ।
 म. * * युवतिर्दमुना * * ।

२ कख का. अभि विश्वां अर्हद् मर्हदश्रमिष्ठा ।
 मा. गभीरोद्धरिशिष्टमरुहदश्रमिष्ठा ।
 म. अ(प-*)व गभीरोद्धरिशिष्टमरुहदश्रमिष्ठा ।
 गघ का. * राल्यवसान इन् * .
 मा. भशती ।।

नर्ये वन्द्ये सुभगे सुजात आ चागन् रात्रि
 सुमना इह स्याम् ।
 अस्मांस्त्रायस्व नर्याणि जाताश्व्या यानि
 गव्यानि पुष्टा । । ३ । ।
 सिंहस्य रात्र्युशती पिशस्य व्याघ्रस्य
 द्वीपिनो वर्ध आ ददे ।
 अश्वस्य ब्रध्नं पुरुषस्य मायं पुरु रूपाणि
 कृणुषे विभाती । । ४ । ।
 शिवां रात्रिमहि सूर्यं च हिमस्य माता
 सुहवा नो अस्तु ।
 अस्य स्तोमस्य सुभगे नि बोध येन त्वा वन्दे
 विश्वासु दिक्षु । । ५ । ।
 स्तोमस्य नो विभावरि रात्रि राजेव जोषसै ।
 असाम सर्ववीरा भवाम सर्ववेदसो
 व्युच्छन्तीरनूषसः । । ६ । ।

-
- ३ कख का. निर्ये वंदे * स्वजाता चाग्नि * * ह्य स्यां.
 मा. * * * * * इह्य स्यां ।
 गघ का. अस्मा धूयस्व नर्याणि जाताश्रिया * * पुष्ट्या z
 मा. . . . जाताश्व्या . . . । ।
 ४ कख का. * रात्रि उषती निपस्य * द्वेपनो वर्चधे ।
 मा. सिंहस्य व्याघ्रस्य * * * * ।
 गघ का. * ब्रध्नं * * * * कृणुषी * z
 मा. * ब्रध्नं * * परु * * * * । ।
 ५ कख उ. . . . सूर्यञ्च * * * * * । .
 का. . . . यमस्य * * * * z
 गघ का. अश्व * * व तोध येरनु त्वा * विश्वासे दिक्षु z ५z
 म. * * * * न → नि. । ।
 ६ ख का. मोषसी.
 गघ का. यथानः * भवामः * विश्छन्तीरनूकमः z
 उ. * * * * व्युत्सन्तीर । ।

शम्या ह नाम दधिषे मम दिप्सन्ति ये धना ।
 रात्रीहि तानसदपाय स्तेनो न विद्यते [५]य
 रिपुर्न विद्यते । । ७ । ।

भद्रासि रात्रि चमसो न पिष्टो विश्वं
 गोरूपं युवतिर्बिभर्षि ।
 चक्षुष्मती मे मृषती वपूंषि प्रदित्यां दिव्यां
 रुक्मां अमुक्याः । । ८ । ।

यो अद्य स्तेन आयत्यघायुर्मृत्यो रिपुः ।
 रात्री तस्य प्रतीत्य प्र ग्रीवा प्र शिरो हनत् । । ९ । ।
 प्र पादौ न यथायति प्र हस्ती न यथाशिषत् ।
 यो मलिनलरुपायति स संपिष्टो अपायति ।
 अपायति स्वपायति शुष्के स्थाणावपायत् । । १० । ।

७ कख का. श्रम्या * * तरुषे विपृश्छन्ती योजनां ।
 मा. सम्या ।
 गघ का. रात्रिहीर्चानसदपात * न्व विभ्यते ।
 मा. रिपुर्न * । ।

८ का. . . . रात्रिस्तपसो नुविष्टो * * युवति द्विभर्षि २
 * वे युवतीवरूपः प्रत्यादित्यां दिव्यां अरुक्मं अमुग्धः ।

९ का. युभ्य स्तेनायुत्वघायुर्मृत्यो *.
 * * प्रगीयस्य * ग्रीवा * * * २

१० कख का. * * * यताहृतष् * * * यनाशिषत् ।
 गघ का. * मुललंसुलपायति * * तपायति ।
 उ. * मलिनलरुपायति * * * । मलिनलुरिति शोधः स्यात् ।
 डच का. 'अपायति' इत्यतो भ्रद्यो मन्त्रः ।
 उ. * * शुष्के (म. शुष्के) । । ३८ । । ३११ ।

१४.६

(शौ.१६.५०)

पै.६.२०.६३.

अन्धं रात्रि तिष्ठधूममशीर्षाणिमहिं कृणु ।

अक्षौ वृकस्य निर्जङ्घा स्तेनं *दुपदे जहि ।।१।।

ये ते रात्रयनङ्गाहस्तीक्ष्णशृङ्गाः[ः] स्वाशवः ।

तेभिर्नो अद्य पारयाति दुर्गाणि विश्वहा ।।२।।

रात्रिरात्रिमरिष्यन्तस्तरेम तन्वा वयम् ।

गम्भीरमप्लवा इव न तरेयुररातयः ।।३।।

यथा शाम्याकः प्रपतन् प्रेदिवाभ्रानुविद्यते ।

एवा रात्रि प्र पातय यो अस्मौ अभ्यघायति ।।४।।

१ कख का. तिष्ठधूममशीर्षाणिमहिं *.

गघ का. हनो * त्वैनं नृपते * ।

मा. * * दपदे * ।

म. * * दुपदे * ।

२ का. ए * रात्रियनङ्गाहस्तीक्ष्णशृङ्गयाश्वासवः तेभिर्नो * * * विश्वहा
Z३ का. सरिष्यन्तस्तदेम * *
गम्भीरमप्लवायुषं * तरेयुररातयः.

४ कख का. * साम्याकः * तेदिवां ।

मा. * साम्याकः ।

म. * * * प्रे(ति→) दिवाभ्रानु * ।

घ का. * * अभ्यगायती Z

उ. * अस्माद् * । ।

अप स्तेनं वासोमथं गोअजमुत तत्करम् ।
अथो यो अर्वतः शिरो ऽभिधाय* निनीषति ।। ५ ।।

यदद्य रात्रि सुभगे विभजन्त्ययो वसु ।
यदेह्यस्मान् भ्राजयाथेदन्यानुपायसि ।। ६ ।।

उषसे नः परि धेहि सर्वान् रात्र्यनागसः ।
उषा नो अह आ भजादहस्तुभ्यं विभावरी ।। ७ ।।

इति तृतीयोऽनुवाकः

।। चतुर्दशः सप्तदशर्षः काण्डः समाप्तः ।।

५ कख का. * स्तेदं वासमथं गोथमु * ।

गघ का. * * उर्वतश् * * * ।

मा. * * * * ऽभ्यधाय * ।।

म. . . . ऽभ्यधाय * ।।

६ कख का. यदद्धि * * विभजन्त्ययो वसुः

गघ का. यथेद्यस्मानिताजय यथेदन्यानुपायति

मा. भ्राजया अथोदन्यानुपायसि ।

म. यदेह्यस्मान्भ्रा नुपायसि (→ति) ।।

७ का. * नष् * * सर्वा रात्री अनाकशः

जुषाणो अह्ना भजादहस्तुभ्यं विभावरी zzzz

इत्यथर्वणिकपैप्पलादयश् शाखायां चतुर्दशष् काण्डास् समाप्तः zz

zz

मा. विभावरी ।। ६ ।। ॥ १० ।। अ३ ।। सप्तदशर्ष

काण्डसमाप्तः ।। ।।

म. . . . विभावरी ।। ६ ।। ॥ १० ।। अ३ ।। सप्तदशर्षकाण्डः ।।

पञ्चदशः काण्डः

१५.१

(तै.सं.४.४.१२)

सम्यन्दिग्भ्यः पवते सं स्त्रर्विन्मधोरजो माधवः
पात्वस्मान् ।

अग्निर्देवो दुष्टरीतुरद्वाभ्य इवं क्षत्रं
रक्षतु पात्वस्मान् । । १ । ।

रथन्तरं सामभिः पात्वस्मान् गायत्रेण
छन्दसा विश्वरूपम् ।

द्वादशा इष्टय स्तोमो अह्नां समुद्रो
वाच इदमोजः⁺ पिपर्तु । । २ । ।

उग्रा दिशामभिभूतिर्वयोधाः शुचिः
शुक्ले अहन्योजस्ये ।

इन्द्राधिपतिः मिपृतादतो नो मयि क्षत्रं
विश्वतो धारयेदम् । । ३ । ।

काण्डारम्भे

का. औं नमो गणेशाय २ औं नमो ज्वालाभगवत्यैः औं
नमस्तिलोत्तमायै २ औं अथ पञ्चदशोदयायं लिख्यते २२ २२ औं
सम्यर्दिग्भ्यष् ।

१

का. औं सम्यर्दिग्भ्यष् * संस्तव्यमधोरजो माधनः . . . दुष्टरीदुरिताभ्य
. . . ।

उ. औं सम्यन्दिग्भ्यः । ।

ग उ. . . . दुष्टरितु . . . ;

२

कख का * सामभिष् . . . छन्दसा.

मा. * मामभि पात्वस्मान् * छन्दसा * । म. . . . छन्दसा * ।

गघ का. . इष्टयस्तोमो अह्नां * वाच्य तमोजष् पिपर्तु २२२

मा. अह्ना इदमोदः * । ।

म. अह्ना इदमोदः पिपर्तु । ।

३

कख का. र्वयोधाशुचिश् * अहन्योजसे ।

मा. अग्रा . . . अहन्योयस्ये । म. अग्रा . . . ।

गघ का. पिपृतादुते * महत् * २३२

बृहद्राष्ट्रं क्षत्रभृद्वृष्ण्यं त्रिभूमीजः

शुभितमुग्रवीरम् ।

इन्द्र स्तोमैः पञ्चदशेन वर्ध इदं

वातेन सगरेण रक्षतु ।। ४ ।।

प्राची दिशां सहस्रशा घशस्त्रती विश्वे देवाः

प्रावृषाक्षां स्वर्वती ।

इदं क्षत्रं दुष्टरमस्त्वौजो अनाधृष्टं

सहस्वं सहस्यत् ।। ५ ।।

वैरूपे सामन्यह *तच्छकेयं जगत्येनद्विश्वा वेशयामि ।

विश्वे देवाः सप्तदशेन वधमिदं क्षत्रं

सलिलावतमुग्रम् ।। ६ ।।

धर्त्री दिशां क्षत्रमिदं *दाधर्तुपस्थाशानां* मित्रवदस्त्वौजः ।

मित्रावरुणा शरदाक्षा चिकित्सु* अस्मै क्षत्राय

महि शर्म *यच्छतम् ।। ७ ।।

४ कख का. बृहद्राष्ट्रं क्षत्रभृद्वृष्णिस् सुकृतमुग्रवीरं.

मा. बृहद्राष्ट्रं तृष्ण्यभोजः शुभितमुग्रवीरं ।

म. तृष्ण्यभोजः

ग मा. * * * र्ध.

५ कख का. * * सहस्रदिशां सहस्यती * * प्रावृषाक्षां *.

उ. * * * * * प्रावृषाक्षा स्वस्वर्वती ।

गघ का. * क्षत्रं दुष्टरममस्त्वौजो नाधृष्यं * सहस्यती २५२

मा. * * अनाधृ * सहस्यत् ।।

६ कख का. * सामनिह तच्छकेयं जगत्येतु वृक्षा * ।

मा. * तत्सकेयं

म. वैरूपो तच्छकेयं

गघ का. * * * वर्ध * क्षेत्रं २६२

७ कख का. * * दधर्तु उपस्थाशानां

मा. धत्री * ताधतुपस्थाशानां मित्रवदस्त्वौजः ।

म. धत्री * ताधतुपस्थाशाना मित्रवदस्त्वौजः ।

गघ का. जिगर्भू * क्षत्राणि * * यच्छतम् २७२

उ. चिकित्सु * * * * यच्छतं ।।

वैराजे सामन्यधि मे मनीषानुष्टुभा संभृतं वीर्यं *सहः।
इदं क्षत्रं *मित्रवदार्रदान्वोजा* मित्रावरुणा
रक्षतमाधिपत्ये ।।८।।

सम्राट् दिशां *सहसानी सहस्वत्यृतुर्हमन्तो
विष्टया* नः पिपर्तु।
ओषजातां बृहती तु शक्वरीमं यज्ञमवतां
नो घृताधी ।।९।।

स्वर्वती सुदुघा नः पयस्वती दिशां देव्यवतु नो घृताधी।
त्वं गोपाः पुरएतोत पश्चाद् बृहस्पते याम्यां
युङ्धि वाचम् ।।१०।।

१५.२

स्तौमैकविंशे भुवनस्य पलि विवस्वग्वाते अभि नो गृणीहि।
घृतवती सवितराधिपत्ये पयस्वती
रन्तिराशा नो अस्तु ।।१।।

१-४

तै.स.४.४.१२

८ ख का. . . . सम्भृतं * सः। उ. ** सह।
गघ का. * क्षत्रं मित्रवदान्वोजा मित्रावरुणा रक्षतुमाधिपत्ये ८८८
उ. ** मित्रवदार्रदान्वोजा ।।

९ कख का. ** सहसानी विष्टया नष्पिपन्तु
मा. सम्राट् * सहसानी विष्टया **।
म. सम्राट् * सहसानी विष्टया **।
गघ का. . . . यज्ञमवतान् ** ८९८ ।।
मा. . . . यज्ञमवता ** ।। म. ** च . . . ।।

द्र.

१० का. ** न युङ्धि वाचं ८१०८ काण्डः १८

१५.२.१ कख का. पत्ति विश्वग्वाते ***।
उ. स्तौमैकविंशे * ।

गघ का. * सवितराधिपत्ये * ८१८
उ. रन्तिराशा ** ।।

ऊर्ध्वा दिशां रन्तिराशीषधीनां संवत्सरेण
सविता नो अह्ना ।

रेवत् साम्नां *पङ्क्तिश्छन्दसामजातशत्रूः
स्योना नो अस्तु । । २ । ।

*विष्टम्भो दिवो धरुणः पृथिव्या अस्येशाना
जगतो विष्णुपत्नी ।

विश्वव्यचा इषयन्ती सुहुतिः स्योना नो
अस्त्वदितैरुपस्ये । । ३ । ।

ध्रुवा दिशां विष्णुपत्न्यघोरास्येशाना सहसो
या मनोता ।

बृहस्पतिर्मातरिश्वोत वायुः सन्धाना दाता
अभि नो गृणन्तु । । ४ । ।

तै.स.४.६.२.९ यो नः पिता जनिता यो विधर्ता यो नः
सतो अभ्या सज्जान ।

स आशिषा द्रविणमिच्छमानः* प्रथमच्छदो* वर
आ विवेश । । ५ । ।

२ कख का. अह्नाम्;
उ. ** रन्तिरासीषधीनां संवत्सरेण *** ।
गघ मा. ** पङ्क्तिः छन्दसामजातशत्रूः *** । ।
म. ** पङ्क्तिः छन्दसा *** । ।
का. ** स्छन्द Z२Z

३ कख का. विष्टम्भो * धरुणश्च * यस्येशाना **.
मा. विष्ट्वो । म. विष्ट्वो ।
गघ का. * ऋषयन्ती सहोभिः स्योनो अस्त्व Z३Z

४ कख का. ** विष्णुपत्न्यघोरास्येशाना ***.
उ. ध्रुवा ।
गघ का. बृहस्पतिर्मरुतोस्योत * संधाना * अपि नस्कृणोतु Z४Z

५ ख का. * नस्त्वतो ज्ञानान् । मा. सज्जान ।
गघ का. * मिच्छमानश्च प्रथमस्सनो *** Z५Z
मा. * आशिषा द्रविणं मिच्छमानः प्रथमच्छदो *** । ।
म. * मिच्छमानः प्रथमच्छदो * । ।

- ४.२.७.२ अम्या बर्तस्व पृथिवी यज्ञेन पयसा सह ।
अपांतो अग्निरिषितो [५] च रोहतु । । ६ । ।
- ४.२.७.३ यदग्रे चन्द्रं यत् पूर्तं यश्चक्रं यश्च यज्ञियम् ।
 तद् देवेभ्यो भरामसि । । ७ । ।
- ४.२.७.४ इषमूर्जमहमत आदि यज्ञस्य योनौ महिषस्य धामन् ।
 आ नो गौषु विशस्त्वा प्रजायां जहामि
सेदिमनिराममीवाम् । । ८ । ।

१५.३

(शौ. १६.४४)

आयुषो [५] सि प्रतरणं विप्रं भेषजमुच्यसे ।
 तदाञ्जन त्वं शन्तातेसि मायोभवं कृतम् । । ९ । ।

यो हरिमा जायान्यो अङ्गभेदो विसल्पकः ।
सर्वं ते यक्ष्ममङ्गेभ्यो बहिर्निर्हन्त्वाञ्जनम् । । १० । ।

- ६ क का. पृथिवि(→वी) ;
 गघ का. अपांसते अग्निरिषितो वि * २६४
 म. अपांतो । ।
- ७ कख का. यश्चक्रं यश्च यज्ञियं;
 गघ मा. तद्देभ्यो * । । ता । ।
- ८ का. इषमूर्जसाभृता * योना महिषस्य धामं ।
 सेदिमजराममीवां २८२कार२
 घ म. ममिवां । । २ । । ३८ । ।

- १५.३.१ ख का. * भेषजमुच्यसे ।
 गघ का. यदाञ्जनि त्वं शन्ताते अशिनां योभवं * १२ उ. . . . शन्तातेसि .
 . . . । ।

- २ कख का. * * जायां यो अङ्गभेदो विशल्पकः ।
 गघ का. बहिर्निर्हन्त्वाञ्जनं २२२
 मा. सर्वन्ते बहिर्निर्हन्त्वाञ्जनं । ।
 म. सर्वन्ते बहिर्निर्हन्त्वाञ्जनं । ।

आञ्जनं पृथिव्यां जातं भद्रं पुरुषजीवनम् ।
कृणोत्वितुप्रमायकं रथजूतिभगसम् ।। ३ ।।

प्राण प्राणं त्रायस्वासो असवे मृड ।
निर्ऋते निर्ऋत्या नः पाशेभ्यो मुञ्च ।। ४ ।।

सिन्धोर्गर्भोऽसि विद्युता पुष्पम् ।
वातः प्राणः सूर्यश्चक्षुर्विषस्यपः ।। ५ ।।

देवाञ्जनं त्रीककुदं परि मा पाहि विश्वतः ।
न त्वा तरन्त्योषधयो बाह्याः पर्वतीषा उत ।। ६ ।।

वीरं मध्यमबासुजप्रक्षोहामीवचातनः ।
अमीषाः सर्वाश्चातयन्नाशयदभिभा इतः ।। ७ ।।

वह्निदं राजन् वरुणानृतमाह पुरुषः ।
तस्मात् सहस्रवीर्यं मुञ्च नः पर्यहसः ।। ८ ।।

-
- ३ का. * * * * पुरुषाजीवनं ।
कृणोतुत्प्रमाहिकं रथजूतमनाकम् २३२
- ४ कख का. . . . त्रायस्व असवो सवे मृड ; मा. प्राणं . . . ।
- ५ कख मा. सिन्धोर्गर्भोसि विद्युता * ।
गघ का. * प्राण ;
- ६ कख का. देवांजनि त्रीककुद * * * * ।
गघ का. * * चरन्त्योषधयो बाह्याः पर्वत्या * २५२
उ. * * तरन्त्योषधयो * * * ।।
- ७ का. वीरं तनं ।
अमीव सर्वाश्चातयन्नाशयतपिवाह्निता २७२
- ख म. प्रक्षो (→क्ष्यो)हः ।
- ८ क म. वह्निदं
ग मा. तस्मा * .

यदापो अघ्न्या इति वरुणेति यदूचिम ।
 तस्मात् सहस्रवीर्यं मुञ्च नः पर्यहसः । । ६ । ।
 मित्रश्च त्वा वरुणश्चानुप्रेयतुराञ्जन ।
 तौ त्वानुगत्य दूरं भोगाय पुनरोहतु । । १० । ।

१५.४

(शौ.१६.४५)

ऋणादृणमिव सं नय कृत्यां कृत्याकृतो गृहम् ।
 चक्षुर्मन्त्रस्य दुर्हार्दः पृथीरपि शृणाञ्जन । । १ । ।
 यदस्मासु दुष्प्रभ्यं यद् गोषु यच्च नो गृहे ।
अमामगत्यस्त दुर्हार्दः प्रिय प्रति मुञ्चताम् । । २ । ।
 अपामूर्जं अतसो वावृधानमग्रेर्जातमधि जातवेदसः ।
 चतुर्वीरं पर्वतीयं यदाञ्जनं दिशः प्रदिशः
 *करदिच्छिवास्ते । । ३ । ।

६ कख का. घ्न्यायति वरुणेन
 ग मा. तस्मा *.

१० कख का. वरुणश्चानुप्रेयतुराञ्जन ।
 गघ का. * त्यानकत्य * * २१०२ काण्डः ३२
 मा. पुरोहतु । । ३ । । ॥ १० । ।

१५.४.१ क उ. सन्नय.
 गघ का. दुर्हार्दः पृथीरप दृणाञ्जनम् २१२
 मा. दुर्हार्दः पृथीरपी । ।

२ ख का. * यश्च * * । म. दुस्त्वप्र्यं.
 ग का. मामगत्यस्य दुर्हार्दश्च; म. अपा (→मा) मगत्यस्त *.

३ क का. अपामूर्जोऽतसो
 गघ का. * पर्वतं ऋदुविच्छिवास्ते २३२
 उ. करदित् शिवास्ते । ।

चतुर्वीरं बध्यत आज्जनं ते सर्वा दिशो अभयास्ते भवन्तु ।
 ध्रुवस्तिष्ठाधि सवितेव वार्य इमा विशो
 अभि हरन्तु ते बलिम् । । ४ । ।

आङ्क्ष्वैकं मणिमेकं कृणुष्व *स्राह्येकेन पिबैकमेषाम् ।
 चतुर्वीरं नैऋतेभ्यश्चतुर्भ्यो ग्राह्या बन्धेभ्यः
 परि पात्वस्मान् । । ५ । ।

अग्निर्माध्यैनावतु प्राणायापानायायुषे वर्चस ओजसे तेजसे
 स्वस्तये सुभूतये स्वाहा । । ६ । ।

इन्द्रो मेन्द्रयेणावतु प्राणायापानायायुषे वर्चस ओजसे तेजसे
 स्वस्तये सुभूतये स्वाहा । । ७ । ।

-
- ४ कख का * वध्यतांयजन्ते * * भयास्ते * ।
 मा. * वध्यते आज्जनन्ते * * ।
 म. * * आज्जनन्ते * * ।
 गघ का. . . . स्तिष्ठासि . . . वारि * दिशो भ्रियन्तु * * ४४
 उ. ध्रुवस्तिष्ठाधि वलिं । ।
- ५ का. आक्षकं * * * श्वाशीकेन पवीकमेषां चतुर्ऋतेभ्यश्चतुर्भ्यो * *
 * * * ५५
 क उ. आंक्ष्वैकं * * * ;
 खग मा. स्वस्माज्येकेन । * . . तेभ्योश्चतुर्भ्यो;
 ख म. स्राज्येकेन ।
- ६ का. अग्निर्मा अग्निनावतु वर्चसे * * * * ६६
 म. अग्निर्माध्यैनावतु । ।
- ७ का. * मा इन्द्रेणावतु प्रभूतये * ७७
 उ. इन्द्रो मेन्द्रयेणावतु । ।
- द्र. 'सुभूतये' इति पाठः उ. हस्तलेखयोर्ना नास्ति । तथापि ऊहनियमेन
 स एव पाठः ग्राह्य इति प्रतीयते एवम् ८, ९ मन्त्रयोरपि । वै. तु.
 का. ।

सोमो मा सोम्येनावतु प्राणायापानायायुषे वर्चस ओजसे
तेजसे स्वस्तये सुभूतये स्वाहा ।। ८ ।।

भगो मा भगेनावतु प्राणायापानायायुषे वर्चस ओजसे
तेजसे स्वस्तये सुभूतये स्वाहा ।। ९ ।।

मरुतो मा गणैरवन्तु प्राणायापानायायुषे वर्चस
ओजसे तेजसे स्वस्तये सुभूतये स्वाहा ।। १० ।।

इति प्रथमोऽनुवाकः

१५.५

शौ.२.१३.१
आप.म.२.२.१

आयुर्दा देव जरसं पृणानो घृतप्रतीको घृतपृष्ठो अग्रे ।
घृतं पिबन्नमृतं चारु गव्यं पितेव पुत्रं जरसे नयेमम् ।। १ ।।

शौ.२.२६.२

आयुरस्मै धेहि जातवेदः प्रजां त्वष्टरधि नि धेह्योनः ।
रायस्पोषं सवितरा सुवास्यै शतं जीवाति
शरदस्तवायम् ।। २ ।।

८

का. वर्चसे * * * प्रभूतये * Z८Z
उ. सोमो मा सोम्येनावतु ।। ७ द्र. ।

९

का. * * . . नावतु । Z९Z
मा. * * भगेनानावतु ।। म. * * भगेनावतु ।।
७ द्र. ।

१०

का. . . . ओजसे स्वस्तये सुप्रभूतये * Z१०ZZ ZZ
मा. वर्चसे ओजसे * * * * ।। ४ ।। ॥ १० ।।
काण्डिकान्ते का. . . इत्यथर्वणिकपैप्पलादयश्शाखायां
पञ्चदशष्काण्डाभ्यथमानुवाकः ZZ

१५.५.१ कख का. * * * वृणानो * घृतपृष्ठौ * ।

ग मा. * पिबन्नमृतं * * ; घ. म. नयेन—>मं ।।

२

ख का. * त्वष्टरधि नि धेह्योजः Z

ग मा. सवितुरा . . . ; म. सविता (—>त)रा . . .

घ का. * जीवातु Z२Z

- शौ. २.२८.५ इममग्र आयुषे वर्चसे धाः प्रियं रेतो वरुण मित्र राजन् ।
 आप. म. २.४.२ मातेवास्मा अदिते शर्म यच्छ⁺ विश्वे देवा
 जरदष्टिर्यथासत् ।।३।।
- तु. आप. म. २.४.४ अग्रिष्ट आयुः प्रतरं कृणोतु सोमस्ते पुष्टिं प्रतरं दधातु ।
 इन्द्रो मरुत्वानधि ते ब्रवीत्वादित्यस्ते अदितिः
 शर्म यच्छतु ।।४।।
- तु. आप. म. २.२.३ रेवतीस्त्वा व्यक्षणं कृत्तिकाश्चकृतस्त्वा ।
 अपसस्त्वामतन्वत धियो
 [५]वयन्नवाग्रायीरपृञ्चन् ।।५।।
- गघ आप. म. २.२.४ सहस्रमन्तां अभितो [५]ददन्ताशीतिर्मध्यमभयं वि नारीः ।
 देवीर्देवाय परिधे सवित्रे महत्तदासामघवन्महित्वम् ।।६।।

-
- ३ कख का. धा प्रियो * * * * .
 उ. * मित्रो * * * * ।
 गघ का. यश्छ * * * * . ३३२
 मा. मादेवास्मा * * यछ * * * * र्जथासः । ।
 म. मादेवास्मा * * यछ * * . . . र्यथासः । ।
- ४ कख का. अग्रिष्ट्वायुष् * * प्रतिरं * । ४४२
 गघ का. अर्धर्चोऽयं न दृश्यते ।
 मा. ब्रवीत्वादित्यस्ते * शयच्छतु । ।
 म. यच्छतु । ।
- ५ ख का. कृत्तिका चक्रुतुस्त्वा ; मा. कृत्तिकाश्चकृतस्त्वा ।
 गघ का. अभिसस्त्वा अभिशस्त्वाव्यतन्यतु । * . . . ब्रवाग्ना आयुर्वन्तं
 ४५२
 उ. वयं नवाग्रायीरपृञ्चन् । ।
- ६ कख का. सहस्रमन्ता * रदन्ताशीति भयंतुनारीः
 म. न्तासितिर्म । उ. . . . * नारी ।
 गघ का परिदे * ४६२
 उ. महत्त्वदासा । ।

- आप. म. २.२.२ इममश्मानमा तिष्ठाश्मेव त्वं स्थिरो भव ।
प्र मृणीहि दुरस्यतः सहस्व पृतनायतः ।। ७ ।।
- शौ. १६.२४.९ येन देवं सवितारं परि देवा अधारयन् ।
तेनेमं ब्रह्मणस्पते परि राध्नाय धत्तन ।। ८ ।।
- २ परीममिन्द्रमायुषे महे क्षत्राय धत्तन ।
यथैतं जरसे नयां ज्योक्* क्षत्रे अधि जागरत् ।। ९ ।।
- ३ परीमं सोममायुषे महे श्रोत्राय धत्तन ।
यथैनं जरसे नयां ज्योक् श्रोत्रे अधि जागरत् ।। १० ।।

७ कख उ. इममस्मानमा ।

गघ का. ** दुरस्यतु ** Z७Z

८ कख का. * * * * * दियापयन् ।

मा. जेन ।

गघ का. दत्तनः Z८Z

मा. तेनमं ।।

९ का. नास्त्ययं मन्त्रः ।

घ उ. यो * * * ।।

१० कख का. परेमं धत्तनः.

मा. परिमं ।

गघ का. अथैनं * नय * * धि * Z९Z काण्डः १Z

उ. योक् * * * ।। ५ ।। ॥ १० ।।

१५.६

१-५

शौ.१६.२४.

४-८

१=२.१३.२

परि धत्त धत्त वर्चसेमं जरामृत्युं कृणुत दीर्घमायुः।

बृहस्पतिः प्रायच्छद्वास एतत् सोमाय

राज्ञे परिधातवा उ।।१।।

जरां सु गच्छ⁺ परि धत्स्व वासो भवा

गृहीनामभिशस्तिवा उ।

शतं च जीव शरदः सुवर्चा रायस्पोषमुप

सं व्ययस्व।।२।।

शौ.२.१३.३

परीदं वासो अपि धाः स्वस्तये

[५] भूर्वापीनामभिशस्तिपा उ।

शतं च जीव शरदः पुरुचीर्वसूनि चारुर्वि

भजासि जीवन्।।३।।

१ कख का. * दत्त वर्चसे इमं * *

मा. * * * जरां मृत्यु *।

म. * * * जरां मृत्युं।

गघ का. बृहस्पतिष् प्रायश्छ विवाचे * * * युः २१२

मा. * प्रायश्छद्वास * * * परिदधातवाङ्।।

म. * प्रायश्छद्वास * * * परिदधातवा उ।।

२ कख का. * * गच्छ * * * * गृहीनामभिशस्तिवायुः।

मा. * * गच्छ * * * * गृहीनामभिशस्तिवाङ्।

म. * * गच्छ।

गघ का. * * * * * रायश्च पोषमुप त्वा मदेम २२२

मा. शतञ्च * * * रायस्पोषंमुप * *।।

म. शतञ्च * * * . . . षमुप स *।।

३ कख का. धि धास् * मभिशक्तिवायुः

मा. अपि धा * मभिशसस्तर्वा उ।।

गघ का. * * जीनश् * * चारुर्व्यभजासु * २३२

उ. शतञ्च।।

योगेयोगे तवस्तरं वाजेवाजे हवामहे ।

सखाय इन्द्रमूतये । । ४ । ।

हिरण्यवर्णो अजरः सुवीरो जरामृत्युः प्रजया सं विशस्व ।

तदग्निराह तदु सोम आह बृहस्पतिः

सविता तदिन्द्रः । । ५ । ।

यदोत्तमतन्तुबद्धाय नावद्वासः पूर्वयावत् पुरुरूपपेशः ।

भद्रातीकासमजरं सुवीरं तेन ते देवाः प्र तिरन्त्वायुः । । ६ । ।

यस्य ब्रह्माणः *सिचमारभन्ते श्रध्नन्तो नीवं प्रतिरन्त आयुः ।

तस्य देवा देवहूतिं जुषन्तां स विश्वहा

सचतां स्वस्ति । । ७ । ।

अन्यदा धत्स्व परि धत्स्व वास इममुल्चमपलंपामि यस्ते ।

म.आप.म.२.२.५ग जरसे त्वामृषयः सं व्ययन्तु सूर्यो भगस्ते

प्र तिरन्त्वायुः* । । ८ । ।

४ कख मा. * तपस्तरं * * । म. * तव(→प)स्तरं * * ।

५ कख का. * अजयस् * * * * * ।

मा. * * * जरांमृत्यु * * * ।

६ कख का. यदोत्तसत्यंतुमध्याय पूर्वयावयतु पुरुरूप । पयसः.

गघ का. भद्राचीकाससमजरं * * देवाष् प्र तिरन्त आयुः २६२

मा. तेन देवाः * तिरन्त्वायुः । ।

म. प्रतिरन्त्वायुः । ।

७ कख का. * ब्राह्मणसृजमारभन्ते स्वर्ध्नन्तो नियमं * * ;

मा. इमौ पादौ न स्तः ।

म. * * शिच . . . प्र तिरन्त्वायुः ।

गघ का. . . . विश्वा सजतां * २७२ उ. यस्य . . . । ।

८ कख का. यत्रा * * * * . मुल्चमपुलं पानिजस्ते । < अपलुम्पामि ?

गघ का. सं व्यन्तु तिरन्त आयुः २८२

उ. तिरन्त्वायुः । ।

शौ.२.१३.५ यस्य देवासः प्रथमवास्यं हरामि तं त्वा विश्वे अवन्तु देवाः ।
तं त्वा भ्रातरः सुवृधा वर्धमानमनु जायन्तां बहवः
सुजातम् ।। ६ ।।

अहतेनाहतो भव स्थिर स्थिरेण सं भव ।

१०.३.१^७, १६.
३२.६

प्र मृणीहि दुरस्यतः सहस्व पृतनायतः ।। १० ।।

१५.७

(तु.शौ.५.२४)

मित्रः पृथिव्या अध्यक्षः । स मावत्वस्मिन् ब्रह्मण्यस्मिन् कर्मण्य-
स्यां पुरोधायामस्यां देवहूत्यामस्यामाकूत्यामस्यामाशिषि
स्त्वाहा ।। १ ।।

वरुणो [५]पामध्यक्षः [।] ।। २ ।।
वायुरन्तरिक्षस्याध्यक्षः [।] ।। ३ ।।
सूर्यो दिवो [५]ध्यक्षः [।] ।। ४ ।।
चन्द्रमा नक्षत्राणामध्यक्षः [।] ।। ५ ।।

६ कख का. * देवा प्रथमास्यो * * * * * ।

उ. विश्वे वन्तु * ।

गघ का. * * * सुवित्रा जायतां * स्वतम् ३३३

मा. * * * सुवद्धा ।।

१० कख का. आहतेनाहतो * रस्थिर * सम्भवषू.

म. सम्भव ।

गघ का. * मृणीह दुरस्यतु * * ३ काण्डः २२३

१५.७.१ का. * * अध्यक्ष स माशिषस् * ३१३

उ. माशिषिः * ।। क मा. मित्र * * ।

२ का. * पामध्यक्ष २२३

३ का. वायुरन्तरिक्षस्याध्यक्ष ३३३

४ का. * दिवौध्यक्ष ४४३

५ का. * क्षाणामध्यक्ष ५५३

वसुः संवत्सराणामध्यक्षः [१.] । १६ । ।
 संवत्सर ऋतूनामध्यक्षः [१.] । १७ । ।
 अग्निर्वनस्पतीनामध्यक्षः [१.] । १८ । ।
 इन्द्रः कर्मणामध्यक्षः [१.] । १९ । ।
 सविता प्रसवानामध्यक्षः [१.] । ११० । ।

१५.८

(तु.शौ.५.२४)

विष्णुः पर्वतानामध्यक्षः [१.] । ११ । ।
 त्वष्टा रूपाणामध्यक्षः [१.] । १२ । ।
 रुद्रः पशूनामध्यक्षः [१.] । १३ । ।
 सोमः पयसामध्यक्षः [१.] । १४ । ।
 पर्जन्य ओषधीनामध्यक्षः [१.] । १५ । ।
 समुद्रो नदीनामध्यक्षः [१.] । १६ । ।
 हिंकारः साम्नामध्यक्षः । स मा [.] । १७ । ।

-
- ६ का. ध्यक्ष Z६Z मा. वसु सम्वत्सराणामध्यक्षः । ।
 म. * सम्वत्स । ।
- ७ का. संवत्सरः . . . मध्यक्ष Z७Z
 उ. सम्वत्सर । ।
- ८ का. मध्यक्ष Z८Z
- ९ का. मध्यक्ष Z९Z
- १० का. मध्यक्ष Z१०Z काण्डा ३Z
 मा. सविताः । ७ । । ११० । ।
- १५.८ का. सर्वत्र 'अध्यक्ष' इति मन्त्रान्ते । ५म-६ष्ठमन्त्रयोः क्रमो
 विपरीतः ।
- ५ मा. पर्यन्य । ।
- ७ का. समां Z

सरस्वती वाचामध्यक्षा । सा मा[.....]।।८।।

पूषा पथीनामध्यक्षः । स मा[,]।।९।।

गायत्री छन्दसामध्यक्षा । सा मा[.....]।।१०।।

१५.६

बृहस्पतिर्देवानामध्यक्षः [।.]।।१।।

प्रजापतिः प्रजानामध्यक्षः [।.]।।२।।

३-४

तु.शौ.५.२४.१५-१७ यमः पितॄणामध्यक्षः । स मावत्वस्मिन्[.....]।।३।।

पितरः परे [ऽ]वरस्ततस्ततामहः* । ते मावन्त्वस्मिन्
ब्रह्मण्यस्मिन् कर्मण्यस्यां पुरोधायामस्यां देवहूत्यामस्या-
माकूत्यामस्यामाशिषि स्वाहा* ।।४।।

८ का. * वाचामध्यक्ष z स मां z
मा. * वाचावाचामध्यक्षा । * * ।।

९ का. पूषापतीनामध्यक्ष । स मां z स मां z का z४z
मा. ध्यक्षा । सा * ।।

१० का. नास्ति ।

१५.६.१-३ का. सर्वत्र 'अध्यक्ष' इति ।

४ का. * * स्तदामहस् ते र्मण्यस्यां
देवहूत्या मशिषस् * z ('पुरोधायामस्यां' इति भ्रष्टम् ।)
उ. * * वरस्थतस्थतामहः । * मावन्त्वस्मिन् माशिषिः
स्वाहा ।।

देवानां देवा देवा देवेष्वधिदेवाः परा क्रमध्वम् ।
प्रथमा द्वितीयेषु द्वितीयास्तृतीयेषु ॥ ५ ॥

त्रिरेकादशा विश्वे वैश्वानरा महि महान्तो न मा रभध्वम् ।
इदं शकेयं यदिदं कृणोमि स्वाहा ॥ ६ ॥

इति द्वितीयोऽनुवाकः

१५.१०

(ऋ. ६. ७५. १-१०)

जीमूतस्येव भवति प्रतीकं यद्वर्मी याति समदामुपस्थे ।
अनाविद्धया तन्वा जय त्वं स त्वा वर्मणो
महिमा पिपर्तु ॥ १ ॥

धन्वना गा धन्वनाजिं जयेम धन्वना तीव्राः समदो जयेम ।
धनुः शत्रोरपकामं कृणोतु धन्वना सर्वाः
पृतना जयेम ॥ २ ॥

- ५ का. * * * देवदेवेष्वधिदेवाष् प्र क्रमध्वं
* * . . . स्तृतीयेषु २
मा. * देवादेवेष्वधिदेवा * * ।
* द्वितीयेषु दीतीया तृतीयेषु । ।
घ म. द्वितीया तृतीयेषु । ।

- ६ कख का. सहि । सान्तो अनु व आ रभध्वं
काण्डिकान्ते का. २६२ काण्डः ५२२ २२ इत्यथर्वणिक पैप्पलादयः
शाखायां पञ्चदशष्काण्डे द्वितीयोऽनुवाकः २२
उ. ॥ ६ ॥ ॥ ६ ॥

- १५.१०.१ ख का. व्यदुर्मी * सुमना उपस्थे ।
घ का. * * * * पिपन्तु २

- २ कख का. * * धन्वनाजि * * * समधो * ।
मा. * * धन्वनाजिञ् * * तीव्रा * ययेम ।
म. * * धन्वनाजिञ् ।
घ का. * सर्वाष्पदिशो * २२२
मा. * * * ययेम । ।

वक्ष्यन्तीवेदा गनीगन्ति कर्णं प्रियं सखायं परिष्वजाना ।
 योषेव शिङ्कृते वितताधि धन्वञ्ज्या इयं
 समिति पारयन्ती । । ३ । ।

ते आचरन्ती समनेव योषा मातेव पुत्रं पिपृतामुपस्थे ।
 अप शत्रून् विध्यतां संविदाने आर्त्सी इमे
 विस्फुरन्ती अभित्रान् । । ४ । ।

बह्वीनां पिता बहुरस्य पुत्रो व्यचः कृणोति
 समदो [ऽ]वगत्य ।
 इषुधिः *सङ्काः पृतनाश्च सर्वाः पृष्ठे निनद्धो
 जयति प्रसूतः । । ५ । ।

रथे तिष्ठन् नयति वाजिनः पुरो यत्रयत्र कामयते सुषारथिः ।
 अभीशूनां महिमानं पनायत मनः पश्चादनु
 *यच्छन्ति रश्मयः । । ६ । ।

-
- ३ कख का. गनीगन्ति * प्रियं * पस्विस्वजानां.
 गघ का. शिङ्कृते इयं * पारयन्ती ।
 मा. शिङ्कृते धन्वं * * * पारयन्ती । ।
 म. शिङ्कृते धन्वं । ।
- ४ कख का. ती ४
 गघ का. * शत्रून् * * आर्त्सी * * * .
 उ. * * * सविदाने * * * * । ।
- ५ ख का. व्याच कृणोतु समिधो वगत्या ।
 गघ का. इषुधिसु संकषु
 उ. * शङ्काः
- ६ ख का. * * सुसारथिः.
 गघ का. अभीशूनां * * * पश्चादनु यच्छन्ति * ।
 मा. यच्छन्ति * । ।
 म. यच्छन्ति * । ।

तीव्रान् घोषान् कृण्वतां वृषपाणयो [ऽ]श्वा रथेभिः
सह बाजयन्तः ।

अपक्रामन्तः प्रपदैरमित्रान् क्षिणन्ति
+शत्रूरनपव्ययन्तः । । ७ । ।

रथवाहनं हविरस्य नाम यत्रायुधं निहितमस्य बर्म ।
तत्रा रथमुप शग्मं सदेम विश्वाहा वयं
सुमनस्यमानाः । । ८ । ।

स्वादुषंसदः पितरो वयोधाः कृच्छ्रेश्रितः
शक्तीवन्तो गभीराः ।

चित्रसेना इषुबला अमृद्धाः सतोवीरा
उरवो व्रातसाहाः । । ९ । ।

ब्राह्मणासः पितरः सोम्यासः शिवे नो
द्यावापृथिवी अनेहसा ।

पूषा नः पातु दुरितादृतावृधो रक्षा +माकिर्णो
अघशंस ईशत । । १० । ।

७ क का. * * कृणुते * ;

मा. * * * वृषपाशयो.

गघ का. प्रमृणीनमित्रात् * शतृँअपव्ययन्तः z

उ. * शत्रूनूरनपव्ययन्तः । ।

८ ख का. निहतस्य *.

घ का. विश्वा(हा←)फा वयँ * z

९ ख का. कृच्छ्रेसृजश् * *.

ग का. * * अवृद्धासु;

मा. * इषुमला अमुद्धाः.

१० कख. का. ब्रह्मणासष् * * * न . . . ।

घ का. * साकिर्णो * * z काण्डः z १२

मा. * माकृण्वो अघसंस * । । १० । । ॥ १०

म. * माकृण्वो * * । । १० । । ॥ १०

१५.११

- शौ.७.५१.१ बृहस्पतिर्नः परि पातु पश्चादुत्तरेत्तस्मादधरादधायोः ।
 इत्यादयः इन्द्रः पुरस्तादुत मध्यतो नः सखा सखिभ्यो
 बरिवः कृणोतु । । १ । ।
- ऋ.६.७५.११ सुपर्णं वस्ते मृगो अस्या दन्तो गोभिः संनद्धा पतति प्रसूता ।
 यत्रा नरः सं च वि च द्रवन्ति तदस्मभ्यमिषवः
 शर्म यच्छान् । । २ । ।
 सुपर्णो वासो यदु सर्पिरासामनो हिरण्यमिषवः पतन्ती ।
 मास्माद् अरन्नमुत आपतन्तीरितः
 प्रहिताः सवितर्जयन्तु । । ३ । ।
- ऋ.१४ अहिरिव भोगैः पर्येति बाहुं ज्याया हेतिमपबाधमानः ।
 हस्तघ्नो विश्वा वयुनानि विद्वान् पुमान् पुमांसं परि
 पातु मृत्योः । । ४ । ।
- ऋ.१३ आ जङ्घन्ति सान्वेषां जघनाँ उप जिघ्रते ।
 अश्वाजनि प्र चोदयाश्वान् समतसु पादय । । ५ । ।

१ कख का. बृहस्पतिर्नष् * * * . दुतोत्तरास्मा

२ कख का. * * * अस्यासि * * सन्नद्धासि पचति *
 उ. सन्नद्धा * * ।

गघ का. * * सज्व * * * तत्रास्सभ्यमृषयः * यच्छान् z
 उ. * नर * * * * * यच्छात् । ।

३ कख का. * * अधि ।
 गघ का. मास्मात् सदन्नसुतापतन्ती उत प्रहिताः सवितुर्जयन्तु z
 मा. मस्माद् । ।

४ क का. पर्येति *
 घ का. * * * * मृत्युः; मा. * पुमांसं * * * । ।

५ कख का. * जघन्ति . . . जघनां * * ;
 उ. * जघन्ति ।
 गघ का. वाजय z
 मा. अश्वाजनित्र प्र चोदयाश्वान् * * । ।

ऋ.६.४७.२७ दिवस्पृथिव्याः पर्योज आभृतं वनस्पतिभ्यः परि संभृतं सहः ।
अपामोज्मानं परि गोभिराभृतमिन्द्रस्य वज्रं हविषा
रथं यज । । ६ । ।

ऋ.२८ इन्द्रस्य वज्रो मरुतामनीकं मित्रस्य गर्भो वरुणस्य नाभिः ।
*सेमां नो हव्यदार्तिं जुषाणो देव रथ प्रति
हव्या गृभाय । । ७ । ।

ऋ.२६ वनस्पते वीडङ्गो हि भूया अस्मत्सखा प्रतरणः सुवीरः ।
गोभिः संनद्धो रथ वीड्यस्वास्थाता ते
जयतु जेत्वानि । । ८ । ।

ऋ.२६ उप श्वासय पृथिवीमुत धां पुरुत्रा ते मनुतां
विष्टितं जगत् ।
स दुन्दुभे सजूरिन्द्रेण देवैर्दूराद् दवीयो अप
सेध शत्रून् । । ९ । ।

६ कख का. दिवष्पृथिव्याष् सम्भृतं सहः.

उ. पर्योत ।

ग का. . . . मोज्मानं ;

घ मा. 'वज्रं' नास्ति ।

७ ख का. * * धरुणस्य *.

गघ का. स इमा * * * * * Z७Z

उ. सेमान् * * * * रथः * * * । ।

८ कख का, म. * वीडङ्गो ।

मा. * वीडङ्गो . . . प्रतरण * ।

गघ का. * सन्नद्धो असि वीड्यस्वास्थाता * * * Z८Z

उ. * सन्नद्धो येत्वानि । ।

९ कख का. तेन सुनुतां * *.

मा. विष्टितं * ।

गघ का. 'स' इत्यतो नास्ति ।

मा. * सजूरिन्द्रेण । ।

ऋ.३० आ क्रन्दय बलमोजो* न आ धा अभि दन
दुरिता बाधमानः।
अप सेध दुन्दुभे *दुच्छुनामित इन्द्रस्य
मुष्टिरसि वीडयस्व ।।१०।।

१५.१२

शौ.६.१२६.३ प्रामूञ्ज जयाभीमे जयन्तु केतुमद् दुन्दुभिर्वावदीतु।
इत्यावधः *समश्वपर्णाः पतयन्तु नो नरो ऽस्माकमिन्द्र
रथिनो जयन्तु ।।१।।

ऋ.५.३१.१ इन्द्रो रथाय प्रपदं कृणोतु यमध्यष्ठान् मघवा जयन्तम्।
इर्य इव पशुभिर्युजोतु* गोपा अरिष्टो जातः प्रथमः
*शिषासन् ।।२।।

१० का. 'अप सेध' इत्यवधिको मन्त्रभागो नास्ति।

क उ. ** वलमोयो ***.

ग मा. ** दुदुभे दुत्सुनामित ; का. . . . शृणुइत ;
म. *** दुत्सुनामित.

१५.१२.१ क का. प्रासूं मा. प्रामुञ्जजयाभीमे जयन्त.

ख म. केतुमदुन्दुभिर्वावदीतु।

गघ का. सनःसुपर्णष् पतयन्ति ** स्माकमिन्द्र ** । २१२

मा. सम्यश्वपर्णाः * ना नरो ।।

म. नानरो ।।

२ कख का. ** प्रमिदं * यमध्यष्ठां **.

मा. * * * * * यमध्यष्ठान् * जयन्तां।

घ म. * जयन्तां।

गघ का. अहिरिव पशून्त्रिर्येतु ** यातु * शिशासं २२२

मा. ** पशुभिर्युजोतु * * * * * प्रथम शिषासन् ।।

म. ** पशुभिर्युजोतु * * * * * शिषासन् ।।

पर्जन्यस्येव स्तनयितुरासोरिन्द्राग्न्योरिव

चेछिद्यते घोषो अस्य ।

ऋ.१.१६३.१ग

पै.१५.११.८ग

साहस्रो वीरः शतं ससन्वानयुतं ससन्वान् रथ मृडेह । । ३ । ।

श्येनस्य पक्षी हरिणस्य बाहू इन्द्रस्य मुष्टिर्मरुतामनीकम् ।

गोमिः संनद्धो असि वीडयस्व । । ४ । ।

ऋ.१.६५.७

उद्यंयमीति सवितेव बाहू उभे सिद्धौ यजते भीम ऋञ्जन् ।

उच्छुक्रमत्कमजते शचीभिर्नवा मातृभ्यो

वसना जहाति । । ५ । ।

उग्री ते नेमी पवी त उग्रा उग्राः शङ्खवो बृहतो रथस्य ।

ईषात्र वेणवो नमतिस्त उग्राग्रिश्चक्षुः प्रवयणं रथस्य ।

तेनामित्रान् प्रमृणन् याहि शत्रून् । । ६ । ।

३ कख का. तेछिद्यते * स्य ।

मा. पर्यन्यस्येव स्तनयितुरासो इन्द्राग्न्योरिव * * * ।

गघ का. सहस्रो * * सिसुन्वानेत् सिसुन्वा * मृकय २३४

मा. ससन्वन् * * । ।

म. -'रः श'- 'न्यानयु'- 'ह' इति नष्टम् ।

४ ख का. अअश्विनोरंसी मरुतामनीकं ।

ग का. * सन्नद्धो * * ; मा. * सन्नद्धो असी * । ।

म. * सन्नद्धो अस * । ।

५ कख का उद्यन्नसीनि ४* मती * * रुजं.

मा. . . यतते * रञ्जन । म. . . रञ्जन् ।

गघ का. उच्छुक्रमत्कमयती शचीभिन् * * * * २५४

मा. उच्छुक्रमत्कमजते . . . । । म. उच्छुक्रमत्कमजते . . . । ।

६ क-घ का. * * * * त उग्राः शंकपो बृहतो रथस्य येषात्र वेणो

नवतद्दुदग्राग्रिश्च चक्षुषु प्रवेणे *

मा. * * * पद ते * * * * । इषात्र . . . उग्राग्रिः श्वक्षुः * * ।

म. * * * पद त * * * * । इषात्र * ।

ङ का. . . . शत्रून् २६४ उ. . . . प्रमृणं * * । ।

अरा नाभयो वलमित्ते अक्ष उग्री ते
कोषी सहनिस्यदाभ्याम् ।

आण्योर्वध्नानुत कोषघोरा स्थानं बन्ध
उत *बन्धुरं ते । । ७ । ।

गीठे बलं मृग एकमङ्गं परा क्रमध्वं मह आ सुवन्त ।
अभीशवो हतानेन वृत्रमयं क्षत्रेण प्रजयास्तूग्रः । । ८ । ।

आ तिष्ठ जिष्णुस्तरसा सपत्नान् साहस्रो वीरः
प्रमृणन् याहि शत्रून् ।
पृष्टियुगे कृणुतं वीर्याणि *तदेतामेतं रथमस्य शम्भे । । ९ । ।

अष्टौ चक्षूषि कवयः सं नमन्त्वश्वा प्राकाशा
ऋजु धावयन्तः ।

अनु त्वा स्कम्भो ददतां पितेव चक्रमाणमैनं
धत्स्वोपस्थे प्र तिरात्यायुः । । १० । ।

- ७ कख का. रा * बलिमित्येक्ष उग्रे * घोषी सहनःस्वराभ्यां
गघ का. आरण्यो वध्नाणिच घोयोरास्त्रानं वंत उत बन्धुरे ते Z७Z
मा. अण्योर्वध्नानुत * * बन्धु * बन्धुरन्ते । ।
म. कोषघोरो * * * बन्धुरन्ते । ।
- ८ कख का. गोष्ठ बलिं मृग एकसङ्गं प्रा * महा सुवंच । क मा. . . . एकमङ्ग;
गघ का. प्रजयास्तूग्रा Z८Z
मा. अभीषवो वृत्रं महं । ।
म. अभीषवो वृत्रमहं । ।
- ९ कख का. * * सहस्वौ सहस्रवीर * * शत्रून् ।
उ. प्रमृणं * * ।
गघ त्रिष्टीयोगे * * उदेतामेतं ६Z उ. . . तदेतामेतं . . . । ।
- १० कख का. * * * * नमन्तिश्वा प्रागाश्वा रथ दावयन्तः
मा. * * * * नमन्त्वश्वा प्राकाश * धावययन्तः ।
म. * * * * नमन्त्वश्वा * * * ।
गघ का. * प्रस्कम्भो दधतीं . . . चक्रमाणमै Z9०Z
उ. धत्सोपस्थे । ।

कविभिः *स्यूतः स रथे विबद्धः स धन्वधिर्धनु-
चित्ते जजान ।

अनुप्रास्येमानि* पृथुमध्यमान्यश्वेभ्यः
शंत्वाय कविभिः कृतानि
तेभिष्टे शर्म *यच्छन्तु देवाः ।।११।।

१५.१३

(शी. ११. ६. १-६, १५)

अग्निं ब्रूमो वनस्पतीनोषधीरुत वीरुधः ।

इन्द्रं बृहस्पतिं सूर्यं ते नो मुञ्चन्त्वंहसः ।।१।।

ब्रूमो देवं सवितारं धातारमुत पूषणम् ।

त्वष्टारमग्र्यं ब्रूमस्ते [.....] ।।२।।

ब्रूमो राजानं वरुणं मित्रं विष्णुमथो भगम् ।

अंशं विवस्वन्तं ब्रूमस्ते [.....] ।।३।।

११ कख का. * स्यूतः सरथं * स्वयं धनुर्धन धनुत्त्ये दधानः

मा. * स्यूतः * * * * * दन्वधिर्धनु . . . ।

म. * स्यूतः * * * * * ।

गघ का. * प्रास्येवान् प्रतितिवुद्धयमान्यश्वेभ्यः संताय * *

मा. अणु प्रासेमानि पृथुमध्यमान्यश्वेभ्यः

म. अणु प्रासेमानि

ङ का. यच्छन्तु * २४२

उ. यच्छन्तु । १२ ।। ३११ ।।

१५.१३.१ ख का. नोषधीरुत * .

घ का. * * मुञ्चन्त्वंहसः २२२ मा. * * मुञ्चन्त्वंहसः ।।

२ का. नास्त्ययं मन्त्रः ।

३ कख का. * * * विष्णुमथो * ।

गघ मा. अशुं * ब्रूमस्ते ।। म. अंशुं * ब्रूमस्ते ।।

गन्धर्वाप्सरसो ब्रूमो अश्विना ब्रह्मणस्पतिम् ।
 अर्यमा नाम यो देवस्ते [.] । । ४ । ।
 वातं ब्रूमः पर्जन्यमन्तरिक्षमथो दिशः ।
 आशाश्च सर्वा ब्रूमस्ते [.] । । ५ । ।
 अहोरात्रे इदं ब्रूमः सूर्याचन्द्रमसा उभा ।
 आदित्यान् सर्वान् ब्रूमस्ते नो मुञ्चन्त्वंहसः । । ६ । ।
 मुञ्चन्तु मा शपथ्यादहोरात्रे अथो उषाः ।
 सोमो मा दिव्यो मुञ्चतु यमाहुश्चन्द्रमा इति । । ७ । ।
 पञ्च राज्यानि वीरुधां सोमश्रेष्ठानि ब्रूमसि ।
 भङ्गो दर्भो यवः सहस्ते नो मुञ्चन्त्वंहसः । । ८ । ।
 ये ग्राम्याः सप्त पशव आरण्या उत ये मृगाः ।
 शकुन्तान् पक्षिणो ब्रूमस्ते नो मुञ्चन्त्वंहसः । । ९ । ।

-
- ५ का. * ब्रूमर्षर्जन्य अन्तरिक्षमथो *. . . . सर्वब्रूमस्ते २५२
 ६ ख का. सूर्याचन्द्रमसा उभा ।
 घ मा. मुञ्चत्वंहसः । ।
 ७ कख का. * * * * * वृषा ।
 मा. * * सपथ्यादहोरात्रे * * ।
 गघ का. * * दित्यो * * * * * ७७
 उ. * * * मुञ्चन्तु । ।
 ८ कख का. * राज्यान् वीरुधान् सोमश्च . . . * ।
 गघ का. * * यदस् २८२
 मा. * * * * * मुञ्चत्वंहसः । ।
 ९ क का. * ग्राम्यस् * * .
 गघ का. * * ब्रूमस्ते २६२
 मा. * * ब्रूमस्ते नो मुञ्चत्वं ।
 म. * * ब्रूमस्ते । ।

भवाशर्वाविदं ब्रूम उग्रः पशुपतिश्च यः ।
इषूर्वा एषां विद्यस्ते नो मुञ्चन्त्वंहसः ।। १० ।।

१५.१४

(शी. ११.६.१०-१४, १६-१९, २१, २२)
यज्ञं ब्रूमो यजमानमृचः सामानि भेषजा ।
यजूंषि होत्रान् ब्रूमस्ते नो मुञ्चन्त्वंहसः ।। १ ।।
ऋतून् ब्रूम ऋतुपतीनार्तवौ उत हायनान् ।
समाः संवत्सरान् मासस्ते नो [.] ।। २ ।।
दिवं ब्रूमो नक्षत्राणि भूमिं यक्षाणि पर्वतान् ।
समुद्रा नद्यो वेशन्तास्ते [.] ।। ३ ।।
सप्त ऋषीन्वा इदं ब्रूमो [५] पो देवीः प्रजापतिम् ।
पितॄन् यमश्चेष्टान् ब्रूमस्ते [.] ।। ४ ।।

-
- १० क का. भवाशर्वा इदं ब्रूमा.
गघ का. एषा नो ज्यन्त्वंहसः २१०२ का ४२
म. इषूर्वा विद्यस्ते ।। १३ ।। ऋ१० ।।
मा. मुञ्चत्वंहसः ।। १३ ।। ऋ१० ।।
- ११.११.१ का. मृचास् * * ।
मा. द्वितीयपादस्यान्ते छेदो नास्ति ।
गघ का. * होताब्रूमस्ते २१२
मा. * होत्रान् मुञ्चत्वंहसः ।।
- २ कख का. * * ऋतवतीनार्तवौमुत हायिनस् ;
मा. ऋतून् नार्तवाङ् * * ।
म. नार्तवाङ् * * ।
गघ का. समान् * माजहस्ते २२२
उ. * सम्वत्सरान् ।।
- ३ ख-घ का. भूमिं * पार्वतान् * * वेशन्तास्ते २३२
- ४ ख-घ का. पो देवीं प्रजापतिं * यमश्चेष्टानि २४२

विश्वान् देवानिदं ब्रूमः सत्यसन्धानृतावृधः।

विश्वाभिः पत्नीभिः साकं ते नो मुञ्चन्त्वंहसः ।।५।।

आदित्या रुद्रा वसवो देवा दैवा अथर्वाणः।

अङ्गिरसो मनीषिणस्ते [.] ।।६।।

ये देवा दिविषदो ऽन्तरिक्षसदश्च ये।

पृथिव्यां शक्रा^१ ये श्रितास्ते [.] ।।७।।

एत देवा दक्षिणतः पश्वात् प्राञ्च उदेतन।

पुरस्ताच्छक्रा^२ उत्तराद्विश्वे देवाः समेत्य ते^३ [. . .] ।।८।।

अरायान् ब्रूमो रक्षांसि सर्पान् पुण्यजनानुत।

मृत्यूनेकशतं ब्रूमस्ते नो मुञ्चन्त्वंहसः ।।९।।

५ क मा. विश्वां ;

घ मा. * * मुञ्चत्वंहसः २५२

६ ख का. * * अथर्वाणः.

मा. * * नथर्वाणः।

पञ्चम-षष्ठमन्त्रयोर्मध्ये मा. 'ऋतूनब्रूमऋतुपतीनार्त्तवाङ् उत हायनान्।' इति।

७ खघ का. अन्तरिक्षसदश्च ये देवा मृत्यूने २५२

उ. शक्रा ये श्रितास्ते ।।

८ कख का. ये * * * * उदेतु नष्.

मा. * * दक्षिणत * * *।

गघ का. पुरश्चक्रा समेतु * २८२

मा. पुरस्ता शत्रा उत्तरा

म. पुरस्तात् शत्रा ।।

द्र. का. 'दक्षिणतष् . . . देवा' इत्यावृत्तम्।

९ कख का. रायां ब्रूमो * *

घ मा. मुञ्चत्वंहसः ।।

या देवीः पञ्च प्रदिशो ये देवा द्वादशार्त्तवः।
संवत्सरस्य ये दंष्ट्रास्ते नः सन्तु सदा शिवाः ।। १० ।।

भूतं ब्रूमो भूतपतिं भूतानामुत यस्पतिः।
भूतानि सर्वा ब्रूमस्ते नो मुञ्चन्त्वंहसः ।। ११ ।।
इति तृतीयोनुवाकः

१५.१५

यावद् धौर्यावत् पृथिवी यावत् पर्येति सूर्यः।
तावत् त्वमुग्र ओषधे परि पाह्यरुन्धति ।। ११ ।।

अरिष्टस्त्वा खनत्यरिष्टाय खनामि त्वा ।

ऋ. १०.६७.२० गघ द्विपाञ्चतुष्पादस्माकं सर्वमस्त्वनातुरम् ।। १२ ।।

१० कख का. *** प्रदिश ** द्वादशतुवः

मा. * * * * * द्वादशार्त्तवः ।

गघ का. * ते २१०२

उ. सम्वत्सरस्य ।।

११ ख मा. भूतानामुत ।

घ मा. नो मुञ्चन्त्वंहसः ।। १४ ।। ऋ ११ ।।

काण्डिकान्ते का. इति तृतीयोनुवाकश्चवदशः २२

१५.१५.१ कख का. योवद् यवात् * * ;

मा. याव धौ या पृथिवी * * * ।

म. याव ।

गघ का. * त्वमुग्रोषधी * पाह्यरुन्धती २२१२

उ. ताव ।।

२ कख का. . . . खनत्परिष्टाय * * .

गघ का. . . . सर्वमस्त्वनापरम् २२२

मा. द्विपाञ्चतुष्पादस्माकं ।।

- क पै.६.४.१घ देवानामसि स्वसा मरुतामसि सञ्चरी ।
 शौ.६.१०६.२गघ यं जीवमश्नुषे त्वं न स रिष्याति पूरुषः । । ३ । ।
- तु. पै.७.१०.६ अरुन्धती नामासि तृतीयस्यामितो दिवि ।
 तत्रामृतस्य रोहणं तेन *त्वाच्छावदामसि । । ४ । ।
- ५,६
 तु.शौ.७.६६.१ शं त आपो हृद्याः शं ते कुलिज्या उत ।
 शं वातः शं बृहस्पतिः शं ते तपतु सूर्यः । । ५ । ।
- शं त इन्द्राग्नी भवतां शं रात्री प्रति धीयताम् ।
 शं ते पृथिव्यां वीरुधः शमु ते सन्त्वोषधीः । । ६ । ।
- बह्वीषु हि त्वामविदमोषधीं वीर्यावतीम् ।
 घ पै.५.२३.२घ अरुन्धति त्वामाहार्षमितो मा पारयानिति । । ७ । ।

-
- ३ कख का. तेवानामसि * म xx सि सिञ्चनी ।
 गघ का. रिष्यात् पूरुषेः * 232
 मा. यञ्जीवमश्नुसे * * * * । ।
 म. यञ्जीवमश्नुषे * * * * ।
- ४ घ का. * त्वाच्छावदामसि 242
 मा. * त्वच्छावदामसि । ।
 म. * त्वाच्छावदामसि । ।
- ५ कख का. छन्धापो दद्याश् छन्दे कुलिज्या * ।
 उ. शन् * * * शन् * * * । एवमुत्तरत्रापि ।
 गघ मा. * * * बृहस्पति शन् * * * । ।
- ६ कख का. प्रवि धीयताम् ।
 गघ का. * * * * सहवस् सन्त्वोषधीः 2
 मा. शन् * * * * स्यन्त्वोषधीः । ।
- ७ का. बह्वीकृत्वामविदमोषधि वीर्यावती ।
 * त्वामहर्षिमितो 2

अभिप्रेप्सेव जीवन्तमभि दस्येदरुन्धती ।

एषादविद्वद्यभेषजी देवी वातीकृतस्य च ।।८।।

अनु षिञ्च नस्तत् कुर्वगदो वै भविष्यति ।

गपै.१६.२७.१०ग वातीकृतस्य भेषज्यागन् देव्यरुन्धती ।।६।।

क पै.२.२.३क मा बिभेर्न मरिष्यस्यगदो वै भविष्यसि ।

वातीकृतस्य भेषज्यागन् देव्यरुन्धती ।।१०।।

१५.१६

अरुन्धत्यः सं वदन्ते गावः प्रब्राजिनीरिव ।

यमातुरमभिगच्छामावतं कृणु मावतं ।।१।।

-
- ८ का. * प्रेप्सीउप जीवन्तिमगधश्चेदरुन्धती ।
एषा च विश्व . . . वातीकृतश्चन ४
- द्र. ग < एषातिविद्ध . . . ?
- ६ कख का. अनि षिञ्च नश्च क्रुर्ध्वगदो * भविष्यसि ।
मा. * शिञ्च ।
गघ का. * भेषज्यागं ४१०४४ काण्ड ४
मा. * भेषज्यागं ।।
- ६ ख 'भविष्यसि' इति शोधः?
- १० का. नास्त्ययं यन्त्रः ।
- गघ मा. * भेषज्यागं ।।१५।। ४१०।
- १५.१६.१ कख का. अरुन्धत्यस्य * ग्रावाष् ।
मा. अरुन्धत्यः सम्यदन्ते ।
म. * सम्यदन्ते ।
- गघ का. इमा त्वरमिवगच्छामावर्धि * मार्ति ४१४
उ. यमातुरमभिगच्छामावतं ।।

इमं मे त्वं *जरामृत्युं पुरुषं कृण्वीषधे ।
राज्ञी हि सर्वासामस्योषधीनामरुन्धती ।। २ ।।

त्रायमाणा ह्यसि जीवला वीर्यावती ।
अरुन्धति त्वामाहार्षमिती मा पारयानिति ।। ३ ।।

दिग्धेन च विद्धस्याघस्याघविषा च या ।
अरुन्धति त्वं तस्यासि विषस्य विषदूषणी ।। ४ ।।

आहेयेन च दष्टस्याघस्य[घविषा . . . ।
.....] ।। ५ ।।

वातीकारेण च क्षिप्तस्याघस्य[.....] ।। ६ ।।

भवेन च [.....] ।। ७ ।।

शर्वेण च [.....] ।। ८ ।।

रुद्रेण च [.....] ।। ९ ।।

पशुपतिना च क्षिप्तस्या [.....] ।। १० ।।

२ कख का. * * * जरांमृत्युं * कृण्वीषधे ।

उ. * * * जरामृत्यु ।

गघ का. 'हि' इति नास्ति ।

म. राज्ञ ।।

३ गघ का. अरुन्धति त्वं तस्यामि विषस्य विषदूषणी Z३

४ कख का. अदिग्धेन * स्याघविष * *

५ का. आहेन * Z

६ का. वाचीकारेण च क्षुप्तस्य Z

७ मा. नास्ति ।

८ का. नास्ति । .

१० का. * * क्षुप्तस्य Z१०ZZ काण्डः २Z

१५.१७

उग्रेण च देवेन च क्षिप्तस्य[अघस्याघविषा. . .]

.]॥१॥

महादेवेन च क्षिप्तस्य [.]॥२॥

ईशानेन च क्षिप्तस्याघस्याघविषा च या [।

अरुन्धति]॥३॥

यत् पृथिव्यां विषं वीरुत्स्वधि यद्विषम्[।

.]॥४॥

यदोषधीभ्यः संभरन्ति ब्रह्माणो मेनये विषम्[।

.]॥५॥

यद् ब्राह्मणाः संभरन्ति *तृष्टमाशीविषं विषम्[।

.]॥६॥

-
- १ का. * * * * क्षुप्तस्य Z
- २ का. * * क्षुप्तस्य Z
- ३ का. ईशनेन च क्षुप्तस्य अघस्याघहविषा * *।
- ४ का. * * * वीरुत्सूर्यद्विषं Z३Z
मा. * * * वीरुत्स्यधि।।
- ५ का. . . . सम्भरन्ति ब्राह्मणो मिनये *।
मा. संभरन्ती * * *।।
म. सम्भरन्ति * * *।।
- ६ का. यद्ब्राह्मणास् सम्भरन्ति तिष्ठमासीद्विषं * Z४Z
उ. दृष्टमाशीविषं *।।

यः क्षितो मृत्युनायस्मैर्यो दष्टस्तृष्टदंशमभिः ।
अरुन्धति त्वं तस्यासि विषस्य विषदूषणी ।। ७ ।।

सं जिहीष्वामुक्था यक्ष्मादारुक्षो लोकमुत्तमम् ।
अपा जीवसि पात्रेणाधि जीवपुरा इहि ।। ८ ।।

१५.१८

अप्सरसो वि वो यकृद्धि वो भिनधि मेहनं ।
वि चण्डालं व्यर्जुनं वि ववृत्रं भिनधि वः ।। १ ।।

तु.क्र.१०.१५५.४ विश्वजन्याः पाञ्चजन्या महारुक्माः शिखण्डिनीः ।
सर्वा इन्द्रस्य वज्रेण हता बुद्बुदयातवः ।। २ ।।

अन्धाचीमसिताचीमुलूखलस्य बुध्नेन ।
अवैतं वत्सपं जहि ।। ३ ।।

दूरादेनाः प्रत्यपश्यमापतन्तीरथो दिवः ।
देवानां हव्यमोहनीरिन्द्रो अप्सरसो हनत् ।। ४ ।।

७ कख का. म क्षुतो मृत्युनाय x x १ दृष्टस्तृष्टदंशमभि ।
मा. दृष्टस्तृष्टदंशमभिः ।
म. दष्टस्तृष्ट→]दंशमभिः ।

८ का. संजीष्णामु(→ धु ? यु?) कृत्वायष्मादार्ष्यो
अपावकीयस्वापात्रेणाधि जीवपुराहि २६२ का ३२

१५.१८.१ का. * दिवो दिवो हिक्षत्रिवोहि * *
व्य तंडालं . . नमु पवृत्रं भिनदिव २१२

ग उ. * चण्डालं

२ का. * पञ्चन्या महारुक्मा शिखण्डिनी । * * वज्रेणा * बुद्बुदयातव
२२२

३ का. मुलूखलस्य बुध्नेन अहितं * * २३२
ख मा. मूलूखलस्य * ।

४ क उ. दूरादेना ; का. प्रपश्य-
गघ का. देवाना हव्यमोहनीमिन्द्रो प्सरसो * २४२

आ हता अप ता इतः खलादिव यातुधान्यः ।

अमुं गच्छत* पूरुषं समुद्रमपगच्छति* ।।५।।

दिवं गच्छन्तु* दिव्याः सरो गच्छन्तु* सारसीः ।

उलूखलस्य यो गृहस्तदु गच्छन्त्यामुरीः ।।६।।

आस्कन्दिके विस्कन्दिके पराचीरप नृत्यतु ।

सारङ्गेण शुना सह ।।७।।

यः सारङ्गो हिरण्यदन्* श्वा दिव्यः परिप्लवः ।

तस्याहं नाम जग्रभास्मा अरिष्टतातये ।।८।।

अद्यां ते विरणी पराचीरप नृत्यत ।

शृणामि घोरा वः पृष्टी ब्रह्मणा कीकसा उत ।।९।।

५ का. अ हता पतायति इमं गच्छतः २५२

६ कख का. सारसी । मा. * * दिव्या . . . ।

गघ का. उलं आलस्य * गुलस्तदगच्छन्त्यामुरीः २२

मा. उलूखलस्य । ।

७ का. यस्कन्दिके वस्कन्दिके नृत्यतश्

शार्ङ्गेन * * २७२

ग उ. * शुना * । ।

८ कख का. * शार्ङ्गं हिरण्यदं अश्वा * *

उ. * * हिरण्यदं स्वा * * ।

ख का. जग्रभा अस्मा * २८२

उ. तस्याहन् * जग्रभास्मारिष्टतातये । ।

९ का. कङ्कते दीर्ण पराचीरप नृत्यतश् ।

* * व २९२

एकत्रिंशदश्ववतीश्चतस्र उत गुङ्गवः ।
 शिवा दश शृता दश केशिनीः पञ्चविंशतिः ।
 इदमुलुङ्गुलुकाभ्यो अप्सराभ्यो ऽकरं नमः ।।१०।।

१५.१६

याः प्रेङ्खे प्रेङ्खयन्ते सन्ताने मालवा इव ।
 इदमुलुङ्गुलुकाभ्यो अप्सराभ्यो ऽकरं नमः ।।]।।१।।

१.७.१३.२

याः पुरस्तादाचरन्ति साकं सूर्यस्य रश्मिभिः ।
 (इदमुलुङ्गुलुकाभ्यो * * * ।।) ।।२।।

या अधरादाचरन्त्यनसा छदिसा सह ।
 (इदमुलु * * * * *) ।।३।।

याः पश्चादाचरन्त्यन्धेन तमसा सह ।
 (इदमुलु * * * * * ।।) ।।४।।

या उत्तरादाचरन्ति वर्षेण विद्युता सह ।
 (इदमुलु * * * * * ।।) ।।५।।

१० का. एकल्यंस(→र्ण्यश)दग्धवती चतस्र उद कङ्कवश्
 * * शृता * * पञ्चविंशतीः २१०२
 यदमुलुङ्गुलुकाभ्यो प्सराभ्यो करं *.
 अन्तिमपादद्वयमुत्तरकाण्डिकायाः प्रथममन्त्रांशत्वेन पठितम् ।

१५.१६.१ का. याष् प्रयंखे प्रयंखयन्ते संत्वानेन माल्वा यवः २१२

२ का. * * * * चरन्त्यार * * * २२२

३ का. याधरदाचरन्त्यरसात् सरुषा * २३२

४ का. यष् * * * * * २

५ ख का. * विद्युतास् * २४२

ख.पै.७.१३.७^ख

या अधस्तादुद्वीक्षन्ते साध्यक्षि करिक्रतीः।

(इदमुलु।।)।।६।।

या उपरिष्ठादवेक्षन्ते नीलव्यक्तानि बिभ्रतीः।

(इदमुलु।।)।।७।।

या अन्तरिक्ष ईरयन्ति वातेन रेष्मणा सह।

(इदमुलु।।)।।८।।

पै.७.१३.११^{कख}

या नदीः (प्रतिगाहन्ते संरभ्य कन्या इव।

इदमुलुङ्गुलु।।६।।

१२^{कख}

यास्तीर्थानि विगाहन्ते ऽघ्न्याः *श्वसतीरिव।

इदमुलु।।१०।।

१३^{कख}

याः समुद्रादुच्चरन्त्युच्चैर्घोषान् करिक्रतीः।

इदमुलु।।११।।

१४^{कख}

या गच्छन्ति जनंजनमिच्छन्तीः प्रयुतं बहु।

इदमुलुङ्गुलुकाभ्यो अप्सराभ्यो ऽकरं नमः।।१२)

इति चतुर्थोऽनुवाकः

६

का. * अधस्तादुदीक्षन्ते साचक्षु कनिक्रती २५२६-१२

७

का. * उपरिष्ठादवीक्ष्यन्ते * बिभ्रती २६२

मा. नीलव्यक्तानि *।।

म. नीलव्यक्तानि *।।

द्र. मा. 'साध्यक्षि करिक्रतीः। या उपरिष्ठादवेक्षन्ते' इति पुनः पठितम्।

८

क का. * अन्तरिक्षे रयन्ति

ख उ. रेष्मणा *।।

६-१२

का. या नदीरिति चतस्रः २७२ इदमुलुङ्गुलुकोत्तरा २८२ काण्डः ५२२

इति चतुर्थानुवाकपञ्चदशः २

मा. या नदीरिति चतस्रः।। इदमुलुकोत्तराः।।१६।।३।।

म. या नदीरिति चतस्रः।। इदमुलुङ्गुलुकोत्तराः।।१६।।३।।

१५.२०

(तु.ऋ.२.३३)

तु.ऋ.२ त्वज् जाता रुद्र शन्तमा त्वं हि नो बभूर्या भेषजेभिः ।
व्यक्ष्मां यावयास्मद् व्यंहो* व्यमीवाश्चातयास्मद्
 'विषूचीः । । १ । ।

तु.ऋ.३कख त्वं देवानामसि रुद्र श्रेष्ठस्तवस्तवस्तवसामुग्रबाहो ।
 हृणीयसा मनसा मोदमान आ बभूविथ
 रुद्रस्य सूनोः । । २ । ।

तु.ऋ.४ग, ६क, ३गघ त्वं हि नो वीरौ ईरय भेषजेभिरुं नो
 भवन्तमघवो मरुत्वं ।
 करा नः पारमंहसः स्वस्ति विश्वा अभीतीरप
 सेधास्मत् । । ३ । ।

१ क उ. * * * सन्तमा

ख का. नो * * बभूज्या *; मा. * * * वेभूर्या ईरय * ।

ग का. वीक्ष्मान् यावयास्मद् व्योहो मेवश्चातयास्मद् विषूची २१२
 उ. यङ्गो विषूचीः । ।

२ कख का. रुद्रश्च स्तपस्तवस्तवसा . . . ।

मा. छस्तवस्तवसा . . . ।

द्रः

'श्रेष्ठस्तवस्तमस्तवसामुग्रबाहो' इत्येव शुद्धः पाठः

ऋ.२.३३.३ख- पादादनुमेयः, पैपलादमन्त्रे कथञ्चिद्विकृतिं गतः ।

गघ का. हरिणीयसा * मोदमाना बभूयव्यथ * सूनो २२२

३ का. * * * वीरौ ईरि नो वनमघवो * कचा नष्पातुमंहस
 * विश्वाभीतीरप २३२

मा. * * * वीराङ् * भेषजेभिरन्यो ।

* न पात(←२)मंहसः * * अभीतिरप ।

म. * * * वीराङ् * भेषजेभीरुन्यो . . . । . . . अभीतिरप . .
 . । ।

क्र.७^घ

त्वं हि नो वृषभ चक्षिमेष्टा अस्मै रुद्रायोग्राय मीदुषे ।
क्षयद्वीराय प्र भरामहे मतिं यथा नः शमसो द्विपदे
शं घतुष्यदे ।।४।।

क्र.७^{क-ग}

क्व तेषु रुद्र हस्तो मृडयाको जलाषः ।
अपभर्ता रपसो दैव्यस्य ।।५।।

क शी.२.१०.५^ब

प्र यक्ष्मः प्र निर्वृतिरेत्वस्मत् सेनेव^१ सृष्टा प्र चताममीवा ।
आराधत् सना वृजना जहीति ।।६।।

क-ग

क्र.२.३३.१०

क-ग

+अरुहं धनुर्हितं विभर्ष्यहं^२ निष्कं रजतं विश्वरूपम् ।

घडशी.११.२.२५^{ग-घ}

अरुहं दयसे विश्वमेजन्न ते दूरं न परिछास्ति ते भव
सद्यः सर्वान् परि पश्यसि भूमिम् ।।७।।

४ कख का. * * * * चक्षमेष्टा युस्मे ।

गघ का. क्षीरवीराय २४

उ. * प्र तरामहेति * नस्तमसो * * * ।

५ का. * चेतु * * * * अपिभर्ता * * २५ ।।

६ कख का. परि निदधिरत्वस्मत् स्येनेवसिष्टा पृतदानमीवाः

मा. यक्ष्म सेनोव * * चताममीवां ।

म. . . . सेनोव . . . ।

ग का. आराध्वंसैना व्रतना जैताः २६२

मा. * * * जहिति ।।

प्र.

ख < चतानमीवाः ?

७ कख का. अरुहं धनुर्हितं विभर्ष्यहं * * * .

मा. अरुहं धनुर्हितं विभर्ष्यहं * रजतं * ।

म. अरुहं (→हंघ) नुहं (→दि) तं विभर्ष्यहं * * * ।

गघ का. अरुहं निधं ते विषमेजं न * * नु परिछास्ति * *

मा. अरुहं निधं; म. अरुहं निधं परिछास्ति * * .

ङ का. * * * पश्यामि * २७२

श्री. १.१३.१

नमस्ते अस्तु विद्युते नमस्ते स्तनयिलवे^८ ।नमस्ते ^८अस्त्वश्मने येन प्रदिशमस्यसि ।।८।।मा देवानामुग्र राजन्नस्माकं पुरुषा रिषन्^९ ।

रक्षांस्यस्मद् यस्मांश्च नाशयामसि ब्रह्मणा ।।९।।

ब्रह्मणेतो नाशयामो यत् किञ्चाङ्गेष्वामयत् ।

शल्यां यस्मस्याथो रोपीस्ता इतो वि नयामसि ।।१०।।

१५.२१

नयामि वां पशुपती धृतेनाज्येन वर्धयन् ।

यं द्विष्णो यश्च नो द्वेष्टि तस्य वेशः करिष्यथः^{११} ।।११।।

अधि ब्रूतं पशुपती द्विपदे मे चतुष्पदे ।

प्रसूतौ यत्र जघ्नतुस्ततो मेमातरं रिषत् ।।१२।।

८ कख का. स्तु * । . . . स्तनयिलुवे ।

उ. स्तनइलवे ।

गघ का. स्त्वश्मने । येना दूरात् प्रदिजस्ससि २८२

उ. अस्त्वस्यने ।।

९ कख का. * राजमस्माकं * रिषं;

उ. रु(=ऋ?) षन् ।

गघ का. रक्षांसियस्माद् रक्षांसि * * २९२

१० ख-घ का. यदिकिं चाङ्गेष्वारुहत् । * यस्मस्यातो रोपीस्त * * * २१०२

१५.२१.१ क का. * त्वां *; मा. * * पशुपतीं;

गघ का. वेषस्करिष्यताः २१२

म. यन् करिष्यथ । ।

मा. देशः करिष्यथ । ।

१२ क मा. * * पशुपतीं;

म. * वृत्तं *;

गघ का. प्रसूतौ * जघ्नतस्ततो * मापरं वृषा २२

मा. विषत् । ।

या वां रुद्रः शिवा तनू या वां सन्ति रोगणाः ।
या वामायुष्मतीस्तनूस्ताभिर्नो मृडतं युवम् । । ३ । ।

न प्र भिनन्ति व्रतिनो व्रतानि सत्यं जिम्बन्तो विदथा वदन्तः ।
यस्येमे रोदसी उभे संयुक्ते मनसा हृदा । । ४ । ।

स प्रजानां प्रजापतिः साधु रक्षति वर्षति ।
स वेद रत्नभेषजं देवेभ्यस्पर्याभृतं
तेन नो मृडतं युवम् ।
जीवातवे न मर्तवे (ऽ)थो अरिष्टातये । । ५ । ।

ऋ. १०. ६०

(८, ६, १०) गघ

सगुणास आसते संयुक्ता बलाय कम् ।
तेषां यदिन्नियं बृहच्चित्तिरोचतिरोचना । । ६ । ।

ये ते रोचने बृहती अन्तरिक्षे अथो दिवः ।
ताभ्यामुप प्र याहि नः सर्ववीरौ अरिष्यतः । । ७ । ।

-
- ३ का. * रुद्राश्च * * * * सन्त्यरोगिणी । प्र. < अरोगणाः
गघ का. * वामायुष्मती तनूस्ताभिर्नो मृडतं * २३२
मा. या वामायावामायुष्मतीस्तनुस्ता । ।
म. * वामायुष्मतीस्तनुस्ता । ।
- ४ का. * * मृडन्ति व्रतिनो * * जन्वन्तोदि * * यास्येमे रुदसी. . . ।
- ५ कख का. * प्रजानां प्रजापति * वर्षति * ।
मा. * प्रजाना * सुधु रक्षति (→त्ती) * ।
म. * * * * रक्षती (→ति) * ।
गघङ का. * * रत्नभेषजं मृडतं * २४२
छ का. अथो * २
- ६ कख का. सगुणासासते * बलाय * ।
घ का. - चित्तरोचित . . . २५२
- ७ क का. एते * बृहती; ख उ. * * दिशः ।
ग का. ताभ्यामप्रहिन्स् * अरिष्यते २६२

सर्ववीरा अरिष्यन्तो रोचने अधि तस्थिम ।
यथा नस्तृष्णमद्भुसु दिवि क्षिपद्भ्यो अप्सु या ।।८।।

१५.२२

इन्द्राग्नी हुवे प्रथमौ ह्यामि मरुतः शिवां ।
ह्यामि विश्वां देवानिमं होममवन्तु मे ।।९।।

त्वं प्रथमो अमृतत्वमग्ने देवो देवत्वं प्रथमो जिगेथ ।
तव दिवि हृदयं सं बभूव स नः शिवा आपो
जातवेदो नि यच्छ ।।१०।।

पै. १२.१८.१ अग्नावग्नि[श्चरति प्रविष्ट ऋषीणां पुत्रो अधिराज एषः ।
तस्मै जुहोमि हविषा घृतेन मा देवानां
यूयवद् भागधेयम् ।।११।।]

८

का. सर्ववीरौ * रोचनो * तस्थिमा ।
* नक्षिपुनवद्भुसु दिवः क्षुभ्योऽप्यु सूर्यः २२

ग

उ. * नस्तृष्णमद्भुसु ?

१५.२२.१ कख का. * * प्रथमो * । मरुत *.

मा. इन्द्राणी ।

गघ का. * विश्वा देवानिमो होममवन्तु * २१२
उ. होममन्तु * ।।

२

का. * * मृतत्वमग्नि * * * जिगेथः
* * * * * मनः शिवापो * * यच्छ २२२

ग

उ. * दिहृदयं * *.

३

उ, का. अग्नावग्निरित्येका ।

द्र.

पाठः पै. १२.१८.१ मन्त्रात्सब्धः ।

ये देवा दिवि *ष्ठ ये पृथिव्यां जातवेदो य उरावन्तरिक्षे ।

ये गिरिषु पर्वतेष्वपस्वन्तस्ते देवा

अशनिं यावयाथ ।। ४ ।।

मित्रं दिग्भिः कृणुष्व जातवेद आशाभिर्मित्रमधिपा

विपश्यित् ।

मा नो हिंसीर्दिव्येनाग्निना सस्यां येन यन्ति

मरुतं स्पर्धमानाः ।। ५ ।।

विद्योतमान स्तनयन् वृषेवैषि कनिक्रदत् ।

भीमः पर्जन्य ते रथः स उ नः शर्म यच्छतु* ।। ६ ।।

ये विद्युतमशनिमातन्वन्ति मरुतः सलिलादधि ।

कृथै नो विश्ववाराया अवधन्वा नि तन्वताम् ।। ७ ।।

यो विद्युतमशनिमातन्त्यन्तरिक्षादुत *वातादिवश्च ।

तेभ्यो मरुद्भ्यो नमो (ऽ)स्त्वोजसे ।। ८ ।।

४ क उ. * * * * ष;

का. * * * * छा;

ख का. * * उदावन्तरिक्ष;

मा. * यङ्तरावन्तरिक्षे ।

ग का. यद् * देवाशने यावयादितः ४४२

५ का. * दिग्भ्यश्च * जातवेदा * विपश्यित् ।

* * हिंसीर्दिव्येनाग्निना सस्येन यन्तु * स्पर्धमाना ४५२

६ क उ. * स्तनय.

गघ का. * * * * शौ नश्श यच्छतु ४६२

मा. * पर्यन्य * ।

७ का. यो विद्युतमश ।

कृथि * * वदन्वा * * ४७२

८ का. * मशनं पातयन्त्यन्तरिक्षादुत वातादिवश्च ।

* गृद्भ्यो ४८२

ख उ. . . . पातादिवश्च ।

ता यन्तु स्वरंकृताः स्योनाः शिवतमाः पथा ।

मा न इन्द्र यवं वधीर्मित्रमैनेन कृण्वहे । । ६ । ।

दर्भो अग्र ओषधीनां शतकाण्डो अजायत ।

स देवैः प्रहितो (S) यमागन् स्वस्तये वृषा मरुद्भिः
सह संविदानः* । । १० । ।

१५.२३

वृषाक्षस्यासुरस्य मेनिरसि तां त्वया तथा वेद
कर्णस्य कौविदस्येवमाशा ।

तां माभ्यव गा द्वादशाङ्गानि वि रक्षे । । १ । ।

असिर्मे तिग्मस्यायस इन्द्राग्निभ्यां सुसंशितः* ।

तेन सेधामिदादुनि कृषिं मे माव गादिति
सस्यं मे मा वधीदिति । । २ । ।

६ क का. * यन्ति स्वरंकृता; मा. अयन्तु *.

गघ का. सा ना * इमं वधी मित्र * २६२

१० का. * ग्र * शकाण्डो * ।

*** यमागं * * मृद्भिः सह संविधानः २१०२ काण्डः ३२

घ उ. . . . संविदानः । । २२ । । ३ । ।

१५.२३.१

का. वृषाक्षस्यासुरस्य तान्वा * * कतमस्य कौविदस्योव

माषात् * नाभ्यम कान द्वादशाङ्गानि वृक्षये २१२

मा. वृषाक्षस्या * * * वेदि (→द) . . . माभ्यव शा .

. . . । । म. द्वादशाङ्गानि * * । ।

२ कख का. असृङ् मे तिग्मस्याह्लमिन्द्राग्निभ्यां सुसंशितः.

उ. सुसंशित । द्र. < तिग्मः स्वायसः ?

गघङ का. * सेधाम्युदादिति कृषिन्मे मावदीरिति शस्यन्मे मा वदीरिति
२२२

घ मा. * * मावशादिति.

द्र.

२ग < तेन + सेधामि + उत् + आदुरिं > तेन सेधाम्युदादुरिं . . . ?

मरुतः परि वृद्धि नो दिवः शुद्धेभिरश्मिभिः ।
उदुम्बरस्य शाखया चक्षुषाशनिं यावयायति ।। ३ ।।

मरुतो मृडयात् नो दिवः शुद्धेभिरश्मिभिः ।
उदुम्बरस्य शाखया विचक्षुषाशनिं यावयायति ।। ४ ।।

वर्ताहर्तमा क्राम पर्वतादधि पर्वतम् ।
गिरौ प्रतिश्रुता सती वृक्षान् भ्रमद्भि मा यवम् ।। ५ ।।

अदान्ना त्वा सन्ध्यामि यावन्त्या परिभूर्ण्या ।
सानौ प्रतिश्रुता सती तृणं भ्रमद्भि मा यवम् ।। ६ ।।

उषती नामासि सलिन्या नाम ।
अन्यामासां गच्छ* यं द्विष्मस्तं गच्छ* ।। ७ ।।

३ कख का. मरतष् प्रवृद्धो * * *.

घ का. चक्षुषाशनं यावयायतिः २३२

४ कख का. * मृडयाति * . . . रश्मिभिः ;

घ का. विचक्षुषाशनं यावयायतिः २४२

प्र. ३ख, ४ख < अश्मभिः ?

५ क का. वन्ताभुवन्तमाक्राम

गघ का. गिरौ प्रतिश्रुता सती वृक्षां भ्रमद्भि सावयम् २५२

६ का. यदान्या त्वा सत्यानि यावन्त्या * ;

मानो प्रतिश्रुतस् सती तणं भ्रमद्भि मावयं २६२

क म. आ (→अ)दान्ना * * ; मा * * सन्ध्यामि.

ख उ. * परिभूर्ण्यां ।

प्र. ५म, ६ग प्रतिश्रुता < प्रतिश्रिता ?

७ का. उषती * सर्दिदा * ।

. गच्छ . . . गच्छ २७२

घ मा. * द्विष्मस्तं गच्छ ।।

पराचीमनु संवतं पराचीमनु संविदं पराच्यनु नि द्रव ।
इतस्त्वा नाशयामसि ब्रह्मणा वीर्यावता ।।८।।

वार्भवोदकं भवोदकस्योदकं भव ।
क्षुद्रात् शीघ्रीयसी भूत्वायेह्यधमं तमः ।।९।।

स्योना भव शिवा भव शिवाच्छिवतरा* भव ।
फेनामृजीयसी भूत्वेदं शाश्वमुपा चर ।।१०।।

नमस्ते अस्तु विद्युते नमस्ते स्तनयित्वे ।
नमस्ते अग्रे दूरेहेते कृण्वी
मा भौ हिंसीद्विपदो मा चतुष्पदः ।।११।।

-
- ८ का. सव्यतं पराच्यनुन्द्रव
यदस्त्वा २८२
- ९ क मा. वार्भवोदकं
गघ का. क्षुद्रा * भूत्वायेह्यधमं * २९२
मा. * * भूत्वायेह्यधमन्तन्तमः ।।
म. * * धमन्तमः ।।
- १० कख का. * * शग्मा * शिवाश्चिवतरा * ।
उ. . . . * शिवाश्चिवतरा * ।
गघ का. फेनादिमृजीयसी . . . शाश्वमुपचार २१०२
- ११ क का. स्तु *
ख मा. 'नमस्ते' इति नास्ति ।
ग का. नमस्तेग्रे दूरेहेती कृण्वी ;
घ मा. * * हिंसीद्विपदो * * ।।

प्रति त्वीं सहसासहः सहसा प्रति रुष्मसि ।

ऐन्द्रमिदं सहो महद् भूम्यास्तवं दिवि श्रितम् ।

अफालकृष्टमा क्राम मा न इन्द्र यवं वधीः । । १२ । ।

याः समुद्रादुच्चरन्त्युत्सेभ्यो* या नदीभ्यः ।

अत्यन्तः सर्पो वैद्युतो (S) शनिं यावयादितः । । १३ । ।

पञ्चमोऽनुवाकः समाप्तः ।

इत्यष्टादशर्षः पञ्चदशः काण्डः समाप्तः ।

१२ कख का. * सासहासहः सहां सहा प्रतिरोद्धमसि ।

मा. * * * * * सह प्रति त्वा * * ।

गघ का. इहेन्द्रमिदं सो * भूम्यास्तभूं * श्रुतम् २१२२

मा. * * * * * भूम्यास्तव * * ।

ङच का. अफालकृष्टमक्राम * * * इमं *

मा. * * * * * वधी । ।

१३ कख का. * समुद्रादुच्चरन्त्युत्सभ्यो * * २१३२

उ. * समुद्रादुच्चरन्त्युत्सेभ्यो * * ।

घ. का. अशनं * * * * * २२ इत्यथर्वणिक पैप्पलादयश् शाखायां

पञ्चदशष्काण्डास् समाप्ताः २२२

काण्डः १५ २२ २२

मा. * यावयादितिः । । २३ । । २१३ । । अ६ । ।

अष्टादशर्षकाण्डः समाप्तः । । भीमस्यापि रणे भङ्गो मुनेरपि

मतिप्रमः । यदि शुद्धमशुद्धं वा मम दोषो न विद्यते । । १ । ।

म. । । २३ । । २१३ । । अ ५ । । अष्टादशर्षकाण्डः

समाप्तः । ।

THE ASIATIC SOCIETY
Calcutta—700 010

